Lei 28

JAROSLAV HAŠEK

Povestiri vesele

JAROSLAV HAŠEK • POVESTIRI VESELE

JAROSLAV HAŠEK

POVESTIRI VESELE

— ANTOLOGIE DE SATIRĂ ŞI UMOR —

Selecţie, traducere şi prefaţă de
JEAN GROSU

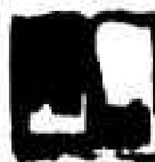

CARTEA ROMÂNEASCĂ
1988

Coperta de *Done Stan*

Lector : ANA BARBU
Tehnoredactor : GH. CHIRU

Apărut : 1988. Bun de tipar : 24.05.1988
Format : 32/70×108. Coli tipo : 18

Comanda nr. 80 110
Combinatul poligrafic „Casa Scînteii",
Piața Scînteii nr. 1, București,
Republica Socialistă România

Prefață

„Cel mai mare scriitor ceh — Jaroslav Hašek“, *astfel se definește Jaroslav Hašek însuși. Sau, mai degrabă, astfel se persiflează.* „Voi trece acum, foarte pe scurt, la aprecierea caracterului meu. Un om care scrie atît de frumos ca mine trebuie să dispună, fără doar și poate, de-o mare frumusețe sufletească. N-am nici o îndoială că în viitoarele alegeri pentru Dieta imperială se va ivi prilejul ca, ales fiind în unanimitate într-una sau mai multe circumscripții electorale, să spăl parlamentului austriac rușinea de a fi fost pînă în prezent lipsit de aportul celui mai nobil bărbat al Imperiului austro-ungar ! Nu-i nevoie, sper, să mai precizez că acest cel mai nobil bărbat sînt chiar eu. În încheiere, declar textual că înseși aceste rînduri constituie una din acele opere grandioase și nobile de care vorbeam, căci ce poate fi mai frumos și mai înălțător decît să ridici pe cineva în slăvi în mod cu totul dezinteresat ?“ [1]

Și Hašek era dezinteresat, cu adevărat. Fiindcă dincolo de umorul lui, dincolo de cinismul lui, în măsura în care

[1] Cuvîntarea, al cărei aer de parodie nu scapă cititorului, a fost rostită la o întrunire a „Partidului progresist moderat în limitele legii“, el însuși o imensă parodie, imaginată de autorul lui Švejk.

umorul și cinismul alcătuiesc la el un tot, Hašek este un spectator, martorul unei epoci, cronicarul ei. În excelenta monografie pe care i-o consacră Gustav Janouch, e relatată afirmația unuia dintre martorii trecerii lui Hašek pe pămînt, Z.M. Kudej, după care marele umorist nu era capabil să fie eroul unei normale desfășurări active, că era mai degrabă un fantast, un poet înzestrat cu darul să vadă lucrurile din jurul lui și să le dea o structură. „Era un om pur lăuntric, un mare om rătăcit în mijlocul unei lumi divizate și putrezite, și tocmai în aceasta a constat sensul tragic al vieții lui și incapacitatea marii majorități a oamenilor epocii în care a trăit de a-l înțelege cu adevărat."

De altfel, această lipsă de înțelegere l-a însoțit pînă în ultimele clipe ale vieții. La 2 ianuarie 1923 — povestește ziaristul Michal Mareš, — fratele lui Hašek a telefonat la redacția „Tribunei" ca să anunțe că scriitorul era pe moarte. Dar nimeni nu voia s-o creadă. Totuși tonul pe care-l folosea fratele lui, tremurul întretăiat de lacrimi al vocii erau convingătoare. Mareš se hotărăște să plece de îndată la Lipnice, unde Hašek își trăise ultima perioadă a vieții. Dar redactorul-șef era de altă părere: „Mareš, nu fi copil! Hašek, știi doar, e un bătrîn mistificator. Dar dacă totuși vrei să te duci, du-te, însă pe socoteala ta. Noi nu-ți suportăm cheltuielile."

Și Mareš s-a dus. Iar Hašek murise într-adevăr!

Poate că una dintre cele mai pătrunzătoare monografii consacrate lui Jaroslav Hašek este aceea pe care remarcabilul hașkolog Radko Pytlik și-a intitulat-o Gînsacul hoinar. „Hašek, *scrie Pytlik,* a început prin a fi un boem, un excentric, un mistificator, un umorist popular. Însă el a creat o operă care a uimit lumea. Iar personajul său Švejk reflectă propria lui viață." *Și autorul monografiei ne demonstrează că acest vagabond etern, acest* outsider *al literaturii, acest om necăjit, gata totdeauna să participe la*

orice aventură nebunească, acest bon viveur de circiumă şi improvizator de cabaret, era înainte de toate un creator.

Ce fel de creator?

Într-o prezentare scrisă cu mulţi ani în urmă, exprimîndu-şi uimirea faţă de spectacolul realizat de Erwin Piscator cu Švejk, la Berlin, Jean-Richard Bloch relatează că pe atunci circula ca un fel de cuvînt de ordine, cu privire la Hašek şi Švejk-ul său, următoarea expresie: „Acesta e Don Quijote al nostru! În sfîrşit, iată-l pe Don Quijote al nostru!"

La auzul numelui lui Hašek, cercurile intelectuale ale tinerei republici Cehoslovace obişnuiau să roşească, destulă vreme încă după primul război mondial. Dar broşurile lui Hašek continuau să se vîndă pe la colţuri de stradă tot astfel cum odinioară erau vîndute Documentele postume ale clubului Pickwik ale lui Charles Dickens. Lui Švejk i s-au găsit de altfel şi i se vor mai găsi poate multe înrudiri literare, dar el continuă să fie proiecţia inimitabilă a mentalităţii populare a unei epoci, proprie acelor milioane de oameni mărunţi ai Europei Centrale. Şi aceasta într-o asemenea măsură, încît astăzi e foarte posibil ca vreun tînăr oarecare să nu fi auzit încă de Hašek; mai greu e însă să nu fi auzit de Švejk.

Îmi amintesc cum, în urmă cu mulţi ani, călătorind de la Bucureşti la Praga, am discutat şi ne-am distrat o noapte întreagă pe seama lui Švejk cu tovarăşul meu de compartiment. Era un tînăr tehnician ceh care se întorcea acasă. Cunoştea bine peripeţiile bravului soldat şi se complăcea, în discuţie, să le şi comenteze. Singurul lucru pe care-l ignora era numele autorului. Pentru el, peripeţiile lui Švejk ţineau de natura povestirilor populare, Švejk însuşi semnificînd pentru el un simbol, o noţiune, un fel de erou popular transmis din generaţie în generaţie. Şi aceasta

deşi, cu totul şi cu totul întîmplător, numele interlocutorului era chiar... Jaroslav Hašek.

În ce constă deci forţa creatoare a acestui scriitor de mari dimensiuni şi care este izvorul creaţiei sale ? Se ştie că dacă Švejk este principala sa operă, el a scris nu mai puţin de 1500 de scurte povestiri umoristice care, luate în parte, îşi au fiecare valoarea lor de fragment al unei cronici impresionante, iar considerate în totalitate, alcătuiesc o cronică spirituală a vieţii popoarelor Europei Centrale şi în speţă a poporului ceh aflat la întîlnirea a două secole. Radko Pytlik şi-a pus şi el această întrebare, de fapt întrebarea cheie a întregii sale lucrări, şi conchide în cele din urmă că resursele inspiraţiei lui Hašek, rădăcinile optimismului său imbatabil şi credinţa sa nezdruncinată în viaţă şi în oameni se află în faptul că Hašek a descoperit un adevăr de multă vreme uitat şi anume acela că cea mai mare valoare în viaţă şi unicul element sesizabil al eternităţii e clipa. Švejk, de pildă, nu acţionează niciodată sentimental. Reacţia lui ţine de domeniul cinismului sănătos. El nu protestează, ci surîde şi transformă totul în paradox şi poate că acest fel de a adopta o atitudine faţă de viaţă îşi are izvorul în faptul că naţiunea cehă a fost adeseori obligată de împrejurările istorice să renunţe la toga solemnă a patosului pentru a îmbrăca haina cotidiană a unei comunităţi anonime.

Pentru cine parcurge întreaga operă a lui Jaroslav Hašek şi nu se mulţumeşte numai cu lectura lui Švejk, lucrurile sînt evidente. În aproape fiecare dintre povestioarele lui se regăseşte, sub o formă sau alta, aceeaşi atitudine. Şi pentru cine-i pătrunde viaţa, legătura dintre om şi operă se reliefează pînă la evidenţă. În viaţa de toate zilele, rîsul lui Hašek era un mod de a se apăra. Cei ce l-au cunoscut îl descriau mai degrabă ca pe un melancolic, şi încă de natura cea mai complexă. Iar astăzi, mai ales în lumina ulti-

melor monografii, se știe că suferea de depresiuni grele. În consecință, era un temperament labil, iar umorul era pentru el un fel de mijloc de tranchilizare și de păstrare a echilibrului. Într-un anumit fel aceasta traduce și atitudinea față de eveniment a unui popor aflat vreme de secole într-o situație de dependență și lipsă de libertate. Pentru că nu trebuie să uităm că în același timp rîsul lui Hašek era agresiv. Armele sale erau cuvintele și ele loveau greu, dar publicul, care nu se simțea lovit, se lăsa vrăjit. Și așa cum astăzi paginile ce ne-au rămas sînt capabile încă să farmece și să subjuge, tot astfel la vremea lui glumele sale alcătuiau una din cele mai îndrăgite atracții ale diferitelor localuri de noapte. Fiindcă săgețile satirice ale umorului său nu ținteau și nu țintesc niciodată, pur și simplu, omul, cu slăbiciunile sale, ci lovesc exclusiv în modul cum îi este organizată existența în scheme depășite sau eșuate în convenții și relații denaturate, izolate cu totul de viața reală a omului. Tocmai de aceea povestirile lui sînt cel mai adesea un dar, o dăruire a propriei lui ființe către semenul său sau, cum spune Janouch, poate că Hašek a avut marea dăruire și marele merit de a fi fost cel mai mare interpret al sufletului poporului său, pe care-l asculta, îl înțelegea și-l restituia apoi în forme viabile. Ele nu sînt doar ceea ce s-ar putea numi literatură, sau literatură pur și simplu, ele nici nu înfrumusețează și nici nu întunecă lumea, ci mai degrabă limpezesc, reliefînd ceea ce e contradicție în viața umană, îndulcind tensiunea prin bagatelizarea conflictelor, afirmînd în ultimă analiză existența prin rîs. În această ordine de idei, volubilitatea eroilor din povestirile lui satirice, o volubilitate în gamă minoră față de volubilitatea majoră din Peripețiile bravului soldat Švejk, *nu înseamnă poate altceva decît un mod de a conjura pericolul și de a împrăștia atmosfera de teamă, o mască și gestul de autoapărare al unui bufon, o sursă a imunității și un*

antidot uman, dobîndit după lungi suferinţe şi pierderi. S-ar putea spune deci că Hašek este un bard, un exponent al esenţei sufletului popular, un interpret al epocii sale, care hălăduieşte pe drumuri şi prin taverne, neputîndu-se adapta unui sistem şi unui ritm de viaţă artificial, neputîndu-se încadra într-o schemă socială alcătuită nu pe baza autenticelor nevoi umane, ci după cu totul alte considerente, cu care intră în veşnic conflict.

Literatura satirică a lui Hašek exprimă în ultimă analiză sănătate şi robusteţe, chiar şi în acele cazuri, mai rare, cînd cinismul devine amar. În sensul acesta e cum nu se poate mai tentantă o paralelă între modul cum a oglindit Hašek viaţa, şi modul cum a filtrat-o contemporanul său Kafka. Legaţi nu numai prin contemporaneitatea prezenţei, ci şi prin aproape identitatea zilelor în care s-au născut şi au părăsit viaţa, şi unul şi celălalt au fost cronicari fideli ai epocii lor. Dar în vreme ce Kafka, lipsit fără îndoială de elanul vital propriu unui Hašek, şi înţelegînd totul prin prisma unui intelect dispus să dea realităţii doar interpretări cu valoare de simbol, să transforme această realitate prin forţa aproape maladivă a înţelegerii care îşi află refugiul în fantastic, Hašek rămîne un combatant. Pesimismul de o parte şi optimismul de alta, aceştia ar fi cei doi poli ai înţelegerii lor, cele două modalităţi de a reţine pentru posteritate particularităţile adeseori tragice ale aceleiaşi vremi. Kafka este un izolat şi de aceea este şi mai puţin popular : se refuză lumii, se retrage în sine, trăieşte pe planuri imateriale o realitate care capătă forme germinative cu evoluţii ; Hašek, în schimb, în ciuda grelelor sale melancolii, în ciuda grelelor sale depresiuni, nu se refuză vieţii, ci, dimpotrivă, e însăşi viaţa, însuşi elanul vital adaptat împrejurărilor şi epocii. De aceea accesibil oricui.

Excentric, mistificator şi umorist popular, Hašek a fost mult mai mult decît un simplu anarhist. Ca soldat al arma-

tei austro-ungare își îndrepta împotriva acesteia toate săgețile satirei sale în timpul primului război mondial, pentru ca, mai tîrziu, înrolat în Armata Roșie, să devină propagandist și luptător în Siberia împotriva legionarilor cehi. Toate acestea însă sînt elemente de completare ale unei fișe personale, fiindcă dincolo de ele Hašek a conturat, cu sau fără voia lui, portretul celui mai mare și, în orice caz, al celui mai cunoscut scriitor ceh, popular astăzi pe toate meridianele globului. Din toate elementele cunoscute ale vieții lui, din toate amintirile, consemnările sau mărturiile contemporanilor, îl cunoaștem astăzi ca pe un om la care umorul era o componentă de viață. Umorul lui putea îmbrăca orice formă și putea lovi cu maximă virulență, dar nimeni nu l-a putut auzi vreodată proferînd vreo grosolănie și nu există nici o pagină în întreaga lui literatură care să facă vreo concesie prostului-gust. Era practic incapabil să folosească gluma sau „vițul" ca pe un vehicul al grosolăniei sau al gustului îndoielnic, și poate că Gustav Janouch are dreptate atunci cînd scrie că așa precum primitivul, folosindu-se de formule magice, încearcă să se elibereze și să alunge duhurile rele, tot astfel încearcă Jaroslav Hašek cu umorul său să depășească agresivitatea lumii potrivnice în care trăia. „Umorul lui, scrie același Janouch, nu era un mijloc sau o expresie a umilinței ci, dimpotrivă, a înălțării omului. Era o tehnică magică de luptă, un mijloc de depășire, izvorît din profunzimea sensibilității și forței sale de reprezentare, un fel de practică magică, primitivă, a acțiunii, o căutare a omeniei simple și curate... o punte spre copilăria pe care nu o tulbură nici un sistem de valori, fie ele intelectuale, fie utilitare. Povestirile mai mult sau mai puțin mușcătoare ale lui Hašek sînt produsul unei nostalgii neobosite după demnitatea și libertatea umană."

„...mă simt dator, *scria Hašek în aceeaşi scurtă schiţă, amintită la începutul acestor pagini*, să fac o cît mai obiectivă, dar atotcuprinzătoare apreciere a poziţiei şi acţiunilor mele, pentru ca nu cumva vreuna din admirabilele trăsături ale caracterului meu să scape cuiva din vedere. Vă rog să mă credeţi că au fost în viaţa mea momente cînd, entuziasmat de vreo realizare personală, m-am trezit şoptindu-mi de unul singur : Doamne, ce flăcău de ispravă sînt !"

Şi era într-adevăr un flăcău de ispravă, un autor de isprăvi, dar incapabil de vreo ispravă în viaţa practică. Înzestrat nativ cu o veritabilă ură faţă de tot ce ar fi putut să însemne o exploatare a unui om de către un altul, era incapabil să comită chiar şi cea mai elementară „minciună comercială". Generos pînă şi în momentele cele mai critice, nu se putea tocmi nici cu el însuşi şi nici cu ceilalţi, şi deşi, de multe ori, multe lucruri le-a scris pentru a-şi procura elementarele mijloace de existenţă, nu era în stare să-şi înşele cititorul. Multe dintre povestirile lui au constituit la un moment dat o marfă, dar cîte asemenea mărfuri nu s-au vîndut şi nu se vînd în zilele noastre, dar cîte dintre ele rămîn ? Marfa lui Hašek îşi păstrează însă strălucirea şi astăzi, la peste o jumătate de secol de cînd marele umorist a părăsit lumea, la Lipnice, iar astăzi se rîde cu Hašek tot astfel cum se rîdea şi pe timpul lui, şi poate mai mult, cu deosebire că astăzi îl cunosc mai mulţi oameni decît atunci.

„Doamne, ce flăcău de ispravă sînt ! La ce bun însă toate astea dacă lumea nu le-ar afla ? Lumea trebuie să ajungă la această concluzie, omenirea trebuie să mă preţuiască aşa cum se cuvine, şi nu numai pentru remarcabilele mele însuşiri şi aptitudini cu adevărat fenomenale, ci mai cu seamă pentru strălucitul talent şi incomparabilul caracter cu care am fost înzestrat. Fireşte, se vor găsi şi

dintre aceia care își vor pune întrebarea : De ce oare acest imn de slavă n-a fost scris de o altă persoană, mult mai autorizată, de ce mi-am supus singur modestia unei asemenea torturi cum e lauda de sine ?

Răspund : Pentru că nimeni altul nu mă poate cunoaște mai bine decît mă cunosc eu însumi și tocmai aici rezidă garanția că nu se va scrie despre mine ceea ce ar contraveni realității."

S-a scris mult despre Hašek și, probabil, se va mai scrie. După cum el însuși, într-o viață în fond risipită și chinuită, a scris mult, cu mult peste puterile unui scriitor obișnuit, cuprinzînd în paginile pe care ni le-a lăsat un fel de frescă a acelei epoci, cu planurile și straturile ei sociale, cu multitudinile ei de contradicții, anomalii și slăbiciuni umane. Și e aproape de necrezut cîtă putere de pătrundere și cîtă forță de exprimare lapidară au stăpînit talentul acestui cu adevărat mare scriitor, dacă ne gîndim doar la faptul că aproape nu există domeniu al vieții sociale a timpului trăit de el pe care să nu-l fi creionat în schițele lui. Schițe care realmente nu iartă, nici pe alții și nici pe sine, dar în care și autorul și cititorul înțeleg totul. Toate slăbiciunile omenești sau cel puțin slăbiciunile capitale, prinse în insectarul povestirilor lui ! Alcoolicul, infidelul, înșelătorul, panglicarul, prefăcutul, falsul apostol, patosul de paradă, conformismul, minciuna și prostia, toate și-au găsit locul, condamnarea și înțelegerea, dar nu înțelegerea filistină a burghezului, ci aceea a omului care își pricepe aproapele prins în angrenajul unei vieți din care nu se mai poate desprinde. Umblînd mult și cunoscînd mai ales o întreagă galerie de oameni, Hašek a putut intui forțele cele mai elementare ale spiritului uman și le-a putut desprinde cu o abilitate uluitoare trăsăturile cele mai pregnante. În felul acesta povestirile lui umoristice nu ne oferă numai

o frescă, nu ne oferă numai o cronică, ci şi o veritabilă galerie de portrete.

Dar poate că cel mai mare merit al lui Jaroslav Hašek, al acestui talentat meşteşugar al umorului, care genera rîsul cu cea mai mare seriozitate şi, rîzînd el însuşi, îşi închina viaţa presărată cu multe jertfe cauzei supreme a omului, este acela că deşi scrisul lui cuprinde elementele unui mediu dat, cu particularităţi specifice, şi oglindesc o mentalitate mult diferită de altele, este instinctiv înţeles pretutindeni. Peripeţiile bravului soldat Švejk au fost traduse în peste patruzeci de limbi şi au sfîrşit prin a găsi aceeaşi rezonanţă ca în propria lor patrie, şi aceasta pentru bunul motiv că ele semnifică ceva mai mult decît simpla oglindire a unor oameni şi a unei epoci. Lipsite de orice dogmatism, operele lui Hašek înţeleg omul la nivelul universal şi lovesc cu săgeata glumei toate dogmatismele ascunse ale violenţei şi ale anacronismului.

În fond, Hašek luptă împotriva forţelor demonice ascunse în întîmplările mărunte ale vieţii zilnice, împotriva forţelor nesănătoase ale epocii, pe care le vînează cu patimă de vînător în mediul în care trăieşte şi în propria sa fiinţă, deci pe vastul domeniu al unei experienţe cunoscute cotidian, pentru a le deposeda de putere prin rîsul sănătos şi franc al omului simplu.

JEAN GROSU

POVESTE CANIBALĂ

Ca să vorbim în termeni ştiinţifici, sîntem siliţi să-i împărţim pe canibali în trei mari comunităţi. Aşadar : canibalii din Oceanul Pacific şi cei din jurul Australiei, apoi canibalii africani, printre care se evidenţiau odinioară dahomeii, a căror moştenire a fost transmisă botocuzilor şi în sfîrşit cunoaştem marea comunitate a insularilor aflaţi în preajma Ţării de Foc din America de Sud.

Datorită influenţei creştinismului, toţi aceşti amatori de carne de om îşi delectau palatinul cu friptură de misionari.

Desigur, modul de preparare a misionarilor era foarte diferit. Greşeala rezidă în faptul că aceste mari comunităţi de canibali nu editează reviste în care să fie publicată, cu regularitate, rubrica fixă : „Lista de bucate săptămînală pentru o familie aşezată".

Din aceste motive ne scapă multe amănunte, drept care, sîntem nevoiţi să ne bizuim doar pe unele informaţii păstrate la modul unor înfăţişări foarte neclare ale sărmanelor victime ale lăcomiei omeneşti. Aceste informaţii

sînt foarte sumare și incomplete, deoarece în zugrăvirea lor lipsește *l'esprit*, și asta, de bună seamă, datorită unei anumite situații de ordin psihologic. Căci, desigur, atunci cînd cineva e pus pe frigare, nu mai e în toate mințile. Și, totuși, știm cu certitudine că :

În Noua Guinee misionarii sînt preparați la frigare după ce au fost împănați cu frunză de eucalipt și presărați cu mirodenii din insulele Moluce. Fără nici un fel de grăsime.

În Africa Centrală : Misionarul se tranșează cu cea mai mare grijă, apoi se dezosează și se înăbușă cu sos tomat. Datorită puternicei influențe culturale e prezentat de asemenea sub formă de sandvișuri.

În a treia comunitate de canibali surprindem procedeul cel mai primitiv. Misionarul e fript la frigare fără nici un fel de condiment. E, pur și simplu, lipsit de orice gust suplimentar.

Nu mai rămîne așadar decît întrebarea : care categorie de misionari e cea mai gustoasă. Ce exportă deci Europa în lumea sălbaticilor ? Iezuiți, dominicani, benedictini. Anglia, ca și Germania, cîteva categorii de pastori. Din Suedia sosesc cîteva categorii de *bärofőri*, preoți de diferite secte.

Toate aceste categorii sînt de calitatea a doua. Slăbănogi în asemenea măsură, încît nici răul de mare nu mai poate stoarce nimic din ei.

De altfel, căpetenia papuașilor de pe insula Roroto de lîngă Noua Guinee i-a cerut consulului german din Wilipuroro, să nu mai fie trimiși în misiune niște pastori atît de uscați.

Iată deci, pe scurt, amintirile despre arta culinară ale unor popoare lipsite de cultură, ce trăiesc pe insulele din Oceanul Pacific, în inima Africii Centrale, precum și în Țara de Foc.

Creştinismul, precum ştim, se împarte în trei mari comunităţi : catolici, evanghelici şi pravoslavnici.

Pe vremea cînd se petrecea această tristă poveste, trăia la Moscova părintele Alexei Dimitri Kurilovici, popă la marea biserică a sfintei Ierovička Păroasa.

Alexei Dimitri Kurilovici, fie-i ţărîna uşoară şi cinstită amintirea, era un popă de ispravă. Făcuse paisprezece minuni şi întrucît dobîndise cu acest prilej 480.000 de ruble, s-a înfăţişat la el nacealnicul poliţiei şi i-a spus doar atît :

— Ascultă, porcule, cît a trăit sfinţia-sa, răposatul părinte Panurlov, predecesorul tău, ne dădea nouă jumătate de la fiecare minune şi treizeci la sută de la fiecare pogrom. Iar tu, porc de popă, tu nu ne-ai dat nouă nici o copeică. Siberia te mănîncă.

Alexei Dimitri Kurilovici rămase o clipă înmărmurit, apoi începu să se tocmească.

Aşa stînd lucrurile, nacealnicul poliţiei îi spuse popei Kurilovici :

— Cu mine, porcule, să nu stai la tocmeală. Ştii bine că ai ucis-o pe văduva Prakovova, ca să pui mîna pe averea ei.

— Cinstit fie Domnul Dumnezeul nostru, răspunse oftînd părintele Kurilovici — e drept, am săvîrşit această faptă, dar, dacă nu mă înşel, jumătate din această avere ai căpătat-o tu, Ivan Ivanovici.

— Aşa e, ai dreptate, de căpătat am căpătat, dar cu ce m-am ales din povestea asta ? Am dat ici o mie, dincolo altă mie, şi pînă la urmă nu mi-a mai rămas nimic... Şi cînd ai jefuit colierul de pe statuia sfintei fecioare Stanislava, mie nu mi-ai dat decît trei perle amărîte, preasfinte Alexei Kurilovici.

— Da, aşa e, în schimb tu l-ai expediat în Siberia pe ovreiul Averka, căruia i-ai vîndut perlele şi pe urmă i le-ai luat înapoi cu averea lui cu tot.

După care urmă altă ceartă în decursul căreia ieşi la iveală că preacuviosul părinte Kurilovici necinsteşte femeile venite în pelerinaj.

Pravoslavnicul popă nu se lăsă însă intimidat şi refuză cu îndîrjire să dea cincizeci la sută din fiecare minune; aşa se face că nacealnicul se duse direct la arhimandrit.

Sărmanul Alexei Dimitri Kurilovici!

Arhimandritul împărţi cu nacealnicul întreaga avere a acestui popă bun şi cumsecade, şi emise o decizie prin care Alexei Dimitri Kurilovici trebuia să plece în Oceanul Pacific spre a-i cîştiga pe sălbatici de partea credinţei pravoslavnice.

Alexei Dimitri Kurilovici era o bucată de carne de toată frumuseţea. Fu primit în audienţă de însuşi răposatul Serghei, marele cneaz. Acesta îi făcu rost de vreo patru mii de icoane şi iconiţe, şi, astfel echipat, grăsanul Alexei Dimitri Kurilovici fu transportat în străinătate spre a-i converti pe sălbatici întru credinţa pravoslavnică.

Pe drum îi merse bine popei. Altă ieşire nu vedea, ori Siberia, ori să-i boteze pe sălbatici.

Pe vas cîntă mereu: „Doamne miluieşte", şi rechinii ocoliră vasul cu pricina.

Şi, potrivit planului, fu descărcat, cu sfintele icoane cu tot, pe insula Roramuro.

Să ne întoarcem deci la începutul povestirii noastre. Pe insula Roramuro trăiesc canibalii din prima categorie, adică cei care-i prepară pe misionari la frigare, împănaţi cu foi de eucalipt şi presăraţi cu mirodenii din insulele Moluce.

Credinţa pravoslavnică era însă pentru ei o noutate, şi îndeosebi un misionar atît de gras cum era părintele Alexei Dimitri Kurilovici.

Mîncaseră pînă atunci iezuiţi, fripseseră dominicani, pregătiseră şi pastori evanghelici — cu alte cuvinte con-

rămaseră toate credințele. Avuseseră catolici, evanghelici, și din meniul lor nu lipsea decît un pravoslavnic.

Îl închiseră pe Alexei Dimitri Kurilovici într-o cușcă și se apucară să-l hrănească de zor, să se mai îngrașe.

Acesta se lăsă în voia Domnului, începu să-i inițieze pe cei adunați în fața cuștii în tainele credinței pravoslavnice, și se îngrășă văzînd cu ochii, de la o zi la alta, pînă cînd într-o bună zi plesni, furnizînd celor de pe insula Roramuro carnea cea mai gustoasă de care avuseseră parte vreodată. Așa se face că locuitorii acestei insule au devenit niște pravoslavnici atît de fanatici, încît, nu de mult, l-au convins pe un misionar catolic, înainte de a-l înfige în frigare, să treacă la credința pravoslavnică.

POVESTEA COLACULUI DE SALVARE PENTRU SINUCIGAȘI

La Praga, mulți oameni obișnuiesc să sară de pe pod în Vltava. Tot la Praga, în cadrul primăriei, a fost instituită o comisie pentru reforma spațiului locativ. O asemenea comisie trebuie să circule, drept care, a circulat. Și, întrucît sîntem niște ghiniоniști fără seamăn, incriminata comisie s-a întors, după îndelungatele sale investigații pe teren, cu o experiență contrarie menirii sale. S-ar putea ca membrii ei să fi fost disperați de faptul că reforma spațiului locativ nu avea șansa unei realizări facile la Praga și s-ar mai putea ca, în temeiul disperării pricinuite

de neputința lor de a descoperi acele elemente pe care le căutau, să se fi gîndit, probabil, la sinucidere și, cu acest prilej, au sesizat și au cercetat cu atenție instalațiile pregătite în alte orașe pentru cei ce vor să se arunce în apa unui rîu.

Și, cum spuneam, s-au înapoiat din călătoria lor cu un rezultat absolut contrariu celui urmărit. În locul unei reforme a spațiului locativ, au venit cu propuneri privind tot ceea ce se poate face pentru binele sinucigașilor. Chestiunea se leagă însă foarte bine și de amintita reformă a legislației spațiului locativ. De pildă, cineva, neputînd să plătească chiria, sare de pe pod în apa Vltavei. Reforma privind legislația spațiului locativ impune ca respectivul om să fie scos din apă și salvat cu ajutorul unor mijloace moderne, de a căror existență membrii comisiei au aflat pe meleaguri străine.

E vorba în primul rînd de colacii de salvare pentru sinucigași, și așa se face că, la întoarcerea lor din călătorie, fu luată decizia ca acești colaci, cu funiile respective cu tot, să fie depozitați pe toate podurile din Praga și pe toate cheiurile Vltavei, așa fel încît să poată fi aruncați sinucigașilor care s-ar arunca în apă cu intenția de a se spînzura.

Chestiunea a fost înaintată unei comisii speciale care, instituită la iuțeală, a organizat, tot la iuțeală, acel banchet de pomină, atît de important pentru triumful cauzei în virtutea căreia milita.

După banchet a urmat trezirea la realitate și astfel s-a discutat cum anume să fie pus la cale totul, cu temeinicie. Să amplasezi niște colaci de salvare costisitori așa, fără nici un fel de supraveghere, ca oricine să aibă acces la ei e, desigur, o treabă iluzorie, ținînd seama de faptul că numai funia valorează, la fiecare piesă, peste 24 de coroane.

Şi-au dat seama, numaidecît, că s-ar fi putut ivi cu uşurinţă salvatori cu spirit de sacrificiu, în stare să fure funiile cu colaci cu tot.

Aşa se face că la proxima şedinţă a comisiei a fost luată o importantă hotărîre care prevede necesitatea imperioasă a înfiinţării unor cutii speciale, care să fie zidite în pod; respectiv in fundamentul balustradei, dar aşa fel, încît să poată fi deschise. Cheile de la aceste cutii urmînd să se afle în păstrarea primăriei.

Mai tîrziu, această propunere a fost modificată în sensul necesităţii unei înţelegeri cu direcţia generală a poliţiei, ceea ce s-a şi întîmplat. După această înţelegere s-a stabilit că amintitele chei de la cutiile cu colacii de salvare de pe podurile Vltavei să se afle la cel mai apropiat dintre gardieni.

Aşa se face că tuturor gardienilor li s-a adus la cunoştinţă că, atunci cînd se află pe poziţia *celui mai apropiat,* trebuie să meargă să deschidă cutia.

Asta era o treabă foarte înţeleaptă şi de aceea se impunea ca ea să fie pusă în aplicare cu consecvenţă şi temeinicie, spre a nu se ajunge la nici un fel de situaţie-conflict, care să contravină dispoziţiilor direcţiei generale a poliţiei.

Pe toate cutiile ocrotitoare ale colacilor de salvare fu pictată inscripţia : „Cheia se află în păstrare la gardianul cel mai apropiat". Instrucţiunile trebuie respectate cu stricteţe şi, aşa cum demonstrează cazul domnului Kratký (Scurtu), viaţa a verificat instrucţiunea în speţă, cu prisosinţă.

Domnul Scurtu, persoană respectabilă, neavînd nimic mai bun de făcut, urmărise, de mai multă vreme, cum se aruncă sinucigaşii în apă.

Cu acest prilej remarcase şi măsurile de securitate luate de autorităţi şi aştepta cu nerăbdare să vadă cum se vor aplica în practică.

Într-o vineri, la lăsarea serii, pe cînd se plimba pe podul Karol, a surprins, deodată, o femeie, de bună seamă o admiratoare a sfîntului Jan Nepomuk, sărind în apă chiar în dreptul statuii sfîntului cu pricina.

Fără să mai stea pe gînduri, a pornit iute pe pod în jos, spre Piaţa Cruciaţilor, unde a anunţat cazul gardianului de serviciu, cerîndu-i să vină repede cu cheia la cutia prinsă de balustrada podului şi să scoată imediat din ea colacul de salvare.

— Unde spuneţi că a sărit ? a întrebat gardianul, conştient de instrucţiunile pe care le avea.

— În dreptul statuii sfîntului Jan Nepomuk.

— În cazul ăsta, îmi pare rău, dar nu pot face nimic, a răspuns gardianul, pentru că dispoziţia sună astfel: „Cheia se află la gardianul cel mai apropiat". Asta înseamnă că gardianul cel mai apropiat se află la poarta din Malá Strana, adică în partea opusă a podului. La el trebuie să vă duceţi după cheie, căci eu nu sînt cel mai apropiat.

Şi-o rupse domnul Scurtu la fugă spre poarta Malá Strana şi dădu de gardianul cu pricina tocmai în dreptul statuii mareşalului Radecky.

— Îmi pare rău, scumpe prietene, dar eu nu sînt cel mai apropiat ; aşa cum se prezintă situaţia, cel mai apropiat e colegul meu din Piaţa Cruciaţilor.

Zbură deci domnul Scurtu înapoi şi-l găsi pe gardianul lui tocmai în strada Karlova.

Auzindu-l, acesta izbucni în hohote de rîs :

— Spuneţi de colegul meu că era în Piaţa Radecky, păi, în cazul ăsta, e totuşi mai aproape decît mine. N-am ce-i face. Instrucţiunea e instrucţiune. Trebuie să fugiţi înapoi la el.

De trei zile alerga domnul Scurtu de la un gardian la altul; de trei ori a şi fost înhăţat şi dus la poliţie, dar nici acum nu ştie care dintre gardieni e, de fapt, *mai aproape*.

—

LA FRIZER
Dramă într-un act

Domnul Spachta, frizerul, se afla în plină activitate. Victima sa fusese temeinic săpunită de ucenic și dumnealui începuse s-o radă cu toată seriozitatea și în acest timp îi vorbea :

— Care va să zică, i-a venit pînă la urmă și rîndul turcului. Jigodia asta de turc s-a întins, vorba ceea, ca o pomană țigănească, pînă cînd italianul n-a mai putut răbda și a spus : „gata, de aici pînă aici", fiți bun, stimate domn, și lăsați, vă rog, capul pe spate.

Noi, vechii ostași, stimate domn, a, asta nu-i decît o ușoară zgîrietură, stimate domn, puturosul ăsta de băiat a uitat să săpunească un firicel. Dar nu-i nimic, stimate domn, căpșorul pe spate. Și cum ziceam, noi, vechii ostași, știm ce va să zică războiul, nu-i așa ? Italianul are, stimate domn, cele mai bune arme, dar nici turcul n-o să vrea să se lase mai prejos. Numai să nu se încurce în povestea asta Serbia, stimate domn. Balcanii fierb, da, totul fierbe acum în Balcani, asta, stimate domn, n-a fost nimic, un neg, atîta tot, ăsta trebuie tăiat cu briciul și, gata, nu mai crește la loc niciodată. Dar ce să-i faci, stimate domn, dacă marile puteri nu-i lasă nici o bucurie. Da, da, Balcanul e un pămînt fierbinte, o dată explodează, nu, stimate domn, n-am intrat în piele, n-a fost decît un punctuleț negru — un ungurean, cum îi spunem noi, e mai bine să-l tai decît să-l storci. Și să vedeți, stimate domn, că s-ar putea ca ungurul să deschidă granița și să lase să-i intre în țară dobitoacele sîrbești. Numai să nu vrea sîrbii să le vîndă mai înainte armatei turcești. Nu, n-au s-o facă, sînt

sigur de asta, căci cel mai bine e să-i lași pe turci să flămînzească, dar nici asta nu merge, stimate domn, fiindcă dumnealor au să mîne în spatele armatei cămilele. Așa gîndesc eu, stimate domn, fiți bun, vă rog, și lăsați puțin capul într-o parte, așa, vă mulțumesc, turcul trebuie luat cu viclenie. Turcul e uns cu toate alifiile, vedeți chiar acum a cedat Tripolisul, în schimb pornește în interiorul țării și acolo începe cu arabii un război mărunt și or să taie în carne vie, da de unde, stimate domn, asta nu e tăietură, era un coșuleț, un mic prusac, cum îi spunem noi, și ăsta trebuie să dispară, da, stimate domn, războiul ăsta o să fie un război greu, mărunt-mărunt, dar o să curgă mult sînge, nu, vă rog să nu vă speriați, stimate domn, buza n-are nimic, să nu vă gîndiți la așa ceva, n-a fost decît puțină spuzeală, un herpes, pe care l-am ras și asta, credeți-mă, e foarte bine. De bună seamă ați tras o spaimă azi-noapte, nici nu e de mirare, în ziua de azi omul se sperie din te miri ce, și dacă izbucnește războiul european așa cum se vorbește, să te ții, stimate domn, ce cumplit o să fie, da, o să se ucidă frații între ei, a, nu vă temeți, stimate domn, a alunecat un pic briciul, sîngele ăsta îl oprim numaidecît, așa, acum e iar totul în ordine, mda, ce bine ar fi dacă ar putea să spună așa marile puteri, ei, fir-ar să fie, zău dacă mai știu ce are briciul ăsta tocmai azi,uitați-vă, parcă ar vrea să intre în turci, nu alta, e iute ca argintul viu și ascuțit mai abitir ca oricînd. Credeți-mă, stimate domn, dacă n-aș avea familie, eu însumi aș porni împotriva turcului, știți, nu pentru că e necredincios, nu, de asta mie puțin îmi pasă, n-ai decît, crede în ce vrei, dar, știți, pentru că e turc. Turcul e o pușlama, da, stimate domn, o pușlama, uitați-vă numai la turcii din Praga ce fel de nădragi poartă, zău, stimate domn, i se face omului lehamite și intră spaima în el numai cînd îi vede, ca să nu mai vorbim că atunci cînd

în locul marafeturilor pe care le vinde are la cingătoare un cuțit lung, și altul mai scurt, și un pistol și încă un pistol, și un cosor și te trezești că intră cu toate astea în tine, nu, stimate domn, credeți-mă, nu s-a dus decît o bucățică mică de piele, mică de tot, acum trebuie s-o dăm jos, că așa nu poate să rămînă. Da, da, cu turcii nu e de glumit, fiecare turc e ca un balaur, dar ce-i drept, și italianul e sălbatic, așa că ține-ne, Doamne, dacă povestea începe să zbîrnîie în preajma noastră. O să iasă o păruială pe cinste, ah, pentru numele lui Dumnezeu, stimate domn, nu vă speriați, imediat îl oprim, iar a fost, credeți-mă, un coșuleț, din alea, un mic prusac, cum îi zicem noi. A trebuit să dispară, stimate domn, altfel nu se putea, gata, l-am tăiat și ne-am descotorosit de el, dar dumneavoastră ați auzit, stimate domn, că turcii le-au și tăiat italienilor drumul spre mare în Tripolitania ? Îi trimit acolo pe bașibuzuci, frumoasă adunătură, căpșorul într-o parte, stimate domn, acum ne bărbierim sub nas. Așa, stimate domn, dar să știți că nici italienii nu stau pe tînjală, și trimit și ei acolo regiment după regiment. Numai că arabii, stimate domn, da, arabii merg mînă în mînă cu turcii, vorba ceea, sînt de aceeași credință și le place și lor grozav să taie și să înțepe în carne vie. Dumnezeule Cristoase, stimate domn, doar n-o să-mi leșinați aici, hei, Josef, stropește-l iute pe domnul și șterge-i sîngele de pe nas — așa, stimate domn, acum e iarăși totul în ordine, nu, stimate domn, n-a fost vîrful nasului, ci doar un neg, știți, ați avut pe nas un neg, s-ar putea să fi fost un semn din naștere, stimate domn, și ăsta, știți, trebuia și el să dispară ; nu de alta, dar vă urîțea aspectul feței, stimate domn. Dar, ca să nu uit, să știți de la mine că italienii o să aibă de furcă nu glumă cu turcii, asta de vreme ce arabii s-au răsculat împotriva valahilor. Arabul, stimate domn, e, după judecata mea, mai rău ca turcul, javra asta îți taie capul... Josef, stro-

peşte-l pe domnul ! — Nu vă speriaţi, stimate domn, asta nu-i nimic, doar bucăţi de piele superficială. Ştiţi, pielea asta, atunci cînd nu cedează, e afurisită rău, aşa că, mai bine să dispară, stimate domn, eu, pe cinstea mea, trag o fugă pînă acolo, în Tripolitania, aşa, stimate domn, Josef, adă repede apa, aşa, acum vă spălăm frumos, stimate domn, şi mai dăm o contra, aşa trebuie, stimate domn, fără contra nu se poate, Josef, dă-mi, te rog, briciul ăla nou. Aşa, stimate domn, aşa, căpşorul pe spate, cine şi-ar mai fi închipuit c-o să curgă iar sînge, nu, stimate domn, n-am intrat decît în rana aceea, mai veche, să ştiţi că eu sînt foarte atent şi prevăzător, nu, nu, eu nu vreau să-i nemulţumesc pe clienţii mei, vă daţi seama, stimate domn, situaţia în ziua de azi e proastă în toată lumea. Oriunde te-ai uita, nu vezi decît rebeliuni şi răzmeriţe şi, cît ai zice peşte, curge sîngele, — Dumnezeule Cristoase, stimate domn... Josef, readu-l în simţiri, nasul, stimate domn, e întreg, povestea s-a întîmplat sub nas, o bucăţică, un fleac, nici nu merită să mai vorbim despre asta. Acum, în război, soldaţii s-ar desfăta dacă turcii s-ar purta aşa cu ei, ştiţi, stimate domn, nu ştiu cum să vă spun, dar eu unul m-am zăpăcit de tot din povestea asta. Josef, dă-mi te rog bandajul, nu, stimate domn, nu vă faceţi sînge rău că nu-i nimic, trece ; rănile astea din tăietură se vindecă repede. Aşa, stimate domn, acum punem frumuşel un plasture, şi dumneavoastră binevoiţi a lăsa căpşorul într-o parte, ca să curăţăm bine şi obrazul ăsta. Ştiţi, stimate domn, omul e, totuşi, o fiinţă însetată de sînge, să vă ţineţi cîţi orfani şi cîte bocete şi văicăreli or să fie atunci cînd or să sosească ştirile de pe cîmpul de bătălie. Josef, fii bun, te rog, şi înfăşoară urechea asta în hîrtie... Aşa, acum e totul în ordine, stimate domn, ne-a fost teamă pentru dumneavoastră cînd aţi căzut de pe scaun ca un meteor, staţi aşa, şi îndată va fi totul în cea mai perfectă ordine... Se

spune că iar au început să cadă meteori, stimate domn, şi că s-ar vedea o nouă cometă. Asta, stimate domn, înseamnă război, da, da, asta e un semn neînşelător, rămas din vechime. Aşa, şi-acum, stimate domn, curăţăm bine gîtul, nu, stimate domn, fără asta nu se poate, vă rog să staţi liniştit şi să nu vă împotriviţi, războiul e un lucru îngrozitor mai cu seamă într-o ţară atît de sălbatică cum e Africa. Acolo, stimate domn, nu vă temeţi, sub bărbie sîntem îndată gata, ştiţi dumneavoastră, stimate domn, că acolo sălbaticii ăia obişnuiesc să le taie prizonierilor gîtul? Da, îl înşfacă pe bietul prizonier, pun mîna pe un cuţit lung, i-l înfig sub bărbie, cam aşa, ţineţi-vă bine, stimate domn, îndată sîntem gata, vedeţi cam aşa, stimate domn, pe urmă *hîrşt* şi capul se duce de-a dura. Josef, fii bun te rog, ia capul ăsta şi pune-l undeva deoparte...

După o elipă :

— Dumnezeule Cristoase, stimate domn, ce mi-aţi făcut ? !

Şi domnul Špachta simte că-l ia cu leşin.

DESPRE GAZETA OFICIALĂ PRAGHEZĂ

De fiecare dată cînd iau în mînă „Gazeta Praghează", organ central guvernamental, simt cum îmi creşte inima, bucurîndu-mă de valoarea ei estetică. De aspectul ei grafic nu se poate vorbi, acesta e destul de amărît, în schimb conţinutul e îndeobşte ţesut din asemenea învăţăminte

morale și din atîtea idei spirituale, încît e mai mare fericirea să citești aceste rînduri ale redactorilor guvernamentali, printre care se remarcă, mai cu seamă, bărbăteasca statură a domnului O! Filip. Adeseori găsește omul în ea multe lucruri care, la prima vedere, par a fi o prostie capitală. Spun la prima vedere, deoarece în clipa următoare devine limpede oricui că aici a fost săvîrșită o glumă spirituală de înaltă clasă. De pildă, citiți în paginile ziarului despre nenorocirea ce s-a întîmplat lîngă Luzin, în Elveția, cu care prilej s-au înecat zece băștinași cu căpitanul Liong cu tot. Liong era chinez, iar dumneavoastră vă puneți fiecare întrebarea cum a ajuns sărmanul căpitan în Elveția, iar după moarte, colac peste pupăză, în coloanele gazetei oficiale pragheze. Pe urmă căutați pe hartă Luzin. Știți că în Elveția există orașul Luzern, nicidecum Luzin; Luzin e un oraș regional în gubernia rusească Vitebsk, și, astfel, în cele din urmă vă aduceți aminte de Luzon, cea mai întinsă dintre insulele arhipelagului filipinez, unde chinezi sînt cu duiumul. Așa mai venim de acasă, căci acolo s-ar fi putut îneca foarte bine amintitul căpitan Liong. Citiți în continuare și aflați că dumnealui a fost pirat, și, într-adevăr, ce frumos ne spune acest lucru rubrica de știri *locale* a gazetei oficiale pragheze; *Sălbăticiile unor pirați în Elveția*. Peste paisprezece zile veți putea citi această știre încă o dată în Buletinul oficial.

Cîtă strădanie educativă din partea „Gazetei Pragheze" pentru propășirea culturală a națiunii !... La urma urmei, cititorul nici nu trebuie să dea crezare rubricii oficiale pragheze, ci pur și simplu să întreprindă investigații și să descopere în ce constă, de fapt, acea ghicitoare, pe care sub forma unei știri locale o prezintă cititorilor săi „Gazeta Praghează". Și, în felul acesta, se instruiește. Iată, deci,

în ce constă valoarea estetică a acestui cotidian. Se duce omul în sala de lectură a unei biblioteci și acolo alătură și compară, într-un dicționar științific, numele rîurilor, țărilor și orașelor pe care le vede tipărite în gazeta oficială pragheză. În felul ăsta cititorul prinde poftă să studieze. Cercetarea dicționarului științific, după citirea gazetei oficiale pragheze, devine pentru el o necesitate zilnică și, categoric, survine speranța că, în dorința de a-și însuși cît mai multe cunoștințe, să studieze în cele din urmă tot dicționarul științific, să observe și alte lucruri pe care un intelectual e bine să le cunoască și astfel sufletul lui devine gingaș și plăpînd, începe să se gîndească la problemele artei, la educația artistică, va frecventa spectacolele de operă și pretutindeni va recomanda cu căldură lectura gazetei oficiale pragheze, care a făcut din el un intelectual și i-a influențat simțul pentru frumos..

Dar cîte n-a făcut pînă acum „Gazeta Pragheză" pentru tot soiul de ticăloși, ucigași, tîlhari, hoți și denunțători ? Aceștia au fost întotdeauna cei ce au ajutat poliția să meargă pe urmele tîlharilor și ucigașilor, publicînd pe coloane lungi o descriere amănunțită a faptului că *nu* l-au văzut pe răufăcător : „S-a încetățenit părerea că făptașul *n-a purtat* sacou negru și pantaloni gri !" Ținînd seama de această opinie, poliția întreprindea cu hotărîre cercetări mult ușurate prin aceea că-i aresta pe toți bărbații care *purtau* sacou negru și pantaloni gri căci, credeți-mă, era un truc al „Gazetei Pragheze" cînd scria că făptașul *nu purta* sacou negru și pantaloni gri, presupunînd că după citirea acestei știri făptașul avea să îmbrace anume un sacou negru și pantaloni gri, ca să nu fie recunoscut.

„Gazeta Pragheză" a fost aceea care l-a descris, pînă în cele mai mici amănunte, pe asasinul Magdei Novotná, ca și cînd ar fi colaborat săptămînal la suplimentul umoristic duminical, și cei din redacție l-ar fi cunoscut din vedere.

Există însă o expresie care joacă un rol foarte important în toate aceste știri ale gazetei oficiale pragheze. Iar această expresie este „din păcate". Zi de zi puteți citi: „Din păcate, a fugit". „Din păcate, s-a aruncat în apă..." „Din păcate, în clipa în care băcăneasa s-a întors cu spatele, el i-a furat o bucată de șuncă în valoare de zece coroane". „Din păcate, după aceste cuvinte, a siluit-o"... „Din păcate, s-a îmbătat".

Conținutul „Gazetei Pragheze" e variat și atractiv. Gazeta e împărțită, din punct de vedere tematic, în două părți. Pe una din ele se poate vedea titlul PARTEA OFICIALĂ, pe cealaltă PARTEA NEOFICIALĂ. În partea oficială aflați tot ceea ce trebuie să știe orice om așezat. Acolo, de pildă, stă scris că prințesa de Schaumburg-Lipe a zămislit un prințișor, sau că: guvernatorul (mi-e teamă că acest amănunt nu va trece la cenzură), așadar, domnul guvernator a plecat cu automobilul la Kladno și, de-acolo, a luat-o apostolește spre Viena, și așa mai departe, știri una și una. Și cu cîtă plăcere citește omul asemenea știri oficiale. Așa află că distinsul consilier comercial Hachfeld din Mődling a fost numit consilier guvernamental. Și ce bucurie pe toată lumea atunci cînd te întreabă ce mai e nou... „Cum adică, dumneata încă nu știi că distinsul nostru consilier comercial Hachfeld a fost numit consilier guvernamental ?" Și o luați repede din loc, spre a putea comunica mai departe această știre atît de plăcută și atît de importantă.

Dar n-ați apucat bine să vă delectați cu *Partea oficială*, că și începe să vă amuze *Partea neoficială*, unde puteți citi, de pildă, următoarele: *„Alinare sufletească prin pedeapsa cu moartea"*. Așa cum sîntem informați din surse demne de încredere, în cadrul discuției cu privire la modificarea Codului penal, urmează a fi luată în considerare alinarea sufletească prin pedeapsa cu moartea. Alinarea va fi, de-

sigur, de mari proporții și noi nu vom uita să aducem la cunoștință cititorilor noștri — atunci cînd va fi cazul — amănunte în legatură cu această alinare ! La ce anume ne putem aștepta, potrivit știrii gazetei oficiale, care, *atunci cînd va fi cazul*, va aduce la cunoștința cititorilor săi amănunte cu privire la alinarea prin pedeapsa cu moartea ? Să beneficieze, oare, de această alinare prin pedeapsă cu moartea numai abonații gazetei oficiale pragheze ? Dar cum rămîne cu noi, ceilalți, care nu ne-am abonat ?

În sfîrșit, știrea pe care o citiți în continuare are într-adevăr darul să vă bucure : 312 pelerini, cu lacrimi în ochi, au pornit să bată drumul de la Brno pînă în Palestina Știrea aceasta e atît de importantă, încît gazeta oficială a tipărit-o cu literă grasă.

Și dacă nici cu asta nu vreți să vă bucurați, atunci, cu siguranță, vă va amuza foiletonul în care Jan Josef Svatek își publică aventurile sale printre arabii din Tunisia. Aventuri care, fără îndoială, vor avea darul să vă captiveze. De altfel, în toate foiletoanele sale, acest distins călător bea cafea Mocca și se lasă pișcat de ploșnițe. Și treaba asta o face din aprilie.

Un mare avantaj are totuși această gazetă oficială praghezä. Un avantaj de netăgăduit : hîrtia sa care nu-i aspră, ci, dimpotrivă, moale și fină.

Această hîrtie este lăudată de toate posturile de jandarmi, unde gazeta oficială praghezä este trimisă pentru instruirea și culturalizarea vajnicilor apărători ai ordinei.

Da, hîrtia gazetei oficiale pragheze e agățată acolo, în cui, îndeplinindu-și cu cinste misiunea sa exterioară, cu acea incontestabilă drăgălășenie de care este capabilă mîna aspră și puternică a jandarmului ; și, după ce-și îndeplinește nobila misiune, coboară încet acoperind, cu fața ei oficială, *actele extraoficiale ale organelor de securitate.*

ULTIMUL MLADOCEH DIN KOŠIŘE

Închinat memoriei acestuia

Košiře e o comună cu totul aparte. Un anume cetățean documentează cu argumente filosofice că sînt anumite momente în viața omului în care pînă și o vită înnebunește în comuna Košiře. Acest cetățean e originar din Košiře, iar această frază învăluie într-un mister și mai mare ce anume stîrnește în Košiře o impresie atît de aparte.

De atîtea ori m-am gîndit la povestea asta și pot spune că, asumîndu-mi misiunea de a observa vacile mînate prin Košiře, am remarcat că aceste cornute de prăsilă manifestă, în drum spre Košiře, o anumită neliniște.

Și totuși înfățișarea comunei Košiře lasă o impresie dulce, plăcută, plină de blîndețe și de bună vecinătate, mărturie stînd Palatul reprezentativ în care sînt instalate școlile, primăria, cisterna pompierilor, secretarul comunal și alte unelte și persoane asemănătoare ce slujesc interesele obștei. Această uriașă clădire n-a avut, inițial, nici un fel de intrare.

Antreprenorul care a înălțat acest edificiu e un bărbat nespus de uituc. Într-o vreme își uita cu regularitate umbrela în cîrciuma U Holubu* din Smichov, pe urmă cînd își venea în fire și își aducea aminte, se întorcea acasă cu umbrela, în schimb, în ziua următoare, uita să deseneze intrarea pe planul acestei clădiri.

Pe urmă s-a odihnit un timp și de atunci uită numai umbrelele.

---

* „La porumbelu”.

Cei din Košiře, cum nu cad ușor pradă deznădejdii — cu calm au spart un zid din partea scării, au făcut o intrare modestă, ce-i drept nu prea lesne de găsit, și, pe aici, domnul primar se strecoară frumușel în primărie, de parcă i-ar fi rușine de comuna pe care o gospodărește cu atîta sîrg.

De vină că nu se bucură de o faimă prea bună comuna Košiře sînt tot felul de întîmplări misterioase. Lăudabilă a fost, în privința aprecierii Košiřelui, activitatea gazetei oficiale pragheze. Din pricina unor misterioase evenimente petrecute la Šmukyrka, „Gazeta Pragheză" a lipit întregului tineret din Košiře eticheta de depravat. Primarul comunei a răspuns printr-un trimis special că omorul nu a fost comis în cadastrul Košiře, ci pe teritoriul Smichovului.

Organele primăriei din Smichov au explicat însă că, în urma investigațiilor și constatărilor polițienești, crima a fost săvîrșită în cadastrul comunei Košiře, după care trupul neînsuflețit al victimei a fost tîrît în cadastrul Smichovului, aducîndu-i-se în felul acesta o gravă profanare.

Așa stînd lucrurile, primarul Košiřelui a răspuns în „Politica", arătînd că presupușii ucigași sînt totuși cetățeni ai comunei Smichov.

Drept care, Smichovul a ripostat oficial:

„Presupușii ucigași sînt, într-adevăr, cetățeni ai comunei Smichov, dar adevărații ucigași se cuvine a fi căutați în Košiře".

S-ar fi ajuns probabil, dacă nu sigur, la un război fratricid, dacă, între timp, n-ar fi apărut alt eveniment care să împingă chestiunea apartenenței amintiților ucigași pe planul al doilea al preocupărilor polițienești. De data aceasta era vorba, desigur, de Košiře. La comisariatul poliției din Košiře, gardienii l-au zvîntat în bătaie

pe revertentul Spurny. Şi l-au zvîntat în bătaie pentru simplul motiv că l-au arestat. Alt motiv n-au avut. „Gazeta oficială praghezā" a scris, ce-i drept, că a muşcat, dar asta nu poate fi adevărat, pentru că, e ştiut, un om cu dinţii proaspăt scoşi n-are cum să muşte.

Şi tocmai în acele vremuri, înduioşător de tulburi, mi-a fost dat să-l cunosc pe cel din urmă mladoceh din Košiře.

— I-au pus pătura în cap, mi-a spus el, cu un aer de cunoscător — şi acum încasează, derbedeule, să ai de cheltuială, de vreme ce nu vrei să munceşti. Şi l-au tăbăcit în lege... Ori se ştie că un asemenea revertent nu prea ţine la tăvăleală. Căci astfel revertenţii ăştia ne-ar fi gîtuit pe noi, burghezii, la tot pasul.

După această frumoasă introducere s-a prezentat.

— Mă numesc Nuše * şi sînt ultimul mladoceh din Košiře.

Pe urmă a tăcut cîteva clipe, după care s-a grăbit să adauge :

— Dumneata locuieşti acolo, sus. Nu ştiu dacă ştii, dar vecina dumitale Davidová are chingi noi la coşarcă. De unde are femeia asta atîţia bani !... Se spune despre ea că ar fi vizitată de un plutonier-major. Cum văd, n-are parte de prea multe bucurii de la fetele ei. Una ţine de-acum un prunc în braţe, a doua leagănă, iar o a treia fată nu are.

— Va să zică dumneavoastră binevoiţi a fi ultimul mladoceh din Košiře ? am întrebat eu respectuos.

— Da, a încuviinţat dumnealui, cu o voce întunecată. Iniţial am fost douăzeci. Am crescut, ca să zic aşa, îmbucurător, dar pe urmă, unul după altul, prieten după prie-

---

* Coşarcă

ten, s-au pierdut. Şi am rămas doar doisprezece. Atunci, noi mladocehii din Košiře am înfiinţat un club politic. De îndată ce l-am pus pe roate, am început să desfăşurăm aici o intensă activitate de club. Pe urmă s-a revărsat într-o zi pîrîul din Motol şi s-a zis cu clubul, pentru că noi, membrii clubului, ne-am certat atunci pe chestia regularizării. Cineva a spus că problema regularizării pîrîului din Motol nu intră în competenţa programului mladoceh, altul a afirmat că numai într-un partid în care domneşte libertatea de gîndire pot fi aplicate orice fel de principii politice. Aşa se face că ne-am certat vreo săptămînă, după care, nu ştiu cine, i-a turtit nasul preşedintelui. Iar mie, tot aşa, mi-a azvîrlit unul cu o cutie de chibrituri înfiptă într-un suport de porţelan. Cu acelaşi prilej, casierului i-au tăiat paltonul...

Şi uite aşa, clubul s-a dizolvat, statutul lui a fost returnat la guvernămînt, şi astfel n-am mai rămas credincioşi stindardului mladoceh decît cinci.

La un an după aceea ne-am mai înmulţit cu un membru. Eram, aşadar, în total, şase mladocehi în întreaga comună Košiře. Al şaselea membru, de care vorbeam, a împrumutat de la fiecare adept al partidului cîte zece coroane. De îndată ce a avut cincizeci de coroane în buzunar, a şters-o, dispărînd fără urmă, şi treaba asta i-a înfuriat în asemenea măsură pe trei dintre cei rămaşi, încît au declarat că în asemenea condiţii nu pot fi susţinătorii unui partid libergînditor.

Am rămas, deci, doi mladocehi în Košiře. Eu şi un oarecare Pejza. Acest Pejza s-a spînzurat din pricina unei chestiuni băneşti, şi, astfel, am rămas doar eu, care voi rămîne în continuare credincios programului mladoceh, şi nu voi părăsi niciodată stindardul partidului.

Şi tot vorbind aşa, am ajuns pe Černý Vrh *. Jos, sub noi, Košiře se desfăşura în toată splendoarea lui, iar domnul Nuše, privind valea de la înălţimea aceea, mi-a şoptit cu acea ardoare caracteristică sfinţilor şi eroilor :

— Ţin sus, cu fermitate, stindardul mladoceh. Cu el voi birui, cu el voi muri !

Din clipa aceea am simţit o deosebită plăcere în a-l urmări cu atenţie pe acest distins domn Nuše. Şi astfel am avut ocazia să văd misterioasa comportare a acestui ultim mladoceh faţă de celelalte partide politice, şi să surprind o serie întreagă de lucruri demne de admirat.

Domnul Nuše folosea, în discuţii, fie cuvîntul frate, fie tovarăşe, în funcţie de omul cu care vorbea.

Personal îşi spunea burghez, iar duminica dimineaţă, cînd păşea îmbrăcat în haină neagră spre biserică, spre a înălţa Domnului mulţumirile mladocehe, le spunea, zîmbitor, cunoscuţilor şi prietenilor :

— Mă duc să ascult cuvîntul Domnului, aşa cum se duceau husiţii înainte de a porni în bătălie.

La amiază, în drum spre casă, făcea un popas în cîrciuma domnului Pražsky „La coroana", unde, în faţa unei halbe cu bere, dezvolta programul partidului mladoceh :

— Nimeni n-ar vrea să facă nimic, iar noi, burghezii, să muncim spetindu-ne pentru ei. De aceea, noi, mladocehii, nu facem la rîndul nostru nimic.

•

În ochii mei, ultimul mladoceh din Košiře devenea din ce în ce mai misterios. Pe urmă a venit serbarea Înălţării Domnului şi prin toată comuna s-a răspîndit vestea că

* Dealul negru.

ultimul mladoceh ridică, pe socoteala lui, două altare în piața publică.

Și așa a fost ! După-amiaza s-a dus în mijlocul muncitorilor cărămidari să le țină un discurs despre sarcinile partidului mladoceh.

Știu doar atît, că a fost dat afară din sală. L-am întîlnit în aceeași seară, și pe un ton grav mi-a spus :

— Țin sus, cu fermitate, stindardul mladoceh, cu el voi birui, cu el voi muri !

În seara următoare, l-am văzut pe ultimul mladoceh din Košiře în grădina fabricii de bere din Motol.

Avea în fața lui ziarul „Narodni listy" („Foaia națională"), iar pe cartonașul însemnat cu multe liniuțe o halbă de bere neagră.

În răstimpuri golea paharul cu un gest mecanic și se uita în paginile ziarului „Narodni listy".

După multă vreme m-a observat și, ridicînd gazeta deasupra capului, a bolborosit ceva... după care s-a prăbușit sub masă. „Narodni listy" i-a acoperit, ca un drapel de onoare, pieptul său curajos. Și, precum sîngele luptătorilor, i se prelingea pe obraji berea neagră, vărsată din pahar.

Nu era nimic altceva decît o intoxicație alcoolică. Pe urmă, întreaga grădină s-a cufundat într-o liniște adîncă...

Pînă noaptea tîrziu, ospătarii au avut de furcă, nu glumă, ca, de bine, de rău, să-l readucă în simțiri, stropindu-l cu sifon și dîndu-i să bea cafea neagră.

Și cînd s-a trezit, uitîndu-se în jurul lui cu niște ochi cît sarmaua și văzînd atîtea sticle de sifon și atîtea cești goale de cafea neagră, a declarat printre sughițuri :

— Acum sînt, într-adevăr, reorganizat...

De atunci nu l-am mai văzut pe ultimul mladoceh din Košiře, această figură misterioasă, mai misterioasă decît *însăși comuna Košiře.*

OBIECȚII ÎMPOTRIVA CONFISCĂRII

În fața curții de apel în problemele presei se judecă în clipa de față o cauză referitoare la confiscarea unei broșuri. Procuratura generală a descoperit în incriminata broșură încălcări ale legii privind liniștea și ordinea publică.

Membrii completului de judecată se află așezați la o masă lungă și, din locul în care altă dată stă avocatul, tînărul și entuziastul autor, redactor al unei publicații cotidiene socialiste, își apără singur broșura cu pricina.

E în toiul expunerii pledoariei sale și vorbește ca un înger. În expunerea sa explică ce înseamnă revoluție și ce-i aia evoluție, arătînd că tocmai cutare și cutare aliniat din textul broșurii nu putea să stîrnească revoltă sau indignare, pentru simplul motiv că sînt citate din istorie, așa cum aceasta e predată în școli.

Președintele completului de judecată se uită la el, dar nu-l ascultă.

În îndelungata sa practică judecătorească învățase să-l poată privi pe vorbitor fără să-l audă ce vorbește.

De altfel, îi este absolut indiferent ce vrea să-i spună. Se uită, și se uită, și dispoziția lui e a unui oștean ostenit care doarme în marș, dar continuă să meargă și iar să meargă.

Și domnul președinte îl privește pe vorbitor, îl privește mereu, dar de gîndit se gîndește la cu totul altceva.

Entuziastul care-și apără propria cauză își spune cu bucurie, în sinea sa, ce mult îl interesează pe domnul președinte povestea lui, și ridică din ce în ce mai mult stavilele elocinței sale, vorbește cu însuflețire și, în acest timp, se uită drept în ochii președintelui, care se frămîntă, între-

bîndu-se, în sinea lui, ce anume putuse să lipsească azi în cafeaua de dimineață. Frișca, i-a spus menajera, era bună, cafeaua proaspăt prăjită, cicoarea de la Köln, și, totuși, nu fusese cafeaua lui de toate zilele.

Se uită la vorbitor și își spune : „Ai putea să porți și tu manșete !"...

Entuziastul june vorbește mai departe cu aprindere și gesticulează agitat.

„Aha, manșetele le are pe masă", meditează domnul președinte, uitîndu-se la vecinul său, consilier de justiție, al doilea membru al completului de judecată.

Ochii acestuia spun cît se poate de grăitor că obiecțiile i se par mult prea lungi și că va fi nevoie să tragă un puișor de somn. Așadar își sprijină capul în palma dreaptă, prefăcîndu-se că examinează textul broșurii confiscate, și spre a nu fi văzut, îngrămădește în fața lui, ca un zid, tomurile de legi, și moțăie.

Nu multă vreme însă, căci al treilea membru al completului de judecată îi dă un ghiont zdravăn și-i spune în șoaptă :

— Iar m-a înțepat în spate, domnule coleg !

Suferă de reumatism și e silit să se reazeme de speteaza capitonată a jilțului, așa că nu poate închide ochii așa fel încît să nu-l vadă vorbitorul.

Se uită chinuit prin sala de ședințe ; cască și fixează dosarul din fața lui. Desenează pe el, cu creionul, un cîine și acum îi șterge, pe îndelete, cu guma, coada, picioarele, capul. Face treaba asta așa, fără nici o noimă, și în acest timp se gîndește la noua sa alifie pentru tămăduirea reumatismului.

Îi mai dă un ghiont colegului din stînga lui și-l întreabă, murmurînd :

— Ce părere ai, domnule coleg, o baie de aburi ar merge?

Colegul se trezește și mormăie somnoros:

— Creionul să i-l lăsați... Și fără să mai sufle o vorbă, își vedé mai departe de somnul lui.

Și exaltatul autor nu mai contenește să vorbească, apărîndu-și cu agilitate propria cauză, în timp ce în partea dreaptă a președintelui începe să caște al patrulea membru al completului de judecată, care, aplecîndu-se peste domnul președinte, îi umflă ștrengărește zidul de tomuri din fața celui de-al doilea membru, îngăduindu-și să-i spună:

— Permiteți, domnule coleg!?!

Acesta se trezește și se uită cu ochii holbați la cel ce ridică obiecții împotriva confiscării, cum sună, în stilul oficial, denumirea unui asemenea tînăr.

Somnul în aceste condiții nu pare, la prima vedere, un somn liniștit, dar cine are o practică mai îndelungată în această privință, ca de pildă acest membru al completului de judecată, se descotorosește cu atîta ușurință de orice griji, încît ațipește și doarme buștean în toiul dezbaterii.

E un fel de somn artificial, un adevărat miracol în acest domeniu de activitate. Peste puțin timp, magistratul e treaz de-a binelea, ia din vîrful zidului de protecție unul din coduri, se uită la el, apoi îl pune la loc și își reia firul somnului binefăcător.

Vorbitorul observă acest transfer al tomurilor de legi, și asta îl face să pledeze cu și mai multă insistență, spre a convinge pe membrii onor completului de lipsa de semnificație și inoportunitate a confiscării broșurii sale. Trecerea codurilor de legi dintr-o mînă într-alta e, pentru el, o neînșelătoare mărturie că domnii magistrați sînt nespus de interesați de cazul în speță.

Președintele a lăsat capul în jos și se joacă învîrtindu-și degetele la adăpostul mesei și în acest timp se întreabă dacă l-a păcălit cumva tutungiul, azi-dimineață cînd a cumpărat de la el obișnuitele trabuce.

Scoate din buzunarul de sub robă portmoneul și numără conținutul. Și astfel își dă seama că lipsește o coroană, apoi, uitîndu-se la vorbitor, își dă seama că în dimineața aceea cumpărase cu șase havane mai mult decît de obicei.

Liniștit, le aruncă o privire membrilor completului de judecată. Unul doarme dus în spatele tomurilor de legi, în timp ce în dreapta lui, cei doi sînt pe cale să ațipească. Și moțăie amîndoi, aidoma iepurilor, cu ochii deschiși.

Pe urmă aude un fel de vuiet venind dinspre sala de ședințe. Își dă seama la iuțeală că individul pledează mereu, susținîndu-și cu ardoare obiecțiile și, uitîndu-se la ceas, președintele constată că incriminatul vorbește de două ore, fără întrerupere.

În stînga, în spatele adormitului consilier, ascuns în bîrlogul lui, grefierul e încă în plină activitate.

Acesta, ca să-i mai treacă de urît, desenează pe hîrtie tot felul de monștri și se iscălește și, tot ca să-i treacă de urît, stenografiază din cînd în cînd cîte o frază din expunerea tînărului și înflăcăratului vorbitor.

— ...Căci, onorată curte, în fraza „mîini bătătorite se ridică spre ceruri în semn de blestem", nu-i nimic de natură să instige opinia publică la revoltă...

Buf bum ! Al patrulea membru al completului de judecată s-a prăbușit de pe scaun. Visase ceva despre chinezi.

Nu-și pierde însă prezența de spirit, și spune cu voce tare, ridicînd o hîrtie de pe jos :

— Ca să vedeți, era cît pe ce să ne zboare un document !

Vorbitorul tulburat de bufnitură s-a uitat la el cîteva clipe, iar acum îl privește drept în ochi și iar vorbește ca

un înger ; la rîndul său, magistratul îl urmărește un timp stînd în picioare, apoi se așază la loc în jilțul său și președintele îi îndreaptă zidul de hîrțoage din fața lui.

Acum însă e prea tîrziu ca să mai doarmă. Vorbitorul își încheie pledoaria cu rugămintea adresată onor curții să țină seama de îndreptățitele și fundamentalele sale obiecții și să anuleze decizia de confiscare.

Membrii completului de judecată își iau de pe masă beretele, iar președintele declară solemn :

— Curtea se retrage pentru deliberare.

Și pornesc toți patru spre sala de consiliu. În frunte președintele și, în urma lui, membrii completului. Și ușa se închide în spatele lor.

În mijlocul sălii se află o masă lungă, verde. Grefierul e ultimul în această procesiune. Cu gravitate și într-o tăcere desăvîrșită ocolesc cu toții masa verde. Cînd e gata să apuce de clanța ușii ce dă în sala de ședințe, președintele se oprește brusc și spune :

— *Încă o dată în jurul mesei, povestea a fost mult prea lungă !...*

Și iată-i făcînd încă o dată ocolul mesei și, în fine, pășind majestuos în sala de ședințe. Plin de însuflețire, junele se uită la ei în clipa în care își pun bereta pe cap. Și supraveghetorul îi spune :

— Ridicați-vă în picioare.

Iar președintele citește solemn de pe o filă de hîrtie goală :

— În numele Majestății sale Împăratul Franz Joseph, curtea de apel în problemele presei a decis, după o adîncă și matură chibzuință, că obiecțiile prezentate aici împotriva forurilor competente nu se iau în considerație și confirmă întru totul formularea acestora în ceea ce privește confiscarea ! Motivele vor fi furnizate ulterior. *Asadar, cu Dumnezeu înainte !*

CUM AM DEVENIT REDACTOR LA „LUMEA ANIMALELOR"

Cum am devenit redactor la „Lumea animalelor", la revista asta interesantă, e o întrebare destul de complicată care m-a frămîntat multă vreme, pînă cînd am ajuns la concluzia că lucrul nu s-a putut întîmpla decît într-un moment de necugetare, furat de dragostea ce o nutream față de vechiul meu prieten Hájek, care pînă atunci condusese cu cinste revista; îndrăgostindu-se de fetița domnului Fuchs, proprietarul revistei, acesta l-a gonit pe dată, avînd însă grijă ca înainte de a pleca să-l roage a-i recomanda un redactor ca lumea.

După cum vedeți, pe vremea aceea relațiile de muncă erau foarte ciudate.

Cînd prietenul meu Hájek m-a prezentat proprietarului revistei, acesta m-a primit cu foarte multă căldură și m-a întrebat dacă am oarecare noțiuni despre animale și părea foarte încîntat de răspunsul meu în care i-am declarat că întotdeauna am prețuit foarte mult animalele, că am văzut în ele etapele de evoluție spre specia umană și că, mai cu seamă în ceea ce privește ocrotirea animalelor, am respectat întotdeauna dorințele și năzuințele lor. În fond, animalele nu cer altceva decît să fie sacrificate, pe cît posibil fără durere, înainte de a fi mîncate. Crapul se naște cu ideea fixă că nu-i frumos din partea bucătăresei să-i spintece pîntecele de viu, iar obiceiul unora de a suci gîtul cocoșului este în contradicție cu principiile Societății pentru ocrotirea animalelor, care arată că păsările nu trebuie tăiate de mîini neîndemînatice. Aspectul închircit al mrenelor prăjite dovedește că muribundele protestează

împotriva faptului că sînt prăjite de vii în margarină. A goni curcanul...

Cînd să-i vorbesc despre curcan, patronul m-a întrerupt și m-a întrebat dacă mă pricep la păsări, cîini, iepuri de casă, albine, dacă cunosc diversitatea vieții animalelor, dacă știu să tai din jurnale străine fotografii bune pentru a fi reproduse, să traduc articole de specialitate despre animale, să răsfoiesc prin lucrările lui Brehm ca să mă inspir, pentru a redacta, în colaborare cu el, articole de fond privitoare la viața animalelor. M-a întrebat de asemenea dacă aș putea să scriu despre schimbarea anotimpurilor, despre alergările de cai, despre vînătoare, despre dresarea cîinilor polițiști, despre sărbătorile naționale și religioase, pe scurt — dacă aș fi în stare să am o privire gazetărească de ansamblu, pe care s-o sintetizez într-un scurt și concis articolaș de fond.

I-am declarat că mă gîndisem la asta, că mă preocupase încă de mult ideea conducerii luminate a unei asemenea reviste cum este „Lumea animalelor“ și că pot face față, cu cinste, tuturor rubricilor, întrucît stăpînesc la perfecție subiectele amintite. Strădania mea, i-am spus eu, va fi însă de a ridica revista la un nivel neobișnuit de înalt, printr-o reorganizare atît din punct de vedere al conținutului, cît și al orientării ; să introduc rubrici noi, ca de pildă: „Colțul vesel al animalelor“, „Animalele despre animale“, urmărind în același timp, cu grijă, situația politică ; să furnizez cititorilor surprize după surprize, pentru ca să nu aibă timp să-și revie, trecînd de la un animal la altul. Rubrica „O zi din viața animalelor“ trebuie să alterneze cu „Noul program pentru rezolvarea problemelor în legătură cu creșterea animalelor domestice“ și cu „Mișcarea vitelor cornute“.

M-a întrerupt din nou, declarînd că proiectele mele îl satisfac în totul și că, dacă voi reuși să realizez numai

jumătate din ceea ce îmi propun, îmi va dărui o pereche de porumbei Wyandot, de la ultima expoziție de păsări de la Berlin, care au obținut premiul întîi, iar proprietarul, medalia de aur pentru împerechere excepțională.

Pot să vă spun că m-am străduit să-mi respect în revistă programul de conducere, pe cît m-au ajutat puterile, ba pînă la urmă am descoperit că articolele pe care le scriam depășeau chiar cu mult competența mea.

În dorința de a oferi cititorilor ceva nou, am început să inventez noi animale.

Am pornit de la principiul că, de pildă, elefantul, tigrul, leul, maimuța, cîrtița, calul etc. sînt de mult creaturi prea cunoscute cititorilor revistei „Lumea animalelor" și m-am gîndit că cititorul trebuie captivat cu ceva nou, cu noi descoperiri și de aceea am încercat să le prezint o balenă cu pîntece de sulf. Acest nou tip de balenă nu depășea mărimea unui morun, dar era prevăzută cu o bășică plină cu acid formic și un canal special prin care balena mea cu pîntece de sulf lansa, prin explozie, oricînd dorea, asupra peștilor mai mici pe care voia să-i înghită, paralizîndu-i, un acid otrăvitor, căruia, mai tîrziu, savantul englez... nu-mi amintesc acum ce nume i-am dat — l-a numit „acid de balenă". Untura de balenă era cunoscută de toată lumea, dar noul acid a trezit atenția cîtorva cititori, care au întrebat de firma care se ocupă de prelucrarea acestui acid.

Pot să vă asigur că, în general, cititorii „Lumii animalelor" sînt foarte curioși.

Curînd, după balena cu pîntecele de sulf, am descoperit, unele după altele, o serie întreagă de noi animale. Vă amintesc, în treacăt numai, printre altele, de: foca-tărcată — un mamifer din neamul cangurului; boul suplu — un tip de vacă preistorică; infuzorul-sepia, înfățișat ca un tip de guzgan... Animalele mele se înmulțeau de la

o zi la alta. Mă minunam eu singur de succesele pe care le obţineam. Niciodată nu mi-am închipuit că regnul animal trebuia complicat atît de mult şi că Brehm a putut să treacă cu vederea atîtea animale, în lucrarea sa „Viaţa animalelor". Au ştiut oare Brehm şi toţi urmaşii lui despre liliacul meu de pe insula Islanda, „liliacul nordic"; despre pisica mea domestică de pe culmea muntelui Kilimanjaro, pe care am numit-o „cerbul-pachiuha"?

Ce ştiuseră pînă atunci naturaliştii despre puricele inginerului Kuhn, descoperit de mine în chihlimbar; despre acest purice care era orb fiindcă trăia subteran pe spatele unei cîrtiţe preistorice, şi ea oarbă, pentru că — aşa cum am scris — străbunica lui se împerechease cu un arici orb şi el, din grotele de la Adelsberg, care pe vremea aceea se întindeau pînă la Marea Baltică de azi?

Din pricina acestui eveniment lipsit de însemnătate se încinse o aprigă polemică între ziarele „Čas" („Timpul") şi „Cech („Cehul"), deoarece „Čech", organ clerical, citînd, cu lux de amănunte, în foiletonul său, articolul meu despre puricele orb, trase următoarea concluzie: „Ceea ce Dumnezeu face, este bine făcut". Dimpotrivă, cum era şi firesc, „Čas", revistă pur realistă, distrusese puricele meu o dată cu preasfinţitul ziar „Čech" şi din clipa aceea se părea că mă părăseşte steaua de inventator şi descoperitor de noi creaturi. Abonaţii revistei „Lumea animalelor" începură să se nelinişteacă,

Această nelinişte a fost stîrnită de scurtele mele note despre apicultură şi avicultură, în care dezvoltam o nouă teorie personală, care a produs o adevărată furie, deoarece aplicînd sfaturile mele simple, cunoscutul apicultor Pazourek a murit de apoplexie, în timp ce în regiunile Šumava şi Podkrkonoše stupăritul a dispărut cu desăvîrşire. În păsări a dat molima şi, ce mai tura-vura, au pierit cu du-

iumul. Abonații îmi scriau scrisori de amenințare și refuzau primirea revistei.

Văzînd cum stau lucrurile, am schimbat sfera de activitate și m-am lansat în domeniul păsărilor sălbatice. Îmi amintesc și acum de scandalul meu cu redactorul-șef al ziarului agricol „Selský Obzor"*, deputatul clerical Josef M. Kadlčak!

Decupasem din revista engleză „Country Life"** fotografia unei păsărele cocoțate într-un nuc. Am botezat-o „nuculeană", așa cum, în mod logic, n-aș fi stat o clipă la îndoială să scriu că pasărea care sta pe o creangă de ienupăr se numește „ienupăruț" sau la nevoie „ienupăruță".

Și să vedeți ce s-a întîmplat... Domnul Kadlčak a îndrăznit să mă atace, printr-o carte poștală obișnuită, în care îmi atrăgea atenția că pasărea respectivă nu era o „nuculeană", ci o gaiță, pasăre căreia în traducere germană îi spune *Eichelhäher*.

I-am scris o scrisoare în care i-am expus în întregime teoria mea despre „nuculeană", împănîndu-mi expunerea cu multe înjurături și citate inventate din Brehm.

Deputatul Kadlčak mi-a răspuns în „Selský Obzor" printr-un articol de fond.

Șeful meu, domnul Fuchs, se afla ca de obicei la cafenea și citea gazetele de provincie, pentru că în ultima vreme începuse să urmărească cu multă atenție aluziile pe care presa provincială le făcea la adresa captivantelor mele articole, apărute în „Lumea animalelor". Cînd m-am dus la el, mi-a arătat ziarul cu pricina „Selský Obzor", care se afla pe masă și mi-a spus, aproape în șoaptă, privindu-mă cu ochii lui triști, să citesc.

---

* Orizontul țăranilor.

** Viața rurală.

Am citit articolul cu glas tare în fața întregii asistențe din cafenea :

„Onorată redacție !

Am atras atenția că în ultima vreme revista dumneavoastră uzează de o terminologie neobișnuită și neîntemeiată ; că nu ține seama îndeajuns de puritatea limbii cehe și că inventează diferite specii de animale. Am prezentat proba zdrobitoare a faimoasei gaițe, denumire străveche, folosită și astăzi în mod curent, pe care redactorul dumneavoastră și-a permis să o prezinte drept „nuculeană". Pentru a-mi sprijini afirmația, am arătat că denumirea folosită de redactorul dumneavoastră ar putea avea un temei în cuvîntul german Eichelhäher *care în traducere corectă este totuși gaiță."*

— Gaiță ! repetă disperat patronul revistei.

Am continuat lectura, păstrîndu-mi sîngele rece :

„Drept răspuns, am primit din partea redactorului dumneavoastră o scrisoare foarte nepoliticoasă, cu caracter personal și neprincipial, în care sînt etichetat drept „o vită ignorantă, demnă de condamnat", fapt care merită o sancțiune exemplară. Între oameni cuviincioși nu se răspunde în felul acesta la obiecțiuni corecte, de natură pur științifică. Aș fi foarte bucuros să știu care din noi doi anume este vită mai mare. Poate, ce-i drept, n-ar fi trebuit să-mi formuleze obiecțiunile printr-o simplă carte poștală, ci printr-o scrisoare închisă ; dar fiind mult prea copleșit cu munca, nu mi-am dat seama de acest amănunt ; acum însă, după ieșirea grosolană a redactorului dumneavoastră, îmi permit să prezint cazul judecății publice.

Redactorul dumneavoastră se înșală amarnic socotind că sînt o vită ignorantă, care habar nu are cum se nu-

meşte cutare sau cutare pasăre. Aflaţi, domnilor, că mă ocup cu ornitologia de ani şi ani de zile, dar nu din cărţi, ci studiind viaţa păsărilor în natură, avînd în colivii mai multe păsări decît a văzut vreodată redactorul dumneavoastră, de bună seamă un om închis în cîrciumile şi localurile de desfrîu din Praga.

Cu toate că cele ce voi spune sînt lucruri secundare, socotesc totuşi că n-ar strica dacă redactorul dumneavoastră s-ar convinge mai întîi cui îi reproşează dobitocia; înainte ca invectiva să-i curgă din peniţă, să facă un drum pînă la Frydland în Moravia, lîngă Mistek, unde pînă la apariţia acestui articol revista dumneavoastră era cumpărată.

De altfel, nu e vorba aici de o polemică personală cu un om iresponsabil, ci de o problemă de ştiinţă şi de aceea repet încă o dată că a inventa într-o traducere nume de păsări este un lucru nepermis, cînd avem cuvîntul neaoş arhicunoscut gaiţă."

— Da, gaiţă! exclamă patronul meu cu o voce şi mai deznădăjduită.

Eu însă, liniştit, nu m-am lăsat întrerupt şi am citit mai departe:

„Asta-i curată neobrăzare din partea unor ignoranţi brutali. Cine a îndrăznit vreodată să-i spună gaiţei „nuculeană"? În lucrarea Păsările noastre, *la pagina 148, veţi găsi denumirea latinească* Ganulus glandarius *B. A.; aceasta este pasărea de care vă vorbesc — gaiţa.*

Nu mă îndoiesc că redactorul revistei dumneavoastră va recunoaşte că îmi cunosc mai bine pasărea decît o poate cunoaşte un nespecialist. După profesorul doctor Bayer, pasărea de care vorbeşte dumnealui are denumirea latinească „mucifraga carycatectes B", *iar acest B nu repre-*

zintă, aşa cum mi-a scris redactorul dumneavoastră, începutul cuvîntului bou. Ornitologii cehi cunosc numai gaiţa obişnuită şi nicidecum „nuculeana" dumneavoastră, pe care a inventat-o tocmai acest domn căruia, după propria lui teorie, îi aparţine iniţiala B, pe cartea de vizită. Aceasta este o ieşire pur personală, care nu schimbă cu nimic situaţia.

Gaiţa rămîne gaiţă chiar dacă redactorul de la Lumea animalelor *s-ar întoarce cu curul în sus, şi asta dovedeşte cu cîtă uşurinţă şi incompetenţă ştiu să scrie cîteodată oamenii de teapa redactorului dumneavoastră, care îşi permite să-l falsifice în mod grosolan pe Brehm. Acest neobrăzat scrie că, după Brehm, gaiţa ar face parte din familia crocodilului, indicînd pagina 452, unde se vorbeşte despre sprancioc* (Lanius minor L). *Mai departe, acest ignorant, dacă îmi este permis să-l numesc astfel, referindu-se din nou la Brehm, afirmă că marele savant a clasificat gaiţa în grupa a cincisprezecea, a ciorilor, în timp ce Brehm a clasificat ciorile în grupa a 17-a din care fac parte corbul şi neamul stăncuţelor. Dumnealui a mers cu neruşinare pînă acolo încît a îndrăznit să mă facă şi pe mine stăncuţă* (colaeus) *şi neam de coţofană şi de ciori albastre, cu toate că la pagina respectivă din Brehm este vorba de gaiţele de pădure şi de coţofene pestriţe..."*

— Gaiţa de pădure ! suspină, apucîndu-se cu mîinile de cap, editorul revistei. Dă-mi articolul ! Vreau să-l citesc singur.

M-am înspăimîntat de vocea răguşită cu care citea :

„Pasărea colibri sau mierla turcească rămîne de asemenea în traducerea cehă colibri, tot aşa cum sturzul rămîne sturz".

— Sturzului ar trebui să i se spună „ienupăruţ“ sau „ienupăruţă“, domnule şef, am ţinut să subliniez eu, deoarece se hrăneşte cu sămînţă de ienupăr.

Domnul Fuchs trînti furios ziarul pe masă şi se băgă sub masa de biliard, bolborosind ultimele cuvinte pe care le citise : „*Turdus, Colibri*“.

— Nici un fel de gaiţă, urlă el de sub biliard. Nu-i adevărat, „nuculeană“! Feriţi-vă că muşc, domnilor !

În cele din urmă reuşiră să-l scoată de sub biliard, şi a treia zi muri de meningită, în sînul familiei.

Ultimele cuvinte pe care le rostise în ultima clipă de luciditate au fost : „Nu e vorba de interesul meu personal, ci de binele societăţii. Din acest punct de vedere vă rog să primiţi părerea mea în ceea ce priveşte...“ şi-şi dădu ultima suflare.

ÎN REDACŢIA REVISTEI DE ŞTIINŢE NATURALE

Sezonul şerpilor de mare durează în publicaţiile cotidiene doar cîteva săptămîni, pentru mine însă, ca redactor al revistei „Lumea animalelor“, sezonul acesta nu se termină niciodată. În decursul anilor, redactorii „Lumii animalelor“ strînseseră de pe unde au putut tot felul de materiale despre animale şi după ce am preluat redacţia în urma lor mi-am dat seama că nu există fiară pe lumea

asta despre care să nu se fi scris în această publicație de specialitate.

Am fost deci silit să născocesc noi specii de animale, ceea ce mi-a dat mai puțin de lucru decît să scriu despre niște fiare de mult descoperite.

Prima mea operă a fost descoperirea hrăpărețului feroce, căruia băștinașii din Insula Fericiților îi spun „aia roro“, animal ce trăiește în apa mării de la orele zece dimineața pînă la orele patru după-amiază. Restul zilei și-l petrece pe uscat, respectiv pe Insula Fericiților, înghițind copiii băștinașilor. Am scris :

„Animalul nu e de proporții mari, dar în ferocitatea lui e nemaipomenit de puternic. Savantul naturalist dr Everich, vechi și cunoscut prieten al publicației noastre, ne-a trimis din San Francisco următoarea descriere a hrăpărețului feroce : *Potrivit cercetărilor, acest animal aparține speciei șopîrlelor. Presupun că e vorba de unica specie care s-a păstrat pînă în timpurile noastre din epoca uriașelor șopîrle, a ihtiozaurilor și a altor gigantice animale antediluviene.*

Pe partea abdominală a crustei (carapacei) se află elitrele care, atunci cînd animalul se irită, se freacă una de alta, producînd astfel un zgomot puternic ce se face auzi pînă la două mile engleze.

Am izbutit să prind un exemplar al acestor monștri, avînd ca momeală copilul unui băștinaș. Pusă într-o cușcă mare împletită din bambus, fioroasa jivină a mîncat peste noapte toată cușca și jumătate din cocioaba în care se afla cușca, apoi a fugit spre interiorul țării, unde, în cele din urmă, a fost împușcat cu o pușcă automată. În stomacul jivinei a fost găsit maiorul comandant al rezervelor teritoriale. Sărmanul murise de foame, încercuit de pereții de

piele ai stomacului, pe care scrisese cu creionul : Transmiteți ultimul meu gînd de bine și sănătate soției mele.

Carnea acestui animal — și asta mi se pare foarte interesant — se bucură de mare căutare în rîndurile băștinașilor. Am gustat din această carne, pentru întîia oară, pe insula Kalalo. La gust se aseamănă cu carnea de porc. Friptă, capătă o culoare trandafirie. Ochii animalului sînt mari. Cavitatea craniană e plină de creier. Cum anume se reproduce acest animal n-am izbutit să aflu. În anexe vă trimit fotografiile rarisimului exemplar.

Pînă aici, comunicarea primită de la prietenul publicației noastre. Fotografia o reproducem în altă pagină a revistei. (Între noi fie spus, am cerut să mi se confecționeze o reproducere a ihtiozaurului.)

Și cu asta mi-am început în chip strălucit activitatea la „Lumea animalelor". Doi învățători s-au abonat numaidecît, pe doi ani, iar eu, cu un chef nebun, am cam început să-mi iau în serios noua îndeletnicire.

Întrucît eram sigur că-i foarte greu să născocești mereu tot soiul de animale, m-am năpustit, înainte de toate, asupra balenelor. Astfel am descoperit balena cu pîntecele de sulf ce bîntuie prin mările din jurul Noului Gromsk; apoi, ca să mai scriu ceva extraspecial, m-am apucat să public cîteva curiozități nemaipomenite din lumea animalelor.

Am scris, de pildă, că hipopotamilor le place grozav cînd băștinașii le suflă în nări, iar furnicile pot fi atrase cu o arie din *Traviata*. În același timp am publicat un articol mare despre felul cum poate fi împiedicată strechea la bivoli, administrîndu-se tăunilor o fricție serioasă cu terebentină.

Altă curiozitate din lumea animalelor este aceea că melcii recunosc punctele cardinale și, atunci cînd bate vîntul dinspre apus, ei o întind spre răsărit. Termitele își

clădesc mușuroaiele în așa fel încît le îndreaptă cu muchea tăioasă împotriva vînturilor alizee, pe care le spintecă și le împrăștie, aducînd astfel o mare binefacere întregii Australii septentrionale.

Aceste curiozități i-au plăcut atît de mult unui profesor de științe naturale, încît s-a abonat la „Lumea animalelor", alăturînd la această științifică hotărîre o scrisoare scurtă în care menționa că va răspîndi pretutindeni revista noastră, pentru că, datorită ei, descoperă mereu alte lumi ale animalelor.

Încurajat de acest succes, am scris în numărul următor un articol foarte captivant despre creșterea rațională a pricolicilor. Am arătat că în prima lună pricolicii trebuie să fie hrăniți cu sînge de bou, continuîndu-se așa pînă în luna a șasea, cînd sîngele de bou trebuie înlocuit cu malțul.

Pricolicii se înmulțesc în luna iunie, o dată la doi ani. În perioada cînd se împerechează, adică *se pricolicesc*, trebuie să-i evităm, dacă, firește, nu vrem să fim împroșcați de ei cu un lichid care, amestecat în proporția cuvenită cu spirt curat, deci 1: 25, se remarcă prin mirosul parfumului de mosc. Pricolicii sînt foarte lipicioși, prietenoși și credincioși, sînt bune călăuze și paznici vigilenți, înlocuind astfel, în toate privințele, cîinii pe care-i întrec prin inteligența lor extraordinară și printr-o nemaipomenită stăpînire de sine.

Deslușim două specii de pricolici : cel siberian și cel manciurian. Primul are părul argintiu, celălalt un păr cu reflexe aurii.

Articolul s-a bucurat de un mare succes. Cam la o săptămînă după aceea a apărut în redacție o doamnă înveșmîntată toată în negru, care și-a exprimat dorința să-i facem rost de o tînără pereche de pricolici siberieni. Nu eram de față, și astfel colegii au trimis-o la administrație. Contabilul (de unde să știe el ce-i aia pricolici) s-a dus cu

ca la omul de serviciu. Ca să fie clar, redacția noastră vinde tot felul de animale, iar omul de serviciu, care se pricepea la pricolici la fel ca și contabilul, a spus :

— Da, distinsă coniță, putem să vă oferim o pereche superbă. Nu-i avem aici, căci aici nu ținem decît cîini, i-am dus la țară ca să fie bine educați. Să aibă așa, vreo patru luni.

La care, conița a răspuns că ar dori o pereche de șase luni.

— Da, sigur, distinsă coniță, avem și pricolici de șase luni, mai frumoși chiar decît ăștia de patru luni.

— Siberieni ?

— Numai siberieni.

— Și nu mușcă ?

— Cum să muște, coniță, se poate ? Pricolicii noștri sînt îmblînziți de-a binelea, ce mai, ca niște copii... Și aleargă, așa cum aleargă cățeii după stăpînul lor. Sînt, într-adevăr, niște pricolici neobișnuiți.

— Bine, a spus doamna în doliu — să știți că m-a interesat foarte mult articolul apărut în revista dumneavoastră, pentru că mie mi-s foarte dragi animalele. Băiețelul meu, Karliček, în vîrstă de cinci ani, după ce m-am consultat cu tatăl meu, nu mai vrea altceva decît un pricolici și în fiecare dimineață strigă : „Mămico, vreau un pricolici". Așa se face că m-am încumetat să plec de la Olomouc la Praga.

— Foarte bine ați făcut, distinsă coniță, de îndată ce se mai îndreaptă un pic vremea, vă trimitem pricolicii, de probă, i s-a adresat curtenitor omul nostru de serviciu. Fiți bună și dați-ne adresa dumneavoastră.

Trecuseră paisprezece zile de atunci, cînd în redacția noastră și-a făcut apariția un domn cu o barbă mare, albă.

— Am venit în chestiunea pricolicilor, a început el, pe un ton foarte sever, fiica mea a comandat o pereche și

pînă acum nu ni i-ați trimis. Toți cunoscuții noștri îi așteaptă cu nerăbdare și bucurie. Iar eu vreau să-i văd imediat.

— Ne este cu neputință să vi-i trimitem, i-am răspuns binevoitor, guvernul austriac a interzis importul de pricolici întrucît nici pînă azi n-a fost... reînnoit tratatul comercial dintre Austria și Rusia, în care un aliniat anume e consacrat exportului de pricolici din Siberia. De îndată ce tratatul va fi reînnoit, vă vom da de veste.

La un timp după aceea, mă plimbam printr-o grădină din Olomouc. Pe o băncuță, lîngă mine, s-a așezat o doamnă îmbrăcată în negru ținînd în brațe un băiețel frumos care plîngea înfiorător. Plînsul lui a avut darul să mă scoată din sărite, m-am ridicat să plec, cînd, deodată, l-am auzit pe băiețel spunîndu-i mamei, printre sughițuri de plîns: „Mămico, vreau un pricolici, cînd vine pricoliciul ăla ?!?"

Am șters-o grăbit, avînd în buzunar scrisoarea unui gospodar din Cehia care scria că frecase tăunii cu terebentină, pe unde-i găsise, așa cum suna sfatul articolului din „Lumea animalelor", dar degeaba, în vaci tot a dat strechea, și pe chestia asta vine să ne facă o vizită la redacție.

Aveam în buzunar mai multe scrisori de acest gen, printre ele una în care un învățător scria că urmărise timp de paisprezece zile melcii, să vadă dacă într-adevăr deslușesc punctele cardinale, și deci binevoiește și dumnealui să ne viziteze și, cu acest prilej, să se informeze despre ce fel de melci anume este vorba...

Cum între timp m-am întîlnit cu puștiulețul care ținea morțiș să aibă pricolici la Olomouc, e limpede că am fugit de acești cunoscători ai naturii tocmai în Moravia, unde

am de gînd să întemeiez o nouă revistă de științe naturale, în care voi scrie despre *însușirile spirituale ale caracatițelor.*

EFECTUL MUZICII ASUPRA ANIMALELOR

Astăzi, desigur, nimeni nu se mai îndoiește de ridicolul afirmației filosofului francez Descartes, întemeietorul filosofiei dogmatico-raționale, care a murit în anul 1650, lăsînd în urma lui cunoscuta sa învățătură despre animale, în care arată că animalele n-au nici un spirit gînditor, că totul în ele se petrece pe o bază mecanică, astfel că animalele, în calitatea lor de mașini însuflețite, sînt lipsite de orice afect și nu simt, de pildă, nici un fel de durere. La fel de învechite sînt și părerile lui Voltaire, care considera omul drept un animal ce rîde. Îndoielnice sînt și ideile filosofului Herder, care pretindea că numai oamenilor le-a fost hărăzită însușirea de a se înțelege între ei, că numai omul, dintre toate creaturile Domnului, stăpînește noțiunile de comunicare. Azi se știe, cu certitudine, că pînă și această ultimă frază este un nonsens — o prostie, dacă vreți — căci mulți membri din imperiul animalelor dispun de un procedeu propriu de comunicare între ei, și și că există animale, îndeobște cele domestice, care înțeleg limbajul omenesc. Dar animalele mai cunosc și o limbă pe înțelesul tuturor națiunilor, un limbaj internațional ce exprimă pînă și cele mai mici vibrații sufletești, limbaj avînd un efect

nemaipomenit asupra sufletelor cu adevărat sensibile. Animalele înțeleg muzica.

Desigur, trebuie spus că, la fel ca și la noi oamenii, și la animale pot fi deslușite mai multe categorii de ascultători ai muzicii. Iar aceste categorii sînt foarte variate. De la animalele cărora le lipsește urechea muzicală, pînă la acele pentru care melodia ideală este scîrțîitul roții de tors. Vom întîlni printre animale pasionați admiratori ai muzicii clasice, prieteni ai vechii școli muzicale, după cum vom întîlni printre ele și mari iubitori ai valsurilor lui Wagner și Strauss.

În privința aceasta influența cea mai importantă o are farmecul fiecărui animal în parte.

Ideea a fost avansată încă de anticul Homer care ne înfățișează un delfin purtîndu-l cuminte în spinarea sa, peste valurile înspumate ale mării, pe anticul tenor grec Arion. Acest delfin era entuziasmat de cîntecul lui Arion, așa cum, probabil, se entuziasmează ascultătorii și ascultătoarele din zilele noastre de un tenor-erou, căruia i se deshamă caii de la căruță și favoritul e tras mai departe de unii admiratori în răcnetele entuziaste ale cetățenilor de pe străzile orașului.

Din păcate, probabil tocmai fenomenul acesta stîrnește în sufletul multor entuziaști ai muzicii o impresie deplorabilă, și toți vizitatorii unor grădini zoologice, ca, de pildă, cea din Berlin, sînt nevoiți să recunoască cinstit că, dintre toate animalele, cea mai mare înțelegere pentru muzică o au măgarul și porcul, căci aceștia doi, îndeosebi porcul, sînt niște ascultători atît de evlavioși ai muzicii, încît înghit, în adevăratul sens al cuvîntului, sunetele muzicale, în care timp scurmă cu picioarele pămîntul și ochii le scînteiază de bucurie — pe scurt, porcul e un adevărat entuziast al muzicii.

Din vremea de cînd a fost inventat gramofonul s-au întreprins numeroase experiențe în sensul aflării efectului muzicii instrumentale și vocale asupra animalelor. Datorită acestor experiențe a fost înfăptuită o operă meritorie întru cunoașterea sufletului animalelor, și a fost urmărit, cu precizie, efectul muzicii asupra fiecărui animal în parte.

Ultimele experiențe în această direcție au avut loc într-o uriașă grădină zoologică din Statele Unite ale Americii, și au dus, într-adevăr, la un rezultat foarte original.

Gramofonul a fost trecut de la o îngrăditură sau de la o cușcă la alta și în felul acesta a fost urmărită influența spirituală a muzicii asupra diferitelor animale.

Experiențele s-au soldat cu un fiasco total. Șerpii, pe care scamatorii indieni se pricep să-i transpună într-o stare extatică prin intermediul fluierului, au manifestat, la sunetele gramofonului, o indiferență absolută. De aci se vede că acea înțepenire în poziție verticală a șarpelui la auzul muzicii nu-i altceva decît puțină dresură, învățată mult, cu grijă și migală.

În schimb, asupra elefanților efectul sunetelor țîșnite din pîlnia gramofonului a fost de-a dreptul extraordinar. Inteligentele animale au început să-și salte trompele și urechile în ritmul muzicii și, în sfîrșit, un pui de elefant, mai curios, și-a vîrît trompa în pîlnie, ca să cerceteze cine anume cîntă din adîncul ei.

Interesant a fost spectacolul cu tigrul, cînd acesta a văzut și auzit pentru prima oară un gramofon. În primul moment puternicul tigru bengal s-a uitat nesigur la obiectul străin din fața lui, pe urmă însă a început să dea prietenește din coadă și, în acordurile melodiei izvorîte din amplificatorul gramofonului, s-a apucat să se dea de-a dura pe jos și să toarcă de zor, ca un motan. Cînd muzica a încetat, a încetat și tigrul să se mai dea de-a dura pe

pămînt și numai după ce gramofonul a fost pus din nou în funcțiune, temutul animal și-a reluat jocul.

Un spectacol aparte oferă bizonii. Aceștia stau drepți ca luminarea, ascultă muzica neclintiți, ca niște adevărați cunoscători ai muzicii, apoi, încet, încet, se apropie tot mai mult de gramofon.

Multe animale execută în timpul muzicii tot felul de salturi, ca de pildă leii și cămilele. Alte animale încearcă, la auzul muzicii, să colaboreze cu muzica, de pildă cerbul, care „cîntă cu sine" dacă astfel pot fi denumite sunetele emise de vocea lui în asemenea împrejurări.

Lupii și cîinii urlă. La cîini faptul nu trebuie să ne mire, nu de alta, dar contactul secular cu oamenii i-a făcut să devină prea nervoși.

Ursul cafeniu, la auzul muzicii, mormăie, dacă mormăitul lui e prietenos, entuziast, sau furios, asta e greu de deslușit. Bietul urs ! În acest timp nu se învîrtește și nici nu dansează, căci asta l-a învățat să facă numai cruzimea omului, născocind pentru această treabă jăratecul sau tabla încinsă și nicidecum sunetele de vioară (eventual).

Cel mai caraghios s-au comportat, într-o grădină zoologică, urangutanii. Aidoma copilului care cercetează cu înfrigurare păpușa, au supus și ei, din pură curiozitate, întreg gramofonul unui examen foarte temeinic. De faptul că maimuțele ascultă cu drag muzica, nu trebuie să ne mai minunăm după cele mai recente cercetări întreprinse de naturaliști, care au descoperit că antropoizii dispun de anumite însușiri ce le permit să cînte.

Și tocmai antropoidul gibbon e cel ce știe să cînte întreaga octavă în semitonuri aidoma nouă, oamenilor, firește numai atunci cînd e îndrăgostit.

Aşadar a avut dreptate Richard Wagner cînd a spus : „Ce frumos poate fi înţeles spiritul muzicii, atunci cînd iubim. Dragostea e ea însăşi muzică."

Iar gibbonii cîntă, încîntîndu-şi iubitele în octave.

CURIOZITĂŢI DIN LUMEA ANIMALELOR

Beţia în rîndurile animalelor. Nu de mult a apărut în publicaţiile cotidiene ştirea că o colonie de şobolani care băuseră o cantitate de spirt ce se scursese dintr-un butoi răsturnat într-o pivniţă, s-au îmbătat criţă şi în felul acesta au fost ucişi cu sutele. Această ştire este absolut veridică, ţinînd seama de faptul că există foarte multe animale amatoare de alcool. E ştiut că maimuţelor şi elefanţilor le place alcoolul şi tocmai acestea sînt animalele cele mai dezvoltate din punct de vedere spiritual. Brehm povesteşte despre un pavian care bea cu pasiune şi, în dimineaţa zilei următoare, era mahmur. Că elefanţii beau cu plăcere băuturile spirtoase ştiau pînă şi anticii cercetători ai naturii. Fireşte, şi în cazul lor există excepţii. Ursul, de asemenea, adoră alcoolul. Într-un restaurant aveau o cuşcă în care ţineau un urs — o dată a venit acolo un cetăţean care i-a oferit ursului pahar după pahar. Şi ursul a tras uşor pînă la cincizeci. În crescătorii, multe animale învaţă să bea băuturi spritoase. Printre acestea se numără şi cerbul. Dintre animalele domestice, pisica devine adeseori o beţivă pătimaşă. În multe cîrciumi se pot mîndri cu asemenea alco-

olici. Despre plăcerea de a se îmbăta a fiarelor feline povestesc chiar și scriitorii romani, care afirmă acest lucru despre panteră, acesta fiind, de altfel, motivul pentru care pantera se afla în cortegiul lui Bacchus. Că în Germania mulți studenți îi învață pe cîini să bea, încît aceștia nu se mai pot dezvăța de băutură, la fel ca și stăpînii lor, se știe. Dimpotrivă, puțini sînt cei care știu că ariciul, acest animal mărunt și tăcut, e un pasionat consumator de orice băuturi cu conținut alcoolic. Întocmai ca șobolanii, șoarecii se îmbată și ei, adeseori. Sora cunoscutului naturalist Lenz a găsit o dată în pivniță un șoarece beat, care degustase atît timp dintr-un vin vechi și se îmbătase în asemenea hal, încît n-a mai putut să fugă.

*

Rechinii la Messina. Profesorii Condorelli și Panarrolo de la Universitatea din Catania s-au apucat să scrie chiar acum despre rechinii din Marea Mediterană, care au jucat un rol cumplit în marea tragedie a orașului Messina și a împrejurimilor acestuia.

Potrivit informațiilor pe care ni le furnizează, nu departe de Catania a fost prins și ucis, la o lună după catastrofă, un rechin vinețiu *(Carcharis coeruleus)*, tocmai în clipa în care era pe cale să înghită un pinguin mare, de toată frumusețea. În pîntecele rechinului au fost găsite, în afara unui cîine și a unui vițel, trei cadavre omenești, după toate aparențele un bărbat de circa cincizeci de ani, o femeie adultă și un copil de cinci ani. Toate trei victimele erau îmbrăcate din cap pînă în picioare și se presupune că, la izbucnirea catastrofei, fugiseră cu o barcă pe mare, barcă pe care monstruosul rechin o răsturnase, în-

ghițindu-i apoi pe cei trei nefericiți... Partea cea mai ciudată însă e că trecuse o lună de la amintita catastrofă și cadavrele se aflau în bună stare.

Ghindarii. Cel ce a trecut iarna printr-o pădure înghețată bocnă, nu se poate să nu fi fost surprins de niște sunete hîrîite, grosolane și certărețe, emise de niște păsări cu înfățișare nervoasă, care se țin la distanță respectuoasă de ființa omenească. Vara, în schimb, la adăpostul frunzișului și al copacilor, pasărea cu pricina nici măcar nu poate fi zărită. După mine, această pasăre este ghindarul, cea mai vicleană dintre păsări, cochetul cavaler din cuibul de nuiele, frumos și isteț, așa cum se cuvine, luminat la minte, brutal și neobrăzat față de cei slabi, amărît și fricos în fața celor puternici. De cînd lumea, ghindarului îi merge vestea de cumplit jefuitor al cuiburilor. Brehm îl numește îngerul stricăciunii. Și chiar dacă cercetările cele mai recente n-au avut darul să confirme într-o măsură atît de mare primejdia lui, e totuși cazul ca prezența acestei frumoase păsări să fie îngrădită în pădure, iar în grădini să nu fie tolerată defel, dacă vrem să ne bucurăm de viersul păsărelelor. Ghindarul are ciudatul obicei de a culege toamna ghindă, jir și alte semințe de arbori, adăpostind aceste provizii sub mușchiul de pădure și în găurile săpate în pămînt. În nesocotința lor, ghindarii uită de aceste depozite și în felul acesta devin susținătorii involuntari ai creșterii arborilor căci, din asemenea semințe încolțesc primăvara puieții copacilor de pădure. Nespus de nesuferit e croncănitul ghindarului, care, pe măsură ce ne apropiem, izbucnește, transformîndu-se în adevărate rățoieli, sudălmi, admonestări. Cu toate acestea ghindarii se pricep să scoată din

gîtlejul lor și niște sunete plăcute, căci ghindarii nu sînt lipsiți de talentul de a imita viersul altor păsări. Nu rareori ghindarii sînt auziți strigînd ca puiul de uliu păduret, ca peste cîteva clipe să cînte iar ca măcăleandrul, în tonalități gingașe și melancolice. Puii de ghindar crescuți în colivie se comportă ca niște adevărați ștrengari, stîrnesc mult haz, învață să fluiere, imitînd tot felul de sunete, și să repete strigînd ca papagalii cuvinte învățate.

*

– *Șoarecii cîntători din China.* Desigur, nimeni nu-i va lăuda pe chinezi ca pe un popor cu o deosebită cultură muzicală. Muzica practicată de ei e de asemenea natură încît e nevoie de nervi tari, pentru ca urechea europeanului să se poată obișnui și suporta producția muzicală chineză. Cu toate acestea, chinezilor le place și muzica mai delicată, căci ei cresc acasă o anumită specie de șoareci, care emit niște chițcăituri destul de melodioase. Această muzică, denumită Pao-Linj-Che, adică „mărunțișuri melodice", cum obișnuiesc să le spună chinezii, este foarte agreabilă pentru urechea chinezului, și cu cît chițcăie mai mult acest șoricel în casa chinezului, cu atît e acesta mai mîndru de cîntecele lui, iar atunci cînd șoarecii îmbătrînesc și „cîntul" lor încetează, chinezul înmormîntează „mărunțișurile melodice" cu tot onorul în stomacul său, căci acești cîntăreți, se spune, au o carne foarte gustoasă.

*

Folosirea albinelor în arta războiului. În stupi trăiește, într-adevăr, o mică națiune puternică, și în sînul ei aproape toți cetățenii au asupra lor o armă ascuțită cu ajutorul căreia pot izgoni pînă și cel mai puternic vrăjmaș. Că

albinele au pricinuit adesea alarmă și groază printre războinicii din seminția umană, despre asta istoria ne înfățișează mai multe exemple. Cînd în anul 1523 țăranii răsculați din Durynsko au înaintat pînă în fața Hohenheimului ca să-l prade și să-l pustiască, vajnicii apărători ai cetății au poruncit oștenilor să arunce peste capetele răzvrătiților stupi de albine, iar acestea i-au silit pe asediatori s-o ia la sănătoasa. Tot așa, preotul din Frankenhaus s-a apărat în fața țăranilor răsculați, trimițînd împotriva lor un roi de albine înfuriate. Cînd, pe vremea Reformei, oștile catolice din orașul elvețian Grub au fost atacate de vecinii lor, protestanții din Appenzeller n-au putut să se salveze decît aruncînd în tabăra dușmană stupi cu albine. Cazuri asemănătoare s-au petrecut mai multe în decursul istoriei, iar o veche cronică elvețiană dă următoarea rețetă: „Așteaptă-l pe dușman să se apropie; și dă-i cu stupul în cap. Pe urmă ia-o iute la sănătoasa, ca să nu te înțepe albinele. Dușmanul fuge și el".

*

Cel mai mare răpitor din lume. În sălile muzeului de istorie naturală din New York se află expus, în momentul de față, scheletul celui mai mare răpitor din lume — fosila unui tiranozaur, descoperit nu de mult de profesorul Brown din Montana. În buletinul de informații al amintitului muzeu american este descrisă înfățișarea acestui cel mai mare răpitor care a existat vreodată pe pămînt. Acest monstru avea o lungime de patruzeci de pași, un craniu masiv și puternic, cu niște maxilare a căror lungime măsura patru pași și în care au fost găsiți niște colți mari și tăioși, de dimensiuni variind între două și șase degete. Acest uriaș animal n-avea egal printre răpitorii ce au populat vreodată planeta noastră. Stînca în care a fost

descoperit scheletul e compusă din gresie friabilă, dar scheletul zăcea într-un înveliş de siliciu. Extragerea oaselor din acest înveliş dur a necesitat o muncă anevoioasă şi îndelungată, care în cele din urmă a fost încununată de succes. Expediţia ştiinţifică respectivă a avut norocul de a mai găsi încă două schelete ale aceleiaşi specii de răpitor. Craniul şi maxilarele celui de-al treilea exemplar, cu mult mai mari şi mai frumoase decît ale primilor doi, au fost expuse în nişte vitrine speciale, alături de scheletul reconstituit. Această expunere este provizorie, căci muzeologii intenţionează să reconstituie celelalte două exemplare în chiar momentul în care acestea se pregătesc să înghită un dinozaur de dimensiuni uriaşe. Craniul tiranozaurului e bine păstrat, de asemenea poziţia şi mărimea aparatului vizual sînt uşor de identificat. Nu există şi n-a existat niciodată vreun răpitor ce ar putea fi comparat cu acest mamifer carnivor. Leul şi tigrul vînează, cu regularitate, numai animale ierbivore de talie mijlocie şi nu se încumetă să atace pahidermele de categoria grea, cum sînt, de pildă, hipopotamul sau elefantul. În preistorie însă, lucrurile se prezentau altfel. Allozaurul din epoca jurasică şi tiranozaurul din epoca de cretă erau înzestraţi de natură cu o armă atît de înfiorătoare încît puteau atenta la viaţa celor mai mari ierbivore al vremii respective. Mărimea şi forţa armelor agresive de care dispuneau depăşesc tot ceea ce ştim despre răpitoarele din zilele noastre, în afară de cele preistorice ! În schimb, armele defensive ale ierbivorelor erau pe atunci mult mai eficiente decît cele din lumea animalelor de apă, cînd pielea groasă a mamiferelor de talie mare nu-i decît un înveliş de protecţie împotriva unor răniri întîmplătoare şi împotriva insectelor. Coarnele puternice şi dotarea osoasă de protecţie de pe ceafa triceratopului şi stratul blindat ocrotitor de pe ţeasta şi trupul anchilosaurului s-au dezvoltat, fără îndoială, transfor-

mîndu-se în dotări protectoare împotriva atacurilor giganticului tiranozaur. Ceilalți contemporani ai tiranozaurului, care, întocmai ca trahodormul, n-aveau blindaj de protecție, erau mai mult amfibii și puteau, înotînd cu viteză, să se salveze în fața unui dușman primejdios, în timp ce mamiferele de talie mai mică erau mai agere și, alergînd cu viteză, își găseau izbăvirea în fața fioroșilor tiranozauri.

*

Anglia datorează bogăția sa pisicilor. Această frază a fost rostită de marele Huxley, cunoscutul economist, care a mai declarat că Anglia, ca urmare a unei generații viguroase, a cucerit puterea, onoarea și bogăția. Dar cum anume a fost zămislită în Anglia tocmai această puternică generație ? Huxley e de părere că bătrîna Anglie datorează, cu toată cinstea, acea puternică, vitează și expansionistă generație fetelor bătrîne. Da, așa pretinde Huxley, cu toată cinstea, și demonstrează acest lucru logic, precum urmează : Forța fizică a englezului depinde de alimentația sa care se compune, în cea mai mare parte, dintr-o excelentă carne de vacă. Pentru ca această carne să fie bună, cirezile de vaci au nevoie de trifoi. Creșterea și dezvoltarea trifoiului sînt condiționate de existența bondarilor care transportă polenul de la o plantă la alta, favorizînd fecundația. Din păcate, bondarii devin pradă șoarecilor de cîmp. Și cine sînt acelea care stîrpesc șoarecii de cîmp ? Pisicile. Și cine sînt acelea care țin și ocrotesc pisicile ? Fetele bătrîne. Așadar, potrivit acestei înlănțuiri logice, bătrîna Anglie datorează, pentru puternica ei generație, fetelor bătrîne, care de fapt nu au o influență directă în dezvoltarea rasei, toată cinstea. Concluzia însă nu e dreaptă, Anglia ar fi putut să existe și fără trifoiștile sale, întrucît cea mai mare cantitate de carne de vacă pe care o consumă îi pro-

vine de pe continentul european și din Canada. În afară de asta, bondarii au alți dușmani decît șoarecii de cîmp. Are dreptate însă F. Osterwyk, atunci cînd spune că Huxley a avut totuși dreptate într-o anumită privință, căci dorința lui era ca englezii să-și aducă aminte cu recunoștință de fetele bătrîne, atît de drăgăstoase față de pisicile adeseori părăsite.

Cît de respectuoși sînt locuitorii Chinei septentrionale față de animale. În firea chinezilor respectul e înrădăcinat în asemenea măsură, încît nu trebuie să ne mire nici faptul că sînt atît de respectuoși și de o aleasă amabilitate față de animale. În China de Nord, la frontierele Manciuriei, nu trece vînzarea unei cămile fără astfel de manifestări din partea vînzătorului: „În genunchi te implor să mă ierți, scumpa mea, căci eu, netrebnicul, te-am vîndut. Fie ca soarele să-ți însoțească pretutindeni pașii, iar pe mine să mă cuprindă întunericul veșnic, pentru fapta mea urîtă, de a te fi vîndut, iubirea mea". Desigur astea nu-s decît vorbe goale, și pe chinez nu-l stînjenește cîtuși de puțin în altă manifestare, și anume aceea de a lovi în acest timp cămila, ca să se miște din loc.

Gimnastica de dimineață cu tigrul. Exercițiul fizic e un lucru sănătos și totul e ca omul să aleagă, în această privință, procedeul cel mai potrivit. De aceea, în cercurile atletice trezește o mare atenție sistemul de educație fizică al redactorului șef al revistei sportive, Ladislav Hájek, care întreprinde în fiecare dimineață o mică luptă greco-romană cu un tigru bengal de talie mare. Desigur, la început a sim-

ţit, după o asemenea luptă, un fel de moleşeală, azi însă, cînd întreprinde în fiecare dimineaţă acest tur de forţă cu tigrul, nu-l mai oboseşte absolut nimic. Acest sistem de exerciţiu fizic ascute de asemenea şi mintea şi, aşa cum ne asigură distinsul Ladislav Hájek, dumnealui are întotdeauna o senzaţie plăcută cînd se descotoroseşte de tigrul de pe gîtul lui. Nu ne rămîne, deci, decît să recomandăm cu căldură această nouă metodă de educaţie fizică tuturor acelora pe care îi interesează o condiţie fizică excelentă.

Un crap contaminat. Pasionatul pescar dl. Benke a vînat zilele acestea, în apele primăvăratice ale Vltavei, un peşte aparte, despre care afirmă că e un crap contaminat de o boală neobişnuită. Crapul, potrivit aprecierii domniei sale, e în vîrstă de circa cincizeci şi patru de ani, e năpădit de muşchi, aplatizat şi, din pricina contaminării, i-au căzut părţile mărginaşe ale trupului. Cu toate acestea, în apă era foarte ager şi sprinten, aşa că dl. Benke a avut destul de furcă pînă să-l prindă cu undiţa şi, în sfîrşit, să-l tragă la mal. Dl. Benke e un cunoscut pescar şi desăvîrşit cunoscător al dicţionarului, şi, de aceea, nu e cu putinţă să se fi înşelat în remarcabilele sale concluzii cu privire la ciudatul peşte, aşa că am fost nevoiţi să înclinăm în favoarea domniei sale, că este vorba de un crap contaminat. Rămîne doar de explicat de ce boală era contaminat crapul cu pricina.

Cîte nu învaţă un rinocer. Multă vreme oamenii s-au îndoit în privinţa rinocerilor, întrebîndu-se dacă au măcar un pic de talent spiritual. În sfîrşit, faimosul îmblînzitor şi dresor de fiare, francezul Esparsett, a educat un

rinocer cu care se produce actualmente la Toulon. Rinocerul, un exemplar maiestuos şi puternic, ştie să execute multe numere foarte grele, ca de pildă să facă singur focul în sobă şi să prepare, pe plită, jumări de ouă. Alt număr al acestui isteţ animal este acela de a cînta, cu multă îndemînare şi iscusinţă, la pian. Cel mai mult îi plac valsurile, dar mărturisim că are talent şi la alte opere muzicale, mai grele, este capabil să interpreteze, la vioară, întreaga rapsodie ungară a lui Franz Liszt. Ştie să umble şi pe sîrmă, iar în momentul de faţă domnul Esparsett îl învaţă să umble cu bicicleta. Miraculosul rinocer consumă, zilnic, trei pachete de tutun.

★

O părere foarte eronată despre balene au emis în ultima vreme cîteva publicaţii cotidiene. Iniţial a apărut în Germania următoarea ştire : „Soţia căpitanului Walensa a reuşit să vîneze o balenă în pîntecele căreia au fost găsite resturile unei bărci de salvare". În continuare erau enumerate diferite alte obiecte, descoperite în pîntecele neobişnuitei balene, şi, alături de tot felul de peruci de damă, era pomenită şi o ancoră. Asemenea lucruri se publică fără nici un fel de chibzuinţă şi sînt prezentate cititorilor ! Ziaristul german uitase, desigur, că balenele au un esofag atît de îngust încît nu pot înghiţi decît nişte peştişori mici de tot. A înfăţişa cititorilor o balenă care înghite bărci de salvare şi ancore e, totuşi, un act de prea mare îndrăzneală, mai cu seamă atunci cînd nici măcar nu este în curs sezonul de vînătoare a şerpilor de mare şi a raţelor sălbatice, care suportă multe. Alt ziar a prezentat cititorilor săi ştirea că animalul cel mai mare care a trăit vreodată este caşalotul, deoarece în pîntecele

unui cașalot a fost descoperit, chipurile, un rechin avînd o lungime de cinci metri ! Să recunoaștem că asta a fost, totuși, *o ducere prea mare de nas a cititorilor !*

UN ANIMAL NEOBIȘNUIT

La început conduceam revista „Orizontul legătorilor de cărți". Într-o zi am avut norocul să scriu un articol în care arătam că, din motive de sănătate, cărțile nu trebuiesc legate, întrucît în amidonul folosit la legatul cărților trăiesc numeroase bacterii. Articolul cu pricina a făcut mare senzație în comunitatea legătorilor de cărți, și astfel am fost excomunicat din rîndurile ei. (În altă parte se spune : cineva a fost apucat de guler și dat afară.) Avînd o bogată experiență jurnalistică, dovedită la această revistă, am acceptat postul de redactor la o publicație cu specialitatea științele naturii. Proprietarul revistei m-a condus pe loc spre o vitrină, în care se afla o găină cu trei picioare, și m-a întrebat dacă știu ce e. După ce m-am dat trei pași înapoi, am răspuns că e un casaur, dar mai poate fi foarte bine și un fazan, dar și mai bine un mamifer ovipar la vîrsta cea mai fragedă a tinereții. S-a certat cu mine multă vreme, contrazicîndu-mă în fel și chip, și cînd în cele din urmă am declarat că e vorba de o rață indiană, dumnealui m-a bătut pe umăr și mi-a spus, pur și simplu :

— Scumpe prietene, asta-i o găină cu trei picioare, scrie, deci, un articol în care să arăţi cu ce intenţii ai descoperit această pasăre, căci publicul nostru cititor e dornic de senzaţii.

Revista apărea o dată la două săptămîni. Aveam la îndemînă celebrul tratat al lui Brehm *Lumea animalelor* şi alte scrieri de specialitate, potrivit cărora animalele se împart în anumite partide politice, cum ar fi: simiile, maimuţele din lumea veche şi din lumea nouă, şerpii, saurienii şi alte jivine, peştii şi teniile, viermii paraziţi, moluştele, microbii rîiei *(sarcoptes scabiae)*, acarus şi fluturii. Cam acestea au fost cunoştinţele mele însuşite din tratatul lui Brehm. După o temeinică chibzuinţă, a trebuit să recunosc că animalele sînt, ce-i drept, în cantităţi suficiente spre a deveni o paletă bogată pentru un redactor al unei reviste de ştiinţe naturale, dar că povestea asta nu aduce totuşi nimic special, ce ar putea captiva atenţia cititorului. Toţi cititorii amintitei reviste ştiau, cu siguranţă, de multă vreme ce-s pavianul, tigrul, saurianul, balena, musca domestică, furnica, elefantul şi purecele sau salamandra şi crocodilul, căci aceste vietăţi fuseseră atît de pisate în revista cu pricina, încît nici un cîine n-ar mai fi luat o copită din ele.

Mă aflam într-o situaţie penibilă, am scris la început articole foarte atractive în care afirmam că leul răcneşte înfiorător în pustiu, că viermele de mătase serveşte la confecţionarea mătăsii, că musca domestică bîzîie, că ţînţarii trăiesc îndeosebi în preajma apelor, şi anume în colonii numeroase, sugînd sîngele vieţuitoarelor cu sînge cald, mai cu seamă al pescarilor şi al barcagiilor. Pe cititori însă povestea nu i-a interesat, nu de alta, dar ştiau acest lucru de multă vreme. Ba, mai mult, nu i-a interesat nici articolul meu în care scriam că melcul se ascunde în cochilia lui ori de cîte ori adulmecă vreo pri-

mejdie. Cînd, în sfîrșit, am scris că mușcătura de viperă e veninoasă și, deci, otrăvitoare, un abonat credincios al revistei s-a adresat redacției cu o scrisoare în care cerea să nu mai publice asemenea nerozii și mai bine să se străduiască să vină cu ceva original. Așadar, în dorința de a satisface dorințele cititorilor, am scris un articol cu titlul următor :

Un copil în leagăn pișcat de salamandre. Iar în acest articol am înfățișat următoarea întîmplare : Undeva în preajma localității Trpoméčky, o mamă și-a lăsat copilul în leagăn, la marginea unei mlaștini, și s-a dus să muncească la cîmp, nu departe de locul cu pricina. Cam peste un ceas, întorcîndu-se la unicul ei copil, l-a găsit pe acesta roș de-a binelea de salamandre, care, la plînsetele copilului, se adunaseră în număr mare, venind din apropiata mocirlă. În urma cercetărilor întreprinse de jandarmi, s-a constatat că amintitele salamandre fac parte din așa-numita specie a salamandrelor de foc, care, așa cum ne dezvăluie numele lor, sînt extrem de periculoase.

După ce am tipărit articolul, cititorii s-au arătat din nou nemulțumiți. Un abonat de lungă durată, profesor de științe naturale, a scris o scrisoare în care demonstra că, în cazul nostru, nu poate fi vorba de salamandre acvatice, ci de salamandre terestre, și, deci, jandarmii s-au înșelat.

Iar eu, pentru a captiva atenția cititorilor, m-am văzut silit să scriu un articol despre pricolici. Se înțelege că, în cazul ăsta, am făcut reclamă întreprinderii noastre de animale, întemeiată pe lîngă redacția revistei, iar reclama am făcut-o prin aceea că, o dată cu descrierea pricoliciului, am mai menționat în articolul amintit :

„Puiul de pricolici, în vîrstă de șase luni, costă la noi între 120 și 240 de coroane, în funcție de felul în care e mascat și tigrat."

Cum s-a soldat această poveste, publicul a putut afla din dezbaterea procesului în care eram acuzaţi pentru faptul de a fi luat de la un conte arvună pentru o pereche de pricolici, pe care însă nu i-am livrat la timp.

În aceste împrejurări am fost nevoit — spre a-i amuza pe cititori — să scriu despre alte animale, mai puţin cunoscute, despre activitatea lor, ţinînd seama, în primul rînd, de psihologia animalelor. Aşa se face că, o dată, într-una din plimbările mele în sînul naturii, am zărit un şoarece înotînd în apă. De cînd mă ştiu nu mai văzusem aşa ceva. Eu însumi scrisesem înainte că şoarecii trăiesc, mai cu seamă, în coşare şi pe cîmp, în brînza învechită, în ghete şi în saltelele de paie. Am rămas ţintuit locului de atîta uimire şi multă vreme mi-am frămîntat mintea, întrebîndu-mă ce anume a putut să-l determine pe acest şoricel să sară în apă. În cele din urmă mi-am dat seama, cît se poate de limpede, că şoricelul care scotea căpşorul din apă a trebuit să fie împins de nişte împrejurări neobişnuite ca să gonească aşa, din senin, pe malul iazului.

Studiasem înainte cu temeinicie psihologia sufletului la animale şi, drept urmare, am putut ajunge uşor la concluzia că în cazul de faţă era vorba de un şoarece suferind de o boală psihică.

În articolul intitulat *„Un şoarece smintit la Zbírov"* în care înfăţişam observaţiile mele cu privire la acest caz, mă străduiam să descriu toate necesităţile psihice care îl determinaseră pe sărmanul şoricel ca aşa, din senin, fără să-i mai pese de fraţii săi, şoareci de cîmp, să se bălăcească în apă, să se afunde, ca apoi să scoată capul deasupra apei şi să privească în jurul lui ca un ieşit din minţi. Insistam, în mod special, asupra faptului că în apropierea unei mirişti zărisem, cu cîteva clipe înainte, cîţiva şoareci de cîmp uluiţi, care, după toate

aparențele, se certaseră pînă la dușmănie cu șoricelul în cauză și, drept urmare, îl căutau de zor. Și am mai scris, în continuare, că nu-mi amintesc să fi surprins, în întreaga împrejurime, un fenomen asemănător și nici în tratatul de psihologie a animalelor nu știu să fie menționat un caz analog, în care o creatură redusă la existența pe uscat, să se bălăcească în apa cea mai apropiată, cu ochii cît sarmaua.

După publicarea acestui articol într-unul din numerele următoare ale revistei, ne-a sosit la redacție o scrisoare cu următorul conținut :

„Onorată redacție !

Captivantul dumneavoastră articol publicat în ultimul număr sub titlul Un șoarece smintit la Zbírov mi-a plăcut nespus de mult și de aceea îmi permit să menționez că un fenomen asemănător mi-a fost dat să văd în tinerețea mea în împrejurimile orașului Třeboň. Mă aflam pe vremea aceea în vizită la bunicul meu dinspre mamă și mă duceam adeseori în excursii spre întinsele eleștee din preajma orașului. O dată, cu prilejul unei mici excursii, m-am așezat pe digul eleșteului Svět și, ca prieten al naturii, m-am apucat, încă de pe atunci, să urmăresc comportamentul gîndacilor, al fluturilor, al efemerelor și al altor viețuitoare. Era așa, cam pe la amiază, cînd în imediata apropiere a digului am surprins un plescăit ciudat. Am coborît pe pietre, ceva mai jos de nivelul digului, și, pe neașteptate, am zărit în apă un căpșor de șoarece care se uita țintă la mine cu ochii săi holbați. După aproximativ un minut, apariția aceea s-a făcut nevăzută, iar eu am observat că șoricelul cu pricina înota sub apă, în direcția stăvilarului, unde, ajuns, a scos din nou capul sus de tot deasupra apei și, scoțînd un chițcăit puternic, s-a cufundat înapoi în apă fără să se mai arate a doua oară. Aceste rînduri sau, mai curînd, aceste amintiri din

anii tinereții le pun la dispoziția onoratei redacții, cu rugămintea de a le folosi cu un anume prilej, întrucît acest fenomen este, fără îndoială, foarte rar și nu apare atît de des.

Cu toată cinstea,
Josef Barhon,
profesor de științe naturale
la Gimnaziul real din Kněževec."

DESPRE BRAVUL SOLDAT ŠVEJK

Interesantele pățanii ale unui ostaș cinstit

I

ŠVEJK ÎMPOTRIVA ITALIEI

Švejk plecă la militărie cu inima voioasă. Își pusese în gînd să se bucure acolo de nițică bășcălie și izbuti pînă la urmă să uimească întreaga garnizoană a Tridentului, cu comandant suprem cu tot. Era veșnic zîmbitor, drăgălaș și simpatic în comportamentul său, și poate tocmai de aceea se trezea mereu la arest.

Iar cînd ieșea din arest, răspundea la fel de zîmbitor la toate întrebările și, cu același calm imperturbabil, se ducea înapoi la arest, mulțumit în forul său intim că în fața lui tremură de frică toți ofițerii din garnizoana Tridentului. Nu de frică din pricina vreunor bădărănii

din partea lui, ei, dimpotrivă, de frica răspunsurilor sale cuviincioase, a comportamentului său respectuos și a zîmbetelor sale prietenoase, care băgau spaima în ei.

Vine o inspecție în dormitor — surîzătorul Švejk stă așezat pe marginea patului și salută politicos :

— Lăudat fie Domnul nostru Isus Cristos, mă rog supus.

Văzînd surîsul sincer și prietenos al hîtrului soldat, ofițerul Walk scrîșni din dinți și tare ar fi avut chef să-i îndrepte capela pe cap, ca să-i stea potrivit regulamentului, dar privirea blîndă și caldă a bravului Švejk îl făcu să se abțină de la orice manifestare.

În dormitor apăru maiorul Teller. Ofițerul Walk aruncă o privire aspră trupei ce stătea în picioare în dreptul paturilor și spuse :

— Tumneata, Švejk, aduci aici *kver !* *

Švejk îndeplinește ordinul cu conștiinciozitate, aducînd, în loc de carabină, ranița. Maiorul Teller cercetează mînios trăsăturile drăgălașe de pe chipul lui Švejk și izbucnește :

— Tumneata, Švejk, aduci aici *kver !*

— Cu respect raportez supus că nu știu.

E escortat la cancelaria regimentului. Aici i se aduce o carabină și cineva i-o întinde sub nas :

— Ce-i asta, cum se numește asta ? ! ?

— Cu respect, raportez supus că nu știu.

— Asta-i *kver ! !*

— Cu respect raportez supus că nu cred.

E vîrît la arest și gardianul socotește de datoria lui să-i spună că e un măgar. Trupa se duce la exerciții grele, undeva în munți, în timp ce bravul soldat Švejk stă liniștit și zîmbitor în spatele gratiilor.

---

* Arma (în germ. stricată).

Întrucît nu izbutiseră s-o scoată la capăt cu el, îl făcură ordonanță la soldații cu termen redus, și-l mai puseră să dea o mînă de ajutor la cazane, la servitul meselor de prînz și seară...

A dus la mese tacîmuri, mîncarea, berea și vinul, apoi s-a așezat cu modestie pe un scaun în dreptul ușii și, aprinzîndu-și o țigară, fumează liniștit, rostind din cînd în cînd :

— Cu respect vă raportez, coniță, domnul ofițer Walk e un om tare cumsecade, chiar prea cumsecade, și, cu același zîmbet imperturbabil, suflă în sus fumul de țigară.

La Cazino a venit o inspecție, și un proaspăt ofițer a avut nefericita inspirație să-l întrebe la intrare pe numitul soldat Švejk din ce companie face parte.

— Cu respect vă raportez supus, nu știu, fu răspunsul bravului soldat.

— Ei... drăcia dracului, ce regiment zace pe-aici ?

— Cu respect vă raportez supus că nu știu.

— Ascultă, omule, cum se numește orașul în care e instalată garnizoana locală ?

— Cu respect vă raportez supus că nu știu.

— Și-atunci, cum ai ajuns aici, omule ?

Și, cu zîmbetul lui plăcut, uitîndu-se galeș și cu neobișnuită drăgălășenie la proaspătul ofițer, Švejk răspunse :

— Cu respect vă raportez supus că mai întîi m-am născut și pe urmă am mers la școală. Pe urmă am început să învăț meseria de tîmplar pe care mi-am și însușit-o, pe urmă am fost dus într-o cîrciumă, unde a trebuit să mă dezbrac în pielea goală. Pe urmă, peste cîteva luni au venit după mine jandarmii și m-au dus la cazarmă. La cazarmă m-au cercetat cu atenție și mi-au spus : „Ascultă, omule, dumneata ai întîrziat la încorporare cu trei săp-

tămîni, așa că te băgăm la arest". I-am întrebat de ce, de vreme ce n-aveam de gînd să merg la militărie și, vorba ceea, nici măcar nu știu ce-i aia să fii soldat. Cu toate acestea m-au arestat, pe urmă m-au urcat pe tren și m-au plimbat de colo pînă colo, pînă am ajuns cu toții aici. Pe nimeni n-am întrebat ce regiment e ăsta, ce companie, ce oraș, ca să nu jignesc și să nu supăr pe nimeni, și, îndată, la primul ezercit, m-au băgat din nou la arest fiindcă, în timpul încolonării, mi-am aprins o țigară, fără să-mi dau seama de ce. Pe urmă au început să mă bage la arest pretutindeni pe unde îmi făceam apariția — o dată că am pierdut baioneta, altă dată că era cît pe ce să-l împușc la poligon pe domnul *obrst* *, iar acum, în sfîrșit, îi slujesc pe domnii teteriști.

Și bravul soldat Švejk îi aruncă proaspătului ofițer o privire limpede, de o copilărească naivitate, încît acesta nu știu ce să facă — să rîdă sau să se supere.

Și veni seara de Ajun. Teteriștii împodobiseră la Cazino un brad, iar după cina festivă, domnul obrst ținu o cuvîntare înduioșătoare, în care aminti că Cristos s-a născut, precum bine știm cu toții, că se bucură de soldații ordonați și că un soldat ordonat trebuie să se bucure singur de el...

Și, deodată, în toiul acestei ceremonioase cuvîntări, răsună cu avîntată căldură :

— Da, da ! Așa e !

Cuvintele acestea fuseseră rostite de bravul soldat Švejk care, cu chipul lui strălucitor, stătea neobservat printre soldații cu termen redus.

— *Sie Einjäriger* **, răcni domnul obrst, cine a strigat aceste cuvinte ?

* Colonel (în germ. stricată).
** Teteriștilor (în germ. original).

Din rîndurile teteriştilor ieşi soldatul Švejk şi, fixîndu-l pe domnul obrst cu zîmbetul său blajin, spuse :

— Cu respect vă raportez supus că eu mă aflu aici în slujba domnilor teterişti, şi că mie mi-a plăcut foarte mult ce-aţi binevoit să spuneţi. V-a ieşit totul ca din inimă !

Cînd la Trident clopotele sunară de miezul nopţii, bravul soldat Švejk zăcea de mai bine de un ceas la răcoare.

De data aceasta fusese închis pentru multă vreme, ca apoi să i se pună din nou centironul în jurul brîului şi să fie repartizat la detaşamentul de puşti automate.

La frontiera italiană se desfăşurau manevre importante şi bravul soldat Švejk porni într-acolo, să ajungă din urmă corpul său de armată.

Înainte însă de a porni cu noul corp expediţionar, îi fu dat să asculte interesantele explicaţii expuse de un soldat.

— Închipuiţi-vă că Italia ne-a declarat război şi că mergem împotriva italienilor.

— Bine, atunci să mergem ! exclamă cu înflăcărare bravul soldat Švejk, drept care se alese cu şase zile de arest.

După expirarea acestui termen fu trimis, în tovărăşia altor trei arestaţi şi sub escorta unui singur caporal, spre detaşamentul său de puşti automate. Mai întîi străbătură *per pedes* o vale, pe urmă, călare, urcară în munţi, şi aici, aşa cum era de aşteptat, isteţul soldat Švejk se rătăci, pierzîndu-se într-o pădure deasă de pe frontiera italiană.

Își croi drum printre tufișuri și pîlcuri de arbuști, căutînd zadarnic drumul spre tovarășii lui și, în cele din urmă, îi surîse norocul, trecînd cu bine, în echipament complet de luptă, granița italiană.

Și iată că acolo, bravul soldat Švejk avu din nou prilejul să se distingă. O unitate de pușcași italieni din Milano desfășura chiar atunci niște exerciții de luptă la frontiera austriacă și un catîr cu pușcă automată însoțit de opt ostași ajunsese pe un platou pe care tocmai în clipa aceea bravul soldat Švejk îl cerceta cu o atenție încordată.

Într-o liniște desăvîrșită și siguri de ei, soldații italieni se instalară într-un desiș și curînd dormeau buștean, în timp ce catîrul cu pușca automată păștea pe pajiște cu toată seriozitatea și, îndepărtîndu-se văzînd cu ochii de detașamentul său, ajunse curînd în locul de unde Švejk se uita zîmbitor la dușmanii săi.

Bravul soldat luă catîrul de căpăstru și, cu pușca automată italiană, atașată de un catîr italian, se întoarse în Austria.

Coborî de pe coasta muntoasă înapoi de unde venise, pe urmă mai rătăci în tovărășia catîrului printr-o pădure necunoscută, pînă cînd zări, în sfîrșit, tabăra austriacă.

Santinela de planton refuză să-l lase să treacă, pentru simplul motiv că nu cunoștea parola zilei respective ; așa se face că veni în fuga mare un domn ofițer, drept care bravul soldat Švejk luă regulamentara poziție de drepți, și salutînd militărește raportă :

— Cu respect vă raportez supus, domnule laitnant, că le-am umflat italienilor un catîr cu pușcă automată !

Pe urmă, bravul soldat Švejk fu transportat la garnizoană, în schimb noi știm cum arată ultimul model de pușcă automată italiană.

II

BRAVUL ŞOLDAT ŠVEJK SE ÎNGRIJEŞTE DE VINUL DE LITURGHIE

Vicarul militar apostolic, dr. Koloman Belopotoczky, episcop de Tricola, îl numi preot de campanie al garnizoanei din Trident pe un anume Augustin Kleinschrodt. Între un duhovnic obişnuit, adică un preot civil, şi un duhovnic militar e o mare deosebire. În ultimul se îmbină perfect religia cu soldatul, două caste absolut diferite, adunate la un loc, iar diferenţele dintre cele două categorii de duhovnic sînt cum ar fi cele dintre un locotenent-major de dragoni, venit să predea, la Academia militară, arta călăritului, şi un proprietar de hipodrom.

Duhovnicul militar e plătit de stat, e deci un funcţionar militar aparţinînd unei anumite categorii de demnitari, avînd dreptul să poarte sabie şi dreptul la duel. Duhovnicul civil capătă şi el, ce-i drept, o răsplată din partea statului, dar e silit să se străduiască să stoarcă nişte bani şi de la credincioşi ca să poată trăi în bună stare.

Soldatul nu e dator să salute un preot obişnuit, în schimb e dator să dea cuvenitul onor preotului militar, căci altfel e băgat la arest. Aşadar, Dumnezeu are pe pămînt două feluri de reprezentanţi — civili şi militari. Civilii trebuie să se îngrijească de agitaţia politică, militarii, la rîndul lor, îi spovedesc pe ostaşi şi-i bagă la răcoare, ceea ce a fost, fără îndoială, în intenţia Domnului atunci cînd a zămislit acest pămînt păcătos şi cînd, mai tîrziu, l-a creat şi pe amintitul Augustin Kleinschrodt.

Cînd acest distins părinte începu să dea buzna pe străzile Tridentului, aducea de la distanţă cu o cometă cu care un zeu mînios voia să pedepsească acest oraş nefericit.

Era cumplit în măreția sa solemnă și-i mersese buhul că avusese în Ungaria trei dueluri, și cu acest prilej tăiase nasul celor trei rivali de la cazinoul ofițeresc, care manifestaseră prea multă indiferență față de credință.

Reducînd în asemenea proporții lipsa de credință, vajnicul apărător al religiei fu transferat la Trident tocmai în momentul în care bravul soldat Švejk fusese eliberat din închisoarea garnizoanei și se înapoiase la compania lui, spre a contribui mai departe la apărarea patriei.

Părintele spiritual al garnizoanei militare din Trident căuta în acel moment o nouă ordonanță și astfel stînd lucrurile, se duse s-o aleagă personal din rîndurile trupei.

Dracul știe cum se face că, trecînd dintr-un dormitor într-altul, ochii lui căzură deodată pe chipul blajin al bravului soldat Švejk și, bătîndu-l prietenos pe umăr, sfinția sa îi spuse :

— Mergi cu mine !

Bravul Švejk începu să se scuze, spunînd că n-a săvîrșit nimic, dar caporalul de serviciu îl îmbrînci și, apucîndu-l de braț, îl duse în cancelaria regimentului.

Aici, după îndelungate tîrguieli, în timpul cărora Švejk invocă tot felul de scuze, subofițerul, în dorința de a se dezvinovăți, îi adresă preotului militar următoarele cuvinte :

— *Der soldat Šwejk ist ein Mistvieh...* *

— *Ein Mistvieh kann doch gutes Herz haben.* **

Drept care, bravul soldat Švejk dădu umil din cap, în semn de aprobare. Din colțul în care stătea, fața lui cu ochii atît de sinceri parcă se rotunjise și mai mult și, la vederea acestui chip blajin, duhovnicul păstor militar re-

---

* Soldatul Švejk e un gunoi (germ. orig.).

** Și un gunoi poate avea o inimă bună (germ. orig.).

fuză să mai vadă dosarul cu toate pedepsele bravului soldat.

Din clipa aceea viața lui Švejk căpătă o turnură fericită. Bea în taină vinul de liturghie, iar superiorului său îi țesăla calul atît de frumos, încît într-o bună zi sfinția-sa părintele Kleinschrodt ținu să-i aducă toate laudele.

— Cu respect vă raportez supus că fac totul ca să fie la fel de frumos ca dumneavoastră, i-a răspuns Švejk.

Pe urmă veniră glorioasele zile ale taberei militare de lîngă Castel-Nuovo, unde urma să fie oficiată o slujbă religioasă de campanie.

Părintele Augustin Kleinschrodt obișnuia să folosească pentru scopuri religioase numai vinul de liturghie produs de viile Vőslaw din Dolni Rakousy. Vinul italian nu putea să-l sufere — și așa se face că, atunci cînd constată că rezervele încep să se împuținaeze, îl chemă la el pe bravul soldat Švejk și-i spuse :

— Mîine dimineață te duci la oraș să faci rost de vin de Vőslaw. Iei bani de la cancelarie și-mi vii cu un butoiaș de opt litri. Nu zăbovești nicăieri, te întorci imediat ! Deci, ține minte, vin din viile Vőslaw — Dolni Rakousy. E clar ! ? ! *Abtreten !*

A doua zi, Švejk căpătă la cancelarie douăzeci de coroane, și ca să nu aibă la întoarcere necazuri cu intrarea în tabără, i se întocmi o adeverință : „Plecat în misiune, să aducă vin“ !

Așadar, bravul soldat Švejk plecă la oraș, și în timp ce străbătea străzile orașului, repetă în gînd cu toată conștiinciozitatea : „Vőslaw — Nieder Österreich“, și același lucru îl spuse cu voce tare și la gară, ca peste trei sferturi de oră să urce în tren și, foarte mulțumit de el, să pornească spre Dolni Rakousy (Nieder Österreich).

În ziua aceea grandioasa desfăşurare a slujbei religioase de campanie fu tulburată doar de vinul aspru italian din potirul sfinţiei-sale.

Spre seară, preotul Augustin Kleinschrodt începu să încline spre convingerea că bravul soldat Švejk e un ticălos care, de bună seamă, bea de stinge, uitînd cu desăvîrşire de îndatoririle sale ostăşeşti.

Urletele preacuviosului părinte puteau fi auzite în toată tabăra şi se înălţau spre culmile giganţilor alpini, prelungindu-se şi contopindu-se în Valea Adizului, spre Meran, pe unde, în urmă cu cîteva ceasuri, zîmbind satisfăcut şi cu conştiinţa fericită a îndeplinirii întocmai a îndatoririi sale de ostaş, trecuse cu trenul bravul soldat Švejk, continuîndu-şi senin călătoria spre ţinta misiunii sale.

Străbătuse valea, traversînd o sumedenie de tunele, şi la fiecare staţie întrebase :

— Vöslaw ! Nieder Österreich ? Pînă cînd chipul lui blajin zări gara din Vöslaw, şi bravul soldat Švejk îi arătă unui bărbat cu chipiu pe cap ordinul de serviciu de la unitatea sa militară : „Plecat în misiune, să aducă vin".

Şi, cu zîmbetul său drăgălaş, întrebă unde se află cazarma din localitate.

Bărbatul cu chipiu îl întrebă ceva de marşrută. La care bravul soldat Švejk declară că habar nu are ce-i aia marşrută.

Pe urmă mai veniră doi soldaţi cu chipiu pe cap şi aceştia se apucară să-i explice lui Švejk că cea mai apropiată cazarmă e tocmai la Korneuburg.

Aşa stînd lucrurile, bravul soldat Švejk îşi cumpără un bilet de tren pînă la Korneuburg şi plecă mai departe.

La Korneuburg se afla un regiment al căilor ferate, şi cei de la cazarmă se minunară foarte cînd, în toiul nopţii, bravul soldat Švejk îşi făcu apariţia la poarta ca-

zărmii, arătînd santinelei ordinul său de serviciu : „Plecat în misiune oficială, să aducă vin".

— Să lăsăm asta pe mîine dimineață, îi spuse santinela, ofițerul de serviciu tocmai a ațipit.

Bravul soldat Švejk se întinse și el pe prag, cu fericita conștiință că face tot ce poate spre binele țării, și adormi liniștit.

Dimineața fu dus la biroul aprovizionării, unde îi arătă plutonierului de ață ordinul său de serviciu : „Trimis în misiune, să aducă vin", document ce purta ștampila *Feldläger, Castel-Nuovo — Rgt : 102. Bat. 3,* și semnătura ofițerului respectiv din ziua respectivă.

Cu ochii cît cepele, plutonierul de ață îl conduse la cancelaria regimentului, unde bravul soldat fu supus, de însuși domnul colonel, unui interogatoriu foarte temeinic.

— Cu respect vă raportez supus, declară bravul soldat Švejk, că am venit aici din ordinul sfinției-sale părintele Augustin Kleinschrodt din Trident, cu misiunea de a duce un butoiaș de opt litri cu vin de liturghie din viile Vőslaw.

Urmă o discuție îndelungată. Chipul sincer și blajin al ostașului și ordinul său de serviciu : „Trimis în misiune, să aducă vin", prevăzut cu ștampile și semnături în bună regulă, avură darul să trezească impresia cea mai bună și dădură intregii chestiuni o întorsătură și mai complicată.

Avu loc, deci, o lungă dezbatere în decursul căreia fu exprimată părerea că, de bună seamă, sfinția-sa părintele Augustin Kleinschrodt și-a pierdut mințile și în consecință nu rămîne nimic altceva de făcut decît expedierea bravului Švejk cu marșruta, înapoi la unitatea lui.

Așa se face că plutonierul de ață îi întocmi lui Švejk cuvenita marșrută. Om cumsecade, subofițerul nu se uita la cîțiva kilometri în plus și astfel îi făcu lui Švejk o

foaie de drum prin Viena, Steyerburg, Zagreb, Triest, și de aici la Trident. După socoteala lui, drumul trebuia să dureze două zile. Îi dădură bani de buzunar 1,60 K., plutonierul de ață îi cumpără biletul de tren, iar bucătarul de la popotă îi puse în brațe, din compasiune, trei roți de pîine cazonă.

În acest timp preotul de campanie Augustin Kleinschrodt umbla prin tabăra de la Castel-Nuovo și, scrîșnind din dinți, nu spunea decît atît :

— Îl prindem, îl legăm, îl împușcăm.

Bravul soldat Švejk fusese trecut pe lista dezertorilor și ce mare fu surpriza cînd a patra zi, în toiul nopții, cinstitul ostaș își făcu apariția la intrarea în tabăra de campanie și, cu obișnuitu-i zîmbet pe buze, îi întinse sentinelei marșruta (foaia de drum) emisă de regimentul din Korneuburg și ordinul de serviciu de la unitatea sa : „Trimis în misiune, să aducă vin".

Îl înhățară pe loc și, spre marea sa uimire, îi puseră cătușe la mîini și-l duseră într-o baracă unde-l închiseră în spatele gratiilor.

A doua zi dimineață fu transportat în oraș, la cazarmă. În același timp sosi acolo o scrisoare oficială de la regimentul căilor ferate din Korneuburg, în care colonelui comandant întreba de ce l-a trimis sfinția-sa părintele Augustin Kleinschrodt pe soldatul Švejk după vin de liturghie din viile de la Vöslaw, tocmai la Korneuburg.

După interogarea soldatului Švejk, care răspunse sincer și cu veșnicu-i zîmbet pe buze la toate întrebările, arătînd întocmai cum s-au petrecut lucrurile, avu loc o mare consfătuire în urma căreia sfinția-sa părintele Augustin Kleinschrodt se duse să-i facă bravului soldat Švejk o vizită la închisoarea regimentului.

— Ai face cel mai bine, dobitocule, dacă ai cere să fii reformat, ca să scăpăm odată de mutra ta idioată.

În clipa aceea bravul soldat Švejk luă poziția de drepți și, uitîndu-se cu toată sinceritatea în ochii preotului de campanie, spuse :

— Cu respect vă raportez că-l voi sluji pe majestatea-sa împăratul pînă la ultima suflare !

III

ŠVEJK ÎN FAȚA COMISIEI DE REFORMARE

În orice armată există tot felul de derbedei care nu vor să facă serviciul militar. Acestora le e mai drag să devină niște mameluci de civili, ca toți civilii. Pișicherii ăștia, unși cu toate alifiile, se plîng că suferă, de pildă, de o afecțiune cardiacă, deși nu au decît o apendicită banală, așa cum reiese la autopsie. Cu asemenea procedee și cu altele asemănătoare vor ei să se descotorosească de îndatoririle lor militare. Dar vai de ei ! Căci mai există în armată și o comisie de reformare și asta se pricepe să tragă în ei ca la fasole.

Un flăcău se plînge că e „platfus". Medicul militar îi prescrie „sare amară" și clistir și „platfus-neplatfus", băiatul o rupe la fugă de parcă i-ar fi pus jăratic sub călcîie, iar a doua zi dimineața e băgat la răcoare.

Alt ticălos se plînge că are un rac în burtă. Doctorul poruncește să fie întins numaidecît pe masa de operație și spune :

— Pe viu și în deplină cunoștință, să i se deschidă stomacul.

Nici n-apucă să-şi spună doctorul gîndul pînă la capăt, că s-a terminat cu cancerul şi cel însănătoşit în chip atît de miraculos ia numaidecît drumul închisorii.

Comisia de reformare e o adevărată binefacere pentru armată. Dacă n-ar fi ea, unul din doi apărători ai patriei s-ar simţi bolnav şi incapabil să ducă raniţa în spinare.

Reformarea e un cuvînt de origine latină. Re = re, formare = alcătuire, constituire. Aşadar, reformare = realcătuire, reconstituire.

Bine a spus o dată un medic militar de campanie :

— Ori de cîte ori examinez un bolnav, fac acest lucru pornind de la convingerea că nu e cazul să se vorbească despre reformare, adică despre reconstituire, ci despre dubitare, cu alte cuvinte despre îndoiala că un asemenea bolnav e, în afară de orice îndoială, sănătos tun. De altfel, pe acest principiu mă bizui în aplicarea tratamentului şi prescriu chinină şi dietă absolută. După trei zile mă roagă, în numele Domnului, să-i dau drumul din spital. Şi dacă între timp simulantul dă ortul popii, el face acest lucru dinadins, ca să ne scoată pe noi din sărite, iar el să nu fie nevoit să zacă în puşcărie pentru ticăloşia lui. Deci, *dubitare* şi niciodată *reformare*. Cu alte cuvinte, să ne îndoim de fiecare simulant, pînă la ultima sa suflare.

Aşadar, cînd fu luată decizia reformării lui Švejk, toţi cei de la companie începură să-l pizmuiască.

Aducîndu-i masa de prînz la închisoare, temnicerul i se adresă cuviincios :

— Bă, nătărăule. Eşti un norocos. Pleci acasă şi scapi de cătănie, o să fii reformat ca o zdreanţă oarecare.

Dar bravul soldat Švejk îi spuse şi lui ceea ce îi spusese sfinţiei-sale, părintelui Augustin Kleinschrodt :

— Asta, mă rog frumos, nu se poate, raportez supus. Eu sînt sănătos tun și vreau să-l slujesc pe maiestatea-sa împăratul pînă la ultima suflare.

Și, cu fericitu-i zîmbet pe buze, se întinse pe prici. Temnicerul raportă spusele lui Švejk ofițerului de serviciu, în ziua aceea un oarecare Müller.

— Pușlamaua ! izbucni locotenentul-major Müller scrîșnind din dinți. Îl învățăm noi minte ! Să nu-și închipuie c-o să rămînă aici să ne amărască zilele. Îl facem noi să se aleagă cel puțin cu un tifos exantematic, de-ar fi să-și piardă, pe chestia asta, și mințile.

Între timp, bravul soldat Švejk îi povestea tovarășului său de pușcărie :

— Da, eu o să-l slujesc pe maiestatea-sa împăratul pînă la ultima suflare. Dacă tot mă aflu aici, aici rămîn. Și devreme ce sînt ostaș, trebuie să-l slujesc pe maiestatea-sa împăratul, și nimeni n-are voie să mă dea afară din armată, chiar dacă ar veni însuși domnul General și mi-ar trage un picior în fund, ca să mă zboare din cazarmă, eu m-aș întoarce spre dumnealui și i-aș spune : cu respect vă raportez supus că vreau să-l slujesc pe maiestatea-sa împăratul pînă la ultima suflare și, de aceea, mă duc înapoi la compania mea. Și dacă dumnealor nu m-ar vrea aici, m-aș duce la marină, ca să-l pot sluji pe maiestatea-sa măcar pe mare. Și dacă nici acolo nu m-ar vrea și domnul Amiral mi-ar arde un picior în fund, eu unul tot nu mă las, și-o să-l slujesc pe maiestatea-sa în aer.

În toată cazarma domnea însă sincera convingere că Svejk va fi izgonit din armată ! În ziua de 3 iunie veniră să-l ridice de la închisoare cu targa ; la împotrivirile sale

furibunde, îl legară de targă cu niște curele și-l transportară așa la spitalul garnizoanei. Pe unde-l duceau, răsunau de pe targă cuvintele sale pline de patos patriotic :

— Ostași, nu mă dați, eu vreau să-l slujesc mai departe pe maiestatea-sa împăratul !

Îl internară în secția de boli grave și medicul-șef Jansa îi făcu un examen sumar :

— Ai ficatul mărit și inima înecată în grăsime, Švejkule. Ai făcut-o lată, cum văd, sîntem nevoiți să te eliberăm din armată.

— Cu respect vă raportez supus, răsună cu tărie glasul lui Švejk, că eu sînt sănătos tun. Ce s-ar face, mă rog frumos, armata fără mine ? Raportez supus că vreau să merg înapoi la compania mea, să-l slujesc mai departe pe maiestatea-sa împăratul, cu cinste și credință, așa cum se cuvine și îi stă bine unui ostaș adevărat.

I se prescrise o clismă și în timp ce sanitarul Bočkovsky i-o administra, bravul soldat Švejk spuse cu demnitate, în ciuda delicatei situații în care se afla :

— Nu mă cruța, frățioare, nu, nu, pe mine să nu mă cruți ! De vreme ce nu mi-a fost teamă de italieni, nu mi-e teamă nici de clistirul tău. Soldatului nu trebuie să-i fie teamă de nimic ; el trebuie să tacă și să slujească mai departe, ține minte acest lucru, frățioare !

Pe urmă fu scos afară, și în timp ce-și făcea trupeștile nevoi, în fața latrinei ștătea un soldat cu pușca încărcată.

După aceea îl întinseră din nou în pat și infirmierul Bočkovsky, învîrtindu-se de zor în jurul lui, îi spuse gîfîind în limba sa maternă :

— Părinți ai, *psakrev ?*

— Am.

— De aici nu mai ieși tu viu, simulantule.

Drept care, bravul soldát Svejk îi cîrpi o palmă zdravănă.

— Eu simulant ? izbucni el. Eu sînt sănătos de-a binelea și vreau să-l slujesc pe maiestatea-sa împăratul pînă la ultima suflare.

Îl băgară în gheață. Pe urmă trei zile fu înfășurat cu cearceafuri reci ca gheața, și cînd își făcu apariția medicul-șef și-i spuse :

— Ei, Švejkule, ce zici, te duci totuși acasă ? neînduplecatul Švejk declară :

— Cu respect vă raportez că tot sănătos sînt și vreau să slujesc mai departe.

Îl băgară iar în gheață, iar peste două zile urma să se întrunească faimoasa comisie de reformare, care să-l scutească o dată pentru totdeauna de îndatoririle militare.

Cu o zi înainte de întrunirea comisiei, după ce fusese întocmit și actul de eliberare, bravul soldat Švejk dezertă din cazarmă.

Așadar, ca să-l poată sluji mai departe de maiestatea-sa, fu nevoit să fugă. Paisprezece zile nu se auzi și nu se știu nimic de soarta lui.

Dar ce surpriză pe fețele tuturor cînd, a paisprezecea zi, în toiul nopții, bravul soldat Švejk se ivi în poarta cazărmii și, cu zîmbetul cinstit ce-i lumina fața-i rubicondă, îi raportă soldatului de planton :

— Raportez supus că am venit să mă închidă, fiindcă am dezertat ca să-l pot sluji mai departe pe maiestatea sa împăratul, pînă la ultima suflare.

Dorința îi fu îndeplinită. Se alese cu șase luni închisoare și, după aceea, vrînd să slujească mai departe, fu transferat la arsenal, ca să încarce o torpilă cu fulmicoton.

IV

BRAVUL SOLDAT ŠVEJK ÎNVAȚĂ SĂ UMBLE CU FULMICOTONUL

Cel care pînă acum n-a auzit încă nimic despre bravul soldat Švejk, va fi, sper, edificat prin prezentarea de față a preacinstitului nostru ostaș. Așa cum se spune în armată, bravul soldat Švejk e devotat trup și suflet împăratului. În excesul de zel cu care voia să-l slujească pe împărat pînă la ultima suflare, făcea asemenea boroboațe încît organele militare hotărîseră să-l lase la vatră. Dar bravul soldat se împotrivea din răsputeri reformării sale și, în momentul în care comisia de reformare hotărî totuși scoaterea lui din rîndurile armatei, fugi într-o noapte din spital, devenind astfel dezertor numai pentru a-l mai putea sluji cu credință pe maiestatea-sa împăratul, așa precum el însuși spune „pînă l-or face harcea-parcea".

După paisprezece zile se înapoie la cazarmă, unde raportă :

— Cu respect raportez că am fugit ca să pot sluji mai departe în armată.

Rostise aceste cuvinte cu obișnuitu-i surîs ce-i lumina fața rubicondă și blajină, uitîndu-se în acest timp, ca întotdeauna, țintă în ochii domnilor ofițeri. Jumătate de an zăcu în închisoarea militară, dar nici prin gînd nu-i trecea să părăsească milităria. Neștiind ce să mai facă cu el, din pricina zelului de care dădea dovadă, autoritățile militare hotărîră să-l transfere de la regimentul 104 la Arsenal :

Şi s-a întîmplat întocmai cum i-a spus preacuviosul preot militar :

— Ascultă, secătură ce eşti, dacă ţii într-adevăr atît de mult să slujeşti mai departe, află atunci că vei fi trimis la Arsenal, la depozitul de fulmicoton. Poate că acolo o să-ţi vină mintea la cap.

Şi aşa a ajuns bravul soldat Švejk la Arsenal, unde învăţă cu rîvnă cum se umblă cu fulmicotonul. Sarcina lui era să încarce proiectile. Cu treaba asta nu-i de glumit, pentru că eşti tot timpul cu un picior în aer şi cu celălalt în mormînt.

Dar bravul soldat nu ştia ce-i frica. Îşi petrecea vremea fără teamă printre butoaie cu dinamită, ecrasită şi fulmicoton, mulţumit ca un vrednic şi cinstit ostaş ce era, iar din baraca în care încărca de zor proiectilele cu primejdiosul exploziv se auzea neîntrerupt cîntecul lui plin de voioşie :

— „Piemonte, Piemonte, halal stăpîn mai eşti şi tu, că-n spate poarta îţi căzu : hop, hop, hop ! Cu sfînta născătoare în frunte, şi cele patru poduri mari, durează-ţi, Piemonte, avanposturi mai tari, hop, hop, hop ! Eu un regiment de ulani v-am ridicat, voi pe poartă l-aţi alungat, hop, hop, hop !"

După cîntecul acesta sublim, care făcea din bravul soldat Švejk un veritabil leu-paraleu, urmau la rînd altele mai duioase, despre nişte *knedliky** cît capul de mari, pe care vrednicul ostaş le înfuleca cu o indescriptibilă voluptate.

Şi aşa îşi trăia netulburat zilele, singur cuc într-una din barăcile Arsenalului.

---

* Găluşti (în cehă orig.).

Pînă cînd, într-o bună zi, sosi o inspecţie care începu să umble din baracă în baracă, să vadă dacă totul era în ordine.

Cînd ajunseră în baraca în care bravul soldat Švejk învăţa cum să umble cu fulmicotonul, membrii comisiei îşi dădură seama numaidecît, după fuioraşul de fum care răbufnea din luleaua bravului Švejk, că au de-a face cu un ostaş neînfricat.

Zărindu-i pe domnii ofiţeri, Švejk se sculă în picioare şi, conform regulamentului, scoase din gură pipa, iar ca s-o aibă mai la îndemînă, o aşeză cît mai aproape de el într-un butoi de fulmicoton. După care, luînd poziţia de drepţi, prezentă raportul :

— Am onoarea să vă raportez cu respect că aici nu-i nimic nou, totul e în ordine.

Sînt momente în viaţă în care prezenţa de spirit joacă un rol hotărîtor.

Din întreaga comisie cel mai deştept era, fireşte, domnul colonel. Din fulmicotonul încins se răspîndeau rotocoale de fum. Văzînd cum stau lucrurile, colonelul spuse :

— Švejk, fumează mai departe !

Înţelepte cuvinte, căci e mult mai bine, fără îndoială, ca o pipă aprinsă să stea între buze decît în butoiul cu fulmicoton.

Švejk salută respectuos şi răspunse :

— Cu respect raportez că voi continua să fumez. Era un soldat disciplinat.

— Şi acum, Švejk, hai cu noi în camera de gardă !

— Cu respect raportez că asta nu se poate, pentru că, potrivit regulamentului, trebuie să rămîn aici pînă la ora şase, cînd îmi vine schimbul. Fulmicotonul trebuie păzit tot timpul, ca să nu se întîmple vreo nenorocire.

Inspecția dispăru. Dădură fuga pînă la camera de gardă, unde porunciră patrulei să-l aducă pe Švejk neîntîrziat.

Patrulei nu-i prea ardea să se ducă, dar pînă la urmă n-avu încotro, se duse.

Cînd ajunse în dreptul barăcii în care bravul soldat Švejk, cu pipa aprinsă, continua să-și vadă de treabă în mijlocul butoaielor de fulmicoton, caporalul strigă :

— Švejk, aruncă pipa pe fereastră și ieși afară, nătărăule !

— Nici nu mă gîndesc ! Domnul colonel mi-a poruncit să fumez mai departe, așa că trebuie să fumez pînă n-oi mai putea.

— Ieși afară, dobitocule !

— Ei, iaca nu ies, mă rog frumos ! E ora patru și nu mă puteți schimba decît abia la șase. Pînă la șase trebuie să stau aici lîngă fulmicoton, să nu se întîmple vreo nenorocire. Eu sînt vigi...

Restul nu mai apucă să spună. Poate că ați citit în ziare despre marea catastrofă de la Arsenal. Una cîte una, barăcile zburară în aer. În trei sferturi de secundă întregul Arsenal se transformă într-o ruină.

Povestea a început din baraca în care bravul soldat Švejk învăța cum se umblă cu fulmicotonul : claie peste grămadă aterizară acolo, înălțînd o piramidă, scînduri, ostrețe de gard și șarpante de fier, venite în zbor din toate direcțiile, pentru a da ultimul onor curajosului soldat Švejk, care nu știa de frica fulmicotonului.

Trei zile în șir trudiră săpătorii pe aceste ruine, reconstituind din capete, trunchiuri, mîini și picioare, tru-

puri omenești, pentru ca bunul Dumnezeu să poată recunoaște cu ușurință, la Judecata de apoi, diferitele grade și, în funcție de acestea, să le acorde și cuvenita răsplată.

Era un talmeș-balmeș de neînchipuit. Trei zile trudiră săpătorii și la piramida lui Švejk, ca să înlăture scîndurile și șarpantele de fier, iar a treia zi, noaptea, în timp ce abia se strecurau în labirintul acela lugubru, auziră dinăuntru o voce plăcută :

— „Cu sfînta născătoare în frunte și cele patru poduri mari, durează-ți, Piemonte, avanposturi mai tari, hop, hop, hop !"

La lumina făcliilor aprinse, săpătorii își croiră drum, mergînd pe urmele glasului ce răsuna voios :

— „Eu un regiment de ulani v-am ridicat, voi dincolo de poartă l-ați alungat, hop, hop, hop !"

Și iată că deodată, la lumina făcliilor, dădură peste un fel de catacombă construită dintr-o împletitură de fiare și scînduri grămădite una peste alta, iar într-un ungher al ei stătea calm bravul soldat Švejk, care, cum îi zări, lăsă pipa din mînă și, salutînd politicos, spuse :

— Cu respect raportez că aici nu-i nimic nou, totul e în perfectă ordine.

Îl scoaseră afară din iadul acela și îl aduseră în fața ofițerului de serviciu. Aici bravul soldat Švejk raportă din nou :

— Cu respect raportez că totul e în ordine și rog să fiu schimbat, pentru că ora șase a trecut de mult. Rog, de asemenea, să mi se dea bani pentru hrană pe timpul cît am stat sub ruine.

Din întregul Arsenal, bravul soldat Švejk a fost singurul care a supraviețuit acestei catastrofe.

În cinstea lui, cercurile militare locale organizară o mică serată la Cazinoul ofițerilor. Înconjurat de domnii ofițeri, bravul soldat bea de stingea, iar fața lui rubicondă și blajină strălucea de bucurie ca o lună plină.

A doua zi căpătă banii de hrană pentru trei zile, de parcă ar fi fost la război, și după trei săptămîni fu avansat în compania lui la gradul de caporal, primind o mare decorație de război.

În clipa în care, împodobit cu steluțele de caporal, intra pe poarta regimentului său din Trident, dădu nas în nas cu ofițerul Knobloch, care se cutremură de groază zărind din nou fața blajină, dar atît de temută a bravului soldat Švejk. Spuse furios :

— Iar o făcuși lată, secătură !

— Cu respect vă raportez că am învățat cum se umblă cu fulmicotonul.

După care temerarul ostaș intră cu un aer semeț în curtea cazărmii, ca să-și caute compania-mumă.

În aceeași zi ofițerul de serviciu citi în fața trupei un comunicat al Ministerului de Război, cu privire la înființarea unui detașament de aviație în rîndurile armatei. Comunicatul era însoțit de un apel adresat celor ce doresc să se prezinte în acest nou serviciu.

Auzind aceasta, primul care ieși din rînd fu bravul soldat Švejk. Prezentîndu-se în fața ofițerului, spuse :

— Cu respect vă raportez că am mai fost în aer și știu cum merg treburile pe-acolo. Doresc să slujesc și în aer pentru izbînda împăratului nostru.

Și astfel, la o săptămînă după aceea, bravul soldat Švejk fu transferat la secția de navigație aeriană, unde avu o comportare nu mai puțin înțeleaptă decît la Arsenal.

V

BRAVUL SOLDAT ŠVEJK LA AVIAȚIE

Austria dispune de trei nave aeriene dirijabile, de optsprezece ce nu pot fi dirijate și de cinci aeroplane. În asta constă puterea în aer a imperiului austriac. Bravul soldat Švejk fu repartizat la secția aeroplane, ca să slujească întru cinstirea și împodobirea acelei noi unități militare. La început trăgea aeroplanele din hangar, scoțîndu-le pe aeroportul militar unde curăța piesele metalice, frecîndu-le cu terebentină și cu așa-numitul praf de var vienez.

Făcea deci aici, la aeroplane, o muncă de jos, așa cum se întîmplă la orice început de carieră. Și așa cum sfinției-sale preotului de companie din Trident îi țesăla cu grijă calul, aici trebăluia cu sîrg periind de zor aripile aparatului de parcă ar fi țesălat un armăsar și, cu galonul de caporal pe umăr, conducea santinelele la post ca să păzească hangarul, în care timp îi instruia :

— De zburat trebuie să se zboare, de aceea, cine ar vrea să fure un aeroplan trebuie împușcat !

Cam peste paisprezece zile avea misiunea de *pasager*, pe cît se pare o avansare foarte periculoasă.

Avea sarcina să îngreuneze avionul ca să-i asigure echilibrul și zbura cu ofițerii de specialitate. Bravul soldat Švejk nu știa însă ce-i frica. Cu fața numai zîmbet, se ridica în aer și, umil și respectuos, se uita la ofițerul care pilota avionul, iar în răstimpuri saluta militărește, ori de cîte ori zărea în fața lui un grad superior foindu-se agale pe platoul aerodromului.

Iar dacă se întîmpla să se prăbușească pe undeva avionul și să se facă harcea-parcea, de sub sfărîmăturile avio-

nului se strecura, cel dintîi, bravul soldat Švejk și, ajutîndu-l și pe ofițer să se pună pe picioare, raporta :

— Cu respect vă raportez supus că ne-am prăbușit și sîntem vii și nevătămați.

Era un tovarăș de zbor foarte apreciat. Într-o zi zbură cu ofițerul Herzik și cînd ajunseră la înălțimea de 826 de metri, motorul încetă să mai funcționeze.

— Cu respect vă raportez supus că ni s-a terminat benzina, se auzi din spatele ofițerului vocea plăcută a bravului soldat, am uitat să umplu rezervorul, mă rog frumos.

Și peste cîteva clipe se grăbi să adauge :

— Cu respect vă raportez, domnule locotenent, că ne prăbușim în Dunăre.

Și cînd, după puțin timp, capetele lor se iviră peste luciul încrețit și verzui al apelor Dunării, bravul soldat Švejk spuse, înotînd spre mal în urma superiorului său :

— Cu respect vă raportez supus că astăzi am bătut recordul în înălțime.

Era în preajma marilor serbări aeronautice cu avioane militare, pe aeroportul vienez din Neue Stadt.

Se cercetau și se revizuiau aeroplanele, se încercau motoarele și se făceau ultimele pregătiri de zbor.

Locotenentul Herzig intenționa să zboare cu Švejk pe un aparat Wright cu două aripi, în care se montase un motor Morrisson, cu ajutorul căruia avionul poate să decoleze fără demaraj.

Se aflau de față reprezentanți ai unor puteri străine. De aparatul lui Herzig se interesa foarte mult maiorul ungur Kakony, care se instalase în carlingă și controla direcția.

La ordinul locotenentului Herzig, bravul soldat Švejk porni motorul, elicea începu să se învîrtă și, în acest timp, așezat lîngă curiosul maior Kakony, Švejk trebăluia cu

mult interes la cablul de sîrmă ce leagă direcția din spatele avionului de profundor ; și făcea acest lucru cu atîta chibzuință și cu atîta îndemînare, încît la un moment dat îi răsturnă maiorului chipiul din cap.

Locotenentul Herzig își ieși din pepeni și răcni :

— Švejkule, ești un măgar fără pereche, *zboară dracului de aici !*

— *Zum Befel, Herr Leutenant**, strigă bravul soldat Švejk și, rostind aceste cuvinte, apucă profundorul și pîrghia de manevră a aparatului Morrisson, ca în clipa următoare aparatul să se desprindă de sol în bătăile excelentului motor, ale cărui explozii, de o perfectă regularitate, se auzeau de la mare distanță.

20, 100, 300, 450 de metri înălțime în direcția sud-vest, spre întinderile albe ale Alpilor, cu o viteză de 150 km pe oră.

Bietul maior Kakony își veni în fire deasupra unui ghețar peste care zburau la o asemenea înălțime încît puteau să deslușească limpede frumusețile naturii, pajiștile înzăpezite și prăpăstiile ce se căscau sub ei, privindu-i cu asprime și amenințător.

— Ce se întîmplă ? întrebă el, bîlbîindu-se de frică.

— Cu respect vă raportez că zburăm potrivit ordinului, răspunse cuviincios bravul slodat Švejk ; domnul locotenent a ordonat : zboară dracului de aici ! așa că zburăm, mă rog frumos.

— Și încotro, încotro ne îndreptăm ? întrebă speriat maiorul Kakony, clănțănind din dinți de atîta spaimă.

— Cu respect vă raportez că nu știu unde o să ne prăbușim. Eu zbor potrivit ordinului și nu știu să merg decît în sus, în jos nu mă pricep, de așa ceva noi, adică eu și

* La ordin, domnule locotenent (în germ. original).

domnul locotenent, n-am avut vreme niciodată, căci ori de cîte ori eram la mare înălțime cădeam de la sine.

Pe tabloul de bord, altimetrul indica 1860 de metri. Maiorul se ținea cu încrîncenare de bară și striga pe ungurește :

— Istenem, iștenem, dumnezeule, dumnezeule. În acest timp, bravul soldat Švejk, mînuind cu dexteritate maneta de direcție, cînta voios deasupra Alpilor peste care zburau :

Inelul ce mi-ai dat
Nici gînd să-l fi purtat
La regimentul meu cînd voi sosi
în pușcă-l voi dosi
Tam-ta-ria-ra

Maiorul se ruga cu voce tare în limba lui și înjura furios de toți sfinții, în timp ce prin aerul pur și rece răsuna mai departe vocea limpede a bravului soldat Švejk :

Basmaua ce mi-ai dat
nici gînd s-o fi purtat
La regiment cînd voi sosi
la curățatul armei îmi va folosi
De ce nu, de ce nu
Tam-ta-ria-ra

Sub ei începură să se încrucișeze fulgerele și se stîrni o furtună cumplită.

Cu ochii cît cepele, maiorul se uită în fața lui și, cu o voce răgușită de emoție, întrebă :

— Cînd se va sfîrși povestea asta ?

— În orice caz, categoric atunci cînd cade, îi răspunse zîmbitor bravul soldat Švejk, şi se grăbi să adauge : cel puţin noi, eu şi domnul locotenent, am căzut întotdeauna undeva.

Se găseau acum undeva deasupra Elveţiei şi zburau mai departe spre miazăzi.

— Vă rog frumos să aveţi răbdare, rosti respectuos bravul soldat Švejk, de îndată ce ni se termină benzina, trebuie musai să cădem.

— Unde sîntem ?

— Deasupra unei ape, mă rog frumos, apă multă, domnule maior, probabil ne prăbuşim în mare.

Maiorul Kakony leşină cu burdihanu' înfipt în bară, aşa fel încît stătea bine fixat în construcţia metalică a aparatului.

Şi cînd ajunseră deasupra Mării Mediterane, bravul soldat Švejk cînta voios, să-i treacă de urît :

Cine mare vrea să fie
Cu găluşte să se ţie
Ain, ţvai, drai
În război nici cînd nu pică
Ain, ţvai, drai
Cu asemenea păpică
Ain, ţvai, drai
Ain, ţvai, drai

Şi mai departe, zburînd deasupra uriaşelor întinderi de apă la o înălţime de-o mie de metri, bravul soldat Švejk cîntă :

Mărşăluieşte Grenevil
Pe poarta pulberăriei
a ieşit la şpaţir...

Aerul marin avu darul să-l trezească din leşin pe maiorul Kakony. Se uita în jos spre adîncimea aceea înfiorătoare şi, zărind marea, exclamă :

— Iştenem, iştenem, şi-şi pierdu din nou cunoştinţa.

Se făcu noapte şi ei tot mai zburau. Deodată, bravul soldat Švejk îl scutură zdravăn pe domnul maior şi-i spuse cu o voce blîndă :

— Cu respect vă raportez supus că acum zburăm în jos, dar aşa, încetişor. şi pe îndelete. Într-adevăr, aeroplanul în al cărui rezervor se terminase benzina se lăsa încet, în zbor planat, undeva într-un crîng de palmieri de la marginea oraşului Tripolis, în Africa.

Iar bravul soldat Švejk, ajutîndu-l pe maiorul Kakony să coboare din avion, salută respectuos şi spuse :

— Raportez supus că totul e în perfectă ordine, domnule maior.

Era un adevărat record mondial stabilit de bravul soldat Švejk care, izbutind să survoleze Alpii, Europa meridională, Marea Mediterană, ateriză tocmai în Africa.

Maiorul, văzînd în jurul lui atîţia palmieri, îi cîrpi lui Švejk două palme pe cinste, pe care bravul soldat le primi cu zîmbetul pe buze, căci el nu făcuse altceva decît să-şi îndeplinească datoria sa de ostaş, de vreme ce locotenentul Herzig îi poruncise :

„Zboară dracului de aici !“

Ce s-a întîmplat mai departe e greu de spus, nu de alta, dar ar fi, poate, nespus de neplăcut pentru Ministerul de Război care, cu siguranţă, ar tăgădui faptul că, în momentul de faţă, a căzut lîngă Tripolis un aeroplan austriac, căci astfel ne-am trezi în faţa unei mari încurcături internaţionale.

VI

BRAVUL SOLDAT ŠVEJK ORDONANȚĂ LA COMPANIA A XI-A

Locotenentul-major Lukáš închise pentru o clipă ochii în fața apariției bravului soldat Švejk, care cu privirea lui îl îmbrățișa și îl săruta.

Cu aceeași plăcere se va fi uitat, de bună seamă, și fiul risipitor — pierdut apoi regăsit — la tatăl său, în timp ce acesta învîrtea, spre a lui cinstire, vițelul cel gras în frigare.

— Cu respect vă raportez, domnule *oberlaitnant*, că iar sînt aici, se auzi din ușă glasul lui Švejk, cu atîta sinceritate și firesc, încît locotenentul-major Lukáš își reveni brusc în fire.

Din clipa în care colonelul Schröder îi aduse la cunoștință că i-l trimite din nou pe cap, locotenentul-major Lukáš încerca în sinea lui, zi de zi, să îndepărteze cît mai mult această revedere. În fiecare dimineață își spunea :

„Astăzi nu cred să vie ; trebuie să fi făcut el pe acolo vreo boroboață și cu siguranță că-l mai rețin".

Prin intrarea lui simpatică și simplă, bravul soldat Švejk reduse însă la adevărata lor valoare aceste temeri.

Švejk se uită la plutonierul de administrație Vaněk și, întorcîndu-se spre el, îi întinse, zîmbind binevoitor, niște hîrtii pe care le scosese din buzunarul mantalei.

— Cu respect vă raportez, domnule *rechnungsfeldwebel*, că trebuie să vă predau hîrtiile astea, pe care ni le-au

scris la *regiments-kanzelei*. Sînt pentru *lohnung* * și pentru înscrierea în *verpflegung* **.

Švejk se mișca atît de degajat prin cancelaria companiei nr. 11 de marș, de parcă ar fi fost de cînd lumea în cele mai strînse relații de prietenie cu Vaněk. La această comportare plutonierul de administrație reacționă foarte simplu, cu cuvintele :

— Pune-le pe masă.

— Ai face bine, *Sie rechnungsfeldwebel*, dacă m-ai lăsa singur cu Švejk, spuse oftînd locotenentul-major Lukáš.

Vaněk ieși din cancelarie și rămase în spatele ușii, ca să asculte ce-și vor spune cei doi.

La început nu auzi nimic, pentru că și unul și altul tăceau. Amîndoi se priviră îndelung, măsurîndu-se. Lukáš se uită la Švejk, ca și cum ar fi vrut să-l hipnotizeze : ca un cocoș în fața găinii înainte de a se năpusti asupra-i.

Švejk, ca întotdeauna, se uita cu privirea lui blajină și inocentă de parc-ar fi vrut să spună : „Din nou împreună, sufletelule. De-acum încolo nu ne mai desparte nimeni, porumbița mea".

Și după îndelungata tăcere a locotenentului-major, ochii lui Švejk vorbeau cu o îngăduitoare compătimire : „Haide, spune ceva, îngerașul meu, vorbește !"

Locotenentul-major Lukáš curmă apăsătoarea tăcere prin aceste cuvinte, în care își dădu silința să pună o mare doză de ironie :

— Fii binevenit, Švejkule. Îți mulțumesc pentru vizită ! Așa oaspeți, mai zic și eu !

Nu se putu totuși stăpîni și-și vărsă supărarea din ultimele zile, izbind cît putu cu pumnul în masă. Călimara sări în sus, împroșcînd cu cerneală *lohnungs*-listele.

* Soldă (în germ. orig.).
** Subzistență (în germ. orig.).

În același timp sări ca ars și, oprindu-se aproape de tot de Švejk, zbieră la el :

— Dumneata... dobitocule !

Atît, și începu să se învîrtească nervos în spațiul îngust al cancelariei, scuipînd cu scîrbă de fiecare dată cînd ajungea în fața lui Švejk.

— Cu respect vă raportez, domnule *oberlaitnant*, spuse Švejk văzînd că locotenentul-major Lukáš nu mai înceta să se frămînte și să arunce într-un colț al cancelariei cocoloașe frămîntate de hîrtie pe care le lua de pe masă, scrisoarea am predat-o cui se cuvine. Am găsit-o cu bine pe doamna Kakony și pot spune că e o femeie tare frumoasă, cu toate că n-am văzut-o decît plîngînd...

Locotenentul-major Lukáš se așeză pe patul de campanie al subofițerului contabil și strigă cu vocea sugrumată :

— Cînd se vor sfîrși odată toate astea, Švejkule ?

Švejk răspunse, ca și cînd n-ar fi auzit :

— Am avut, ce-i drept, o mică neplăcere, dar am luat totul asupra mea. Dumnealor n-au vrut să creadă că eu corespondez cu dama, așa că am socotit mai cu folos să înghit scrisoarea la interogatoriu, înlăturînd astfel orice dovadă. Pe urmă, printr-o curată întîmplare, pentru că altă explicație nu găsesc, m-am încurcat într-o mică încăierare, fără nici o importanță. Și din asta am ieșit cu bine, și dumnealor au trebuit să-mi recunoască nevinovăția. Așa că m-au trimis la *regimentsraport* și au oprit toată ancheta la consiliul de război al diviziei. La *regimentskanzelei* am stat cîteva minute, pînă ce a venit domnul *oberst* ; m-a înjurat și el oleacă, pe urmă mi-a zis să mă prezint imediat la dumneavoastră, domnule *oberlaitnant*, ca ordonanță, și mi-a poruncit să vă spun că vă roagă să veniți neapărat la dumnealui să vă spună ceva în legătură cu *marškumpača*. A trecut de atunci mai

mult de o jumătate de ceas, dar domnul colonel n-avea de unde să știe că o să mai fiu adus pe la *regimentskanzelei* și că acolo o să mai stau încă vreun sfert de ceas, pentru că, tot timpul ăsta, mi s-a reținut solda și trebuia s-o primesc de la regiment și nu de la companie, pentru că am fost trecut la *regimentsarest*. În general, acolo toate-s brambura și încîlcite, de-i vine omului să-și ia cîmpii...

Locotenentul-major Lukáš, auzind că de o jumătate de ceas trebuia să fie la colonelul Schröder, se îmbrăcă în grabă și spuse :

— Dumneata, Švejkule, iar mi-ai făcut un serviciu.

Rostise aceasta cu atîta dezmădejde în glas, încît Švejk se simți dator să-l liniștească cu o vorbă bună. De aceea, în clipa în care Lukáš ieșea val-vîrtej pe ușă, strigă :

— Nu vă necăjiți, că așteaptă el, domnul *oberst*. Oricum, tot n-are ce face.

Îndată după plecarea locotenentului-major, în cancelarie intră plutonierul de administrație Vaněk.

Švejk ședea pe un scaun și băga pe foc, într-o sobiță de fier, bucățele de cărbune prin portița deschisă. Sobița fumega, răspîndind un miros înecăcios, Švejk continua să se distreze, fără să-l bage în seamă pe Vaněk, care îl urmări o clipă, apoi, lovind cu piciorul în portița sobei, îi spuse s-o stea.

— Domnule *rechnungsfeldwebel*, i se adresă Švejk cu demnitate, îmi îngădui să vă declar că nu pot să mă supun ordinului dumneavoastră, oricîtă bunăvoință aș avea. Nu pot s-o sting chiar de tot din tabără, pentru că trebuie să mă supun unor ordine superioare. Eu sînt, dacă vreți să știți, *ordonanz*, adăugă el cu mîndrie ; domnu' *oberst* Schröder m-a repartizat aici, la compania a 11-a de marș, la domnul *oberleutnant* Lukáš, la care am fost pucălar, dar acum datorită inteligenței mele naturale, am

fost avansat *ordonanz*. Dumneavoastră ce sînteți în civil, domnule *rechnungsfeldwebel* ?

Plutonierul de administrație Vaněk fu atît de surprins de tonul familiar al bravului soldat Švejk, încît lăsînd la o parte demnitatea pe care îi plăcea s-o arate față de ostașii din companie, răspunse, ca și cînd ar fi fost inferiorul lui Švejk :

— Eu sînt droghistul Vaněk din Kralupy.

— Și eu am fost ucenic la o drogherie, spuse Švejk, la un domn Kokoška de la Perstyn, din Praga. Era un om foarte ciudat ; o dată, pe motiv că am dat foc din greșeală în pivniță unui butoi, m-a dat afară. Din cauza asta n-am mai fost primit nicăieri, așa că de la sărăcia de butoi mi se trage că nu mi-am putut isprăvi ucenicia. Dumneavoastră preparați și leacuri pentru vaci ?

Vaněk dădu din cap în semn că nu.

— La noi se făceau leacuri pentru vaci, cu poze sfințite. Șeful nostru, domnul Kokoška, era un om foarte credincios. Citise undeva că sfîntul Pelegrinus ușura dezumflarea vacilor. A comandat, așadar, la Smichov poze cu chipul sfîntului Pelegrinus, pe care le-a pus să le sfințească la mănăstirea Emaus, pentru două sute de galbeni. După ce le-a sfințit, am băgat pozele în pachetele cu leacuri pentru vaci. Leacul ăsta se amesteca cu apă caldă și se dădea vacii să bea din ciubăr, în timp ce i se citea rugăciunea închinată sfîntului Pelegrinus, pe care o scrisese domnul Tauchen, primul nostru vînzător. Cînd pozele cu chipul sfîntului Pelegrinus au fost gata tipărite, s-a mai imprimat pe verso o scurtă rugăciune. Așa se face că bătrînul Kokoška, chemîndu-l seara pe domnul Tauchen, i-a spus să scrie pînă dimineața o rugăciune mică pentru poză și pentru leac. Cică să fie gata pînă la ceasurile zece, cînd vine dumnealui la prăvălie, ca s-o poată

trimite la tipar, pentru că vacile așteaptă de mult rugăciunea aia. Și una din două : ori o scrie frumos, și s-a învîrtit de un galben peșin, ori de nu, în paisprezece zile poate să-și ia tălpășița. Domnul Tauchen a nădușit toată noaptea și dimineața, cînd a venit să deschidă prăvălia, frînt de nesomn, n-avea scris nici un rînd. Uitase-și cum îl cheamă pe sfîntul ăla din leacul pentru vaci. Servitorul nostru Ferdinand l-a scos din impas. Ăsta toate le știa ! Cînd uscam în pod ceai de romaniță, el se urca sus la noi, se descălța de ghete și ne învăța cum să nu mai asudăm la picioare. Știa să prindă, în pod, porumbei, se pricepea să deschidă sertarul de la tejgheaua cu parale, și ne-a mai învățat și alte șmecherii cu mărfurile. Eu, ca băiat, aveam acasă o farmacie cu articole aduse de la prăvălia noastră, cum n-aveau nici la Inimile Caritabile. Și cum spuneam, Ferdinand ăsta l-a ajutat și pe domnul Tauchen ; i-a spus doar atît : „Dați-o încoace, domnule Tauchen, să mă uit și eu la ea". Domnul Tauchen a trimis numaidecît să-i aducă o bere. Și pînă să-i aducă berea, servitorul nostru Ferdinand era gata pe jumătate și ne citea :

Din cer pogorît-am și iată-mă sînt
Venit să fac bine la boi pe pămînt
Bou, vacă, vițel ori neleapcă de-i fi,
De leacul lui Kokoška nu te feri.
Încearcă-l o dată și cît de puțin
Și vezi că te scapă de boală și chin.

Pe urmă, după ce trase berea pe gît, treaba i-a mers mai repede și a isprăvit rugăciunea într-o clipă, foarte frumos :

Adu, Pelegrine, tu sfînt între sfinți,
Înlătură vitelor noastre calvarul
În punga-ne goală doi galbeni cu zimți,
Ferește cireada de orice răceli
Și-n veci te-o slăvi gospodarul !
Păzește-ne boii și vacile !

Pe urmă, cînd a venit domnul Kokoška, domnul Tauchen s-a dus cu el în birou, și cînd a ieșit afară, ne-a arătat doi galbeni, nu unul, cum îi făgăduise, vrînd să-i împartă pe din două cu domnul Ferdinand. Dar pe Ferdinand rîndașul, cînd a văzut cei doi galbeni, l-au apucat pandaliile. Ori tot, ori nimic, zicea. Atunci domnul Tauchen nu i-a mai dat nimic și și-a oprit pentru dumnealui amîndoi galbenii ; pe mine m-a dus alături, în magazie, mi-a cîrpit vreo două scatoalce și mi-a spus că-mi mai trage o sută dacă voi cuteza vreodată să spun că nu el a scris rugăciunea și, chiar dacă Ferdinand s-ar duce să se plîngă bătrînului, eu trebuie să spun că Ferdinand e un mincinos. A trebuit să-i jur în fața unui flacon cu oțet de tarhon. De atunci, servitorul nostru a început să se răzbune pe leacurile pentru vaci. Leacurile astea, noi le amestecam în pod, în niște lăzi mari, și de fiecare dată el aduna cu mătura, de pe unde putea, scîrnă de șoareci, o aducea sus, și o arunca în leacuri. Pe urmă se apuca să strîngă pe stradă baligă de cal, o usca acasă, o pisa în vasele de medicamente, și pe urmă o arunca și pe asta în leacurile pentru vaci, cu poza sfîntului Pelegrinus. Dar nu se mulțumea numai cu atît. Își făcea toate nevoile, și cele mici și cele mari, în lăzi, pe urmă le amesteca cu leacurile de arătau ca un terci de tărîțe.

Sună telefonul. Plutonierul se repezi, ridică receptorul și după o clipă îl aruncă necăjit :

— Trebuie să mă duc la *regimentskanzelei*. Nu-mi miroase a bine, așa deodată.

Švejk rămase din nou singur.

Peste o clipă sună iar telefonul.

Švejk începu să parlamenteze:

— Vaněk? Nu-i aici. S-a dus la *regimentskanzelei*. Cine e la telefon? Ordonanța de la compania a 11-a de marș. Da acolo cine e? Ordonanța de la compania a 12-a? Servus, colega! Cum mă numesc eu? Švejk! Dar tu? Braun! Nu ești cumva rudă cu unul Braun de pe strada Pobřežní de la Karlín, de meserie pălărier? Nu ești și nu-l cunoști?... Nici eu nu-l cunosc; am trecut numai pe acolo, o dată, cu tramvaiul și firma asta mi-a sărit în ochi. Ce noutăți știu? Nu, n-am vorbit cu nimeni încă despre plecare. Unde trebuie să plecăm?

— Deșteptule, cu „*marška*", pe front...

— Despre așa ceva nici n-am auzit.

— Halal ordonanță. Nu știi dacă *laitnantul* tău...

— Al meu e *oberlaitnant*...

— Tot un drac; atunci, nu știi dacă *oberlaitnantul* tău s-a dus la *besprechung*, la *oberst*?

— Ba da, dumnealui l-a poftit la el.

— Păi, vezi? Și al nostru s-a dus, și cel de la compania a 13-a; chiar acum am vorbit cu ordonanța lui la telefon. Mie, drept să-ți spun, nu-mi place graba asta. Nici tu nu știi nimic dacă se împachetează...

— Eu nu știu nimic.

— Ia nu mai fă pe boul. Nu-i așa că *rechnungsfeldwebelul* vostru a primit *wagonenaviso*? Câtă trupă aveți?

— Habar n-am.

— Ascultă, blegule, ce, ți-e teamă că te mănânc? Se auzi cum interlocutorul lui Švejk vorbește într-o parte, adresându-se unui coleg: „Franto, ia celălalt receptor, ca să vezi și tu ce ordonanță tâmpită au la compania a 11-a".

Alo, ce faci acolo, dormi sau ce ? Atunci răspunde cînd te întreabă un camarad. Va să zică, nu știi încă nimic ? Nu te ascunde ! N-a zis nimic *rechnungsfeldwebelul* vostru, că veți împărți conserve ? Cum ? N-ai vorbit cu el asemenea lucruri ? Tîmpitule... Ție nu-ți pasă de astea ? (Se aud hohote de rîs.) Mi se pare mie că ești cam lovit cu leuca. Ascultă, dacă afli ceva, telefonează-ne și nouă la *marskumpania* a 12-a, prostănacule, îngerașule ! De unde ești ?

— Din Praga.

— Ar trebui să fii mai deștept... Dar, ia spune, cînd s-a dus *rechnungsfeldwebelul* vostru la cancelarie ?

— Chiar acușica l-au chemat.

— Poftim ! Și asta n-o puteai spune mai înainte ? Și al nostru tot acușica s-a dus ; să știi că se coace ceva. N-ai vorbit cu aprovizionarea ?

— N-am vorbit.

— Maica ta, Cristoase. Și mai spui că ești din Praga. Ție de nimic nu-ți pasă. Pe unde hoinărești de-atîta vreme ?

— Am sosit abia de-un ceas de la consiliul de război al diviziei.

— Ei, atunci e altă mîncare de pește, camarade ; să știi că chiar astăzi vin să te văd. Sună de două ori.

Švejk voia să-și aprindă luleaua, cînd telefonul sună din nou.

„Lua-v-ar dracu cu telefonu' vostru, își zise Švejk, altă treabă n-am decît să-mi pierd vremea cu voi !"

Telefonul zbîrnîia înainte necruțător, făcîndu-l pe Švejk să-și piardă răbdarea și să urle în receptor :

— Alo, cine-i acolo ? Aici e Švejk, ordonanța companiei a 11-a de marș.

Švejk recunoscu glasul locotenentului-major Lukáš :

— Ce faceți cu toții acolo ? Unde-i Vaněk ? Cheamă-l numaidecît pe Vaněk la telefon.

— Raportez supus, domnule *oberlaitnant*, că nu de mult a sunat telefonul.

— Ascultă, Švejk, eu n-am vreme de pierdut cu dumneata. În armată, nu stai la taifas la telefon ca atunci cînd inviți pe cineva la masă. Convorbirile telefonice trebuie să fie clare și scurte. În convorbirile telefonice se lasă la o parte acest „cu respect vă raportez, domnule *oberlaitnant*". Așadar, Švejkule, te întreb : știi unde-i Vaněk ? Să vie numaidecît la telefon.

— Nu-l am la îndemînă, cu respect vă raportez, domnule *oberlaitnant*. A fost chemat mai înainte la cancelaria regimentului ; nu-i nici un sfert de oră de atunci.

— La reîntoarcere mă răfuiesc eu cu dumneata. Švejkule. Nu poți să te exprimi scurt ? Și acum fii cu multă băgare de seamă la ce-ți spun, ca să nu cumva să mi te scuzi pe urmă că telefonul hîrîia și n-ai înțeles... Imediat, cum atîrni receptorul...

Pauză. Un nou zbîrnîit. Ridicînd receptorul Švejk fu inundat de o avalanșă de înjurături.

— Dobitocule, haimana ce ești, pușlama... Ce înseamnă asta ? De ce întrerupi convorbirea ?

— Dumneavoastră, vă rog, ați spus să agăț receptorul.

— Peste un ceas sînt acasă, și atunci să te ții. Švejkule... Deocamdată, te duci imediat la baracă și cauți un sergent, să zicem pe Fuchs ; îi spui să ia numaidecît zece oameni și să meargă cu ei la magazie să ridice conserve. Repetă ce are de făcut.

— Să meargă cu zece oameni la magazie să ridice conserve pentru companie.

— În sfîrșit, deocamdată nu te-ai prostit. În timpul ăsta, eu am să telefonez lui Vaněk, la *regimentskanzelei*,

să vină şi ei la magazie, să le ia în primire. Dacă vine între timp la baracă, spune-i să lase toate şi să alerge *laufşrit* * la magazie. Şi acum agaţă receptorul.

Švejk a trebuit să alerge multă vreme zadarnic, căutîndu-l pe sergentul Fuchs şi pe ceilalţi gradaţi : erau cu toţii la bucătărie, unde alegeau carnea de pe oase şi se bucurau grozav, uitîndu-se la Baloun, care, deşi legat, se sprijinea acum solid, cu picioarele de pămînt, căci li se făcuse milă de el : le oferea doar un spectacol interesant. Unul din bucătari îi aduse o coastă cu carne şi i-o băgă în gură ; legat, uriaşul Baloun, neputînd să mişte mîinile, mişca cu băgare de seamă osul în gură, plimbîndu-l cu ajutorul dinţilor şi al gingiilor şi ronţăind în acelaşi timp carnea cu o expresie de urangutan.

— Care din voi e sergentul Fuchs ? întrebă Švejk, cînd în sfîrşit le dete de urmă.

Văzînd că întrebarea e pusă de un infanterist oarecare, sergentul Fuchs nu găsi cu cale să răspundă.

— Se aude ? repetă energic Švejk. Cît o să mai întreb ? Unde-i sergentul Fuchs ?

Sergentul Fuchs se înfăţişă şi, plin de demnitate, începu să înjure în fel şi chip, că el nu-i nici un sergent, ci domnul sergent şi că nu se spune aşa : „Unde-i sergentul", ci : „Cu respect vă întreb, nu ştiţi unde se află domnul sergent ?" În grupa lui, zicea el, dacă vreunul nu spune frumos : *„Ich melde gehorsam"*, ** se alege numaidecît cu una peste bot.

— Uşurel, îl luă Švejk cu binişorul. Dumneata ai să mergi imediat la baracă, ai să iei de acolo zece oameni şi *laufşrit* cu ei la magazie să ridicaţi conserve.

---

* Fuga marş, pas alergător (în germ. stricat).

** Raportez supus (în germ. stricat).

Sergentul Fuchs rămase atît de uluit, încît nu putu decît să rostească :

— Cum ?

— Nici un cum, îi răspunse Švejk. Eu sînt ordonanța marșcumpaniei a 11-a și chiar acușica am vorbit la telefon cu domnul *oberlaitnant* Lukáš. Și dumnealui a spus : „*Laufșrit*", cu zece oameni la magazie. Și dacă nu vă duceți, domnule sergent Fuchs, atunci eu mă duc imediat înapoi la telefon. Domnul *oberlaitnant* dorește, în mod special, să vă duceți *dumneavoastră*, și n-are nici un rost să mai vorbim despre asta. „Convorbirea telefonică — spune domnul locotenent Lukáš — trebuie să fie scurtă și clară. Dacă se spune : „merge sergent Fuchs", atunci el merge. Față de un asemenea ordin, nu stai la taifas la telefon, ca atunci cînd poftești pe cineva la masă. În militărie, și mai cu seamă în vreme de război, orice întîrziere e crimă. Dacă *sergentul* Fuchs nu se duce *imediat*, telefonează-mi numaidecît, că de rest am eu grijă. Din sergentul Fuchs n-are să mai rămînă decît amintirea". Ehei, voi nu-l cunoașteți pe domnul *oberlaitnant*.

Švejk se uită cu un aer triumfător la toți gradații, care se arătau într-adevăr surprinși și deprimați, în urma apariției lui.

Sergentul Fuchs bolborosi ceva și cu pas grăbit dădu să plece. În urma lui, Švejk strigă :

— Atunci, pot să-i telefonez domnului *oberlaitnant* că totul e în ordine ?

— Am să fiu numaidecît cu zece oameni la magazie, se auzi de lîngă baracă glasul sergentului Fuchs ; iar Švejk, fără să mai scoată o vorbă, părăsi grupul gradaților, care erau la fel de uluiți ca sergentul.

— E groasă, își dădu cu părerea micuțul caporal Blazec. Ne strîngem catrafusele.

Nici de data aceasta, după ce se înapoie la cancelaria companiei a 11-a, Švejk n-avu răgaz să-şi aprindă luleaua, din cauza telefonului care zbîrnîi din nou. La celălalt capăt al firului era iar locotenentul-major Lukáš.

— Pe unde umbli, Švejkule ? Sun pentru a treia oară şi nu-mi răspunde nimeni.

— Am fost în căutare, domnule *oberlaitnant*.

— Care va să zică, s-au dus ?

— Se-nţelege că s-au dus, dar nu ştiu încă dac-or fi sosit. Vreţi să mă reped pînă acolo încă o dată ?

— Aşadar, l-ai găsit pe sergentul Fuchs ?

— Găsit, domnule *oberlaitnant*. Mai întîi mi-a zis : „Cum ?" şi numai după ce l-am lămurit că convorbirile telefonice trebuie să fie scurte şi clare...

— Iar începi, Švejkule... Vaněk s-a întors ?

— Nu s-a întors, domnule *oberlaitnant*.

— Nu zbiera aşa tare la telefon. Nu ştii unde-ar putea să fie blestematul ăsta de Vaněk ?

— Nu ştiu, domnule *oberlaitnant*, unde ar putea să fie blestematul ăsta de Vaněk.

— A fost pe la cancelaria regimentului şi de-acolo a plecat undeva. Cred că o fi la cantină. Du-te pînă acolo, Švejkule, şi spune-i să se ducă imediat la magazie.

În acest timp, plutonierul de administraţie Vaněk stătea liniştit la cantină şi-i povestea unui cunoscut, plutonier-major, cît putea cîştiga înainte de război cu vopselele şi cu praful de piatră.

Plutonierul-major era criţă. De dimineaţă sosise de la Pardubice un fermier care avea un fecior în tabără. Fermierul îl mituise după obicei, şi toată dimineaţa se cinstiseră, jos, în oraş.

Acum ședea deznădăjduit, spunînd că nu mai are poftă de nimic, îndruga vrute și nevrute, fără să-și dea seama ce spune, iar conversația despre vopsele nici n-o băga în seamă.

Era preocupat de propriile lui vedenii și bolborosea în neștire că trenul local ar trebui să meargă de la Třeboň la Pelhřimov și înapoi.

Cînd intră Švejk, plutonierul Vaněk se căznea tocmai să-i explice plutonierului-major, în cifre, cît se cîștiga la un kilogram de praf de piatră pentru case, la care majorul, aflat în plină călătorie, îi răspunse :

— La înapoiere a murit în tren și n-a lăsat decît scrisori...

Zărindu-l pe Švejk, îl confundă pesemne cu vreun om care îi era antipatic și începu să-l înjure și să-i spună că e ventriloc.

Švejk se apropie de Vaněk, care era și el în mare formă, dar în același timp foarte amabil și binevoitor :

— Domnule *rechnungsfeldwebel*, îi raportă Švejk, trebuie să vă duceți imediat la magazie ; vă așteaptă acolo sergentul Fuchs cu zece băieți ca să ridicați conserve. Trebuie să vă duceți *„laufșrit"*. Domnul *oberlaitnant* a telefonat de două ori.

Vaněk izbucni în hohote de rîs :

— Ar trebui să fiu nebun, drăguțule. Făcînd una ca asta, ar însemna să mă insult singur, îngerașul meu. Avem destulă vreme pentru toate, copilașule. Cînd o să însoțească și domnul *oberlaitnant* Lukáš atîtea „marș-cumpanii" cîte am însoțit eu, are să poată și dumnealui să vorbească și n-o să mai stinghereasca pe nimeni fără rost cu *„laufșritul"* lui. Ordinul ăsta cu plecatu' mîine, cu strînsul catrafuselor și cu ridicarea imediată a conservelor pentru drum l-am mai primit eu de la *regimentskan-*

zelei. Și vezi ce-am făcut, am venit frumușel la un sfert de vin, și cum mă simt foarte bine aici, le las toate în voia soartei. Conservele rămîn conserve, rațiile rații. Eu cunosc magazia mai bine decît domnul *oberlaitnant* și știu tot așa de bine cam ce se vorbește la un *besprechung* din ăsta cu domnii ofițeri, în birou la domnul *oberst*. Numai domnul *oberst* își închipuie, în fantezia lui, că la magazie există conserve. Așa-i, barabulă bătrînă ? se adresă el plutonierului-major.

Acesta însă, fie că tocmai ațipea, fie că-l apucase un fel de delir, răspunse :

— Și în timp ce mergea, ținea deasupra ei umbrela deschisă.

— Cel mai bine ați face, continuă plutonierul de ață Vaněk, dacă le-ați lăsa toate baltă. Dacă s-a spus astăzi la *regimentskanzelei* că se pleacă mîine, apoi asta nu trebuie s-o creadă nici un copil de țîță. Putem pleca fără vagoane ? Chiar în fața mea s-a telefonat la gară. N-au nici un vagon liber. Așa că nici o grabă. Cu timpul totul se lămurește, nu-i nevoie să ne pripim. *Jawol, nochamol* *. Astăzi au aici un vin excepțional, continuă Vaněk, fără să-l ia în seamă pe plutonierul-major, care bolborosea ceva ca pentru sine :

— *Glauben Sie mir, ich habe bisher wenig von meinem Leben gehabt. Ich wundere mich über diese Frage* **.

— De ce să-ți faci griji de pomană cu plecarea marșbatalionului ? Eu cred că ai face bine să iei loc.

— Nu pot, refuză, înfrîngîndu-și tentația, bravul soldat Švejk. Trebuie să mă înapoiez la cancelarie ; ce mă fac dacă telefonează cineva ?

---

* Da, încă o dată (germ. incorect).

** Vă rog să mă credeți, am avut parte de puține lucruri în viața mea pînă acum. Mă mir de întrebarea asta (germ.).

— Bine, atunci du-te, puişorule, dar ţine minte pentru altă dată că nu-i frumos din partea dumitale să refuzi şi că o adevărată ordonanţă nu trebuie să fie niciodată acolo unde-i nevoie de el. Nu trebuie să te omori atîta cu serviciul. Zău, sufleţelule, nimic nu-i mai urît pe lumea asta decît o ordonanţă speriată, care vrea să înghită dintr-o dată toată milităria.

Dar Švejk o zbughise pe uşă spre cancelaria companiei sale.

Vaněk rămase părăsit, întrucît, fără îndoială, nu se putea spune că plutonierul-major îi ţinea cu adevărat tovărăşie.

Acesta se turtise bine de tot şi, mîngîind sfertul de vin, bolborosea jumătate în cehă, jumătate în germană, ca pentru sine, nişte lucruri foarte ciudate, fără nici un fel de sens şi legătură între ele.

Ca să-i treacă de urît, plutonierul contabil bătea cu degetele tactul unui marş, sorbind cu nădejde din pahar şi amintindu-şi din cînd în cînd că era aşteptat de un sergent şi zece ostaşi.

Noaptea tîrziu, cînd se întoarse la cancelaria companiei a 11 de marş, îl găsi pe Švejk lîngă telefon.

— Forma e lipsă de coeziune şi lipsa de coeziune e formă ! bîigui disperat, apoi se trînti îmbrăcat, aşa cum era, pe canapea şi adormi pe loc.

Švejk nu se mişca de lîngă telefon, deoarece cu două ceasuri în urmă, cînd îl chemase, locotenentul Lukáš, care-i spusese că se află încă în conferinţă la domnul colonel, uitase să-i spună că poate să plece de la telefon.

Din cînd în cînd se amuza ridicînd receptorul şi ascultînd. Noul sistem de telefon introdus în armată prezenta avantajul că se puteau auzi destul de limpede şi de desluşit convorbirile telefonice pe toată linia.

Şi Švejk continua să rămînă nemişcat lîngă telefon.

În acest timp, în biroul colonelului ședința se prelungea. Colonelul Schröder dezvolta cea mai nouă teorie în legătură cu orientarea pe cîmpul de bătălie și mai cu seamă punea accentul pe folosirea aruncătoarelor de mine, vorbea de toate și cei mai mulți dintre ofițeri se întrebau cînd o să înceteze bătrînul să trăncănească, dar, parcă dinadins, colonelul Schröder continua să pălăvrăgească despre sarcinile noilor batalioane de marș, despre ofițerii regimentului căzuți pe front, despre zepeline, despre călăreții spanioli, despre jurămînt.

La această ultimă chestiune, locotenentul Lukáš își aduse aminte că în clipa în care întreg batalionul depusese jurămîntul, bravul soldat Švejk nu fusese de față, deoarece se afla la consiliul de război al diviziei. Și tot gîndindu-se la asta, fu cuprins deodată de un rîs isteric de care se molipsiră cîțiva ofițeri în mijlocul cărora stătea, fapt ce atrase atenția colonelului care tocmai trecuse la expunerea experienței cîștigate cu prilejul retragerii armatelor germane în Ardeni.

Colonelul le încurcă pe toate și încheie cu următoarele cuvinte :

— Domnilor, asta nu-i de rîs.

După aceea o porniră cu toții spre Cazinoul ofițerilor, colonelul Schröder fiind chemat la telefon de către statul-major al brigăzii.

Švejk moțăia pe scaun, lîngă telefon, cînd îl trezi un nou zbîrnîit :

— Alo, aici e cancelaria regimentului, auzi el.

— Alo, răspunse Švejk, aici e cancelaria companiei a 11-a de marș.

— Nu mă ține de vorbă ! Ia repede creionul și scrie fonograma pe care ți-o dictez : „Compania 11 de marș..."

După aceasta urmară, una peste alta, cîteva fraze care se amestecau într-un haos ciudat, pentru că pe același fir

vorbeau concomitent companiile a 12-a și a 13-a, așa că telefonograma se pierdu complet în această învălmășeală de sunete. Švejk nu deslușea nici o iotă. În cele din urmă totul se liniști și Švejk recepționă :

— Alo, alo, acum citește-mi ce ai scris și nu mă mai ține de vorbă...

— Ce să citesc ?

— Cum ce să citești ? Boule ! Telefonograma !

— Care telefonogramă ?

— Tii, crucea ta, ce dracu, ești surd ? Telegrama pe care ți-am dictat-o, idiotule !

— Eu n-am auzit nimic, cineva s-a amestecat pe fir...

— Fir-ai tu să fii de maimuțoi ; ce-ți închipui, că mie-mi arde acum de joacă cu tine ? Spune : primești sau nu primești telefonograma ? Ai creion și hîrtie ? Cum ? Nu ai ? Vită ce ești ! Cum ? Să aștept pînă ce găsești ? Halal ostaș ! Ei, gata ! Ești pregătit ? Slavă Domnului că în sfîrșit te-ai descurcat. Nu cumva ți-ai schimbat și hainele ! Și acum fii atent : 11-te *Marschkompanie !* Repetă !

— *11-te Marschkompanie...*

— *Kumpanienkommandant !...* ai scris ? Repetă.

— *Kumpanienkommandant !...*

— *Zur Besprechung morgen...* Ești gata ? Repetă.

— *Zur Besprechung morgen...*

— *Um neun Hhr — Unterschrift*. Știi ce-i aia *Unterschrift*, maimuțoiule ? Asta-i semnătura. Repetă !

— *Um neun Hhr — Unterschrift*. Știi ce-i aia *Unterschrift*, maimuțoiule — asta-i semnătura.

— Fir-ai al dracului de dobitoc... Așadar, semnătura : *Oberst* Schröder, vită... Ai scris ? Repetă !

— *Oberst* Schröder, vită...

— Bine, boule. Cine a primit telefonograma ?

— Eu.

— *Himmelherrgott*, cine-i ăsta eu ?

— Švejk. Mai ai ceva ?

— Slavă Domnului, am terminat. Dar ar trebui să te numești Vacă... Ce se mai aude pe la voi ?

— Nimic. Toate vechi.

— Și-ți pare bine, nu-i așa ? E adevărat că la voi a fost astăzi unu' legat la stîlp ?

— Nimic deosebit, era țucălarul locotenentului-major, i-a halit prînzul... Nu știi cînd plecăm ?

— Ce întrebare ? ! Asta n-o știe nici bătrînul (colonelul). Noapte bună. Ascultă, aveți pe acolo purici ?

Švejk agăță receptorul și se duse să-l trezească pe plutonierul de administrație Vaněk care se apăra furios, și cînd Švejk începu să-l scuture, Vaněk îl lovi cu pumnul peste nas, apoi se întoarse pe burtă și începu să azvîrle din picioare în dreapta și-n stînga.

În cele din urmă, Švejk izbuti totuși să-l trezească pe Vaněk care, frecîndu-se la ochi, se întoarse cu fața în sus întrebînd ce s-a întîmplat.

— Nimic grav, răspunse Švejk. Vreau numai să mă sfătuiesc cu dumneata. Chiar acum am primit o telefonogramă în care se spune că mîine la orele nouă domnul *oberlaitnant* Lukáš trebuie să meargă la *besprechung*, la domnul *oberst*. Nu știu ce să fac. Să mă duc să-i spun chiar acum, sau s-o las pe dimineață ? Am stat mult și m-am tot gîndit dacă să vă scol, cînd sforăiați atît de frumos ; dar pînă la urmă mi-am zis că tot mai bine e cînd te sfătuiești...

— Pentru Dumnezeu, te rog, lasă-mă să dorm, se văicări Vaněk căscînd cu gura mare, du-te dimineața și nu mă mai trezi !

Se întoarse pe o parte și adormi din nou.

Švejk se duse înapoi lîngă telefon și începu iar să moțăie cu capul pe masă. Curînd însă, îl trezi un nou zbîrnîit...

— Alo, *marșkumpania* 11...

— Da, *marșkumpania* a 11-a. Cine-i acolo ?

— Aici e *marșka* 13. Alo. Cît e ceasul la voi ? Eu nu pot să prind centrala și îmi pare că trebuia să fiu de mult schimbat.

— Ceasul nostru a stat.

— Atunci stați și voi, ca și noi. Da' ia spune, nu știi cînd plecăm ? N-ai verbit cu *regimentskanzelei* ?

— Las' că și căcăcioșii ăia știu mai mult de-o grămadă, ca și noi.

— Nu fi, domnișoară, prost crescută... Voi ați ridicat conservele ? Ai noștri, cum s-au dus, așa s-au întors. Magazia era închisă.

— Și ai noștri s-au întors cu mîna goală.

— Toată panica asta e de pomană. Unde crezi că plecăm ?

— În Rusia.

— Eu cred că mai degrabă în Serbia. Om vedea noi cînd vom ajunge la Budapesta. Dacă o luăm la dreapta, atunci ne așteaptă Serbia, la stînga, Rusia. Somn dulce.

Urmîndu-i sfatul, Švejk se cufundă într-un somn dulce, uitînd să mai agațe receptorul în furcă, astfel că nimeni nu-l tulbură din visare. În acest timp, telefonistul de la cancelaria regimentului tuna și fulgera că nu poate transmite marșcompaniei a 11-a o nouă telefonogramă prin care se cerea ca pînă a doua zi la orele douăsprezece să se comunice cancelariei numărul ostașilor care n-au fost inoculați împotriva tifosului.

Cînd se trezi, în revărsatul zorilor, care se iviră odată cu mirosul cafelei care fierbea în toate bucătăriile companiilor, Švejk agăță mecanic receptorul în furcă, ca și

cînd tocmai atunci ar fi terminat o convorbire telefonică, și făcu o mică plimbare de înviorare prin cancelaria companiei. Intonă totodată un vesel cîntec ostășesc, al cărui text îl începu de la mijloc, de la partea în care era vorba de un ostaș travestit în fată care se duce la moară la iubita lui, unde morarul, înainte de a-l pofti în culcușul fetei, strigă către morăreasă.

Zbîrnîi telefonul. Plutonierul de ață ridică receptorul și recunoscu glasul locotenentului-major Lukáš, care îl întrebă ce se aude cu conservele, făcîndu-i apoi cîteva reproșuri.

— Într-adevăr, nu sînt, domnule *oberlaitnant* ! striga la telefon Vaněk. De unde să fie dacă ele nu există decît în închipuirea celor de sus, de la intendență ! N-avea nici un rost să trimitem acolo oamenii de pomană. Eu am vrut să vă telefonez. Ce spuneți ? Că am fost la cantină ? Da, e adevărat, mi-am îngăduit să mă duc. Da' de unde, domnule locotenent-major, sînt perfect treaz. Ce face Švejk ? E aici lîngă mine ! Să vi-l chem la telefon ? Švejk, la telefon ! strigă Vaněk, apoi adăugă cu glas foarte scăzut : Și dacă te întreabă cumva în ce stare am venit, ai grijă să-i spui că am venit în stare normală.

Švejk luă receptorul :

— Aici e Švejk, raportez supus, domnule *oberlaitnant.*

— Ascultă, Švejkule, ce se aude cu conservele ? S-a aranjat ?

— Nu sînt, domnule *oberlaitnant !* Nici urmă de conserve...

— Aș dori, Švejkule, ca atîta vreme cît mai rămînem în cantonament, să te prezinți în fiecare dimineață la mine. De altfel, ai să rămîi tot timpul pe lîngă mine după ce vom pleca. Ce ai făcut astă-noapte ?

— Am stat toată noaptea la telefon.

— A fost ceva nou ?

— A fost, domnule *oberlaitnant.*

— Švejkule, nu începe iar cu prostiile. S-a comunicat de undeva ceva important ?

— S-a anunțat, domnule *oberlaitnant,* dar abia pentru ora nouă. N-am vrut să vă neliniștesc, domnule *oberlaitnant,* că era destulă vreme.

— Pentru numele lui Dumnezeu, spune-mi *odată* : ce este atît de important pentru ora nouă ?

— O telefonogramă, domnule *oberlaitnant.*

— Nu te înțeleg, Švejkule.

— Stați c-o am scrisă, domnule *oberlaitnant.* „Primiți telefonograma. Cine e la telefon ? Ai scris ? Atunci citește“ sau cam așa ceva...

— Ei drăcie ! Švejkule, cu dumneata poate să-și iasă omul din minți... Spune-mi repede conținutul că, de nu, mă reped acolo și vai de oasele dumitale. Hai, spune, ce s-a întîmplat ?

— Iarăși un fel de *besprechung,* domnule *oberlaitnant.* Astăzi la ora nouă, la domnul *oberst.* Am vrut să vă trezesc astă-noapte, dar pe urmă m-am răzgîndit.

— Asta ți-ar mai fi lipsit, să îndrăznești să mă scoli din somn, pentru orice prostie, cînd era destul timp pentru asta și dimineața. *Wieder eine Besprechung, der Teufel soll das alles buserieren !* * Dumneata, Švejk, rămîi deocamdată la telefon.

— Cu respect vă raportez, domnule *oberlaitnant,* că încă n-am băut cafeaua.

— Atunci adă-ți cafeaua și nu pleca din cancelarie pînă nu te chem. Dumneata știi ce-i aia ordonanță ?

---

* Iar o convorbire, dracu s-o ia ! (germ.).

— Da, domnule *oberlaitnant*, e unul care aleargă mereu...

— Așadar, să fii la post cînd te-oi chema. Mai spune-i o dată lui Vaněk să-mi caute un țucălar. Alo ! Švejkule, unde ești ?

— Aici, domnule *oberlaitnant*, chiar acum au venit cu cafeaua.

— Alo, Švejkule !

— Vă ascult, domnule *oberlaitnant*, cafeaua e rece de tot.

— Dumneata, Švejkule, știi acum foarte bine ce va să zică un țucălar. Te rog să-l vezi și dumneata și pe urmă să-mi raportezi dacă e ceva de capul lui. Și acum agață receptorul.

Vaněk, sorbind zgomotos din cafeaua neagră, în care își turnase rom din sticla camuflată cu eticheta *Tinte** (pentru orice eventualitate), se uită la Švejk și spuse :

— Nu știu ce are *oberlaitnantul* ăsta al nostru, că urlă la telefon. Am auzit tot ce ți-a spus. Dumneata, Švejkule, trebuie să fii o bună cunoștință a domnului *oberlaitnant*.

— Cred și eu. Noi sîntem ca o singură mînă, răspunse Švejk. Vorba ceea, o mînă spală pe alta. Prin cîte n-am trecut noi doi, împreună. De cîte ori n-au vrut să ne despartă unul de altul, dar pînă la urmă tot ne-am regăsit, Dumnealui s-a bizuit întotdeauna pe mine, în toate, de mă mir chiar și eu, de multe ori. Ai auzit dumneata chiar acum cum m-a rugat să-ți mai amintesc o dată că trebuie să-i găsești un alt țucălar și că trebuie să-l văd și eu ca să dau despre el referințe. Ehei, dumnealui nu se mulțumește cu orice țucălar.

---

* Cerneală (germ.).

LOGODNĂ ÎN FAMILIA NOASTRĂ

Din însemnările unui băiețel cuminte

În familia noastră am avut mereu necazuri mari cu fiica mai mare Lidka, deoarece s-a întîmplat să rămînă de cîteva ori peste noapte în excursie cu niște domni care-i ceruseră mamei îngăduința de a ieși cu ea într-o scurtă excursie. Odată a venit la noi domnul Syrovatka (Chișleag), de profesie funcționar, un om foarte cumsecade și așezat ; după ce vorbise de una de alta cu mămica și tăticu, îi rugă nespus de frumos s-o lăsăm pe Lidka noastră să plece cu el într-o excursie. În timp ce vorbea, își sufla mereu nasul, și-i dădea întruna că e un bărbat onorabil și un caracter fără cusur. Așa stînd lucrurile, mămica își dădu încuviințarea s-o scoată pe fetiță la aer curat, cu condiția, însă, ca la orele opt seara să fie acasă, căci nu are de gînd să încălzească cina de două ori, și-apoi nici n-ar fi frumos să vină mai tîrziu, că, vorba ceea, să nu-i iasă vorbe.

Drept care, domnul Chișleag începu din nou să smiorcăie și să-și șteargă nasul, și în acest timp vocifera, spunînd că dumnealui e un bărbat onorabil și nu o canalie.

Iar tata îi spuse :

— Canalie în sus, canalie în jos, ce mai tura-vura, mie îmi aduci fata înapoi în bună regulă. Dar, cinstit vorbind, mie nu-mi place deloc povestea asta, și nici n-o văd cu ochi buni.

Dar ce mai putea să facă. Cînd mămica spune ceva, tata și cu mine trebuie să ne ținem gura, chiar dacă dreptatea e de partea noastră și mămica face o prostie.

Aşa se face că domnul Chişleag o scoase pe Liduşka în excursie. Mămica îi făcu surorii mele semnul crucii, iar domnul Chişleag îmi dădu un biscuit de cinci parale, asta era ca despăgubire pentru ceea ce avea să săvîrşească.

E ora opt şi jumătate seara şi Liduşka ia-o de unde nu-i ; pe urmă s-a făcut de zece şi portăreasa închise poarta imobilului — şi se făcu şi unsprezece. Mămica plîngea, tăticul, în culmea supărării, înfulecă mîncarea de seară a Lidkăi, apoi bătînd furios odaia în lung şi-n lat, strigă în gura mare că o să-l tragă la răspundere pe acest domn Chişleag şi că mîine se va duce să-l reclame la birou. Mămica se văicărea, spunînd Doamne fereşte să nu li se fi întîmplat ceva, să nu-şi fi rupt Liduşka un picior sau, ferească sfîntul, altceva ; de pildă, gîtul, sau şi mai rău, să nu se fi înecat amîndoi, ori să fi pierdut Liduşka acel dar, cel mai scump, moştenit de la maică-sa.

Am întrebat ce vrea să însemne acest dar, drept care tăticul mi-a ars o palmă, iar mămica mi-a poruncit să mă închin. Şi m-am închinat, spunînd că îngeraşul păzitor o va însoţi pe Liduşka noastră, fiindcă eu am văzut o dată o asemenea poză în care un îngeraş conduce, pe o bîrnă întinsă peste o prăpastie, o fetiţă oarbă cu un coşuleţ de flori în braţe.

Tăticul însă bodogăni mînios, spunînd că acum principalul înger păzitor al Liduşkăi este domnul Chişleag, şi că el, adică tăticul, dacă ar fi fetiţă nu şi-ar dori ca domnul Chişleag să-l aducă noaptea înapoi din excursie.

Pe urmă se făcu de miezul nopţii şi mămica încetă să mai spună : „Scumpa mea Liduşka, fetiţa mea de aur", ci „haimanaua asta şi tîrfa", iar tăticul zbiera cît îl ţineau bojocii :

— Libidinoşii ăştia, îmi vine să-i sfîşii, nu alta. În ziua de azi ţi-e şi frică să mai pleci cu cineva în excursie.

Pînă la trei dimineața n-am închis nici unul ochii. Pe la două se auzi ceva trosnind în șifonier, și mama, făcîndu-și semnul crucii, izbucni :

— Ce mai, e limpede, semn rău !

Sora mai mică, Mařena, se bucura nespus pe chestia asta, căci odată fusese bătută măr pentru că venise acasă la nouă seara, în loc de șapte, așa cum făgăduise.

La ora trei tăticul dăduse gata sticla de rom și începu :

— Indiferent ce s-a întîmplat, de îndreptat tot nu mai pot să îndrept nimic, mîine dimineață îi rup picioarele ticălosului, pe urmă mă spînzur și vă omor pe toți.

După care lăsă capul pe masă și prinse să sforăie zgomotos, iar mămica stinse lampa de teamă ca somnul să nu se aprindă în sîngele tatei. Ne-am dus apoi să ne întindem și am dormit toți trei pînă la opt dimineața. Deodată, cam pe la opt și jumătate, ușa s-a deschis brusc și domnul Chișleag a dat buzna în odaia noastră strigînd :

— Nu vă speriați, domnișoara Lidușka se teme să vină acasă.

Tăticul se ridică în capul oaselor și, scuipînd cu scîrbă, îi spuse :

— Uite ce, domnule Chișleag, dumneata ai venit aici și ai cerut-o în excursie, acum păstrează-ți-o, și șterge-o cu Dumnezeu înainte.

Mămica era numai în jupon și, așa sumar îmbrăcată cum era, bătea cu piciorul în prag, și răstindu-se la tata îi spuse să tacă din gură și să nu apere pe nimeni, apoi se răsti la domnul Chișleag care smiorcăia din nas și-i dădea întruna că dumnealui e un bărbat onorabil cu cinstea nepătată și că i-a surprins o furtună, cu rupere de nori și grindină, drept care s-a dus podul pe apa sîmbetei, așa că au fost nevoiți să rămînă peste noapte la hotel, deoarece nu mai circula nici un tren. Și a mai zis că în locul acela se află și un mic hotel, dar destul de scump.

Mămica începu să plîngă :

— Dumnezeule Hristoase, hotel ? Ești un nerușinat, un depravat. Dar cu mine nu-ți merge, domnule. Mie mi-o aduci înapoi curată, așa cum era.

La auzul acestor cuvinte domnul Chișleag se cutremură și începu să bîiguie că, din păcate, după drumul ăsta, domnișoara Lidușka e plină de noroi și că la hotel n-aveau nici om de serviciu, nici măcar o perie să se fi periat.

— Frumos hotel, nimic de zis ! strigă tăticul din moțul patului.

Mama continua să plîngă spunînd ceva despre o floare albă de crin, în timp ce domnul Chișleag nu mai contenea să țipe :

— Liniștiți-vă, stimată doamnă, eu sînt un om cinstit, cu onoarea nepătată... Eu am dormit în altă parte.

Drept care mămica îl apucă de umăr și, zgîlțîindu-l cu putere, izbucni în gura mare :

— Nu-i adevărat, cunosc eu povestea asta, că am și eu experiența mea.

Iar domnul își sufla mereu nasul și agita batista în mînă spunînd că n-a fost vorba decît de o simplă simpatie, o simpatie prietenească ce s-a stabilit între ei în timpul excursiei, o mică prietenie așa cum e de pildă între el și tatăl Lidușkăi. Drept care tăticul zbieră iar din vîrful patului că mulțumește pentru asemenea prietenie. Mămica se răsti din nou la tata, spunîndu-i să tacă, și-l apucă iar de umeri pe domnul Chișleag, și zgîlțîindu-l zdravăn îi ceru să jure că se însoară cu Lidușka, iar jurămîntul să-l facă în fața acestui băiețel nevinovat, adică în fața mea, și luîndu-mă de ureche mă duse la domnul Chișleag care se făcu roșu ca para focului și începu să strige că el n-o poate lua pe Lidușka, fiindcă dumnealui e gata însurat și divorțat.

La auzul acestor cuvinte, tăticul țipă, cerînd să i se dea pistolul, că el nu mai poate și că trebuie să ajungă la Pankrác *, în timp ce mămica își ținea juponul să nu-i cadă, lăsînd impresia că stă să leșine, iar domnul Chișleag își mesteca mustăcioara ; deodată în mijlocul nostru dădu buzna, ca o fantomă, surioara mea Lidușka, plină de noroi și cu ochii plînși, și îngenunchind la picioarele patului, în fața tatei, începu să strige că povestea asta s-a întîmplat pentru prima și ultima oară în viața ei, că domnul Chișleag e un bărbat cinstit și onorabil, și n-a dormit cu ea, ci în odaia alăturată.

La care, domnul Chișleag se grăbi să adauge :

— Aveți perfectă dreptate, domnișoară, de povestea asta am uitat. Sfinte dumnezeule, camera aceea era plină de ploșnițe. Sărut mîna, stimată doamnă.

Și rostind aceste cuvinte, își luă pălăria și în clipa următoare dispăru pe coridor. Lidușka vru să fugă după el, dar mama o prinse de mijloc și zgîlțîind-o zdravăn, așa cum face și cu tăticu, îi spuse că e o tîrfă, care face de rîs întreaga familie ; că acum va trebui să-i facem rost de un mire, și ce greu va fi, pentru că povestea cu domnul Chișleag o să meargă din gură în gură.

Așa se face că Lidușka începu să-și caute un mire și în sfîrșit găsi unul, cum spunea tăticul „un fraier". Dar numai fraier nu era, căci flăcăul era un șmecher, uns cu toate alifiile și-i spunea Vavroušek. Purta ochelari *pince-nez* atîrnat de un șnur negru, și de cîte ori venea la noi se îndopa cu pîine în asemenea hal, încît nu lipsea mult să-i plesnească burta, ceea ce noi vedeam cu toții, dar lui puțin îi păsa, căci știa să se descurce, făcînd în așa fel, încît să nu i se întîmple nici o nenorocire. Într-o zi, parcă-l văd, vine la noi și ne roagă să-l lăsăm să plece cu Lidușka

* Închisoare celebră din Praga.

noastră dumirică într-o excursie. Tata n-a spus nimic, a fluierat doar așa, pe sub mustăți, iar mama a tras cu coada ochiului la Liduška, aruncîndu-i o privire plină de semnificații, ca în cele din urmă să spună că Liduška nu se prea omoară să meargă în excursii. Dar Liduška a început să se roage, spunînd că nu fusese niciodată la Říčany, și poate n-ar strica să încerce și ea o dată...

Pe urmă mama ținu un logos îndelung, vorbind despre cinste și moralitate, pînă cînd domnul Vavroušek, scoțînd batista din buzunar și începînd să-și sufle nasul întocmai ca domnul Chișleag, declară sus și tare că dumnealui e un bărbat onest, cu onoarea nepătată, și un caracter de aur.

L-am auzit pe tata mormăind sub nas :

— Ălălalt zicea că-i de argint, ăsta că-i de aur, mă rog, Dumnezeu cu mila !

În cele din urmă au lăsat-o totuși pe Liduška noastră să plece în excursie, nu de alta, dar tăticul a spus că domnul Vavroušek e un fraier și un gură-cască fără pereche, iar ai noștri le atraseră atenția celor doi să fie înapoi acasă la opt și jumătate, pentru că altfel mămica ar fi nevoită să încălzească cina pentru a doua oară.

Mda, numai că ceasornicul arătă ora zece, pe urmă zece și jumătate, iar mămica începu să se foiască de colo pînă colo și să spună :

— Numai să nu se întîmple ca atunci !

La orele douăsprezece, tăticul avea în mînă mersul trenurilor și, fără să se uite prin el, spunea pe dinafară :

— Va să zică ultimul tren de la Říčany sosește aici la unsprezece, mai așteptăm deci o jumătate de oră și pe urmă mă arunc pe fereastră.

Și rostind această sentință, se duse în bucătărie unde goli iar o sticlă de rom, și cînd se făcu de unu se apucă să cînte :

Ține fată un ducat,
m-ai ținut o noapte-n pat,
a fost bine și frumos
lîngă chipu-ți arătos...

Mămica îl lăsă în pace, nici măcar nu se mai răsti la el, în schimb plîngea și se tînguia spunînd că Liduška noastră o s-o sfîrșească rău de tot. Pe urmă tăticul se vîrî în pat și într-o clipită se auzi sforăitul lui zgomotos; ne-am lungit și noi în pat, iar mama, înainte de a ațipi, mai spuse:

— Mîine dimineața le-o spun pe șleau, așa, de la obraz! Nu-i iert!

Dimineața, la ora nouă, cei doi sosiră vii și nevătămați. Fraierul gură-cască o ținea pe Liduška de mînă și se adresă mamei cu următoarele:

— Stimată doamnă, așa cum v-am mai spus, sînt un bărbat onorabil și un caracter de aur. Dar, împotriva voinței mele, s-a stîrnit o cumplită rupere de nori, cu grindină, pe scurt o furtună înfiorătoare, cerul era brăzdat de fulgere, tunetele bubuiau în dreapta și-n stînga, așa că am fost nevoiți să rămînem la hotel, dar să nu vă speriați, castitatea a fost întru totul respectată, întrucît eu am dormit în partea stîngă, iar Liduška în partea dreaptă a patului.

Tăticul nu se mai putu stăpîni să tacă atît de mult și, ridicîndu-se din pat, spuse:

— Care va să zică, ați fost iar în hotelul ăla nenorocit, unde a mai fost Liduška ultima oară cu domnul Chișleag!?!

Mămica se năpusti asupra lui-și, înșfăcîndu-l de grumaz, începu să-l gîtuie. Liduška se prăbuși în pragul ușii, iar domnul Vavroušek, fraierul, izbucni:

— Frumoasă bandă, nimic de zis! În ce cloacă era să intru!

Şi rostind aceste cuvinte, trînti uşa în urma lui, şi pe-aici i-a fost drumul.

După povestea asta Liduşka a bocit paisprezece zile în şir, nimeni nu i-a adresat o vorbă, doar tata i-a spus:

— Hai, nu te mai văicări atît că-ţi găsesc eu un mire.

Şi începu să umble pe la toţi dracii, pînă cînd, într-o bună zi, veni acasă beat criţă şi spuse:

— În sfîrşit, am găsit un mire, dar ăsta are nevoie de o gospodină bună, căci are de gînd să facă ceva pe cont propriu; pe scurt, să deschidă o cîrciumă.

În timp ce vorbea, ochii lui scăpărau împroşcînd nişte scîntei de toată frumuseţea.

— E un om tare cumsecade, reluă el, şi a venit special la Praga, să se însoare. Am aranjat totul, duminică îl aduc aici şi, fără să mai lungim povestea, sărbătorim logodna. Frigem un clapon, iar eu, ca să mai prind curaj, o să mă afum niţel.

Şi aşa cum a făgăduit, l-a adus, noi l-am poftit să ia loc la masă, aşteptînd să vină şi Lida, care în acest timp îşi aranja o nouă pieptănătură, în odaia învecinată.

În sfîrşit vine şi Liduşka şi, văzînd-o, proaspătul pretendent se uită la ea, ea la el, pălesc amîndoi, musafirul înşfacă la iuţeală pălăria şi, într-o clipită, o zbugheşte pe uşă afară. Pretendentul era chelnerul de la hotelul cu pricina, în care se adăpostise Liduşka noastră cu domnul Chişleag şi cu fraierul Vavroušek în timpul cumplitei furtuni cu grindină, care i-a surprins pe cînd se aflau în excursie.

SALVAT

Categoric, e lipsit de orice importanță pentru ce anume urma să fie spînzurat condamnatul Pat'al. Indiferent de natura crimei sale, el nu-și putu totuși stăpîni un zîmbet atunci cînd, în noaptea dinaintea fatalei dimineți în care urma să fie spînzurat cu tot dichisul, temnicerul îi aduse în celulă o sticlă cu vin și o porție zdravănă de friptură de vițel.

— Asta-i pentru mine ? întrebă condamnatul.

— Da, îi răspunse cu părere de rău temnicerul și se grăbi să adauge. Desfătați-vă pentru ultima oară cu o mîncare bună. Vă mai aduc și o salată de castraveți, știți, n-am putut să le iau pe toate odată. Un bob zăbavă, că îndată sînt înapoi. Da, și-o să mai aduc și niște chifle, ca să nu vă lipsească nimic. Mă întorc într-o clipită.

Pat'al se așeză comod la masă și, zîmbind, își înfipse cu voluptate dinții în friptura de vițel. Precum se vede era un cîine, în rest însă, un om cît se poate de înțelept și rațional, care căuta să se mai bucure pe această lume de ceea ce se mai putea bucura în cele cîteva ceasuri de viață pe care i le stabilise curtea cu juri.

Un singur gînd avea însă darul să-i amărască un pic îmbucătura, și anume ideea că toți acei oameni care azi dimineață îi citiseră că cererea lui de grațiere fusese respinsă și că executarea sentinței se amînă cu douăzeci și patru de ore spre a i se da condamnatului posibilitatea de a se pregăti cum se cuvenea pentru reușita execuției și spre a se bucura de îndeplinirea drepturilor sale legale, deci, toți acei oameni, adică cei ce-l vor spînzura și cei ce vor asista la execuția lui, da, toți acești oameni vor continua poimîine și răspoimîine și așa mai departe, să

trăiască, să se ducă să-şi vadă familia, în timp ce el nu va mai exista pe această lume.

Aşa filosofa el în timp ce se înfrupta din friptura de viţel, şi cînd i se aduse salata şi chiflele, oftă din adînc şi îşi exprimă dorinţa să aibă o pipă şi nişte tutun.

I se cumpără deci o pipă de ghips şi un amestec de tutun ordinar cu tutun de cea mai bună calitate, ca să pufăie în tihnă şi să-i priască fumatul. Ba, mai mult, temnicerul îi aprinse el însuşi luleaua, atrăgîndu-i cu acest prilej atenţia asupra credinţei în nesfîrşita îndurare a celui de sus : Dacă aici, pe pămînt, totul e pierdut, nu e pierdut încă în împărăţia cerului.

Condamnatul Pat'al mai ceru o porţie de şuncă şi încă un litru de vin.

— Veţi primi tot ce vă pofteşte inima, îl asigură temnicerul ; oamenilor de felul dumneavoastră trebuie să le îndeplinim toate dorinţele.

— Atunci mai aduceţi-mi şi vreo doi-trei cîrnăciori şi o porţie de aspic. Şi n-ar strica nici un litru de bere neagră.

— Veţi primi absolut totul, îi spuse temnicerul — imediat trimitem să se cumpere întreaga comandă. În definitiv, de ce să nu vă facem o plăcere, viaţa e atît de scurtă, încît e păcat ca omul să nu se bucure de ce se mai poate bucura.

Cînd veni cu cele cerute de condamnat, temnicerul continuă să filosofeze cu Pat'al, care, privind bunătăţile aduse, declară, solemn, că e pe deplin satisfăcut.

— Ei, drăcie, spuse el, după ce înfulecă totul, acum mi-a venit poftă de o friptură à la Debreţin, de un pic de brînză gorgonzola, de nişte sardeluţe în ulei şi de alte bunătăţi.

— Veţi primi tot ce doriţi, îl asigură temnicerul, şi vă spun pe cinstea mea că sînt tare fericit că aveţi poftă şi

că totul vă place atît de mult. Sper însă că pînă mîine dumneavoastră n-o să-mi faceți figura să vă spînzurați. Dar eu mă pricep la oameni și-mi dau seama că sînteți un flăcău cinstit. În definitiv, cu ce v-ați alege, domnule Pat'al, dacă v-ați spînzura înainte ca asta să vină de la sine, pe calea oficială. Vă spun asta ca un bărbat onorabil ce sînt, că dumneavoastră nici n-ați putea s-o faceți la fel de bine, pe legea mea, nici nu suportă comparație ! Nu vreți să vă mai aduc o sticlă de bere ? Ori, poate, două ? Azi avem o bere excelentă și merge grozav cu gorgonzola. Vă aduc deci două sticle, iar la sardeluțele în ulei și la friptura à la Debrețin, o să beți un vinișor pe cinste, bunul meu prieten. Nu de alta, dar cu aceasta vinul se potrivește cel mai bine.

Peste puțin timp, mirosul îmbietor al bunătăților întesă întreaga celulă, și, în mijlocul acestui amestec de bucate, ședea condamnatul Pat'al, gustînd, pe îndelete, cînd o bucățică de brînză, cînd o sardeluță, stropind dumicatul fie cu o dușcă de bere, fie cu una de vin, cum se nimerea și, mai cu seamă, cu ce avea mai la îndemînă.

Tocmai se cufundase într-o amintire frumoasă. Pe cînd se afla în libertate, petrecuse într-un belșug asemănător o seară veselă pe terasa-verandă a unui restaurant de pădure, unde crengile înfrunzite ale copacilor sclipeau la ferestre în strălucirea soarelui de mai ; în fața lui ședea un grăsan, aidoma temnicerului în cauză. Era patronul localului, care nu mai contenea să vorbească, îndemnîndu-l întruna să mănînce și să bea, întocmai cum făcea acum acest temnicer.

— Spuneți-mi și mie o anecdotă, îl rugă Pat'al pe bunul temnicer, și acesta, plin de zel, îi povesti o anecdotă din cele mai proaspete, cu un conținut porcos, precum el însuși binevoise să-i atragă dinainte atenția.

După care, condamnatul Pat'al își exprimă dorința de

a i se aduce fructe și dulciuri, eventual niște furseeuri fine, și o ceașcă de cafea neagră.

Dorința îi fu îndeplinită.

După ce se delectă cu acest desert, în celulă își făcu apariția preotul închisorii, ca să-i aducă lui Pat'al alinarea sufletească.

Sfinția-sa era un flăcău tînăr, vesel, plin de viață și fără fasoane, agreabil, plăcut la înfățișare și foarte sociabil, ca de altfel toți acei ce avuseseră atîta grijă de Pat'al, condamnîndu-l la moarte, dintre care mîine unii urmau să-l spînzure, iar alții să asiste la executarea sentinței.

— Dumnezeu să te binecuvînteze și să-ți aline sufletul, fiule, începu duhovnicul închisorii, bătîndu-l prietenește pe umăr ; mîine în zori ai scăpat de toate, așa că nu trebuie să deznădăjduiești. Spovedește-te. și privește lumea plin de veselie și cu credință în Dumnezeu, căci Dumnezeu se bucură nespus de păcătosul care se pocăiește. Sînt oameni care, nespovedindu-se, umblă toată noaptea agitați și se jelesc nevoie mare ; știu că povestea nu-i deloc plăcută, că în asemenea împrejurări poate să-i plesnească omului și creierii, dar cel ce se spovedește, își poate dormi și în această ultimă noapte somnul celor drepți și neprihăniți. Da, așa unul e fericit ! Și-ți mai spun încă o dată, fiule, că și dumneata vei fi fericit dacă îți vei purifica sufletul de păcate.

În clipa aceea Pat'al păli. Simți ceva învîrtindu-i-se în stomac, i se făcu rău, îngrozitor de rău, și începu să vomite. Nu izbuti însă să verse mai nimic, căci îl apucară niște dureri cumplite de burtă și fruntea i se broboni, toată, de o sudoare rece.

Duhovnicul închisorii se sperie. Pe condamnat îl cuprinse deodată o nouă criză, și mai cumplită, și de atîta durere, Pat'al se chirci într-un colț al celulei.

Veniră în grabă gardienii şi-l duseră la spitalul închisorii. Medicii legişti clătinară din cap, îngrijoraţi. Spre seară condamnatul făcu o criză cu febră, iar la miezul nopţii, medicii declarară că starea bolnavului e gravă, recunoscînd, în unanimitate, o intoxicaţie primejdioasă.

Condamnaţii grav bolnavi nu sînt spînzuraţi şi aşa se face că în noaptea aceea eşafodul nu fu înălţat.

În loc de asta, îi pompară lui Pat'al stomacul şi în urma analizei resturilor de mîncare găsite în pîntecele lui Pat'al, fură descoperite urme serioase de ptomaină, adică de carne alterată, în bucăţile de cîrnat aflate pe platou printre celelalte bucăţi de mîncare nedigerate, pompate din stomacul lui Pat'al.

Concluzia medicilor suna în felul următor: cîrnaţii cu pricina, sub influenţa căldurii, au trecut printr-un proces de descompunere chimică, iar toxina ce ia naştere pe această cale, aşa-numita ptomaină, a provocat o intoxicaţie bruscă, de o violenţă neobişnuită.

Fu întreprins, fără întîrziere, un control sever în prăvălia măcelarului de unde proveneau cîrnaţii cu pricina, şi acolo se făcu interesanta constatare că respectivul măcelar nu respecta principiile legale de igienă, neţinînd cîrnaţii la gheaţă. Chestiunea fu înaintată numaidecît procuraturii generale, care luă cuvenitele măsuri împotriva incriminatului măcelar, învinuindu-l de abateri grave, ce au drept consecinţă vătămarea corporală.

Printre medicii legişti care avură misiunea să-l îngrijească pe Pat'al se afla şi un tînăr nespus de cumsecade, care examină cu interes întregul caz, cercetînd cu atenţie cauzele ce au dus la grava îmbolnăvire a condamnatului pe care, de altfel, s-a străduit cu mult zel să-l păstreze în viaţă, întrucît cazul era, într-adevăr,

neobişnuit de grav şi, mai cu seamă, neobişnuit de interesant.

Ziua şi noaptea se ocupă de Pat'al cu multă grijă şi devotament, şi aşa se face că la paisprezece zile după aceea putu să-l bată prieteneşte pe umăr şi să-i spună cu căldură în glas :

— Eşti salvat, stimate domn !

În ziua următoare Pat'al fu spînzurat aşa cum scrie la carte, întrucît constituţia sa fizică putea, în sfîrşit, să suporte ştreangul în jurul gîtului.

În schimb, măcelarul care, cu cîrnaţii săi alteraţi, îi prelungise viaţa asasinului Pat'al cu paisprezece zile, fu condamnat la o pedeapsă de trei săptămîni de temniţă grea, pentru abateri grave de la prescripţiile legale de igienă ce au drept rezultat vătămarea corporală.

Iar medicul care-i salvase viaţa lui Pat'al se alese cu laude speciale din partea onoratului tribunal.

SCENĂ DE RECLAMĂ

— humorescă americană —

Pe una dintre cele mai animate străzi ale unui oraş american, al cărui nume nu are nici o importanţă, păşeau spre seară, atunci cînd e aglomeraţia mai mare, doi domni plăcuţi la înfăţişare, frumos bărbieriţi şi bine dispuşi. Veneau unul în întîmpinarea celuilalt.

Cînd ajunseră la un pas unul de altul, primul, un bărbat cu cilindru gri, i se adresă celuilalt cu pălărie moale pe cap :

— Iertați-mă, stimate domn, dar am impresia că am avut cinstea să vă cunosc undeva și să stăm de vorbă...

— Nicidecum, distinse domn, eu nu vă cunosc, îi răspunse domnul cu pălărie moale.

— Ce ciudat, reluă celălalt cu voce tare, ca să fie auzit de trecătorii din jur ; cu alte cuvinte, dumneavoastră pretindeți că nu m-ați văzut niciodată.

— Asta este, confirmă uimit domnul cu pălărie moale.

— Mă rog, îi replică domnul cu cilindru și se grăbi să adauge : îngăduiți-mi, totuși, o întrebare : de ce, dacă nu mă cunoașteți, m-ați cercetat de la distanță cu o privire atît de stranie ?

În timpul acestei interesante discuții, începură să se adune în jurul lor numeroși spectatori.

— Acești domni îmi sînt martori, ripostă cel cu pălărie moale, că nu m-am uitat la dumneavoastră.

— Ba v-ați uitat, stimate domn, rosti în gura mare cilindrul cenușiu — și dacă sînteți un adevărat gentleman, vă rog să răspundeți de ce v-ați uitat.

— Nu vă cunosc, replică acru pălăria moale, consider întrebarea dumneavoastră nelalocul ei, și...

— Fiți bun și spuneți-vă gîndul pînă la capăt... ce-i cu acest și... interveni cilindrul cenușiu... da, ce-ați vrut să spuneți cu acest și ?

— Refuz să răspund, spuse cu un calm imperturbabil pălăria moale, și, întorcîndu-se spre spectatorii ce se adunau din ce în ce mai mulți și urmăreau cu interes această neobișnuită dispută, zise : domnii vor judeca dacă am spus ceva urît sau jignitor la adresa cuiva.

— Dacă n-ați spus, ați gîndit, nu-i așa stimate domn ? întrebă iritat cilindrul cenușiu.

— Şi la această întrebare refuz să răspund, replică pălăria moale, deoarece...

— Ce deoarece, îi curmă vorba domnul cu cilindru cenuşiu ; aţi vrut poate să spuneţi că nu intenţionez să mă murdăresc continuînd această discuţie ?

— Aşa ceva n-am spus, răspunse domnul cu pălărie moale, deoarece...

— Ce vreţi să spuneţi cu acest deoarece ?

— Nimic, domnule.

— Aţi dat acestui cuvînt o intonaţie ciudată, domnule.

— Nu cred.

— Mă rog, foarte bine, nu mă mai stînjeniţi cu prezenţa dumneavoastră, spuse iritat cilindrul cenuşiu.

— Pot să stau unde-mi place şi unde am chef, deşi...

— Cu acest deşi aţi vrut să mă jigniţi, domnule ! interveni bărbatul cu cilindru cenuşiu.

Între timp publicul spectator devenise şi mai numeros.

— Să vă jignesc pe dumneavoastră ? ! ripostă cu mult calm pălăria moale — nu văd de ce ?

— Ce-aţi vrut să spuneţi cu această frază ?

— Nimic, decît...

— Ce vreţi să spuneţi cu acest decît ?

— Pe scurt, răspunse imperturbabil pălăria moale, n-am vrut să spun decît atît : că sînteţi un măgar, stimate domn.

— Ardeţi-i un pioior să vă ţină minte, îşi dădu cu părerea unul dintre spectatori. Împuşcaţi-l.

La auzul acestui îndemn, domnul cu cilindru cenuşiu aruncă cilindrul pe jos şi, suflecîndu-şi mînecile de la haină, izbucni :

— Asta o să mi-o plătiţi, stimate domn !

— Foarte bine, răspunse pălăria moale, mai întîi daţi-mi voie să mai repet o dată că sînteţi un măgar.

— Bine ! răcni cilindrul cenuşiu, aflaţi că pentru asta vă zbor dinţii din gură.

— Încercaţi, spuse calm pălăria moale.

— Aşa am să şi fac ! Şi, rostind aceste cuvinte, domnul cu cilindrul cenuşiu îl lovi pe cel cu pălărie moale drept în gură, şi cu atîta putere, încît acesta se prăbuşi la pămînt.

Se produse o hărmălaie de nedescris, şi toţi îl înşfăcară pe neobrăzatul agresor, spre a-i administra cuvenita pedeapsă. Dar iată că în acest timp învinsul se ridică în picioare şi, postîndu-se în faţa adversarului, pe care publicul intenţionase să-l linşeze, spuse cu un calm nemaipomenit :

— Domnilor şi doamnelor, uitaţi-vă la dinţii mei, nu-mi lipseşte nici unul.

Şi spunînd aceste cuvinte, îşi arătă dantura în care sclipeau nişte dinţi albi de toată frumuseţea.

— Domnilor şi doamnelor, reluă domnul cu pălărie moale, priviţi şi ţineţi minte ! Dinţii mei sînt falşi, mai corect spus, artificiali. Firma Martens et Comp. produce dinţi artificiali incasabili care înlocuiesc cu cel mai mare succes dinţii adevăraţi.

După care, domnul cu cilindru cenuşiu îşi luă victima de braţ şi amîndoi strigară în cor :

— Domnilor şi doamnelor, vă recomandăm, cu toată căldura, fabrica de dinţi artificiali a cunoscutei firme Martens et Comp. Apoi porniră amîndoi liniştiţi, aprinzîndu-şi unul altuia trabucul.

*

Pînă în ziua cu pricina cei doi curieri ai firmei Martens et Comp. fuseseră prieteni la cataramă ; după acest spec-

tacol interveni însă între ei o neînțelegere legată de o chestiune bănească.

— Uite, Vily, ține trei dolari, îi spuse pălăria moale cilindrului cenușiu, cînd, după spectacol, se duseră într-un restaurant să-și reîmprospăteze forțele.

— Mai scoate doi, Johny, îl îndemnă Vily, știi doar că domnii Martens et Comp. ne plătesc cu cîte cinci dolari pe zi.

— Așa e, încuviință Johny, dar nu uita că-mi datorezi doi dolari de ieri.

— Nu știu de așa ceva, replică Vily.

— Ascultă, Vily, îl luă repede Johny, ușor iritat. Nu-ți amintești că ți i-am dat cu împrumut înainte de a te îmbăta ?

— Eu nu m-am îmbătat, se împotrivi Vily, tu te-ai îmbătat.

— Bine, răspunse Johny, tu erai treaz și n-ai împrumutat de la mine cei doi dolari. În cazul ăsta mi i-ai luat.

— Foarte bine, încuviință Vily, am luat doar ce era al meu, Johny, pentru că alaltăieri mi-ai scos din buzunar un șpiț pentru trabuce care valorează doi dolari.

— Domnule Vily, dumneata ești un mincinos.

— În schimb, dumneata, domnule Johny, ești un tîlhar.

— Bețivule !

— Negrule !

În încăperea localului răsună un ecou aparte pe care domnul Vily îl explică în felul următor :

— Domnule Johny, pentru această palmă noi doi o să ne mai întîlnim.

Și curierii firmei Martens et Comp. se despărțiră în culmea supărării.

— Domnilor, le spuse a doua zi dimineață domnul Martens, cînd foștii prieteni se întîlniră în biroul firmei

cu pricina ; asociatul nostru domnul Watter a fost foarte bucuros şi se poate spune chiar entuziasmat de modul extraordinar în care aţi jucat scena noastră de reclamă ieri seară pe strada numărul trei. Aţi jucat-o foarte firesc, drept care vă exprim aprecierea şi recunoştinţa noastră, atît dumitale, domnule Johny, cît şi dumitale, domnule Vily. În seara asta, la orele şapte, veţi juca scena reclamei noastre pe strada a şasea. Jucaţi-o cît mai firesc cu putinţă. Am vorbit cu şeful poliţiei, care mi-a dat toată asigurarea că nu va face nici un fel de greutăţi, căci dumnealui nu vede în povestea asta nimic ce ar putea contraveni legilor în vigoare...

După ce ascultă această expunere, domnul Vily, avînd pe cap cilindrul cenuşiu, ieşi din biroul patronului, rostind aceste cuvinte :

— Fiţi pe pace, domnule Martens, cearta noastră de reclamă va fi interpretată cum nu se poate mai firesc, pentru asta vă pot da şi eu toate asigurările...

Aşa se face că la orele şapte, pe strada a şasea, înaintau unul în întîmpinarea celuilalt domnul Vily cu cilindrul cenuşiu pe cap, şi domnul Johny cu pălăria moale, fireşte tot pe cap.

Domnul Watter, asociatul domnului Martens, se arătă în seara aceasta mult mai entuziasmat decît în seara precedentă, căci domnul Vily, acordîndu-şi glasul atît de bine, imită iritarea cu maximum de strălucire.

Şi scena continua cum nu se poate mai firesc.

— Aţi vrut cumva să spuneţi : nu intenţionez să mă murdăresc stînd de vorbă cu dumneavoastră ? i se adresă Vily lui Johny, legîndu-se de fraza deja cunoscută nouă. Refuz să răspund la această întrebare, deoarece...

— Aşa ceva n-am spus, replica John, pentru că...

— Ce vreţi să spuneţi cu acest pentru că ?

— Nimic, domnule.

— Nimic ? Şi totuşi aţi dat acestui cuvînt o intonaţie atît de ciudată !...

— Nu cred.

— Mă rog, fie, vă rog însă să nu mă mai stînjeniţi cu prezenţa dumneavoastră.

— Pot sta unde-mi place, şi unde am chef, deşi...

— Cu acest deşi, aţi vrut să mă jigniţi, stimate domn ?

— Să vă jignesc pe dumneavoastră ?... Nu văd de ce ?

— Ce-aţi vrut să spuneţi cu această frază ?

— Nimic, decît...

— Ce-aţi vrut să spuneţi cu acest decît ?

— Excelent ! răcni domnul Watter, asociatul patronului Martens, de undeva din spatele mulţimii ce-i înconjura pe cei doi participanţi la gîlceavă.

— Cu acest decît, replică domnul John, am vrut să spun, stimate domn, că sînteţi un măgar.

— Superb ! răcni din nou domnul Watter, căci, în clipa aceea, domnul Vily, furios, îşi suflecase mînecile cu mai multă vervă decît în ziua precedentă.

— Asta o să mi-o plătiţi, stimate domn, i se adresă Vily prietenului său John.

— Poftiţi, apropiaţi-vă, replică domnul John, vă mai spun încă o dată că sînteţi un măgar.

— Bine ! strigă domnul Vily, năpustindu-se asupra domnului John, pe care îl doborî la pămînt cu o singură lovitură şi continuă să-l mai plesnească şi acolo jos, adăugînd în acest timp următoarele cuvinte :

— Asta pentru palma de ieri, tîlharule.

— Ajutor ! ţipă domnul Watter la urechea gardianului, care privea liniştit întreaga scenă. Interveniţi, vă rog...

— Nu vă supăraţi, dar e vorba de o scenă de reclamă autorizată, răspunse gardianul cu zîmbetul pe buze ; domnii joacă foarte bine, cu un firesc neobişnuit...

În ziua următoare apăru în ziare următorul comunicat :

Subsemnatul, director al poliției, interzice cu strictețe organizarea scenetelor de reclamă, întrucît în timpul unei astfel de scene, potrivit cercetărilor medicale, domnul John, curier la firma Martens et Comp, a fost grav rănit de domnul Vily, curier la aceeași firmă, iar în timpul amintitului incident, domnului John i-a fost distrusă ***dantura artificială.***

CE TREBUIE, DE FAPT, SĂ FACĂ UN CETĂȚEAN ONEST ?

Negustorul Chejn primi de la organul fiscal din orașul C. o notificare prin care i se cerea să aducă la cunoștință, fără întîrziere, amintitului organ, adresa fratelui său Matěj, căutat pentru neachitarea unor impozite.

Domnul Chejn avusese cîndva o neînțelegere cu fratele său, și acum i se ivise un minunat prilej să împuște doi iepuri dintr-un singur foc. Îi făcu, așadar, frățiorului său o surpriză neplăcută, cu alte cuvinte un pustiu de bine și, în același timp, avu o comportare de cetățean onest, satisfăcînd cu zel cererea autorității de stat.

Scrise deci :

Onorată administrație financiară cezaro-crăiască a orașului C!

Fratele meu Matěj Chejn este comerciant în Neveklov și dispune de o avere de 20.000 K.

Cu adînc respect, al dumneavoastră
Josef Chejn

Apoi, cu inima mulțumită, își văzu mai departe de negoțul lui, cîntărind cinstit cafea și vînzînd petrol lampant.

Între timp scrisoarea lui sosi la organul fiscal cu pricina și fu predată șefului perceptor, o dată cu poșta cotidiană.

Șeful nu știa de glumă și întrucît toate actele adresate organului fiscal trebuiesc fiscalizate, adică prevăzute cu timbrul fiscal corespunzător, i se administră domnului Josef Chejn o amendă de cincizeci de coroane, întrucît nu timbrase, așa cum se cuvine, scrisoarea adresată acestui organ, drept care Josef Chejn fu somat să achite această sumă în termen de opt zile de la primirea somației, în caz contrariu urmînd să suporte consecințele legale de execuție.

Se înțelege de la sine că onestul negustor făcu apel. Dar iată că instanța de apel confirmă decizia organului fiscal, iar după recursul cerut de Chejn instanței superioare, procuratura financiară îi majoră amenda la o sută douăzeci de coroane, întrucît în actul adresat de el organului fiscal se vorbește de suma de douăzeci de mii de coroane și pentru fiecare sută de coroane fu stabilită o amendă de trei coroane și cincizeci de haleri, adică cincizeci de coroane pentru neaplicarea timbrului fiscal corespunzător plus șaptezeci de coroane pentru cele douăzeci de mii de coroane.

Se ajunse așadar la executarea sentinței, iar domnul Chejn fu nevoit să mai plătească încă cinci coroane, drept

cheltuieli de execuție, deci, în total, o sută douăzeci și cinci de coroane.

De atunci își băgă în cap să nu mai răspundă niciodată la nici un fel de act oficial fără să-l prevadă, așa cum se cuvine, cu timbrul fiscal corespunzător.

Cam peste o jumătate de an primi o altă notificare din partea amintitului organ fiscal din orașul C.

Întrucît scrisoarea dumneavoastră în care ne-ați indicat adresa actuală a fratelui dumneavoastră a fost depusă într-un dosar, vă rugăm să ne comunicați neîntîrziat adresa lui.

Se înțelege că domnul Chejn se sperie foarte și se duse numaidecît să se consulte cu avocatul său.

— Fiecare pagină a unui act adresat autorităților de stat trebuie să fie timbrată cu timbrul fiscal corespunzător, sună sfatul sincer al avocatului, care se grăbi să adauge : Iar scrisoarea trebuie scrisă sub formă de cerere.

Așa stînd lucrurile, domnul Chejn luă o jumătate de coală, îi îndoi marginea așa cum se cuvine și scrise :

Timbru fiscal

Onoratei administrații financiare cezaro-crăiești din orașul C.

Subsemnatul Josef Chejn, îmi permit să vă dau informații în legătură cu actualul domiciliu al fratelui meu Matěj Chejn, susținîndu-mi respectuoasa cerere cu următoarele fapte :

A. *Subsemnatul am absolvit trei clase de liceu. A se vedea anexa A.*

B. *Sînt vaccinat. A se vedea anexa B.*

C. *Sînt în perfecte facultăți fizice și mintale, așa cum reiese din anexatul certificat C.*

D. *Sînt căsătorit (anexa D).*

E. Sînt de religie catolică (anexa E).

Din aceste motive îmi permit a adresa onoratei administrații financiare cezaro-crăiești din orașul C, rugămintea de a ține seama de respectuoasa mea cerere, îngăduindu-mi a-i aduce la cunoștință că fratele meu face negoț cu grîne în orașul Neveklov.

Subsemnatul făgăduiește, prin comportarea sa exemplară, cinstită și harnică, să devină demn de a face mult bine, dacă umila sa rugăminte va fi ascultată cu bunăvoință.

Josef Chejn

Apoi mai scrise un *rubrum* :

Josef Chejn, de profesie comerciant, solicită, cu respect, primirea informației sale cu privire la actualul domiciliu al fratelui său, sub litteris *a, b, c, d, e.*

În fine, aplică pe fiecare pagină timbrul fiscal corespunzător, iar la o săptămînă după aceea primi o citație prin care i se comunica să se prezinte la tribunalul raional din orașul C.

Administrația financiară socotise scrisoarea lui drept o batjocură la adresa organului de stat, drept care înaintase documentul cu pricina tribunalului raional, unde domnul Chejn fu condamnat la o pedeapsă de trei zile închisoare pentru ofense aduse unei instituții oficiale.

— Nu mai înțeleg nimic, spuse cu o voce tînguitoare domnul Chejn, și numaidecît întrebă pe același ton plîngăreț : Ce trebuie să fac ?

Judecătorul ridică din umeri, apoi rosti cît se poate de firesc :

— Să respectați legile, stimate domn.

— Și cum să procedez ? întrebă din nou disperatul domn Chejn.

Judecătorul dădu poruncă gardienilor să-l scoată pe domnul Chejn din sala de dezbateri şi întrucît, de atîta tristeţe şi amărăciune, dumnealui îşi dădu obştescul sfîrşit, nu ne-a mai fost dat să aflăm ce trebuie să facă de fapt un cetăţean onest.

VANITATEA OMENEASCĂ

În calitatea mea de reporter la rubrica de ştiri locale, am avut prilejul să mă minunez de ferocitatea vanităţii omeneşti...

Într-o zi s-a întîmplat să scriu despre un oarecare domn Vaclav Stransky din Smichov, care s-a îmbătat în asemenea hal, într-un birt de băuturi spirtoase din strada Kinsky, încît a fost dat afară cu mult tărăboi din amintitul local, iar în îmbulzeala ce s-a produs cu acest prilej, cineva i-a turtit, amintitului domn, pălăria. În ziua următoare, domnul Vaclav Stransky s-a prezentat la redacţie şi, pe un ton foarte iritat, mi-a cerut să dau ştirii cu pricina cuvenita rectificare, în sensul că dumnealui i s-a turtit cilindrul, şi nicidecum o jerpelită de pălărie, cum poartă orice amărît.

Alt caz s-a petrecut cu cîteva zile mai tîrziu, pricina fiind tot o ştire dată de mine, în care descriam cu lux de amănunte cum a izbucnit un incendiu în dugheana mezelarului Slaby.

Am scris că pericolul incendiului era, într-adevăr, foarte mare, întrucît făina din mezeluri se aprinsese cu o forță spontană și stihinică. Am scris acest lucru animat de cele mai bune intenții de a-l amuza pe cititor, deoarece consideram că e de datoria sfîntă a oricărui reporter de știri locale să nu scrie articole seci și lipsite de sevă.

A doua zi s-au înfățișat la redacție trei domni : domnul Slaby — mezelarul, tatăl acestuia și bătrînul său bunic.

Atitudinea cea mai combativă a avut-o bătrînul, care i-a îndemnat pe fiul și nepotul său să-mi ardă cîteva labe, în timp ce nepotul striga cu voce înduioșătoare :

— Fiți bun și gustați din cîrnații noștri ! În schimb tatăl lui, mezelarul, zbiera cît îl ținea gura că i-am compromis negoțul.

În clipa în care situația devenise critică, și-a făcut apariția redactorul-șef al ziarului, iar eu, din motive tactice, am socotit de cuviință s-a șterg, nu înainte însă de a bolborosi ceva, în sensul că ar fi mai bine ca întreaga chestiune s-o trateze în continuare cu redactorul responsabil.

Cum am rostit cuvîntul responsabil, oaspeții s-au arătat atît de bucuroși încît au început să tragă de șeful meu așa cum trag copiii de un cățeluș și cînd, în cele din urmă, șeful izbuti să scape din mîinile lor, luînd-o la fugă, musafirii îl goniră prin toate încăperile redacției, apoi fugiră după el în tipografie și cînd, în fine, șeful reuși să intre și să se încuie în cea mai mică odăiță, dumnealor nu se dădură bătuți și începură să izbească în ușă, cu vădita intenție de a pătrunde acolo cu forța, așa cum se obișnuiește pe vreme de holeră, și, cu acest prilej, bunicul se arătă din nou a fi cel mai agresiv, lovind cu piciorul în ușă și răcnind ca un descreierat :

— Îți arătăm noi ție făină în cîrnați !

În acest timp, redactorul-șef striga cu vocea lui pițigăiată :

— Domnilor, eu n-am nici o vină, știrea ne-a fost comunicată și impusă să apară în ziar, de direcția poliției, fără cunoștința mea !

De bună seamă, orice cititor știe că se întîmplă ca, din lipsa atenției obligatorii din partea redacției, judecătorii din popor să-i condamne pe redactorii responsabili, dar cei trei bărbați din cazul de față avură o comportare mai cumplită decît jurații din Mexic.

Abia după intervenția oamenilor de serviciu ai redacției, care veniră în mare grabă, amintita familie de mezelari fu izgonită cu forța și dusă să trateze chestiunea, în continuare, la poliție.

După un timp, ducîndu-mă din nou la direcția poliției spre a culege alte știri despre picioare rupte, sinucideri, birjari brutali, ciocniri cu tramvaiele electrice, furturi etc. comisarul-șef m-a rugat ca pe viitor să nu-i trimit pe cap un mezelar căruia i s-a aprins făina în cîrnați.

Povestea își găsi, în sfîrșit, finalul în cotidianul partidului advers, căruia familia mezelarului i se adresase cerîndu-i cuvenitul ajutor, iar publicația noastră fu atacată de adversarii noștri politici cu un articol de toată frumusețea, în care se vorbea despre decăderea politicii față de micii meseriași în partidul nostru, pe scurt, întregul articol era animat de nobila tendință de a demonstra că sîntem vînduți marilor capitaluri, și-i călcăm în picioare pe micii meseriași. Articolul se încheia cu un avertisment, anunțînd că va sosi vremea cînd partidul nostru va fi măturat de pe suprafața pămîntului cu ghete cu tot.

Așa stînd lucrurile, m-am decis să nu mai redactez știrile locale la modul atractiv, ci, pur și simplu, într-un stil limpede și cît mai sec.

Şi am scris : „Ieri, la orele cinci după-amiază, meşterul tîmplar Ian Kysela s-a certat în atelierul său din Žižkov nr. 612 cu soţia sa Maria, născută Fochtová. În toiul certei a lovit-o cu o rangă de fier în cap, şi, în stare gravă, soţia a fost transportată la spital cu maşina salvării. Cazul a avut drept urmare o imensă îmbulzeală de oameni, adunată din toate părţile".

A doua zi, cînd am ajuns la redacţie, am fost întîmpinat pe scară de omul de serviciu care, cu o faţă grijulie, mi-a spus că sînt aşteptat în biroul meu de doi bărbaţi. Se instalaseră amîndoi pe scaune, şi unul din ei ţinea în mînă un băţ lung şi gros.

Fără altă introducere, începu pe un ton iritat :

— Spuneţi-mi, domnule redactor, asta-i rangă de fier ?

Neputînd aduce nici o obiecţie, am declarat cinstit că, într-adevăr, interlocutorul meu nu se înşală şi că obiectul pe care-l ţine în mînă nu era o rangă de fier.

— Păi, vedeţi, reluă mulţumit meşterul tîmplar ; eu am plesnit-o numai cu şipca asta, domnule redactor.

Şi se apucă să-mi spună, cu multă duioşie în glas, că niciodată nu şi-ar putea îngădui să fie atît de brutal încît s-o pocnească pe propria lui soţie, în cap, cu o rangă de fier.

Şi apoi, de unde să aibă la îndemînă o asemenea rangă de vreme ce el e tîmplar ? Pînă s-o găsească, i-ar trece mînia.

Mi-am făcut deci amabila datorie, aducînd, în interesul justiţiei, cuvenita rectificare. Am scris :

„Nu e adevărat că tîmplarul Jan Kysela din Žižkov a lovit-o pe soţia sa cu o rangă de fier. Domnul Jan Kysela s-a prezentat ieri la redacţia noastră cu un băţ lung de doi metri şi patruzeci de centimetri, atrăgîndu-ne serios atenţia că numai cu acest băţ, şi nicidecum cu o rangă de fier, i-a spart capul soţiei sale Maria, născută Fochtová".

Nu bănuisem că acest bărbat, pe care am încercat să-l apăr cu atîta strălucire în fața opiniei publice, avea să vină din nou la redacție cu același băț, ca să mă pocnească și pe mine în moalele capului, explicîndu-mi că face acest lucru numai pentru că am trîmbițat, fără nici un rost, întreaga poveste în gazeta noastră.

Ca să vedeți cît de vanitoși pot fi oamenii!

Într-o zi ne-a vizitat la redacție piticul Alfons, însoțit de impresarul său Massarini, căci tocmai se arătase publicului praghez pentru patruzeci de haleri de fiecare persoană.

Despre acest personaj scrisesem un articol captivant, înfățișîndu-l drept cea mai hidoasă jivină din cîte există pe această lume, la care ți-e mai mare dragul să privești. Impresarul i-a cerut piticului să-i traducă articolul cu pricina și, cum n-a înțeles bine despre ce-i vorba, a crezut că el este acea jivină hidoasă, și a tras asupra mea trei focuri de revolver, fericit la culme că-și poate apăra frumusețea într-un mod atît de necruțător.

De atunci, întrucît un glonte din cele trei s-a împotmolit în umărul meu, nu mai pot scrie articole prea lungi, ceea ce, sînt sigur, cititorii salută cu bucurie.

ROMANUL NEWFOUNDLANDEZULUI OGLU

I

La înfățișare, newfoundlandezul Oglu părea un cîine foarte cuminte, dar de fapt el se prefăcea, căci în realitate era un tip foarte calculat.

Ori de cîte ori stătea de vorbă pe stradă cu alți semeni de-ai săi, lăsa impresia unui adevărat moralist — ca atunci cînd șoricarul acela galben cu picioarele strîmbe îi povestise că frumoasa ogăriță, aceea cu părul lins și lucios, a familiei consilierului de la Curtea de casație, fătase niște creaturi păroase ce aduceau mai curînd cu canișii, și Oglu a exclamat :

— Așa le trebuie, altă dată să fie mai atenți cu domnișoara lor.

Cînd pleca însă cu stăpînii, undeva departe de prietenii săi, înceta cu desăvîrșire să mai fie moralist și în asemenea momente nu exista, poate, un cîine mai imoral și mai desfrînat ca Oglu al nostru.

Acasă însă, așa cum spuneam, se străduia să pară cît mai grav și plin de importanță. Cînd te uitai, era în preajma stăpînului mai vîrstnic — domnu-mare, cum i se spune — și se gudura în jurul lui fiindcă Oglu înțelegea tot ce spuneau despre el cei din casă, iar ei spuneau că pînă și cîinele îl iubește cel mai mult pe domnu-mare.

Ei însă nu prea îl îndrăgeau pe domnu-mare pentru simplul motiv că avea urîtul obicei de a-și scutura pipa pe unde se nimerea.

De aceea îi spuneau mereu credinciosului animal :

— Du-te, Oglu, du-te la plimbare cu domnu-mare.

La auzul acestor cuvinte, Oglu dădea fuga în bucătărie unde căpăta ceva bun, ca să-și mai îndulcească traiul, fie o bucată de carne afumată, fie niște jumări de porc, după care alerga iute la domnu-mare, sărea în jurul lui, lătra de bucurie, îl apuca de colțul hainei, trăgîndu-l spre ușă, în timp ce domnu-mare îi spunea cu o voce pițigăiată și tremurătoare :

— Oglu, tu vrei să mergi la plimbare, nu-i așa ? Dintre toți, tu mă iubești cel mai mult ! Ceilalți, dacă ar putea, m-ar mînca de viu. Hai, vino, să-ți dau puțină afumătură.

Apoi, de îndată ce ieşeau, Oglu nu mai manifesta nici un fel de bucurie. Faptul era consumat, afumătura o căpătase, şi deci n-avea nici un rost să se mai prefacă. Mergea alene în urma stăpînului şi căsca nevoie mare, să-i trosnească fălcile, nu alta. Această prefăcătorie era o trăsătură urîtă a caracterului său.

Pe urmă, domnu-mare se întîlnea în poartă cu cîţiva cunoscuţi de-ai lui, şi atunci Oglu începea din nou să latre de bucurie, prefăcîndu-se că e fericit de această întrevedere. Uneori căpăta de la ei tot felul de bunătăţi. De îndată ce le înfuleca, îşi spunea în sinea lui : „Acum nu mai îmi pasă de voi“ şi, întinzîndu-se pe jos, se uita plictisit în jurul lui.

Nu-l interesa despre ce anume aveau să mai vorbească, nu de alta, dar ştia dinainte că va veni vorba de tutun, şi ce bun era tutunul altă dată, şi ce prost e acum cînd nu mai face nici două parale.

„Cel puţin dacă nu l-ar mai fuma“, îşi spunea Oglu în sinea lui, oftînd. „Cu ce mă aleg eu din povestea asta ? Domnu-mare îşi curăţă pipa cu sîrma, şi pe urmă sîrma aceea plină de mîzgă slinoasă o şterge de blana mea. Ce-ar spune dacă i-ar face şi dumnealui cineva o asemenea ispravă ?“

„Dar domnu-mare nu se linge“, se plîngea mai departe sieşi, prefăcîndu-se că doarme, ca să nu fie nevoit să se joace cu micul Robert, care-l trage de urechi. „În schimb mă ling eu şi, zău, nu ştiu dacă merit acest necaz.“

Într-o zi, domnu-mare, umblînd de colo pînă colo prin casă, uită pipa pe bancheta din vestiar. Oglu o înhăţă la iuţeală şi fugi cu ea în grădină, pînă la haznaua din care grădinarul pompa apă pentru răzoarele de flori.

Lăsă pipa să cadă în apa verzuie şi se întoarse iute-iute în casă. În ziua aceea se stîrni în casă o adevărată urgie a lui dumnezeu. Domnu-mare striga cît îl ţinea gura

că zilele lui sînt numărate, că s-a zis cu el, de vreme ce i s-a pierdut pipa lui preferată, pipa aceea veche şi atît de slinoasă, că gata, n-o să-i mai chinuie multe zile pe ai lui, că oricum ştie că nu-i pentru ei decît o povară şi numai fiindcă le e frică să-l curețe de pe lumea asta, aşa, din senin, i-au dosit măcar pipa ca să-i amărască ultimele zile pe acest pămînt.

În timpul febrilei căutări, Oglu se ținea scai de domnu-mare, prefăcîndu-se că adulmecă şi caută urma. La rîndul său, domnu-mare îl mîngîia şi-i spunea :

— Scumpul meu drag, tu eşti singurul meu ajutor credincios şi de nădejde ! Pe chestia asta o să capeți un cîrnăcior.

După ce căpătă cîrnăciorul, Oglu se întinse frumuşel pe covor, arătîndu-şi gingia de sus. Păcătosul negricios cu blană mițoasă rîdea.

Negăsindu-şi pipa, domnu-mare umblă cîteva zile prin casă, parcă lipsit de viață. Apoi se lungi în pat şi chemă notarul.

Interesatul Oglu se ducea să se întindă lîngă patul lui, dar văzînd că în atmosfera de tristețe generală atitudinea lui nu era profitabilă, prefera să zăbovească în bucătărie unde prindea muştele pe care le înghițea cu voluptate, deoarece, aşa cum îi spusese o dată, cu înțelepciune, prietenul său şoricarul cafeniu, muştele te gîdilă pe limbă şi gîdilatul lor e foarte plăcut.

Pierderea pipei îl supărase în asemenea măsură pe domnu-mare încît, la paisprezece zile după aceea, se putu deschide testamentul.

Lăsase toată averea unui azil de bătrîni săraci.

Se nimeri ca Oglu să fie de față tocmai în clipa în care ai casei aflară, cu toții, de soarta testamentului.

Furios la culme, tînărul stăpîn îi arse un picior zdravăn. De ce ticălosul, cînd ieșea la plimbare cu domnu-mare, îl trăgea mereu la directorul azilului ? ! ?

Ori de cîte ori se uitau la bietul animal, nu scăpau prilejul să spună :

— Pe bestia asta negricioasă, bătrînul nostru intrigant a iubit-o cel mai mult. Marș de aici, javră afurisită, la colț cu tine !

Le aducea atît de mult aminte de domnu-mare, încît, la un consiliu de familie, luară decizia să-l vîndă. Dădură un anunț la mica publicitate, așa cum se dădeau odinioară despre sclavi în țările Americii de Sud, în care arătau că, din motive familiale, sînt nevoiți să se despartă de un cîine inteligent, blajin și bine întreținut.

Oglu știa că șușotelile din ultimele zile se refereau la el și, de aceea, nu fu deloc surprins cînd, într-o bună zi, zări în curte un căruț în care se afla o ladă, iar stăpînii casei, arătînd spre lada cu pricina, vorbeau despre persoana lui.

Știa prea bine că se va muta. De aceea mai dădu o fugă în grădina din spatele casei și după ce gîtui la iuțeală un cocoș și șase găini, se întoarse înapoi în curte. Între timp lada fusese coborîtă din căruț, și Oglu se furișă singur în ea. Pe urmă îi aruncară acolo o chiflă, urcară lada înapoi în căruț și porniră cu el spre gară.

Pentru a produce efect, Oglu urlă de cîteva ori a jale, din fundul lăzii unde se ghemuise, nu de alta, dar să nu se spună că s-a despărțit de căminul lui fără nici un fel de înduioșare.

La gară îi fu dat să audă voci care glăsuiau :

— Bietul animal, n-o să supraviețuiască.

— E un cîine bun și blajin...

Pe urmă alte mofturi de despărțire, alte chifle azvîrlite în ladă, și, în sfîrșit, lada fu săltată în vagon, zgomote, strigăte, un șuierat prelung și o mișcare neobișnuită.

„În definitiv, ce mi se poate întîmpla, își spuse Oglu în sinea lui, o să ajung în altă parte și, pînă la urmă, mă obișnuiesc eu și-acolo."

Și ca să facă de la bun început impresie bună, se apucă să se lingă cu temeinicie, după care înfulecă toate chiflele și în acest timp medită :

„Trebuie să mănînc totul, pentru ca noii mei stăpîni, cînd vor deschide lada, să nu vadă nimic de-ale gurii și să-mi dea pe loc ceva de haleală".

În vagon era cald, și Oglu adormi și nu se mai trezi din somn decît la destinație. Cînd lada fu deschisă, cine credeți că fu cel dintîi care-l mîngîie și-i spuse pe nume „Oglu" ? Cum cine ? O femeie tînără și nespus de frumoasă. Așa cum învățase din îndelungata sa experiență, Oglu știa că față de femei trebuie să ai o atitudine lingușitoare. Așa se face că începu să sară zglobiu în jurul ei, să dea vesel din coadă, și cînd conița scoase din poșetă doi cîrnăciori, istețul animal mîrîi de bucurie și, după ce intră în cîrnăciori și-i înghiți cu poftă, își spuse în sinea lui :

„Și-acum, după ce ajungem acasă trebuie să fac nazuri ca să-și închipuie că mi-e dor de vechiul meu cămin".

Merse în lesă alături de ea, iar acasă, într-o încăpere frumoasă și bine încălzită, începu s-o privească pe noua stăpînă cu niște ochi plini de tristețe și melancolie. Și cînd conița îi spuse : — Ți-e dor de ai tăi, nu-i așa, Oglu ? inteligentul animal scoase un suspin adînc și se îndreptă spre ușă. În cele din urmă i se urî de acest joc și, prefăcîndu-se că doarme, se întrebă cam ce va căpăta la masa de seară.

Nu fu dezamăgit. Masa îi plăcu. Căpătă-o supă bună, cartofi prăjiţi în untură şi cîteva oase pe cinste. Înainte de a merge la culcare, dădu prietenos din coada-i stufoasă şi, pînă să adoarmă, îşi spuse în sinea lui:

„Cred că aici voi fi fericit".

II

Chiar din ziua următoare îşi dădu seama că şi aici va fi nevoit să facă uz de cunoscuta prefăcătorie, nu de alta, dar ieşind cu noua sa stăpînă la plimbare, li se alătură deodată un tînăr care mirosea a mosc.

Lui Oglu nu-i plăceau parfumurile. Pentru el parfumurile nu miroseau, ci mai curînd, duhneau, îndeosebi mirosul de mosc avea darul să-l ducă la disperare. Dintre toate mirosurile îi plăcea cel mai mult cel ce răzbea din prăvăliile cu mezeluri şi, fireşte, mirosul de bucătărie. Avea, de asemenea, talentul de a desluşi pînă la cele mai mici nuanţe ce anume se fierbe pe plită sau ce se frige la cuptor.

Tînărul parfumat cu mosc reprezenta pentru el duhoarea. Nu se trădă însă în nici un fel, iar atunci cînd noua lui stăpînă îi întinse mîna prieteneşte şi-i zîmbi cu amabilitate, se prefăcu şi el că se bucură de această întîlnire şi se apucă să sară şi să se zbenguie în jurul lui, lătrînd cu o voce prietenoasă. Junele îl mîngîie şi spuse:

— Va să zică ăsta-i noul dumneavoastră Saint Bernard?

Aceste cuvinte avură darul să-l necăjească profund pe sensibilul Oglu. Parfumatul ăsta nu-şi poate da seama nici măcar atît că el nu-i un Saint Bernard, ci un newfoundlandez pursînge. Mîrîi supărat şi, cu sufletul plin de

tristețe, merse mai departe alături de stăpîna lui. Se mai bucură un pic atunci cînd domnișoara îl corectă pe domnișorul parfumat cu esență de mosc.

— Vă înșelați, stimate domn, Oglu al meu nu e un Saint Bernard, ci un newfoundlandez pursînge.

Ce-a spus în continuare parfumatul june întrecea într-adevăr toate limitele răbdării.

— Frumos e, ce-i drept, dar și Saint Bernarzii arată la fel.

Oglu îi aruncă o privire piezișă.

— Un cîine atît de mare, ar fi bun să tragă, stimată domnișoară.

La auzul acestor cuvinte, Oglu mîrîi furios și își spuse în sinea lui :

„Să te întîlnesc eu o dată așa, singur, fără stăpîna mea !"

Merse în urma lor și nici de data aceasta nu se trădă cu nimic. Și mergînd așa, ajunseră cîteșitrei pe promenadă. Într-un tîrziu, după ce se despărțiră în fața porții, junele ținu să mai repete o dată, ca o completare :

— Cîinele ăsta ar fi bun să tragă.

Oglu își urma stăpîna. Pe neașteptate însă se întoarse, ieși iute din casă și, ajungîndu-l din urmă pe domnul parfumat cu mosc, îi apucă între colții săi tăioși umbrela pe care junele o ținea la subsuoară și, după ce o sfîșie, se înapoie numaidecît în casă.

— Unde ai fost, Oglu ? îl întrebă drăgălașa stăpînă.

În loc de răspuns, inteligentul animal dădu mulțumit din coadă. Și ce mult i-a plăcut masa de seară !

A doua zi veniră în vizită la noua lui stăpînă două conițe tinere cărora, rîzînd grațios, stăpîna le arătă scrisoarea adusă de poștaș cu cîteva clipe în urmă, și în acest timp îl mîngîia cu drag pe Oglu, care se bucura de atenția unanimă.

— Mare prostănac și acest Jindřich ! Ascultați ce-mi scrie : „Preastimată domnișoară ! După despărțirea noastră de ieri, cîinele dumneavoastră a fugit după mine, m-a ajuns din urmă, și mi-a sfîșiat umbrela pe care o cumpărasem cu o zi înainte la prețul de douăsprezece coroane. Era o umbrelă de mătase, fină, cumpărată de ocazie. Vă solicit deci acoperirea pagubei și aștept cu nerăbdare viitoarea noastră întîlnire. De fiecare dată cînd ne despărțim mă cuprinde o nespusă tristețe. Vă sărut mînușițele, al Dumneavoastră, Jindřich Hák". O să-i trimit cele douăsprezece coroane, însoțite de o scrisoare care o să-i facă mare bucurie.

La trei zile după aceea, cele două conițe veniră din nou în vizită și, cu acest prilej, stăpîna lui Oglu le arătă altă scrisoare primită de la domnul Jindřich, care suna astfel :

„Preastimată domnișoară ! Vă confirm prin prezenta primirea sumei de 12 K (în cuvinte, douăsprezece coroane), drept despăgubire pentru umbrela sfîșiată, și mă miră foarte mult faptul că-mi cereți să nu mă mai arăt în ochii dumneavoastră, precum și afirmația că nu v-ați fi așteptat la o asemenea atitudine din partea mea. Umbrela m-a costat, într-adevăr, douăsprezece coroane, precum vă puteți da seama din chitanța anexată, și era, într-adevăr, toată din mătase naturală. Nădăjduiesc că îmi acordați atîta încredere, încît să nu vă închipuiți că am vrut să profit de neplăcuta întîmplare spre a mă îmbogăți. Mi se pare însă frapant faptul că de două zile n-ați mai venit la locul obișnuitelor noastre întîlniri. Sînt într-adevăr întristat, și pot dovedi acest lucru cu patru martori. Aștept cu nerăbdare apropiata noastră întîlnire și, sărutîndu-vă respectuos mîinile, rămîn al Dumneavoastră, Jindřich Hák".

— Ce profesiune are acest domn ? întrebă una dintre vizitatoare, bătîndu-se, bănuitor, cu palma pe frunte.

— E profesor de matematică, îi fu dat să audă inteligentului Oglu.

Şi în clipa următoare :

— Aşa !...

De atunci Oglu şi stăpîna lui îl evitară pe domnul profesor Hák, şi Oglu nu mai trebui să se prefacă. Făcea tot ce-i trăznea prin minte, pentru că mîna stăpînei era prea slabă ca să-i vină de hac. Într-o zi însă, domnişoara cumpără pentru el o cravaşă şi, cînd vru să-l lovească, Oglu se uită la ea cu atîta duşmănie, încît, după ce se ridică în două labe şi mîrîi furios, putu să facă bucăţele, bucăţele cravaşa aruncată într-un colţ al odăii. Rămăşiţele le tîrî apoi, în batjocură, în faţa stăpînei, care se plimba nervoasă prin încăpere.

Făcu de asemenea cunoştinţă cu un ogar rusesc din casa învecinată, în faţa căruia avea o atitudine neobişnuit de gravă. Într-o bună zi îi spuse bietului animal :

— Mi se pare mie că dumneata nu eşti rasă pură.

Din ziua aceea ogarul rusesc deveni sfios şi, de ruşine, rareori se mai întîmpla să iasă pe stradă. Oglu era bucuros de gluma lui.

Aşa trecu iarna, şi, cînd veni primăvara, Oglu deveni morocănos, ca de altfel întotdeauna în acest anotimp, cînd începea să năpîrlească, şi în sinea lui îşi spunea : „Ce tîmpenie să aştept pînă-mi creşte alt păr". Uneori îşi spunea altfel : „Nu, eu n-o să mai aştept" după care se supăra pe el însuşi că poate fi atît de prost, şi se uita în jurul lui cu tristeţe.

La rîndul ei, stăpîna era şi ea tristă, căci domnul Jindřich era, totuşi... cu excepţia matematicii lui, un bărbat cît se poate de simpatic şi de agreabil.

Şi aşa se face că Oglu se uita întristat la stăpîna lui, iar stăpîna se uita întristată la newfoundlandezul ei.

Era o poveste tristă de mai. Lui Oglu îi creştea părul nespus de încet, iar domnişoarei nu-i scria domnul profesor.

III

Pe urmă veni sezonul scăldatului. Apa rîului era caldă şi, în zilele acelea atît de frumoase, Oglu deveni mai vesel. Blăniţa lui era iarăşi în perfectă stare, îi crescuse părul de vară şi, ori de cîte ori avea prilejul, sărea bucuros în apă.

Umblau amîndoi singuri pe malul rîului, Oglu şi stăpîna lui. Şi povestea asta era nespus de tristă.

Mergeau de-a lungul cheiului pînă la ştrandurile din afara oraşului şi se uitau amîndoi la luciul brăzdat al apei, stîrnit de braţele înotătorilor.

Şi cum privea aşa în apă, Oglu se gîndea la ceva şi, deodată, îşi dădu seama că-şi aminteşte de ceva, dar nu era în stare să-şi aducă aminte de ce anume. Îşi spunea însă că ar trebui, categoric, să întreprindă ceva. Stăpîna se gîndea şi ea la ceva. Îşi amintea în mod sigur că domnul profesor Jindřich Hák purta iarna mustaţă.

Era din nou una din acele zile însorite, cînd ea stătea aşezată pe marginea stăvilarului, şi lîngă ea stătea lungit negriciosul Oglu.

Se uitau amîndoi la apa rîului. Deodată, stăpîna arătă spre un înotător care înainta într-un ritm susţinut dinspre ştrand spre malul opus al rîului, şi stăpîna spuse :

— Vezi, Oglu, domnul care înoată acolo e domnul profesor Hák.

Pînă să se dezmeticească stăpîna din uimirea ei, Oglu se aruncă în apă și pufăind de zor se apropie de domnul profesor.

Cum să nu-l recunoască el pe acest ticălos, care-l considerase Saint Bernard; și-apoi cum să uite cuvintele lui „Un cîine atît de mare e bun de tras". Așa ceva nu se uită atît de ușor.

Înainte ca profesorul să se poată răsuci în apă, simți ceva înhățîndu-l cu dinții de costumul de baie și trăgîndu-l înapoi spre malul celălalt, unde stătea așezată o doamnă cu umbrelă verde. Iar acel ceva ce-l trăgea era atît de puternic, încît orice împotrivire ar fi fost zadarnică; și iată, l-a și scos din apă și-l depune la picioarele îndrăgostitei domnișoare. Apoi Oglu se scutură pe stăvilar, de parcă ar fi vrut să stropească o stradă, și se bucură nespus de reușita noii sale glume.

Văzînd-o pe domnișoară, profesorul Hák îi spuse :

— Vă rog să binevoiți a mă ierta, stimată domnișoară, dar în felul acesta sînt în stare să-i scoată pe oameni din apă numai newfoundlandezii.

Iar Oglu, auzind aceste cuvinte, dădu bucuros din coadă și gîndi în sinea lui :

„Îmi pare bine că mi-ați dat o satisfacție".

Și nici nu-l mai interesă să-l asculte în continuare pe domnul profesor care spuse :

— Și pentru a nu se mai ajunge între noi la altă neînțelegere, vă anunț dinainte că iubitul dumneavoastră cîine mi-a rupt costumul de baie. Îl am abia de trei zile și, credeți-mă, e din lînă pură și a costat cinci coroane.

IV

În linii mari, Oglu nu se schimbă nici atunci cînd, după un timp, cei doi se luară. De ochii lumii, avu, la început, o comportare frumoasă față de noul stăpîn, dar, îndată după nuntă, îi sfîșie pantofii, făcîndu-i ferfeniță, iar resturile le vîrî în patul servitoarei, pentru ca stăpîna lui să creadă că ea era autoarea acestei oribile fapte.

Din trufie înfulecă și el ceva din această pradă, și anume un toc care-i zăcu multă vreme în stomac ; așa se face că, într-o zi, cînd se ivi prilejul, îi spuse, cu sfătoasă înțelepciune, unui caraghios de seidenpinci, cu blana mițoasă, alături de care adulmeca în fiecare zi mirosul ce răzbea dintr-o măcelărie învecinată :

— Ține minte ce-ți spun, scumpe prieten, de tocuri să te ferești ca dracul de tămîie.

Cu cît îmbătrînea, cu atît devenea mai copilăros.

Oprea pe stradă cîini pe care nici nu-i cunoștea, iar o dată, în cartierul Karlin, acostă un caniș negru și-i spuse :

— Vă rog să mă iertați, dar plimbarea de azi nu mi-a făcut nici o plăcere. Am mers cu stăpînii mei pe o șosea lungă de tot, pe ale cărei margini nu erau decît borne kilometrice care nu se mai sfîrșeau și, vă dați seama, la vîrsta mea, treaba asta a început să mă cam obosească.

Într-o zi, pe cînd se tolănea la gura sobei, să se încălzească, stăpînul îi spuse stăpînei, uitîndu-se îndelung la Oglu :

— Din animalul ăsta o să iasă o blăniță frumoasă de întins de-a lungul patului.

Oglu auzi cuvintele lui și, cum dăduse de mult în mintea copiilor, începu să se lingă de zor, fericit că e atît de frumos.

Bătrînelul Oglu se prostise de-a binelea.

DIN NECAZURILE UNUI REPORTER DE ŞTIRI LOCALE

I

M-am dus cîndva să cercetez amănuntele în legătură cu un furt de mare amploare. Negustorul, nu ştiu de ce, m-a întîmpinat cu o faţă înspăimîntată. În asemenea cazuri, noi, reporterii cronicii locale, nu ţinem seama de nimic şi nu ştim ce-i menajamentul.

— Ce vîrstă aveţi ? l-am întrebat cu asprime în glas.

Negustorul începu să tremure din tot corpul şi exclamă cu emoţie :

— Patruzeci şi opt.

— Hm, făcui eu, uitîndu-mă în procesul verbal întocmit de poliţie : Aici scrie că aveţi cincizeci şi trei — cum explicaţi acest lucru ?

Cum am mai spus, reporterul de ştiri locale nu trebuie să ştie ce-i menajamentul, datoria lui fiind să afle adevărul.

— Dacă vreţi... dacă doriţi... bolborosi negustorul pălind, vă pot aduce actul de botez !

— Aduceţi-l ! i-am răspuns autoritar.

În acest timp mi-am aprins un trabuc şi, instalîndu-mă comod în jilţul din faţa mesei de scris, m-am apucat, aşa, în dorul lelii, să-i controlez corespondenţa.

Cei de profesiunea mea trebuie să bage spaima în asemenea nătărăi, care se lasă jefuiţi şi, în felul acesta, ne jefuiesc şi pe noi de cele cîteva clipe de odihnă.

— Corespondenţa dumneavoastră nu-i aranjată în ordine alfabetică, i-am spus negustorului cînd acesta reveni cu actul de botez şi mi-l întinse pe masă.

Începu să se scuze, vizibil impresionat de faptul că am cotrobăit prin corespondența lui.

Am comparat datele din actul de botez cu cele din procesul-verbal al poliției.

— Aveți noroc, i-am spus pe un ton foarte sever, că sînteți rodul unei căsnicii legitime.

Drept care, incriminatul negustor îmi replică plin de mîndrie că în neamul lor n-a existat niciodată vreun copil nelegitim.

M-am apucat să bat cu degetele darabana în masa de scris și, ca să nu tac, i-am spus :

— Presa e o mare putere, stimate domn !

La care mi-a răspuns că dumnealui nu citește nimic.

— Am bănuit eu asta din întreaga dumneavoastră înfățișare, am exclamat în culmea iritării ; dar, știți ce, să nu mai pierdem vremea cu fleacuri ! Cum se numește soția dumneavoastră ?

Mi-a răspuns că e burlac, și în acest timp stătea în fața mea ca un cîine bătut de stăpînul lui.

— Și de ce, mă rog, nu v-ați însurat ?

Începu să-mi explice că nu a făcut acest lucru pentru simplul motiv că nu i s-a ivit prilejul, întrucît din pricina comerțului n-a avut timp să se ocupe de asemenea probleme.

— Sînteți dintr-o familie bună ? l-am întrebat ca să-l sperii mai tare și să-i impun mai mult respect, căci, așa cum spuneam, presa e o mare putere.

Mi-a răspuns că se trage dintr-o familie onorabilă.

— Ați ispășit vreodată vreo pedeapsă penală ?

La această întrebare, înspăimîntatul negustor ridică două degete spre tavan și se jură că niciodată.

— De ce nu vă spălați pe mîini ?

— Pentru că n-am timp !

— Dar dinţii vi-i spălaţi ?

— Poftim, priviţi.

— Prizaţi ?

— Nu, asta mă rog frumos, nu.

Am tăcut cîteva clipe, după care am început să vorbesc pe un ton foarte grav, uitîndu-mă ţintă în ochii lui :

— Şi acum să-mi spuneţi, dar fără ocolişuri, cum s-a întîmplat de aţi fost jefuit ! Bănuiţi pe cineva ? Aţi descoperit vreo urmă ? La ce oră credeţi că s-a petrecut furtul? Sînteţi asigurat ? Cînd aţi constatat furtul ? Nu v-aţi jefuit cumva singur ?

Negustorul s-a holbat mai întîi la mine cu nişte ochi cît sarmaua, pe urmă a izbucnit :

— Vă rog să mă iertaţi, stimate domn, dar nu pe mine m-au jefuit, ci pe vecinul meu !

E cu neputinţă să vă imaginaţi răcnetele mele. L-am ameninţat că va fi închis, că întreaga poveste va fi publicată în ziar, că o să am eu grijă ca asemenea ticăloşie să nu se mai repete, că aşa nu se mai poate şi, ce mai tura-vura, voi cere să mi se dea satisfacţie.

Tunînd şi fulgerînd, m-am dus alături, în casa adevăratului păgubaş, unde abia am băgat spaima în toţi prin comportamentul meu justificat de conştienţa că presa e o mare putere şi că redactorul de cronică locală îşi poate îngădui să calce în picioare pe oricine pofteşte.

II

Într-o săptămînă s-a întîmplat să nu se comită nici un omor şi nici un jaf. Mi-am exprimat, în redacţie, părerea de rău faţă de această situaţie, declarînd cu acest prilej că pentru mine viaţa nu are nici un haz dacă oamenii

nu se ucid între ei. Cel puțin o mamă denaturată, care să-și fi terorizat copilul ! Dar nici măcar asta ! Nimic, absolut nimic.

Aceste păreri le-am expus într-o societate străină. Era chiar la sfîrșitul acelei săptămîni în care nu se petrecuse nimic. Stăteam într-o cafenea și băteam cu degetele darabana pe tăblia mesei. Cei de la poliție n-aveau nimic să-mi spună, nu știau nimic, la spital nu sărise nimeni pe fereastră. Ce să vă mai spun, situația era, într-adevăr, cumplită.

În fața mea, la aceeași masă, ședea o persoană necunoscută. Un domn mai în vîrstă, care, curînd după ce se stabili între noi o oarecare intimitate, îmi spuse, pe un ton confidențial, că venise la Praga să se mai distreze un pic.

Am făcut o mină atît de chinuită, încît bietul om tresări de spaimă.

— Dumneavoastră ați venit la Praga să vă distrați ! ? ! am întrebat eu cu un aer de scepticism. Îmi pare rău că trebuie să vă dezamăgesc, stimate domn, dar la Praga nu se întîmplă absolut nimic ! Toată săptămîna n-a fost săvîrșit nici un omor al cărui mobil să fie jaful, nimeni nu s-a împușcat, nimeni n-a comis nici un viol, și dumneavoastră veniți să vă distrați la Praga, unde nici măcar un furt n-a fost comis. Au fost vremuri cînd, într-adevăr, era o plăcere să trăiești pe această lume. Unul se stropea cu gaz și-și dădea foc, altul se nenorocea pe el și întreaga familie ucigîndu-i pe toți cu securea, iar altul își omora în chinuri mama sau tatăl. Asta zic și eu plăcere. Acum însă, nu se mai întîmplă nimic la Praga. Absolut nimic. S-au dus vremurile cînd se mai descoperea cîte un înecat. Sau — am continuat eu cu înflăcărare — îmi aduc aminte de un flăcău care și-a tăiat venele și, după aceea, s-a zbătut un ceas pe strada Ferdinand pînă și-a dat duhul.

Asta zic și eu frumusețe. Azi nu te mai mușcă nici măcar un cîine turbat, și din păcate nu te strivește nici un cazan într-o uzină de mașini. Da, domnule, nimic ca lumea nu se mai întîmplă, nici nu vă puteți da seama cît e de îngrozitor să trăiești în asemenea condiții. Știm, de pildă, ce deliciu a fost atunci cînd mama aceea denaturată i-a înfipt propriului ei copil țărușul acela în fund, adică în rect. Asta zic și eu eveniment! Mai mare dragul!

— Gata, m-am săturat! izbucni furios bătrînul domn. Și, scuipîndu-mă drept în obraz, se grăbi să adauge: Dumneata ești o bestie!

Pe chestia asta ne judecăm.

III

Am dat la ziar această știre, foarte scurtă, cu următorul titlu:

Fură paltoane. Ieri a intrat în cafeneaua Orient, din strada Hybernska, un domn mai în vîrstă cu părul cărunt, care, după ce-și bău cafeaua comandată, s-a dus la vestiar și, alegîndu-și acolo un palton nou, aparținînd negustorului Josef Pollak din strada Železna, a încercat să dispară. Fu însă reținut și deposedat de palton. În paltonul amintit se afla un portmoneu cu două bancnote de o sută de coroane și cîteva scrisori particulare. În persoana răufăcătorului fu identificat cunoscutul tîlhar Vaclav Novák, cu domiciliul în strada Panska, Praga II.

A doua zi după apariția acestei știri, ședeam liniștit acasă, în fotoliul meu, cînd deodată cineva izbi cu piciorul în ușă și în odaie dădu buzna, ca o vijelie, un domn mai în vîrstă, cu părul cărunt, care zbiera ca ieșit din minți:

— Te-am prins ! Am pus mîna pe dumneata !

Tremura ca varga de atîta enervare şi lovi cu bastonul în fotoliul meu, pînă îl rupse în două. Pe urmă se aşeză în celălalt fotoliu şi, sfredelindu-mă cu ochii săi congestionaţi, urlă de se cutremurară pereţii :

— Ştirea cu Vaclav Novák trebuie s-o retractezi, stimate domn. Eu nu fur paltoane.

— Asta văd, distinse domn, căci acel Vaclav Novák zace acum la puşcărie.

— Fleacuri, stimate domn, eu sînt meseriaş şi intendent de bloc, mă numesc tot Vaclav Novák şi locuiesc tot pe strada Panska. Sînt membru al asociaţiei veteranilor de război, şi am domiciliul permanent tot în Praga, părul mi-e tot cărunt, şi dumneata m-ai făcut de ruşine. Eu, Vaclav Novák din strada Panska, cu domiciliul permanent în Praga, cu părul cărunt, chipurile fur paltoane. Ei, drăcia dracului ! Uită-te şi dumneata ce-ai făcut ! Şi scoţînd din buzunar vreo douăzeci de exemplare din ediţia de dimineaţă a ziarului, îmi arătă nefericita ştire : „Fură paltoane“ subliniată de trei ori cu creionul albastru. Apoi trase din alt buzunar un revolver şi un tubuleţ de sticlă în care se zărea un praf alburiu.

— Aici am arsenic, ţinu să precizeze vizitatorul meu, iar aici revolverul. Dacă nu apare în ziar rectificarea că eu nu fur paltoane, atunci să ştii, stimate domn, că eu mă împuşc şi mă otrăvesc.

Şi, rostind aceste cuvinte, trînti uşa în urma lui şi o rupse la fugă furios.

Aşa stînd lucrurile, am dat cuvenita rectificare :

Nu fură paltoane. La ştirea noastră de ieri, intitulată „Fură paltoane“, apărută la cronica locală, adăugăm că domnul Vaclav Novák din strada Panska nu este una şi aceeaşi persoană cu răufăcătorul Vaclav Novák din Praga, strada Panska.

Eram satisfăcut de isprava mea. Şi, totuşi, nevinovatul om s-a împuşcat, neputînd suporta această ruşine, în schimb, celălalt, răufăcătorul, mi-a trimis o scrisoare caldă, de adîncă mulţumire şi recunoştinţă pentru faptul de a-i fi purificat faima proastă de care se bucura, deoarece acum are prilejul să arate peste tot rectificarea mea, din care reiese clar că el, Vaclav Novák, din strada Panska, Praga II, nu este una şi aceeaşi persoană cu faimosul răufăcător Vaclav Novák din strada Panska, Praga II.

O STAFIE BÎNTUIE PRIN SMICHOV ŞI KOŠIŘE

O stafie bîntuite prin Smichov şi Košiře. Celebrul astronom francez Flammarion a scris că între cer şi pămînt se petrec nişte lucruri despre care noi, pămîntenii, habar n-avem, dar care se înfăţişează numai oamenilor demni de asemenea apariţii minunate. Aşa cum ne arată experienţa, demni de aceste fenomene supranaturale s-au dovedit a fi cetăţenii Smichovului şi ai Košiřelui. În limbajul obişnuit al oamenilor de rînd, acelor arătări ale amintitului astrolog, care a avut grijă anul trecut să ne fiarbă şi să ne scoată din sărite cu cometa Halley, li se spune simplu „stafii". Din nefericire, spre marele necaz al poeţilor baladişti, aceste stafii dispar tot mai mult de pe această lume, care, aşa cum reiese din povestirea scriitorului englez Oscar Wilde, nu mai ţine la ele. Cu ani în urmă, mai

aveam o sumedenie de stafii — de pildă în parlament bîntuia stafia bătrînului Chlumetzky, apoi Doamna în alb, iar într-o pădure din regiunea Elbei își făcea de cap stafia unui braconier. Mai de mult am avut pe meleagurile noastre stafia de la Podskali, a cărei istorie întunecată cade, încet dar sigur, pradă uitării, deși avem la îndemînă datele statistice potrivit cărora stafia de la Podskali a fost zărită de 782 de inși, dintre care 461 au albit, întrucît ceilalți (321) apucaseră să albească înainte.

Stafia în cauză era pragheză, cum se spune, de la coada vacii, și, pe cît se pare, dispariția ei a fost doar vremelnică deoarece le putem oferi cititorilor plăcuta informație că amintita stafie, aflînd că Smichovul se va uni curînd cu Praga, și-a făcut apariția în acest oraș și totodată în învecinatul Košiře. Motivul pentru care a apărut în Košiře rămîne pînă acum un mister. Faptul s-ar putea explica prin aceea că această stafie are, de bună seamă, legături cu orașul de lîngă Šmukyřka sau prin aceea că dumneaei nu deslușește hotarul dintre cele două comune și se simte la fel de bine în Košiře ca și în Smichov.

Ar fi poate interesant să vă spunem cum umblă îmbrăcată și în ce chip se înfățișează această stafie. Categoric, niciodată în chip de spirit, căci în felul ăsta, așa cum ne învață religia, n-ar fi decît un înger : „Îngerii sînt doar spirite care n-au nici un fel de trup“. De altfel, așa se explică de ce spiritele nu se pot îmbrăca și nu-și pot trage pe ele un cearceaf, ori o cămașă albă, mai cu seamă în aceste vremuri cînd nici o ființă cu scaun la cap nu umblă noaptea pe vîrful dealului numai așa, în cămașă, ci se îmbracă bine, în straie frumoase și calde — cu alte cuvinte cu pantaloni, vestă, haină, guler scrobit și cravată, pe scurt, așa cum umblă îmbrăcată stafia din Smichov.

Precum se vede, între spirit și stafie e o mare deosebire. Stafia din Smichov se ține cu strictețe de celebrele

modele ale colegilor săi, îndeosebi al acelui preot din Moravia care, în dorința de a stîrni sfînta groază, umbla înveșmîntat în giulgiu ca să bage spaima în fetele din cătunul lui. Și umbla așa pînă cînd flăcăii satului îl zvîntau în bătaie.

Să trecem acum la scurta istorie a stafiei din Smichov. Înainte de toate să stabilim, cu aproximație, locul. Prima sa zonă de activitate au fost terenurile din preajma cimitirului Malvazinky. Stafiile preferă de obicei asemenea locuri, la care se pot adapta datorită înfățișării lor. Din cercetările făcute am putut constata că această stafie din împrejurimile cimitirului Malvazinky avea o comportare foarte degajată, nesemnalîndu-se în atitudinea ei nici un gest forțat. Domnul R. V. povestește că, de bună seamă, ceasul stafiei merge cu o oră înainte, întrucît lui stafia i s-a înfățișat, în loc de douăsprezece, la unsprezece noaptea. Stafia are simțul culorilor și al celor mai mari varietăți de culori, ca de altfel toate celelalte stafii, și, de aceea, ca să poată fi văzută pe întuneric, purta pe ea un cearceaf alb. Dacă cearceaful alb era proaspăt spălat și lucea de curățenie, domnul R. V. nu ne poate oferi aceste amănunte, de vreme ce, așa cum ne mărturisește cinstit, a rupt-o la fugă, întrucît și-a adus probabil aminte că de fapt n-avea ce căuta, la acea oră de noapte înaintată, în preajma cimitirului. Nici servitoarea Kamila Z. n-avea ce căuta la ora aceea nocturnă în preajma cimitirului, dar, cu toate acestea, stafia de la Malvazinky a întîlnit-o.

Din relatările ei se poate constata doar atît că stafia gîfîia cumplit, ceea ce în istoria stafiilor constituie un fenomen cu totul neobișnuit. Din asta se poate trage concluzia că sărmana stafie suferă, probabil, de astm, ceea ce îi îngreunează respirația, ținînd seama de faptul că e nevoită să urce dealul pe care se află cimitirul din Malva-

zinky. De groază, femeia a luat-o la sănătoasa, iar stafia s-a ținut o bucată de drum după ea, pînă cînd, deodată, a dispărut de parcă s-ar fi deschis pămîntul sub ea, lucru destul de plauzibil, întrucît locurile acelea sînt pline de gropi și hîrtoape, iar povîrnișul e foarte abrupt.

După aceea, stafia s-a încumetat să bîntuie prin preajma căsuțelor familiale de deasupra Santoškăi, iar un cetățean anume, întorcîndu-se noaptea de la Praga, mărturisește că a văzut trei stafii deodată. Desigur, părerea lui, la o oră atît de tîrzie, trebuie considerată o iluzie optică, și să ne întoarcem la meșterul tîmplar Josef K., care ne relatează :

— Stafia era înaltă de stat și se tînguia nevoie mare, deoarece am plesnit-o cu vîna de bou.

În cazul de față, stafia a fost aceea care o luase la sănătoasa, iar cetățeanul Josef K. n-a fost în stare s-o prindă. Pe unde fugea, lăsa cică în urma ei o duheare neobișnuită, al cărei iz nu poate fi identificat nici măcar cu aproximație.

Așadar, după ce s-a făcut de rîs la Smichov, stafia noastră a luat drumul Košiřelui. Košiře e și așa o comună plină de mistere.

Misterioasa crimă de lîngă Šmukyřka, misterioasa dispariție a celor trei jilțuri din grădina domnului Pražsky de lîngă Koruna, luminile nocturne în fabricile de cărămidă, intrarea secretă în primăria orașului (ce nu poate fi găsită), liniștea sumbră ce se așterne după miezul nopții cînd la depoul de tramvaie se sting luminile — toate aceste elemente avură darul să exercite o puternică atracție asupra stafiei în cauză. Și. întrucît, pe cît se spune, i-a fost teamă să se ducă la Košiře după miezul nopții neînarmată, a luat cu ea un baston.

Acest baston l-a folosit în primul rînd împotriva muncitorului cărămidar Karel Kratký, care a avut inspirația să-i rupă stafiei un colț din cearceaf și, spre marea sa ui-

mire, a constatat că acest cearceaf purta o monogramă cu inițialele J.M.

Ținînd seama de acest detaliu, se poate trage concluzia că avem de a face cu o stafie marca J. M., ceea ce aruncă o nouă lumină asupra istoriei universale a stafiilor. În momentul de față, interesanta stafie J. M. își face apariția în apropierea Klamovkăi, și rămîne de datoria poliției să aloce suma de două sute de coroane drept recompensă pentru cel ce va izbuti să constate, în completare, sexul și eventual domiciliul acestei nefericite stafii. Și, totodată, facem apel la acei domni care o vor întîlni să-i facă semnul crucii cu vîna de bou.

*

Un fenomen ceresc neobișnuit. În noaptea de ieri a fost observată, dinspre șoseaua de lîngă Chodov, în direcția soare-apune, o dîră luminoasă de o claritate neobișnuită, zburînd pe bolta amurgului. Miezul era de culoare roșie, iar în jurul lui strălucea o lumină mare și puternică. Este vorba, pe cîte se pare, de căderea unui meteor. Același fenomen a fost observat și lîngă Slivenka, urmat însă de un foc puternic de armă.

*

Un adamit lîngă Loučena. În pădurile de lîngă Loučena, spre miazănoapte, a fost zărit în urmă cu cîteva zile un bărbat gol pușcă, dar care n-a putut fi identificat de trecători, întrucît a rupt-o la fugă. Știrea e întemeiată pe un adevăr incontestabil. Prin împrejurimi circulă zvonul că într-o peșteră de pădure se întrunesc adamiștii. După părerea noastră e vorba de un om suferind de o boală psihică,

și rămîne ca jandarmii să-l descopere pe amărît și să-l predea, spre îngrijire, unui institut de specialitate.

O armă de noapte neobișnuită. Ieri, la ora 11 noaptea, tînărul Josef Bachman, în vîrstă de douăzeci și opt de ani, s-a apărat în pasajul cafenelei Londynka cu o armă foarte ciudată împotriva portarului Vaclav Holub, care-l reproșase că-i murdărise pasajul. Pe scurt, l-a pocnit în moalele capului cu un ceasornic vechi de perete, cu care pornise noaptea pe străzile orașului, spre a avea, de bună seamă, cu ce să se poată apăra. Portarul incriminat s-a ales cu o rană sîngerîndă la cap, iar Bachman, neavînd permis de portarmă pentru ceasul de perete, a rămas, în arest preventiv.

Cînd ard cîrnații. Ieri după-amiază, pe la orele cinci, în vitrina cu mezeluri a firmei Filipek din strada Hybernska, a luat foc un pom de iarnă ornamental, pe care Moș Crăciun îl încărcase cu cîrnați pentru copiii cuminți și ascultători. În timpul acțiunii de stingere a incendiului, unuia dintre săritorii cetățeni i s-a pîrlit mustața. Focul a produs multă agitație și neliniște, și oamenii au discutat cu multă însuflețire, întrebîndu-se de ce făina din cîrnați s-a aprins cu o forță atît de spontană, de-a dreptul stihinică.

Sfîrșitul unui petrecăreț. Fierarul Vaclav Silovský era, fără doar și poate, un petrecăreț. Întrucît însă veniturile

sale nu-i permiteau huzurul roman, şi cum veni ziua de sîmbătă, cînd toată suflarea omenească se pripăşeşte prin tot felul de cîrciumi şi taverne întunecate, fierarul nostru deschise sertarul de la masa proprietarului său, tîmplarul Travnička, din Vinohrady nr. 337 şi, cu cele o sută patruzeci şi şapte de coroane dobîndite pe această cale, porni semeţ pe drumul voluptăţii. Mai scoase el din sertar şi trei cărţulii din colecţia *Albina*, dintre care una adăpostea o hîrtie de o sută de coroane, dar nu catadicsi să le răsfoiască şi astfel le aruncă împreună cu bancnota de o sută de coroane. Pe urmă huzuri şi se destrăbălă pînă cînd se lumină de ziuă şi, aşa cum povesteşte poetul G. R. Opočensky „Stătea îngîndurat, prin cîrciumile întunecate şi aştepta să se crape de ziuă, după ce băuse ultima leţcaie". Apoi fu arestat cu doi haleri în buzunar, şi acesta fu sfîrşitul petrecăreţului cu pricina.

Volumele din colecţia Albina, cu bancnota de o sută de coroane cu tot, au fost găsite.

Completare la ştirea cu privire la incendiul izbucnit în magazinul de mezeluri al firmei domnului Filipek, din strada Hybernska. În urmă cu cîteva zile, am publicat ştirea cu privire la izbucnirea incendiului în prăvălia de mezeluri a cunoscutei întreprinderi - Filipek din strada Hybernska. Focul a fost stins în scurt timp, dar la o oră după stingerea lui s-a prezentat la faţa locului echipa corpului de pompieri, care a închis toată strada, tocmai în perioada în care sute de persoane se duc să cumpere excelentele mezeluri ale firmei Filipek, astfel că domnul Filipek a avut de suferit pagube considerabile, iar persoanele care se delectează cu produsele acestei firme, îndeo-

sebi cu cîrnăciorii proaspeți din afumător, au fost nevoite să plece așa cum au venit.

*

Intoarcerea gardianului pierdut. „Sînt momente în viața omului cînd și o vită își pierde mințile", a declarat cîndva dr. Soukup la o întrunire la Štavnice. Și acum, închipuiți-vă, își pierde mințile un polițai comunal. Desigur, dorința lui ar fi ca numele să i se stingă în istorie aidoma numelui faimosului fiu risipitor din *Biblie*, despre care reporterii evrei de știri locale n-au relatat nimic altceva decît că a fost un nătărău. Omul din cazul nostru însă a devenit cunoscut cititorilor datorită știrii din treizeci noiembrie. La data amintită, am publicat o notă în care arătam că gardianul comunal Vaclav Raboch din comuna Vackov s-a îndrăgostit de hoața de buzunare Antonie Škopková, domiciliată în Necměna, raionul Kolin, cu care a fugit. Gardianul, ce-i drept, era însurat și tată al unui băiețel de opt ani, dar asta n-are nici o importanță. Așa ceva se întîmplă și în cercurile cele mai înalte. Ce mai, și-a pierdut mințile, cu alte cuvinte a înnebunit, și cu asta, basta. Principalul e că s-a întors înapoi la familia lui. Și întocmai ca fiul risipitor din *Biblie* care, după ce a rămas fără un sfanț în buzunar, s-a făcut băiat de treabă, tot așa și el, Vaclav Raboch, după ce a cheltuit toți banii și a pierdut și dragostea iubitei sale, care fusese arestată nu se știe pe unde, făcînd un ocol pe la maică-sa din Hostivice, căreia îi făgădui că de-acum încolo va fi un om cuminte și așezat, s-a întors frumușel acasă la familia lui. În înduioșătoarea atmosferă a sărbătorilor de iarnă, soția lui îl va așeza în seara de ajun sub pomul frumos împodobit și, arătîndu-l copilului, îi va spune :

— Uite, Moș Crăciun ți-a dăruit un tătic. Și toți trei vor fi fericiți.

*

Vîrsta primejdioasă la femei. Anna Kunratová, de profesie cameristă, se afla la acea vîrstă la care femeile sînt foarte primejdioase pentru bărbați. De acest lucru s-a convins Karel Pavlas, om de serviciu la un cinematograf. Ea avea treizeci și nouă de ani, iar el douăzeci și cinci Și iată că ieri la hotelul Karlovy Vary, ea l-a înjunghiat cu cuțitul tocmai în acele clipe de mare intimitate. În clipa arestării fu cuprinsă de niște cîrcei isterici, încît trebui să fie transportată la spital, unde mărturisi cinstit că avusese intenția să-l omoare. Rana lui Pavlas e foarte delicată. Aduce cu un fel de circumcizie de mare anvergură.

*

Sîntem cu toții în mîinile Domnului ! Azi-dimineață în jurul orei zece, trecea pe strada Fructelor căruțașul firmei Freund, export de ape minerale. Mergea cu căruța încărcată cu sticle de apă minerală și nici gînd să se sperie cînd auzi trosnind osia roților din spate. Căruțașul era un om înzestrat cu o deosebită prezență de spirit și, în plus, resemnat cu soarta lui. Se uită înapoi și își spuse : „Sîntem cu toții în mîinile Domnului" ! și merse mai departe ; apoi se auzi o altă trosnitură. Căruțașul oftă pentru a doua oară și își spuse iar în sinea lui : „N-avem ce-i face, nimeni nu ne poate ajuta, sîntem cu toții în mîinile Domnului" și merse vesel înainte. Dar iată că Dumnezeu nu se

indură de soarta lui. Cînd ajunse aproape de strada Mustek, o roată din spate se făcu arşice şi căruţa se lăsă într-o rînă pe caldarîm. În felul ăsta transportul pe linia de tramvai fu întrerupt pînă cînd izbutiră să tragă căruţa de pe traseu.

— Sîntem cu toţii în mîinile Domnului, îi spuse căruţaşul, împăcat cu soarta sa, gardianului de serviciu, atunci cînd acesta îl întrebă de cauza accidentului.

*

Completare la ştirea cu privire la adamiştii din pădurile regiunii Loučena. După cum ne relatează un prieten al gazetei noastre, cîţiva voiajori comerciali au fost zilele acestea martorii unor scene ciudate petrecute în pădurile din preajma localităţii Jabkenice. Într-un lăstăriş de la marginea drumului a fost văzută statura unui bărbat în pielea goală care, strigînd : „Binecuvîntat fie cel nedreptăţit !", a rupt-o la fugă în direcţia Chudişului. E cazul ca acest bărbat să fie urmărit şi prins şi, de asemenea, transportat şi internat într-un institut de alienaţi mintali, întrucît drumul de la Jabkenice la Loučena duce prin pădure, iar duminica e frecventat de femei şi fete şi e ştiut că astfel de fanatici religioşi pot deveni foarte uşor periculoşi pentru cei din preajma lor.

*

Hurda contra Selichra. Noapte. Strada Haštalska. Hurda şi Selichra. Nasul lui Selichra şi buzele lui. Cuţitul lui Hurda. O palmă. Cuţitul în nasul lui Selichra şi în buza superioară. Selichra la spitalul evreiesc. Hurda la judecătoria penală.

*

Daruri de Anul Nou. Paginatorul înjură furios că e tîrziu, de aceea relatez cît se poate de scurt. Telegrafic: Meșterul brutar Karel S. dintr-un oraș din Cehia de miazăzi. Plecarea la Praga. Cumpărături de daruri pentru Anul Nou. Întîlnire la Poarta Pulberăriei cu frumoasa lui. Împreunarea sufletelor într-un hotel. Frumoasa dispărută, ceasul, inelele, banii, dispăruți. Meșterul nu are cu ce plăti hotelul și consumația. E predat poliției. Interogat. În persoana amantei infidele a fost descoperită faimoasa „Lojzka". Trista întoarcere a bietului meșter la familia sa.

*

A vrut să treacă prin Vltava. Asta i-a dat prin minte ieri-noapte cînd a zărit luciul Vltavei. Cutezătorul bărbat care în istoria sportului nautic și-a asigurat, fără îndoială, un nume, se numește Jan Boček și locuiește în cartierul Libeň. Are patruzeci și trei de ani și, după ce consumă cîteva sticle de bere, îi vin niște idei foarte originale. Ieri noaptea și-a adus aminte că Moise a trecut Marea Roșie fără să-și umezească picioarele. Dacă Moise a fost în stare de o asemenea ispravă, de ce n-ar putea el, Jan Boček, să treacă Vltava pe lîngă bacul din Karlin. Și făcu acest pas cu mult curaj. Numai că avu soarta faraonului. Apele, ce-i drept, se despicară, dar numaidecît se închiseră deasupra lui, și numai cu mare trudă izbuti semețul Jan Boček să se cațăre înapoi pe țărm. Se duse apoi să se usuce la comisariatul de poliție, de unde fu transportat la Spitalul de medicină generală, ca să nu se aleagă, săracul, cu o pneumonie.

DESPRE UN MARTOR NENOROCOS

Despre un martor nenorocos. Se întîmplă uneori ca un martor, în dorința de a dovedi nevinovăția cuiva, să intre singur la apă, căci încurcîndu-se în depoziția sa, începe să se bîlbîie și să tremure de emoție, ca pînă la urmă să lasă la iveală că nici el nu e străin de întreaga poveste. Un asemenea caz s-a întîmplat ieri-noapte la comisariatul de poliție din Hradčany. Îl precedase o încăierare, o încăierare de toată frumusețea pe istoricul teritoriu al Hradčanilor, în decorul și atmosfera clădirilor cu arcade și olane, mai precis, pe strada Pohořelec nr. 139. Se află în acel loc o cîrciumă veche, veche de tot, și de cînd lumea se încing acolo niște bătăi de toată frumusețea, ce-i drept nu în fiecare zi, ci numai de la caz la caz, cu alte cuvinte atunci cînd printre oaspeții localului se ivește o majoritate doritoare să se manifeste în lupte și bătălii, în amintita atmosferă istorică. Pe aici au pătruns în Praga suedezii, spărgînd zidurile cetății, aici s-au luptat francezii, aici s-au luptat oștile regelui Friedrich al Prusiei și tot aici au fost înfrînți cîndva cei din Passau. Aici au fost bătute măr hoardele de mercenari străini și băștinași, iar ieri s-a bătut aci salahorul Josef Kapolin, în vîrstă de treizeci și unu de ani, originar din cartierul Břevnov. Și se bătu aici cu înverșunare, pentru vechea glorie a hatmanilor, spărgîndu-i capul cu o sticlă cîrciumarului Alois Tichý, în care dădu apoi cu toată nădejdea și cu toată energia, pînă cînd sosi la fața locului patrula polițienească pentru a-l aresta și a-i cere s-o urmeze la comisariat.

— Cine e în stare să depună o mărturie că sînt nevinovat ? strigă Josef Kapolin, spărgînd tăcerea înfiorătoare a Hradčanilor.

— Eu, Pepiku, se auzi o voce din grupul celor împrăştiaţi de poliţie şi, în clipa următoare, se apropie de patrulă muncitorul Kycl, în vîrstă de 32 de ani, originar tot din Břevnov.

— Dumneata n-ai de ce să mergi cu noi ! protestă unul dintre gardieni.

— Jur în faţa Dumnezeului atotputernic, strigă Kycl, că merg să depun mărturie că prietenul meu e curat ca o floare de crin.

De aici începe, de fapt, nenorocirea nefericitului martor. Din clipa în care deveni, dintr-un cetăţean obişnuit, un martor îndrăzneţ, steaua norocoasă îl părăsi. La sosirea patrulei la locul cu pricina, ursitoarele îl scoseseră la mare iuţeală cu bine în stradă, acum însă muncitorul Josef Kycl se întorcea înapoi în ghearele justiţiei, în groapa cu lei a comisariatului de poliţie de la Hradčany. Şi iată-l acum, alături de prietenul său Kapolin, într-o mică încăpere, în faţa unei mese încărcate cu acte oficiale, vorbind, ce-i drept, grosolan, dar convingător. Îşi îngădui mai multe cuvinte jignitoare la adresa gardienilor şi declară solemn că prietenul său Josef Kapolin e nevinovat, că, de fapt, el, Kycl, ar trebui arestat în locul lui, dar că poliţaii nu l-au prins nici măcar în clipa în care el, Alois Kycl, avea în mînă un cuţit.

— Şi, dacă vreţi să ştiţi, i-aş spune eu ceva cu acest cuţit oricui ar îndrăzni să spună că Josef Kapolin e vinovat ; prietenul meu e un înger, un înger nevinovat, în schimb eu sînt un ticălos fără pereche, înălţimile voastre. Kapolin nu se bate niciodată.

Şi povestea se încheie aşa cum era de aşteptat. Trist, tragic, cumplit, îngrozitor şi cu urmări nefaste. Amîndoi, potrivit verificatului slogan : „Vinovat, nevinovat, luaţi-i pe rînd, cîte unul“, pe care eroii noştri îl lansaseră în timpul încăierării, rămaseră în stare de arest.

Stropesc cu lacrimi aceste rînduri, deoarece sînt convins că nici una din străzile Hradčanilor nu va purta numele lui Alois Kycl din Břevnov.

*

Straniul sfîrşit al unei petreceri (Dramă în două acte). Ajutorul sobar Josef Mac din Karlin nr. 244 se distrase atît de bine la o petrecere, încît, pe la ora şase dimineaţa, cînd sosi în gangul clădirii în care locuia, i se păru că se şi afla în pat, dar că nimeni nu-i încălzise locuinţa şi de aceea patul era atît de rece. Cu toate acestea îşi scoase hainele de pe el şi le întinse pe scară, crezînd că le întinde pe un scaun. Pălăria o aşeză pe noptieră, adică pe duşumeaua de piatră a gangului, un pantof îl agăţă de clanţa uşii, celălalt îl lăsă în picior şi, îmbrăcîndu-l cu un ciorap, îl înfăşură frumos cu cravata. Făcîndu-se, deci, comod, se acoperi cu vesta, cu pantalonii şi pardesiul şi după ce rosti şi o rugăciune : „Îngeraşul meu păzitor, ocroteşte-mi sufletul păcătos“, adormi cu o expresie fericită pe chipu-i liniştit. Dar nu pentru mult timp.

Acum începe actul al doilea : În acelaşi imobil locuieşte şi muncitoarea Kateřina Brožova, în vîrstă de 67 de ani, care, zilnic, după ora şase se duce după lapte. Aşa se întîmplă şi în această nefericită dimineaţă, şi trecînd prin gangul cu pricina, se împiedică de trupul adormit al ajutorului de sobar Josef Mac şi, zdrobindu-şi nasul, rămase lungită deasupra tînărului adormit, strigînd cît o ţinea gura după ajutor, deoarece se încurcase în asemenea hal

în garderoba lui, încît nu mai era în stare să se descotorosească de ea. Două trupuri zăcînd cruciș unul peste altul avură darul să trezească, în rîndul oamenilor ce se adunaseră în grabă, impresia că ar putea fi vorba de o tragedie amoroasă. Dar povestea se lămuri curînd, și bătrîna fu pusă numaidecît pe picioare ; mai mult dură însă trezitul tînărului sobar, care, văzînd atîta omenire în jurul lui, începu să țipe ca din gură de șarpe :

— Oameni buni, vă rog, nu mă omorîți !

Visase tocmai că fusese atacat de niște tîlhari. Și mai dură multă vreme pînă cînd izbutiră să-i explice unde se află, drept care, în cele din urmă, eroul nostru recunoscu plîngînd că e adevărat. și, cu ochii înlăcrimați, îmbrăcat numai în lenjeria de corp, se retrase în locuința lui, unde, peste cîteva clipe, se cufundă din nou într-un somn dulce.

*

A vrut să-și convingă soția că are dreptate, folosind un drug de fier. Bărbatul în cauză se numește Cyril Cyprian, de profesie curelar, cu domiciliul în cartierul Vinohrady nr. 440. Părerile lui nu coincid, adesecori, cu părerile soției sale. Ieri, vrînd să dea greutate concluziilor sale, a apucat o rangă de fier pe care a aruncat-o în capul soției. Asta s-a întîmplat în prăvălia lui și, după ce soția sa a fost transportată cu mașina salvării la Spitalul de medicină generală, unde a fost internată pentru îngrijire specială în clinica profesorului Kukle, gingașul soț a închis prăvălia și a fugit.

*

Victimă a antimilitarismului. Trotuarul de pe strada Palacky, din cartierul Vršovice e foarte antimilitarist. Ieri

a alunecat pe el locotenentul Franț Kahl de la regimentul 73 infanterie și și-a scrîntit un picior. Trotuarul e supus unor cercetări foarte severe.

*

Domnul Rosenheim a ieșit să se plimbe dincolo de Poarta Cavaleriei și, întîmplător, a întîlnit doi gardieni foarte simpatici și serviabili.

— Încotro, domnule Rosenheim, încotro ? Dacă doriți, vă putem însoți.

Și domnul Rosenheim le răspunse :

— Pentru mine sînteți prea mici, scumpii mei !

Peste puțin timp însă veni cu ei înapoi, deoarece domnul Rosenheim, care ieșise la plimbare în cartierul Vinohrady, era, din păcate, una și aceeași persoană cu cunoscutul spărgător Bořivoj Rosenheim, de mai multe ori condamnat, care acum avea în buzunar o legătură de chei false.

*

Ulciorul spart. Nu e vorba aici de comedia lui Kleist, ci de un eveniment trist, nenorocit, cum s-au mai petrecut cu miile, o întîmplare ce se aseamănă, ca două picături de apă, cu cele petrecute în vremurile cele mai îndepărtate. Cînd se descoperă o străveche așezare în mijlocul unor păduri, se întreprind numaidecît săpături și, deodată, se găsesc niște cioburi, ulcioare sparte, care documentează că pînă și în preistorie au existat acolo așezări omenești și că soțiile aruncau, de pe atunci, cu oale în capul bărbaților lor. Femeia înceta să mai fie sclava soțului ei din clipa în care îi spărgea capul cu oala. Și veacurile s-au

scurs, epocile au trecut, pînă a venit ziua de ieri, cînd, în cartierul Vršovice, s-a repetat același lucru petrecut în antichitate, de care se plîngea filosoful Socrate. Așadar, în acest cartier, Františka Konopová, soția unui zidar onorabil, a spart un ulcior în capul soțului ei. Tristă și tragică întîmplare... Apoi, peste mii de ani, vor fi găsite cioburile acestui ulcior și cercetătorii se vor frămînta întrebîndu-se cum s-a putut sparge ulciorul cu pricina. Învățații vor scrie în legătură cu acest eveniment cărți *in folio*, tomuri groase, și în acest timp vor avea și peste o mie de ani aceleași cazuri acasă la ei.

*

„Pardesiul s-a dus, smokingul s-a dus, sacoul s-a dus, pantofii de lac s-au dus, ceasul s-a dus !“. Așa striga Václav Vlach din strada Trifoiului nr. 9, în timp ce se întorcea acasă. Cercetările pentru descoperirea hoțului sînt în curs.

*

O întîmplare cu doi boi. Oamenii de serviciu ai negustorului de vite en-gros Žák, din Kralovské Vinohrady, au descărcat ieri, în gara Franz Joseph din Praga, un vagon de vite, cu care prilej le-au fugit doi boi. Unul a ajuns în tunelul de sub Žižkov unde a fost surprins de un tren de marfă și ucis pe loc. Celălalt a ajuns pînă la procuratura generală.

*

Cine a luat, s-a distrat și din nas a strîmbat, ghici cine sînt ? Se spune mereu că în Cehia umorul e pe cale să se stingă. Nu-i adevărat. Această afirmație e demonstrată

cu prisosință de un caz petrecut ieri cu doi hoți din Praga, care au arătat că nici în clipele cele mai grele din viața lui, omul nu trebuie să-și piardă umorul. La arestul preventiv al tribunalului general au fost predați tinerii Norbert Sobotka, în vîrstă de 20 de ani, Josef Rivola, în vîrstă de 18 ani, amîndoi originari din cartierul Smichov. Au săvîrșit mai multe furturi în Praga. Printre altele, au sustras din magazinul negustorului Vičar din Karlin o cantitate mai mare de săpun. Făptașul i-a trimis păgubașului o scrisoare cu următorul conținut :

„Cine a luat, s-a distrat și din nas a strîmbat — ghici cine sînt ? Mînă-lungă“.

Ieri, cînd comisarul Ciocîrlie îi ceru lui Sobotka să se iscălească, acesta scrise Deget-lung, drept care fu descoperit ca autor al incriminatei scrisori și păstrat mai departe sub stare de arest.

DIN CĂLĂTORIILE DE INSPECȚIE ALE MINISTRULUI TRNKA

Că poporul ceh nu și-a pierdut încă loialitatea față de imperiu, se poate vedea cel mai bine din călătoriile de inspecție ale ministrului Trnka. Domnul ministru n-o ducea rău în aceste călătorii. După propriile sale spuse a mîncat, la asemenea prilejuri, vreo 28 de gîște, 46 rațe, 15 iepuri și 120 de potîrnichi. Apoi, după aceste gîște, rațe, iepuri și potîrnichi, au mai apărut pe masă tot felul de

diplome prin care gazdele sale îl onorau cu titlul de cetățean de onoare al orașului sau al comunei respective.

Sărbătorea adevărate triumfuri. Drapelele negru-galbene fîlfîiau pretutindeni în întîmpinarea lui.

Domnișoarele de onoare, preoții, pompierii, primarii comunelor tremurau și li se sugruma vocea de emoție atunci cînd excelența sa li se adresa cu un cuvînt sau, invers, cînd se adresau ei excelenței sale.

Și astfel, excelența sa călătorea mergînd de la un ospăț la altul, funcționarii lui alcătuiau tot felul de hărți și planuri de regularizare a apelor, în timp ce dumnealui își făcea pretutindeni însemnări à la: Pardubice: Maioneză. Ouăle puteau fi mai proaspete !

Și, deodată, bum ! Cînd toate mergeau ca pe roate, la Mladá Boleslav, i-a luat foc automobilul, mistuindu-se în flăcări, cu planuri, cu hărți și cu însemnări cu tot, iar domnului ministru Trnka nu-i mai rămîne acum decît amintirea despre loialitatea și bunătatea poporului ceh și, în forul său intim, îl cuprinde rîsul. De pildă, atunci cînd își aduce aminte de Štěchovice.

Pentru cei din Štěchovice, sosirea unui ministru constituia o mare atracție. Nimeni nu mai văzuse pînă atunci un ministru în Štěchovice, darmite să mai și stea de vorbă cu el.

Și-acum, imaginați-vă că întreaga comună i-a încredințat domnului învățător misiunea de a-i adresa domnului ministru cuvîntul de bun-venit, și anume de pe podul plutitor.

Cei din Štěchovice țin la actele de noblețe. De aceea luară hotărîrea ca domnul învățător să-i adreseze domnului ministru cuvîntul de bun-venit în versuri.

Şi domnul învăţător năduşi, nevoie mare. Se cățără pe dealuri căutînd singurătatea sublimă în care să poată făuri în linişte versurile cele mai frumoase.

Se povesteşte că, în sfîrşit, undeva în valea Bojanovska, descoperi o peşteră. Acolo i se trimise, timp de trei zile, mîncare şi băutură, prin gardianul comunal.

Peste trei zile fu gata cu următorul cuvînt de bun venit :

„Excelenţa voastră cu drag va fi întîmpinată
cu nava de la Sfîntul Jan plecată.
Luminoasă Vă fie faţa, Excelenţa voastră,
căci sînteţi printre noi, la Štěchovice
Excelenţa Voastră !

Şi veni şi glorioasa zi. Cu textul scris pe o hîrtie frumoasă, îmbrăcat în haine negre, cu cilindrul pe cap, gloriosul nostru poet stătea pe marginea podului plutitor şi, nerăbdător şi galben de emoţia aşteptării, privea în direcţia din care trebuia să apară vaporul.

Şi iată că vaporul îşi făcu apariţia, se apropia, mortierele bubuiau, potrivit protocolului, iar ochii tuturor erau aţintiţi asupra poetului local.

Deodată, vaporul pe care se afla domnul ministru se izbi de podul plutitor, acesta prinse să se legene, domnul învăţător se ploconi, făcu o plecăciune slugarnică şi în clipa următoare zbură în apă de unde, înotînd, cu ochii holbaţi, strigă în gura mare, adresîndu-se domnului ministru :

— Excelenţa Voastră, nu vă supăraţi, apa e caldă...

ANALIZA URINEI

E-o temă puțin cam neobișnuită. Dar oamenilor sănătoși le place grozav să se ocupe cu acest gen de analize. Cazul meu, însă, e cu totul diferit. Analiza urinei m-a ajutat cîndva și, trebuie să recunosc, în mod strălucit să mă răzbun pe un dușman de-al meu. Pe vremea cînd îmi făceam ucenicia de droghist, m-am învrăjbit cu celălalt practicant, Mašek, care, o dată, m-a turnat șefului nostru Pruša, că mă îmbăt, în taină, cu vin de Malaga, în pivnița drogheriei. A venit însă și timpul meu. Dacă aș fi paracliser, aș spune : „Morile Domnului macină încet, dar macină bine".

Cum spuneam, în răzbunarea mea am fost ajutat de o analiză de urină. Iată cum : Dușmanul meu Mašek ajunse practicant la firma de analize medicale Nevinovatu et comp., unde Mašek se ocupa, în mod special, cu analiza urinei. În ceea ce mă privește, îi dorisem din toată inima să aibă parte de această profesiune, și așa se face că i-am pricinuit următorul necaz : Imobilul în care locuiam, pe strada Čelakovsky, cartierul Vinohrady, avea un portar cumplit, pe scurt, un bărbat fioros, o brută grosolană, despre care se spunea că, în timpul unei polemici aprinse, ucisese un chiriaș. Manifestările cele mai cumplite le avea de obicei în zori, cînd unii locatari îl trezeau din somnul cel mai dulce.

Am scris deci firmei Nevinovatu et comp. — cu mențiunea pentru laboratorul de analiză a urinei, următoarea scrisoare : „Fiți vă rog atît de amabil și trimiteți-l mîine dimineața, la orele șapte, pe practicantul dumneavoastră, cu o sticluță pentru proba de urină. Doresc

să mi se facă analiza urinei, şi vă rog să-mi trimiteţi totodată şi chitanţa pentru a plăti pe loc costul analizei domnului care va veni cu sticluţa. Cu toată stima, Jan Vanouš, portar, str. Čelakovsky 24, Vinohrady.

Aşa se face că duşmanul meu Mašek fu trimis la cumplitul portar, în primele ore ale dimineţii.

Pe urmă s-au întîmplat următoarele: Portarul Vanouš l-a tăbăcit în bătaie timp de un sfert de oră pe practicantul Mašek, plimbîndu-l în pumni pe tot coridorul, iar soţia portarului ne-a expus motivul atitudinii soţului ei, precum urmează:

— Nu e de mirare că bărbatul meu şi-a ieşit din ţîţîni. El e, de cînd îl ştiu, foarte arţăgos şi iute la mînie, dar aşa ceva nu i s-a mai întîmplat. Azi-dimineaţă l-a trezit din somnul cel mai dulce un nătărău oarecare. Şi ce credeţi? Se apropie de patul lui, trage plapuma de pe el şi parcă-l aud cum îi spune: „Eu sînt Mašek, poftiţi, v-am adus sticluţa, binevoiţi să uri... şi-mi daţi şase coroane". Spuneţi şi dumneavoastră, tinere domn, să nu-i fi rupt unui asemenea nătărău toate coastele?

DESPRE HALAL-HOINARUL

Soarele îşi lua rămas bun de la cîmpie, scăpărînd pentru ultima oară peste culmile nesfîrşitelor lanuri de porumb; razele sale se retrăgeau spre apus, fulgerînd undeva departe, peste mlaştinile năpădite de papură şi,

în cele din urmă, Luminosul coborî dincolo de zare, lăsînd în urma lui doar o flacără de purpură pe boltă, la apus, în timp ce umbra înserării se lăsa dinspre răsărit.

La vremea aceea, curînd după apusul soarelui, bătrînul hoinar Halal sosi în pusta Apró și porni direct spre curtea boierească.

Cîinii legați la poartă în lanțuri lungi porniră să latre și nu se opriră din lătrat pînă cînd în ușa conacului nu-și făcu apariția vechilul Fűzfa.

Halal stătea pe loc, descumpănit, în timp ce vechilul se apropia de el cercetîndu-l cu mare grijă.

Și astfel, căruntul Fűzfa văzu în fața lui un bătrîn desculț, îmbrăcat în niște pantaloni largi și peticiți, purtînd peste umeri un *békes* (cojoc), care, deși era din piele de oaie întoarsă, nu-i acoperea de loc jalnica-i înfățișare, căci găurile din el dezvăluiau în multe locuri pieptul păros al noului venit. O pălărie rotundă, slinoasă, cu borul pe alocuri rupt, îi întregea ținuta mizeră.

Vechilul avea, deci, în fața lui, un hoinar al pustei.

— Dorești să faci aici un popas peste noapte, nu-i așa, prietene ? îl întrebă cu bunăvoință, căci ce fel de ungur ar fi fost el dacă l-ar fi jignit pe cel ce-i cerea ospitalitatea.

— Cu umilință vă rog, preacinstite stăpîn — se apropie noaptea, picioarele abia mă mai țin, și bătrînul Halal e flămînd.

— Ai să capeți și ceva de-ale gurii ! Hai. Vino !

Și Halal, însoțit de vechil, străbătu curtea, apoi o luară la dreapta și curînd intrară în odaia argaților.

— Deocamdată ia loc, îl pofti vechilul, cînd s-or întoarce slugile o să mănînci cu ei, și pe urmă te duci să te culci în grajd. Ei, dar cum văd, ești destul de bătrîn, moșule.

— Optzeci de ani, preacinstite stăpîn.

Fúzfa plecă și Halal se întinse comod pe o laviță, de unde se uita cercetător în jurul lui.

Era o odaie obișnuită pentru argați, cum mai văzuse cu sutele în nesfîrșitul său vagabondaj.

La mijloc o masă lungă, în jurul ei cîteva lavițe, pe masă străchini, oale și urcioare, iar pe la colțuri, coase, seceri și tot felul de alte unelte gospodărești.

Pe un perete văzu agățate cîteva cojoace și fuste de dimie și, sub ele, pe podeaua de lut, cîteva perechi de ghete.

— E o curte bogată, judecă bătrînul Halal, așteptînd cu nerăbdare să se adune argații la cină.

Între timp, curtea prinsese viață, înviorîndu-se de glasuri omenești, de pocnituri din bici și de mugetele vițelor.

Se făcu auzit, de asemenea, grohăitul porcilor, nechezatul cailor.

Întocmai ca la alte curți, pe unde înnoptase. Deodată auzi glasul vechilului :

— Nu s-a pierdut nici un cap de vită ? Armăsarul ăsta parcă șchioapătă un pic... Ascultă, Miklos, ai văzut lupul cu adevărat ?

Apoi, după un timp, îl auzi din nou pe vechil spunînd :

— Avem în vizită un vagabond bătrîn. Să-i așterneți în grajd fîn proaspăt ca să doarmă bine și să se odihnească. E bătrîn, măi băieți...

Deodată auzi zgomot de pași ce se apropiau. Bătrînul Halal se sculă de pe bancă și se așeză în capul oaselor. În odaie intrară argații cu nevestele lor și, în urma acestora, veniră ciobanii.

Dădură binețe, și fiecare se duse să-i strîngă mîna bătrînului Halal, spunîndu-i :

— Sara bună, moșule.

— Sara bună, le răspunse Halal, luînd în serios această cinstire ce i se cuvine oricărui oaspete într-o casă de unguri — așa, păi, cum o fo, v-o mărs bine pe ziua de azi ?

— Apăi, că bine, slavă Domnului, numai că Mikloș al nostru o văzut lupul.

— În mlaștinile de lîngă Unyom, acolo l-am văzut, confirmă Mikloș, cel mai tînăr dintre argați — să nu mori pe-acolo, moșule, dă-l încolo de Unyom, și ia-o mai bine pe la Radocz.

— Tătă lumea pe locurile lor, îi îndemînă cel mai în vîrstă dintre argați, iar Hazáia să mară s-aducă cina.

Între timp aprinseră o mică lampă cu gaz ce atîrna din tavanul de scîndură. Hazáia veni cu cina. O bucată mare de slănină cu șorici negru, și o roată de pîine din făină de porumb.

Și mai ieși o dată, și se întoarse aducînd într-o mînă o oală mare plină cu porumb fiert, adevărați ciorchini de boabe galbene — iar în cealaltă un urcior cu vin.

Îl poftiră mai întîi pe Halal, să-și taie din slănină și pîine.

— Tăieți-mi voi, prieteni, îi rugă bătrînul, că pe mine m-or cam lăsat puterile, le-am pierdut bătînd mereu drumurile prin pustă.

Îl serviră, tăindu-i slănina în pătrățele mici, la fel și pîinea, și bătrînul hoinar se apucă să înfulece cu o poftă nebună, ca omul nemîncat de multă vreme.

— Ce-ai zice, moșule, de-un porumb fiert ? îl întrebă careva dintre argați.

— Apăi, ce să zic, răspunse Halal, arătîndu-și gura știrbă : Nu zic nimic, că, vedeți și voi, n-am cu ce mesteca boabele...

Îi întinseră o cană cu vin. Bătrînul trase o dușcă zdravănă, apoi, ștergîndu-și gura de blana cojocului, spuse :

— Numai asta mă mai ține un pic de picioare.

Peste puțin timp nu se mai cunoștea dacă pe masă fusese ceva de mîncare, și argații își scoaseră cu toții pipele din buzunar, ca să le aprindă.

O scoase și Halal pe a lui, argații îi dădură tutun din belșug, să și-o îndese bine, și după ce și le aprinseră pe îndelete, începu pentru toți cei aflați în odaia argaților clipa cea mai plăcută a zilei — odihna de seară.

— De unde ești, moșule ? întrebă, la un moment dat, una dintre femei.

— Din Bakon — din pădurile Bakonului, răspunse bătrînul, slobozind pe nas fumul gros de pipă.

— Da, flăcăii tatii, din Bakon sînt, mai repetă o dată moșul, și în ochii lui stinși prinseră să scapere scînteile vieții.

— Și, de aici, unde ai de gînd să mergi ?

— Cum unde ? La Bakon ! Nicăieri nu-i mai frumos ca în codrii Bakonului.

— Și ce-ai să faci acolo, moșule ?

— Mă duc acolo să mor, răspunse bătrînul hoinar Halal, pe un ton cît se poate de firesc.

Se așternură cîteva clipe de adîncă tăcere. Pe toți îi încerca un sentiment de compasiune față de acest bătrîn vagabond, care răspundea cu atîta simplitate la întrebarea lor.

— Ce altceva îmi mai rămîne de făcut în viața asta, rosti ca pentru sine bătrînul Halal ; simt eu că mult n-o mai duc. Ah, frumoasele mele păduri. Abia aștept să le revăd ! De aici o iau spre Vesprim, de la Vesprim o cotesc la dreapta și pe urmă codrii mei dragi mi se arată în bătaia ochilor. De șaizeci de ani n-am mai fost pe acolo. La Șegești le-am spus povestea mea, vreți să v-o spun și vouă, flăcăii tatii ?

— Da, vrem! Povestește-ne! îl îndemnară cu toții. Că pe la noi rareori se întîmplă să se abată vreun drumeț! Ultimul a dat pe aici acum doi ani.

Bătrînul Halal își ațîță pipa, și începu:

— De felul meu sînt din Hareny — ținutul Bakon. Satul nostru se află chiar în mijlocul unei păduri de stejari. Răposatul taică-meu, ca mai toți țăranii de prin partea locului, ținea de banda uncheșului Josef, căruia i se spunea *savanyei* (acrul). Odihnească-l Dumnezeu, că era un om tare cinstit. Pe boieri, ce-i drept, îi ataca, dar de viața lor nu se atingea decît atunci cînd se împotriveau. Știți, pe acolo era șoseaua ce ducea de la Pesta spre partea croată. Și treceau pe acolo precupeți, cu argați și țărani de-ai noștri, gospodari. Dumnezeu e martor că țăranilor nu li s-a întîmplat nimic. Răposatu' taică-meu era mulțumit. Uneori se întorcea acasă abia a doua sau chiar a treia zi și ne spunea: „Sfîntul Ștefan a fost de partea noastră. Avem două care încărcate de postavuri. Pe domnii precupeți am fost nevoiți să-i spînzurăm". Spun oamenii că, o dată, l-au dezbrăcat pînă la cămașă pe un ban croat. Asta a fost cîndva, de mult, în urmă cu șaptezeci de ani. Uneori porneau la drum numai așa, în doru' lelii, și se întîmpla să pună mîna pe cîteva cirezi de vaci. Da, trăiau bine pe atunci... Dar iată că, într-o zi, cînd ne așteptam cel mai puțin, s-a abătut peste tot satul nostru o mare nenorocire. Bărbații se întorseseră din ultima expediție foarte nemulțumiți, plîngîndu-se că jefuiții izbutiseră să fugă, și în șoaptă își spuneau că era vorba de niște boieri de vază.

Așa se face că, într-o seară, întregul Hareny fu încercuit de armată și în fiecare casă dădură buzna soldații, căutîndu-i pe gospodari. Pe vremea aceea aveam douăzeci de ani.

Îl scoaseră. așadar din case pe gospodari, îi legară fedeleș, îi duseră în vatra satului. Acolo îi înșirară únul lîngă altul și dacă vreunul se împotrivea era biciuit și legat de un copac. Și pe taică-meu, săracu, l-au biciuit în lege.

Și, cum spuneam, așa legați cum erau, stăteau cu toții în șir, și doi domni în haine militare treceau de la unul la altul. Unul mai mărunt de stat, parcă-l văd și-acum, îl întreba pe celălalt, mai înalt : „Ăsta e ? Ăsta !“ Și cum spunea „ăsta“, măruntelul le poruncea soldaților : „spînzurați-l“. Soldații îi luau, pe rînd, unul cîte unul, și-i duceau în pădure. Satul, cum vă spuneam, se află în mijlocul pădurii... Cînd veniră în fața lui taică-miu, cel mai înalt îi spuse măruntului : „Ăsta-i ăla de-a făcut pe șeful, alaltăieri, cînd ne-au atacat cu banda lui Josef-acrul“...

„Hei, bătrîne, a întrebat ăl mai tînăr, bătîndu-l pe taică-meu ușor pe umăr — spune, unde-i Josef-acrul...

Tăticul a scos doar o înjurătură zdravănă.

„Ei, s-aude ? Ne spui ori nu ne spui ? Unde-i tâlharul de Josef ?“

„Spînzurați-mă, că sînt plin de păcate“, le-a răspuns tata.

Deodată, cel mai tînăr s-a întors către celălalt, mai în vîrstă și, cu fața numai zîmbet, i-a spus : „Am auzit că pe aici, prin satele Bakonului, porcii se opăresc de vii, ce-ar fi să încercăm și noi cu flăcăul ăsta ?“

Soldații au adus un cazan mare, lemne, și au pus apa la fiert.

„Ei, ce zici ? Ne spui unde-i prietenul tău ?“

„Nu !“

Și l-au opărit pe bietul taică-meu. Mai întîi mîinile, pe urmă picioarele. Tata n-a spus nici pîs, și, așa opărit cum era, l-au spînzurat de primul copac.

Dintre gospodarii satului n-a rămas unul în viață. I-au spînzurat pînă și pe cei ce nu ieșiseră niciodată să atace la drumul mare, nu de alta, dar între timp se lăsase întunericul și, în bezna aceea, domnul cel înalt nu mai vedea nimic și spunea mereu : „Am impresia că și ăsta a fost printre ei. La ce bun să-i mai judecăm ? Ștreangul pe ei, și în felul acesta curățăm ținutul de tîlhari !... Vă învăț eu minte să-l atacați pe guvernatorul regal"...

— Pe urmă au scos din sat toate femeile și toți copiii, iar satului i-au dat foc... Au făcut dreptate..., firește, după legea lor...

Bătrînul vagabond oftă din adînc, apoi reluă :

— Pe mine și pe alți cîțiva flăcăi mai mari, ne-au dus la oraș și ne-au băgat în pușcărie. Pe vremea aceea domnii judecători îndrăgeau grozav de mult banca acuzaților. În fiecare zi eram bătuți măr, pentru că părinții noștri făcuseră parte din banda uncheșului Josef. Cînd și-au dat seama că n-am mai putea supraviețui altor bătăi, ne-au dat drumul.

Cînd m-am văzut în libertate, am pornit s-o caut pe mama. Am străbătut tot comitatul nostru, am ajuns tocmai pe Vah, în satul Zala, toate comitatele din jur le-am bătut, în lung și-n lat, dar degeaba — n-am găsit-o nicăieri. Cine știe, o fi fugit, poate, în pădure, și acolo au sfîșiat-o urșii.

Pe atunci vremurile erau altfel decît acum... Fraților, mai dați-mi nițel tutun...

După ce își îndesă bine pipa și și-o aprinse, bătrînul Halal continuă :

— În clipa aceea, oameni buni, am simțit deodată cum totul se prăvălește peste mine și am început să hoinăresc. Da, să bat drumurile fără nici un rost. Cînd adormeam, vedeam în vis depărtarea și cînd mă trezeam priveam spre acea depărtare. Uneori mai munceam pe la cîte o

gospodărie. Pe urmă însă mă apuca iar dorul de ducă și plecam mai departe, mergînd așa zile în șir, săptămîni în șir... Am fost și pe Dunăre. Ce mi-am zis: așa nu mai merge, băiete. Te duci să muncești, ca oamenii. Și m-am dus la Pesta și m-am angajat pe un vapor. Navigam sus pînă la bătrîna Rșava și de acolo înapoi. Încărcam mărfuri. O lună întreagă am rezistat pe apă, pînă cînd, într-o bună zi, am văzut de pe puntea vasului niște hoinari umblînd pe malul Dunării și cîntînd mai mare dragul. În primul port am coborît de pe vas, și pe-aici mi-a fost drumul.

— E lată Dunărea? întrebă Mikloș, plin de curiozitate.

— Ori că e, răspunse bătrînul hoinar. E îngrozitor de lată, pe alocuri însă e atît de îngustă încît îți zici în sinea ta că malul celălalt e la o aruncătură de băț. Dar cum vă spuneam, eu nu eram mulțumit. Îmi plăcea mai mult să dorm pe cîmp sau în pădure. Și, precum vedeți, am îmbătrînit bătînd drumurile, și iată, acum au venit vremuri grele peste mine... Ehei... unde-s vremurile de altă dată, cînd omul nu întîlnea nici umbră de jandarm în calea lui...

Am văzut multe la viața mea. I-am văzut pe ruși la Vilagos. La Arad i-am văzut pe soldații împăratului trăgînd într-ai noștri. Au trecut de-atunci niște ani... Azi, cum vă spun, e greu pentru ai noștri. Jandarmul te pîndește acum la tot pasul, așa cum îi pîndea odinioară pe evrei. Au fost născocite tot soiul de cazne noi, cum sînt ocna și munca silnică. Am trecut și eu prin astea. Doi ani am muncit sub pămînt la poalele Ilavei, dar azi nu mai are nici un rost să înjur ce-a fost. Azi pe mine nu mă mai bagă la ocnă, nu de alta, dar nu le-aș fi decît o povară...

Optzeci de ani, măi flăcăi, cîți port eu în circă, sînt totuși niște ani. Uneori, în pribegiile mele, se întîmplă să leșin fără nici o pricină. Dimineața cad grămadă, și mă trezesc abia în toiul nopții. Puterile mele au slăbit și nu mai sînt bun de nimic.

Rostind aceste cuvinte, bătrînul hoinar începu să lăcrimeze :

— Da, flăcăi, acum nu-mi mai doresc decît să ajung cu bine la Bakon și să mor acolo, în mijlocul pădurilor noastre... Ar fi împotriva mîndriei mele de pădurean să mor aici, la cîmpie. Mi s-a urît de atîta cîmpie și iar cîmpie ; nici umbră de copac nu se vede prin partea locului ; ca să faceți și voi o mîncare caldă, adunați balegă de vită și o uscați ca să încingeți focul.

Pe cînd la noi ? Unde te uiți numai stejari, arbori bătrîni și falnici ce se înalță pînă la cer și sub ei se întinde un covor gros de iarbă și mușchi afînat... Da, flăcăi, acolo mă duc eu să mor, la Bakon... La șes nu vreau să mor...

În odaia argaților se așternu o liniște adîncă. Tăcerea fu spartă de cel mai bătrîn dintre argați :

— E vremea să mergem le culcare, fraților. Ție, moșule, ți-am așternut paie proaspete în grajd.

Bătrînul Halal se ridică în picioare, scutură bine pipa, și după ce-o goli, spuse îngîndurat :

— Da, să mergem, că pe mine mă așteaptă o cale lungă... Da, lungă de tot... Rugați-vă pentru mine, ca bunul Dumnezeu să mă ocrotească și să-mi dea putere...

A doua zi dimineața, cînd slugile scoteau vitele la păscut, bătrînul hoinar porni, prin ceață, pe ultimul său drum...

De patru zile tot umbla bătrînul Halal, urmîndu-și drumul, și la întrebarea încotro se duce, răspundea cu aceleași cuvinte :

— Mă duc la Bakon, să mor la mine acasă.

Nimeni nu l-ar mai fi recunoscut acum pe bătrînul hoinar, cel care în urmă cu patru zile pășea atît de gîrbov prin pusta Apró.

Mergea drept, însuflețit de faptul că se ducea să moară în frumoasele păduri din comitatul Bakon... Acolo unde-i muriseră bunicul, tatăl, întreaga familie Halal...

A cincea zi dădu nas în nas cu jandarmii.

— Încotro, moșule ?

— La Bakon, preacinstiți stăpîni, le răspunse umil și abătut bătrînul hoinar, mă duc acolo să mor, în pădure...

Jandarmii nu-și dădeau seama dacă era cazul sau nu să rîdă.

— Va să zică așa, la Bakon ?

— Da, preacinstiții mei stăpîni — asta-i singura mea nădejde, singura bucurie ce mi-a mai rămas : Să mă lungesc frumos pe un covor moale de mușchi, să privesc în sus spre crengile copacilor, să închid ochii și să mor.

— Ehei, moșule, îi spuse unul dintre jandarmi. Bakon s-a schimbat, nu mai e cum a fost. Copacii bătrîni au fost doborîți și în locul lor nu mai e decît lăstăriș... E drept, pe alocuri mai e cîte un colț de pădure, dar nu mai e Bakonul pe care-l știi dumneata. Pădurile de acum nu mai sînt decît o ruină a celor de odinioară. Securea și focul au pustiit totul...

— E adevărat ce spuneți, preacinstiții mei stăpîni ? întrebă hoinarul Halal cu ochii umeziți de lacrimi.

— Adevărul adevărat, moșule, s-a zis cu pădurile Bakonului. Bătrînului i se făcu negru pe dinaintea ochilor. Singura lui speranță se stinsese, singura lui bucurie se risipise.

Și toată durerea lui, pe care o îndurase atîta amar de vreme, izbucni deodată din el cu o forță nestăvilită.

Bătrînul hoinar începu să plîngă și, întorcîndu-se spre jandarmi, le spuse :

— Arestați-mă, preacinstiți stăpîni... La ce bun să merg mai departe ?.

SCURT ARTICOL POLEMIC

Eram de puțină vreme redactor la o anumită publicație dintr-un mic orășel de provincie, cînd în biroul meu se prezentă un anume domn Struška, de profesie lăcătuș și comerciant, membru al Consiliului comunal, care oferea publicației noastre o subvenție anuală de cinci sute de coroane.

— Domnule redactor, începu el pe un ton mieros, v-am adus un mic articolaș polemic,* cît se poate de cuviincios, împotriva fierarului Kezl, știți, licheaua aia neobrăzată. Pușlamaua a scris în „Ecourile noastre" că eu, chipurile, nu mă pricep să repar mașinile agricole și de uz gospodăresc, că sînt un bețiv înveđerat, că-i cumpăr pe ucenicii lui ca să mă învețe și pe mine nițică meserie, și că știe el la cine mă duc eu în vizită în suburbia Žabaků (Broscarilor).

Față de ceea ce apărea în aceste „Ecouri", afirmațiile vizitatorului meu erau o bagatelă, căci „Ecourile", publicația concurenței noastre, îl aveau ca redactor pe faimosul mardeiaș Wackert, cunoscut prin toate cîrciumile de proastă condiție și care a și fost anchetat odată pen-

tru crimă de omor. A fost lăsat în libertate, neputîndu-i-se dovedi nici o vinovăție. Așadar, „Ecourile noastre" erau o publicație temută din pricina acestui redactor. Nimeni nu se încumeta să-l acuze, temîndu-se pentru propria sa viață.

— Articolașul acesta polemic e poate prea cuviincios, continuă domnul Struška, și de aceea v-aș ruga, domnule redactor, să fiți atît de bun și să-l mai întăriți un pic. Știți, l-am scris într-o vinărie, unde era și pielarul Semansky, care, ca să zic așa, are și el pică pe pușlamaua de Kezl ; da, și mai era acolo și meșterul zidar Jurnikl, care și el, ca să zic așa, are o veche răfuială cu jigodia de Kezl, așa că am încropit toți trei împreună... Unul știa una despre această pușlama, altul alta, și uite așa, l-am scris și vi l-am adus dumneavoastră. Nu e prea mare și e cît se poate de cuviincios...

Și domnul Struška începu să dea citire cuviinciosului articol polemic : „N-aveam de gînd să răspund obrăzniciilor dumitale, întrucît, din principiu, pe indivizii de teapa dumitale îi ocolesc de la o distanță de o sută de metri, dar dumitale, domnule Kezl, ți-o spun scurt și cuprinzător, dumneata pretinzi că eu nu mă pricep să repar mașinile de uz gospodăresc. O asemenea minciună josnică poate fi spusă numai de o ființă pe a cărui frunte stă scris de mult că e un mincinos necioplit. Nu mă număr printre acei ce se înfurie la orice grosolănie, cu toate acestea, nu pot trece cu vederea infamiile dumitale și să nu-ți spun, deșteptule, că eu nu beau treizeci de sticle de bere pe zi, cum bei dumneata, și că nu stau cît îi ziulica de mare în bodegă la Popr, cum stai dumneata, și bei secărică zilnic, de douăzeci de creițari, și-ți mai spun, amărîtule, că eu n-am de ce să-i momesc pe ucenicii dumitale, pentru că acești ucenici știu tot atîta meserie cît

ştii şi dumneata, adică nimic. Pe urmă, mincinosule, mai e şi afirmaţia dumitale că ştii prea bine la cine mă duc eu în suburbia Žabakŭ ! Da, mă plimb, ce-i drept, prin preajma caselor pe care dumneata le frecventezi spre indignarea întregii opinii publice, unde rămîi mereu dator şi de unde, beat criţă, ai fost dat afară de cîteva ori, din pricină că ai vrut să dai foc la nu ştiu ce şifonier. Moralitatea dumitale e pe drojdie, domnule Kezl. Cînd ai venit în oraşul nostru, aveai nădragii lucioşi, iar oamenii spun că ai fost adus aici din post în post, şi acum faci pe moralizatorul ! Pe urmă am primit la consiliul comunal o scrisoare prin care eram întrebaţi dacă ştim despre dumneata că eşti o persoană periculoasă pentru morala publică, deşteptule ! Şi cu asta, înţeleptule, închei, deocamdată, iar pe viitor ai face mai bine dacă din banii ce i-ai dat la «Ecourile noastre» ca să-ţi publice acele grosolănii ordinare, ţi-ai cumpăra nişte săpun şi te-ai spăla şi dumneata ca lumea o dată la douăzeci de ani, ca să poţi sta de vorbă cu oamenii măcar de la distanţă".

— Vedeţi, domnule redactor, spuse încrezător consilierul comunal Struška — vedeţi că nu-i prea tare. Ştiţi, mie nu-mi plac expresiile necuviincioase. Ce-i drept, e drept, nu-i aşa ? Dumneavoastră faceţi bine şi daţi-l la cules, aşa cum e, cu litera foarte grasă, şi ca să zic aşa, mai întărindu-l un pic, pe ici, pe colo. De altfel, o să treacă pe la dumneavoastră domnul Semansky, şi dumnealui o să-l mai întregească.

Şi, rostind aceste cuvinte, plecă, lăsîndu-mă singur cu înfiorătorul articol oficial. Dar nu pentru multă vreme.

Nu trecură nici zece minute, cînd în redacţie îşi făcu apariţia domnul Semansky, pielarul. Îmi strînse mîna, mi-o scutură cu putere şi, scoţînd din buzunar o bucată de hîrtie, începu :

— Care va să zică, prietenul Struška a și fost pe aici ?
— Da ! am confirmat eu.
— Eu, amice, nu fac decît să completez cele scrise de prietenul meu. Un mic adaos. Am întrebat-o pe soția mea ce știe despre acest Kezl și ce se vorbește pe seama lui, căci, nu-i așa, domnule redactor, dumneavoastră știți că și eu am cu această pușlama o veche răfuială. Ne-am certat, o dată, la o partidă de cărți. Așa că am scris, frumușel, tot ce știu despre această lichea și, credeți-mă, afirmațiile mele se potrivesc și ele foarte bine în acest articol oficial. O declarație cuviincioasă, dar severă. Adevărul trebuie să iasă la suprafață ca untdelemnul deasupra apei. Deci iată ce știu despre acest bădăran.

Și dădu citire unei pagini întregi. O dată, acest Kezl s-a dus să se împărtășească și în drum spre biserică a înfulecat la iuțeală o momiță de purcel cu hrean. În propria-i pivniță a omorît un ucenic, dar nu i s-a dovedit vinovăția, deoarece ucenicul a murit, chipurile, de vărsat de vînt. A jefuit un flașnetar orb, căruia i-a scos din șapcă toți creițarii. Intră la măcelărie atunci cînd e cea mai mare aglomerație, ia carnea și mai și spune : „Dați-mi repede restul, că mă grăbesc", deși venise în prăvălie fără un sfanț în buzunar.

— Și altceva ? am întrebat plin de curiozitate.

— Nu-l respectă pe preotul paroh. Cam asta ar fi tot ce știu despre el de la oameni. Completați deci, cu ce v-am spus, declarația oficială. În timp ce stam în vinăria ceea, ne-am spus că acest scurt articolaș, polemic, firește, trebuie să fie aspru, dar cît se poate de cuviincios. O să mai treacă pe aici și domnul Jurnikl, care s-a dus să mai dea o raită prin oraș ca să afle dacă nu cumva se mai știe cîte ceva despre această pușlama, spre a se publica în oficiosul primăriei.

Domnul Jurnikl veni şi el cu cîteva completări la amintita declaraţie oficială. Completări la fel de cuviincioase şi la fel de severe ca ale predecesorilor săi.

— Am alergat de mi-a ieşit sufletul pe la toţi cunoscuţii din oraş care au pică pe acest tîlhar, în schimb am venit cu o grămadă de material foarte important împotriva lui.

Într-adevăr. Informaţiile culese întreceau aşteptările. Aşadar, acest Kezl are patru copii nelegitimi la Podivin, opt la Křinec-Telín, cinci la Bavoři. A dezertat din armată. A chinuit-o de moarte pe răposata nevastă-sa: Şi-a otrăvit socrul cu zeamă de pălăria-şarpelui. Cînd, cu ani în urmă, nevasta tîmplarului Maličky din suburbia Žabaků a dispărut în împrejurări misterioase, domnul Kezl n-a fost toată ziua acasă, iar seara, cînd s-a întors, se spune că ar fi fost tare nervos. O dată a atacat în pădure o băbuţă în timp ce aceasta aduna vreascuri. Mănîncă, împreună cu întreaga sa familie, carne de cîine. Şi, în sfîrşit, partea cea mai gravă : Nu-i dă bineţe domnului primar.

— Ticălosul trebuie să afle că se ştie totul despre el, ţinu să precizeze la despărţire domnul Jurnikl ; de altfel, bunul meu prieten, cîrciumarul Řezniček din Trojhrany, o să vină să vă completeze acest material cu noi date interesante.

Şi, cu aceste cuvinte, plecă lăsîndu-mă înmărmurit. Peste puţin timp îşi făcu apariţia în biroul meu domnul Řezniček, zîmbind de la distanţă :

— Veselie mare, domnule redactor, începu el ; tot oraşul e în picioare. De altfel, aşa-i trebuie puşlamalei. Auzi dumneata, cică eu, Řezniček, cel mai căutat dintre cîrciumari, nu dau cantitatea exactă şi drept urmare lumea se va duce după bere peste drum, la concurenţa mea U Grafne-

tru, știi dumneata, la gheșeftarii ăia speculanți... Poftim, aici am scris tot ce am aflat împotriva lui.

Erau, într-adevăr, lucruri cumplite : A depus jurămînt fals. I-au dispărut ucenicii după terminarea uceniciei. Își chinuiește copiii, iar soției îi frige mîinile pe plită. Trișează la jocul de cărți. Îl jignește pe domnul pretor.

— Prietenul meu, pensionarul Talma, știe și el cîte ceva despre această lichea, s-a dus doar să se mai intereseze în strada Vodní, unde a locuit înainte ticălosul de Kezl, să-i mai iscodească nițel pe vecinii lui. Trebuie să sosească aici din clipă în clipă, încheie cinstitul cîrciumar Řezníček, luîndu-și rămas bun de la mine.

Deocamdată priveam distrus pe fereastră, urmărind zarva și animația nemaipomenită ce se stîrnise în piață, chiar în fața postului de poliție. Ieșiseră de acolo patru gardieni comunali care, urmăriți de un cîrd de curioși, se îndreptau spre o stradă alăturată.

Deodată ușa biroului meu zbură, izbindu-se de perete, și în prag își făcu apariția negustorul de la parter :

— Sînteți în viață ? strigă el — văzîndu-mă viu și nevătămat. Slavă Domnului. Va să zică nu-i adevărat ce se vorbește prin oraș, că ați vrut să dați la gazetă un mic articolaș polemic împotriva fierarului Kezl și el, aflînd de această intenție, v-ar fi spintecat burta acasă la dumneavoastră...

Cuvintele lui fură curmate de un vacarm infernal ce se stîrni în fața imobilului.

Și, uitîndu-mă din nou pe fereastră, am putut vedea cum dintr-o parte a clădirii, în care se afla redacția noastră, curierii comunali veneau cu un sicriu destinat mie, iar din cealaltă parte, cei patru gardieni comunali îl trăgeau cu forța spre postul de poliție pe fierarul Kezl.

OFICIOSUL GUVERNAMENTAL „INDEPENDENȚA"

Nici unul dintre cotidienele cehe nu se poate mîndri cu publicarea atîtor schimbări și lovituri de stat petrecute în lumea întreagă, așa cum își permite oficiosul guvernamental „Independența". Sînt zile în care cititorul are prilejul să numere în „Independența" zece, cincisprezece și chiar douăzeci de înfiorătoare revoluții și războaie ce au loc în lume, cumplite catastrofe stihinice, despre care celelalte ziare nu suflă o vorbă. În privința aceasta cei din redacția „Independenței" își păstrează întîietatea, iar în ziua următoare trec fără nici un comentariu peste aceste evenimente mondiale, care, de fapt, nici nu au avut loc. Nu de alta, dar atît în politica de stat, cît și în jurnalistica oficială au biruit, dobîndindu-și o independență deplină.

Falnici, cu fruntea sus și împotriva tuturor, cei de la „Independența" anunță în manșeta de pe prima pagină :

În numărul de azi : Revoluție în Argentina. Bombardarea Havanei. Revoluția soldaților în Africa de Sud. Mexico cere introducerea sclavagismului. Presa bulgară în favoarea războiului cu România. Asasinarea în masă a albilor în Canada. Încăierări violente la Peking. Încercarea de evadare a lui Abdul Hamid. Atentat împotriva familiei țarilor. Puternic cutremur de pămînt în Armenia. Catastrofa navei de război chineze Hientsi. Catastrofală transformare a scoarței pămîntului în următoarele zile. Asasinat politic în Islanda.

A doua zi uită de toate astea și redactorii „Independenței" anunță :

În numărul de azi : Războiul germano-suedez inevitabil. Revoluția generală la tropice. Presa băștinașă indiană îi amenință cu asasinarea pe englezii londonezi. Afacere de spionaj în Australia. Revoltă pe insula Celebes. Indigenii din Noua Guinee luptă iar pentru abrogarea legii împotriva canibalismului. Dispariția Țării de Foc. Tentativă de aruncare în aer a Vaticanului. Descoperirea unui nou continent în Oceanul Pacific. Incendiu de uriașe proporții la Paris. Au ars peste un milion de locuitori. Muntele Ararat a căzut peste Caucaz.

Cu groază citiți în „Independența" asemenea știri pe care nici un alt ziar nu le-a publicat și nu le publică, și așteptați, în continuare, date mai amănunțite în numărul următor. Dar comiteți o gravă eroare. Căci, între timp, „Independența" a obținut alte știri, nu mai puțin înfiorătoare, și dumneavoastră citiți :

În numărul de azi : Războiul Sino-grec inevitabil. O nouă invazie a tătarilor în Europa. Bulgaria republică. Puternică mișcare monarhistă în America de Sud. Revolta deținuților din Guyana franceză. Atac criminal împotriva sultanului. Otrăvirea tuturor generalilor și a ofițerilor superiori în Franța. Lovitură de stat în Tasmania. Foc de armă tras asupra regelui Angliei. Revoluție în Serbia. Intervenție militară a Austriei în Danemarca. După erupția vulcanului Etna, Sicilia se află sub apă. Dispariția subită a apei din Marea Roșie. Cutremur catastrofal în comuna Jesenica, județul Praga. Cufundarea Alpilor.

Rămîneți uimiți de aceste nenorociri și tare ați vrea să știți ce se va mai întîmpla în continuare, cu ce s-au soldat amintitele catastrofe, dacă a scăpat totuși cineva cu viață și dacă în țările calamitate a fost reintrodusă ordinea și liniștea, dar iată că, în numărul următor, din pricina unor noi lovituri de stat sau a altor evenimente înfiorătoare, citiți :

În numărul de azi : Uciderea în bătaie a episcopului greco-catolic din Colomeea-Galiţia. Se aşteaptă ultimatumul Angliei adresat Danemarcei, din pricina asigurării pescuitului scrumbiilor în apele teritoriale engleze. Corp expediţionar albanez asupra Sofiei. Poveste despre pregătirea unei răscoale în Ungaria. Fostul şah al Persiei a poruncit spînzurarea unui număr de 40.000 de turcomani. Lovitură de stat în Japonia. Mikado înecat. Japonia republică. Ocuparea Sahalinului de către forţele armate americane. Războiul ruso-american inevitabil. Răscoala Samoiezilor. Pogrom la Liverpool. Îngrijorătoarea mişcare a monarhiştilor în Elveţia. Oraşul Berna declarat capitala regatului helvetic. Jan Ort rege ? Ştire despre marea bătălie navală între flota maritimă de război austriacă şi piraţii greci, în dreptul insulei Samos. Alipirea insulei Creta la Principatul Monaco. Flota maritimă română a bombardat, din eroare, propriul său port. Chicago în ruine. Peninsula Alaska smulsă de un puternic vîrtej şi transportată în Labrador. Sloiuri uriaşe de gheaţă au rupt o bucată din pămîntul Islandei. Îngrijorătoare fenomene vulcanice pe muntele Říp. Răpirea directorului băncii Austro-ungare. La Debreţin tîlharii i-au asasinat pe toţi cei 285 de poştaşi cu mandatele băneşti. Furioasa ieşire a unui inspector şcolar la Belgrad ! 120 de gimnaşti, în parte ucişi, în parte grav răniţi. Arestarea unui străin misterios la Paris, în legătură cu surprinderea unor telegrame planetare extraterestre, la postul de telegrafie fără fir de la Capul...

Şi, din nou, cu groaza şi cu ochii umeziţi de lacrimi, citiţi aceste ştiri şi, cu fiori de gheaţă pe şira spinării, pătrundeţi în adîncul ziarului, unde aflaţi că toate aceste ştiri sînt provenite, în parte, de la reporterii speciali ai „Independenţei“ şi, în parte, de la corespondenţii locali.

Ce publicaţie şi-ar putea îngădui acest lucru sau, mai bine zis, ce publicaţie politică are atîţia adepţi şi atîţia

simpatizanți, răspîndiți în întreaga lume, așa cum are oficiosul guvernamental „Independența". De aceea alte ziare nu pot să pomenească despre toate aceste evenimente ciudate și înfiorătoare, întrucît nu dispun de materialul necesar, și așa se face că numai partizanii „Independenței" și ai săi cititori vă pot povesti niște lucruri pe care, auzindu-le, vi se face părul măciucă.

Și, precum v-ați putut da seama, membrii redacției faimosului oficios „Independența" nu-și fac veacul doar în Piața Václav. Redactorii „Independenței" se află în Argentina, în America de Sud, în România, în Bulgaria, în China, la Salonic, în Islanda, în India, în America de Nord, la Roma, în Oceanul Pacific, în Grecia, în Guyana franceză, în Danemarca, pe vulcanul Etna, pe țărmul Mării Roșii, pe Insula Sahalin, în Alaska, în Elveția ca și în Creta, așa că nu-i loc pe globul pămîntesc care să nu adăpostească în sînul lui măcar un redactor al „Independenței", astfel încît numărul redactorilor acestei remarcabile publicații este aproape egal cu cel al suplimentelor sale de tot soiul.

Iar numărul acestor suplimente crește de la o zi la alta. Nu trece zi fără ca oficialii guvernamentali să nu anunțe apariția unui nou supliment. Pentru femeile oficiale avem de pildă „Căminul conjugal", al cărui titlu atît de simpatic și de atrăgător le ispitește, pur și simplu, pe mame să împacheteze și să-i înfășoare în acest supliment pe născuții oficiali pentru ca în felul acesta să pătrundă în ei, din fragedă copilărie, ceva din spiritul poltic al excelenței sale dr. Antonin Hajný.

„Duminica noastră" e suplimentul vesel duminical. Falnic și măreț titlu.

„A cui e buna dispoziție ?"

„A noastră !"

„Şi a cui e această Duminică ?"

„Tot a noastră !"

Aşa obişnuiesc să se întrebe şi să-şi răspundă, cu mîndrie, între ei, oficialii guvernamentali.

„Noi nu cerem nimănui o Duminică străină !"

În „Duminica noastră", nenorocosul candidat al guvernului, căzut în alegeri, Viktor Dyk, l-a ucis pe Don Quijote, în piesa sa de teatru publicată sub titlul : *Sfîrşitul lui Don Quijote*". Era un Don Quijote pur oficial, ca un fel de alegorie la adresa politicii oficialilor guvernamentali.

În suplimentul de joi, pe care l-au botezat „Strădanii culturale", oficialii noştri poartă o interesantă discuţie, concluzia fiind că actul cel mai cultural cu putinţă este acela de a te abona la publicaţia „Independenţa". Vinerea — ziua nenorocoasă — apare suplimentul intitulat : „Reprezentantul păturilor sociale mijlocii". Blestemul de vineri apare cel mai bine în acest supliment, a cărui denumire a fost preluată din nomenclatorul breslelor din Şanhai.

Şi tot aşa răsar mereu alte suplimente, ca ciupercile după ploaie. Aşa, de pildă, „Soba noastră" va fi editată numai iarna şi va publica numai ştiri despre îngheţuri, despre degerături, despre victimele avalanşelor de zăpadă, şi aşa mai departe.

Alt supliment „Bucuria spălătoreselor" va fi consacrat educaţiei şi ridicării, din punct de vedere cultural, a femeilor aparţinînd păturilor mijlocii, care sînt excluse din suplimentul „Reprezentantul păturilor mijlocii".

Suplimentele „Paza dinţilor", „Tînărul oficial guvernamental", „Reprezentantul nostru comercial", „Coroana Sfîntului Václav", „Paza Moralităţii", „Mica publicitate

politică", „Oficialul practicant al spiritismului", „Interesele Depozitarilor", întregesc în chip minunat conţinutul acestui remarcabil oficios guvernamental.

Şi, în condiţiile avîntului fără precedent al partidului guvernamental, vom avea parte să aflăm, în cele din urmă, că excelentul cotidian „Independenţa" va apare ca supliment al propriilor sale suplimente, o dată pe săptămînă, ceea ce va constitui, desigur, cel mai original procedeu de editare a publicaţiilor cotidiene.

SPRE DIMINEAŢĂ I S-A FĂCUT MILĂ DE UN CAL CHINUIT

Spre dimineaţă i s-a făcut milă de un cal chinuit. Funcţionarul particular Otto Herz din strada Platnéřska nr. 13 e un entuziast prieten al animalelor. Ocroteşte caii, luîndu-le apărarea ziua şi noaptea, seara şi spre dimineaţă. Sufletul său sensibil e cotropit de o adîncă bucurie atunci cînd izbuteşte, prin intervenţia sa energică, să oprească biciuirea unui cal. Ori de cîte-ori surprinde un asemenea caz, îşi iese din fire în asemenea măsură, încît nu mai recunoaşte nici uniforma gardianului din post, trecînd astfel chiar şi peste uniformele poliţiei. Iar dacă acest lucru se întîmplă spre dimineaţă, dorinţa lui de ocrotire a animalelor se transformă într-o adevărată orgie. Iată însă că azi, în zorii zilei, domnul Herz a suferit o înfrîngere grea la staţia de trăsuri din faţa primăriei Oraşului Vechi.

La orele trei dimineața, în stația amintită, s-a întîmplat să cadă calul birjarului Václav Šach. Colegii acestuia, birjarii Škarka și Eljen, au încercat să pună calul pe picioare, dar bietul animal nici nu s-a clintit. Au băgat sub el un cioltar și, cu binele, l-au îndemnat să se ridice, ca să nu facă de rușine iepele birjarilor praghezi. Dar totul a fost în zadar. Toate chemările lor adresate calului au răsunat în gol. Animalul zăcea cuminte pe pătura mițoasă și fornăia liniștit. Așa stînd lucrurile, Šach s-a folosit de bici și l-a plesnit de cîteva ori pe spinare. Potrivit declarațiilor unor martori oculari, a făcut acest lucru cu prea multă gingășie. De altfel, nici calul n-a simțit în gestul stăpînului un îndemn de a se pune pe picioare, ci, dimpotrivă, a continuat să zacă liniștit și nu s-a ridicat nici cînd s-a apropiat de el gardianul de poliție, care l-a somat în numele legii să se scoale imediat, adresîndu-i-se cu următoarele cuvinte :

— Hai, gata, lasă-te de prostii, fii cuminte și hopa sus!

Calul s-a uitat la gardian cu niște ochi mari și cinici și a continuat să se lăfăie și să fornăie, sfidîndu-i pe toți din jurul lui. Birjarul Šach a ridicat din nou biciușca, dar în clipa aceea gestul său brutal a fost oprit de mîna energică a domnului Otto Herz.

— Gata, m-am săturat de voi pînă în gît, o să pun să vă aresteze pe toți ! Bietul animal, l-ați chinuit ca pe hoții de cai.

Și, cu ochii umeziți de lacrimi, se întoarse în direcția calului, strigînd :

— Tu să stai frumușel întins și să nu te clintești din loc pentru nimic în lume, ai înțeles ? Ar însemna să fii un prost dacă te-ai ridica.

După care, inimosul domn Herz se năpusti asupra gardianului și, apucîndu-l de umăr, începu să-l scuture zdravăn și să-i spună :

— În numele legii, domnule gardian, vei merge cu mine la comisariat, să te învăț eu minte ce înseamnă să chinuiești sau să pui să fie chinuit un biet animal.

La rîndul său, gardianul de poliție, profitînd de această formulare injurioasă, îl apucă pe domnul Herz de guler și strigă :

— Foarte bine, în numele legii să mergem !

Și au pornit spre comisariat, urmăriți de un cîrd nesfîrșit de oameni — domnul Herz, prietenul sincer al animalelor, și în spatele lui mohorîtul gardian de poliție, cu mîna înfiptă în gulerul pretinsului turbulent. Mergeau încet pe străzile liniștite, cufundate încă în beznă, și în urma lor se auzea din piața Orașului Vechi nechezatul vesel al calului birjăresc, care continua să se tolănească în voie pe pătura lui mițoasă, în fața glorioasei primării a Orașului Vechi.

Ajunși la comisariat, domnul Herz întrebă cum și unde se va sfîrși această poveste :

— La măcelăria cabalină, fu răspunsul scurt și foarte promițător al comisarului de serviciu.

Domnul Herz simți cum îi tremură genunchii și în clipa următoare leșină și se văzu în mezelurile din carne de cal.

•

Mai au oare vreo lețcaie locotenenții-majori la data de zece a lunii ? La această întrebare ne-a răspuns pozitiv un necunoscut care, strecurîndu-se în locuința din Karlin nr. 171 a locotenentului-major Josef Schaderla de la regi-

mentul 91 infanterie, i-a furat 430 K în numerar, ba chiar şi un inel de aur, în afara unui ceas de nichel în valoare de 10 K şi a unui portţigaret în valoare de 50 de haleri.

*

Nevoia te învaţă ce nu ţi-e voia. Cînd Dalibor a simţit nevoia, şi-a făcut rost de o vioară. Imitîndu-l, un hoţ necunoscut şi-a făcut şi el rost de o vioară, furînd-o studentului Jan Hrómadka din Oraşul Nou nr. 13. N-ar fi oare cazul ca, după această experienţă, să fie reluat procesul cu afacerea răposatului Dalibor ? Cine ştie, poate că ar ieşi la iveală nişte lucruri frumoase şi, potrivit concluziilor justiţiei noastre, s-ar dovedi că Dalibor a fost acela care a comis spargerea cu pricina, strecurîndu-se în locuinţa studentului Hromadka.

*

Săriţi din mers în tramvaiele electrice ! Nu ne mai rămîne altceva decît să vă adresăm acest îndemn. Mereu am scris : „Nu săriţi", acum însă ne vedem obligaţi să scriem : „Săriţi, oameni buni, săriţi mereu, fără răgaz !" De ce ? Pentru că ieri Jan Kratkochvil, student la Academia comercială, domiciliat în Kralovské Vinohrady nr. 20, a sărit atît de frumos în tramvaiul ce se pusese în mişcare pe strada Palacky, încît a zburat din vagon şi, lovindu-se cu capul de caldarîm, a suferit o rănire gravă. Cine vrea să-i urmeze exemplul, n-are decît să sară vesel mai departe. Şi colegului şi prietenului nostru Novotný, redactor la ziarul „Pravo lidu", îi place grozav să sară în tramvaiul pus în mişcare. Fie ca aceste rînduri să însemne şi pentru el un sincer avertisment, nu de alta, dar şi unui redactor social-democrat i se poate întîmpla să-şi spargă capul.

SUFERINȚELE DOMNULUI TENKRAT *

— O poveste instructivă și înspăimîntătoare —

PREFAȚA

Domnul Banzet, șeful percepției din orașul N., era un bărbat mai în vîrstă, foarte simpatic, avea cîteva fete mai înaintate în vîrstă, numărul lor nu contează, și nutrea speranța — mai curînd ideea fixă — că, o dată și odată, scumpele sale fiice se vor mărita, și anume cu cîte unul dintre funcționarii aflați în subordinea lui. Această idee fixă se ramificase în asemenea măsură, încît în mintea lui prinsese cheag intenția de a-l educa și îmblînzi personal pe viitorul său ginere. Se spune că timp de zece ani ar fi căutat un asemenea om, pînă cînd își găsi victima în persoana domnului Tenkrat, practicant la percepție, fără să se gîndească măcar că acest domn ar putea fi atît de curajos încît să disprețuiască frumosul titlu de *practicant la administrația financiară*, și, într-o bună zi, să dispară fără urmă din orașul N., dezamăgind speranțele domnului Banzet. Domnul Tenkrat a suportat cîteva săptămîni expunerile șefului său suprem, după care, dînd cu toate de pămînt, s-a topit frumușel din orașul N. și, venind la Praga, mi-a povestit cum a vrut să-l instruiască și să-i facă educație perceptorul-șef. Cei ce-l cunoscuseră pe domnul Tenkrat înainte de a pleca în orașul N., acum nu l-ar mai fi recunoscut. Educația, expunerile și încercările de îmblînzire din partea domnului Banzet avuseseră o influență nefastă asupra construcției sale fizice. Slăbise cum-

* Atunci (în cehă).

plit, dînd jos douăsprezece kilograme bune, şi se văzu nevoit să-şi dea toate hainele la prefăcut.

— Nu regret, mi-a spus cu zîmbetul amar cu care venise ; niciodată nu voi regreta, nu de alta, dar ceea ce am auzit şi am aflat de la domnul Banzet...

— Şi ce-ai auzit ? i-am curmat eu vorba...

Şi domnul Tenkrat s-a apucat să-mi povestească totul de-a fir-a păr, iar eu supun declaraţiile lui în faţa unui for larg, ca să se aleagă şi el cu ceva din educaţia domnului Tenkrat.

I

PRIMA EXPUNERE DESPRE ÎNDATORIRI PE CARE A AVUT-O DOMNUL BANZET, INVITÎNDU-L PE PRACTICIANUL TENKRAT SĂ-L CONDUCĂ ACASĂ DE LA BIROU, ADĂUGÎND LA ACEASTĂ EXPUNERE PĂRERILE SALE DESPRE PERSOANELE PROEMINENTE ALE ORAŞULUI N.

— Da, scumpe prietene, poţi să mă conduci pînă acasă, locuiesc în piaţă. Spui că-ţi face plăcere, chiar mare plăcere. Mă bucur. Sper că n-ai nimic de lucru acum, iar o mică plimbare, după munca îndeplinită, nu strică. Dacă nu mă înşel, dumneata te numeşti Tenkrat. E, ca să zic aşa, un nume destul de ciudat. Spui că, iniţial, pe bunicul dumitale îl chema *Tenkrad* *, hé hé, mie, ce-i drept, îmi plac grozav tinerii glumeţi, fireşte, numai atunci... Nu, nu doresc nimic. Spuneam deci atunci, hai să spunem, mi-s dragi oamenii tineri numai atunci cînd glumele lor nu lezează ordinea publică în vigoare.

Nu-mi pot imagina un om mai rău decît cel care cu glumele lui îşi jigneşte superiorii. Superiorii trebuie să existe. De ce trebuie ? Am să-ţi explic. Închipuieşte-ţi că

* Ăla fura !

pe lumea asta n-ar fi decît superiori, în speță, dumneata ai fi perceptor-șef, omul de serviciu Františck ar fi și el perceptor-șef, și la fel și eu. Te întreb eu pe dumneata : ar merge treaba atît de repede cum merge acum ? Așa-i că nu ? Păi cred și eu, scumpe domn.

Îl vezi pe domnul acela de pe trotuarul de vizavi ? Dumnealui e primarul Kouta, un domn foarte șarmant, decorat cu ordinul papistașilor. Da, prietene, în felul ăsta e răsplătită strădania de a te comporta așa cum îi stă bine unui bun creștin.

Omul de colo, îl vezi, da, ăla îmbrăcat în pelerină, e șelarul local Buboiu. Un tip nerușinat și foarte amoral. O dată a refuzat să-și plătească impozitul pe venit. Cum? Așa ceva nu e cu putință ? Atunci nu-l cunoști, distinse domn, ăsta, dacă ar putea, ar alcătui aici o republică. O dată i-a cîrpit cîteva palme domnului primar pentru nu știu ce cuvînt care-l caracterizase ; dacă nu mă înșel, era vorba de cuvîntul *pușlama*. Da, i-a cîrpit trei perechi de palme, și pe chestia asta a făcut nu știu cîte zile de pușcărie, deoarece n-a vrut să plătească amenda legală.

Te miri ? Puah ! La noi se întîmplă multe lucruri ciudate. Nimeni dintre oamenii mai simpli, vreau să zic, nu-i așa, mai de rînd, nu vrea să-și facă datoria așa cum se cuvine. Începînd cu chelnerul de la hotelul Coroana, care doarme în timp ce-ți aduce berea, și sfîrșind cu muncitorul brutar... uite, ăla care vine chiar acum spre noi e meșterul lui, domnul Pelikan... Am onoarea !... al cărui muncitor se încăiera în cîrciumă duminica la petrecerea cu dans și le spunea domnișoarelor orășence de prin împrejurimi că dumnealui e domn cu serviciu de noapte. Da, de la salahorul ordinar care înjură ca un birjar, și pînă la... Îngrozitor, nu-i așa ? Ai dreptate. Scumpe domn, așa e !

La drept vorbind, toate astea nici nu pot fi povestite prea bine. Datoria însă e datorie. Avem îndatoriri față de

noi înșine, față de familie, față de semenii noștri apropiați, față de stat, dar cea mai frumoasă virtute cetățenească este, fără putință de tăgadă, îndeplinirea îndatoririlor noastre.

Mă întrebi cine-i domnul pe care l-am salutat acum? E decanul bisericii locale, un om foarte învățat. A și scris o carte intitulată: *Istoria biblică a potopului* în care-i freacă pe toți necredincioșii. Toți elevii școlilor primare și secundare o capătă în mod gratuit dacă obțin nota zece la religie. Asta se numește răsplata pentru îndeplinirea întocmai a îndatoririlor ce-ți revin. Zici că-i frumos? Păi sigur că da, prietene, ai dreptate, în felul ăsta mintea copilului e stimulată în asemenea măsură, încît printre elevi a luat ființă și se dezvoltă un fel de întrecere, aș spune mai curînd o luptă nobilă, animată de strădania tuturor — el sau ea — de a obține și ei o asemenea carte. Uite, de pildă, în orașul nostru sînt copii care au acasă și cîte zece *Istorii biblice ale potopului*. Și, cu toate acestea, decanul nostru e o persoană foarte modestă. Clatini din cap, prietene? și ți se pare poate un tip ostentativ? Nu? Bravo.

Din asta se vede cît de bine știi să judeci și să apreciezi modestia. Așa e. Indiferent de poziția pe care o ocupă, fie ca și cea mai înaltă, omul trebuie să fie modest. Uită-te, de pildă, la mine. Zici că te uiți? Foarte bine. Așa e, mă număr printre persoanele de frunte ale acestui oraș și, precum vezi, merg alături de dumneata, ca și cînd aș fi tatăl dumitale, stăm de vorbă și nu mă fălesc cu nimic, cu absolut nimic. Zici că sînt amabil? Asta-i bună, știi ce, hai să nu mai vorbim despre asta. Mă prețuiești? Îți mulțumesc, scumpe prieten. De mult îmi doream să întîlnesc, o dată, un asemenea tînăr care să știe și să simtă care-i sînt îndatoririle. Să fiu pe pace și să n-am

nici o grijă ? Sînt și n-am. Căci cel ce îndeplinește așa cum se cuvine tot ce-i poruncesc superiorii lui, acela e pentru mine un om de caracter.

Zici că o să-ți dai osteneala ?. Nici nu-i nevoie să-mi spui. Văd asta în ochii dumitale. Nu-mi mulțumi, ci caută mai curînd să vorbești cu mine întotdeauna așa cum ai vorbi cu tatăl dumitale, poți să mi te destăinui, destăinuirea fiind de asemenea un fel de îndatorire a inferiorului față de superiorul său. Așa gîndești și dumneata ? Bravo. Cum văd, ești un tînăr foarte instruit, scumpe prieten. Între mine și dumneata, adică între noi doi, se poate înfiripa și dezvolta o legătură cît se poate de amicală. Cum spui ? Să dea Dumnezeu ? Văd că ești un om evlavios. Mă bucur. O să te prezint cît mai curînd nu numai familiei mele, dar și celorlalte personalități din localitate !... Am onoarea ! Dumnealui e consilierul comunal Petranek ; are două fete, care ar fi foarte bucuroase să se mărite, fii atent, tinere ! Se spun despre ele tot felul de lucruri ciudate. Cum ? Nu vrei să te încurci cu nici o domnișoară ? Ei, nici așa să n-o luăm, prietene, într-o bună zi tot o să trebuiască să se întîmple, și o să te însori și dumneata. Că, dé, oameni sîntem. Dar ar fi de preferat să te căsătorești cu o femeie mai în vîrstă, cultivată, care să știe însă să și gătească, o femeie bună, bine educată. Nici nu știi, prietene, ce frumoasă poate fi o asemenea căsnicie. Dar asta ai să vezi... Cum ? Am dreptate ? Păi sigur că am, prietene.

Nimic nu-i mai presus ca un menaj intim, agreabil, dar, înainte de a face un asemenea pas, principal e să te sfătuiești, scumpe domn, da, să te destăinuiești superiorilor dumitale, această destăinuire fiind și ea un fel de îndatorire, ca să zic așa, de serviciu. Cum ? Spui că vei

face acest lucru cu cea mai mare plăcere ? Bravo, aşa-mi placi ! Eşti un tînăr isteţ şi cumsecade. Tinereţea e primejdioasă, scumpe prietene, foarte primejdioasă, şi e nevoie de o mînă fermă care să ştie s-o conducă şi peste... Cum ai zis ? Obstacole ? Da, aşa e, peste obstacolele vieţii. *Über die Felsen des Lebens.* Sper că ştii germana. Destul? Nu ajunge. Învaţă, prietene, această limbă, care este limba oficială de stat. În oraşul nostru, orice om de familie mai bună cunoaşte germana. E, de altfel, şi o îndatorire naţională, să nu citim doar ziarele cehe. Ce-ai vrut să spui ? Că nu cunoşti numele acestei străzi ? Asta e strada Spiritului, prietene, strada micului spirit, pe care locuieşte directorul şcolilor primare din localitate, domnul Kafroněk, un om cu comportări foarte simpatice, care publică, în revista noastră săptămînală, informaţii şi povestiri despre nişte lucruri foarte originale. Ce spui ? Că îţi dai seama de acest lucru chiar din titlurile amintite ? Aşa e, prietene, excelente contribuţii culturale, aceste lucrări ale domnului Kafroněk. Sper că eşti abonat la revista noastră ? Nu ? În cazul ăsta sper că te vei abona cît mai curînd, pentru că e, ca să zic aşa, şi asta un fel de îndatorire cetăţenească, dacă ţinem seama de faptul că e vorba de o publicaţie instructivă de înaltă ţinută, la care ai putea şi dumneata să colaborezi, dacă vreun necioplit ar atenta, grosolan, la cinstea şi poziţia dumitale de cetăţean onorabil al obştei noastre".

— Ajunsesem în faţa casei lui, a mai adăugat domnul Tonkrat, şi, în timp ce ne strîngeam cordial mîna, domnul Banzet a ţinut să-mi mai spună : Datoria, prietene, datoria, ţine minte acest lucru, după care eu m-am îndreptat spre locuinţa mea, cu un junghi cumplit în creier.

II

EXPUNERE DESPRE HANUL LOCAL LA BOUL, DESPRE DOAMNA PAŽOUTOVÁ, LA CARE LOCUIEŞTE DOMNUL TENKRAT ŞI DESPRE HRANA PE CARE ACEASTA I-O PUNE PE MASĂ

— Cum ? Aseară ai fost la hanul La Boul ? Şi te-ai distrat acolo cu nişte domni ? Şi dumnealor te-au invitat la cină ? Mi-ai pricinuit o mare durere, domnule Tenkrat, da, mare durere mi-ai pricinuit, şi m-aş supăra pe dumneata dacă n-aş şti cît e de neplăcut să fii străin într-un oraş şi să nu cunoşti bine situaţia.

Cum văd, pari mirat de cele ce-ţi spun, dar să nu-ţi închipui că sînt supărat pe dumneata. Te-am scuzat, pentru necunoaşterea condiţiilor din oraşul nostru, căci dacă ai fi ştiut despre ce local e vorba, niciodată nu i-ai fi trecut pragul.

În cîrciuma La Boul intră duşmanii noştri, indivizi aparţinînd aşa-numitului partid socialist, care, imaginează-ţi, nu şi-au trimis pînă acum copiii la sfînta comuniune. Cum, nu-ţi vine a crede ? Ţi-ai închipuit, poate, că aici, în oraşul nostru, nu sînt decît oameni aşezaţi ? În cazul ăsta, află, prietene, că te-ai înşelat. În localul acela se strînge tocmai acea scursoare a societăţii care a organizat o adunare de protest atunci cînd au sosit în oraşul nostru misionarii ca să facă colectă pentru pruncii chinezi. Da, văd că dai din cap, şi nu-ţi vine a crede. Dar aşa stau lucrurile. De asemenea josnicii sînt capabili aceşti oameni cu care dumneata ai stat ieri la aceeaşi masă. Pot afirma că adunarea lor de protest nu s-a soldat cu rezultatul scontat de

ei. Oamenii din aceste locuri nu sînt chiar atît de proști încît să permită cuiva să declare, fără a fi pedepsit, că avem noi aici destui copii săraci de care trebuie să ne îngrijim, și să nu ne omorîm pentru niște prunci chinezi ; le-au arătat ei, că noi nu trăim aici în necredincioasa Franță, și că orașul nostru e o parte integrantă a imperiului Austriac. Pe urmă vorbitorul a fost transportat de urgență la spital, unde a avut destul timp să mediteze și să-și dea seama cît e de nepotrivit să profanezi cele mai sacre sentimente ale națiunii. Da ! Și cu o asemenea gloată — cu asemenea *pöbel*, dumneata ai stat și te-ai amuzat, și pînă la urmă dumnealor te-au poftit să iei parte la serata lor. Cum ? Îți pare rău ?

Scumpe domn, în scurtul timp de cînd te cunosc, am recunoscut în dumneata bărbatul care va rămîne întotdeauna un adept al binelui și căruia nu e nevoie să-i explic ce e rău și urît. Nu mi-e teamă pentru dumneata în nici o privință și de aceea nici nu-mi trece prin minte că te-ai putea molipsi de o societate proastă, într-un local prost. E vorba numai de faima, de faima bună nu doar a dumitale, ci a întregii noastre instituții. Cum ? N-o să mai calci pe acolo niciodată ? Îmi pare bine, dar nici nu era nevoie să spui, fiindcă eu m-am convins imediat de acest lucru. Vino diseară la hotelul Coroana, vei avea un loc rezervat la masa noastră. Societate aleasă : eu, decanul bisericii, pretorul, directorul școlilor și primarul orașului. Găsesc acolo un papricaș excelent, servesc o bere nemaipomenită, luminația e decentă, iar noi întreținem discuții agreabile și interesante, fiecare știe ce poate să-și permită, ne stimăm unul pe celălalt — nu vei vedea acolo nici un fel de așa-zisă înfrățire, cu bătăi pe burtă, așa cum se întîmplă în altă parte, și în același timp sîntem cu toții plini de veselie și de o bună-cuviință măsurată. Cam asta e tot

ce am vrut să-ți spun despre ce înseamnă un local bun și un local prost.

Acum aș dori să te întreb ceva. Unde locuiești dumneata, scumpe prieten ? Cum ?!? La doamna Pážoutová ? Prietene, prietene ! Ți-am spus ieri că un tînăr are nevoie de sfaturile bune ale unui bărbat mai în vîrstă și mai experimentat. Dumitale, probabil ți-a plăcut de la bun început această femeie, pentru faptul că e o văduvă tinerică de numai douăzeci și șase de ani. Te rog, nu spune că nu. Cunoaștem noi prea bine cum e cu voi, tinerii. Cum ? Vrei să spui că nu te numeri printre ei ? Ei, hai, nu te mai eschiva. Dumneata nici nu-ți dai bine seama ce primejdie te pîndește. Pot să-ți divulg, firește cu toată discreția, că doamna Pažoutová nu-și dorește nimic altceva decît să zăpăcească pe cineva de cap, să-l lege de ea și pe urmă să-l amenințe cu scandalul și să-l oblige s-o ia de soție. Da, da, această Pažoutová e o femeie perfidă, care lovește mișelește, pe la spate. Cum ? N-ai observat la ea așa ceva ? Mă miră, prietene ! Asta-i tipul de femeie care umblă tiptil, cu pas de pisică, nici n-o auzi cînd se apropie, și, gata, și-a și înfipt colții în tine. Cum ? Te îngrozește ce-ți spun ? Păi cred și eu ! Of, dumnezeule ! Da' ce să-i faci, așa-i tinerețea, lipsită de experiență, de precauție și clarviziune. Fii cu băgare de seamă, tinere prieten, femeia asta a aflat, cu siguranță, că dispui de oarecare avere ! Zici că nu i-ai vorbit despre asta ? Ehei, scumpe prieten, se vede cît ești de naiv. Aici se trîmbițează totul că iuțeala fulgerului. Dumneata știi oare că de pe acum se vorbesc multe pe seama dumitale și a doamnei Pažoutová ? Cum ? Te îngrozește această poveste ?

Nu te îngrozi, scumpe prietene, străinii intră ușor în gura lumii. De altfel, chiar dumneata i-ai spus azi-dimineață omului nostru de serviciu. „Nici nu știi, domnule

František, ce mulțumit sînt de locuința mea." Ai spus-o chiar cu gura dumitale ? Adevărat ? Păi vezi ? Și ai mai spus că dimineața ți se dau la cafeaua cu lapte două cornuri proaspete ? Așa-i ? Și că ieri, în zi de post, ai avut la prînz friptură de gîscă ? Iar azi purcel la tavă și budincă de mere... Adevărat ? Păi vezi, prietene, treaba asta e cumplită. Noroc că mi te destăinuiești, nu de alta, dar cum văd, dumneata te afli pe calea cea mai bună pentru a părăsi drumul onoarei și onestității. Așa ceva n-o să se întîmple ! Juri că nu se va întîmpla ? Ei, băiete, băiete, azi ești în gura lumii, mîine povestea se amplifică, iar poimîine izbucnește, pe chestia asta, un scandal județean.

Două cornuri proaspete la cafea ? Miercuri, gîscă ! Joi, purcel la tavă și budincă de mere ! Prietene, prietene ! Scumpul meu domn Tenkrat ! Sabia lui Damocles atîrnă deasupra capului dumitale ; e de-ajuns o mică tresărire și ești pierdut, blamat în fața opiniei publice, și odată cu dumneata e blamată întreaga instituție și eu, superiorul dumitale, care n-aș avea inima să nu-ți atrag sincer și prietenește atenția și să nu-ți spun înainte de a nu fi prea tîrziu : Băiete, fiul și bunul meu prieten, scumpe domn, pleacă din casa acestei văduve, părăsește-o și curmă în felul ăsta firul bîrfei și al calomniilor. Mută-te imediat în altă parte.

Stai, că mi-a venit o idee ! Am aici, în localitate, o mătușă. O femeie venerabilă, văduvă după dirigintele poștei, o nemțoaică, în vîrstă de cincizeci de ani, îi zice Krathauer, și știu că are o cameră liberă de închiriat. Chiar azi o să stau de vorbă cu ea și mîine te poți muta. De-ar fi să te coste oricît, dar-i, numai să scapi odată de această doamnă Pažoutová. Plătește-i chiria pe toată luna, iar eu te asigur că nu vei avea de regretat. La doamna Krathauer o să înveți mai bine germana și, crede-mă, asta e de neplătit ! Accepți ? Bravo ! Dealtfel eram sigur

că vei accepta. Nu, nu, te rog, nu-mi mulțumi ! Sînt, într-adevăr, bucuros că am izbutit să te salvez la timp. Iar, o dată, sînt sigur de acest lucru, vei recunoaște singur ce bine e să ai un prieten dezinteresat, chiar dacă acesta ar fi să fie, de pildă, însuși superiorul dumitale. Nu găsești cuvinte de mulțumire ? Să lăsăm asta, scumpe domnule Tenkrat, dumneata ești atît de simpatic, încît eu trebuie să mulțumesc cerului binefăcător pentru faptul de a te fi cunoscut. Oameni ca dumneata sînt puțini pe lumea asta, crede-mă ! Și-acum, du-te frumușel și reziliază contractul cu doamna Pažoutová. Ne vedem diseară la restaurantul de la Coroana. La revedere.

După aceea, domnul Tenkrat mi-a povestit că era atît de hipnotizat și de istovit, încît, într-adevăr, a reziliat înțelegerea cu doamna Pažoutová și, în aceeași seară, a putut să ducă această veste îmbucurătoare la restaurantul hotelului Coroana.

III

LA COROANA

— Domnul perceptor-șef, domnul decan al bisericii, domnul pretor, domnul director școlar, domnul primar și eu. Prezentarea persoanei mele de către domnul perceptor-șef și prezentarea domnilor amintiți de ei înșiși.

Domnul decan : Am auzit despre dumneata multe lucruri frumoase, tinere domn.

Pretorul : Domnul perceptor-şef nu mai găseşte cuvinte de laudă pentru persoana dumitale, distinse domn.

Directorul şcolar : Se spune despre dumneata că ai fi un om foarte imparţial, domnule Tenkrat !

Primarul : Se aude că n-ar exista un tînăr mai punctual şi mai exact în îndeplinirea sarcinilor încredinţate...

Urmează nişte bolboroseli din partea mea, întreţesute de mormăielile de laudă ale domnului Banzet, care, peste puţin timp îi povesteşte domnului profesor, în limba germană, gluma aceea cu jocul de cuvinte, cînd, am spus, chipurile, că pe bunicul meu l-a chemat, iniţial, „Der hat gestohlen“ *, grăbindu-se apoi să adauge : „Vielen Schönen Mädchen das Herzlein“...** Izbucneşte un rîs general, în toiul căruia domnul pretor bate cu degetul în masă şi strigă : „Es war damals, Herr Tenkrat“***. Cînd hohotele de rîs s-au stins, directorul şcolar m-a întrebat dacă am citit ultimele sale povestiri despre sfinţii părinţi.

— Le-a citit, s-a grăbit să răspundă, în locul meu, domnul Banzet, şi a fost atît de entuziasmat de ele, încît mi-a spus că ar dori să vă vadă şi să vă cunoască.

Şi domnii discutau aşa între ei, făcînd abstracţie de prezenţa mea. De bună seamă, pentru ei era de-ajuns că m-au văzut şi că mă aflu în mijlocul lor ; numai domnul Banzet, protectorul meu, mă întreba, ce-i drept, mai des : Şi care-i părerea dumitale în această chestiune, domnule Tenkrat ? Iar eu nu făceam decît să dau din cap aprobator.

S-a vorbit despre papricaşul care în seara aceea, după spusele lor, a fost mizerabil. Pe urmă i s-a dat un serios avertisment somnorosului ospătar, cerîndu-i-se cu toată energia să nu mai caşte în timp ce serveşte. Apoi cineva

---

* Ăla a furat (germană).

** Multor fete frumoase le-a furat inimoara... (germană).

*** Asta a fost pe-atunci, domnule Atunci (germană).

a povestit despre hoţul care s-a îmbătat în pivniţa băcanului Vondrák. În fine, domnul pretor a început să tune şi să fulgere împotriva servitoarei sale, care i-a uns ghetele de box cu un vax obişnuit în loc de cremă specială.

După aceea decanul bisericii s-a apucat să vorbească despre politică, spunînd : politica, în general... şi adresîndu-mi-se mie, m-a întrebat : Dumneata ce crezi despre politică ?

Şi gata, domnul Banzet s-a grăbit să intervină declarînd : „Domnul Tenkrat mi-a divulgat, cu toată discreţia, că dumnealui nu se amestecă în politică..."

Ca să nu vă mai plictisesc în continuare, ţin să vă subliniez doar atîta că orice întrebare mi se punea, indiferent de cine, răspunsul în locul meu era dat, de fiecare dată, de neobositul meu protector, domnul Banzet.

Iar atunci cînd domnul decan a spus că dumnealui nu mănîncă mazăre, domnul Banzet a ţinut să-i declare că i-am destăinuit despre mazăre că e cea mai cumplită mîncare din cîte am cunoscut vreodată...

Cînd au început să-i înjure pe evrei, au aflat că nici eu nu-i pot suferi şi, potrivit cuvintelor domnului Banzet, dorinţa mea cea mai fierbinte ar fi lichidarea tuturor evreilor.

Domnului decan al bisericii îi luceau ochii de bucurie, şi bătîndu-mă pe umăr, pe mine care nu scoteam o vorbă, mi-a spus : „Domnule Tenkrat, în vremurile pe care le trăim noi în momentul de faţă, puţini oameni ca dumneata există pe acest pămînt ; necredinţa, infidelitatea, răzmeriţa, profanarea a tot ce e sfînt se răspîndesc în toată lumea ; atîta timp cît oamenii au ştiut ce-i teama de justiţia tribunalelor noastre, era altfel... *Sunt certi denique fines*, — a subliniat decanul cu o voce solemnă şi înălţă-

toare — iar odată, veţi vedea, puterea se va întoarce din nou în mîinile noastre şi atunci, veţi vedea, domnule. Atunci, nu se vor mai repeta asemenea cazuri, în care cineva din localitatea noastră să mai refuze să-şi trimită copiii la sfînta comuniune...

Da, se întîmplă nişte lucruri înfiorătoare, a continuat decanul adresîndu-se întregii societăţi ; ştiţi ce i-a spus alaltăieri şelarul Buboiu paracliserului meu, cu care s-a ciocnit într-o încăierare verbală ? „Dacă decanul dumitale se ţine cu atîta stricteţe de *Sfînta scriptură*, n-are decît să iasă o dată, aşa, de băşcălie, în afara oraşului şi să mănînce lăcuste, cum a făcut sfîntul Ioan în pustiu." Da, aşa i-a vorbit paracliserului meu acest ticălos...

— Ce părere ai despre treaba asta, domnule Tenkrat ?

— Eu... eu...

— Înţeleg, a intervenit la iuţeală protectorul meu, domnul Banzet. Dumneata te întrebi dacă omul acesta se mai află în libertate...

— Am mai rezistat să ascult această vorbărie încă o jumătate de oră, a încheiat această expunere domnul Tenkrat. Pe urmă mi-am luat rămas bun, iar domnul Banzet a ieşit să mă conducă pînă în faţa hotelului Coroana, unde mi-a spus : „Aşa-i că am avut dreptate ? Societate aleasă, degajată, discuţii interesante, agreabile, fiecare ştie ce poate să-şi permită, ne respectăm unul pe altul, nici o înfrăţire cu bătăi pe burtă şi totuşi veselie, în limitele unei distinse bunecuviinţe... Dumneata le-ai făcut cea mai bună impresie. Te bucură ? Îmi pare bine. Dar cel mai mult mă bucur eu, tînărul meu prieten. Aşa cum se bucură dascălul de discipolul său. Aşadar, mîine la amiază te muţi. Şi vezi, ai grijă să fii destul de energic încît să nu te laşi

ispitit de linguşirile înşelătoare ale acestei femei primejdioase...

— Domnul Banzet — a ţinut să mai adauge domnul Tenkrat — nu bănuia atunci că, peste cîteva săptămîni, energia mea avea să se manifeste sub o formă nespus de întristătoare pentru persoana lui...

IV

EXPUNERE DESPRE NOUA LOCUINŢĂ

— Cum? Să primesc mulţumirile dumitale cele mai calde pentru bunăvoinţa de a-ţi fi procurat o nouă locuinţă? Se poate, domnule Tenkrat? Mi-am făcut, pur şi simplu, cea mai elementară datorie, şi sper că şi dumneata eşti mulţumit. Cum? Încă nu ştii?!! Domnule Tenkrat, ţi-am făcut rost, crede-mă, de cea mai bună locuinţă din întregul oraş. Cum? Te deranjează faptul că trebuie să intri în odaia dumitale trecînd prin bucătărie şi prin altă odaie, şi că prin odaia dumitale se trece în a treia odaie?

Domnule Tenkrat, bunul meu prieten, te rog nu mă dezamăgi în speranţele pe care mi le-am pus în dumneata, considerîndu-te un om aşezat şi cumsecade. Cuvintele dumitale miros a dorinţa de a dispune de o cameră cu intrare separată. Cum? Nici prin gînd nu ţi-a trecut aşa ceva? Uite ce, scumpul meu prieten, nici eu nu-s făcut de ieri-de azi şi, vorba ceea, cunosc prea bine dorinţele oamenilor tineri de a fi, cît mai mult cu putinţă, independenţi şi de sine stătători. De a avea în buzunar cheia

apartamentului, o cameră cu intrare separată, să vină acasă cînd li se năzare, să aducă pe oricine, de prieteni nu vorbesc, ci numai despre prietene, da, și asta era și dorința dumitale, nu-i așa, scumpul meu prieten ? Cum ? Nici pe departe ?

Ei, hai, nu te mai eschiva, și mai lasă scuzele ! Te cunosc mai bine decît îți închipui. Spui că nu ești un chefliu ? Nici nu am spus așa ceva și, cinstit vorbind, nici n-aș mai sta să discut cu dumneata dacă aș ști că ești un flușturatic ; eu nu-ți vorbesc decît despre ispita ce se poate naște în sufletul unui tînăr ca dumneata. Zici că ești blindat cu propriile dumitale principii ? Scumpe domnule Tenkrat, în orașul nostru au mai fost pînă acum mulți oameni cu principii, care, pînă la urmă, au cedat, totuși, în lupta cu ispita, și tocmai de aceea socot eu că e cel mai bine să fii, într-un fel, sub observația cuiva. Cum zici ? Că ești destul de mare ca să nu-ți mai trebuiască așa ceva ?

Scumpe prietene, ai douăzeci și opt de ani, și asta e vîrsta cea mai primejdioasă a tinereții, care, de altfel, te scuză pentru felul în care îi răspunzi sfetnicului și educatorului dumitale cel mai sincer și mai devotat. Doamna Krathauer, dacă poți să mă crezi, nu va căuta niciodată să te iscodească, dimpotrivă, îți dorește cea mai mare libertate, de care însă dumneata n-ai voie să profiți în nici o direcție. I-am atras atenția că ești un bărbat tînăr, pe care-l pîndesc o mie de primejdii într-un oraș, chiar atît de mic, cum e orașul nostru.

Iar ruda mea, cu ochii aproape umeziți de lacrimi, mi-a făgăduit să-ți fie mamă și să te ferească de toate relele. Și mi-a mai promis că, anume pentru dumneata, ca să-ți alunge tristețea, va organiza ceaiuri, eventual dansante,

în a treia odaie... Un moment, nu mă întrerupe, știu ce vrei să spui : că în această a treia odaie se trece prin odaia dumitale. Dar lasă-mă să termin. Va organiza doar serate frumoase la care va invita socetatea cea mai aleasă. Numai rudele ei, scumpe domn, căci află, distinse prieten, că noi avem în acest oraș o mulțime de rubedenii.

Spui că azi la amiază, în timp ce luai masa de prînz, a apărut acolo o doamnă, care la un moment dat a trecut prin camera dumitale, iar dumitale ți s-a părut că te cercetează cu atenție ? Fii, te rog, atît de bun și spune-mi : ți-a plăcut ? Un pic ? Cum ? Fiindcă are nasul turtit și e bătrînă și uscățivă ? Și că are părul roșcat ? Nu, domnule Tenkrat, n-ai văzut bine, scumpul meu prieten. Aha, admiți deci că erau lăsate jaluzelele, ca să nu bată soarele ! ? ! Da, așa este, și se vede că ești un om corect, fiindcă femeia pe care ai văzut-o e frumoasă, tînără, părul ei e auriu, nicidecum roșcat, iar trupul ei e suplu și zvelt, nicidecum uscat, căci, scumpe domnule Tenkrat și bunul meu prieten, femeia aceea era domnișoara Marketa Barizetová, adică fiica mea. Să te iert că n-ai văzut bine și că abia acum îți amintești ce sprinten și ce frumos pășea ? Da, iubite domnule Tenkrat, ai dreptate, fiica mea are un pas atît de delicat și atît de fermecător, încît nici o doamnă de onoare de la curtea imperială nu pășește mai grațios. Dar hai să fim sinceri unul față de celălalt. Comoara mea Marketa a auzit de la mine atîtea lucruri frumoase despre dumneata, încît și-a pus în gînd, în calitatea ei de prim copil în familia noastră, să vină să te vadă, și, ca să zic așa, trebuie să-ți spun, cu inima deschisă, că i-ai plăcut. Da, mi-a povestit ce frumos și cu cîtă delicatețe ai tăiat carnea de vită, în timp ce mîncai. Precum vezi, fetița mea mai e și-acum aproape un copil.

Cum ? Te bucură aprecierea ei în legătură cu felul în care ai tăiat carnea aceea de vită ? Fiica mea a fost pur

și simplu entuziasmată, scumpul meu prieten ; s-a necăjit însă nespus că n-a putut să-ți vadă bine fața.

E o fetiță drăgălașă, și cînd o vei cunoaște mai bine, îți vei da seama ce tristețe m-ar cuprinde dacă ne-ar răpi-o cineva din casă, luînd-o de soție. Regretul nostru ar mai putea fi îndulcit numai dacă soțul ei ar fi un om așezat, un om de caracter, blajin și cumsecade, domnule Tenkist, care să simtă în persoana ei și prezența părinților. Cum ? Buzele mele au rostit cuvinte de aur ?

Ah, scumpul meu prieten ! Nici nu știi cît de greu mi-ar fi să mă despart de acest îngeraș și îți jur că n-am de gînd s-o dau nici în ruptul capului unuia pe care să nu-l cunosc, hai să zicem, măcar atît de bine cum te cunosc pe dumneata. Zici că te bucură încrederea mea și că te dau de exemplu ? Te rog, lasă mulțumirile și dă-mi mai bine mîna să ți-o strîng părintește. Așa, și-acum cu bine, și diseară ne vedem la Coroana.

— Atunci mi-a venit în minte, pentru prima oară — a ținut să adauge eroul acestei istorioare — că încet-încet intru într-o mare încurcătură.

V

EXPUNERE DESPRE SCRISOAREA ROZ

— Mă întrebi de ce sînt azi atît de taciturn, de ce nu glumesc și de ce sînt atît de trist. (Un oftat.) Nu pot să nu fiu trist. (Alt oftat.) Nu pot să nu fiu supărat cînd văd ce pericol îl amenință pe cineva pentru care aș fi în stare să-mi vărs și sîngele.

Cum văd, scumpul meu domn Tenkrat, inima dumitale nu e prea îndurerată de mărturisirea mea, căci, firește, dumneata nu-ți poți închipui ce-i în sufletul meu atunci cînd observ ce curse i se întind prietenului meu de către o persoană necunoscută. Cum ? Nu-ți dai seama încă despre cine vorbesc ? Despre dumneata e vorba, scumpul meu coleg, despre dumneata, omul lipsit de experiență, aflat cu un picior la marginea unei prăpăstii înfiorătoare. Cum ? Tot nu știi despre ce anume e vorba ? Și să fiu liniștit, fiindcă doamna Krathauer e o femeie în vîrstă și nu se gîndește la nici un fel de prostii ? Stau și mă întreb dacă nu cumva mă iei peste picior, prietene. Cum ? Tot nu înțelegi ?

Uite ce, prea scumpe domn, dumneata nu poți totuși să tăgăduiești că azi, în cursul dimineții, ai primit la birou o scrisorică roz. Cum ? Nu înțelegi de ce a putut să mă mihnească această scrisorică ? Scumpul meu coleg, dumneata ești un bărbat cu o frumoasă poziție socială, averea dumitale îți asigură ea însăși această poziție, iar acum te afli pe calea cea mai bună de a deveni funcționar, da, da, ține minte ce-ți spun : în cîțiva ani vei fi funcționar la administrația financiară.

Reprezinți, deci, ca să zic așa, o partidă bună, da, o partidă excelentă, și, deodată, dumneata nu ești în stare să pricepi că o femeie ar vrea să te prindă în mrejele ei și să nu-ți mai dea drumul toată viața ! Cum ? Scrisorica aceea roz nu e de la nici o femeie ? Domnule Tenkrat, a opta poruncă a Domnului sună astfel : „Să nu minți și să nu juri strîmb împotriva aproapelui tău". Nu păcătui, scumpe domn, față de această poruncă, și mărturisește cu inima deschisă. Cum ? Într-adevăr ? scrisoarea nu e de la nici o femeie ?

Și-atunci ce vrea să însemne parfumul acela de liliac, care s-a răspîndit prin birourile noastre în clipa în care

dumneata ai deschis scrisoarea cu pricina. Spui că e de la un domn ? Domnule Tenkrat, minciuna îl face de ocară pe oricine, şi cel ce minte... Cum ai spus ? Că e de la un domn care s-a folosit de acest şiretlic, ca dumneata să nu arunci scrisoarea, întrucît de fiecare dată îţi solicită un împrumut ? Scumpul meu domn Tenkrat... pe mine nu mă poţi duce... Cum ? Îmi dai scrisoarea s-o citesc ? Foarte bine.

(Pauză)

Mă rog, dar asta încă nu înseamnă că nu e de la o femeie ! Poftim ce scrie : „Mă aflu într-o criză financiară de moment. De aceea mă adresez dumitale cu stăruitoarea rugăminte de a avea amabilitatea să-mi trimiţi cincizeci de galbeni. Cu expresia celui mai adînc respect, rămîn al dumitale, J.Z."

Nu te supăra, prietene, dar acest J.Z.. poate fi foarte bine şi o femeie. Josefa, Jana, Jaromira, Zadakova, Zouralova, Zamostna. Hai, recunoaşte cinstit, scumpul meu prieten, că ai avut şi dumneata o dată o legătură cu o femeie. În definitiv, de ce nu ? Cum ? Nu e nevoie să-ţi fac cu ochiul ? Nu, nu, nu, mărturiseşte deschis, iar eu îi scriu imediat acestei femei, dă-mi repede numele şi adresa ei, ca să te feresc de o mare ruşine... da, o să-i scriu ca un adevărat părinte...

Să iau deci un creion şi carnetul de însemnări ? Cum ai spus ? Că pe femeia asta a mea o cheamă Jaroslav Zajíček, că e pictor şi locuieşte la Chrudim în casa cu nr. 23 ? E adevărat ? Pot da crezare acestei afirmaţii ? Răule, răule...

Nici nu ştii ce pietroi mi s-a luat de pe inima mea atît de greu încercată. Scumpul meu domn Tenkrat ! Dar ceva trebuie, totuşi, să-ţi spun. Dumneata pretinzi că s-a folosit de acest şiretlic, scriind pe hîrtie roz, ca să nu arunci scri-

sorica la coș. Dar vezi, tocmai de asta se leagă mîhnirea mea. Am știut de la bun început că e o scrisoare de la un bărbat, întrucît eram convins că mi te-ai fi destăinuit mai demult dacă ai fi avut vreo legătură amoroasă. Cum ? Asta se înțelege de la sine ?

Îți mulțumesc pentru încredere, dar să continuăm. Dumneata ai preluat de la poștaș această scrisorică roz ca orice tînăr dornic de o aventură amoroasă. Nicidecum ? Atunci cum se face că ai primit-o, de ce n-ai expediat-o imediat înapoi, de vreme ce inima dumitale nu simte în ea dorința de a iubi ? Cum ? Dumneata preferi mîncarea, băutura și somnul ?

Ei, băiete, băiete ! Dumneata, scumpul meu coleg, ești încă foarte tînăr, îți spun asta mereu, ai sîngele iute și neastîmpărat, dar ești lipsit de experiență ; un astfel de romantism sună ca bătăile de clopot, și, desigur, inima dumitale a luat-o razna de bucurie în clipa în care ai primit scrisoarea aceea, iar ochii, ce să mai spun, străluceau de fericire...

Cum ? Dumitale nu-ți strălucesc niciodată ochii ? Și atunci ce-a fost ? Ce ar fi putut să fie, scumpul meu coleg și prieten Tenkrat ? Ori așteptai, poate, să primești o scrisoare de la o anumită domnișoară, te gîndeai poate... Ori ai crezut, poate, că doamna Pažoutova îți scrie să părăsești o casă a cinstei și virtuții și să te întorci înapoi la ea, în odaia aceea rău famată ? Ori ?... Ce-ai vrut să spui ? Că era o scrisoare ca orice scrisoare, și atîta tot ?

Te înșeli, scumpul meu prieten. E o mare diferență, iar această diferență constă în culoare, iar dumneata roșești ! Ce mi-e dat să văd, scumpe domn ? Cum ? Dumneata ai obrajii roșii de la natură ? Nu, nu, la mijloc trebuie să fie altceva. Mi se pare mie că te-am surprins asupra unui gînd, care, eventual, ar explica totul...

N-aveam cum ? Ei, băiete, băiete, dumneata așteptai o scrisorică de la o anumită domnișoară, nu-i așa ? Și sînt sigur, scumpul meu prieten, că te-ai gîndit la silueta aceea suplă, la fata aceea cu părul de aur pe care ai văzut-o atunci în camera dumitale. Ce-i cu dumneata ? Te-ai împurpurat la față... Da, fiul meu, sînt alături de dumneata și știu ce se petrece în inima dumitale, bunul și scumpul meu prieten. Dar trebuie să-ți mai spun ceva : Marketa mea știe să se stăpînească și niciodată nu va scrie ea cea dintîi. Da, asta e, știe să se stăpînească, scumpul meu fiu...

— Pe urmă i-am făgăduit că a doua zi, duminică, mă voi duce la ei la masă, ca să mă obișnuiesc să mă mișc în sînul familiilor de cea mai bună condiție, a adăugat domnul Tenkrat, arborînd un zîmbet mai trist ca oricînd...

VI

DOMNUL TENKRAT POVESTEȘTE DESPRE PRÎNZUL FESTIV ÎN CASA DOMNULUI BANZET ȘI DESPRE TOT CEEA CE I-A FĂCUT ACOLO O IMPRESIE NEOBIȘNUITĂ

— Cînd m-am prezentat la locuința lor, la orele unsprezece și jumătate fix, domnul Banzet m-a întîmpinat cu următoarele cuvinte : „Tocmai mă pregăteam să vin după dumneata". După care am fost prezentat doamnei Banzetová și fiicelor lor. Cîte erau, nu mai știu, nu de alta, dar erau atîtea, încît numărul lor a avut darul să mă zăpăcească de-a binelea. Mă simțeam, probabil, ca omul

care se uită la niște păduri întinse ori la imensitatea oceanului, ori, știu eu, poate la o îngrămădire uriașă de munți. Știu doar atît că eram cel mai tînăr din întreaga societate și că toate fiicele domnului Banzet m-au pus într-o mare încurcătură prin bătrînețea lor. Am rămas, pur și simplu, descumpănit. Cînd Marketa mi-a întins mîna, domnul Banzet mi-a aruncat o privire plină de semnificații și a spus : „Voi doi, dacă nu mă înșel, vă cunoașteți un pic."

După aceea, doamna Banzetová mi-a ținut o cuvîntare cu următorul conținut : „Prea stimate domn ! Am dorit, într-adevăr, foarte mult să vă cunosc, deoarece soțul meu mi-a povestit despre dumneavoastră atîtea lucruri frumoase și simpatice, încît l-am îndemnat mereu să vă invite la un dejun, întrucît atît eu, cît și fiicele mele ardeam de nerăbdare să-i strîngem, cu căldură, mîna bunului prieten al tăticului nostru. Cînd îl auzi, numai despre dumneavoastră vorbește : «Domnul Tenkrat a spus cutare lucru, domnul Tenkrat a povestit despre cutare lucru, domnul Tenkrat și-a înțepat azi degetul cu penița, domnul Tenkrat în sus, domnul Tenkrat în jos» — da, zile în șir nu vorbește decît despre dumneavoastră. Iar Marketa, fiica noastră cea mai mică, nu mai putea nici ea de nerăbdare, în dorința ei fierbinte de a sta de vorbă cu dumneavoastră, căci instruirea dumneavoastră, preastimate domn, e într-adevăr remarcabilă, și ea de mult așteaptă un asemenea prilej de a sta de vorbă cu cineva despre artă. Sărăcuța de ea, e ca o păsărică închisă într-o colivie. Dacă ați auzi-o cîntînd la pian, ah, Doamne, sînt sigură că inima v-ar tresălta de bucurie... Ar putea foarte bine să dea și concerte publice, dar mititica nu vrea..."

— Mămico, ce-ți veni ?...

— Vedeți cît e de sfielnică și de modestă ? Deocamdată trebuie să-i cînți ceva domnului Tenkrat, ei hai, du-te, nu te mai sfii. Așa e ea, ca un copil...

— Mămico...

— Hai, du-te, du-te, Marketo, şi cîntă-ne melodia ta preferată...

— Domnişoară, am intervenit eu cu o voce rugătoare, fiţi bună şi cîntaţi-mi ceva !...

— Hai, du-te, au îndemnat-o în cor, surorile ei şi astfel m-am dus cu ea în salon, urmat de un număr mare de capete de femei, de pe care se uitau la mine, cu un aer de reproş, fardul de pe obraji, de pe sprîncene, de pe buze, şi toate femeile acelea se uitau la mine cu nişte ochi de parcă ar fi vrut să mă devoreze, iar eu mă simţeam probabil ca soldaţii lui Napoleon în Egipt, în momentul în care vestitul împărat le-a spus, arătînd cu mîna spre piramide : „Ţineţi minte şi nu uitaţi că în clipa asta se uită la voi mileniile !"

Domnul Banzet m-a poftit să iau loc în balansoarul de lîngă pian, domnişoara Marketa îşi lăsă degetele uscate pe claviatură şi primele acorduri făcură să bubuie întregul salon...

— Asta-i fantezia ei, a ţinut să spună domnul Banzet, cu un entuziasm ce creştea cu fiecare lovitură a domnişoarei Marketa în clapele nobilului instrument.

— Nu-i aşa că-i minunat ? a continuat să se înflăcăreze domnul Banzet, sprijinindu-se de speteaza balansoarului meu cu atîta putere, încît am fost silit să depun toate eforturile ca să nu mă duc peste cap.

— Minunat, am repetat eu din politeţe, regretînd că în clipa aceea nu eram surd, nu de alta, dar ceea ce auzeam avea darul să-mi sfîşie nervii. Iar Marketa cînta, cînta mereu, surorile ei au dispărut încet-încet, una cîte una, pînă cînd n-am mai rămas în salon decît eu, domnul Banzet şi Marketa, care cînta mereu fantezia ei fantastic

de lungă, fantezia ei, care-mi spărgea timpanele și-mi biciuia nervii în locurile cele mai sensibile.

— Minunat, a murmurat din nou domnul Banzet, sprijinindu-se cu și mai mare greutate de speteaza balansoarului ; pe urmă a mai mormăit ceva neînțeles, și greutatea lui pe balansoar a început să crească tot mai mult, pînă cînd nu a mai încăput nici o îndoială că domnul Banzet adormise, așa cum era, rezemat de speteaza balansoarului.

Situația mea era cum nu se poate mai critică. Mi-era teamă să fac vreo mișcare, străduindu-mă din răsputeri să mențin echilibrul balansoarului, în timp ce Marketa cînta mereu, bătînd din ce în ce mai furios în clapele pianului.

În fine, puterile au început să mă părăsească și m-am văzut silit să cedez un pic ; adormitul domn Banzet apăsa întruna pe speteaza balansoarului, acesta a prins să se legene, picioarele mi s-au înălțat spre plafon, capul mi s-a dus în jos spre dușumea, și eu m-am dat frumos peste cap și, cu acest prilej, picioarele mele au apucat între ele, fără voia mea, ca într-un cleşte puternic, gîtul domnului Banzet, trăgîndu-l peste mine, și cu această mișcare echilibrul balansoarului a fost restabilit ; dar numai pentru o clipă, căci s-a pierdut din nou, deoarece domnul Banzet a zburat cu iuțeala fulgerului în cealaltă parte, înscriind astfel un arc de cerc atît de mare, încît a doborît luminarea de pe pian, a spart rama pe care se aflau notele, strigînd în acest timp „Maica ta Hristoase" cu vocea lui de bas, peste care se înălța glasul pițigăiat al Marketei : „Vai, vai, vai..." și glasul meu de tenor ce țîșnea de sub balansoarul răsturnat : ...mnezeule mare, fecioară Maria...

După ce a dat buzna în salon mult așteptatul ajutor, nu am mai fost o persoană ce zăcea pe jos, ci, din nou,

un oaspete în bună regulă, care, la întrebarea înspăimîntatei amfitrioane, a răspuns că nu i s-a întîmplat nimic, că, pur și simplu, balansoarul s-a dat peste cap, și atîta tot. În cele din urmă am izbucnit cu toții într-un hohot de rîs nestăvilit, cu excepția domnului Banset, care își apăsa cucuiul de pe frunte cu lama cuțitului de buzunar, condus din salon de soția sa, căreia îi povestea cum se rezemase de balansoar. Peste cîteva clipe am auzit din încăperea alăturată vocea ei severă :

— Altă dată să nu mai bei atîta vin de dimineață ! Ce-o să creadă dumnealui despre noi ?...

Cuvintele următoare nu le-am mai auzit, s-au stins într-un nou acord de pian, care, din păcate, nu s-a soldat cu un alt dezastru. Domnișoara Marketa a repetat minunata sa fantezie, în timp ce surorile ei s-au pierdut, din nou, una cîte una, lăsînd convorbirea noastră fără nici un martor :

— Niciodată n-am auzit ceva mai frumos...

— Credeți ?

— Nu cred, domnișoară, ci sînt convins de acest lucru ; talentul dumneavoastră și ceea ce am auzit mă îndreptățesc să declar că interpretarea dumneavoastră este, fără nici un fel de exagerare, excelentă !

— Pur și simplu, mă flatați...

— Nu, eu n-am obiceiul să flatez, sînt un om sincer și direct, și, făcînd o apreciere absolut rațională a compoziției dumneavoastră, îmi îngădui să fac afirmația că este cea mai frumoasă compoziție din cîte mi-a fost dat să ascult pînă acum...

Am vorbit așa cam vreun sfert de oră, demonstrînd în felul ăsta că prostii se pot vorbi nu numai despre starea vremii, ci despre orice pe lumea asta, și că e foarte ușor să repeți, sub altă formă, tot ce ai spus cu cîteva clipe în urmă.

În fine, își făcu apariția în salon doamna Banzetová, căreia Marketa îi spuse ce discuție strălucită avusese cu mine, drept care amfitrioana rosti drăgăstos, amenințînd-o părintește cu degetul :

— Diavoliță mică ce ești...

Ne-am dus pe urmă în sufragerie, unde, în ciuda protestelor mele insistente, am fost așezat totuși la loc de cinste, in capul mesei, apăsat pe umeri de doamna Banzetová din stînga, de soțul ei din dreapta. Doamna Banzetová a bolborosit apoi un fel de rugăciune, din care am desluşit că vom căpăta ceva din mîna Domnului, și în clipa următoare castronul cu supă a început să facă ocolul mesei, întrucît eu am refuzat să mă servesc primul, oferindu-l, serviabil, doamnei Banzetová.

— Ei, hai, nu te mai lăsa atîta rugat, spuse energic domnul Banzet, și, apucînd polonicul, îmi puse mie, cel dintîi, supa în farfurie, și abia după aceea se serviră și ceilalți.

Lîngă mine ședea drăgălașa Marketa, despre care doamna Banzetová spunea că ciugulește ca o păsărică.

— Păpați, domnișoară, păpați, i-am spus eu cu gingășie, la care domnul Banzet a ținut să menționeze : „Supa e temelia, și carnea e trăinicia".

Lingurile au prins să țăcăne și supa fu consumată. Pe urmă au fost aduse la masă niște păhărușe mici, un fel de degetare, pe care le umplură cu vin de Malaga. De bună seamă, în intenția lor era să se imite un ospăț sărbătoresc.

Marketa avea acum buzele subțiri și palide, căci vopseaua de pe ele trecuse în stomacul ei odată cu supa.

Una dintre domnișoare, după ce își șterse gura cu șervețelul, avea un obraz galben ca ceara, iar celălalt roșu ca trandafirul.

Era foarte interesant să urmărești cum se schimbă culorile feței, la fiecare folosire a șervețelului. Una dintre fiice avea o sprînceană neagră, iar cealaltă sură. Șervețelele erau luate imediat de pe masă și domnișoarele, la semnele delicate ale mamei, ieșeau una cîte una, ducîndu-se chipurile în bucătărie, ca apoi să se înapoieze cu alte vopsele pe obraji...

Felurile de mîncare au fost : curcan cu prune, șnițel de porc cu mazăre, un fel de paté prăjit, tocană de căprioară cu sos picant și găluște, și o cremă de zahăr ars, care, în afară de denumirea de cremă, n-avea pe ea nimic cremos.

— Marketa a preparat-o, la cuptor — Marketa a bătut albușurile, — Marketa a dat pe răzătoare coaja de portocale... eu n-am făcut decît s-o supraveghez, a ținut să precizeze amfitrioana, ispitindu-mă în felul ăsta să mă servesc.

Mîncam cuminte, ascultîndu-i pe toți din jurul meu cum plescăie și gîfîie...

Vinul era acru și de cea mai proastă calitate :

— Așa ceva sînt sigur că n-ai mai băut, strigă la mine domnul Banzet. *Prosit !*

Paharele au răsunat și le-am golit cu toții pînă la fund, iar eu am arborat o mină cît mai agreabilă cu putință...

Cînd a venit cafeaua neagră, m-a apucat, deodată, un fel de indispoziție la stomac, și tot timpul aveam senzația că mi-a rămas ceva ciudat în gîtlej, parcă ar fi fost un fir de păr. Și mă irita în asemenea hal, încît simțeam cum mi se întoarce stomacul pe dos, iar eu, așezat în fața oglinzii, vedeam cum mi se întinde paloarea pe obraji. În viața mea nu mi se mai întîmplase o poveste atît de cumplită. Să vorbesc, nu mă încumetam, nu de alta... Pe scurt, mă străduiam să las impresia că mestec... Am început să nădușesc și, deodată, mi s-a făcut

atît de rău, încît, nedîndu-mi seama ce fac, am zbughit-o afară din sufragerie, fără să scot o vorbă, și, mai-mai să scot din țițîni ușa bucătăriei, m-am repezit cu disperare pe palier, unde amfitrionii mă găsiră aplecat peste balustradă, nu ca musafir, ci ca un membru al familiei, care se comportă cît se poate de degajat, ca la el acasă. Pentru un musafir, era prea îngrozitor ceea ce îmi îngăduiam... Iar de jos din curte, doi purceluși se uitau la mine cu ochi recunoscători și, încet-încet, căzu peste ei, printre altele, și firul de aur din părul drăgălașei domnișoare Marketa...

Peste puțin timp, văzînd cît sînt de palid și cum tremur din tot corpul, domnul Banzet m-a condus înapoi în casă, unde m-a întins în pat, asigurîndu-mă că miloasa Marketa leșinase speriată de boala mea...

— Acum îmi aduc aminte, a ținut să mai spună domnul Tenkrat, încheindu-și povestirea despre prînzul festiv, cum suna rugăciunea aceea: „Sfinte, Dumnezeule, părinte ceresc, binecuvîntează aceste daruri, pe care le vom primi din mîna ta..."

VII

PRIMA PLIMBARE A DOMNULUI TENKRAT CU DOMNUL BANZET, DUPĂ TREI SĂPTĂMÎNI DE SUFERINȚĂ, DATÎND DE LA PRÎNZUL FESTIV

— Nici nu știi cît sînt de bucuros, scumpul meu convalescent, că poți iar să ieși la aer curat. Cum? Statul în pat începuse să te plictisească de moarte?

Te cred, bunul meu prieten, dar a fost un caz de forță majoră, ai avut absolută nevoie de liniște și odihnă, așa cum ai nevoie de aerul pe care-l respiri. Cum ? Nu ești lămurit dacă ai beneficiat de liniștea necesară, de vreme ce rudele mele te-au vizitat și s-au interesat de sănătatea dumitale ?

Păi vezi, scumpul meu convalescent, tocmai de aici poți trage concluzia în ce măsură le-ai cucerit inima, da, da, din felul în care s-au îngrijit de liniștea și sănătatea dumitale... Cum ! ? ! Dumneata pretinzi că erai sănătos tun chiar a doua zi după prînzul acela festiv ?

Nicidecum, scumpe coleg, nu erai deloc sănătos, de vreme ce aveai catar stomacal. Cum ? N-ai avut catar stomacal ? Cum poți să spui așa ceva, bunul meu prieten ? Ai avut, de vreme ce ți s-a făcut rău după consumarea unor mîncăruri consistente. E știut că cel ce vomită după consumul de mîncăruri consistente are stomacul deranjat.

Cum ? Să nu-ți mai aduc aminte de povestea asta că ți se întoarce stomacul pe dos ? Păi vezi, scumpul meu convalescent, că am dreptate cînd spun că stomacul dumitale nu-i nici acum complet restabilit, de vreme ce numai simpla aluzie la mîncărurile consistente are darul să te indispună ? Cum ? Catarul acela stomacal l-am decis noi după ce ne-am consultat cu doamna Krathauer, deși nu era adevărat ?

Bunul meu prieten pe cale de însănătoșire, să știi de la mine că doamna Krathauer e o femeie minunată care se pricepe la toate. Își dă seama imediat, mai bine decît cel mai bun medic, ce cui îi lipsește și, crede-mă, aici în oraș sînt multe familii de cea mai bună condiție, care i se adresează ei cu toată încrederea și, te rog să mă crezi, numai datorită excelentei îngrijiri de care te-ai bucurat din partea ei poți astăzi să ieși cu mine pentru prima oară la plimbare, după trei săptămîni de zăcut

în pat. Cum ? Îi mulțumești, dar susții că a turnat în dumneata atîtea fierturi, încît abia după trei săptămîni te simți mai bine.

Scumpul meu convalescent și iubite domnule Tenkrat, nici nu știi cît ne-am gîndit cu toții la mijloacele care ar fi putut să-ți ajute, cîte ceasuri am stat și am chibzuit la noi acasă ca, în cele din urmă, să-i spunem ce fel de ceaiuri să-ți fiarbă.

— Să-i dăm să bea ceai de cuișoare, ne-am înțeles în consiliul de familie ; și ai băut ceai de cuișoare.

Văzînd că nu ajută, ne-am adunat din nou și ne-am sfătuit.

— Să-i dăm să bea fiertură de fierea-pămîntului, a propus Marketa. Și ți-am dat să bei fiertură de fierea-pămîntului. Dar tot fără nici un efect.

— Ce părere aveți de o fiertură de salvie amestecată cu trifoi încins ? a propus soția mea. Bine, am zis noi, și dumneata ai băut și această fiertură. Dar tot fără nici un efect.

Nici nu știi ce năzdrăvănii ai făcut.

Ai sărit din pat ca fript și a trebuit ca noi toți, împreună cu doamna Krathauer, să te ținem zdravăn, nu de alta, dar mereu voiai să pleci, spunînd că n-ai nimic, da, la un moment dat ai vrut să te îmbraci și, la împotrivirea noastră, ai început să înjuri și să blestemi. Da, băiete, să blestemi ! Am fost siliți să-ți ascundem hainele și ghetele, căci altfel ai fi săvîrșit, cu siguranță, un act nesăbuit.

Pe urmă te-ai apucat să strigi în gura mare că ți-e foame. Cum ? Dumneata pretinzi că n-ai avut încotro și a trebuit să strigi, de vreme ce primeai zi de zi doar o cană de supă, o chiflă și două ouă moi ?

Scumpe domnule Tenkrat, bunul meu prieten pe cale de însănătoșire ! În cazul catarului stomacal, leacul cel

mai bun e regimul alimentar. Da, dieta! Cum? Dumneata n-ai avut nici un catar stomacal și numai mătușa mea ți-a stricat stomacul cu poșirca ei? Îmi pare rău de ce spui, scumpe prieten, dar eu te iert, fiindcă știu că toți convalescenții sînt nerăbdători și nici unul dintre ei nu vrea să recunoască sacrificiul și abnegația celor ce-i îngrijesc...

Cum? Sacrificiul a fost din partea dumitale? Iar noi ți-am violat voința, silindu-te să înghiți, linguriță cu linguriță, fierturi de mușețel, de salvie cu trifoi încins și fierea-pămîntului? Prietene pe cale de a te însănătoși! Oricărui bolnav i se pare că medicul îi violează voința, silindu-l să respecte tratamentul prescris de el. Cum? De ce, la cererea dumitale, n-am chemat un doctor? E cît se poate de simplu. Pentru că n-am vrut să se mai bucure nimeni de însănătoșirea dumitale, în afară de noi. Ziua de azi e o adevărată sărbătoare pentru întreaga noastră familie, ba, mai mult, aș putea spune că e o sărbătoare pentru întregul oraș. În fiecare seară domnii de la Coroana s-au interesat de sănătatea dumitale — domnul pretor, domnul decan al bisericii, directorul școlii, primarul și, pot să-ți destăinui, cu toată discreția, că ideea cu înghițitul bucăților de gheață a venit direct din partea domnului pretor.

Cum? Așa ceva nu i-ai dori nici celui mai mare dușman? Prea scumpe domnule Tenkrat! Cum poți vorbi așa?!! Nici nu știi cîți bolnavi i-au considerat pînă acum pe medici drept dușmanii lor cei mai înrăiți, dar n-ai ce-i face, leacul e amar, în schimb te face bine.

Să le transmit tuturor mulțumirile dumitale pentru aceste manifestări de prietenie? Cu plăcere. Se înțelege de la sine că o să le transmit, și îndeosebi unei anumite persoane care se va bucura cel mai mult să audă cuvintele dumitale prietenoase. Cum? Nu știi despre cine-i vorba?

Pot să-ți împărtășesc că în tot orașul sînt multe persoane care s-au întristat auzind de boala dumitale, dar cea mai îndurerată a fost o fată tînără și frumoasă, care ziua și noaptea a vegheat în plînsete și rugăciuni, închinîndu-se preasfintei născătoare de Dumnezeu, să pună pentru dumneata o vorbă bună pe lingă tronul ceresc, și cu vorba ei sfîntă și plină de putere, să-ți aducă binecuvîntarea și grabnica însănătoșire. În fiecare zi s-a dus la biserică și, îngenuncheată în fața altarului, a invocat-o pe Sfînta fecioară, cu rugăciunea de a te vedea iarăși sănătos și bine dispus.... Într-adevăr, s-a petrecut o minune ? Scumpul meu convalescent, să știi de la mine că numai datorită acestei copile inocente, a stăruinței în rugăciunea ei și, firește, a îngrijirii noastre nepreccupețite, s-a produs această minune.

Da, Marketa noastră a fost aceea care, zi de zi, îngenuncheată în fața altarului Sfintei Fecioare din Boleslav, a invocat cerul, rugîndu-se pentru însănătoșirea dumitale ! Cum ? Ți-ai dat seama numaidecît de acest lucru ? Și asta o știu, căci pe toate mi le-a spus doamna Krathauer. În nopțile cu febră, cînd te zbăteai în patul dumitale, te auzea cum o strigai mereu pe Marketa. O, Marketa, Marketa ! așa strigai. Cum ? În felul ăsta te simțeai mai ușurat ? Da, scumpul meu băiat, meritul cel mai mare pentru însănătoșirea dumitale îl are ea, nu noi.

Îi mulțumești pentru tot ce-a făcut ? O să-i transmit, sigur c-o să-i transmit, și nici nu știi ce bucurie o să-i facă mulțumirile dumitale ! Ca să zic așa, ea a fost îngerul dumitale păzitor. Prezența ei a avut darul întotdeauna să te legene, să-ți aline suferința și să te adoarmă într-un somn întăritor. De cîte ori apărea, însoțită, firește, de doamna Krathauer, dumneata adormeai într-o clipită, și pe chipul dumitale se înfiripa un zîmbet de fericire. Sînt în stare să pariez că și în somn simțeai pre-

ența ei binefăcătoare și că o visai în fiecare seară. Într-adevăr, o visai mereu ? Ah, cît de fericită va fi cînd îi vei spune acest lucru !

Da, scumpul meu băiat, în definitiv de ce am păstra acest lucru ca pe o taină, și de ce n-am face-o fericită, răsplătind-o într-un mod atît de delicat pentru dragostea ei nețărmurită cu care te-a îngrijit în timpul bolii ? Mda, și-acum, am pentru dumneata o veste îmbucurătoare. Da, pentru seara asta îți pregătim o mică surpriză. Doamna Krathauer organizează, în cinstea însănătoșirii dumitale, o seară festivă, prietenească, la care va participa întreaga noastră familie. Cum ? Îți bate inima de fericire ? Da, băiete, te înțeleg ! Și știu ce înseamnă asta. Căci vine și Marketa noastră cu inimioara ei bătînd de bucurie, hé, hé ! Așa, și-acum mă reped un pic pînă acasă să mai aranjez cîte ceva și sper că vei fi atît de bun să mă aștepți cîteva clipe, pînă mă întorc. Între timp, te las în paza Domnului, scumpul meu băiat : Îndată sînt înapoi...

Și-acum o să-ți povestesc, mi-a spus domnul Tenkrat, aprinzîndu-și un alt trabuc, ce am făcut după ce domnul Banzet a intrat în pasaj...

VIII

AM FUGIT DE SUB DRAPEL...

— Cînd pașii domnului Banzet au început să răsune greoi pe treptele de lemn ale pasajului, mi-am analizat la iuțeală starea mea sufletească. Mă simțeam ca ostașul

care, nemaiputînd suporta tirania superiorilor săi, fuge din post, părăsește batalionul și o ia la sănătoasa. Așa și eu, decis să fac acest lucru, m-am întors din drum și cu pași grăbiți am luat-o după colț, uitîndu-mă foarte circumspect înapoi, să văd dacă nu iese cumva domnul Banzet din casa lui. Asigurîndu-mă, din goană, că deocamdată nu mă amenință nici o primejdie din acea direcție, am cotit-o repede pe strada Spiritului și, neținînd seama de privirile trecătorilor, am început să gonesc într-un ritm din ce în ce mai rapid. Directorul școlii tocmai se uita pe fereastră în timp ce eu alergam în sus pe strada Spiritului, și deodată l-am auzit strigînd fără încetare, în urma mea :

— Sănătos, prietene, sănătos ?

Din strada Spiritului am ajuns, dintr-un salt, în strada Sfîntul Prokopie, doborînd cu acest prilej un puști care se încurcase în drumul meu, și de acolo am fugit pînă în vîrful dealului, unde, oprindu-mă cu sufletul la gură, mi-am aruncat o privire asupra împrejurimilor. La capătul străzii Sfîntul Prokopie am zărit un pîlc de oameni, care arătau cu mîna spre mine, iritați, de bună seamă, de galopul meu pe o stradă atît de liniștită. Unii alergau spre locul în care mă oprisem. Așa stînd lucrurile, n-am mai stat pe gînduri, am rupt-o la fugă spre păduricea de la poalele dealului și, fără să mai țin seama de condițiile de teren, îmi croiam drum prin lanul înalt de secară... În pădurice, strecurîndu-mă prin desișuri, îmi deschideam drum printre tufe de mure și zmeură, împins de strădania de a goni mereu înainte, spre a nu mai vedea în urma mea blestematul oraș N.

În cele din urmă am ajuns la șoseaua ce ducea spre codrii adînci ai Lešinei. M-am oprit pentru o clipă ca să-mi trag sufletul și să ascult dacă nu cumva aleargă

cineva după mine, apoi, punîndu-mi o batistă la gură, așa cum i-am văzut făcînd pe concurenții în întrecerile sportive, am pornit din nou la drum, fugind cam o jumătate de oră, într-un ritm moderat, de pe o colină pe alta, cînd la vale, cînd la deal, și cînd în preajma șoselei au prins să freamăte coroanele primilor stejari din codrii Leșinei, m-am prăvălit în iarbă, la umbra arborilor seculari...

Acum, dacă vrei, poți scrie, pentru cititorii cărora le place descrierea naturii, următoarele : Ridicîndu-mă peste puțin timp și cercetînd cu ochi strategic peisajul, am constatat că era tăiat, de păduri și de fîșiile ogoarelor, în patru părți neuniforme. Pădurile, înnegrindu-se în fîșii lungi peste pămîntul verde al luncilor și al lanurilor aurite, împrumutau peisajului imaginea unui cap tuns aiurea, de un frizer neîndemînatic, care-i lăsase pe ceafă niște „scări" caraghioase. Și, printre aceste fîșii de culoare neagră și aurie, sclipea de albeață conturul satului din care turlele bisericii, aidoma unor degete rășchirate, se înălțau privind spre cerul senin, de unde soarele unei splendide după-amiezi de vară își arunca lumina strălucitoare peste acoperișurile roșii ale noilor căsuțe clădite după pîrjolul incendiului, iar razele lui sclipitoare se răsfrîngeau cu nuanța albăstrie a cerului pe luciul celor cîteva eleștee, care, de acolo, de unde mă aflam, aveam senzația că mă privesc cu ochii azurii ai încîntătorului peisaj...

La asta se cuvine să mai adaug că o ușoară adiere de vînt, care nu poate lipsi din nici o povestire, aducea spre mine, din adîncul pădurii de stejar, acel iz de tanin și de pămînt în descompunere care are darul să-l înalțe pe om și să-i stîrnească bună dispoziție.

Peisajul încîntător, mirosul acela nemaipomenit, bolta senină a cerului, lumina strălucitoare a după-amiezii de

vară, liniștea aceea binecuvîntată și sentimentul libertății au avut asupra mea un efect atît de binefăcător, încît nu mi-am putut stăpîni un zîmbet de fericire și să nu amenințt ștrengărește cu pumnul în direcția blestematului oraș N.

Pe urmă m-am întins din nou, în voie, în iarba aceea aromată, lăsîndu-mă pradă unor gînduri foarte plăcute, întrebîndu-mă, de pildă, cam ce ochi o fi făcut simpaticul domn Banzet cînd, ieșind din pasaj, nu m-a văzut pe trotuar. Cum și-a întors în jur privirea lui cercetătoare, cum a clătinat din cap descumpănit, și cum a luat-o iute la picior, șoptindu-și în sinea lui : „O fi poate după colț" — pe urmă, ajungînd în colț cu strada Spiritului, și nevăzîndu-mă, clatină din nou din cap, total nedumerit, și se uită disperat în jurul lui...

Asemenea reflecții face, de bună seamă, orice dezertor care fuge din armată părăsindu-și postul. Se întreabă : Ce-or fi zis oare cînd au venit în fața gheretei, să mă schimbe, și nu m-au găsit ?

Caporalul holbează ochii cît cepele și răcnește cît îl ține gura :

— *Wo ist der Esel ?**

— *Der Esel ist nicht da !*** răspunde santinela care urmează să-l schimbe.

Și pe urmă ce veselie îl cuprinde pe dezertor, amintindu-și că pe caporal îl apucă toate furiile, majurul vrea să-l bage la răcoare pe caporal, cadetul înjură de mama focului, ofițerul l-a și trimis pe caporal la răcoare, căpitanul îi amenință pe toți că-i împușcă și urlă, și se răstește la cadet spunîndu-i că de mult trebuia să citească în ochii acelui flăcău că are de gînd să fugă, cercetări,

---

* Unde-i măgarul ? (germ.).
** Măgarul nu-i aici ! (germ.).

urmăriri — şi în timpul ăsta dezertorul, cufundat în aceste amintiri, zîmbeşte fericit, tolănindu-se în tihnă pe iarbă sau într-un lan de grîu...

Pe neaşteptate însă dezertorul se sperie, şi îl cuprinde teama că va fi prins şi băgat la răcoare...

Ei bine, această teamă m-a cuprins, deodată, şi pe mine. Domnul Banzet, mi-am continuat eu reflecţiile mele, negăsindu-mă în colţul străzii, se duce acasă la mine, cu speranţa că de atîta aşteptat în stradă mi s-a făcut rău şi zac în pat. Doamna Krathauer îi dă însă de veste că nu sînt acasă şi nu zac în pat.

Şi, cu noi speranţe, domnul Banzet se duce să mă caute la Coroana, spunîndu-şi în sinea lui : „Cine ştie, poate n-a auzit cînd i-am spus să mă aştepte pe trotuar".

Şi s-a dus domnul Banzet, cu noi speranţe, să mă caute la Coroana :

— Cum ? Domnul Tenkrat a fost aici, pentru ultima oară, acum trei săptămîni ? izbucnesc din el cuvintele cu indignare ; poate te înşeli, prietene ? !...

— N-a fost aici !, îi răspunde categoric ospătarul.

„În cazul ăsta s-a dus cu siguranţă la directorul şcolii", îşi spune în sinea lui bunul şi blajinul domn Banzet ; da, desigur, a dat colţul în strada Spiritului, domnul director se uita, probabil, pe fereastră şi l-a poftit sus la el.

Şi parcă-l şi aud pe domnul Banzet, în casa domnului director al şcolii, strigînd în culmea deznădejdii :

— Cum ? L-aţi văzut alergînd în sus, pe strada Spiritului, ca ieşit din minţi ? Să fi înnebunit ? Sfinte Dumnezeule, la ce încercare grea mă supui ! Ce mai, pentru scumpa noastră Marketa asta va fi lovitura de moarte !

Aşadar, bunul domn Banzet a şi descoperit o urmă. Şi întreabă pe unde am fugit şi încotro, şi află că din strada Spiritului am cotit-o pe strada Sfîntului Prokopie şi, de-acolo, în sus, pe colina ce domină oraşul.

Da, aşa e, chibzuiam eu în sinea mea, şi pe urmă o să pornească, băiete, pe urmele tale, ca să te prindă, şi, de aceea, nu ţi-e îngăduit să mai pierzi nici o frîntură de secundă, şi să cauţi să te pierzi cît mai departe de acest oraş...

M-am ridicat iute din iarbă şi am pornit din nou într-un galop nebun, pe care apoi l-am temperat într-un mers rapid, pe şoseaua bătătorită ca o arie de treierat. Prin gînd nu-mi mai trecea acum nimic altceva decît să parcurg un număr cît mai mare de kilometri, care să mă îndepărteze, cît mai mult cu putinţă, de blestematul oraş N. Şi cu cîtă bucurie urmăream bornele kilometrice care îmi umpleau inima de fericire, cînd din mersul acela rapid surprindeam, cioplite în piatră, cifrele : 9.1, 9.2, 9.3, 9.4, 9.5, 9.6, 9.7, 9.8, 9.9, 10 km şi apoi, din nou, mai departe : 10.1, 10.2, 10.3, 10.4, pînă la 10.9, — 11 km, şi tot aşa, păşeam mereu înainte, iute şi fără răgaz şi fiecare de zece ori o sută de metri făcea să se cuibărească în sufletul meu credinţa tot mai mare în izbînda mea, şi mă simţeam ca alergătorul de cursă lungă, care bănuieşte că adversarul lui se află departe în urmă, ca un tîlhar care, uitîndu-se înapoi, nu mai vede nici urmă de jandarmi...

Şi, ameţit de fulgerările bornelor kilometrice, nu mai conteneam să merg, străbătînd păduri, ogoare, sate şi iar păduri, numărînd mereu : 15.6, 15.7, 15.8, 15.9, — 16 km, 16.1, 16.2, pînă la 17 km şi din nou 17.1 şi aşa mai departe.

Între timp, peste peisaj începuse să se lase înserarea. Şi odată cu această înserare, atît de des zugrăvită de literaţii noştri, s-au făcut simţite, în afara frumoaselor impresii, foamea şi oboseala, o foame cumplită şi o oboseală încîntătoare.

Din fericire, treceam tocmai printr-un sat și mi-am încetinit pasul.

Înnoptezi aici, la han, te hrănești bine ca să-ți împrospătezi forțele, și dimineața pornești mai departe...

La întrebarea mea, un moș tare cumsecade, pe care l-am întîlnit chiar la marginea satului, mi-a spus că hanul cel mai bun e La grănicerul.

Acest han și-a cîștigat curînd simpatia mea, aș zice chiar în clipa în care mi-au fost puși în față niște excelenți cîrnați cu varză, care, cinstit vorbind, i-am găsit mult mai buni decît cei de la faimosul restaurant al hotelului Coroana.

Cîrciuma hanului era foarte plăcută și intimă, autenticul tip de cîrciumă sătească în care, în loc de ziare, atîrnă în cui un calendar, pe care, răsfoindu-l, cititorul își îmbogățește experiența despre viață cu vrednica imaginație a hîtrului hangiu și a familiei acestuia, căci, într-adevăr, însemnările scurte, dar pline de sevă, scrise cu atîta vervă de hangiu, sînt mult mai amuzante decît plicticoasele baliverne cuprinse în calendar.

M-a amuzat cercetarea acestor însemnări, așa că m-am distrat de minune, sorbind, din cînd în cînd, din excelenta bere și folosind scobitorile aflate la discreție, ca un om cît se poate de mulțumit, ce-și scurtează procesul digestiei, fără nervi, printr-o lectură agreabilă și instructivă.

Unele însemnări au avut darul să-mi stîrnească rîsul. Ca, de pildă, această însemnare, la prima vedere, inocentă :

„Sosit vinul. Azi 4 iunie am primit cei 50 de litri de vin comandați. Azi 5 iunie am vîndut 50 de litri de vin cîrciumarului din Zahonice, iar restul de 50 i-am depus în pivnița mea... Tot azi, nevastă-mea a născut doi gemeni"...

Insemnarea aceasta m-a înveselit atît de mult, încît mi-am pus întrebarea : Oare de cîte ori în viață un om aflat în situația cea mai mizeră e în stare să se înveselească așa, din senin, și să uite cu desăvîrșire de toate, de o primejdie care a încetat să mai existe, sau de o primejdie care, poate, abia îl așteaptă ?

Hangiul își dădea și el toată osteneala spre a mă face să fiu cît mai vesel, căci zîmbea cu o amabilitate și cu o bunăvoință de-a dreptul uluitoare încît, pe cinstea mea, putea fi luat drept cel mai fericit om de pe lume, ori drept un bufon oarecare, la o curte domnească din Evul Mediu.

De cîte ori își făcea apariția la masa mea, pe care, ajutat de soția sa, o așternuse frumos cu o față de masă albă, arbora o mină veselă, nespus de grotescă, și ce mi se părea mai grozav era că acest zîmbet caracteristic, de care vorbeam, nu se risipea de pe chipul lui nici atunci cînd îmi punea în față halba de bere, sau cînd îmi aprindea, cu cea mai mare bunăvoință, trabucul...

Zîmbetul acesta avea un efect binefăcător și asupra mea. Zîmbeam și eu binevoitor, și în inima mea începea să se instaleze și să se statornicească sentimentul deplinei siguranțe. Sentiment căruia i-am dat ghes, apucîndu-mă să bat cu degetele în masa deasupra căreia era atîrnată lampa de gaz ; și mă gîndeam cum mîine, odihnit după fructuosul marș de azi, voi porni vesel mai departe, pînă voi ajunge undeva, la o stație de cale ferată de unde voi pleca, apoi, la Praga ! Ura ! Trăiască libertatea ! Să plec, cît mai departe, cu orice preț !...

Și, deodată, în timp ce mă lăsam pradă acestor reflecții, se deschise ușa...

— Ce-i cu dumneata ? m-am speriat, căci în clipa aceea domnul Tenkrat se făcuse alb ca varul.

— Ce să fie ? Nimic, a zîmbit domnul Tenkrat înfiorător. Absolut nimic. Azi trebuie să vă mai spun doar atît, că în pragul ușii și-au făcut apariția domnul Banzet, Marketa, domnul director școlar și încă un bărbat necunoscut... Restul vi-l spun mîine, căci amintirea acestui moment m-a scos din sărite... Fiți, vă rog, atît de bun și dați-mi un pahar cu apă...

După plecarea domnului Tenkrat am șters titlul acestei istorisiri : *Expunerile domnului Banzet*, și le-am înlocuit cu titlul : *Suferințele domnului Tenkrat.*

IX

DEZERTORUL SURPRINS ÎNTREPRINDE O ÎNDRĂZNEAȚĂ TENTATIVĂ DE EVADARE.

— Nu e cazul să mai menționez, și-a început a doua zi istorisirea sa domnul Tenkrat, că apariția acelor persoane a avut asupra mea un efect foarte nefast. Eram încremenit, nicidecum uimit, încremenit în adevăratul sens al cuvîntului, astfel că picioarele mele încremenite au refuzat să mai dea ascultare îndemnurilor mele. În felul ăsta n-am putut să fug, sărind pe fereastra deschisă, care se afla chiar în spatele mesei mele. În cele din urmă m-am ridicat de pe scaun, dar nici să mă clintesc din loc n-am fost în stare, în ciuda faptului că m-au îmbrățișat și m-au sărutat pe rînd, unul cîte unul. Mai întîi m-a îmbrățișat drăgălașa domnișoară Marketa, sălbatic ca un copilaș zbur-

dalnic și neastîmpărat, pe urmă, părintește și cu toată gravitatea, domnul Banzet, apoi prietenește directorul școlii; numai străinul acela necunoscut a stat drept ca o lumînare în dreptul ușii și o clipă nu m-a scăpat din ochi.

Toate aceste manifestări de adîncă afecțiune s-au produs în cea mai desăvîrșită liniște. Nimeni n-a suflat o vorbă. Manifestările mai sonore au fost impulsionate apoi de domnișoara Marketa care, izbucnind pe neașteptate într-un hohot de plîns nestăvilit, a spus :

— Cît sînt de fericită că am izbutit să vă găsim !

Iar domnul Banzet, stînd țeapăn în fața mea, mi-a strîns încă o dată mîna, oftînd :

— Slavă Domnului că ești, că ești, că ești...

După care, domnul director școlar a exclamat :

— Ce ți-a venit, domnule, ce ți-a venit, ce ți-a venit așa deodată ?

În fine, după ce m-am lăsat cu fundul pe laviță, deoarece nu mă mai țineau picioarele, s-au așezat cu toții în jurul meu și domnul Banzet a început :

— Scumpul meu băiat, nici nu știi cîtă bătaie de cap am avut pînă să te găsim, da, a trebuit să angajăm o trăsură ; picioarele mele sînt zdruncinate de atîta hurducat, iar genunchii ca de gelatină, da, fiul meu drag și scump. Numai Dumnezeu știe ce anume te-a îndrumat să dispari în chip atît de neașteptat, și mulțumește-i, te rog, domnului director, aici de față, pentru faptul de a ne fi condus pe urma cea bună, și dumnealui de colo, din pragul ușii, hangiul de pe colina orășelului nostru, care te-a văzut, scumpul meu prieten, alergînd pe șoseaua ce tăia crîngul de la poalele dealului. În toate satele am întrebat de dumneata, și cîte nu ne-a fost dat să auzim din gura oamenilor : „Păi da, zăpăcitul a gonit pe aici

azi după-amiază, așa cum gonește cizmarul cînd se întoarce de la iarmaroc ca să nu-l prindă mușteriii". Întocmai așa au spus...

Hai, nu mai plînge, o mîngîia domnul Banzet pe drăgălașa Marketa care nu mai contenea să plîngă cu suspine și printre sughițuri să spună :

„Toate s-au sfîrșit cu bine, și cu ajutorul Domnului o să fie iar bine... dea Domnul !..."

Da, scumpul meu domn Tenkrat, dumneata nu-ți poți închipui prin cîte a trecut biata mea fiică, Marketa. De îndată ce a auzit că dumitale ți-a dat prin minte să ieși din oraș cu pas grăbit, servitoarea noastră a trebuit să dea fuga imediat la farmacie după oțet aromat, cu care i-am frecat tîmplele pînă cînd și-a revenit, și care crezi dumneata că au fost primele ei cuvinte după ce am readus-o în simțiri :

„Eu... eu l-am văzut în leșin... pe... pe domnul Tenkrat..."

Da, așa a spus, și nu ne-a mai lăsat în pace pînă n-am luat-o cu noi în trăsură :

„Trebuie să fiu de față, a spus ea (ei hai, fetițo, nu mai roși) atunci cînd, cu ajutorul lui Dumnezeu, îl vom găsi pe domnul Tenkrat viu și nevătămat, căci de trăit trăiește, fiindcă așa îmi spune mie inima mea"...

Da, scumpul meu prieten, atît de poetic s-a exprimat mititica, și în clipa următoare am pornit la drum și iată, te-am regăsit, scumpul nostru pacient... Cum ? Zici că ești sănătos ?... De asta nu ne îndoim — și ne bucurăm, scumpul nostru domn Tenkrat, că te-am găsit vesel la un pahar de bere, cu fața îngîndurată, și că te vom duce frumușel înapoi acasă... Căluții o să tropăie din copitele

lor potcovite, iar noi, împreună cu scumpul nostru coleg, o să plecăm înapoi spre casă, mulțumiți și fericiți că pacientul... Cum ? Ne-ai mai spus o dată că ești sănătos ? O, da, desigur, de altfel eu nici nu pretind că ești bolnav, dar, mă rog, îți place să fii îngîndurat, și în această îngîndurare, frămîntat de cine știe ce necaz, nici nu ți-ai dat seama că te îndepărtezi de orașul nostru drag. Da, ai mers mereu înainte, uitînd de tot ce se petrece în jurul dumitale, nu-i așa, domnule director ?

— Da, a răspuns acesta, numai așa poate fi explicată întreaga atitudine a domnului Tenkrat.

— Da, s-a grăbit să intervină domnul Banzet, abordînd o mină ce trăda oarecum descumpănirea — am făcut o mare prostie. Da, o mare prostie. Nu trebuia s-o luăm cu noi pe Marketa, căci mîine dimineață o să vuiască tot orașul că Marketa a plecat să-l caute pe domnul Tenkrat, da, scumpul meu, că a plecat să te caute pe dumneata, și faptul în sine va părea suspect, iar bîrfelile...

— Cărora eu le voi pune capăt într-un mod radical, i-am curmat vorba domnului Banzet, pe un ton foarte energic.

— Cum ? Dumneata ai vrea ?... a exclamat bucuros domnul Banzet. Ați auzit, domnule director, Marketa...

Și pînă să mă dezmeticesc, Marketa zăcea în brațele mele, plîngînd de fericire.

— Și dumneata ce-ai făcut ? am întrebat eu.

Domnul Tenkrat s-a ridicat de pe canapea și, furios la culme, începu să bată odaia în lung și-n lat, ștergîndu-și sudoarea de pe frunte.

— Eu, mi-a răspuns după un timp de tăcere, m-am lăsat condus ca un mielușel și instalat în trăsură, unde

stăteam ca o stană de piatră, avînd pe umeri căpșorul drăgălașei Marketa, pe un genunchi mîna protectoare a domnului Banzet, iar pe celălalt mîna mîngîietoare a domnului director școlar, gest prin care amîndoi își dădeau în vileag bucuria lor nețărmurită, în timp ce eu îmi frămîntam mintea întrebîndu-mă cum să procedez ca să pot scăpa din această împresurare.

Trăsura aluneca repede pe șoseaua dreaptă și nu-și încetini viteza decît atunci cînd începu să urce în pantă, moment folosit de mine pentru a mă încumeta la o faptă cutezătoare. Scuturîndu-mă din răsputeri, cu o forță de leu, m-am descotorosit de drăgălașa Marketa, de domnul Banzet și de directorul școlii și, scoțînd din țîțîni portiera trăsurii, am dispărut, printr-un salt uriaș, în pădure și am rupt-o la fugă spre adîncul ei, alergînd mereu înainte, fără să mai țin seama de strigătele ce mă urmăreau.

Auzeam în spatele meu : „Prindeți-l ! Ajutor ! Puneți mîna pe el ! Pentru numele lui Dumnezeu, prindeți-l !" Iar eu goneam în bezna umbrelor nocturne, printre tufișuri și hățișuri, croindu-mi drum mereu înainte, în dorința mea oarbă de a mă salva...

Celelalte întîmplări le știți, poate, bunul meu prieten ! V-am mai povestit cum, spre dimineață, am adormit într-un luminiș și, după ce a răsărit soarele, am mers mai departe prin pădure, îndreptîndu-mă spre satul cel mai apropiat, de unde mai erau pînă la gară doar trei sferturi de oră de drum. După-amiază, la orele șase, mă aflam la Praga... Și cu asta am încheiat istorisirea mea, iar acum ne putem duce undeva să ne împrospătăm forțele, căci amintirea celor pățite de mine în ultimele zile. are darul să mă scoată din sărite și să mă facă să devin plăpînd...

Ne-am dus, deci, şi ne-am înfundat într-o vinărie şi, la despărţire, domnul Tenkrat mi-a făgăduit să-mi facă o nouă vizită, a doua zi...

X

CATASTROFA

În ziua următoare însă domnul Tenkrat n-a mai venit. Pe urmă a trecut o săptămînă încheiată de la ultima noastră convorbire şi dumnealui tot nu s-a ţinut de cuvînt cu vizita pe care mi-o promisese.

Aşa stînd lucrurile, vrînd să mă conving dacă nu cumva s-a îmbolnăvit, m-am dus eu să-i fac o vizită şi, spre marea mea uimire, gazda lui mi-a furnizat o ştire uluitoare :

— Sînt exact cinci zile, a început proprietăreasa, de cînd domnul Tenkrat mi-a plătit chiria pe o lună înainte, după care a plecat cu un domn mai în vîrstă, spunîndu-mi să închiriez liniştită camera altcuiva, căci el cu greu se va mai întoarce vreodată la Praga. Poftiţi să vedeţi, e o cameră frumoasă, luminoasă, intrarea separată, cheia imobilului la dispoziţia dumneavoastră...

— Iertaţi-mă că vă întrerup, i-am curmat eu vorba, dar nu ştiţi cumva cum îl chema pe domnul acela cu care a plecat ?

— Un moment, staţi să-mi aduc aminte. Era un nume tare ciudat. Îmi stă pe limbă... Îndată vi-l spun... Domnul acela s-a luat la harţă cu domnul Tenkrat şi, la un moment dat, domnul Tenkrat a izbucnit în gura mare, spunînd :

„Bine, atunci facă-se voia Domnului". Stați puțin să-mi aduc aminte cum îl chema pe domnul acela... Da, acum îmi amintesc, îl chema ca pe cîrciumarul de peste drum de tribunal, cînd mai locuiam încă la Nusle și ne duceam la el după bere : Banzet îl chema, așa-i spunea domnul Tenkrat : Domnule Banzet ! Dar să nu vă închipuiți, stimate domn, că eu trag cu urechea și ascult din spatele ușii, nu, dumnealor s-au certat și au răcnit de s-a auzit pînă în stradă, dar cînd au plecat, aveau amîndoi ochii roșii, de parcă ar fi plîns... Camera, să știți, e frumoasă, luminoasă, intrarea separată, cheia imobilului la dispoziția dumneavoastră, dacă doriți s-o vedeți, poftiți, cu cea mai mare plăcere...

Au mai trecut de atunci alte patru săptămîni de cînd domnul Tenkrat n-a mai dat nici un semn de viață. Dar iată că, într-o bună zi, odată cu poșta obișnuită, am primit următorul anunț :

MARKETA BANZETOVÁ
și
JAN TENKRAT
își permit să aducă la cunoștință
unirea lor prin sfînta cununie
a cărei binecuvîntare a fost săvîrșită
în ziua de 18 august
la biserica Sfintei Fecioare
din orașul N...

Sper că nu e cazul să mai adaug nimic, orice comentariu fiind de prisos... Și cu asta închei, aducîndu-mi mereu aminte de zîmbetul trist al domnului Tenkrat, al acestui biet om, care poate servi drept prototip al *adevăratului caracter slav*...

REVELIONUL ABSTINENȚILOR

Nu știu cum se face că președintele asociației abstinenților Voráček, vicepreședintele ei Beck și secretarul Mašek luaseră hotărîrea să serbeze și ei Revelionul, firește, într-un mod foarte demn, așa cum impun interesele și semnificația acestei asociații. Mai tîrziu s-a povestit că se făcuse un apel direct la toți membrii societății, cerîndu-li-se să iasă în stradă și să propovăduiască nobila idee a mișcării abstinenților.

Astăzi, ce-i drept, membrii asociației tăgăduiesc acest lucru, dar în procesul-verbal al poliției, întocmit cu cei trei abstinenți la direcția generală, stă scris, negru pe alb, că incriminații declară textual că, animați de nobila dorință de a răspîndi ideile lor pur nealcoolice, au ieșit seara în stradă, pentru ca în decursul întregii nopți de Revelion să fie apostolii unui asemena slogan de culturalizare în masă, cum e abstinența alcoolică.

De aceea, chiar din clipa în care au ieșit în stradă, domnul președinte Voráček l-a acostat, cu toată gravitatea, pe cel mai apropiat gardian de poliție, cerîndu-i să fie atît de amabil și să-i spună unde i-ar putea găsi pe bețivii cei mai înrăiți. Asta se întîmpla pe la orele șase seara.

Gardianul s-a uitat la el disprețuitor și i-a spus :

— Mă miră că nu vă e rușine să vă îmbătați criță, de dimineața.

— Vă rog să-mi permiteți, dar eu...

— Nu permit nimic, o singură vorbă dacă mai aud, mergeți cu mine.

— În cazul ăsta vă mulțumesc.

— Vă spun pentru ultima oară, băgaţi-vă minţile în cap.

Aşa stînd lucrurile, abstinenţii noştri porniră mai departe întristaţi, iar în colţul străzii Žitna surprinseră doi bărbaţi care, împleticindu-se, se îndreptau spre centrul oraşului. Secretarului îi veni ideea că indivizii se duceau de bună seamă undeva într-un bîrlog al alcoolismului, şi propuse să meargă după ei.

Nu merseră însă prea mult pe urmele lor, căci cei doi băgaseră de seamă că sînt urmăriţi şi o rupseră la fugă, nu însă înainte de a se descotorosi de un pachet oarecare.

Răsucind din cap, domnul Beck deschise pachetul şi descoperi în el două perechi de ghete. Între timp se adunase în jurul lor o mulţime de oameni şi un bărbat înalt şi uscăţiv îl apucă cu o mînă pe domnul Beck de guler, cu cealaltă îl ameninţa agitîndu-i-o prin faţa ochilor şi, în acest timp, răcnea cît îl ţineau bojocii că, de, dumnealor bogătanii au cu ce se încălţa, în timp ce săracii, în iarna asta cruntă...

Pe urmă, domnul Mašek auzi o altă voce strigînd :

— Atinge-l la moacă !

Şi, pe cît se pare, acesta fusese un fel de semnal, mai bine zis un ordin de atac împotriva celor trei apostoli, care se retraseră la iuţeală spre şirul de case ce străjuia strada şi, în sfîrşit, o luară la fugă, adăpostindu-se curînd într-o dugheană al cărei proprietar încuie cu bunăvoinţă uşa după ce fugarii noştri se strecurară înăuntru.

Pentru orice eventualitate, negustorul îi întrebă cu ce ar putea să-i servească pînă cînd gardianul public avea să-i împrăştie pe turbulenţi.

Cei trei îşi rotiră privirile în jur şi, îngroziţi, constatară că dugheana era plină de mici butoiaşe de pe ale căror etichete rînjeau spre ei nişte inscripţii înfiorătoare : „Adio

mamă cu rom“, „Secărică cu rom“, „Şliboviţă I-a, Şliboviţă a II-a“, şi toate astea îi împresurau din toate părţile.

— Ceva fără alcool, izbucni deodată domnul Mašek, în calitatea sa de secretar.

— De cinci sau de zece ? întrebă, cu zîmbetul pe buze, proprietarul debitului de băuturi spirtoase.

— Păi, de zece, răspunse prompt domnul Mašek.

Patronul ne-a umplut tuturor paharele — noi le-am dat repede pe gît, iar domnul Voráček, preşedintele, fu primul care îşi manifestă o anumită îndoială, întrebînd dacă băutura cu pricina nu conţinea cumva şi o mică doză de alcool.

— Cum poate să vă treacă prin minte aşa ceva ? ripostă intrigat patronul — cum adică alcool ? Asta nu e decît adevărata kontuoşvka poloneză !

— Nu te supăra, domnule cîrciumar, dar asta-i ticăloşie...

— Ce ticăloşie, beţivanilor, vă tăvăliţi cît îi ziulica de mare prin toate bombele, de se ţin oamenii după voi şi acum sînteţi puşi pe tărăboi. Frumos aţi început domniile voastre acest Revelion, afară cu voi !

Îi împinse în stradă unde, între timp, mulţimea se risipise.

Preşedintele asociaţiei abstinenţilor se împletici pe trotuarul din faţa debitului de băuturi spirtoase tocmai în clipa în care prin preajma lui trecea un domn cu o doamnă de braţ.

Şi-l auzi pe domnul cu pricina spunînd :

— Vezi, Nina, beţivul ăsta e un oarecare domn Voráček, de la secţia întîia a băncii noastre. Înainte era un om atît de cumsecade şi la locul lui, şi-acum se comportă atît de dezgustător.

— Nu vă supăraţi, stimate domn, i se adresă speriat domnul Voráček, apropiindu-se de el. A, vă rog să bine-

voiți a mă scuza, domnule director, dar la mijloc e o gravă eroare ; strădania noastră, adică a mea și a prietenilor mei, aici de față, e, dimpotrivă, aceea de a răspîndi pretutindeni ideile mișcării abstinenților, mai cu seamă în această zi, în care oamenii interpretează greșit serbarea Revelionului.

Gardianul care cu puțin timp în urmă împrăștiase mulțimea de oameni din fața debitului de băuturi spirtoase se apropie de domnul Voráček și rosti pe un ton aspru :

— Vă urmăresc pe toți trei de mai multă vreme și observ că nu sînteți oameni de înțeles. Vă cer pentru ultima oară să nu vă mai legați de nimeni pe stradă că, de nu, o să vă treziți din beție la secție, pe un pat de scîndură.

O luară din loc citeșitrei, ca niște curci plouate, fără să mai sufle o vorbă. Ceva mai încolo, domnul Voráček le explică prietenilor săi că, într-adevăr, la mijloc e o eroare cumplită, căci domnul director i-a spus cît se poate de limpede gardianului, referindu-se, desigur, la persoana lui :

— E bine făcut !

Merseră așa un timp, și, cînd trecură de colțul străzii, kontușówka începu să li se urce la cap ; și se apucară toți trei de povești, amintindu-și de niște erori judiciare, ba chiar de niște crime săvîrșite de justiție, cînd, deodată, de după colț răzbiră pînă la ei acordurile unei armonici, revărsîndu-se ca o cascadă dintr-un restaurant din apropiere.

— Aici e unul din bîrlogurile acelea îngrozitoare pe care noi vrem să le stîrpim, spuse secretarul Mašek ; trebuie să le explicăm, cu multă băgare de seamă, cum stau lucrurile, și cum, din pricina alcoolului, oamenii aceștia devin, încetul cu încetul, niște animale.

Intrară deci în local și, după ce comandară cîteva sticle cu sifon, își aruncară privirile în jurul lor. Două-trei femei, în privința cărora își formară numaidecît o impresie

proastă, stăteau tolănite în brațele a doi flăcăi ce arătau întocmai așa cum suna textul cîntecului pe care întreaga cîrciumă îl cînta în cor :

Se duc acolo filfizoni nepieptănați

Cînd adunarea termină de cîntat, domnul Mašek se ridică brusc în picioare și, cu o voce puternică și fermă, susținută temeinic de amintita kontușovka, începu :

— Nu vă supărați, oameni buni, dar, de fapt, voi sînteți niște animale.

Dacă ar fi să considerăm situația în linii mari, domnul Mašek avea dreptate, căci în cazul în care cei trei abstinenți ar fi fost aruncați într-o cușcă cu fiare, la un circ roman, n-ar fi arătat așa cum arătau după cele cîteva clipe petrecute aici în calitate de apostoli ai abstinenței alcoolice.

Fără pălării, cu hainele sfîșiate ca după o luptă cu urșii, cu obrajii tumefiați, și zdruncinați de gloriosul și involuntarul zbor din cîrciuma cu pricina, o luară la fugă în susul străzii și se refugiară într-un alt local, ca să-și aranjeze un pic toaleta. Găsiră acolo o societate asemănătoare celei din urmă cu cîteva clipe și, de teamă să n-o pățească iar din pricina nobilei și înălțătoarei lor strădanii, la întrebarea ospătarului cu ce-i poate servi, răspunseră toți trei în cor să li se aducă, de pildă, bere.

Ospătarul, un flăcău frumos și bine legat, cu o musculatură impresionantă, se sfătui un timp cu patronul localului, care veni apoi la masa lor și le spuse că nu le poate oferi nimic, întrucît sînt bine făcuți.

— La mijloc e o eroare, replică domnul Mašek, grăbindu-se să-și expună din nou nobilele sale principii : Strădania noastră, adică a mea și a prietenilor mei, aici de față, este de a răspîndi pretutindeni ideile înălțătoare ale mișcării abstinenților, mai cu seamă în această zi cînd omenirea...

Dar n-apucă să-şi rostească gîndul pînă la capăt, deoarece cîrciumarul îl şi înşfăcase de guler şi, trăgîndu-l spre uşă, îi spuse :

— Caută să fii cît mai repede afară ! N-am nici un chef să-mi strice mie cineva mustăria tocmai în seara asta !...

După ce-l azvîrli în stradă pe domnul Mašek, patronul se întoarse şi-l luă în primire pe domnul Beck, scoţîndu-l din cîrciumă în chip asemănător. Pe urmă, însoţit de vînjosul chelner, se duseră împreună să-l găbjească pe domnul Voráček, preşedintele asociaţiei abstinenţilor, care între timp spălase putina, adăpostindu-se în bucătărie, unde, cu mîinile împreunate în faţa lor, ţipa ca din gură de şarpe:

— Domnilor, asta e o crimă, o crimă justiţiară.

Mă rog, s-ar putea să fie aşa, dar, categoric, după ce s-au văzut afară, aşa cum ştim, şi, pe deasupra, în starea aceea deplorabilă, n-ar mai fi trebuit să se ducă la direcţia poliţiei, şi-acolo, cu feţele umflate, fără gulere la haine, cu vestele şi cu paltoanele sfîşiate, să vorbească unul peste altul, încercînd să-i demonstreze inspectorului de serviciu că ei sînt animaţi de un nobil ideal.

— Strădania noastră este aceea de a răspîndi pretutindeni ideea nobilă şi înălţătoare a mişcării abstinenţilor, căci noi sîntem apostoli ai unei noi culturi.

Drept care, inspectorul de poliţie rosti acel nobil şi înălţător cuvînt, adresîndu-se gardianului de serviciu :

— Bagă-i pe toţi trei după gratii, să tragă un pui de somn şi să se trezească.

Şi uşa celulei se deschise şi iar se închise. Aşa se încheie marea tragedie a apostolatului, şi foarte înduioşătoare fu situaţia cînd, în toiul veselei şi furtunoasei nopţi a Revelionului, domnul Voráček, preşedintele asociaţiei abstinenţilor, se trezi pe scîndura priciului, şi cu ploşniţele

pe care le strivise în somn punctă pe peretele celulei următoarele: „Nimeni nu e profet în țara lui". Și a avut dreptate. Pe lingă toate suferințele, la o săptămînă după acea noapte de pomină, primiră, toți trei, din partea asociației abstinenților, cîte o scrisoare în care li se comunica foarte succint că, pentru încălcarea statutului, sînt excluși din asociație pentru totdeauna.

Și totuși, în statut nu se pomenește nimic despre kontușovka, despre încăierări sau despre priciul din celula poliției.

LEUL ÎNCHIS

Ungurul Josef Oerök era plutonier major la regimentul nostru de infanteriști honvezi din Košice. În compania noastră eram din toate națiile: slovaci, polonezi, cehi, români, maghiari, ucraineni și cîțiva țigani. Și peste toate aceste noroade domnea, cu mîna sa de fier, majurul Josef Oerök, născocind mereu tot soiul de noi blesteme și sudălmi și folosind tot felul de șiretlicuri spre a aduce trupa în cele mai neplăcute situații și a băga spaima și descumpănirea în bieții ostași.

Acest bărbat se străduia din răsputeri să fie urît de toată lumea, ceea ce, de altfel, izbutea, pînă la urmă, întru totul. De îndată ce obținea un succes în sensul dorit, știind foarte bine că avea în fața sa numai dușmani, nu se prefăcea cîtuși de puțin că n-ar fi conștient de acest lucru.

În fiecare duminică obișnuia să facă așa-numita „mundirvizită" și indiferent cine ar fi fost : slovaci, polonezi, cehi, români, maghiari, ucraineni sau țigani, toate aceste nații n-aveau voie să părăsească duminica după-amiaza cazarma. Unuia îi lipsea un nasture de la tunică, altul îi avea pe toți, dar grijuliul Josef Oerök nutrea întotdeauna teama că pe drum acești nasturi s-ar putea rupe. Altul n-avea nasturii lustruiți potrivit regulamentului, sau, invers, îi lustruise prea tare.

— Nu, porumbelule, nu pleci nicăieri, obișnuia să spună Josef Oerök, trăgînd de nasturi, uite, netrebnicule, doi au și rămas în mîna mea. Și tu, flăcăule, ha, tu ești atît de dezordonat, încît în următoarea bătălie te bag în primele rînduri, ca să cazi cel dintîi. Dar stai, ce tot vorbesc eu aici, blestematule, nu, nu te bag în primele rînduri, nu de alta, dar inamicului i-ar fi rușine să tragă într-un neghiob ca tine. Dacă te-ar veda cu binoclul, căpitanul inamic ar da imediat ordin să fii cruțat, fiindcă tu nu ești ostaș de vreme ce nu ai nasturii în ordine. Uite, și tu, porumbelule, am apucat alt nasture, și iar am rămas cu el în mînă.

Într-o zi, îi rămaseră în mînă nasturii întregii companii, cu excepția nasturilor de la tunica țiganului Gučka.

— Ei, fir-ai tu să fii de țigan, striga Oerök furios, căznindu-se, în zadar, să-i smulgă nasturii ; mi se pare mie, ticălosule, că vei fi singurul care va ieși azi după-amiază din cazarmă. Ai tu ața ta ori ai cumpărat-o din banii statului ? Ori te pomenești că faci risipă... Da ia stai, netrebnicule, ce văd eu aici ? ți-ai prins nasturii de tunică, legîndu-i cu sîrmă, și în felul ăsta ai înțepat cu sîrmă postavul statului. *Baszom Az anyat a Kristus Mariat, az Istenet, baszom a tégedet, te Vagy buta és en a Kristus*

*Mariat baszom a csúnyat !** Dumnezeule Isuse Hristoase, îl vezi pe boul ăsta, pe tîlharul ăsta ticălos și mîrșav !?!

Și înălțîndu-și de durere privirea spre cer, Josef Oerők rosti cu căință, apucîndu-l pe țigan de ureche :

— Dumnezeule din ceruri, Tu care pe toate le vezi și-l vezi și pe acest infanterist afurisit, Tu te-ai milostivit în fața ticăloșiei lui și, în bunătatea Ta fără de margini, nu l-ai strivit încă pe acest vierme hidos. De aceea sînt sigur că-mi vei îngădui să-i dau acestui mizerabil șase ore de carceră, să se facă, nemernicul, mai negru decît l-a făcut țiganca de maică-sa !

Duminica următoare, înainte de a se da voie ostașilor să iasă la plimbare, Josef Oerők găsi cu cale să controleze bocancii întregii companii, să vadă dacă în fiecare talpă sînt bătuți, potrivit regulamentului, cîte treizeci și doi de pureci.

— Da, scumpișorii mei, se adresă el companiei, cum văd pe ziua de azi sînteți iar consemnați în cazarmă. Altă dată, cînd o să mai bateți purecii în tălpile bocancilor, să veniți să întrebați cît de adînc aveți voie să-i bateți, și cîți anume vă este îngăduit să bateți. Întrucît data trecută în timpul „mundirvizitei", ca mamă bună ce vă sînt, v-am dat peste gură cu bocancii, fiindcă n-aveați cîte 32 de pureci în fiecare talpă, azi văd că aveți cel puțin 33. Cu alte cuvinte, cu cît mai mulți, cu atît mai bine... Așa vă închipuiți voi, ticăloșilor. Asta e valabil la găluște, bă, țărănoi neciopliți, nu la pureci. Cu cît mai mulți, cu atît mai rău pentru voi, dromaderilor ! *Az abbadta.* Și dacă tot nu vă dau voie să părăsiți cazarma, o să vă distrați, scoțînd frumușel toți purecii, pînă vă rămîne talpa curată, ca-n

* Înjurătură de toți sfinții (maghiară).

palmă, și pe urmă o să bateți iar în ea cuvenita cantitate de pureci, potrivit regulamentului. Precum vedeți, nătărăilor, eu nu mă aleg cu nimic din povestea asta, așa că o să mă uit la voi cum munciți și, ca să-mi treacă de urît, o să trimit să mi se aducă un litru de vin și, în felul ăsta, o să-mi pară după-amiaza mai scurtă... Și dacă e azi o zi atît de fierbinte, pe chestia asta voi nu trebuie să vă necăjiți, căci vorba ceea, mama companiei și tăticul vostru Josef Oerők o să aibă grijă să se împrospăteze cu cîte un păhăruț de vin la gheață. Consăteanul meu Maroszy o să meargă să-mi aducă vinul, pentru că, dintre voi toți, acest netrebnic e cea mai cumsecade canalie. Dînsul, dacă nu știți vă spun eu, s-a apropiat cel mai mult de adevăr, căci ticălosul a bătut în fiecare dintre tălpile bocancilor cîte 33 de pureci.

Iar tăticul Oerők mai era mama bună a companiei și prin aceea că hăituia ostașii pe cîmpul de exerciții așa cum hăituiește leul, în junglă, sfioasele antilope.

Întreaga companie tremura în fața lui, iar el ținea trupa într-o permanentă stare de înfiorare, așa cum înfiorează vîntul frunzele plopului tremurător.

Vocea lui aducea cu răcnetul leului în fața căruia se cutremură pînă și cămilele, cum el însuși binevoise să spună o dată, așa, ca într-o doară, după ce dăduse trupei, pe cîmpul de instrucție, comanda *„ruht“* *.

În asemenea momente de repaus, îi învăța pe ostași, ce-i drept cu multă gingășie și sensibilitate, să prețuiască aceste clipe de răgaz și de sufletească mulțumire, căci de îndată ce își va rosti fraza pînă la capăt, vor începe iar să facă exerciții pînă la istovire, ca să-și aducă, în sfîrșit,

* Pe loc repaus (germ.).

aminte că nu se află îngenuncheați în fața altarului, ci execută „*Knit*" * pe cîmpul de instrucție.

Și din nou se auzeau comenzile sale tunătoare : *Kniet ! Auf*** ! Kniet ! Auf ! Kniet ! Auf ! Nieder !**** *Auf ! Kniet ! Auf !*

Dar iată că, într-o bună zi, plutonierul-major Josef Oerök fu închis.

Leul se îmbătase. Și se îmbătase criță, așa cum știu să se îmbete ungurii. Venise la cazarmă fără chipiu, cîntînd un cîntec despre o frumoasă cîrciumăreasă de dincolo de Satu Mare, care le furase unor precupeți ceasornicele din buzunar, iar aceștia, furioși la culme, o aruncaseră pe frumoasa cîrciumăreasă în ghearele lupilor.

Și pe urmă mai cînta că ceasornicele cu pricina le furase el împreună cu frumoasa cîrciumăreasă. Povestea începuse să capete o întorsătură neplăcută pentru atmosfera austeră a cazărmii.

Pe urmă ieși în curte domnul căpitan. Tăticul Oerök trece pe lîngă el, nu-l salută și continuă să cînte că povestea nu s-a întîmplat dincolo de Satu Mare, că, de fapt, nu s-a întîmplat nicăieri, iar pe frumoasa cîrciumăreasă n-a aruncat-o nimeni la lupi.

— Cu respect vă raportez, i se adresă el căpitanului — nu știți cumva cum a fost, de fapt, cu frumoasa aceea... cîrciumăreasă ?

S-a ales pe chestia asta cu treizeci de zile de arest „*Zimmerarest*", „*szombaarest*".****

În fiecare dimineață, cînd majurul Oerök se afla încuiat așa cum scrie la carte în camera sa de pe coridorul cazăr-

---

* Ghemuit (germ.).

** Drepți (germ.).

*** Culcat (germ.).

**** Arest de cameră (germ. și maghiară).

mii, „stabsfirerul“ primea ordinul să se uite, din cînd în cînd, dacă nu cumva tăticul companiei izbutise să se strecoare pe fereastră afară...

Era într-o splendidă după-amiază de duminică. Soldații tocmai se pregăteau să iasă la obișnuita plimbare duminicală, cînd „stabsfirerul“ ciocăni la ușa tăticului Oerők și-l întrebă prietenește :

— Josef, ești aici ?

— Aici ! se auzi dinăuntru glasul deznădăjduit al majurului Oerők, aici sînt, frățioare.

— N-o ștergi pe fereastră ?

— N-o șterg, frățioare !

— Bine, peste puțin timp vin iar să te întreb !

Leul închis !...

— Da ce-i cu voi, băieți ? ! îi întrebă mirat ofițerul de serviciu pe ostașii companiei lui Oerők, voi nu vă duceți azi la plimbare ?

— Nu, răspunse unul dintre caporali. Raportez supus că am rămas orfani și sîntem îndurerați.

Ofițerul se îndepărtă clătinînd din cap, cu îngrijorare, uimit de această ciudată dragoste, iar la mijlocul clădirii regimentului, în dreptul încăperii în care era închis majurul Josef Oerők, nu mai rămăseseră decît ostașii companiei sale.

Oerők se uită pe fereastră afară și, de furie, leului închis i se zbîrlește mustața.

Deodată, din spatele ușii se aude iar vocea „stabsfirerului“.

— Josef, ești aici ?

— Aici, frățioare.

— N-o ştergi pe fereastră ?
— N-o şterg !
— Bine, peste puţin timp vin iar să te întreb.
Şi stă un timp tăticul Oerők, şi îşi răsuceşte mustaţa, şi iar înjură şi blestemă tot ce-i viu pe această lume. Şi din nou aude cunoscutul glas :
— Josef, eşti aici ?
— Aici sînt, frăţioare !
— Bine, peste puţin timp vin iar să te întreb !
Şi ostaşii companiei se apropie şi ei, încet, unul cîte unul şi ciocănind la uşa tăticului lor întreabă :
— Josef, eşti aici ?
Din spatele uşii se aud tunete şi fulgere — înjurăturile cele mai cumplite.
Un timp se aşternu o linişte desăvîrşită ; apoi se apropie de uşă slovacul Gombiška *.
Bătu grav şi rosti cu toată claritatea :
— S-aude, Jožko ? Eşti înăuntru ?
Şi după el slovacii Mahula, Opinko, Zubrita ciocănesc unul cîte unul în uşă şi strigă :
— S-aude, Jožko ? Eşti înăuntru ?
Leul închis izbucni într-o cascadă de sudălmi şi, în acelaşi timp, se auzea cum dă cu scaunele de pămînt şi răcneşte în culmea disperării :
— Pe toţi o să vă închid ! Pe toţi, ticăloşilor !
Apoi, deodată, amuţi. Dar nu amuţise bine, cînd nemţii Schlosser şi Gräber izbiră cu pumnii în uşa lui şi-l întrebară cu glas duios :
— *Sepl, bist du drin ?***

---

* Năsturel (slovacă).
** Josefică, eşti aici ? (germ.).

Pe urmă veniră pe rînd românii, ucrainenii, polonezii şi cehii.

— Josef, eşti aici ?

Majurul Oerők nu mai avea putere să înjure, şi striga doar, neputincios, cu o voce gîtuită :

— Ticăloşilor, Dumnezeu o să vă pedepsească, iar eu o să vă bag la răcoare !

În cele din urmă veni şi ţiganul Gučko şi, bătînd la uşă, rosti cu un glas normal, în dialectul lui sîsîit :

— Cu şfială, vă rog frumoş, şpuneţi dom' şef Joşef, şînteţi înăuntru ?

— Ah, bestie, strigă furios tăticul companiei, închipuieşte-ţi că eşti la carceră !

Pe neaşteptate, majurul Oerők recunoscu glasul „stabsfirerului"

— Josef, eşti aici ?

— Aici sînt, frăţioare, răspunse sărmanul leu închis.

— Bine, frăţioare, atunci rămîi unde eşti, îi spuse stabsfirerul, cu gingăşie, că eu n-am cum să te ajut !

Şi se îndepărtă. Iar după el ieşi şi compania, să se plimbe în oraş.

Şi cînd se făcu de miezul nopţii, se întoarse la cazarmă şi ţiganul Gučko, care obţinuse permisia de a se înapia după ora obişnuită. Şi cum trecea pe lîngă uşa odăii majurului închis, ciocăni frumos, de-l trezi pe tăticul companiei din somnul cel mai dulce :

— Ce e ? se auzi din spatele uşii.

— Cu şfială, vă rog frumoş, şpuneţi dom' şef Joşef, şînteţi înăuntru ?

Nici pînă azi nu sînt în stare, cei de la cazarmă, să priceapă ce i-a venit plutonierului major Josef Oerők să spargă la miezul nopţii uşa odăii sale...

ÎN PARCUL HAVLIČEK

I

Pictorul Josef Pavlousek, potrivit inscripției de pe firma agățată de ușă, *colorist*, în rest însă un simplu zugrav de locuințe, care mai toată săptămîna duhnește a clei, își făcea toaleta de rigoare, căci era în după-amiaza sfintei sărbători a Înălțării mîntuitorului și, pe de-asupra, mai aștepta și oaspeți.

Soția lui, Maria, o femeie bine rotunjită și cam din topor, arunca zoaiele în closet, ceea ce făcea numai la marile sărbători, căci în zilele de lucru turna mizeria în chiuveta de scurgere a apei curente, și pe chestia asta era în ceartă cu vecinul ei, un pensionar, care însă de sărbători pleca întotdeauna de acasă și nu se mai întorcea decît seara tîrziu.

Cumnata domnului Pavlousek, domnișoara Brejchová, în vîrstă de treizeci de ani, își pusese la uscat mănușile albe pe o sfoară întinsă deasupra mașinii de gătit și, privind la ele cu expresia eternului sentimentalism pe chipu-i veșnic palid, cînta încet cu glasul ei nesuferit :

„Vino Jane-n zbor
că mi-e tare dor..."

Zugravul Pavlousek, care tocmai se bărbierea, lăsă briciul pe masa de bucătărie, unde-și pregătise mai dinainte pieptănul și peria de haine, și îi spuse zîmbind :

— Stai liniștită, fetițo, că-ți stingi tu dorul. Nu-i nevoie să miorlăi, că Jan al tău o să vină. De altfel, îți spun...

Şi, neştiind ce să-i spună, zîmbi din nou şi repetă :

— Jan al tău o să vină !

Între timp, nevasta zugravului se întorsese cu hîrdăul golit şi începu să se gătească sărbătoreşte cu acea lipsă de gust, caracteristică unei anumite pături a populaţiei.

— Culorile trebuie să ţipe sănătos, era principiul zugravului Pavlousek, iar culorile de pe rochiile soţiei sale nu ţipau, ci răcneau în adevăratul sens al cuvîntului.

Cumnata îndrăgea culoarea albastră şi rochia ei preferată, fireşte de culoare albastră, o costase destule jertfe, deoarece sora ei, doamna Pavlousková, o pălmuise din această pricină, nu de alta, dar dumneaei îşi dorea ca şi firava surioară să poarte o rochie de culoarea roşului ţipător, şi o panglică galbenă atîrnată de-a lungul fustei.

Iată de ce se stîrni şi acum o vijelioasă furtună, în clipa în care domnişoara Brejchová îşi pusese pe ea amintita rochie de culoare albastră.

— Iar vrei să faci pe măscăriciul şi să arăţi ca o sorcovă ? ! ? izbucni doamna Pavlousková, în timp ce soţul ei îi prindea, cu un ac cu gămălie, o fundă roşie chiar acolo unde fusta se întindea mai bine pe fundu-i rotofei.

— În schimb, tu faci pe nebuna, ripostă furios surioara ; dacă te-ar vedea un curcan, şi-ar ieşi imediat din minţi !...

— Atinge-i una peste bot palavragioaicei ! îşi îndemnă soţul doamna Pavlousková.

— Mi se pare mie c-o să vă ciomăgesc pe amîndouă, dacă nu încetaţi odată cu cearta voastră aiurită, interveni energic zugravul, poftim de te uită, două guri spurcate au o săptămînă întreagă în faţa lor să se răfuiască şi să se bălăcărească în lege, şi dumnealor le vine tocmai azi, în zi de sărbătoare, să se ia la harţă, de parcă acum le-ar fi dat drumul cineva din lanţ...

— Toată viaţa mi-aţi otrăvit-o, reluă zugravul şi, de furie, scuipă scîrbit pe duşumea ; mă omor trudind pentru voi, vă scot la plimbare, vă iau în excursii, azi vreau să vă arăt parcul Havliček, şi voi nu vă astîmpăraţi şi faceţi un tărăboi de-i vine omului să-şi ia lumea în cap, caţe ce sînteţi !

— Tu te omori trudind pentru noi ? ! ? rînji răutăcios doamna Pavlousková ; uneori te întorci acasă de la truda ta abia spre dimineaţă, cînd te dau afară din cîrciuma U Fleků. Il auzi, Marenka, dumnealui, chipurile, se omoară trudind pentru noi !

Domnişoara Brejchová nu răspunse, clătină doar din cap şi se duse să bea un pic de apă din cana aflată pe pervazul ferestrei.

— Ce caţe, mormăi pe sub nas zugravul Pavlousek, ducîndu-se şi el să-şi aprindă luleaua.

Domnişoara Brejchová aşternu masa cu un şervet mare, apoi scoase din şifonier umbrela ei de soare.

— Eşti atît de leneşă, încît nici nu te mai înduri s-o scoţi şi pe a mea, se răţoi doamna Pavlousková la sora ei, ţi-ar place numai să trîndăveşti şi, cît e ziulica de mare, să mănînci de pomană !...

— Cum adică ? ! ? Vrei poate să spui că eu nu mă duc să cos pe la casele oamenilor, şi că nu aduc nici un ban în casă ? ! !

— Ce să zic, ai lucrat şi tu o jumătate de an, dar pe urmă cum a fost cînd mi-ai bolit tot anul ? Cine te-a ţinut, şi cîţi bani au costat doctorul şi medicamentele ! ? ! Aud ? ! ?

— Dacă aveţi de gînd s-o ţineţi tot aşa şi nu mai încetaţi o dată cu cearta voastră, să ştiţi că nu mai merg cu voi în parcul Havliček ! interveni furtunos zugravul Pavlousek.

Deodată se auzi un ciocănit în uşă, şi în aceeaşi clipă musafirii pătrunseră în odaie.

Primul era domnul Jan Bousek, un bărbat de patruzeci de ani cu o chelie fermecătoare, rotunjor ca un butoiaş, un bărbat care a avut în viaţă multe necazuri, ce mai, lovitură după lovitură : a avut o prăvălie, a dat faliment şi pe chestia asta a făcut niţică puşcărie, pe urmă a avut un birou de informaţii, drept care a fost condamnat pentru escrocherie, după aceea a fost servitor, nu se ştie unde, iar acum e voiajor comercial, nu de alta, dar bunul Dumnezeu l-a înzestrat cu un neobişnuit har al vorbirii, şi dumnealui e atît de spiritual, ce mai, un adevărat umorist, şi ştie atîtea bancuri răsuflate, şi se pricepe să povestească asemenea anecdote deocheate, încît e foarte îndrăgit de toţi cunoscuţii săi.

Şi tocmai dumnealui e acel Jan al domnişoarei Brejchová, care roşeşte toată în timp ce el îi strînge mîna şi-i spune în şoaptă aşa, ca să audă toată lumea, că arată ca o tînără domniţă.

Iar ceilalţi rîd curtenitor. E vorba de meşterul măcelar, domnul Kareš, şi de tînăra sa soţie Faninka, în casa cărora locuieşte domnul Bousek, oameni care întregesc această societate incultă şi necioplită cu glumele lor grosolane.

Femeile se pupă pe obraji şi se hlizesc ca servitoarele la o petrecere cu dans sau cînd sînt trimise după bere la cîrciuma de peste drum.

— Aşa, aşa, copilaşii mei, rosteşte hîtrul domn Bousek, aşezîndu-se cu fundul pe masă. Femeile îl trag jos şi, în chiotele şi rîsetele tuturor, domnul Bousek se rostogoleşte pe duşumea cu faţă de masă cu tot.

— Arăt ca un strigoi, spune rîzînd domnul Bousek şi, înfăşurîndu-şi trupul burduhănos cu faţa de masă, începe să grohăie caraghios.

— Grohăitul ăsta păstrează-l pentru peștera din parcul Havlíček, îl îndeamnă, cu delicatețe, tînăra doamnă Karešová.

— Nu, ripostează cu gravitate burduhănosul Bousek — acolo voi face pe tigrul.

— Și cum faceți pe tigrul ? îl întrebă, cu înțeles, domnișoara Brejchová.

— Așa ! îi răspunse binevoitor domnul Bousek și începe să răcnească și să răcnească, de-i face pe toți să-și astupe urechile și să rîdă în hohote. Ce bărbat amuzant !

— Păi în felul ăsta facem și bani ! Cîte un gologan de la fiecare și ne facem suma, se grăbește să spună zugravul Pavloușek, ștergîndu-și ochii înlăcrimați de atîta rîs.

— Da, iar această sumă va fi donată în favoarea unui tigru slab și jigărit, adăugă, foarte spiritual, domnul Bousek, ridicîndu-se încet-încet de pe dușumea ; și dacă treburile vor merge tot așa, nu ne mai lipsește mult și ne putem duce la noul Riegrak, ținu să mai completeze fermecătorul bărbat.

— Un nou Riegrak ! izbucnește în hohote de rîs doamna Pavlousková. Formidabil ! De unde-ți vin dumitale ideile astea ?

— Din mine, distinsă coniță, din mine. Asta-i un dar de la Dumnezeu, pe care nu l-aș vinde pentru nimic în lume.

Și bătîndu-se fălos pe burtă, continuă :

— Unuia i-a dat Dumnezeu bani, altul s-a născut orb și sărac...

— Și dumneata cum te-ai născut ? se grăbește să întrebe entuziasta doamnă Karešová.

— Păros, sună răspunsul domnului Bousek, arătîndu-și superba chelie.

— Şi-acum, domnilor, v-aş propune s-o luăm din loc şi să ne ducem în parcul Havliček, îi îndemnă pe toţi zugravul Pavlousek.

— Păi să ne ducem, de ce să nu ne ducem? Dacă au putut sta acolo prinţul Windischgrätz şi milionarul Gräbe, nu văd de ce n-am putea sta şi noi... Da, da, nu ne este îngăduit să lipsim dintr-un asemenea loc istoric, insistă rîzînd meşterul măcelar. Uite aşa, numai de-al dracului, o să ne ducem.

— M-ar fi mirat să-ţi ţii tu gura! Pînă nu spui ceva, nu te laşi, îl dojeneşte uşor tînăra sa soţie, bătîndu-l cu gingăşie pe obrajii săi bucălaţi.

— Gata, domnilor, să mergem, spune domnul Bousek; am tot ce-mi trebuie: bănuţii aici, chibriturile aici, cheia aici, burta aici.

— Pe cinstea mea, nici să rîd nu mai pot, izbucneşte domnişoara Brejchová, nechezînd cu poftă, în timp ce iese pe coridor.

Şi, într-o veselie generală, întreaga societate porneşte pe scări în jos.

— Fii, ce înălţime! strigă deodată glumeţul domn Bousek, uitîndu-se în sus, spre locul de unde coborîseră. Vă spun drept, nu mi-ar face nici o plăcere să zbor de-acolo...

— Săru-mîna, se adresează el unei doamne ce le iese în cale pe trotuar.

— O cunoşti?

— De unde s-o cunosc, răspunde rîzînd domnul Bousek şi, la capătul străzii, repetă „gluma" lui.

— Fără dumneata n-ar fi nici o distracţie, i se adresează plină de însufleţire domnişoara Brejchová.

— Păi, cred şi eu, încuviinţează grăsanul, cu îngîmfare, şi întorcîndu-se spre un băieţandru care mîna cu nuiaua o

rață pe trotuar, îl întrebă : Spune-mi, flăcăule, asta ce bați tu e muiere sau bărbat ?

Și în această atmosferă generală de rîsete și veselie — drumul se scurtează.

II

La capătul cartierului Vinohrady, în direcția Vršovice, se întind și se răsfiră acele minunate grădini Havliček, odinioară proprietatea neamțului Gräbe, care a investit întreaga avere strînsă de la poporul ceh în admirabila sa inițiativă de a transforma povîrnișul ce urcă peste valea cartierului Nusle în cel mai fermecător parc al orașului Praga. Sute de mii de coroane a investit în această acțiune, iar mai tîrziu, vila familiei Gräbe, cu superbele ei grădini, a fost închiriată perechii princiare Windischgrätz, ca, pînă la urmă, consiliul comunal din Vinohrady să cumpere acele grădini de la moștenitorii întemeietorului lor, spre binele și în folosul întregului popor, pentru ca fiecare cetățean să poată veni aici, să tragă adînc în piept aerul proaspăt și înmiresmat, să zăbovească aici, în această atmosferă, unde parfumul florilor, și aroma arborilor coniferi, și boarea plăcută a celor mai pitorești colțuri de pădure îl transportă pe privitor în sînul adevăratei naturi, scoțîndu-l din freamătul amețitor al orașului, pentru ca fiecare să se desfete (ce cuvînt lipsit de semnificație: s-a desfătat) cu tot ceea ce poate influența cel mai mult starea sufletească a contemplatorului, adică verdele copacilor, verdele poienilor, și tot ceea ce îi unge la inimă pe adevărații admiratori ai naturii, care nu apreciază copacii după cantitatea de lemn pe care o conțin, iar pajiștile după metrii cubi de fîn.

Ca să poată oamenii să asculte cîntul păsărelelor, să privească stîncile, peşterile, fîntînile ţişnitoare şi micuţele lacuri, ce-i drept artificiale, dar atît de bine făcute, încît sugerează, pînă în cele mai mici amănunte capriciile naturii : stîncile şi peşterile.

La intrarea în parc se afla un grup de băieţandri, care n-aveau voie să pătrundă în parc fără a fi însoţiţi de persoane adulte, căci, în sfîrşit, autorităţile şi-au dat seama că tineretul nostru de aur nu e uşă de biserică şi se dedă la acte brutale.

— Luaţi-mă şi pe mine, domnule !

— Luaţi-mă cu dumneavoastră !

— Pe Franta, nu, dar pe mine puteţi să mă luaţi !

Ştrigăte de milogeală, ca să poată să răzbată pe poarta în faţa căreia sta un paznic sever.

— Să facem o plăcere băieţilor, spuse cu generozitate domnul Bousek, în clipa în care societatea noastră îşi făcu apariţia în mijlocul mulţimii ce se îndrepta spre parc, o mulţime imensă, căci duminica se plătea aici o taxă de intrare de douăzeci de haleri în folosul tinerilor săraci ; da, pe băieţi îi luăm cu noi, reluă inimosul domn Bousek şi se grăbi să adauge : N-au decît să le facă praf din toate dacă nu-i lasă să intre de bunăvoie.

— Domnule, luaţi-mă cu dumneavoastră !...

— Şi pe mine !...

— Şi pe mine...

— Haideţi, băieţi, îi pofti domnul Bousek, şi trei copii aflaţi mai aproape de el porniră cuminţi în urma lui.

— Sînt cu dumneavoastră ? întrebă cuviincios paznicul de la intrare.

— Păi cum să nu fie ? Nu se vede ? ! răspunse fălos domnul Bousek în hohotele de rîs ale întregii societăţi.

Erau în parc.

— Băieți, le spuse copiilor voiajorul comercial — fiți atenți la mine, m-auziți ? Numai așa, de-al dracului, stricați-le și voi ceva pe-acolo, vorba ceea, ca să fie. S-a înțeles ? Și-acum, valea.

Băieții o luară la fugă, uitîndu-se cu teamă în toate părțile, să vadă dacă nu cumva îi vede vreun paznic că sînt neînsoțiți.

Erau ca niște proscriși.

— Auziți, de-o fi să se ia cineva de voi, spuneți că v-ați pierdut de tăticul vostru, strigă în urma lor zugravul Pavlousek.

— Doamne, ce de omenire, se minună deodată meșterul măcelar Kareš.

Ajunseră în fața unei tăblii pe care era indicat orarul de funcționare al parcului :

— În luna mai, silabisi Faninka, de la orele șase dimineața la nouă seara.

— Perfect, rămînem aici pînă la nouă, propuse zugravul Pavlousek.

— Ia uitați-vă ce bănci frumoase au aici, cu speteazǎ curbată. ce-ar fi să ne așezăm ? spuse soția lui, îndemnîndu-i pe toți să se așeze.

— Curînd o să pună aici și paturi, fu de părere domnul Kareš.

— De speteaza asta, dacă te pișcă un purice pe spate, nici nu te poți scărpina, glumi, în gura mare, durduliul voiajor comercial Bousek, așa fel încît să fie auzit și de cei ce nu făceau parte din societatea lor, ca să aibă și ei prilej să-i admire forța spirituală.

Un tip, după toate aparențele băiat de prăvălie, sau practicant comercial, cu părul pieptănat în jos, pe frunte, zîmbi în urma lui.

— Ai venit și dumneata în noul Riegrak ? strigă el spre voiajorul comercial ; mai mare dragul, fraților, aici e

mai multă lume decît în mahalaua noastră. Ce s-ar mai bucura bunica noastră să vadă toate splendorile astea! Şi cîte bănci! La urma urmei, de ce nu ne-am aşeza şi noi ? !...

— Pentru băncile astea se plăteşte o taxă specială, ca să aibă cu ce să-i înţolească pe şcolarii săraci, ţinu să sublinieze inimosul zugrav, aşteptînd o replică glumeaţă.

— Atunci e cazul să ne aşezăm cît mai repede, nu de alta, dar, cine ştie, poate căpătăm şi noi încălţăminte şi nădragi, răcni voiajorul comercial.

— Acolo, în valea aceea, au locuit prinţul şi prinţesa, menţionă atotştiutoarea domnişoară Brejchová.

— Aşááá? Prinţul şi prinţesa ? se miră de ochii lumii burduhănosul Bousek. Şi toate astea au fost ale alteţei-sale ? ! ? Halal de mama care l-a făcut... prinţul ăsta a trăit aici ca în sînul lui Avram. Dar ce-i drept, nu-i păcat, e într-adevăr un loc de toată frumuseţea, ce mai, un colţ de rai.

Ajunseră pe terasă şi de acolo priviră via ce se desfăşura în jos sub ochii lor.

— Aici s-a pilit, nu glumă, îi spuse în şoaptă meşterul măcelar zugravului Pavlousek, boieraşii ăştia au dus-o fain de tot.

— Aiurea, ăstora nu le mai place nimic, îl contrazise voiajorul comercial Bousek, care auzise părerea măcelarului, nimic nu mai e pe gustul lor, şi la toate strîmbă din nas. Dar nu-i nimic, continuă el cu voce tare, o să venim să culegm noi strugurii în locul lor.

— Dar Hradşinul nu se vede de aici, interveni doamna Pavlousková, privind în vale.

— Hradşinul e în partea cealaltă, toanto, o dojeni soţul ei, zugravul, şi, adresîndu-se celorlalţi, se grăbi să

adauge : Uitați-vă mai bine în jos, ce ziceți ce întindere de grădină !...

— Mă mir că nu o parcelează, interveni meșterul măcelar, în felul ăsta cel puțin grădina asta ar fi rentabilă, pe cînd așa, bagi în ea bănuți cu nemiluita.

— Vedeți, strigă deodată tînăra doamnă Karešova, arătînd spre un loc anume din valea Nusle, dincolo de rîul Botič ; acolo am cumpărat noi anul trecut ridichi. Pe doi bănuți, din ăștia noi, am luat o grămadă.

— Aici nu-i nimic de văzut, spuse la un moment dat domnul Bousek, copacii sînt înghesuiți unul în altul — să mergem mai bine la peșterile alea...

— Mie mi-e teamă, se împotrivi Brejchová, în peșterile alea e întuneric beznă...

— Și în pivniță nu vă e teamă ? întrebă, rîzînd, voiajorul comercial Bousek.

— Păi, pivnița e pivniță și peștera e peșteră, răspunse cu înțelepciune domnișoara Brejchová.

Porniră, deci, în jos, ca să ajungă la drumul ce duce spre peșteri și, cu acest prilej, se opriră cîteva clipe pe niște trepte ce coborau spre un țarc îngrădit cu sîrmă, unde, odinioară, sălășluiau căprioarele.

— Doamne, ce de lemnărie ! izbucni deodată meșterul măcelar Kareš, arătînd spre o pădurice ce se desfășura în fața lor.

— Aici parcă am fi undeva într-un sătuc la mama dracului, spuse rîzînd voiajorul comercial.

Pășeau cu toții la vale, neomițînd, firește, să treacă peste un colț de peluză și așa destul de bătătorit în ziua aceea de civilizații vizitatori ai parcului.

— N-aveți ochi ? ! li se adresă supărat un paznic cu banderolă verde pe brațul stîng.

— Dacă-i scap una, mă ține minte toată viața, se răsti mînios meșterul măcelar Kareš.

— Dă-l încolo de sclav, îl liniști zugravul. Ce vrei, face și el pe grozavul, că, de, e slujbaș !

— Ce să zic, că mult îi pasă lui de iarba asta, ținu să intervină Faninka, tînăra soție a măcelarului.

— Astea-s niște scuipătoare, ținu să mai glumească comis-voiajorul Bousek, atrăgîndu-le tuturor atenția asupra canalizării, de o execuție ireproșabilă, a parcului Havliček.

— Acest Gräbe trebuie să fi fost nebun de-a binelea, ținu să sublinieze doamna Pavlousková. Se zice că numai peșterile și pietroaiele astea l-ar fi costat mii și mii de coroane.

Ajunseră în dreptul unei piscine aflate în fața unor stînci artificiale și se apucară să ciocănească broaștele țestoase, împroșcînd apa cu bastoanele și umbrelele de soare.

Femeile se porniră deodată pe un rîs năvalnic, de nestăvilit și, șoptindu-și una alteia ceva neînțeles, arătară spre statuia din mijlocul piscinei.

— Mă miră că nu-i e rușine flăcăului, se amuză domnul Bousek. Stă toată ziua în apă, gol pușcă...

— Uite, puștoaicele de colo se hlizesc, îi atrase atenția meșterul măcelar domnișoarei Brejchová.

— Gata, s-o luăm la deal ! strigă careva.

Și începură să meargă pe niște trepte în spirală, suind spre un loc viran al parcului ; în acest timp grăsanul domn Bousek răcnea cît îl ținea gura :

— Hei, ce faceți ? Degeaba mă înțepați, că mai repede tot nu pot să urc.

— Nici de aici nu se vede Hradșinul, fu prima observație a nevestei măcelarului, cînd, în sfîrșit, ajunseră pe platoul de sus.

— Și-acum gata, spre peșteri ! îi îndemnă zugravul Pavlousek.

Şi în timp ce continuau să urce scările de piatră tăiate printre stînci, domnul Bousek nu mai contenea să se văicărească zgomotos, încercînd să întoarcă totul în glumă printr-un spiritual joc de cuvinte :

— Ce mai, piatra asta de încercare îmi accidentează burta.

În sfîrşit, se aflău în faţa peşterilor. Femeilor le era frică, dar pînă la urmă se lăsară convinse şi intrară şi ele zîmbindu-i graţios domnului Bousek, care se aşeză pe o banchetă de marmoră şi se iscăli pe o măsuţă, tot de marmoră.

— Iscăliţi-vă şi voi, îi îndemnă pe toţi domnişoara Brejchová, ciocnind cu umbrela de soare o stalactită, în timp ce isteţul măcelar declara că asta e piatră de mare.

— Iar aici tîmplarul a lăsat o gaură, spuse cu tîlc comis-voiajorul Bousek, arătînd o deschizătură în stîncă.

Remarcară şi ceilalţi această crăpătură ce mergea în jos, întărită cu sîrmă fină, aidoma unei pînze de păianjen.

— Acolo ţinea alteţa sa iepurii de casă, spuse, de data asta foarte serios, voiajorul comercial.

— Să plecăm de aici, e un loc trist, interveni domnişoara Brejchová, şi ieşiră cu toţii, în afară de domnul Bousek, care mai zăbovi cîteva clipe în peşteră. Cînd ieşi strigă, rîzînd, că descoperise acolo un fel de bazin. Şi-i şopti ceva la ureche meşterului măcelar care chicoti şi spuse că domnul Bousek e un mare ştrengar.

Intrară în altă peşteră, unde admiraţia lor fu stîrnită de statuia unei femei ce domina o mică piscină.

Bousek îi vîrî în gură un colţ de trabuc şi începu să mugească, făcînd, chipurile, pe tigrul.

— Pe vremea lui Gräbe trecea pe aici o apă, ţinu să menţioneze măcelarul Kareš, arătînd cu mîna spre piscină.

Pe urmă pictorul colorist, alias zugravul Pavlousek, desprinse din perete o bucată de tencuială, după care

veseli, mulţumiţi şi bine dispuşi porniră cu toţii spre micuţele lacuri unde, în clipa cînd ajunseră, comis-voiajorul Bousek răcni cît îl ţineau bojocii :

— Noroc şi sănătate !

Fără să-şi dea seama de ce, izbucniră cu toţii în hohote de rîs.

— Pe cinstea mea, asta-i curată nebunie, spuse Faninka, tînăra soţie a măcelarului. Să cari atîta apă la o asemenea înălţime şi să azvîrli în ea asemenea frunze.

— Asta-i ceapă de apă, ţinu să sublinieze spiritualul domn Bousek, arătînd cu mîna-i bucălată nişte nuferi de toată frumuseţea.

— Gräbe venea aici să-şi spele picioarele, remarcă pictorul colorist Pavlousek şi, smulgînd dintre pietre o bucată de friză, o aruncă în apă...

Acum coborau din nou la vale, mergînd dinadins peste peluză, ca să-l mai supere un pic pe paznicul acela neobrăzat.

Aşa se face că ajunseră repede pe aleea principală, ce duce în partea de jos a livezilor cu pomi fructiferi.

— Acolo nu ne ducem, hotărî domnul Bousek — acolo abia nu-i nimic de văzut, în afară de peri şi meri.

— Se spune că ar avea şi căpşuni, interveni doamna Pavlousková, nevasta zugravului.

— Încă nu-s coapte, replică meşterul măcelar.

— Mie, vă spun drept, mi s-a făcut sete, spuse coloristul Pavlousek. Ce să mai batem pe aici drumul de pomană, să mergem mai bine să bem şi noi o bere. Ce ziceţi ?

— Bună idee, încuviinţă, rîzînd, spiritualul domn Bousek ; cu prostiile astea din jurul nostru nu-mi sting setea.

— Să mergem la Vršovice, la Kovarna (Fierăria), fu de părere măcelarul Kareš ; vorba ceea, dacă tot e sărbătoare, să ne dănţuim şi noi un pic nevestele...

Porniră spre ieşirea din parc şi hîtrul comis-voiajor Bousek spuse cu toată seriozitatea, arătînd spre mulţimea de vizitatori ce mişunau pe alei :

— Ce văd ăştia aici ? Nimic. Cel puţin dacă ar avea aici o gheretă cu bere de Smichov...

Şi porniră cu toţii în cea mai desăvîrşită ordine prin parcul Havliček, în timp ce păsărelele îşi cîntau mai departe viersul lor, copacii şi florile îşi răspîndeau parfumul ameţitor, iar cucoanele eroilor noştri îşi tîrau trenele rochiilor, răscolind şi învolburînd praful în urma lor.

BUCURIILE DE TATĂ ALE DOMNULUI MOTEJZLIK

Domnul Motejzlik era tare bucuros că urma să devină tată. Cu mult înainte de a i se naşte băieţelul, se ducea pe la toţi cunoscuţii şi le povestea că avea un copil.

În multe cazuri se ruşina la gîndul că ar putea să i se nască o fetiţă, şi atunci spunea că i s-a născut un băieţel. În altă parte însă, spre a nu lăsa impresia că se laudă prea mult, spunea că are o fetiţă. În vreo trei sau patru cazuri apucase să spună că, de fapt, nici nu ştie de ce sex e copilul lui. Pînă la urmă le încurcă pe toate în asemenea măsură, încît, aflîndu-se din nou în societatea prietenilor şi cunoscuţilor, la întrebarea cu pricina răspundea, de obicei, total anapoda. Acolo unde înainte spusese că are un băieţel, acum spunea că are o fetiţă. Şi în felul ăsta

țesea mereu totul cu noi și noi minciuni, ba, pînă la urmă, merse cu neobrăzarea lui atît de departe, încît începu să vorbească de doi gemeni, iar în restaurantul domnului Brejška povesti chiar despre nu știu ce monstru, cu care avea să cîștige bani cu ghiotura. În cele din urmă nici el nu mai știa ce copil avea să i se nască. Și cînd, în sfîrșit, veni și acel fericit moment cînd trebuia, într-adevăr, să devină tată, în prezența soacrei și a socrului său, drăgălașul domn Motejzlik dispăru în împrejurimile cele mai apropiate, unde, de față cu toată lumea, la mezelar, la brutar, la farmacie, în două cîrciumi și într-o vinărie, declară solemn că faptul e gata împlinit, și iar le înșiră pe toate, încurcîndu-le în țesătura lui de minciuni : fetiță, băiețel — băiețel, fetiță — pe scurt, își lăsa mereu portița din spate deschisă. Și după ce trăsese, la vinărie, al cincilea sfertuț de vermut, izbucni :

— Nici nu știți cît sînt de fericit !

Și se duse acasă.

Și cînd trecu pragul locuinței sale, bunul și drăgălașul domn Motejzlik fu luat la zor de socru, soacră și coana-moașă, și pentru prima oară îi fu dat să audă despre el că e o brută și un bădăran necioplit. Și era, oare, sărmanul, o asemenea ființă, încît să merite aceste epitete ? El, sărăcuțul, nu făcuse nimic altceva decît să aștepte îmbucurătorul eveniment. Și s-a bucurat. De-ar fi băut nu știu cît vermut, sau oricîte halbe de bere cu această ocazie, căci, vorba aceea, o ocazie îl face pe hoț să fure, și tot nu merita să fie făcut de ocară, fiindcă în sufletul lui sălășluia luminoasa bucurie că aduce pe lume un urmaș, că dăruiește națiunii cehe un cetățean în plus, și, în fine, inima lui era copleșită de acea stare de beatitudine că avea să devină, încet dar sigur, tată.

În timp ce tata-socrul îi vorbea bunului domn Motejzlik în bucătărie, spunîndu-i cu inima deschisă să nu

uite tocmai acum de toate îndatoririle ce-i revin, că devenind tată nu-şi mai poate îngădui să privească lucrurile cu uşurinţă, că e cazul să se trezească pînă nu va fi prea tîrziu, şi, ca să nu fie prea tîrziu, trimise să i se aducă de urgenţă o sticlă cu sifon. Dar pînă să i se aducă sifonul, domnul Motejzlik devenise tată. Şi cînd moaşa îi aduse să vadă pruncuşorul acela roşu, domnul Motejzlik îl luă în braţe şi în clipa următoare fu cu el pe coridor, vrînd să-l arate vecinilor. Îl smulseră cu forţa din strînsoarea lui, iar domnul Motejzlik, strigînd de fericire în tăcerea mută a nopţii : „Am un băiat", o rupse la fugă pe scară în jos şi, descuind cu cheia poarta imobilului, dădu buzna în restaurantul de peste drum. Acolo comandă zece halbe de bere deodată şi declară solemn că are un băiat. Cum înainte cu o jumătate de oră spusese tot acolo că are o fetiţă, se stîrni pe chestia asta o ceartă în lege, cu care prilej domnul Motejzlik răcni cît îl ţineau bojocii :

— Nimeni nu poate şti mai bine ca mine !

În toiul certei, un cetăţean oarecare ţinu să sublinieze că, de fapt, domnul Motejzlik nu are nici un copil. Pînă şi o leoaică îşi apără puii, darmite domnul Motejzlik ! Aşa se face că fericitul tată se năpusti asupra calomniatorului, acesta la rîndul lui nu se lăsă mai prejos şi, apucîndu-l pe domnul Motejzlik de nas, îl trase afară din local, fireşte, cu ajutorul unor prieteni devotaţi.

În liniştea nopţii, sprijinit cu spatele de stîlpul unui felinar stins, domnul Motejzlik începu să se gîndească la ale vieţii valuri. În sufletul lui se perinda mereu vechiul adevăr care spune că atunci cînd cineva spune adevărul, nu i se dă crezare. Pe urmă îi veni în minte ideea umilinţei şi, după ea, se aprinse în sufletul lui strălucitoarea şi înălţătoarea voluptate de a fi tată, mîndria de tată, care determină direcţia paşilor domnului Motejzlik, îndreptîn-

du-i peste drum, spre vinăria din colţul străzii.

Ajunş acolo, se aşeză la o masă şi, bătînd-o voios pe umăr pe doamna cîriumăreascâ, îi spuse :

— Ei bine, aflaţi că am un băieţel de toată frumuseţea.

— Ce tot spuneţi, domnule Motejzlik ? ! ? Se poate ? ! ? îl luă repede cîrciumăreasa. Cu trei sferturi de oră în urmă ne-aţi spus aici că vi s-au născut doi gemeni — amîndouă fetiţe — şi-acum veniţi cu altă poveste...

Deodată, domnului Motejzlik începu să-i pară rău de toate aiurelile lui şi, lăsîndu-şi capul în palme, începu să plîngă înfundat. Ce ticălos sînt, îşi spuse în sinea lui. Nici nu i s-a născut încă primul copil şi l-a şi minţit. După această adîncă reculegere, ridică fruntea sus şi, uitîndu-se la doamna cîrciumăreasă cu ochii umeziţi de lacrimi, îi spuse cu o voce tînguitoare :

— Daţi-mi, vă rog, un sfert de vermut.

— Mă miră că nu vă e ruşine, îi replică indignată cîrciumăreasa, grozav tată, nimic de zis, să vă cherchelîţi în halul ăsta, în timp ce ar trebui să fiţi acasă — dar, ştiu eu, poate că n-aveţi nici un copil de vreme ce spuneţi întruna asemenea nerozii.

— Dar vă jur pe ce am mai sfînt, doamnă cîrciumăreasă ! Am un băieţel de toată frumuseţea, înalt de cincizeci de centimetri, trupşorul năpădit de un puf firav, roşu din cap pînă în picioare, tatăl sănătos.

— Gata, domnule Motejzlik, să nu mai întindem vorba de pomană şi duceţi-vă mai bine de vă culcaţi, îl îndemnă cîrciumăreasa, grăbindu-se să adauge : V-am spus doar că nu vă mai torn nici un pahar.

— Va să zică asta merit eu, fiindcă am un băieţel atît de frumos ! Bravo, nimic de zis ! exclamă cu regret în glas domnul Motejzlik şi ieşi necăjit în bezna nopţii.

Şi văzînd că nimeni nu are pentru el nici pic de înțelegere, fu cuprins de o amărăciune cumplită. Din fericire, își aduse aminte că pe strada Krokova, nu departe de locul unde se afla, locuiește bunul și vechiul său prieten, inginerul Zázvorka.

— Trebuie să-i fac o vizită, își spuse în sinea lui fericitul tată.

Şi era cam pe la orele două noaptea cînd stătea în fața ferestrei deschise a apartamentului de la parter al prietenului său și fluiera de zor.

Nu-i răspunse nimeni, dar, vorba ceea, ce nu face un tată pentru copilul său ? Fără să se mai încurce, drăgălașul nostru domn Motejzlik se săltă pe fereastra deschisă drept în odaie și, cînd ajunse pe podea, soția inginerului, care-și aștepta bărbatul, aprinse deodată lămpița electrică de pe noptieră și, zărindu-l pe domnul Motejzlik, scoase un strigăt cumplit, de groază.

— Distinsă coniță, bolborosi, descumpănit, domnul Motejzlik, știți, eu... am venit să vă anunț că... că am un băiețel, da, un băiețel... de cincizeci și cinci de centimetri înălțime, trupușorul năpădit de un puf firav, roșu din cap pînă în picioare, tatăl sănătos...

Şi rostind aceste cuvinte se săltă înapoi pe pervazul ferestrei și sări jos, în stradă, tocmai în clipa în care domnul inginer se pregătea să pătrundă în casa lui, așa fel încît să nu facă gălăgie pe coridor.

— Ura, Zázvorka ! îl întîmpină domnul Motejzlik. Am venit să te anunț că am un fecioraș de toată frumusețea, cincizeci și cinci de centimetri înălțime, trupușorul năpădit de puf firav, roșu din cap pînă în picioare, tatăl sănătos !

— Tîmpită scuză, ticălosule ! răcni inginerul Zázvorka.

Domnul Motejzlik o luă la sănătoasa și domnul inginer după el. Îl ajunse chiar în fața casei, în clipa în care, grăbit la culme, sărmanul domn Motejzlik se căznea să

descuie poarta imobilului. Fără să-i adreseze o vorbă, inginerul îi cîrpi o pereche de palme, apoi se îndepărtă plin de demnitate. Abia cînd se află în mijlocul drumului, se opri în loc și strigă, spărgînd tăcerea nopții :

— Ne răfuim noi la tribunal. În urma lui răsuna glasul tînguitor al domnului Motejzlik :

— Crede-mă, Zázvorka, într-adevăr am un băiețel, un băiețel de toată frumusețea...

Cu inima apăsată de o povară grea, urcă domnul Motejzlik treptele scării ce duceau spre apartamentul său. Era nespus de trist și necăjit de faptul că oamenii nu erau în stare să înțeleagă fericirea lui de părinte. Se sprijini destul de zgomotos de ușa locuinței sale, dar ușa se deschise încet și două mîini vînjoase îl traseră cu putere înăuntru — erau mîinile bunului său socru, care, pur și simplu, îi spuse, din nou, doar atît :

— Brută, bădăran necioplit, credeam că măcar acest copil o să te facă să te îndrepți, dar, cum văd, nu te lași și o ții mereu într-o beție. Să-ți fie rușine !

După care îi arătă canapeaua și se retrase în camera alăturată. Pe urmă își făcu apariția coana-moașă și, pocnind din palme indignată, începu :

— Asta nu trebuia s-o faceți, domnule Motejzlik, zău că nu ! Dacă soția face temperatură, să știți că de vină veți fi numai dumneavoastră !

După ea veni, în sfîrșit, și mama-soacră, care nu spuse decît atît :

— Ptiu, mai mare rușinea ! Ce ticălos !

Domnul Motejzlik se întinse pe canapea și se apucă să plîngă cu sughițuri, acoperindu-și gura cu pătura. Nimeni dintre ai casei nu era în stare să înțeleagă bucuria lui de tată. După un timp, se dădu jos de pe canapea și mergînd încet, pe vîrfuri, se apropie de ușă, o deschise și,

pierzîndu-şi echilibrul, se prăbuşi peste prag. Şi, aşa lungit cum era, strigă cu disperare :

— Unde-i băieţelul meu ?

Fără să scoată o vorbă, mama-soacră şi tatăl-socru îl duseră înapoi pe canapea. Dar înainte de a apuca să-l întindă, domnul Motejzlik adormise în braţele lor, cu chipul luminat de un zîmbet al beatitudinii.

Mama-soacră se uită un timp cu ochi posomorîţi la fericitul tată care sforăia de zor, apoi, cu o mişcare energică, îi trase perna de sub cap.

Domnul Motejzlik continuă însă să doarmă nestingherit, zîmbind din somn. Visa că se află la o mare adunare populară şi cu vocea lui tunătoare se adresează miilor de capete entuziasmate :

— Chiar acum, prea cinstită adunare, mi s-a născut un băieţel — cincizeci şi cinci de centimetri înălţime, trupuşorul năpădit de un puf firav, preacinstită adunare, roşu din cap pînă în picioare, tatăl sănătos tun !

A DOUA SERIE DE BUCURII PĂRINTEŞTI ALE DOMNULUI MOTEJZLIK

Cînd devine cineva un tată fericit, i se deschide în faţă perspectiva unei serii întregi de bucurii mărunte. Puneţi-vă în situaţia lui, şi-mi veţi da dreptate. De pildă, veţi deschide mereu şifonierul cu lenjurile copilului şi oricui va veni să vă viziteze şi să vă felicite cu prilejul

fericitului eveniment, îi veți arăta cămășuțele, scutecele, bavețelele, pieptărașele, vă veți lăuda că ați și învățat să vă înfășați copilașul adorat și, fără îndoială, veți fi cuprins de o nemărginită mîndrie, invitîndu-i pe oaspeții dumneavoastră în bucătărie, unde, ca o pînză de păianjen, se încrucișează de la un capăt la altul al bucătăriei tot felul de sfori pe care ați întins la uscat zece duzini de scutece, ca urmare a nobilei opere a urmașului dumneavoastră. Care nu numai că vă poartă numele, dar începe să activeze în viața publică, întocmai cum ați activat și dumneavoastră la vîrsta cea mai fragedă.

Și cîtă căldură picură în sufletul dumneavoastră fericirea de a-l putea cîntări singur, cu propria mînă, pe micul dumneavoastră moștenitor. Și cu cîtă bucurie notați în carnetul de însemnări fiecare gram cu care încet, dar sigur, potrivit neînduratoarelor legi ale naturii, urmașul dumneavoastră crește în greutate. Și, din nou, alte bucurii: puișorul dorește să bea. Îl duceți repede la maică-sa și, întorcîndu-vă grăbit la musafirii dumneavoastră, scoateți din bufet o sticlă de coniac și, în timp ce în preajma dumneavoastră copilul bea, beau și tatăl și oaspeții, ciocnind paharul în sănătatea lui. Atmosfera se încinge, dispoziția e din ce în ce mai voioasă, mai exuberantă și, deodată, vă dă prin minte că încă nu le-ați arătat musafirilor cum știți să-i faceți baia primului dumneavoastră copil. Și astfel turnați în cădița copilului apă caldă, îi verificați temperatura cu termometrul și, cu pasul ușor împleticit, vă îndreptați plin de curaj spre dormitorul copilului. Pe chestia asta se stîrnește un mare tărăboi, ai casei izbutesc să vă smulgă copilul din brațe, punîndu-l la adăpost în fața nemărginitei iubiri de tată, care, precum se vede, nu cunoaște nici o opreliște. Căci, rănit în orgoliul de tată, atunci cînd mama-soacră vă închide ușa în nas, dumneavoastră începeți să izbiți cu piciorul în ușă și să strigați :

— Daţi-mi înapoi copilul meu, musafirii doresc să-l vadă pe băieţelul meu !

Totul însă e în zadar. Din spatele uşii închise a odăii alăturate se aude vocea tăioasă a bunicii :

— Nu fi impertinent şi du-te mai bine la plimbare.

Desigur, între patru ochi, lucrurile ar fi luat o întorsătură mai proastă, dar în casa dumneavoastră se află nişte musafiri care au venit să vă vadă moştenitorul, de unde şi tonul moderat din odaia învecinată. Mai beţi, aşadar, încă o sticlă de coniac cu prietenii, după care, odată cu ei, părăsiţi, solemn, căminul dumneavoastră fericit.

Toate cele povestite pînă acum au fost trăite aievea de inimosul domn Motejzlik. Timp de paisprezece zile după fericitul eveniment, în casa lui s-au desfăşurat lupte crîncene, iar prin vecini se povestea că, de atîta bucurie, domnul Motejzlik a început să bea cu prietenii lui chiar şi romul cel mai ordinar. Apoi a urmat o anumită stagnare.

Se punea chestiunea ce nume să i se dea băiatului. Domnul Motejzlik tocmai se întorsese de la prietenii săi într-o dispoziţie trandafirie şi, cu o atitudine de-a dreptul furtunoasă, ceru onor familiei ca fiului său să i se dea numele de Hector. Căci în acest nume el nu vedea doar întruchiparea forţei olimpice, ci şi plăcuta amintire a Iliadei bătrînului Homer, din anii studiilor gimnaziale.

Se înţelege de la sine că după această declaraţie înflăcărată, toţi ai casei se năpustiră asupra lui. Tatăl-socru, ca de obicei, chibzuit, analiză pe îndelete, dar cuprinzător şi foarte exact numele de Hector, demonstrînd că un asemenea nume ar putea constitui pentru viitorul nepotului său o adevărată piatră unghiulară. Începu, deci, cu şcoala ; înainte de toate, copilul cînd începe să meargă la şcoală e foarte sensibil şi-i place nespus de mult să filosofeze. Ce s-ar întîmpla, deci, dacă ar fi chemat cu numele de Hector, şi, odată cu el, ar veni în grabă cîinele

măcelarului ? Copiilor le place să se distreze şi, fără îndoială, un asemenea nume, umilitor, ar fi exploatat de colegii săi de şcoală, drept care, copilul ar suferi cumplit, s-ar îndepărta de prietenii săi, ar deveni un singuratic îngîndurat şi, în singurătatea lui, nu s-ar gîndi la nimic altceva decît la tot soiul de năzbîtii. Această trăsătură de caracter s-ar dezvolta odată cu el, şcoala, unde el ar fi obiect de batjocură, ar înceta să-l mai intereseze şi să-l amuze, creierul lui s-ar chirci, inteligenţa lui ar stagna, şi n-ar mai fi de aşteptat de la el nici un fel de bucurie. Şi încheie foarte succint, cu următoarele cuvinte :

— Scurt şi concis, ca să fie clar : dumneata n-ai ce să te amesteci în treburile astea, chestiunea ne priveşte numai pe noi !

Domnul Motejzlik menţionă cu sfială şi modestie că : poate ar fi, totuşi, cazul să i se recunoască şi lui, măcar parţial, drepturile sale paterne. Izbucniră cu toţii într-un rîs sarcastic şi-i spuseră că într-adevăr e un tată denaturat, mai curînd un netrebnic decît tată, şi că ar face mai bine, după toate cîte le-a săvîrşit, să nu mai deschidă gura atunci cînd e vorba de nişte lucruri la care nu se pricepe.

Atitudinea lor avu darul să-l jignească adînc pe domnul Motejzlik, şi aşa se face că dumnealui plecă de acasă plin de amărăciune şi cu regretul profund că nu-i în stare să impună pentru fiul lui nici măcar acest nume. Se înapoie, tremurînd de emoţie, abia a doua zi după-amiaza. Cînd trecu pragul, se arătă neobişnuit de modest şi extrem de respectuos. Cam de vreo cincizeci de ori repetă :

— Săru-mîna, iertaţi-mă dar, ştiţi, am avut o şedinţă tocmai la Kladno.

După care începu să se bîiguie, povestind că la Kladno e numai funingine, că tot oraşul e săpat şi răssăpat şi, ce mai, e îngrozitor.

I se răspunse :

— Într-adevăr, îngrozitor !

Pe urmă nu-l mai luară în seamă, se închiseră cu toții în camera de zi, iar în clipa în care domnul Motejzlik se făcu auzit din spatele ușii, spunînd cu o voce plină de smerenie :

— Nu vă supărați, vă rog, aș putea să-mi văd și eu băiatul ? i se răspunse :

— Cînd o să te trezești din beție.

— Săru-mîna, strigă domnul Motejzlik din spatele ușii, dar aflați că azi nu sînt beat, dar deloc ! și aș dori nespus de mult să-mi văd sîngele din sîngele meu, distinsă doamnă mămică...

În loc de răspuns la chemarea soțului, distinsa doamnă mămică începu să fredoneze cunoscuta arie din Hughenoții, în care hughenoții sînt masacrați în masă.

Și astfel, domnului Motejzlik nu-i rămase nimic mai bun de făcut decît să se așeze la masa lui de lucru și să se uite prin scrisorile proaspăt sosite, în care unii prieteni îl felicitau abia acum, după paisprezece zile, pentru fericirea sa de tată. Fraza aceasta avu darul să-i provoace amăreală în gură. Scoase repede din buzunar cele cinci cutiuțe cu zaharicale, pe care le cîștigase la tombolă pentru fiul lui și, uitîndu-se cu durere la pachețelele acelea roșii și albe, își dădu seama că nimeni, dar absolut nimeni nu-l înțelege, și că toată strădania lui de a demonstra cît de mult prețuiește el nașterea primului său fiu nu e înțeleasă ca o manifestare a bucuriei, ci e socotită doar ca un pretext pentru un șir întreg de orgii, de ticăloșii și de obrăznicii.

Și iată că în această dispoziție de nemărginită melancolie se auzi, deodată, un ciocănit în ușă, și în biroul lui

intră cu pas energic tata-socrul, care, bătîndu-l prietenos pe umăr îi spuse :

— Bravo, sînt tare bucuros că, în sfîrşit, te văd o dată treaz la dumneata acasă, şi că lucrezi. Sînt grăbit şi nu pot sta mai mult de vorbă cu dumneata, dar uite, îţi las aici o sută cincizeci de coroane pentru cărucior. Chiar ieri, după ce ai plecat, ne-am gîndit că, totuşi, într-un fel trebuie să-ţi facem şi dumitale pe plac. Ia banii şi alege pentru nepotul meu un cărucior frumos, pe gustul dumitale şi, mă rog, ai să vezi că, pînă la urmă, o să fie iarăşi totul în cea mai perfectă ordine. Aşa ! Şi acum mă duc să-mi văd nepoţelul.

Domnul Motejzlik, cotropit de o presimţire nefastă, îşi luă iute pălăria şi, pînă să ajungă socrul lui la uşă, i-o luă înainte şi o zbughi în jos pe scară, de acolo în stradă şi ţuşti în primul tramvai ce tocmai trecea prin preajma sa. Cînd se aşeză pe banchetă în vagonul tramvaiului, putem afirma cu toată certitudinea că şedea acolo cu inima curată şi inocentă. Bucuria lui nu poate fi descrisă — în sfîrşit, avea posibilitatea să acţioneze de sine stătător pentru fericirea fiului său. Avea de pe acum în faţa ochilor săi superbul cărucior pe care avea să i-l cumpere, şi printre dantelele ce împodobeau perdelele căruciorului îl vedea uitîndu-se la el pe prichindelul bucălat care cotrobăieşte prin plăpumioară cu mînuţele lui trandafirii.

Avea impresia că tramvaiul merge prea încet. Ziua în schimb i se părea nespus de luminoasă şi senină. De atîta fericire, domnului Motejzlik îi venea să sărute întreaga omenire. Recunoscu, de asemenea, înainte de a ajunge în Piaţa Václav, că a cumpăra un cărucior pentru primul său copil înseamnă o nouă intrare grandioasă în noua

viață în care pășea. Și că alegerea căruciorului trebuie să se desfășoare pe îndelete, sistematic, mai întîi să cerceteze listele de prețuri, dar, înainte de toate, cel mai bine ar fi să dea o raită prin toate magazinele de specialitate, să ceară prospecte și cataloage, ca, pe urmă, undeva în liniștea unei cafenele, să se decidă definitiv pentru unul dintre cele mai bune și elegante exemplare. Zis și făcut. Apoi, înarmat cu un pachet întreg de cataloage și liste de prețuri și cu fața senină de bucurie, intră în obișnuita-i cafenea de zi, unde, instalîndu-se frumos într-un colț mai retras, comandă o cafea neagră și se apucă să cerceteze cu voluptate diferitele modele ; îi plăcură toate și, de aceea, mai răsfoi încă o dată voluminoasele cataloage și din nou își dădu seama că, într-adevăr, fiecare cărucior în parte i s-ar potrivi de minune micuțului său moștenitor. Cînd ieși în stradă, observă, spre marea sa uimire, că se făcuse ora opt și magazinele erau închise.

La întretăierea pieții Václav cu strada Vodičkova, se opri un timp descumpănit și privi îndelung cuburile de piatră ale trotuarului. Bucuria lui nețărmurită se risipi pe neașteptate. Își imagina ce se va petrece acasă, cînd va reveni în sînul familiei. Deocamdată tatăl-socru știe totul, căci, vorba ceea, el îi încredințase această misiune ; și, deodată, simți în sufletul lui atîta pustietate, încît socoti de cuviință că ar fi mai bine să se întoarcă acasă abia atunci cînd socrul va fi cu siguranță plecat. Spusese el, ce-i drept, că e grăbit, dar într-un asemenea caz, ar fi în stare să aștepte Dumnezeu știe cîte ceasuri. Și deodată fu cuprins de dorința omului hăituit de a-și risipi gîndurile negre într-o convorbire veselă cu prietenii credincioși, cu care, ori de cîte ori izbutea s-o șteargă de acasă, stătea

zilnic şi mai strica o vorbă la restaurantul U Zveřinu (Vînatul) din cartierul Košiře. Acolo, în faţa unui pahar cu vin bun, îşi alunga de obicei gîndurile întunecate, dar asta nu era încă exact ce-i trebuia lui acum ; îi mai lipsea ceva, o agitaţie care să-l facă să mai uite un pic de tragicul său destin. Azi nu era nici o distracţie, nu se juca şi nu se recita nimic ; stătură aşa, pînă cînd unuia dintre prieteni îi veni în sfîrşit ideea să le propună tuturor să meargă să joace cărţi într-o anumită cafenea de noapte. Acolo, zicea el, se joacă „Binecuvîntarea Domnului". Ce fel de cafenea şi unde se petrecuse întreaga poveste, de asta domnul Motejzlik nu-şi aducea aminte, ba, mai mult, nici nu ştie de ce s-a dus acolo, şi de ce s-a lăsat atras într-un asemenea joc de noroc ; pe la ceasurile două noaptea se văzuse nevoit să schimbe bancnota de o sută de coroane, iar la două şi jumătate nu-i mai rămăseseră în buzunar decît douăzeci de coroane. Se povesteşte despre el că în clipa aceea ar fi strigat :

— Totul pentru puişorul meu !

şi că ar fi mizat acele douăzeci de coroane pe ultima carte... ca apoi... peste cîteva clipe să adune de pe masă, în uralele tuturor, cinci sute de coroane.

Era a doua zi pe la orele zece dimineaţa cînd domnul Motejzlik se întoarse acasă, în sînul familiei. Dar în ce hal ! În faţa lui împingea un cărucior de toată frumuseţea, în spate un al doilea, iar în urma lui, un comisionar, plin de gravitate, aducea încă o pereche de cărucioare de toată splendoarea. Deci, în total, patru cărucioare : unul de cameră, al doilea de plimbare, al treilea de grădină şi al patrulea de ploaie, întocmai cum i se recomandase, cu toată căldura, în magazinul în care le cumpărase.

ÎN CE SÎNTEM MARI

Într-o bună zi, funcționarul Vlček de la cancelaria guvernatorului, neavînd altă treabă de făcut, se apucă să mîzgălească pe niște plicuri diferite nume, așa, ca să-i mai treacă de urît. Printre altele scrise, fără să-și dea seama, pe un plic oficial următoarele: *„Onoratului Consiliu al orașului Klenovice*, cu mențiunea: În atenția domnului primar." Pe urmă veni curierul și, adunînd plicurile cu pricina, le duse alături, în biroul în care se concepeau ciornele de scrisori. Asta se întîmpla chiar în ziua în care fuseseră expediate celor interesați, la cererea acestora, noile instrucțiuni ale diferitelor ministere. Din biroul așa-zis al ciornelor, maldărul de plicuri fu înaintat spre completare secției de acțiuni speciale și așa se face că pînă și în plicul adresat, întîmplător, onoratului Consiliu al orașului Klenovice, fu introdusă una dintre recentele decizii ale unui minister, decizie ce avu darul să uimească întregul Consiliu comunal al orașului Klenovice, în frunte cu primarul său.

Sosește de la cancelaria guvernatorului un plic, și în el două file cu acest conținut: „Decizia ministerului cezaro-crăiesc al internelor, agriculturii, finanțelor și justiției din ziua de 18 mai 1910, nr. 104, rîndul Z, cu privire la interzicerea folosirii, în producerea drojdiei cerealiere, a amidonului și a fermenților din fabricile de bere".

Asta nu era puțin lucru. De zece ani nu mai venise nici un act oficial de la cancelaria guvernatorului, ultimul

se referea la aplicarea unor măsuri sanitare şi, deodată, după zece ani, o asemenea poveste.

Primarul oraşului se zăpăcise de-a binelea. La ce încercare grea îl supunea cel-de-sus! Ce-o fi vrînd să însemne: „Interzicerea, în producţia drojdiei cerealiere, a amidonului şi a fermenţilor din fabricile de bere?" Şi, colac peste pupăză, decizia provine de la ministerul cezaro-crăiesc al internelor, agriculturii, finanţelor şi justiţiei. Ce lovitură cumplită pe capul bietului oraş! Patru ministere întreprind, concomitent, un atac împotriva oraşului Klenovice. Dar, pentru numele lui Dumnezeu, de unde pînă unde o asemenea decizie, de vreme ce nimeni în acest oraş nu e producător de drojdie?

— La mijloc e, de bună seamă, un denunţ, ţinu să sublinieze secretarul Consiliului orăşenesc, atunci cînd, în prezenţa ajutorului de primar, primarul Šandera citi conţinutul măsurilor cuprinse în plicul oficial cu ştampila cancelariei guvernatorului.

La care ajutorul de primar, comerciantul Holobut, se grăbi să adauge cu o voce tremurătoare:

— Domnilor, ăsta e mai curînd un atac împotriva autonomiei cehe.

— Iar eu îmi menţin afirmaţia că e vorba de un denunţ, insistă cu energie secretarul Consiliului orăşenesc. Şi sînt încredinţat că nu se urmăreşte nimic altceva decît compromiterea noastră în faţa cancelariei guvernatorului, în momentul în care noi solicităm fonduri pentru dotarea garnizoanei. Un asemenea act de denunţ e tot ce poate fi mai dezgustător, şi e de datoria noastră să-l combatem la modul cel mai categoric. De aceea propun convocarea unei şedinţe secrete a Consiliului orăşenesc, în

cadrul căreia vom hotărî cum anume trebuie să procedăm cu decizia ministerială, și totodată vom adopta o atitudine dîrză și tăioasă împotriva unor astfel de denunțuri.

— Iar eu vă spun că aici e vorba de un atac perfid împotriva autonomiei cehe, o ținea morțiș pe a lui comerciantul Holobut. Asta nu mi-o scoate nimeni din cap. Cunoaștem noi. Mai întîi guvernul ne ia cu drojdia, cu amidonul și cu fermenții de la fabricile de bere și, pe urmă, pac ! ne-a și instalat aici un comisar guvernamental și ne dizolvă Consiliul orășenesc reprezentativ.

Primarul Šandera nu adoptă însă nici unul din punctele de vedere expuse de cei doi. În drum spre primărie spuse tot timpul că întreaga poveste e curată nebunie. Dacă în oraș ar fi măcar un singur producător de drojdie, mă rog, n-ar mai sta o clipă pe gînduri și, cu toată dragostea, ar pune să se afișeze un comunicat prin care se interzice fabricarea drojdiei, dar așa, nimeni nu produce nimic și patru ministere lansează concomitent un atac concentric împotriva lui. Să-ți pierzi mintea, nu alta.

— În atenția primarului, domnule burgmaistru, ținu să sublinieze cu toată semnificația secretarul Consiliului orășenesc ; cineva a depus un denunț din care reiese că dumneavoastră sînteți producător de drojdie.

— Da, așa e, domnule secretar, ai dreptate, cineva încearcă să-l ponegrească pe capul autonomiei noastre comunale, răcni comerciantul Holobut ; ce mai, e limpede, un atac mîrșav împotriva autonomiei cehe, sper că, în sfîrșit, ați înțeles. Denunțul e o chestiune secundară, țineți minte ce vă spun, o chestiune cu totul secundară !

Și cu asta, domnii consilieri se despărțiră.

„Mi se pare mie că domnul primar nu are cugetul curat, își spuse în sinea lui secretarul Consiliului orășenesc, în timp ce părăsea clădirea primăriei. Dacă, totuși, dumnealui fabrică pe ascuns drojdie și negustorul Holobut l-a denun-

ţat ? De aceea s-a împotrivit dumnealui cu atîta înverşunare. cînd s-a vorbit de denunţ."

La şedinţa secretă a Consiliului orăşenesc, primul se înscrise la cuvînt comerciantul Holobuţ. Discursul lui fu, de la un capăt la altul, un protest tăios la adresa guvernului. Şi din nou vorbi despre acţiunile mîrşave împotriva autonomiei cehe şi-i conjură pe toţi cei de faţă să nu se dea bătuţi şi să reziste cu stoicism în lupta lor dreaptă. Abia primarul limpezi lucrurile, explicînd, de fapt, despre ce-i vorba. Consiliul orăşenesc a primit, aşa, ca din senin, de la ministerul de interne, agriculturii, finanţelor şi justiţiei, un act normativ prin care se interzice (de bună seamă oraşului) să folosească în producerea drojdiei cerealiere, amidonul şi fermenţii de la fabricile de bere. Actul amintit a fost trimis cu menţiunea : în atenţia domnului primar. Pe chestia asta nimeni n-a închis un ochi toată noaptea în oraşul Klenovice, care nu este producător de drojdie.

În clipa aceea ceru cuvîntul domnul farmacist, care declară textual că dumnealui vede în interzicerea folosirii amidonului şi a fermenţilor din fabricile de bere în procesul de producere a drojdiei un sprijin acordat cartelului de întreprinderi specializate în fabricarea drojdiei presate şi introducerea practică a monopolului în domeniul acestei producţii. De aceea, propune ca, în interesul micilor industrii, să fie înaintat un protest telegrafic şi să i se ceară deputatului judeţean să intervină cu toată energia în această chestiune.

Membrul Consiliului orăşenesc, şeful berar Ramlik, vedea în noua decizie ministerială o catastrofă a fabricilor de bere din Cehia. Interzicerea folosirii fermenţilor de bere nu poate fi cu nimic justificată.

— Mă alătur şi eu propunerii domnului farmacist ! conchise şeful berar.

— Nici vorbă nu poate fi de așa ceva, izbucni, din nou, comerciantul Holobut ; aici se urmărește desființarea autonomiei cehe, da, e vorba de un atac împotriva drepturilor noastre. De aceea socot că este cazul și se cuvine să înaintăm un protest energic împotriva cancelariei guvernatorului.

În cele din urmă, ridicîndu-se în picioare, luă cuvîntul primarul Šandera, care începu prin a vorbi despre niște arme caraghioase, de-a dreptul ridicule. E limpede ca lumina zilei că în povestea asta e vorba de șicanarea unui oraș ceh, căci, de cînd lumea, nimeni n-a auzit să fabrice cineva drojdie în Kłenovice... E un act de desconsiderare față de autonomia corporațiilor sau... Și aici atinse de asemenea chestiunea denunțului și se apucă să vorbească despre libertatea cetățenească, explicînd, firește, de ce a convocat această ședință secretă a consiliului reprezentativ al orașului. Pentru că în întreaga afacere vede arma cu tăișul ascuțit al guvernului de la Viena. Înainte de toate se cuvine păstrarea unui calm desăvîrșit și plin de demnitate și înaintarea unui protest telegrafic adresat forurilor competente. Această telegramă de protest trebuie trimisă la ministerul de interne, agriculturii, finanțelor și justiției. În continuare, să ceară Consiliului național o intervenție energică și să fie solicitat sprijinul diferitelor cluburi de deputați. De asemenea, așa cum a propus ajutorul de primar, domnul Holobut, să fie înaintat, concomitent, un protest cancelariei guvernatorului și în același timp să se facă, printr-un comunicat special, un călduros apel la calmul cel mai desăvîrșit din partea populației orașului.

Propunerile acestea au fost aprobate în unanimitate.

După care, primarul se ridică din nou de pe scaunul său și, cu vocea-i tremurînd de emoție, rosti :

— Domnilor, toate astea nu înseamnă însă că, în acest timp, noi trebuie să stăm cu mîinile încrucișate la piept.

Dacă e să vină vremuri grele, să nu ne găsească nepregătiţi. De aceea, ţinînd seama de cheltuielile ce ne ameninţă, necesare apărării aşa cum se cuvine a onoarei naţionale, propun majorarea cu cincisprezece la sută a taxelor comunale.

Propunerea aceasta fu aprobată, de asemenea, cu unanimitate de voturi, de unde putem trage concluzia fermă că dacă am avea în ţările cehe numai cincizeci de oraşe ca Klenovice, ar fi vai şi amar de guvernul de la Viena.

SUPLIMENT VESEL DUMINICAL

— Umorescă literară —

Mi se încredinţase misiunea de a redacta suplimentul vesel duminical al unei anumite publicaţii şi, cu acest prilej, mi-a fost dat să aflu că spiritul de sacrificiu omenesc este, într-adevăr, inepuizabil.

Sînt mii de inşi pe această lume care-şi doresc, din toată inima, ca alte mii şi mii de suflete să se amuze cu povestirile lor fie la cafeaua cu lapte de dimineaţă, fie la masa de prînz duminicală. Da, spiritul de sacrificiu omenesc este absolut inepuizabil şi cuprinde cercuri de toate categoriile sociale.

„Numai de-ar putea citi oamenii lucrarea mea“, — iată sloganul care frămîntă azi toate stările, bărbaţi şi femei deopotrivă.

Stau în redacție, pufăi liniștit din trabuc și nu presimt nici o nenorocire. Cineva ciocănește în ușă — nici nu mă clintesc, căci în această odăiță eu sînt Dumnezeul-atotputernic. Așa se face că strig cu o voce grosolană : — Intră ! și-i fac semn vizitatoarei să ia loc pe scaun.

Scaunul cu pricina e așezat așa fel încît oricine mă vizitează e nevoit să se uite ori la mine ori la coșul de hîrtii.

O cercetez pe proaspăta vizitatoare. E o femeie de vîrstă mijlocie, foarte vioaie, dacă judecăm după felul agitat în care se foiește pe scaun, și pînă să apuc să-i adresez obișnuitul : „Ce doriți ?" — dumneaei a și început :

— După părerea mea, fetele noastre au cea mai mare nevoie de a se autoaprecia ; asta nu se poate numi egoism, domnule redactor, și nici înfumurare sau egocentrism. Fetele trebuie să-și respecte, să-și cinstească propriul lor suflet, căci sufletul lor e alb și curat ca floarea de crin, să-și prețuiască propria lor voință, căci voința lor e bună, să-și aprecieze propriul lor trup, pentru ca acest trup să fie lăcașul gingaș al virtuții feciorelnice. Fata care crede în alții...

— Permiteți-mi, vă rog...

Dar vizitatoarea nu ține seama de intervenția mea și continuă cu vervă :

— ...mai mult decît în propria-i persoană, căci fata care e condusă de o conștiință străină, omițînd, cu indiferență, propriile sale sentimente, rușinîndu-se chiar de ele, ei da, o asemenea fată nu e fata de care au nevoie patria și națiunea noastră. Da, domnule redactor, o astfel de fată e ca trestia bătută de o sută de vînturi și care, în cele din urmă, se frînge sau se prăbușește în mocirlă. Doresc ca fetele noastre să citească adeseori aceste cuvinte ale mele și, de aceea, v-am adus, domnule redactor, o povestire pentru suplimentul vesel duminical al publicației

dumneavoastră, cuvintele amintite mai sus fiind puse în gura eroinei unui mic roman, da, domnule redactor, în gura unei eroine care s-a tăvălit prin viață.

Și, scoțînd din poșetă un manuscris voluminos, preopinenta mea continuă :

— Cuvintele mele, domnule redactor, izvorăsc din dorința sinceră de a-i face fericiți pe cititori și de a-i îndemna să le prețuiască, deoarece, precum bine știm, cuvîntul are o mare influență asupra formării caracterului omenesc. Da, domnule redactor, o mare influență.

Apoi se ridică de pe scaun și mă întrebă :

— Unde pot să mă duc să-mi încasez onorariul, domnule redactor ?

Mă ridic și eu în picioare și încep să-i spun că voi citi manuscrisul și dacă se va potrivi cu...

Dar dumneaei nu mă lasă să-mi rostesc gîndul pînă la capăt și, curmîndu-mi fraza, îmi spune pe un ton categoric :

— Nu trebuie să citiți nimic, domnule redactor, puteți trimite manuscrisul direct la tipografie, iar eu vă rog să-mi faceți o notă de plată pentru a-mi încasa onorariul, ori poate plătiți personal ? Dacă nu, spuneți-mi unde să mă duc...

Și pronunțînd aceste cuvinte, își trage scaunul mai aproape de masă, se așază și își deschide poșeta.

N-o să credeți poate ce vă spun, dar să știți că ușierii noștri au avut serios de furcă pînă s-o scoată din clădirea redacției.

Nu trecuseră nici cinci minute de la această neplăcută întîmplare, cînd în biroul meu își făcu apariția un tînăr cu părul lung pieptănat pe spate, ca un pinci pitic bruxellez. Face o plecăciune adîncă și începe prin a-mi spune că se încumeta să vină cu rugămintea de a fi atît de amabil și

să-i întind o mînă de ajutor în cariera sa scriitoricească, sfătuindu-l și sprijinindu-l să facă o selecție din seria de povestiri pe care a îndrăznit să mi le aducă și, dacă aș vrea, să le mai prelucrez și să le mai cizelez pe ici, pe colo. Simte că are talent, da, talent cu carul, cum însă pînă acum n-a avut încă prilejul să publice ceva, nu e cunoscut de opinia publică.

După această scurtă introducere se instală pe scaun și, agitînd în mînă o mulțime de hîrtii, continuă spunînd că se încumetă să-mi citească începutul uneia dintre povestiri, dar, înainte de toate, își permite să-mi atragă atenția asupra procedeului abordat de el în actul creației, procedeu pe care-l consideră a fi cel mai adecvat. Întrucît e începător în ale scrisului, dumnealui înclină spre autorii moderni afirmați și consacrați ; la elaborarea unei lucrări de sine stătătoare, mai bine zis nu întru totul de sine stătătoare, nu s-a încumetat pînă acum, deoarece nu se simte încă destul de tare și destul de capabil pentru așa ceva. Autorul său preferat este D'Annunzio, firește, pe lîngă o serie întreagă de alți scriitori de talie universală, mai vîrstnici și mai tineri. Așa se face că alege fraze pentru povestirile sale din lucrările celor mai celebri scriitori de toate vîrstele. Ajunge să culeagă cîte o frază chiar și din Tacit, Platon și alți autori. E într-adevăr o muncă foarte grea. Începutul primei povestiri sună astfel :

— Serviciul de după-amiază al companiei a șasea se apropia de sfîrșit ! — asta-i din Kuprin — Aici zace lungit în fața coteţului, cu capul mițos lăsat pe labe — ăsta-i D'Annunzio — Un băiețel ce stătea în picioare, pe-aproape, se ridică de jos și umplu cu apă de fîntînă cana pe jumătate spartă — asta-i din Balzac — Tînărul jurist ce sta alături de mine își plimbă privirea pe bolta senină a cerului, pe care nu se zărea nici umbră de norișor — Asta-i Maupassant, dar expresia „nu se zărea nici

umbră de norişor“ e o schimbare originală.

Şi tînărul reluă :

— Acum am descoperit în povestirea lui Tolstoi *O săptămînă la Turenevo*, o descriere foarte frumoasă a amenajării unei locuințe rurale. N-am stat pe tînjeală şi, nevoit să fac o legătură, am scris : „Soarele la care tînărul jurist privea îşi arunca razele sale strălucitoare peste modesta locuință rurală“ — şi acum vine Tolstoi : Uşa iatacului se deschise spre coridorul fostelor încăperi ale lacheilor. La capătul coridorului, o scară în spirală ducea în sus spre cele două odăi ale stăpînilor, unde acum nu mai intra nimeni. Cu asta am încheiat un capitol. Al doilea capitol începe cu o frază din J. J. Rousseau şi anume din cartea initulată *Despre Tratatul Social*. Vreau să cercetez dacă poate fi în constituția civilă vreo regulă justificată şi sigură...

L-am luat pe tînărul meu interlocutor de braț şi l-am scos pe culoar. Peste cîteva clipe era din nou în fața mea:

— Mi-am uitat pălăria, spuse, într-adevăr, cu sfială, luîndu-şi pălăria din cuier, după care se grăbi să adauge : Aş putea spera într-un răspuns la *Poşta redacției ?*

Şi iar m-am trudit să-l scot pe culoar şi...

Peste un sfert de ceas mi s-a înfățişat un alt vizitator : un domn mai în vîrstă, purtînd pe cap un cilindru ponosit şi scămoşat. Avea o mină foarte gravă...

— Îmi îngădui — începu el pe un ton apăsat şi foarte autoritar — să vă vizitez. Ştiu că domnilor redactori nu le place să stea mult de vorbă cu colaboratorii şi, de aceea, vom trata chestiunea cît se poate de scurt. Dacă am înțeles bine, strădania dumneavoastră este să le oferiți cititorilor suplimentului vesel de duminică *frumosul*, căci multe suflete din rîndurile cititorilor dumneavoastră sînt în culmea fericirii atunci cînd se lasă copleşite, întru totul,

de impresia frumosului şi sînt purtate spre căile ce duc în afara aprecierii lucide şi raţionale a lucrurilor. Nu pretind, stimate domnule redactor, că o asemenea stare a gîndirii constituie tocmai acea rectificare — îndreptare dacă vreţi — din care ar putea eventual să reiasă judecata şi analiza critică a frumosului...

Şi iată că bărbatul care iniţial voise să trateze şi să încheie cu mine cît mai curînd cu putinţă această chestiune se aşeză pe scaun şi continuă :

— Adevărul e că frumuseţea unei povestiri poate captiva prin simţăminte de-a dreptul stihinice, iar eu ştiu, stimate domnule redactor, că există posibilitatea de a-l ferici pe cititor, dacă-i oferim o povestire cu adevărat frumoasă. Am acasă, într-adevăr, nişte lucruri frumoase pregătite anume pentru publicaţia dumneavoastră. Nu le-am adus cu mine, pentru simplul motiv că iniţial n-am bănuit că voi trece prin preajma redacţiei ce cu onoare o conduceţi. Întîmplarea însă mi-a îndreptat paşii spre dumneavoastră şi, deodată, m-am decis să vă aduc la cunoştinţă hotărîrea mea de a le tipări tocmai în suplimentul vesel duminical al publicaţiei dumneavoastră. Aşadar, ca s-o scurtez şi să încheiem cît mai grabnic întreaga chestiune, daţi-mi un avans de patruzeci de coroane asupra onorariului ce mi se cuvine !

Povestea asta, trebuie să admiteţi, întrecea orice limită. Am devenit grosolan în faţa acestui neobrăzat, iar acesta, la rîndul său, m-a croit cu bastonul. Se înţelege de la sine că şi eu, cu ajutorul substanţial al uşierului nostru, l-am aranjat frumos, aşa cum se cuvine, dar de atunci mă gîndesc mereu că parcă totuşi e mai bine să fii servitor la un hotel ce nu se bucură de o faimă prea bună, decît să

redactezi un „Supliment vesel duminical", în condiţiile spiritului de sacrificiu omenesc atît de răspîndit, de a hrăni, din punct de vedere estetic, sufletele înfometate de frumos ale cititorilor !

MISTERIOASA POVESTE A UNUI MONUMENT

Există pe lume tot felul de instituţii, care n-ar fi mai puţin importante dacă, într-adevăr, n-ar exista.

Acestor instituţii li se spune în cea mai mare parte reguli sau mai precis regulamente. Avem, aşadar, regulamente de toate categoriile : regulamente poliţieneşti, regulamente disciplinare etc. etc. şi, de cele mai multe ori, toate aceste regulamente au darul să aducă oamenilor necazuri.

Desigur, în cazul nostru este vorba de progres, şi nimeni nu va putea pretinde că în joc ar fi vreo chestiune de ordin politic.

E vorba, pur şi simplu, de noul regulament cu privire la funcţionarea caselor de expediţii.

Există, deci, precum vedem, în afara regulamentelor poliţieneşti, şi regulamente pentru casele de expediţii, după cum, mai tîrziu, vor fi născocite regulamente morăreşti şi alte asemănătoare.

Şi toate regulamentele la care ne referim vor fi prelucrate în amănunţime, dînd naştere unui nou regulament

— regulamentul caselor de expediții — iar acesta la rîndul lui va ferici și va amuza omenirea, ca în cazul pe care vi-l înfățișez.

Domnul Raudnic comandase, pentru mormîntul tatălui său decedat, un monument undeva la un pietrar din provincie. Acest monument urma să fie transportat la cimitirul unde se află înhumat tatăl domnului Raudnic.

Comanda fusese făcută din Praga, iar domnul Raudnic alesese pentru transportul monumentului de la firma din provincie la cimitirul, tot din provincie — cu alte cuvinte, la locul de destinație — o casă de expediție pragheză.

Monumentul era o piramidă de doi metri înălțime, cîntărind 420 de kilograme, ceea ce, să recunoaștem, reprezenta o greutate apreciabilă.

Într-o bună zi, domnul Raudnic primi de la firma cu pricina înștiințarea că monumentul era gata, iar dumnealui nu mai stătu deloc pe tînjală și se duse imediat la casa de expediții din Praga, cerînd ca, în conformitate cu înțelegerea stabilită anterior, monumentul să fie transportat de la firma de pietre funerare din provincie, la cimitirul tot din provincie, unde se afla mormîntul tatălui său.

Trecură de atunci trei zile. Domnul Raudnic tocmai se întorcea acasă din obișnuita-i plimbare, cînd în fața imobilului în care locuia, cu frica de Dumnezeu, la etajul trei, zări un grup de oameni pe a căror față se citea, vizibil, enervarea.

Grăbi pasul și, ajungînd mai aproape, surprinse opt bărbați vînjoși străduindu-se să introducă pe poarta imobilului un monument oarecare.

Speriat, domnul Raudnic se apropie de ei spre a se informa despre ce anume este vorba.

Şi astfel îşi dădu seama că avea toate motivele să pălească, întrucît i se spusese că monumentul cu pricina îi aparţine domnului Raudnic, şi în cazul ăsta lor nu le rămîne nimic de făcut, decît să-i depună monumentul în locuinţa sa. Unul dintre şefii mai mari ai acestor oameni drăguţi şi cumsecade îi spuse, în termeni civilizaţi şi într-un limbaj elevat ce trăda instruirea, că dumnealor respectă noul regulament, potrivit căruia casele de expediţii păstrează în tranzit numai obiectele persoanelor minore ce se bucură de deplinătatea drepturilor civile, şi întrucît tatăl domnului Raudnic nu se mai bucură de aceste drepturi, fiind răposat, monumentul îi aparţine domnului Raudnic, în calitatea sa de rudă cea mai apropiată, aflată în viaţă.

Zadarnice fură strădaniile domnului Raudnic de a preveni catastrofa.

— Ca persoană în deplinătatea drepturilor civile, aveţi dreptul la acest monument, îi spuse pe scurt şeful hamalilor de la casa de expediţie şi, întorcîndu-se spre vlăjganii lui, se grăbi să adauge : Hei-rup !

Şaisprezece mîini puternice săltară monumentul, şi în timp ce domnul Raudnic plîngea înfundat, cu glasul sugrumat de enervare, hamalii cărară monumentul sus, pe scară, în ciuda tînguitoarelor rugăminţi ale portăresei şi ale proprietarului. Cînd, în sfîrşit, ajunseră la etajul trei şi aşezară monumentul pe coridor, ca să-l strige pe domnul Raudnic să vină să deschidă locuinţa, uriaşul pietroi se cufundă sub ei, omorînd, printre alţii, şi pe domnul Raudnic, aflat la parter. Întrucît din clipa aceea domnul Raudnic încetase a mai fi o persoană în deplinătatea drepturilor civile, casa de expediţii intenţionează să transporte monumentul la ruda sa cea mai apropiată.

ÎMI FAC OUĂ MOI

Am o mătuşă bătrînă şi tare cumsecade. Din cînd în cînd, sărăcuţa, face cîte o adevărată criză de afecţiune faţă de rubedeniile ei. Cincisprezece ani de zile nu dă nici un semn de viaţă şi, după scurgerea acestor cincisprezece ani, mă trezesc, pe neaşteptate, cu poştaşul care îmi aduce un pachet de la buna mea mătuşă, trimis de ea tocmai într-un asemenea moment de criză. Ultima oară — asta se întîmpla exact în urmă cu cincisprezece ani — mi-a expediat o plăcintă mare cu brînză, iar acum, la cincisprezece ani după consumarea acestui eveniment, poştaşul mi-a înmînat un coş voluminos, în care am descoperit acest înduioşător mesaj.

„Scumpe nepoate! Sînt tare bucuroasă că-ţi pot trimite o grămadă de ouă din propria mea crescătorie de păsări. Îmi eşti nespus de drag, scumpul meu băiat, şi de aceea mi-am spus că, de vreme ce nu voi mai fi multă vreme pe această lume, să-ţi trimit această ultimă mărturie de dragoste pe care ţi-o mai pot oferi. Fă-ţi-le singur, dar ai grijă să fie de fiecare dată moi, şi cu acest prilej să-ţi aduci aminte de buna ta mătuşă Anna. Fie ca aceste şaizeci de ouă să trezească în tine amintirea micuţei bătături a unei gospodării dintr-un colţ de miazănoapte al ţării, unde cotcodăcesc zburdalnic nişte găinuşe rasa Plymouth şi se gîndesc la tine împreună cu a ta mătuşă Anna, care te iubeşte din tot sufletul".

Dintr-un sentiment de pietate faţă de mătuşa mea, am decis să mănînc toate cele şaizeci de ouă moi, aşa cum suna dorinţa ei.

Toată noaptea am visat numai despre această poveste. Ce-i drept, pînă atunci nu mă ocupasem niciodată cu treburi asemănătoare, cum ar fi fiertul ouălor așa fel încît să rămînă moi, dar după frămîntări mai îndelungate am ajuns la concluzia că ouăle trebuiesc fierte, ca să fiarbă! Acesta ar fi unicul punct de vedere posibil și singura ieșire dintr-o situație atît de serioasă și de importantă cum e, de pildă, să faci șaizeci de ouă moi.

Îmi plac ouăle moi la nebunie. Dar, oricum, n-o să mă apuc să mănînc la o singură masă șaizeci de ouă moi, nu de alta, dar nici nu cred că aș fi în stare. De aceea a început să mă preocupe ideea de a le conserva.

M-am gîndit multă vreme la acest lucru, frămîntîndu-mi mintea cum anume să procedez. Și iată că, fără voia mea, m-am trezit pe neașteptate într-o situație foarte încurcată. Știu că adeseori ziarele și unele reviste de specialitate iau în derîdere femeile căsătorite care nu sînt în stare să facă ouă moi, dar despre holteii bătrîni care trebuie să-și prepare singuri ouăle nu se scrisese pînă atunci în nici o publicație, și tocmai de aceea vreau să descriu totul așa cum s-a întîmplat, iar ceea ce voi spune constituie, de fapt, o indicație simplă cu privire la modul în care trebuiesc fierte ouăle moi.

Înainte de toate mi-am cumpărat cîteva cărți de specialitate despre creșterea păsărilor, în care presupuneam că voi găsi, în primul rînd, instrucțiuni cu privire la felul cum trebuiesc fierte ouăle.

Din păcate în nici una dintre aceste lucrări referitoare la avicultură nu am descoperit locul în care această importantă problemă să fie soluționată așa cum se cuvine. Despre ouă, ce-i drept, se scriau multe în aceste tratate; așa am

aflat, de pildă, că din ouă ies puişorii, şi alte minuni asemănătoare. Am mai citit acolo o instrucţiune foarte interesantă, şi anume, că ouăle trebuiesc păstrate la loc uscat, şi alta, la fel de interesantă, cu privire la modul în care pot fi clocite ouăle. Întrucît buna mea mătuşă îmi trimisese ouăle ca să le fierb şi să le mănînc, nicidecum să le clocesc, am închis cartea supărat la culme.

Nu-mi venea să-i întreb pe cunoscuţi cum anume se fierb ouăle şi de aceea mi-am pus în gînd să mă duc să învăţ acest lucru într-o sală de lectură, făcînd din nou apel la faimosul dicţionar enciclopedic.

La litera O — articolul *ouă*, am găsit, negru pe alb, că ouăle sînt un produs al regnului animal şi că toate speciile de păsări fac ouă. Am stat şi am meditat adînc asupra acestei chestiuni. Ce-i drept, cele amintite mai sus nu erau pentru mine o noutate şi, totuşi, văzînd acest lucru, aşa cum spuneam, negru pe alb, i-am dat crezare pentru a doua oară. Povestea nu e, deci, numai o transmitere populară prin viu grai, ci este confirmată şi susţinută cu tărie, printr-un întreg articol de ştiinţă publicat în dicţionarul enciclopedic.

Aşa stînd lucrurile, mi-am continuat investigaţiile căutînd să aflu cum se fierb ouăle. Şi nici nu v-ar veni a crede cum poate fi omisă de cercurile ştiinţifice o problemă atît de complexă şi atît de complicată. Ei bine, ca să fiu scurt, n-am descoperit nicăieri nimic mai deosebit.

În dicţionarul enciclopedic am aflat, ce-i drept, că ouăle constituie un aliment ce poate fi preparat în diferite feluri, dar cum anume se prepară acest aliment, a rămas pentru mine o ghicitoare fără răspuns, chiar şi după cele trei ceasuri de cercetare a dicţionarului enciclopedic.

E adevărat că am găsit unele fraze ce se refereau doar de departe la această problemă, ca de pildă: „În Anglia, ouăle sînt folosite, în general, ca aliment în stare crudă, iar, uneori, fierte tari sau moi. În nici o căsnicie engleză așezată, ouăle moi nu pot lipsi la micul dejun. În Anglia ouăle sînt oferite la toate ocaziile.

Dar cum anume trebuie procedat ca ele să ajungă pe masă în această stare, nu am izbutit să aflu.

Nu-mi rămîne deci nimic altceva de făcut decît să întreprind o tentativă personală, cercetînd singur întreaga teorie a fierberii ouălor și tot singur să ajung apoi la un rezultat practic, fie și cu riscul pierderii cîtorva ouă, pe care aș fi nevoit să le arunc.

Mi-am cumpărat deci o spirtieră, cu cinci litri de spirt denaturat, și un vas Papin — a cărui folosire o cunoșteam din manualul de fizică de pe vremea studiilor mele gimnaziale. Și, astfel înarmat, am purces la fapte. Am umplut vasul Papin cu apă, în apă am introdus zece ouă, după care am aprins spirtiera.

După un sfert de oră am scos ouăle din vasul Papin. Am ciocănit bine coaja primului ou, dar coaja era încă tare; același lucru s-a întîmplat și cu al doilea ou. Toate erau încă tari. Așa stînd lucrurile, le-am curățat de coajă, le-am aruncat din nou în vasul Papin și le-am mai fiert timp de un ceas. Degeaba, tot tari erau. Le-am lăsat deci să fiarbă pînă a doua zi dimineață. Dar fără rezultat. Ouăle rămîneau tari.

Dimineața am fost găsit zăcînd lîngă coșul cu ouă, unde mă prăbușisem de atîta enervare că nu izbutisem nici măcar în zece ore să fac ouăle moi. Afurisitele erau *mereu tari și de neînduplecat*.

CUM MI-AM CUSUT UN NASTURE LA PANTALONI

Lucrul cel mai penibil care-l poate afecta pe om e atunci cînd observă că ținuta sa vestimentară păcătuiește prin lipsuri sesizabile. În anumite cazuri de acest gen, sărmanul nici nu se mai poate arăta în societate, căci societatea de azi nu face nici o deosebire între un holtei și un bărbat căsătorit, impunîndu-le amîndurora, deopotrivă, o anumită doză de decență. Faptul de a nu avea în regulă nasturii de la pantaloni stîrnește în rîndurile multor oameni cu priviri estetice o considerabilă doză de dezgust. O asemenea împrejurare nu e judecată de societate *la obiect*, mai bine zis *cu obiectivitate*, iar adevărata stare a lucrurilor nu e analizată nici din punctul de vedere psihologic, nici din punctul de vedere practic. Căci societatea uită că un holtei poate fi și el un om foarte sfios, care nu s-ar încumeta să-și ducă pantalonii cu nasturii lipsă soției prietenului său, solicitîndu-i drăgălășenia de a face totul așa fel încît ansamblul său vestimentar să pară desăvîrșit. Dacă s-ar adresa cu o asemenea rugăminte și cu pantalonii săi afectați de-o anumită lipsă fiicei necăsătorite a proprietăresei, cine știe dacă în sufletul fragil al unei copile n-ar trezi o anumită doză de dispreț față de persoana lui, care dispreț ar fi, desigur, cît se poate de justificat.

Și astfel, dacă vrea să-și păstreze bunul său renume, bietului holtei nu-i rămîne nimica altceva de făcut decît să-și coasă singur nasturele de la pantaloni, cu alte cuvinte cu propria-i mînă.

Se vor găsi desigur şi din acei ce vor avea obiecţii la amintita soluţie, pretinzînd că într-un asemenea caz, atît de delicat, putea să se adreseze foarte bine croitorului care-i cususe pantalonii cu pricina; persoanele care fac asemenea reflecţii nu judecă nici ele corect, nu de alta, dar dacă bietul holtei s-ar duce la croitorul său şi i-ar spune: „Poftim, v-am adus aceşti pantaloni la care, precum vedeţi, îmi lipseşte un nasture şi v-aş ruga să mi-l coaseţi", în acea clipă sărmanul s-ar expune de asemenea riscului de a fi ridiculizat, căci cusutul unui nasture pare un lucru nespus de uşor, atît în faţa croitorului specialist, cît şi în faţa întregii opinii publice. Şi, în asemenea împrejurări, oricine ar rămîne înmărmurit auzind că un amărît de nasture la pantaloni a trebuit să i-l coasă ditamai meşterul croitor. Un astfel de holtei ar apărea în ochii tuturor ca un neisprăvit ce nu face nici cît o ceapă degerată, ca un rîzgîiat, ca un prostovan răsfăţat, ca un înfumurat etc., etc.

Iată deci motivele pentru care am decis să-mi cos singur nasturele la pantaloni.

Mai întîi am înlocuit nasturele rupt cu un ac de gămălie. Dar iată că într-o zi, pe cînd mă aflam în tramvai, la o înghesuială, acul cu gămălie a trecut prin stofă şi m-a înţepat în asemenea hal, încît mi-am pus în gînd să cos nasturele cum scrie la carte şi nicidecum să-l prind eventual cu un bold.

Mărturisesc, cu maximum de cinism, că la început, după ce observasem pierderea nasturelui cu pricina, povestea n-a avut cîtuşi de puţin asupra mea vreo înrîurire de natură să-mi provoace înclinaţia spre o dispoziţie dramatică. Abia noaptea tîrziu, amintindu-mi de diferitele priviri ce mă urmăriseră toată seara la cafenea, de care nu mă putusem feri nici după ce mă încheiasem la haină, am

hotărît, după o matură chibzuință, să-mi prind *acolo* cu un ac de gămălie un alt nasture, pe care l-am tăiat de la o vestă. O vestă cu un nasture lipsă nu-i un lucru atît de grav, în comparație cu pierderea atît de vizibilă și de sesizabilă a unui nasture de la pantaloni. La vestă se mai poate crede că a fost încheiată cu neglijență, ceea ce se întîmplă îndeobște la bătrînii holtei, precum bine știu din propria-mi experiență. Dar, în general, o asemenea neglijență nu e deloc jignitoare pentru cei din jur. Cu totul alta e însă situația atunci cînd povestea se referă la acea parte a ținutei vestimentare despre care pomeneam.

Din aceste motive m-am pregătit, din toate punctele de vedere, spre a duce la bun sfîrșit cusutul nasturelui cu pricina. Îmi aduc aminte că în ziua decisivă am fost tot timpul într-o stare de înfrigurare, înfrigurare ce creștea tot mai mult pe măsură ce mă gîndeam la această poveste. Să întreb pe cineva cum se coase un nasture n-am vrut, nu de alta, dar nu doream să fiu socotit un prostănac, care, în cazul de față — trebuie să mărturisesc cinstit și loial, — eram.

Prima mea îndatorire, mi-am zis în sinea mea, era să mă reped neapărat pînă la muzeu, să cer dicționarul enciclopedic și, în sala de lectură, să cercetez la litera C articolul referitor la *cusut*.

E cazul s-o spun acum și să protestez împotriva părerii încetățenite cum că dicționarul nostru enciclopedic ar fi complet. Despre cusutul nasturilor nu se pomenește în el mai nimic la litera C, în articolul cu privire la *cusutul nasturilor*. Acest articol lipsește din el cu desăvîrșire ! La litera N, am găsit, ce-i drept, articolul *nasture*, dar să vedeți ce scrie în legătură cu acest obiect de o importanță atît de covîrșitoare în viața omului : „Nasturele este un accesoriu vestimentar cu care se unesc două părți de

îmbrăcăminte. Întărirea nasturilor se face prin coasere. Vechii egipteni cunoşteau nasturii, în timp ce grecii şi romanii nu-i cunoşteau. La noi, în Cehia, nasturii au apărut odată cu venirea creştinismului".

Aşa stînd lucrurile, m-am apucat să caut la articolul *Creştinism*, măcar o aluzie la aceşti nasturi, dar nici pomeneală de aşa ceva. Dacă aş fi găsit cel puţin o indicaţie despre felul în care coseau nasturii străvechii egipteni. Articolul *Egipt* : citez din tomul *E* — „În Egipt preotesele Ro puneau în mînă preoţilor decedaţi nasturi de aur, şi aşa îi înmormîntau" — Dar despre felul cum coseau aceşti nasturi, nu scrie acolo nici un cuvînt.

Am fost deci nevoit să mă bizui pe propria mea capacitate de a inventa şi a combina lucrurile. Frămîntîndu-mi mintea şi reflectînd adînc, am ajuns, în cele din urmă, la concluzia că sistemul cel mai bun e sistemul progresiv — adică treptat. Aşadar, progresivitatea sistematică ! Am cercetat, deci, cu multă atenţie nasturii şi am constatat că fiecare nasture are patru găurele.

Mai întîi povestea a însemnat pentru mine un mister, întrebîndu-mă la ce anume ar putea folosi aceste găurele, dar făcînd investigaţii amănunţite în continuare, spre a descoperi ce influenţă ar putea avea ele asupra întregii probleme, am ajuns la concluzia că, potrivit tuturor probabilităţilor, prin aceste găurele trebuie să treacă aţa, care, de bună seamă, e strecurată prin ele cu acea unealtă meşteşugărească de mare importanţă, căreia i se spune ac. Acul, aşa cum am putut citi apoi în dicţionarul enciclopedic, nu e la rîndul lui nimic altceva decît un fel de manetă confecţionată din oţel, care, spre deosebire de purceii de lapte, nu are decît o singură urechiuşă. Eu am două. Aşadar, prin această micuţă deschizătură, — am aflat din amintitul dicţionar enciclopedic — se introduce firul de aţă şi, cu o mişcare ca şi cînd am vrea să spargem ceva

cu forța, tragem, după toate probabilitățile, nasturele pe ață și, pe urmă, găsim noi, de bună seamă, un procedeu de a-l răsuci și de a înfige acul în pantaloni.

Fantezia mea a lucrat cu un neastîmpăr de-a dreptul exuberant. Întrucît auzisem că oțelul e un material fragil, am cumpărat, pentru orice eventualitate, douăsprezece duzini de ace. Așa, ca să fie. În afară de asta am mai cumpărat o duzină de mosoare cu ață de toate grosimile, în cea mai mare parte de culoare neagră. Ața albă am cumpărat-o pentru cazul în care ața neagră n-ar fi dat rezultatul dorit. În acest caz aș fi făcut apel la ața albă. Mai aveam la îndemînă și cîteva mosoare de ață maro, de care aș fi făcut uz numai în împrejurări extreme, dacă, de pildă, aș fi dat chix cu ața albă și neagră.

În prăvălia în care am cumpărat toate astea, vînzătorul m-a întrebat dacă nu cumva doresc și un degetar. Mi-am dat seama numaidecît că e vorba de un lucru foarte important și, de aceea, am cumpărat pe loc douăzeci de bucăți. În spirit analogic am dedus că, potrivit semnificației cuvîntului, degetarul se pune în deget. De ce, și în ce scop anume, a rămas pentru mine o ghicitoare încă nedezlegată. Dar ca să nu comit cumva vreo greșeală, am cumpărat dintr-o dată douăzeci de degetare, judecînd corect că orice om are zece degete la picioare și, de asemenea, zece degete la mîini.

După ce am părăsit magazinul încărcat cu articolele amintite și am pornit spre casă, am avut deodată sentimentul că sînt un adevărat scamator. Ce mai, un fachir ! Ajuns cu bine acasă, am cerut gazdei să-mi încălzească zdravăn odaia și să-mi aducă trei sticle cu vin de cea mai bună calitate și, după ce mi-am împrospătat forțele cu o cină consistentă, stropită cu vin din belșug, am căutat pantalonii cu pricina și cînd, în fine, i-am găsit, m-am

apucat de lucru cu toată rîvna. Îmi mai aduc aminte și acum că a fost o luptă cumplită, plină de încrîncenare!

A doua zi dimineața am fost găsit zăcînd pe podea, înfășurat în paisprezece mii de metri de ață de diferite culori, îmbrăcat sumar, doar în rufăria de corp. Dormeam întins pe cele două sute de ace, iar pantalonii erau cusuți de canapea; în degetele de la mîini și de la picioare aveam înfipte cele douăzeci de degetare, iar gleznele mele erau cusute de covor.

Ce mai puteam să fac? Nimic, decît să-mi cumpăr altă pereche de pantaloni.

„LADA" *

Am o mătușă bătrînă, abonată în permanență la revista „Lada", și ori de cîte ori e ziua cuiva în familia noastră, îi aduce acestuia, în dar, colecția pe un an a acestei interesante publicații. Așa se face că, odată cu trecerea timpului, toată familia noastră a devenit sensibilă și delicată, iar membrii de sex feminin ai familiei își închipuie că sînt flori, deoarece doamna Věnceslava Lužicka publică de aproape zece ani, în revista „Lada", un ciclu de povestiri intitulat „Florile și femeile" cu subtitluri ca *Părăluțele, Păpădiile, Pătrunjelul-cîinelui*, și așa mai departe. Și cum mătușa împarte colecții diferite, o verișoară din partea

* Zeița Venus la popoarele slave.

mamei se crede păpădie şi întrucît o păpădie a Věnceslavei Lužicka a fost luată în căsătorie de stăpînul moşiei, aştepta şi ea mereu să-i vină rîndul; o altă verişoară, de data asta din partea tatei, se crede trandafir şi-şi vopseşte părul în roz, iar altă rubedenie de sex feminin, închipuindu-şi că e o modestă violetă, e încredinţată că se va căsători cu un fabricant de maşini de cusut, aşa cum a citit ea o dată în „Lada" despre o asemenea violetă, de aceea, pe unde umblă, pe acolo plînge, deoarece tot în „Lada" a citit că fetele n-au voie să rîdă, ci mai bine să plîngă, căci, de fapt, lacrimile înfrumuseţează fecioria. Alta crede că e spînz-negru, iar alta că e stînjenel auriu.

Aşa se face că, odată cu trecerea vremii, familia noastră a început să se adreseze în toate cazurile amintite interesantei publicaţii „Lada", iar la rubrica Poşta redacţiei poate citi apoi răspunsuri nu mai puţin inteligente:

„La întrebarea dumneavoastră referitoare la supa de cartofi, vă răspundem că principalul component este cartoful. În serile de iarnă, mai cu seamă, supa de cartofi iese splendid în evidenţă pe masa din lemn de esenţă moale, împodobită cu imortele de o mînă gingaşă de fetiţă. Dacă supa nu e destul de sărată, nu trebuie să lipsească de pe masă o solniţă plină cu sare de bucătărie, şi nicidecum cu sare pentru vite".

„La întrebarea dumneavoastră privitoare la modul de a împiedica muştele să murdărească oglinzile, vă facem cunoscut că în perioada în care muştele bîntuie cel mai mult, eu personal acopăr oglinzile cu un văl alb, la fel ca şi tablourile, ceea ce face ca ele să iasă splendid în evidenţă, mai cu seamă dacă mobila e de culoare maro-închis. Şi nu vă fie teamă că muştele mai mari ar putea să spargă o sticlă atît de groasă".

O altă surioară de-a mea e nespus de curioasă și, chiar dacă ar fi să rămînă domnișoară, ar dori să știe cum se înfașă pruncii necuvîntători. I s-a răspuns să se adreseze cu această întrebare propriei sale moașe. „Pe cît știu însă din propria mea experiență, copiii trebuie înfășați de la dreapta la stînga. Copiii deprinși cu înfășatul de la stînga la dreapta devin stîngaci. Dacă înfășați un băiat, aveți grijă ca fetele nevinovate să nu fie de față, întrucît curiozitatea prea mare le poate împinge pe fecioare departe și să le stîrnească fantezia".

Dar, în familia noastră, cel mai îndrăgostit cititor al revistei „Lada" este un unchi de-al meu, căruia îi pare nespus de rău că nu e femeie, căci abia în această publicație a aflat el cît de răi sînt bărbații și cîte necazuri au fetele nefericite în dragoste, dar și cît de fericite pot redeveni ele printr-o iubire adevărată ; ori de cîte ori se cufundă în lectura „Ladei", plînge ca o fată dezamăgită.

Odată, cînd m-am dus să-i fac o vizită, l-am găsit în bucătărie, unde înșirase pe frînghie, deasupra sobei, optsprezece batiste umede, să se usuce.

„Tocmai am terminat de citit povestea unei biete orfane care a avut nefericirea să se îndrăgostească de logodnicul binefăcătoarei ei — asta a fost pe o pagină a revistei. Pe altă pagină era altă povestire, în care un sărman ciobănaș s-a îndrăgostit de logodnica mirelui binefăcătoarei lui. Biata fată din prima povestire l-a luat de soț în a treia povestire — scrisă de altă scriitoare — pe sărmanul ciobănaș din a doua povestire, iar eu de șase ore nu mai contenesc cu bocitul... Toate batistele le-am udat leoarcă de atîta plîns, iar acum plîng în cearceaf."

Unchiul meu trăiește cu atîta intensitate atmosfera degajată de materialele publicate în revista „Lada", încît la scrisorile lui i se răspunde foarte des la rubrica Poșta

redacției. Această revistă a avut darul să-l transforme în asemenea măsură, încît acasă umblă în fustă și în capodul de noapte al soției sale, iar pentru acest succes îi poate fi recunoscător numai distinsei doamne Věnceslava Lužicka. Nu de mult, inimosul meu unchi a adresat redacției „Lada" întrebarea dacă iarna se poartă ghete. Și i s-a răspuns la Poșta redacției :

„Ghetele se poartă și iarna, atît în piciorul drept, cît și în piciorul stîng. Excepție facem numai atunci cînd sîntem acasă și nu așteptăm vreun musafir ; atunci putem sta în papuci. Recomandăm tuturor fetelor cehe să le împodobească părinților (tatei și mamei) papucii de casă cu cusături după verificatele modele naționale, deoarece pînă și fruntașii renașterii naționale cehe au purtat papuci cu cusături făcute de gingașele mînuțe ale tinerelor noastre patriote. Ce dar poate fi mai frumos, decît acela la care au lucrat gingașele degețele ale fetițelor cehe ?"

La altă întrebare a unchiului meu, redacția „Lada" i-a răspuns : „Ne întrebați cu ce apelativ trebuie să vă adresați logodnicului dumneavoastră ? Această întrebare, ușoară la prima vedere, e, totuși, foarte complicată. Cel mai bine veți face dacă, pur și simplu, îi veți spune domnule Jaroslav sau domnule Karel, în funcție de cum îl cheamă : Antonín, Josef, și așa mai departe. Și mai adăugăm : Cel mai bine veți face dacă-i veți spune pe numele lui : Leon, Otík, Věnčeslav, Václav, dar niciodată să nu-i spuneți Staničku sau Klementíčku, căci aceste diminutive l-ar putea face mai pătimaș, mai arbitrar și mai răutăcios. Cel mai bine veți face însă dacă îl veți evita întru totul pe logodnicul dumneavoastră, iar în cazul în care dumnealui ar continua să vă urmărească și să vă irite cu cicălelile sale

insistență, comunicați acest lucru redacției revistei „Lada“ — odată cu adresa exactă a logodnicului dumneavoastră, iar redacția noastră va avea grijă să înfiereze public atitudinea lui.“

Mătușa mea n-a stat nici ea pe tînjală și a solicitat în scris revistei „Lada“ să-i ofere cîteva rețete de prînzuri simple, și iată ce i s-a răspuns la Poșta redacției :

„Dacă-l invitați la masa de prînz pe logodnicul dumneavoastră, să nu-i oferiți niciodată supă de magiun ; vă spun asta din propria mea experiență, căci, după o asemenea supă, logodnicul meu a plecat și n-a mai revenit niciodată !“

Alaltăieri am surprins în fața clădirii în care locuiește mătușa mea o mulțime de oameni. Am dat buzna în casă și am găsit-o pe mătușă stînd de vorbă cu verișoara mea. Aceasta arăta ca o sorcovă, sau mai bine zis ca o marchiză de acum o sută de ani.

— Pentru numele lui dumnezeu, ce-i halul ăsta pe tine ? am întrebat-o eu intrigat.

Jignită la culme, mi-a răspuns :

— Ce știi tu ? Asta-i o rochie cusută după ultimul răcnet al modei, da, după ultimele noutăți publicate în revista „Lada“. Mătușica a zis că-și comandă una la fel...

— Și ce-i cu mulțimea de oameni adunată jos ?

— Ăștia s-au ținut scai după mine. De invidie !

Și întrucît verișoara citise în „Lada“ că, de îndată ce se lasă întunericul, nici o fată n-are voie să apară pe stradă neînsoțită, am fost silit s-o conduc acasă. Pînă să ajungem acasă, cîrdul de oameni a sporit la cîteva sute de impete, și asta numai pentru că verișoara mea se conduce în toate după cele publicate în revista „Lada“.

DR. FR. SOUKUP *

Dr. Soukup se fălește cu un nume ceh din vechime „Fii tovarășul meu de negoț" însemna, în Evul Mediu, „fii intermediarul meu". În germană, dr. Soukup se numește dr. Franz „*Unterhändler Urheber*"**. Soukup e un cuvînt străvechi și, în accepția vremurilor mai noi, a căpătat semnificația de misit, pețitor, intermediar, mijlocitor. Dealtfel, cei interesați pot găsi amănunte suplimentare în Dicționarul enciclopedic, la rubricile *agent* și *bursă*.

Dr. Fr. Soukup s-a născut în anul 1871 în Kamenna Lhota (Cătunul de piatră), lîngă Uhlířské Janovice (Janovice-Cărbunești). De faptul că aceste două împrejurări au avut o mare influență asupra evoluției sale, își dă seama oricine a ascultat cuvîntările doctorului Fr. Soukup, sau i-a citit articolele de fond publicate în ziarul „Pravo Lidu". Și într-un caz și în celălalt auziți și vedeți în persoana sa bărbatul care, datorită memoriei sale fenomenale, își amintește, încă din anii copilăriei, toate înjurăturile suculente, surprinse de spiritul său receptiv în amintitul cătun Kamenna Lhota, de lîngă Uhlířské Janovice. A reținut, de pildă, chemările războinice din timpul hramului bisericii Sfîntului Havel din Kamenna Lhota, și adesecori își amintește de flăcăii din satul natal, care se întorceau înjurînd și blestemînd de la hramul bisericii Sfîntului Václav din Uhlířské Janovice. Și toate aceste expresii dîrze și tăioase îi vin și-acum în minte doctorului Fr. Soukup și pe dinaintea ochilor i se perindă, pe neașteptate, cocioabele din sătucul natal, ogoarele, pădurile ;

* Tovarăș de negoț (cehă).

** Mijlocitor în afaceri — intermediar (germ.).

şi mai vede şi sala de dans a cîrciumii săteşti, şi scaunele străvechi zburînd peste tejghea, şi arcurile de cerc descrise de cănile albe ce poposeau, una cîte una, în capetele flăcăilor — şi din gura lui ţîşnesc, deodată, sudălmi din cele mai suculente şi, după o scurtă şi temeinică chibzuinţă, îşi încheie editorialul astfel : „Bădărănia şi mitocănia acestei scursori a societăţii noastre scot la iveală bestialitatea şi ferocitatea acestor ticăloşi şi porcăria politicii în general!".

Sînt cuvinte tari, neretractabile, grave şi de mare însemnătate. Amintirea locurilor natale străbate, ca un fir roşu, toate editorialele dr. Fr. Soukup, şi astfel aveţi prilejul să vedeţi în faţa dumneavoastră mînecile suflecate ale măcelarului în timp ce taie vitele. Apoi, aveţi sentimentul că, undeva, cineva, a fost stîlcit în bătaie, dar nu pricepeţi unde anume. Toate astea vă trec prin minte în timp ce citiţi articolele politice ale înzestratului gazetar dr. Fr. Soukup.

Că desăvîrşirea publicistică a dr. Fr. Soukup nu s-a produs peste noapte, e limpede ca lumina zilei. A trebuit să parcurgă mai întîi anii unei foarte fericite copilării, cînd micuţul Soukup a citit, cu o nemaipomenită sete de instruire, poveştile indiene despre albi şi pieile-roşii, tînjind în visele lui la actul scalpării. Nu încape nici o îndoială că povestirile indiene au avut, de asemenea, o puternică înrîurire în evoluţia sa culturală, îndeosebi în ceea ce priveşte activitatea sa în viaţa politică. Şi-acum mai ştie să povestească despre vitejia în luptă a Şoşonilor, a Dakoţilor, a Apaşilor, a Indienilor cu nasul coroiat. Şi întreaga istorie a acestor triburi războinice v-o expune gesticulînd, şi cu atîta dezinvoltură, încît dumneavoastră nici nu vă daţi seama cînd şi-a încheiat captivanta expunere.

Dumnealui mai ţine şi discursuri politice împotriva agrarienilor, îl puteţi auzi vorbind despre barierele vamale

și, în același timp, prin avîntul mîinilor, prin strînsul pumnilor, prin gesturi teatrale, lovituri în masă, zvîrcoliri ale trupului, vă ține, pe neobservate, o conferință despre luptele și obiceiurile Indienilor coroiați, imită dansul războinic al Șoșonilor, și strigă... și țipă spre mulțime în limba cehă, dar în accentul lui dumneavoastră deslușiți glasurile necunoscute ale pădurilor virgine, și aveți impresia că bizonii dau năvală la Pîrîul Ursului, ca să-și stingă setea. Și în aceeași clipă îl vedeți pe dr. Fr. Soukup dînd repede pe gît un pahar cu apă, ca apoi să înceapă iar să tune și să fulgere. Apoi vocea lui se pierde în freamătul mulțimii (bizonii se retrag de la Pîrul Ursului). Dr. Soukup își mîngîie barbia (Vrăjitorul Dakoților prezice pieirea Șoșonilor). Și altă lovitură cu pumnul în masă, a doua, a treia, și toate într-o armonie ritmică : un-doi-trei — un-doi-trei ! (Șoșonii l-au scalpat pe căpetenia Dakoților.)

Un comisar de poliție dizolvă adunarea. În clipa aceea îl și auziți pe dr. Fr. Soukup adresînd auditoriului, cu calmul cel mai desăvîrșit, invitația de a se răspîndi și de a nu se lăsa provocat. Sînteți acum în admirația calmului său, căci prin avertismentul adresat publicului de a se împrăștia, dumnealui soluționează, în chipul cel mai fericit, chestiunea barierelor vamale, și abia acum vă dați seama că dr. Fr. Soukup este un excelent jurist care nu vrea să-i pună pe clienții săi în fața unei situații primejdioase.

Dr. Fr. Soukup este, deci, doctor în drept, și, în calitatea sa de jurist, a publicat, îndeosebi cu prilejul ultimelor alegeri în consiliul imperial, articole cu indicații extrem de prețioase la rubrica intitulată *Sfatul juridic* a ziarului „Pravo Lidu", dintre care vă prezentăm aici o mică mărturie a activității sale multilaterale :

„Domnului K. din orașul T. Despre partidul oficial de guvernămînt poți spune la ședință ce vrei, de pildă, că dă

foc șurelor de paie. Pentru asta, potrivit legii, nu te poate da în judecată. Despre partidul agrarienilor poți declara, fără teamă, că asasinează persoanele incomode ; pentru acest lucru nu poți fi urmărit din punct de vedere juridic. Trebuie însă să ai grijă ca adunarea partidului nostru să fie majoritară. Cu salutările redacției"...

Se înțelege de la sine că, pînă să dobîndească dr. Fr. Soukup o asemenea experiență politică, a avut de trecut prin multe bătălii și nu o dată a fost nevoit să-și schimbe gîndirea și convingerile politice. A participat la mișcarea tineretului radical-progresist, a lucrat în redacția ziarului „Neatîrnarea" și a ziarului „Radicalul". Pe urmă a fost redactor la publicația „Perspectiva", mereu activ și neobosit culegător de cuvinte tari și de fraze șocante. În acele vremuri tulburătoare se ducea pe zidurile cetății unde, potrivit grăitoarei pilde a lui Demostene, își punea o pietricică sub limbă, spre a învăța să pronunțe litera r ; ceea ce a și reușit în anul 1896. Așadar, din acel an, cu al său perfecționat *r*, dr. Fr. Soukup s-a năpustit asupra mișcării muncitorești, scriind și editînd o importantă broșură intitulată : *„De ce ne batem pentru dreptul de vot universal"*.

Adversarii săi politici pretindeau că dumnealui fusese preocupat de această problemă de mai multă vreme, și că din anul 1894 pînă în anul 1896 îi oprea pe trecători, punîndu-le această întrebare. Și, oricare ar fi situația, în momentul de față i se strecoară mereu din gură această frază :

„De aceea m-am bătut eu din anul 1894 pentru dreptul de vot universal, ca să pierd în primăvara anului 1909 dreptul la diurnă. În Austro-Ungaria nu există justiție. Din 1894 m-am străduit, cu cinste, ca oboseala mea să fie răsplătită, iar în 1909 cînd, după dobîndirea dreptului de vot universal, m-am obișnuit să apăr, pentru douăzeci de

coroane pe zi, interesele partidului, obstrucția parlamentară mi-a smuls din mînă cele douăzeci de coroane. Este o ticăloșie politică de cea mai ordinară speță ce trebuie condamnată de orice om de bunăcuviință care știe ce înseamnă pentru un cetățean lipsit de mijloace o pierdere zilnică de douăzeci de coroane. E o palmă urîtă pe obrazul justiției".

Din această frază reiese întreaga tragedie a unui om politic care în sfîrșit a izbutit să-și cîștige un loc onorabil în parlament. La vremea cînd ar fi trebuit să culeagă roadele muncii sale și să declare cu trufie în fața poporului : „Eu am zilnic douăzeci de coroane în plus în buzunar, iar partidul vostru un deputat în plus în parlament" — niște intrigi politice imprevizibile opresc plata diurnelor.

Și nu e nimeni străin de faptul că, în calitatea sa de redactor al ziarului „Pravo Lidu", nu și-a ascuns profunda indignare față de această grea lovitură pe care i-a dat-o destinul. Și dacă a folosit, cu acest prilej, în articolele sale de fond cuvinte tari, cum ar fi, de pildă, cele pronunțate mai sus, atitudinea lui poate fi scuzată în condițiile scumpetei de azi, cu atît mai mult, cu cît amintita pierdere bănească a avut darul să prejudicieze întregul club al deputaților social-democrați.

E, desigur, un fenomen întristător dacă mulți își închipuie că, în temeiul acelor articole de fond, starea psihică a dr. Fr. Soukup n-ar fi în perfectă ordine. Se poate observa, ce-i drept, la dr. Fr. Soukup, după oprirea plății diurnei parlamentare, un fel de toropeală depresivă, o moleșeală psihică, dar starea lui nu e atît de gravă încît să necesite neapărat internarea într-un sanatoriu de specialitate.

Și, totuși, noi adresăm guvernului următoarea chemare :

„Redați-i diurna doctorului Soukup, salvîndu-l în favoarea familiei și partidului său și veți avea din nou în persoana sa un vajnic apărător al intereselor imperiului !"

O, de-ar fi de-ajuns pentru guvern acest avertisment! Și de va fi, noi îl vom felicita cu toată sinceritatea pe dr. Fr. Soukup pentru grabnica și deplina sa însănătoșire.

UN PARTID REALIST, ADICĂ PROGRESIST

Potrivit teoriei lui Brehm, se poate spune că realiștii sînt niște creaturi sensibile, cu sîngele roșu și cald, ce nasc pui vii, pe care îi hrănesc cu laptele de la sînul lor — pe scurt, niște mamifere. Am expus, cred, acest lucru destul de realist și sper că domnul Chalupny mă va ierta și nu-mi va lua în nume de rău faptul că-l încadrez printre mamifere. Ba, mai mult, îl încadrez chiar printre mamiferele cu două mîini (bimane), care, tot potrivit învățăturii lui Brehm, alcătuiesc o singură familie și o singură specie, numită om, în care, același Brehm include ordinul maimuțelor (Pithece), drept cea mai apropiată rubedenie a ființei umane.

Cunoscînd susceptibilitatea adepților partidului progresist, adică al realiștilor, îl trimit pe domnul dr. Chalupny la Brehm, care spune că rubedeniile cele mai apropiate ale dr. Chalupny sînt deci maimuțele (Pithece). *Wagler* consideră aceste rude ale dr. Chalupny potrivit împărțirii pe specii a mamiferelor — citez : „drept imagini grotești ale oamenilor".

Acest început va trezi, desigur, o bună impresie în rîndurile tuturor simpatizanților partidului progresist, nu de alta, dar dumnealor înșiși se străduiesc să justifice, să motiveze și să definească totul, căutînd mereu, pentru toate, izvoarele cele mai adecvate, strădanie în care se remarcă, îndeosebi, amintitul dr. Chalupny, care a descoperit pînă acum atîtea izvoare, încît ar putea să transforme aridul și neprimitorul pustiu al Saharei într-o țară a bunăstării.

Dar se cuvine să trecem, repede, de la ordinul maimuțelor (Pithece) la partizanii partidului realist-progresist, la semnificația programului lor și la alte lucruri frumoase de acest gen.

Așadar, realiștii sînt adepții realismului. Iată o frază plină de inventivitate și perspicacitate. Înseamnă totul și nimic deopotrivă. Chiar realiștii, interpretînd realismul, afirmă că realismul înseamnă ceva palpabil. Cu alte cuvinte, palpabili sînt profesorul Masaryk, dr. Drtina, dr. Chalupny, Machar * și alți oameni de-ai lor. Cu toate acestea nimeni n-are voie să se atingă de ei.

Realismul e practic și teoretic. Realismul teoretic e metafizic și, potrivit opiniei generale, teoretic. Urmează apoi realismul transcendental, realismul legat de științele naturii, și realismul ideal. Partizanii partidului progresist, adică realist, nu se descurcă ei singuri în aceste treburi complicate și, de aceea, se mulțumesc pe deplin cu realismul politic.

Dr. Chalupny a scris, cîndva, că realismul politic este metafizic și, potrivit opiniei generale, teoretic, pe baza practică a realismului ideal.

Într-adevăr, în treburile astea e foarte greu să te descurci. Un exemplu pilduitor în acest sens ar fi, poate,

---

* Reprezentanți politici în timpul Imperiului austro-ungar.

acesta: cineva și-a cumpărat mere, dar, de mîncat, a mîncat prune, sîmburii i-a pus în pămînt, și din sîmburii de prune au răsărit curmali. Cam asta ar fi vrut să spună dr. Chalupny. Mai pe scurt, povestea aceasta a fost expusă de un învățător, adept și el al partidului realist, adică progresist:

„Realismul politic, este realismul politicii!"

Frumoase și înălțătoare cuvinte! Au fost incluse chiar și în editorialul ziarului „Timpul" și înseamnă doar atît: că Jan Herben e Herben Jan.

Tocmai în astfel de expresii se manifestă inteligența membrilor partidului progresist.

Ce mai, e un adevărat partid al filosofilor. Cîndva, a avut loc o ședință a comitetului executiv al partidului progresist și, deodată, plimbîndu-și privirea pe fețele celor patruzeci de membri ai amintitului comitet, președintele a exclamat:

— Sîntem mai mulți!

Se înțelege de la sine că aceste cuvinte, pline de o adîncă semnificație, au fost din nou citate în editorialul ziarului „Timpul". Aveau, așadar, acum două fraze de o importanță covîrșitoare: „Realismul politic este realismul politicii" și „Sîntem mai mulți!"

Pe urmă li s-a mai adăugat și o a treia frază rostită de un student, de asemenea membru al partidului progresist: „Agnosticismul în realism este realismul în agnosticism". Asta e ca și cînd cineva ar spune: „Recunosc palma în palma cunoașterii" (Țin însă să menționez că acel membru de nădejde al partidului progresist n-a fost pălmuit.)

Și-acum să trecem la descrierea propriu-zisă a vieții membrilor partidului realist, adică progresist, transcendental și metafizic.

Un membru al acestui partid, care știe că realismul este politic, metafizic și, potrivit opiniei generale, teoretic pe baza practică a realismului ideal, nu-și poate îngădui să umble nicăieri decît arborînd o mină de om posomorît. E moderat în consumul băuturilor alcoolice și, adeseori, practică abstinența, dacă știe că datorită acestei atitudini ar putea produce o bună impresie celor din jur.

Un asemenea membru al partidului progresist intră de pildă într-o berărie Plzeň și comandă un pahar cu apă gazoasă, și dacă vecinul de la masa alăturată comandă o friptură de porc, el cere numaidecît să i se aducă o porție de conopidă cu unt și o prăjitură. Pe urmă își așteaptă victima.

În local apare un cetățean și, fără nici o presimțire nefastă, se așază chiar în fața ascunsului dușman realist. Acesta, cu mintea sa ageră, ghicește numaidecît cu ce partid simpatizează vecinul lui. Noul venit cere „Foaia Națională", iar realistul ascuns cere cu ostentație „Timpul". Apoi pe deasupra ziarului trage cu coada ochiului la vecinul său. Acesta își întoarce privirea și observă că din spatele „Timpului" e privit de niște ochi întrebători și severi.

Cetățeanul lasă capul în jos și își vede mai departe de lectura lui. După un timp se uită la omul din fața lui și observă că aceiași ochi îl urmăresc din nou, de data asta însă cu o privire aspră și mult mai severă. Dacă e un om nervos, lasă ziarul din mînă, se întinde peste masă, realistul zboară de pe scaun, și gata scandalul. Dacă nu-i cîtuși de puțin irascibil, ci, dimpotrivă, e slab din fire, acceptă repede ‚Timpul" pe care i-l vîră cu forța sub nas omul din fața lui, și, din clipa aceea, s-a și trezit sub influența metafizică și recunoscut teoretică, pe baza

realismului ideal al realismului politic. Pe urmă începe programul distractiv, în timpul căruia realistul se uită țintă la vesta vecinului. În felul acesta îi picură, încet, dar sigur, în inimă principiile realismului politic. Sărmanul cetățean se împotrivește, dar totul e în zadar. I se introduce în mînă, cu forța, broșura proaspăt tipărită, intitulată : Programul partidului realist. Și realistul începe să-i vorbească latinește, grecește, franțuzește. Îl citează pe Masaryk, pe Drtina, se referă la Machar, îl apucă pe bietul om de umăr și-l scutură cu putere, și după ce-i stropește cu bere pantalonii, exclamă :

— Cum ? Dumneata nu cunoști lucrarea doctorului Chalupny despre viața și opera lui Havlicĕk ? ! ?

După care îi cere nefericitei victime adresa, iese s-o conducă, îi recomandă să-l citească pe Herben, pe *Jan Herben*, să se aboneze la „Noutatea", la „Revista progresului", îi făgăduiește că, în afară de publicațiile amintite, îi va trimite cu regularitate „Timpul" și că va veni special la el acasă să verifice dacă revistele comandate (spune de pe acum comandate !) i-au ajuns cu bine și, totodată, îi promite, întărindu-și stringerea de mînă, că-i va aduce toate lucrările doctorului Chalupny.

După acest triumf ar trebui să se ducă acasă. Dar nu, nu se duce, ci mai face un scurt popas în cafeneaua frecventată de simpatizanții partidului realist, răsfoiește la iuțeală cîteva reviste sau magazinul în care nu publică membrii partidului progresist, și-i spune chelnerului :

— Ia te rog, de aici această pornografie.

Pe urmă se duce în sfîrșit acasă, să se întindă, nu înainte însă de a arunca o privire fugară fotografiei veneratului său dr. Chalupny, aflată pe măsuța lui de noapte.

Așa se comportă un realist de sex bărbătesc, dar viața femeilor realiste este și ea destul de rodnică.

Ele vorbesc în genere despre cultură și instruire, caută și cercetează izvoarele prostituției, ale fenomenelor literare și privesc de sus la cei din jurul lor, căci aceștia nu știu că dumnealor sînt practic-realiste, teoretic-realiste, metafizice și transcendental-realiste, și repetă mereu aceleași cuvinte de o inteligență neobișnuită.

Și veți vedea, iubiții mei cititori, că va sosi o vreme cînd femeile realiste, membre ale partidului progresist, adică realist, vor folosi, la înfășatul pruncilor lor necuvîntători, în loc de scutece, adică pelinci, paginile ziarului „Timpul" și că, într-o bună zi, va apărea în „Timpul" foiletonul secolului scris de feciorașul, în vîrstă de patru ani, al venerabilului dr. Chalupny, iar foiletonul va fi intitulat : „Prostituția politică și William Scott".

Va ieși, oare, la iveală, cu acest prilej, că părinții geniali au copii cretini ? Ținînd seama de cunoscuta susceptibilitate a partizanilor partidului realist, s-ar putea întîmpla ca nici unul dintre ei să nu mai vrea să-și recunoască părinții...

UN VITEAZ MUNTENEGREAN LA ANANGHIE

Precum se știe, la demonstrația sportivă a tuturor sokolilor guvernul muntenegrean și-a trimis și el un delegat, și anume în persoana ministrului de război. Voiosul viteaz s-a instalat frumos într-un hotel din Praga și, timp de cîteva zile, a vizitat nu numai curiozitățile diurne

ale Orașului de aur, ci și pe cele nocturne, trezindu-se în cele din urmă fără nici un ban în buzunar.

Așa stînd lucrurile, se duse la patronul hotelului și-i ceru un împrumut de cincizeci de coroane, cu mențiunea că dorește să mai viziteze și cabaretul Montmartre.

— În trei zile vi-i restitui, îi dădu hotelierului toate asigurările, căci azi chiar îi telegrafiez regelui meu să-mi trimită de urgență două sute de coroane.

Și astfel asigurat, hotelierul îi împrumută cele cincizeci de coroane solicitate cu atîta ardoare. Trecură trei zile, patru zile, și regele Muntenegrului nu-i trimitea ministrului său de război banii ceruți. Pentru mica și viteaza țară a Muntenegrului, două sute de coroane reprezintă o sumă frumușică și astfel regele se văzu nevoit să aplice noi biruri populației.

Ori de cîte ori trecea, deci, prin preajma hotelierului, domnul ministru de război își îndrepta ochii în altă parte, făcîndu-se că nu-l vede, dar asta nu-l împiedica deloc să mănînce și să bea pe credit, și cînd, uneori, se întîmpla totuși să se trezească față în față, la privirea tăioasă a domnului hotelier ministrul de război muntenegrean lăsa ochii în jos și începea să bîiguie :

— Să ne înfrățim, că frați sîntem, de același sînge slav ! Pe legea mea, regele îmi trimite două sute de coroane, știi tu cine, țarul Nikola ! Pricepi, frați sîntem, de-un sînge. Uite, așa le-am sucit noi gîtul turcilor păgîni, bunul meu frate slav !

Ușor de spus, frate slav, dar cele două sute de coroane tot nu veneau, iar ministrul de război nu mai avea acum nici măcar bani de tutun. Într-o noapte l-am întîlnit pe

stradă tocmai în clipa în care îmi aprindeam o ţigară, şi excelenţa sa, cu expresia feţei ce trăda o adîncă durere, mă bătu pe umăr şi-mi spuse :

— Frate slav, dă-mi să trag şi eu un fum !

Se înţelege că într-o asemenea situaţie vajnicul ministru îl evită din ce în ce mai mult pe patronul hotelului, dar totodată crescu şi neîncrederea acestuia în ministrul de război, mai cu seamă atunci cînd, într-o bună zi, veni la el cu sufletul la gură oberchelnerul şi aduse această ştire alarmantă :

— Patroane, Excelenţa-sa a împrumutat ieri de la mine încă cinci coroane, lăsîndu-mi zălog iataganul.

Aşa stînd lucrurile, în interesul fraternităţii slave, neîncrezătorul hotelier îl dădu pe delegatul guvernului muntenegrean şi reprezentantul ţarului Nikola pe mîna poliţiei. Iar acolo, cu ochii umeziţi de lacrimi, Excelenţa sa ministrul de război îi spuse comisarului de serviciu :

— Să ne înfrăţim, că slavi sîntem, de acelaşi sînge : ţarul meu Nikola îmi trimite, fără doar şi poate, cele două sute de coroane.

Şi cînd ministrul muntenegrean de război se întoarse la hotel, găsi într-adevăr acolo un mandat poştal şi un mesaj scris, cu propria-i mînă, de însuşi regele Nikola al Muntenegrului :

— Scumpul meu Petar, îţi trimit alăturat douăzeci şi cinci de guldeni, mai mult n-am putut să procur. Ţar Nikola.

Nota de plată a hotelului făcea însă o sută optzeci de coroane. Aşa se explică deci nota apărută în presa cotidiană, cu următorul titlu : „Plecarea neaşteptată din Praga a ministrului de război al Muntenegrului".

FOILETON SPORTIV

Cum vă bate inima de fericire cînd citiți :

„Mica noastră națiune a trăit zilele trecute clipele unei așteptate bucurii, ale unor emoții și ale unor simțăminte de o neobișnuită mîndrie".

Și urmăriți în continuare aceste rînduri cu inima fremătînd de emoție și aflați că lumea slavă nu s-a dat bătută și a pus capăt suferințelor națiunii, și mai citiți ceva și despre epoca lui Jan Hus, și despre Jan Amos Komensky, și despre avîntul cultural al națiunii.

Și, de fapt, în toată povestea e vorba, în cele din urmă, despre festivitatea premierii unor jongleri scoțieni.

„Din tradiția istorică am știut să ne tragem puterea, voința și mîndria noastră națională, care timp de două secole a trezit bunul nostru popor la o viață nouă, mai frumoasă."

Și tocmai de aceea li se pregătește la primărie cîtorva fotbaliști de profesie, care cutreieră lumea largă, o primire triumfală cu ovații.

„Adevărul, pentru care cei mai buni fii ai națiunii noastre au fost în stare să-și dea sîngele și să-și sacrifice bunurile, a dat florile și roadele cele mai frumoase."

După Dobrovsky, Šafařík, Jungmann și o serie întreagă de alte personalități ce au contribuit la deșteptarea conștiinței noastre naționale, apar acum fotbaliștii de la Slavia și le marchează trei goluri artiștilor plătiți ai clubului Aberdeen, care, la rîndul lor, nu le-au marcat — urmașilor acelora ce au simțit de-a lungul veacurilor mîna brutală a uzurpatorilor, — mai mult de două goluri.

În regiuni cu populație cehă și cu caracter pur ceh, se deschid și se lărgesc căile de acces ale germanizării, și dacă ajungeți dincolo de Turnov, casierul gării nu vă eliberează nici în ruptul capului un bilet de tren dacă i-l cereți în limba cehă ; într-un teritoriu închis unde se petrec afaceri din cele mai scandaloase în legătură cu învățămîntul ceh — apare deodată echipa profesionistă din Aberdeen și glorioasa noastră Slavia o învinge cu 3 : 2. Ce plasture tămăduitor pe rănile noastre culturale ! Consiliul orășenesc le pune la dispoziție fotbaliștilor plătiți mijloace de transport, îi plimbă cu trăsura, îi ospătează, organizează un banchet, și, gata, relațiile anglo-cehe au fost stabilite și se desfășoară cu mult succes.

Cînd o să sosească la noi un înghițitor de săbii din insula Barbados, o să se vorbească în presa noastră despre relațiile ceho-barbadosiene.

Înghițitorul de săbii va fi adus, tot cu trăsura, la primărie — unde va căpăta un album cu ilustrate din Praga, se va organiza în cinstea lui un banchet, va fi însoțit în caleașcă de ajutorul de primar pînă sus la Hradčany și, pretutindeni, înghițitorul de săbii se va simți ca la el acasă. Nimeni nu-l va întreba cine este și de unde este, pentru noi va fi de-ajuns că vine Barbados și se pricepe de minune să înghită săbii.

Cu acest prilej, ziarele noastre vor scrie, desigur, despre luptele pentru neatîrnare ale barbadosienilor, neomițînd, firește, că puține sînt domeniile în care și noi, cehii, nu ne facem remarcați.

Să revenim însă la profesioniștii de la Aberdeen, cărora le arătăm amintirile istorice aflate în incinta primăriei.

În ziua următoare — suspect — ziarele noastre scriu că pînă și în rîndurile jucătorilor de la Aberdeen sînt oameni inteligenți, pentru că trei dintre ei sînt foști studenți.

Așadar, la primărie, oficialitățile noastre i-au primit într-un cadru festiv pe cei unsprezece combatanți ai clubului Aberdeen, cărora le este absolut indiferent dacă bat mingea la Praga sau Budapesta, la Viena sau la Bruxelles și care, ca toți fotbaliștii de profesie, își încasează și ei salariile și indemnizațiile, plătite de direcția Societății pe acțiuni Aberdeen, de sub conducerea lui William Jaffrey, James Philipp și a medicului stomatolog Josef Elis Milne.

Acești domni încasează anual venituri de sute de mii de coroane, și-i plătesc bine pe slujbașii lor. Ca niște adevărați conți ce-și răsplătesc jocheii, cînd le aduc premii fabuloase la cursele de cai.

Așadar noi, aici, la primărie, îi întîmpinăm oficial, îmbrăcați în frac negru, pe slujbașii societății anonime pe acțiuni Aberdeen.

Cu acest prilej nu ne zgîrcim și facem risipă de expresii măgulitoare. Ajutorul de primar rostește o scurtă alocuțiune despre falnicii fii veniți din munții Scoției, care nu-s în stare să priceapă — de vreme ce nu știu nimic altceva decît să paseze mingea cu capul, cu piciorul, să lovească mingea razant, să dea pase „elastice", să intre tare în adversar — ei bine, acești vajnici fii ai Scoției nu-s în stare să priceapă, de vreme ce nu știu decît ceea ce știu, de ce la primărie li se arată niște tablouri oarecare, li se vorbește despre nu știu ce conciliu de la Konstantz, despre executarea domnitorilor cehi, despre trezirea conștiinței naționale a cehilor etc., etc.

La un moment dat, aud de numele lui Havlíček * și, văzînd că acest nume se repetă mereu, consideră de datoria lor să întrebe :

— *What goals ?* Cîte goluri a marcat la viața lui ?

---

* Karel Havlíček Borovsky (1821—1856), marcantă personalitate a vieții politice și culturale în anii deșteptării naționale cehe.

Şi întrebările se țin lanț :
— Cînd a jucat Havliček pentru ultima oară la Slavia ?
— Ştia să stopeze bine mingea ?
— Pe ce post a jucat ?
După aceea aud din nou pomenindu-se numele Jan Hus, care l-a urmat pe Viklef al lor, şi aceeaşi oameni care le vorbesc cu atîta însuflețire despre Jan Hus, îi plimbă apoi pe Vltava cu bărcile, în plină serbare cu superbe focuri de artificii, organizată cu prilejul sînzienelor.
— Asta e în cinstea lui Jan din Nepomuky, le spune unul dintre însoţitori.
— *What goals* ? Cîte goluri a marcat ?
Pe urmă sînt duşi cu trăsura la o petrecere vesperală, unde li se cîntă *Fecioarele din Hradec* şi imnul ceh.
La rîndul lor, fotbaliştii de la Aberdeen le cîntă un cîntec scoţian despre o frumoasă vivandieră, cîntec care, prin conţinutul lui, nu e cu nimic mai prejos decît al nostru : „Cînd mergeam spre Jaroměr".
Conţinutul nu e înţeles, dar entuziasmul e mare.
Şi pleacă acasă cei unsprezece fotbalişti-jongleri de la Aberdeen.
O dată au pierdut, o dată au cîştigat. Au jucat cu capul, au driblat, au marcat, au pasat cu piciorul. În afara salariilor, a indemnizaţiilor, mai cară cu ei şi o valijoară cu nişte medalii ce le-au fost distribuite la primărie.
Şi pleacă zăpăciţi de cap de toate cîte le-au văzut, dar cel mai mult îi necăjeşte faptul că n-au izbutit să afle cîte goluri a marcat la viaţa lui Mr. Charles Havliček, şi la ce club a jucat.
Iar noi, în presa noastră cotidiană, îi însoţim pe cei unsprezece jongleri de meserie cu aceste rînduri :
„S-au dus vremurile tristei şi tăcutei noastre resemnări, dorinţa noastră e să fim tari printre cei tari şi, pe

viitor, să judecăm şi să facem imposibilă înrobirea cea mai umilitoare. Să luăm pildă de la falnicii fii ai munţilor Scoţiei, care-şi consacră toate puterile şi tot ce au mai bun în slujba scumpei lor patrii !"

Într-adevăr, aşa e, pentru două lire sterline pe zi, ceea ce înseamnă 48 de coroane...

Maria Stuart, what goals ?

POVESTEA ALEGĂTORULUI DECEDAT

Administraţia cimitirului era preocupată de un eveniment neobişnuit. Cu aproximativ paisprezece zile înaintea alegerilor comunale, intră în biroul administraţiei doamna Demusová, văduva răposatului negustor Eduard Demus, care se plînse de debandada ce domneşte în întreţinerea mormintelor.

De la ultima sa vizită în cimitir, găsise piatra de pe mormîntul soţului ei crăpată pe o porţiune destul de mare.

Slujbaşii cimitirului constatară, într-adevăr, o fisură importantă de-a latul pietrei funerare, o fisură foarte adîncă, iar doamna Demusová se întoarse foarte indispusă în cartierul Libeň, unde locuia. Şi cu atît mai mult îşi aduse acum aminte de soţul ei, spunîndu-şi ce om ordonat şi chibzuit era, şi cum nu suporta munca de mîntuială şi debandada. Ce ar spune el, oare, dacă ar vedea în ce hal e întreţinut mormîntul lui ?

În prăvălia lui trebuia să fie, în toate, o ordine desăvîrşită; şi cînd, o dată, dintr-o eroare, sticla cu acid acetic nu se aflase la locul ei şi el turnase din conţinutul ei în paharul unui alcoolic, cinstitul negustor a plecat decis cu sticla de acid acetic în odaia lui, şi-acolo a băut-o pînă la fund, după care a scris pe o jumătate de coală de hîrtie: „Nu suport dezordinea! De aceea, ca om de onoare ce sînt, prefer să mor de bunăvoie". Scrisese aceste cuvinte cu literă energică şi apăsată.

Povestea asta s-a întîmplat în urmă cu cincisprezece ani şi de atunci cinstitul negustor se odihneşte în pace în sectorul al şaselea al cimitirului amintit.

Doamna Demusová simţi nevoia să-i destăinuiască vecinei sale în ce hal găsise mormîntul bărbatului ei.

Vecina, o femeie sfătoasă, stătu un pic pe gînduri, apoi spuse:

— Să nu vă speriaţi, doamnă Demusová, asta nu-i decît o superstiţie, dar ştiţi, în popor se zice că atunci cînd crapă mormîntul, răposatul vrea să iasă afară. Am citit eu o dată o baladă din astea despre un ciubotar. Iar altă dată, cică, în ţara nemţească, undeva în Saxonia mi se pare, au săpat şi au răscolit un mormînt şi nu l-au mai găsit în el pe un muzicant îngropat acolo mai de mult. Aşa stînd lucrurile, văduva muzicantului a dat numaidecît un anunţ la gazetă, cerîndu-i muzicantului să se lase de prostii şi să vină acasă, iar mortul i-a răspuns că o aşteaptă într-o zi la poşta centrală. Femeia s-a dus acolo însoţită de cîţiva agenţi secreţi, aceştia l-au înhăţat şi pînă la urmă a ieşit la iveală că dumnealui, adică mortul, nu era bărbatul ei. Cum să vă spun, scumpă doamnă, pe lumea asta se întîmplă nişte lucruri de vă stă mintea în loc. Dar nu trebuie să vă speriaţi că, să ştiţi de la mine, asta nu-i decît aşa, o credinţă din popor, un fel de superstiţie.

Aşa se face că doamna Demusová îşi aduse aminte că fusese, odinioară, cu răposatul ei într-un şantan, unde un tînăr cîntăreţ interpretase o parodie la Cămăşuţa de nuntă.

Şi, deodată, pe doamna Demusová o trecură fiori de gheaţă pe şira spinării, şi o rugă din suflet pe vecină s-o lase pe fiica ei adultă Karla să doarmă la ea, căci dumneaei se temea să rămînă singură peste noapte.

I-o împrumută deci vecina pe fiica mai mare, în acelaşi fel în care îşi împrumută între ele bunele vecine o sticlă de gaz, un pahar de făină şi altele asemănătoare. Karla se duse în casa doamnei Demusová mai mult moartă decît vie, căci fratele ei, de meserie lăcătuş, îi spuse în glumă să nu ezite să-i facă domnului Demusov, deîndată ce va veni, un ceai fierbinte cu rom, nu de alta, dar de la cimitirul Olšany şi pînă la Libeň e o bucată bună de drum, şi bietului om s-ar putea să-i fie frig.

Înspăimîntată la culme, Karla o întrebă pe doamna Demusová dacă are în casă rom, aceasta îi răspunse că da, după care aşteptară amîndouă înfiorate să vadă ce se va întîmpla. Nu se întîmplă însă nimic ce ar merita să fie reţinut, în afară, poate, de faptul că lampa cu petrol a sfîrîit, iar în şifonier, s-au auzit trei pîrîituri. Apoi, pe la miezul nopţii, în masa veche de bucătărie, neobosiţii cari au început să interpreteze obişnuitul lor concert nocturn. Undeva, afară, a urlat un cîine, iar un trecător bine dispus a răcnit în gura mare, spărgînd tăcerea nopţii : *Frumoasa mea Baruška*. În rest, nimic demn de semnalat.

Adormiră amîndouă adînc cînd începu să se crape de ziuă, se treziră pe la amiază, cînd auzîră un ciocănit în uşă. Se îmbrăcară la iuţeală şi se duseră să deschidă. În casă intrară doi domni care întrebară de domnul Demusov.

Doamna Demusová își făcu semnul crucii și le explică celor doi că soțul ei e mort de cincisprezece ani.

— Asta n-are nici o importanță, îi replică plin de amabilitate unul dintre ei, dacă soțul dumneavoastră ar trăi, distinsă coniță, n-ar pregeta o clipă să-și îndeplinească îndatorirea sa de cetățean. Știți, dumnealui a fost un mladoceh convins și, dacă ar fi în viață, ar colabora și acum cu noi în campania pentru alegerile comunale, iar votul ni l-ar da, fără doar și poate, nouă. Păcat că e mort, dar, credeți-ne, asta nu are absolut nici o importanță. Dumnealui va primi, distinsă coniță, cartea sa de alegător, iar noi vom veni s-o luăm de la dumneavoastră. Vă asigur că dumnealui va vota cu noi. Dumneavoastră o să ne dați, în numele dumnealui, o împuternicire scrisă, căci înainte de a muri domnul Demusov ne-a spus într-o zi: „Domnilor, dacă veți avea vreodată nevoie de mine, nu mă ocoliți, adresați-mi cu curaj și cu deplină încredere orice dorință, căci eu voi face pentru dumneavoastră totul oriunde m-aș afla. Pe mine vă puteți bizui cu toată nădejdea, și dacă, întîmplător, n-aș mai fi în viață, adresați-vă cu aceeași încredere bunei mele soții".

Cei doi îi sărutară mîna curtenitor, și chiar în cursul aceleiași după-amieze veni curierul de la municipalitate să aducă doamnei Demusová cartea de alegător pentru răposatul ei soț.

— Dumnezeule Cristoase, exclamă văduva alegătorului ; asta nu-i o treabă chiar atît de simplă.

Și, rostind aceste cuvinte, se duse din nou la cimitir, unde cu groază constată că fisura se căscase și mai mult.

Seara, o rugă pe buna sa vecină să-i lase pe Karla și pe frățiorul ei mai mic Bohuslav să rămînă peste noapte cu ea.

Pe Bohuslav se văzu însă nevoită să-l dea afară, nu de alta, dar micuțul, cînd te uitai, era lîngă ușă și, ciocănind

ușor în ea, striga: Poftiți, domnule Demusov, e liber, puteți intra.

De cîteva ori s-a ascuns sub pat, de unde a făcut:
— Hu! Hu!

La un moment dat, cele două femei avură impresia că într-adevăr cineva umblă afară, pe coridor, iar Karla se jură pe toți sfinții că auzise pe cineva trăgînd de clanța ușii.

A doua zi dimineață sosiră din nou cei doi domni, și din nou vorbiră cu însuflețire despre partidul mladoceh; apoi întrebară de cartea de alegător a domnului Demusov, precizînd că au și căpătat din partea dumnealui împuternicirea scrisă de care aveau neapărată nevoie. Îndrugară întruna verzi și uscate, ca la un moment dat să facă afirmația că domnul Demusov va trebui, totuși, să voteze personal. În timpul perorației lor fură tulburați în permanență de neîntrerupta și monotona văicăreală a doamnei Demusová:

— Pentru numele lui Dumnezeu, de cîte ori să vă mai spun că soțul meu e mort de cincisprezece ani. Mi-e teamă, zău, nici nu știți ce teamă îmi e!

— Distinsă coniță, rosti în cele din urmă, triumfător, unul dintre cei doi, introducînd la iuțeală în servietă cartea de alegător a răposatului domn Demusov, laolaltă cu altele; nu trebuie să vă fie teamă de nimic, distinsă coniță, căci soțul dumneavoastră va contribui, prin votul lui, la victoria în alegeri a primăriei noastre și a acelor oameni cu care a fost întotdeauna în cele mai bune relații.

O lăsară pe biata femeie pradă iritării, și iritarea ei crescu mereu, culminînd apoi, după-amiază, la cimitir, unde își dădu seama că între timp crăpătura de pe mormînt se lărgise și se adîncise și mai mult față de ziua precedentă.

— Da, e limpede, își croiește drum să iasă afară, îi fulgeră prin minte doamnei Demusová și, zdrobită, se întoarse acasă, unde o rugă pe portăreasă să-l lase pe soțul ei, intendentul imobilului, să rămînă la ea peste noapte, firește, în limitele unei decențe absolute și indispensabile. Așa se face că intendentul alergă mereu, pînă la două noaptea, după bere la cîrciuma de peste drum, bău de stinse pînă se făcu criță, iar pe la orele trei se apucă să sporovăiască tot felul de aiureli, complăcîndu-se, mai cu seamă, în istorisirea unor povești atît de înfiorătoare despre morți și stafii, încît la un moment dat Karla și doamna Demusová, cuprinse de groază, începură să țipe.

Și în felul ăsta trecu o săptămînă. Intendentului i se făcuse nasul roșu de atîta pileală, și toți locatarii imobilului se duseră, pe rînd, să facă pe stafiile la ușa doamnei Demusová. Mereu se găsise cîte un suflet bun și cumsecade, care, cu spirit de abnegație, ieșea de sub plapuma caldă și se ducea, îmbrăcat doar în izmene sau în cămașa de noapte, ca să zgîlțîie un pic clanța de la ușa doamnei Demusová.

Pe urmă sosi și ziua alegerilor, și ziarele publicară știrea că în incinta secției de votare a cartierului Libeň a fost reținut un bărbat care venise să voteze în locul domnului Eduard Demus, de profesie comerciant, decedat în urmă cu cincisprezece ani, dar că reținutul a izbutit să fugă.

Citind aceste rînduri, doamna Demusová își făcu de cîteva ori semnul crucii și izbucni într-un hohot de plîns nestăvilit.

De atunci, vizitatorilor sectorului șase al cimitirului Olšany li se oferă zilnic scena jalnică a unui spectacol sfîșietor. În fiecare după-amiază poate fi văzută, în dreptul unuia dintre morminte, o femeie îmbrăcată în doliu care, cu miinile împreunate ca de rugăciune, exclamă :

— Eduarde, Eduarde, dacă tot te-ai dus să-l votezi pe acest domn Filip, puteai să faci un mic popas şi la noi acasă. Asta n-a fost frumos din partea ta, Eduarde.

ÎNTÎMPLĂRI DIN DAČICE

I

Cînd, pe la orele unu noaptea, paznicul Vačleňak bătea apăsat cu tălpile cizmelor sale strada Apei, înfofolit în blănuri calde şi obsedat de tristul gînd că în acest timp colegul său de breaslă Zima stă la căldurică în adăpostul lor din turnul oraşului şi bea restul de rom din sticla golită doar pe jumătate, observă în faţa casei negustorului Vondrák următoarele lucruri, demne de remarcat :

A : Pivniţa lui Vondrák, mai bine zis uşa bătută în fier ce dădea în strada Apei, era deschisă.

B : În pivniţă se vedea o lumină iradiată de o lanternă de buzunar.

C : Iar printre mărfurile de tot soiul, printre sticle şi lăzi, se mişca în voie un individ oarecare.

Şi, în sfîrşit :

D : Acest individ nu-i amintea de figura nici unuia dintre locatarii orăşelului Dačice.

Precum se vede, paznicul de noapte Vačleňak era înzestrat cu un bun spirit de observaţie şi, recapitulînd la iuţeală în mintea sa ageră datele constatate, se postă, mirat la culme, pe prima treaptă a scării ce ducea în pivniţa cu

pricina și rămase acolo nemișcat vreo cinci minute, neștiind ce să facă.

Deocamdată era preocupat de urmărirea necunoscutului bărbat, care, surprinzînd prezența paznicului, se oprise din munca lui care consta în depunerea cu grijă, într-un sac voluminos, a unor mărfuri diferite, aflate în preajma lui.

Dacă individul ar fi purtat cioc, paznicul Vačleňak ar fi spus că e, din cap pînă în picioare, cetățeanul Ružička din strada Broaștelor. De aceea îl și întrebă :

— Dumneata ești, Ružička ?

— Nu, îi răspunse necunoscutul și, la rîndul său, puse și el următoarea întrebare : Dumneata ești paznicul de noapte, nu-i așa ?

— Sînt.

— În cazul ăsta, poftim de intră.

La această invitație, Vačleňak coborî treptele și, ajuns în pivniță, rămase din nou nemișcat, nepricepînd încă despre ce poate fi vorba.

Străinul îl pofti să ia loc pe unul dintre butoaie și începu să-i vorbească foarte comunicativ :

— Eu sînt noul băiat de prăvălie al domnului Vondrák.

— Eu nu știu nimic de treaba asta, menționă respectuos paznicul de noapte. Habar n-am că ar avea vreun nou băiat de prăvălie, dar ce să-i faci, așa-i dumnealui, de cînd îl știu le-a făcut pe toate în secret.

— Și precum vedeți, m-a și pus din prima noapte să trag la jug și să mă spetesc muncind, continuă străinul ; toate astea trebuie să le pregătesc singur pentru expediție.

Paznicul Vačleňak se uită cu jind la sticlele cu vin pe care noul băiat de prăvălie le aranja cu grijă în sac.

— Da, așa e, spuse el, am auzit și eu că la Vondrák fiecare muncește pe rupte, pînă la istovire.

— Ca un cal, încuviință băiatul de prăvălie și se grăbi să adauge : Dacă nu te superi, fii te rog atît de bun și deschide lada de colo, trebuie să scot niște zahăr. Uite dalta... Știi, sînt nou și încă nu le știu pe toate...

— În lada asta e scrobeală, spuse paznicul Vačleňak.

— Păi, tocmai de asta am nevoie, îi răspunse băiatul de prăvălie, introducînd lădița lunguiață în sacu-i voluminos.

— Prietenii trebuiesc păstrați și mai cu seamă răsplătiți, continuă el zîmbind și, trăgînd dintr-un colț o sticlă de rom, i-o întinse paznicului, însoțind-o cu următoarele cuvinte : Uite, pentru oboseala dumitale, ține sticla asta, domnule paznic.

Întreaga înfățișare a necunoscutului avea darul să-i impună respect paznicului de noapte Vačleňak, care, înduioșat de bunătatea lui, rosti în șoaptă, vîrînd sticla în buzunarul cojocului :

— Bogdaproste.

Mai stătu cîtva timp ascultînd flecărelile noului băiat de prăvălie despre magazinele mari din marile orașe, unde, zicea el, fusese angajat înainte.

— Să jefuiești asemenea magazine ar da de furcă, nu glumă, continuă zelosul băiat de prăvălie ; de fapt, nici nu s-ar putea, pentru că toate sînt prevăzute cu semnale electrice de alarmă.

— Așa e, așa e, aprobă paznicul de noapte ; pretutindeni sînt tot felul de invenții, bune și rele. Ei, și-acum te las cu bine, că știi dumneata cum e : datoria e datorie...

— Dumnezeu să te aibă în paza lui, își luă rămas bun băiatul de prăvălie. De altfel, îndată sînt și eu gata cu munca asta și mă duc să mă culc. Du-te sănătos și serviciu ușor în continuare.

Paznicul Vačleňak ieşi din pivniţă, înduioşat la culme de bunătatea oamenilor pe această lume. Ca de pildă noul băiat de prăvălie al domnului Vondrák : abia l-a văzut şi gata, i-a şi dăruit o sticlă de rom.

— Pe cînd Vondrák, mormăi pe sub mustaţă inimosul Vačleňak, ajungînd aproape de turnul oraşului, da, acest Vondrák e un om ascuns şi nesincer. Nu spune nimic şi, deodată, mă trezesc că are un nou băiat de prăvălie.

Şi, în timp ce mergea în sus pe treptele de lemn scîrţîitoare, chibzuia în sinea lui, spunîndu-şi că dacă Zima, colegul lui de breaslă, a băut restul de rom din sticla golită doar pe jumătate, n-o s-o împartă cu el pe cea dăruită de generosul băiat de prăvălie. O s-o bea de unul singur, iar Zima o să se căineze pentru nesinceritatea lui.

Şi aşa se şi întîmplă. Pe Zima îl găsi lungit pe pat, făcîndu-şi somnul celor drepţi, după ce dăduse gata sticla cu rom, golită numai pe jumătate.

Vačleňak spuse în gînd ceva despre o anume vită şi, după ce se întinse frumuşel pe patul lui, deschise cu băgare de seamă sticla de rom şi trase o duşcă zdravănă ; repetă figura de cîteva ori, ducînd cu grijă sticla la gură ; după care adormi, binecuvîntîndu-l în sinea lui pe mărinimosul său binefăcător, noul băiat de prăvălie al negustorului Vondrák, pe care-l vedea în vis : Un bărbat cam la vreo treizeci şi cinci de ani, cu o mustăcioară neagră sub nas şi faţa uşor ciupită de vărsatul de vînt. Şi mereu se legăna în visul lui cu figura acestui om bun şi cumsecade, cu fruntea înconjurată de sticlele de rom, de parcă ar fi fost împodobită cu o cunună de lauri. Pînă şi în vis simţea paznicul de noapte Vačleňak cumsecădenia acestui om, şi nu mai putea să-şi dezlipească ochii de pe chipul lui, şi căldura binefăcătoare a legăturii prieteneşti avea darul să-i înfierbînte inima, iar el vorbea întruna, zîmbindu-i,

cu fața sa blajină, noului băiat de prăvălie al negustorului Vondrák.

— Pivnița lui Vondrák a fost jefuită în noaptea asta !

Așa sună noutatea care, a doua zi dimineață, dădu frîu liber unor grave discuții celor din Dačice, în încercarea lor de a desluși problema cea mai încurcată : „Cine a jefuit-o" și părerii celei mai grave, și anume că tîlharii sînt, de bună seamă, străini de oraș, căci în orașul Dačice nu existau tîlhari. Repet : „În orașul Dačice nu existau tîlhari". Și, în măsura în care își aduc aminte cei mai în vîrstă, n-au existat niciodată. Jafurile au fost săvîrșite aici întotdeauna de oameni străini de oraș, așa cum își amintesc cetățenii cei mai bătrîni, și spun cei mai bătrîni, pentru că în vremurile mai vechi și mai noi nu s-a pomenit în Dačice de nici un jaf, cu excepția unuia, cînd, în urmă cu cinci ani, un tocilar ambulant furase la tradiționalul tîrg anual, cu o neobrăzare de-a dreptul incredibilă, și asta, ziua în amiaza mare, o roată de pîine, două perechi de ciorapi și o lulea pe care și-a îndesat-o pe loc cu tutun, tot de furat, și după ce și-a aprins-o în tihnă, a plecat frumușel, urmărit de privirile uimite ale cetățenilor acestui orășel unde, pe cît se pare, nu pătrunsese niciodată nici un fel de idee socială și cu atît mai puțin profunda idee că : Proprietatea este ea însăși un furt, pe care, potrivit tuturor aparențelor, tocilarul ambulant și-o însușise și o aplicase în practică.

Pe urmă, mulți ani nimic, și liniștea orășelului era tulburată doar atunci cînd dădea strechea într-un cal, într-o vacă sau un bou, cînd se îmbolnăveau de brîncă purceii, cînd la marginea orașului își făceau apariția țiganii și țigăncile, cînd ploua de Joia Verde, cînd turba vreun cîine al unui cetățean, cînd izbucnea un incendiu, cînd avea loc o înmormîntare ori o nuntă și cînd se întîmpla ca vreun

tînăr să se plimbe cu o fată din oraş, fără să existe speranța că ar avea vreun gînd de însurătoare.

— Pivnița lui Vondrák a fost jefuită în noaptea asta !

Ştirea aceasta avu darul să-i transforme pe paşnicii cetățeni ai acestui oraş, în nişte adevărate făpturi însetate de sînge.

Dirigintele poştei alerga prin piața oraşului şi, deschizînd uşile prăvăliilor, striga în gura mare :

— Ați aflat ? Pivnița lui Vondrák a fost jefuită azi noapte.

Şi în urma lui alerga consilierul comunal Pavlousek, de felul lui un om de un calm proverbial, pe care nu avusese darul să-l scoată din fire nici măcar faptul că în timpul vînătoarei de toamnă îi găurise pantalonii propriului său fiu — ei bine, acest domn de un calm imperturbabil alerga acum agitat prin piață, gesticulînd nervos şi, oprindu-i pe toți cei ce-i ieşeau în cale, le spunea răcnind cît îl țineau bojocii :

— Vondrák a fost jefuit ! Vondrák a fost jefuit !

Şi, în felul acesta, tot oraşul află cum se petrecuse, de fapt, întreaga tărăşenie. Dimineața, potrivit obiceiului său, negustorul Vondrák se ducea în pivniță, cînd, deodată, băgă de seamă că uşa era deschisă.

— M-am speriat atît de tare — sunau propriile sale cuvinte — încît mi-a înghețat sîngele în vine în asemenea hal, de nu mi l-ar fi tăiat nimeni nici cu cuțitul cel mai ascuțit. Tremurînd din tot corpul, am pornit pe trepte în jos, luminîndu-mi drumul cu lanterna şi în timpul ăsta mi se făcuse inima cît un purice, căci, o dată, cînd eram mic, unchiul meu Valoušek m-a amenințat că o să vină ziua cînd o să mă spînzure în pivniță. Mi-am pregătit deci briceagul, ca să-l pot înjunghia pe loc, căci, aşa cum îl ştiu, unchiul e un om de cuvînt şi ce spune e sfînt... Aşadar,

cum vă spuneam, ajung jos, fac lumină în jurul meu, lanterna îmi scapă din mînă, văd totul roşu în faţa mea, mă prăbuşesc peste butoaie. Aşa am fost găsit.

Fireşte, ultimul cuvînt îl avu însă soţia lui, care vorbi legînd spusele sale de cele povestite de soţul ei :

— Mie mi s-a părut (Dumnezeule-Hristoase s-a întîmplat o nenorocire) — mie mi s-a părut izbitor faptul că František al meu zăboveşte atît de mult în pivniţă. Mă duc deci pînă la gura pivniţei şi strig : František, se răceşte cafeaua (de fapt a strigat : Îţi închipui poate c-o s-o pun iar la încălzit ?). Vondrák n-a răspuns. Strig deci pentru a doua oară : „Hai odată în casă, ce dracu', vrei să răceşti ?" Şi din nou nimic. Aşa stînd lucrurile, cobor şi eu în pivniţă. În pivniţă, întuneric beznă. Mi s-a părut mie că ceva nu-i în regulă, aşa că m-am întors în prăvălie să-i spun vînzătorului: Domnule Vojtěch, fii bun te rog şi du-te de vezi ce se întîmplă cu bătrînul nostru ; şi s-a dus vînzătorul în pivniţă şi, acolo, întuneric beznă. Ne ducem din nou amîndoi şi aprindem o lumînare. Şi deodată văd dezastrul acela. Vondrák zace fără cunoştinţă, întins peste butoaie : o mînă înecată în magiun, cealaltă în varză murată, iar faţa cufundată într-o putină cu untură de porc. Maica ta Hristoase, strig eu, tată, vino-ţi în fire, m-auzi ? Ce-i cu tine ? Şi Vojtěch, vînzătorul, îmi spune : Nu vă speriaţi, coniţă, ăsta trebuie să fie un atac de inimă. Cum zicem noi, ăştia din popor, l-a lovit damblaua... Tragem de el, îl scuturăm zdravăn, dar el, bătrînul, nimic. În cele din urmă, domnul Vojtěch, vînzătorul, l-a stropit bine cu apă, şi numai ce-l văd pe bătrînul nostru că se trezeşte şi strigă : Am fost jefuit ! Pe urmă se uită în jurul lui şi leşină din nou. Am turnat apă peste el pînă cînd şi-a revenit iar în simţiri. Atunci abia ne-am dat seama ce prăpăd făcuseră tîlharii prin pivniţa noastră. Vinul se dusese, romul ia-l de

unde nu-i, zahărul, scrobeala, orezul, toate răvășite și amestecate de-a valma și, colac peste pupăză, în toată harababura aceea mai trebuia să-l ținem și pe Vondrák care se trezise din leșin și, holbînd ochii în toate colțurile, striga ca ieșit din minți: Ieși de-acolo și te predă de bunăvoie, că de nu te omor. După aceea s-a apucat să-l strîngă de gît pe vînzătorul Vojtěch, mai-mai să-l sugrume, sărăcuțul, ca pînă la urmă să izbucnească într-un hohot de plîns năvalnic. El plîngea, eu plîngeam, vînzătorul Vojtěch plîngea. Și-acum avem toți trei ochii roșii de atîta plîns. Ce dezastru, ce dezastru, sfîntă Fecioară Maria, Dumnezeul nostru trebuie neapărat să-i pedepsească pe acești tîlhari. Focul gheenei să-i ardă și praful și pulberea să se aleagă de ei...

— Da, m-au furat, m-au furat pe rupte... o sută, o sută cincizeci de coroane s-au dus pe apa sîmbetei.

Așa, și în chip și fel s-a tot vorbit pînă în revărsatul zorilor. Unde te uitai, se adunau pîlcuri de oameni care vociferau, cu fețele aprinse de atîta enervare.

— N-au fost de-ai noștri, rosteau cu satisfacție cetățenii orașului și cuvintele lor aveau o asemenea greutate de parcă ar fi spus : Noi n-am fost.

Discuțiile deveneau din ce în ce mai vii, părerile mai rafinate, expresiile mai fine, mai cizelate, toți se aflau față în față cu realitatea — așa cum fusese adoptată prin consens — că negustorul Vondrák fusese jefuit, că furtul fusese săvîrșit în pivnița lui, că, potrivit urmelor descoperite în pivniță, hoții fuseseră în număr de doi, că pagubele se ridică la o sută cincizeci de coroane și că furtul avusese loc în timpul nopții. Altceva nu se mai știa. Cînd, deodată, cineva dintr-un pîlc de oameni spuse așa, într-o doară :

— Şi cum e cu paznicul de noapte ? Ce hram a purtat el în noaptea asta ?

Într-adevăr, cine altul ar mai fi putut să arunce măcar un pic de lumină în bezna acestui caz atît de misterios ? Şi chibzuiră oamenii, şi ajunseră la următoarea presupunere : S-ar putea ca (indiferent care din ei : Zima sau Vačleňak) să fi întîlnit în timpul obişnuitului lor rond de noapte un necunoscut pe care nu l-au oprit, din tradiţionalul respect ce-l poartă faţă de străini toţi cetăţenii oraşului Dačice, dar la fel de bine s-ar putea să-şi amintească de chipul lor, sau să fi auzit poate voci necunoscute, a căror reproducere ar putea duce pe urmele făptaşilor, la fel ca şi descrierea întocmai a înfăţişării acelor necunoscuţi, a îmbrăcămintei şi comportamentului lor.

— Chestiunea trebuie lămurită, fu de părere unul dintre vorbitori ; să aşteptăm cu răbdare declaraţiile paznicului de noapte.

— Eu mă duc să-l caut pe Vačleňak, se oferi unul dintre cetăţeni.

Şi-l întîlni coborînd din turnul oraşului într-o dispoziţie de zile mari, fredonînd melodia unui cîntec bisericesc.

— Dumneata ai aflat noutatea ? ! ? îl întîmpină cu gravitate amintitul cetăţean.

— Vă referiţi cumva la faptul că domnul Vondrák are un nou băiat de prăvălie, domnule Pelišek, întrebă cu seninătate paznicul de noapte.

— Ce tot vorbeşti ? se minună cetăţeanul Pelišek ; îl are tot pe Vojtěch, numai că, azi noapte, lui Vondrák i-a fost jefuită pivniţa.

— Dumnezeule-Hristoase ! clănţăni din dinţi paznicul Vačleňak, făcînd un gest de parcă ar fi vrut să se ţină de ceva, şi în clipa următoare alunecă pe trepte, căzînd peste domnul Pelišek, care se duse de-a dura pînă jos, unde se

opri, punîndu-i astfel opreliște paznicului de noapte ca să nu se prăbușească în stradă.

Nu-și pierdu însă prezența de spirit și, ridicîndu-se în picioare, îl întrebă :

— Spune-mi, te rog, dumneata n-ai observat azi-noapte nimic suspect ? ! ?

— Eu... bolborosi Vačleňak, căruia, datorită ingeniozității sale i se luminase mintea într-o clipită, eu... n-am observat nimic. Precum vedeți, tremur din tot corpul... Nu se poate, parcă nici nu-mi vine a crede că a fost jefuit.

Sta cu ochii plecați și în locul domnului Pelišek îl vedea pe acel nou băiat de prăvălie cu mustăcioara neagră și cu obrajii ciupiți de vărsat de vînt.

O realitate cumplită se deschidea acum în fața lui, primul lui păcat, o pată neagră pe sufletul lui, pînă acum neprihănit ; își dădea seama foarte bine cum, orbit de încredere, ajutase să fie jefuit aproapele său, un cetățean al orașului Dačice, el însuși cetățean al acestui oraș, paznicul de noapte căruia concetățenii săi îi încredințaseră averea lor în timpul nopții.

•

Cercetările întreprinse pentru descoperirea făptașilor nu duseră la nici un rezultat. Jandarmii nu găsiră nimic, cei doi gardieni comunali cu atît mai puțin, și întreaga chestiune rămase învăluită în beznă.

Se constată, de asemenea, că nici Vačleňak, nici Zima nu surprinseseră nimic suspect în timpul rondului de noapte. Interogarea și depozițiile celor doi paznici de noapte nu aduseră nici ele nimic nou.

Domnul primar găsi cu cale să-și exprime convingerea că, deși justiția laică n-a pus mîna pe tîlhari, mai există

şi o altă justiţie, mai presus de cele lumeşti: cazanele cu pucioasă ale iadului.

Şi astfel, domnului Vondrák nu-i rămase nimic mai bun de făcut decît să aştepte cu răbdare bucuria de a afla cum tîlharii îşi ispăşesc pe vecie amarnica pedeapsă pentru romul, vinul, zahărul şi scrobeala furate din pivniţa lui.

Şi, în acest timp, bunul nostru paznic de noapte Vačleňak stătea şi se usca văzînd cu ochii.

Amintirea „noului băiat de prăvălie" era prezentă zi de zi în ochii lui. Mereu îi vedea obrajii ciupiţi de vărsat, iar în buzunarul cojocului simţea tot timpul povara grea a sticlei de rom pe care i-o dăruise. Şi povestea asta îl frămînta şi-l chinuia în asemenea hal, încît nici nu goli sticla, al cărei conţinut i se părea acum mai rău decît acidul sulfuric.

Ascunse sticla în salteaua de paie a patului său, şi din clipa aceea visele lui începură să fie toate la fel. Vedea pivniţa lui Vondrák şi se vedea pe sine cum deschide o ladă şi spune : „În lada asta e scrobeală". Şi se mai vedea cum stă de vorbă cu tîlharul, cum acesta îi întinde o sticlă de rom, o sticlă mare de tot, şi el, voind să tragă o duşcă, îşi vîră capul în ea şi, încet-încet, intră cu totul în interiorul sticlei şi se îneacă.

Şi, în timpul ăsta, sărmanul năduşea de zor şi cînd se trezea ud leoarcă, începea să numească toate animalele domestice folositoare, cel mai des repetînd : „Sînt un bou, un măgar, un catîr, asta sînt..." Şi altele asemănătoare.

Şi cînd se aşeza în cîrciumă sub arcadă, şi stătea acolo îngîndurat, cei ce se aflau în preajma lui aveau adeseori prilejul să-l audă spunînd :

— Noul băiat de prăvălie, noul băiat de prăvălie...

II

Cetățenii orașului Dačice erau, așa cum am mai spus, niște oameni calmi. Și tocmai pentru faptul că erau calmi, erau conservatori. Nici o lozincă politică înnoitoare nu-i putea scoate din sărite; socialist în oraș era unul singur, iar acesta n-avea ce mînca, și tocmai de aceea, pentru că nu avea ce mînca, se spunea despre el că e socialist, deși convingerile lui nu se deosebeau cu nimic de opiniile conservatoare ale concetățenilor săi. Deocamdată cerșea în fața bisericii.

Erau, așadar, cu toții conservatori. Prin asta nu vreau să afirm că erau, eventual, proști sau nătîngi, după cum se poate vedea foarte bine din cazul paznicului de noapte Vačleňak.

Conservatori erau pentru că tații lor fuseseră și ei conservatori. Pe scurt, își respectau străbunii. Respectul față de vechile datini și obiceiuri era la ei atît de mare, încît primarele a căzut în șanțul din mijlocul pieții principale a orașului, deoarece tot acolo fostul primar își fracturase o mînă, iar predecesorul acestuia își scrîntise un picior, și toți pătiseră acest necaz în toiul nopții.

Tatăl consilierului comunal Matoušek, și el consilier comunal, avea obiceiul să-și smulgă părul din cap în timpul ședințelor consiliului orășenesc, și cu acest prilej rîdea de voluptate — și iată că și actualul consilier comunal Matoušek rîde cu aceeași voluptate în timp ce-și smulge firele din părul său aspru și des ca o perie de spălat dușumelele.

Fostul primar se plimba zi de zi, spre seară, pe partea stîngă a pieții, iar actualul primar Borovička poate fi văzut mereu pe trotuarul stîng al pieții și tot numai spre seară.

Aş putea să mai ofer şi alte mărturii asupra felului cum respectau aceşti cetăţeni liniştiţi vechile datini şi obiceiuri ; de pildă, bunicul fierarului Malý s-a spînzurat de creanga unui stejar în păduricea de la marginea oraşului, fiul lui, şi el fierar, i-a urmat exemplul la vîrsta de cincizeci de ani, iar actualului fierar Malý, fiul precedentului, a trebuit să i se taie funia după ce se spînzurase, fireşte tot în păduricea de la marginea oraşului, tot de stejarul cu pricina, şi tot la vîrsta de cincizeci de ani.

S-ar putea ca mulţi dintre dumneavoastră să clatine din cap şi să spună :

— Aştia suferă de o tară ereditară.

Nicidecum ! E vorba, pur şi simplu, de cinstirea vechilor tradiţii, de respect faţă de strămoşi, căci altfel toţi cetăţenii oraşului Dačice ar trebui să fie afectaţi de o tară ereditară.

Ar trebui să fie afectat columbofilul Knedliček care, la fel ca şi tatăl său, s-a însurat la vîrsta de şaptezeci de ani, afectat ar trebui să fie şi tutungiul Pavloušek care, urmînd pilda bunicului şi a tatălui său, purta de Joia Verde baldachinul şi veşnic se certa cu ministranţii.

La fel ar trebui să fie şi cu unchiul Kejdanilor care, ca şi tatăl, bunicul şi străbunicul său, a băut toată zestrea adusă de soţie, ca pînă la urmă să pornească să bată drumurile, mergînd de la o rubedenie la alta, spre a le ghici în cărţi şi a le face pasienţe.

Conservatorismul putea fi consemnat atît în gospodărirea particulară, cît şi în cea obştească. Pîrîul care curgea prin preajma oraşului se revărsa în fiecare primăvară, inundînd întotdeauna partea de jos a urbei, fără însă să-i dea cuiva prin minte că un simplu dig ar fi de-ajuns ca să pună capăt acestei calamităţi. Nu le-a dat prin minte taţilor, nu le-a dat prin minte nici fiilor, şi astfel pîrîul îşi

făcea de cap, căutîndu-şi în fiecare primăvară, cu o înverşunată îndîrjire, o nouă albie şi, pe cît se pare, cel mai mult a îndrăgit piaţa centrală, străjuită de căsuţe vechi cu bovindouri şi arcade, unde tinerii făceau cunoştinţă cu fetele oraşului, căci tot acolo făcuseră asemenea cunoştinţe şi taţii lor, ceea ce reiese din însuşi faptul că erau taţi.

Din vremuri imemoriale, pentru declaraţiile de dragoste se mergea în păduricea de la marginea oraşului. Se aflau acolo nişte scăunele naturale din brazde de iarbă, pe care era mai mare dragul să îmbrăţişezi o fată şi să-i spui : „Te iubesc din toată inima", aceasta fiind formula obişnuită pentru declaraţia de dragoste în oraşul Dačice, şi îndrăgită, deopotrivă, de taţi şi fii, de mame şi fiice, iar formula era la fel de veche ca scăunelele făurite de natură, din brazdele de iarbă.

Iar de gătit, se gătea de asemenea ca înainte. Actualului primare (aşa îl intitulau, aşa îl intitulez şi eu) îi plăcea grozav rîtul de porc, pentru că şi tatăl său se delecta cu el ; consilierul comunal Přeloučka trebuia să aibă în fiecare miercuri, la masa de prînz, sos de castraveţi, pentru că după acest sos se da în vînt doamna Matoušková... pentru că... pentru că... nu-i greu să vă daţi seama... şi aş putea prezenta atîtea exemple. cîţi cetăţeni numără populaţia oraşului.

Da, şi dacă vreţi să ştiţi, conservatoare erau pînă şi animalele. Se cuvine să amintim doar cîteva exemple. Aşa, de pildă, calul căruţaşului Malva era nărăvaş, şi tot nărăvaş e şi calul fiului său, cîinele brutarului Bradač e şchiop, iar dogul englezesc al bătrînului Bradač şchiopăta şi el. În casa curelarului Danĕk se nasc, de cînd, nu se ştie, pisoi chiori de un ochi şi cu cărare neagră la mijloc, pe

care, nu se ştie de cînd, îi păstrează şi-i creşte, în timp ce pe ceilalţi îi îneacă.

Porcii domnului primare cîntăresc, înainte de tăiere, 200 de kg, deoarece porcii tatălui său aveau întotdeauna înainte de tăiere o greutate de 400 de livre, şi aşa mai departe.

Dar iată că nici vegetaţia nu se schimbă. Căpşunile grădinarului Perinka ating întotdeauna nişte dimensiuni demne de tot respectul şi admiraţia, dar numai pe cîteva tufe dintr-un colţ al grădinii, unde în luna mai se perindă toată populaţia oraşului Dačice, încît el le spune tuturor ceea ce le spunea şi tatăl lui :

— Sînt nişte exemplare mortale !

Pe chioşcul din grădina familiei Prošek creşte o viţă de vie pe care strugurii se coc, în timp ce în alte grădini din Dačice strugurii rămîn verzi. Şi ceea ce pare mai ciudat e că de fiecare dată pot fi găsite acolo două boabe ce au crescut lipite una de alta, după cum din vremuri imemoriale pot fi găsite în prunii pomicultorului Brzilek, printre miile de prune, două pînă la trei fructe cu cîte doi sîmburi ; şi aşa mai departe.

Dacă luăm în consideraţie toate aceste împrejurări, nimeni nu se va mira, sper, că familia negustorului de fîn, familia Patrný, era faimoasă prin faptul că fiul cel mai în vîrstă devenea de fiecare dată deputat al întregului judeţ, şi cînd vedea că fiul lui e destul de înţelept şi de chibzuit, renunţa la mandatul său, iar în alegeri, deoarece Dačice dădea tonul întregului judeţ, ieşea întotdeauna, cu unanimitate de voturi, Patrný-junior, şi treburile mergeau mereu aşa fără încetare...

Iar noul deputat, aidoma tatălui său, apăra în continuare principiile conservatoare ale oraşului său natal, prin aceea că în timpul tuturor cuvîntărilor şi discursu-

rilor din parlament potrivnice principiilor sale adormea ostentativ în fotoliul său de deputat. Cînd se punea ceva la vot, refuza să voteze, indiferent despre ce ar fi fost vorba, niciodată nu-şi ieşea din sărite, niciodată nu ocăra pe nimeni, doar o singură dată a tulburat şedinţa parlamentului prin aceea că s-a prăbuşit din somn de pe fotoliul său, şi şi-a spart nasul în asemenea hal, încît şi-a vărsat sîngele în parlament pentru cauza întregului popor... Comportamentul fiecăruia dintre deputaţii familiei Patrný era curat şi fără prihană, niciodată nu se întîmpla ca preşedintele adunării să fie silit să-l cheme la ordine. Cînd nu dormea, stătea foarte calm la masa de scris şi-şi făcea, pe coperţile broşurilor editate de cancelaria parlamentului, socotelile pentru fînul vîndut. Din principiu, nu rostea niciodată vreun discurs şi asta dintr-un singur motiv, şi anume : teama ca discursul lui să nu apară în presa cotidiană pe care o ura de moarte din clipa în care unele ziare au scris despre tatăl său următoarele : –

„Acest venerabil deputat, negustor chibzuit şi priceput în negoţul cu fîn, nu ne va lua, desigur, în nume de rău dacă vom reproduce întrebarea unuia dintre cititorii noştri, care sună astfel : «E dator oare un negustor de fîn să aibă fîn şi în cap ?».“

Pe scurt : Patrný-senior a fost deputat, fiul lui tot deputat, iar fiul acestuia din urmă din nou reprezentant al poporului... Era un lucru de la sine înţeles, după cum de la sine înţeles era că armăsarul răposatului căruţaş Malva este nărăvaş, ca şi predecesorul său, iar căpşunile grădinarului Peřinka ating întotdeauna o lungime de cinci centimetri şi asta numai pe trei tufe dintr-un colţ al grădinii...

După cum s-a înţeles de la sine că dacă František Patrný a renunţat acum la mandatul de deputat, fiul său,

Josef Patrný avea să-l urmeze la deputăţie. Concetăţenii i se şi adresau cu apelativul „Domnule deputat“, şi o mare adunare electorală se pregătea în marea sală a Casei Comunale, după ce Asociaţia alegătorilor din oraşul Dačice şi împrejurimi primise o scrisoare cu următorul conţinut:

„Onorată Asociaţie! Îmi îngădui a vă aduce la cunoştinţă pe această cale că intenţionez să candidez pentru mandatul rămas vacant după retragerea veneratului domn František Patrný şi intenţionez, de asemenea, să ţin un discurs la respectabila adunare a alegătorilor dumneavoastră, unde voi avea cinstea de a mă prezenta.

Cu adînc respect,
Jan Kotlař
fermier din Myšice

Şi asta se întîmpla la trei ani după ce fusese jefuit negustorul Vondrák.

III

Această scrisoare avu darul să stîrnească un val de nestăvilită uimire în toate păturile populaţiei. Fură rostite opinii nu prea măgulitoare la adresa pretendentului, iar Clubul alegătorilor pentru Dačice şi împrejurimile sale nu ştiu, în primele momente, ce atitudine să adopte faţă de domnul Jan Kotlař. Preşedintele clubului purtă o săptămînă întreagă scrisoarea în buzunar, nehotărîndu-se dacă e cazul sau nu să-i răspundă intrusului.

În salonul de festivităţi al restaurantului U Jelena (La Cerbul), din apropierea vechii porţi a oraşului, avură loc dezbateri înflăcărate şi pline de zel, iar domnul Josef Patrný participa activ la discuţia generală, spunînd că e

mirat, că e foarte mirat. La atît se rezuma întregul său discurs, după care președintele clubului, domnul Boháček, ținu să sublinieze că, în ceea ce îl privește, dumnealui e nespus de mirat, iar principalul agitator electoral, șelarul Žabaček, declară textual :

— Mie mi se pare că e o poveste cusută cu ață albă.

Iar domnul Kralovec, ridicîndu-se în picioare, făcu un gest plin de indignare și spuse :

— În caz că... Apoi amuți și, în sfîrșit, încheie cu aceste înțelepte cuvinte : — Ce rost are să ne pierdem vremea cu asemenea treburi, mai bine să lăsăm totul baltă.

Ceasornicarul Krištof, care venise la vot în costum negru și cravată albă, făcu o observație foarte ingenioasă, spunînd :

— Să așteptăm și să vedem cum se vor desfășura evenimentele. Încă nu ne-a bătut ceasul din urmă.

Să așteptăm ! Aceasta era cea mai bună soluție de adoptat. Deocamdată cei prezenți se frămîntau încercînd să ghicească în ce fel de ținută avea să sosească domnul Jan Kotlař din Myšice la adunarea alegătorilor, și fiecare era curios să afle cam ce va spune și mai cu seamă dacă va încerca să explice ce anume l-a determinat să-și depună candidatura. Acest lucru nu-l știa prea bine nici măcar domnul Jan Kotlař.

N-o făcea nici din ambiție, căci dumnealui era un om modest, n-o făcea, desigur, nici pe motivul că ar fi nemulțumit de felul cum reprezintă domnul Patrný interesele întregului județ, sau din pricină că și-ar fi schimbat pe neașteptate gîndirea și convingerile sale politice. Nicidecum, dumnealui rămînea în continuare conservator ca toți cetățenii orașului Dačice și din împrejurimi, iar gîndurile și politica sa nu se deosebeau cîtuși de puțin de gîndirea și convingerile politice ale domnului Patrný, al cărui

principiu curat şi fără de prihană era : „Daţi Domnului ce-i al Domnului, şi Cezarului ce-i al Cezarului !“ aşa cum, de altfel, suna inscripţia atîrnată deasupra uşii de la intrarea în magazinul lor.

Ca şi ei, cinstea şi el tot ce era negru+galben, îl diviniza pe prefectul judeţului şi era abonat la „Foaia oficială germană“, în ciuda faptului că germana n-o cunoştea.

Patrný şi el erau, ca să spunem aşa, gemeni din punct de vedere sufletesc. Pînă cînd, într-o bună zi, îi veni aşa, pe neaşteptate, ideea de a candida.

De fapt, visase într-o noapte că venise la el şeful postului de jandarmi, pentru care, fireşte, avea o deosebită stimă şi acesta îi spuse : „Domnule Kotlař, dumneavoastră n-aţi vrea să fiţi deputat ?“

Toată ziua se frămîntase, gîndindu-se la visul lui, şi cînd în noaptea următoare i se înfăţişă în vis însuşi prefectul judeţului, care, bătîndu-l prietenos pe burtă, îi spuse cu zîmbetul pe buze : „Domnule colega, fii te rog atît de bun şi depune-ţi candidatura“, bunul nostru domn Kotlař consideră aceste visuri cumpănite drept o poruncă divină, şi plecă la oraş să-şi comande cărţi de vizită cu următorul conţinut : Jan Kotlař, candidat la deputăţie“.

Drumul la oraş îl folosi, de fapt, ca să împuşte doi iepuri deodată, căci avea acolo o înfăţişare la tribunal, întrucît o fetişcană din Myšice îl dăduse în judecătă pentru refuzul de recunoaştere a paternităţii, dar asta e o chestiune aparte, ce nu-şi are locul aici...

Aşadar, domnul Jan Kotlař se îmbrăcă, pregătindu-se să meargă la adunarea alegătorilor din Dačice unde se şi făcuseră toate pregătirile necesare ; fu amenajată sala mare de şedinţe, lustrele fură spălate cu grijă, şi cu aceeaşi grijă fu curăţat tavanul, consumîndu-se cu acest prilej miezul a două roţi de pîine, duşumeaua fu frecată cu perii

aspre, iar una dintre ferestrele sparte cu prilejul ultimei adunări a alegătorilor fu reparată în mod cu totul dezinteresat de geamgiul Laštovka, care nu pretinse nimic nici pentru munca lui, nici pentru geamul înlocuit. Asemenea oameni nu se mai nasc în zilele noastre.

Şi cînd prin oraş se răspîndi vestea că sala era gata pregătită pentru a găzdui o şedinţă atît de importantă, cetăţenii traseră pe uşile lor nişte liniuţe cu cretă, ştergînd, odată cu lăsarea soarelui în asfinţit, una, apoi alta şi cînd, plini de nerăbdare, ajunseră s-o şteargă şi pe a treia, asta însemna că a doua zi, duminică, la orele trei după-amiază, va avea loc mult aşteptata adunare la care îşi va face apariţia un străin, mai bine zis un intrus, despre care ştiau, ce-i drept, că există, dar cu care, exceptînd două-trei persoane din Dačice, n-avusese nimeni prilejul să vorbească vreodată, deoarece satul Myšice se află la o distanţă de şase ore de Dačice, iar un drum de şase ore e ca şi cînd ai spune : „Eu mă duc pe jos de la Praga pînă în ţara ungurească."

IV

Toate cele trei capitole de pînă acum servesc doar ca introducere la ceea ce urmează, întrucît ele se leagă numai de felul cum a scăzut, pînă în împrejurimile cele mai îndepărtate, faima bună a oraşului Dačice şi a cetăţenilor săi, după această adunare de pomină a alegătorilor, cînd li s-a atribuit numele de barbari şi, nemaigăsindu-li-se un alt nume mai potrivit, au fost făcuţi nătîngi, netoţi, neisprăviţi şi aşa mai departe.

Şi tocmai această poveste mi-a dat aripi, îndemnîndu-mă să pun mîna pe condei şi să înşir pe hîrtie toate

aceste evenimente memorabile petrecute în Dačice, evenimente demne de a fi consemnate, de a fi citite, și de a fi puse la îndoială.

Sit venia verbo!

V

Într-o frumoasă după-amiază de vară, cetățenii orașului Dačice stăteau cu soțiile, fiii și fiicele lor în grădina restaurantului Tirul și, în fața unui pahar cu bere (din fabrica lor), ascultau o melodie, compoziție proprie a șefului orchestrei lor.

Pronumele posesiv „al meu“, „al nostru“ juca un rol de mare importanță în viața lor. Poligonul de tragere era al lor, restaurantul Tirul era al lor, al lor era și restaurantul și tot ce vedeau în jurul lor era al lor.

Ședeau în jurul meselor rotunde (ale lor), deasupra lor fremătau frunzele copacilor, ale căror coroane se conturau pe fundalul unui cer albastru, pe care, privindu-l, zîmbeau satisfăcuți de parcă și acest cer ce se boltea deasupra orașului Dačice le-ar fi aparținut numai lor.

Păsărelele cîntau în coroanele copacilor, păsărelele lor, căci le hrăneau și aveau grijă de ele, după cum ne dovedesc cu prisosință cușculițele de lemn ce sclipesc de albeață printre frunzele verzi ale arborilor.

Chelnerul care-i servea era tot al lor, născut în Dačice; în zilele de lucru practica meseria de croitor, iar duminicile și în zilele de sărbătoare făcea pe chelnerul în grădina restaurantului comunal Tirul.

Mesele în jurul cărora stăteau erau producția tîmplarului Ramlik (concetățeanul lor), paharele din care-și sorbeau berea erau furnizate de sticlarul Koleček (concetă-

țeanul lor), fețele de masă proveneau din magazinul de pînzeturi al domnului Maleny (concetățeanul lor), iar trabucele pe care le fumau, ca și tutunul pe care-l prizau erau cumpărate de la tutungeriile din Dačice.

Cornurile crocante pe care le ronțăiau erau produse de brutarul Bradač (concetățeanul lor), iar dacă cineva comanda un papricaș, era sigur că mănîncă o carne provenită de la o vită tăiată în propria lor crescătorie.

Și dacă priveau în jos din vîrful colinei pe care se întindea grădina restaurant a poligonului de tir, zăreau în vale patria lor Dačice — olanele roșii de pe acoperișurile caselor vechi, bovindourile, arcadele, statuia sfîntului Josef din piață, crucea înaltă sclipind pe turla bisericii lor, în turnul orașului se vedeau un portic spart și acoperișul găurit, și, de jur împrejur, încotro te uitai, numai acoperișuri de culoare roșie, pînă dincolo de pîrîul nărăvaș, unde se răsfira suburbia Pšary, cu cocioabele ei acoperite cu șindrilă și paie, și unde se termină cadastrul orașului Dačice. Și, ca un cerc ce încingea orașul lor, se întindeau pămînturile lor, fînețurile verzi, cîmpurile, pădurile și tufișurile ce înnegreau orizontul — parcul lor de vînătoare, cu iepurii, potîrnichile, prepelițele și vrăbiile lor.

Iată de ce acești pașnici cetățeni stăteau atît de liniștiți în mijlocul împrejurimilor ce le aparțineau. Orchestra cînta, asistența striga : „Bis !“, aplaudînd furtunos, și din nou se răspîndeau acordurile compoziției șefului orchestrei din Dačice, care, în ciuda faptului că era meșter zidar, era în același timp un om minunat, autor acum a șase compoziții excelente, care, deși nu făceau nici cît o ceapă degerată, erau totuși pe placul celor din Dačice, deoarece erau opera unui concetățean de-al lor.

„Bis !“ Pentru a doua oară le repeta azi șeful lor de orchestră admirabila compoziție, pe care distinsa asistență o acompania fredonînd și mormăind cu toată delicatețea, berea ciupea azi limba mai tare ca oricînd, aerul era calm și plăcut, pe cer nu se zărea nici o umbră de nor, în atmosfera agreabilă a grădinii restaurant din moțul dealului era mai mare dragul să zăbovești și toți beau, discutau și strigau : Bis, bis, domnule Zmrzlík !

În imediata apropiere a chioșcului în care cînta orchestra talentatului meșter zidar, orchestră alcătuită dintr-un croitor, un cojocar, trei băieți de prăvălie și un gardian public, se aflau două mese rotunde, lipite una de alta, în jurul cărora stăteau notabilitățile orașului, și oricine trecea prin preajma lor nu uita să facă o plecăciune și să le dea binețe cu tradiționalele cuvinte : „Dea Domnul o zi bună și fericită“.

Ședea acolo domnul Josef Patrný, în momentul de față deputat în bună regulă, alături de el soția sa Anna, amîndoi respectabil rotunjiți și proaspăt bărbieriți, ceea ce, cu referire la soția sa, ar da ghes în altă parte unor glume din cele mai hazlii, nicidecum însă în Dačice. Apoi, lîngă doamna Anna, stătea fiica lor Anežka, căreia toți îi spuneau cu duioșie Něža (Gingașa). Lîngă Anežka ședea fiul domnului consilier comunal Matoušek, moștenitorul în vîrstă de douăzeci și opt de ani al prosperului comerț al tatălui său, care, rumen în obraji de atîta fericire, ședea alături de veneratul deputat Patrný, căci dumnealui obișnuia să roșească ori de cîte ori avea prilejul să-l vadă pe František al lui în preajma domnișoarei Něža, ceea ce pentru el avea nu numai semnificația unei înalte cinstiri, ci și a unui îndemn ce-i încuraja o idee preferată, că, într-o bună zi, cei doi vor alcătui o excelentă pereche, într-o căsnicie ideală, așa cum adeseori vorbea cu onoratul deputat Patrný.

Alături de consilierul comunal Matoušek şedea bătrînul primare Bouřiček, trăgînd mereu cîte o priză de tabac şi desfăşurîndu-şi mereu peste obraji uriaşa sa batistă roşie. În dreptul domnului Bouřiček stătea consilierul comunal Přeloučka, un bărbat mai în vîrstă, foarte glumeţ, care veşnic zîmbea şi zvîcnea din umeri.

Apoi, în preajma lui, doctorul Veliška, şi el un bărbat înaintat în vîrstă care trata mai toate bolile cu apă, spunîndu-i pacientului cu cea mai mare seninătate: „Fără voinţa Domnului, nici un fir de păr nu cade!". Era un medic din vechea şcoală, şi dacă se întîmpla să-i moară vreun pacient, în ziua înmormîntării ţinea post şi nu fuma.

Acum stătea de vorbă cu diriginţele poştei Bertík, un fost plutonier de jandarmi, care avea obiceiul să-şi frece mereu nasul, mai întîi cu o mişcare lentă, apoi din ce în ce mai repede, pe măsura intensităţii cu care i se povestea ceva.

Domnul Bertík spunea întruna: *„Jawohl mein Freund"** şi lua cîte o priză de tabac din cutiuţa din coajă de mesteacăn a domnului consilier comunal Pavlousek, care stătea liniştit în dreapta lui şi, potrivit obiceiului său, atunci cînd gîndea, îşi frămînta de zor maxilarele, făcînd în felul ăsta să i se mişte şi să i se ciulească urechile, fapt care o determina pe blonda şi delicata domnişoară Něža, aflată în faţa lui, să rîdă pe ascuns şi să-l înghiontească zdravăn cu cotul pe palidul domn Matoušek, care tuşea cuminte, acoperindu-şi gura cu o felie de pîine.

Domnul Přeloučka menţinea întreaga societate într-o dispoziţie veselă şi amuzantă. Povestea anecdote ce nu

* Da, prietenul meu (germ.).

jigneau pe nimeni dintre cei de față, la care aveau dreptul să rîdă și cucoanele, ceea ce de altfel și făceau neîncetat și la modul cel mai zgomotos cu putință. Něža necheza suierînd cu gingășie, printre sughițuri, iar doamna Anna se tăvălea de rîs cu vocea ei de bas, bătîndu-l în acest timp pe spate, cu mîna-i bucălată, pe venerabilul ei soț.

Dirigintele poștei rîdea „ha-ha", domnul doctor „he-he" și strănuta, domnul deputat „ho-ho", iar domnul Matoušek și fiul său „hi-hi".

Ce-i drept, anecdotele erau foarte reușite! În altă parte n-ar fi fost pe placul nimănui, dar nici, în Dačice, erau socotite drept adevărate fire de aur ale umorului, și pe nimeni nu deranja cînd cineva dintre cei aflați în jurul distinsului domn Přeloučka — regele umoriștilor din Dačice — intervenea în povestirea acestuia, întrerupînd-o cu observații și reflecții uneori atît de spirituale, încît puteau fi ele însele niște anecdote de sine stătătoare.

— O să vă spun, — începu domnul Přeloučka, în momentul în care șeful de orchestră anunță că urmează o pauză pentru a li se da muzicanților posibilitatea de a-și reîmprospăta forțele, — o să vă spun acum un banc excelent despre o vulpe șireată.

— Despre o vulpe șireată, vulpoiule, exclamă rîzînd domnul primare, acompaniat de întreaga societate; bine, povestește-ne despre vulpea aceea șireată, vulpoi bătrîn!

Alte hohote de rîs.

Și, după ce trase o dușcă zdravănă de bere, domnul Přeloučka își dădu drumul:

— Mă duceam odată să-i fac o vizită unchiului meu. pădurarul.

— Cum ? Dumneata ai un unchi ? întrebă cu aer de absolută inocență domnul Patrný, în toiul unei explozii de veselie.

— Da, și cum spuneam, mă duceam să-i fac o vizită acestui unchi.

— Dinspre partea familiei dumitale ? întrebă șugubățul consilier clipind caraghios către fiul său.

— Da, dinspre ai mei, încuviință povestitorul, și cînd am ajuns la unchiul meu, pădurarul...

— S-au trezit împreună doi șmecheri, ținu să menționeze dirigintele poștei, adresîndu-se veselei societăți.

— Unchiul meu, pădurarul, m-a întîmpinat cu multă căldură...

— Un pupic sper că nu ți-a dat, interveni rînjind domnul doctor.

Altă furtună de rîs.

— Și-mi spune : Avem aici o mulțime de vulpi...

— Și un vulpoi, nu ? îi curmă vorba primarele, nelăsînd să-i scape prilejul de a repeta jocul său de cuvinte, în rîsetele năvalnice ale notabilităților orașului.

— Și vulpile astea ne pricinuiesc atîtea pagube încît sînt nevoit să le pun, ca momeală, cîrnați otrăviți cu stricnină.

— Stricnină ! sublinie dirigintele poștei și se grăbi să adauge : Cînd mai eram încă în serviciile jandarmeriei, am anchetat o dată o otrăvitoare. Își otrăvise soțul, iar cazul a fost destul de încurcat, pentru că dumneaei, otrăvitoarea, a binevoit să se spînzure.

Domnişoara Něža, în delicateţea ei, rîse şi de data asta.

— Aşadar, unchiul meu pădurarul a pus la fiert cîrnaţii şi după ce a băgat în ei stricnina i-a împrăştiat în spatele pădurăriei...

— Poftă bună, spuse rîzînd isteţul consilier comunal Matoušek, adăugînd : Şi erau mulţi cîrnaţi ?

— Mulţi, replică imperturbabilul umorist, mulţi, pe urmă ne ducem şi noi, aşa, să ne plimbăm un pic în spatele pădurăriei şi ce credeţi că ne e dat să vedem ?...

— Cîrnaţi cu stricnină, rosti solemn domnul primar.

— Da, şi ăştia erau, dar mai era acolo o vulpe care stătea proţăpită chiar în faţa noastră. Unchiul trage puşca de pe umăr şi ocheşte. Poc ! Şi... nimic. Vulpea stă nemişcată, ca o bucată de lemn. Unchiul încarcă din nou şi poc ! Vulpea nici nu se clinteşte şi stă mereu în acelaşi loc. Vă daţi seama că treaba asta ni s-a părut foarte ciudată şi dăm fuga într-acolo să vedem ce se întîmplă. Şi ştiţi ce s-a întîmplat ?

Aici vicleanul domn Přeloučka amuţi şi, zîmbind în tensiunea încordată a întregii societăţi, spuse după un timp :

— Vulpea aceea se îndopase cu atîţia cîrnaţi otrăviţi, încît n-a mai avut timp să se prăbuşească...

— Ha-ha !

— He-he !

— He-hi-he, hăp-ciu !

— Noroc şi sănătate !

— Ho-ho !

— Hi-hi !

Rîdeau cu toții plini de voie bună, și cei de la mesele învecinate, auzind cum rîd notabilitățile orașului, începură să rîdă și ei. Și rîsul acesta năvalnic nu mai conteni multă vreme.

— Am zis eu, ești un vulpoi fără pereche, strigă în gura mare domnul primare. Ce-i drept, nu-i păcat, gluma asta ți-a reușit !

Între timp, muzicanții se întorseseră în chioșcul lor și din nou răsună furtunosul : „Bis !“ și astfel șeful de orchestră dirijă azi pentru a douăzeci și treia oară noua sa compoziție intitulată „Căsnicia pisicilor“, cu alte cuvinte prefăcătoria în menaj.

La un moment dat, domnișoara Něža îi șopti mămichii :

— Aș vrea să mă plimb un pic cu domnul Matoušek, ne dai voie ?

Doamna Anna zîmbi și-și dădu încuviințarea, clătinînd din cap. Tinerii se ridicară de la masă și se îndreptară, însoțiți de rîsul general al celorlalți, care le făceau cu degetul niște semne pline de tîlc.

Și orchestra își intona acordurile ei, păsărelele își cîntau viersul lor, iar aleea presărată cu nisip ce ducea spre crîngul orașului era atît de atrăgătoare, ca și umbra crîngului și liniștea înăbușită ce domnea peste scăunelele din brazdele de iarbă, adăpostite în desișul lui.

Domnișoara Něža pășea grațios alături de tînărul Matoušek, care mergea ca un berbec, neuitîndu-se nici la dreapta, nici la stînga, ci mereu înainte, în direcția păduricii de la marginea orașului, și în sufletul lui sălășluia parcă o tristețe neînțeleasă.

Îi vorbi Něžei despre vulpi, despre diriginteie poștei și despre prețul zahărului care se scumpea.

La rîndul ei, domnișoara Něža legă toate astea de altă poveste, discutînd despre Pepiček Kejhak care o sărutase în spatele poștei pe Mařka Lojková, drept care tînărul Matoušek, înspăimîntat la culme, se lăsă distrus pe o brazdă de iarbă, cînd, în sfîrșit, ajunseră în crîngul de la marginea orașului.

Ar fi vrut să-i spună că o iubește, că avea să moștenească negoțul tatălui său, că va ajunge și el consilier comunal, de cîte ori nu voise să-i spună toate astea, dar, și acum, și tot în acest loc, la fel ca în urmă cu paisprezece zile, rămase înmărmurit de spusele domnișoarei Něža și se încălzi vorbind cu zel despre lămpile cu petrol.

Atmosfera crîngului era încîntătoare. Acordurile orchestrei răzbăteau pînă aici cu gingășie, umbra copacilor și a tufișurilor era nespus de agreabilă, iar verdele întunecat din jurul lor împrăștia o mireasmă îmbietoare. Lîngă el, drăgălașa Něža, fermecătoare în rochia ei din țesătură lavabilă...

Dar Něža ? Něža era tristă. De doi ani îl tot duce pe tînărul Matoušek în păduricea de la marginea orașului, de doi ani îi tot dă a înțelege și spune, și se expune... în timp ce el începe de fiecare dată cu creșterea și scăderea prețurilor la cutare sau cutare mărfuri...

— Domnule Matoušek, dumneata ești o fire foarte distrată, spuse la un moment dat drăgălașa Něža, în timp ce el mesteca încet și nestingherit o crenguță de liliac sălbatic.

— Așa e, ai dreptate, domnișoară Něža, încuviință tînărul Matoušek ; ieri după masă am scăpat iar două

sticle pe jos, dintre care una s-a spart de tot, adăugă el oftînd.

— Şi de ce, mă rog, eşti atît de împrăştiat ?

— De ce mă chinuieşti în halul ăsta, domnişoară Něža ? îi răspunse necăjit tînărul Matoušek. Simplu, am alunecat, şi... atîta tot...

— Şi de ce ai alunecat ?

— Pentru că mă gîndeam la ceva.

— Şi la ce te gîndeai ?

— La ziua de azi, domnişoară Něža. O aşteptam cu atîta nerăbdare... Domnul Přeloučka e o persoană foarte amuzantă...

Domnişoara Něža oftă şi după cîteva clipe de tăcere reluă :

— Mařka Lojková mi-a povestit un lucru foarte ciudat. Zicea că atunci cînd un domn calcă o domnişoară pe vîrful piciorului, asta înseamnă o declaraţie de dragoste. Dumneata ce părere ai de povestea asta ?

Tînărul Matoušek se ridică în picioare, apoi se aşeză la loc, şi în acest răstimp călcă la iuţeală pantoful domnişoarei Něža, care izbucni :

— Nu, pe ăsta nu, pe stîngul, la dreptul am o bătătură !

Şi junele Matoušek o călcă pe gingaşa domnişoară Něža pe piciorul drept, roşind de bucurie...

Precum se vede, idilica după-amiază de duminică s-a încheiat spre deplina mulţumire a celor doi, în timp ce dinspre grădina restaurant a poligonului de tir răzbea pînă aici furtunosul : Bis ! Bis !, îndemnîndu-l pe bravul şi neobositul şef de orchestră să repete pentru a douăzeci şi patra oară noua sa compoziţie...

A fost o idilă frumoasă, cu atît mai frumoasă, dacă ținem seama de faptul că în Dačice erau oameni atît de fericiți care se iubeau atît de mult, firește într-o liniște și mulțumire desăvîrșită. Nimeni nu s-a spînzurat vreodată, în acest oraș, dintr-o dragoste nefericită, nimeni n-a ucis pe nimeni vreodată dintr-o dragoste nefericită, și asta pentru că aici de îndrăgostit se îndrăgosteau unul de altul numai cei ce se puteau iubi și care știau că în iubirea lor nu li se vor pune bețe în roate și nu vor avea de întîmpinat oprelişti din nici o parte.

În Dačice se împămîntenise obiceiul ca un tînăr ori un domn mai în vîrstă să-i facă mai întîi domnișoarei declarații de dragoste și abia după aceea i se îngăduia să apară cu ea în public și în felul acesta să-i anunțe pe toți cetățenii că, în sfîrșit, luase hotărîrea de a păși pe calea căsniciei, care în Dačice se bucura de un neobișnuit respect, și numai în suburbia Pšary, printre micii țărani nevolași mai răbufnea din cînd în cînd cîte o ceartă care se încheia prin aceea că bărbatul făcea ca soția lui să fie chemată la primărie, unde capul și mintea luminoasă a Comunei o dojenea, povățuind-o să-și bage mințile în cap.

Iar dragostea celor din Dačice era curată și fără de prihană. Copiii nu se nășteau niciodată înainte de nuntă, ba nici măcar la o lună după nuntă.

Despre amorul liber nu auzise nimeni în acest oraș, darmite să-l practice, de aceea soții se respectau reciproc, nici unul dintre ei nu păcătuia împotriva poruncii dom-

nului care glăsuia : „Să nu rîvnești la soția aproapelui tău !“

Așa cum am arătat, discuțiile în căsnicie apăreau foarte rar. Spre a demonstra acest lucru, m-am căznit și am izbutit să alcătuiesc un tabel statistic al unor litigii conjugale mai cunoscute, din ultimii zece ani :

Anul	Numele soției sau al soțului care l-a înjurat pe celălalt	Cauza disputei dintre soți	Înjurăturile proferate etc.
1894	Doamna primarului	Întoarcerea de la o serată cu discuții	Măgarule ! , (o palmă)
„	aceeași	Întoarcerea de la cîrciumă, la ora 4 dimineață	Măgarule ! Cretinule ! Poți fi bucuros că nu te-am nimerit.
1895	nimic	nimic	nimic
1896	Țăranca nervoasă Maškova (Pšary)	A mîncat porția ei de mazăre uscată	Un deget scrîntit
„	Soția măcelarului doamna Kolařikova	A vîndut un vițel și banii i-a băut	Vită încălțată ! Măgarule, dobitocule !
„	aceeași	A vîndut un porc și banii i-a băut	— idem —
1897	nimic	nimic	nimic
1898	Josef Jenda, tîmplar (Pšary)	A ars rîntașul și l-a răsturnat peste uleiul încins	A tras-o de păr și i-a spus : „Muiere, muiere !“
„	același	N-a vrut să ia de la nașul ei o priză de tutun	A amenințat-o că-i bagă tutunul în gură

Anul	Numele soției sau al soțului care l-a înjurat pe celălalt	Cauza disputei dintre soți	Înjurăturile proferate etc.
1899	nimic	nimic	nimic
1900	Doamna primare	L-a dojenit	Gata. M-am săturat pînă în gît. Ceva trebuie să se întîmple!
"	Josef Patrný	N-a avut la prînzul de vineri gogoși	Ce să zic, frumoasă ordine. Ce-ar fi să-ți ard una să mă ții minte!
1901	nimic	nimic	nimic
1902	Vondraková soția negustorului jefuit	A sughițat de trei ori la rînd	Spune și tu, pot să ies cu tine undeva, de vreme ce ești atît de tîmpit?
1903	Hanka din Psáry	A vrut s-o sărute la orele trei noaptea	Șterge-o de aici, că de nu îți lipesc una, să mă pomenești
1904	nimic	nimic	nimic

Și iată, veni și ziua aceea memorabilă. Doi gardieni din Dačice stăteau postați în fața Palatului Comunal spre care se vedeau îndreptîndu-se coloane de cetățeni, discutînd cu o nerăbdare înflăcărată.

În dreptul ferestrei fuseseră instalate o tribună, o masă lungă și cîteva scaune.

Pe masă se aflau tradiționalul pahar și tradiționala sticlă cu apă, din care, de obicei, beau toți domnii deputați din familia Patrný.

Şi, deodată, privind la acest pahar, cei adunaţi la importanta întrunire electorală avură o strîngere de inimă. Din el avea să bea acum, de bună seamă, în timpul discursului său, candidatul intrus.

În sală domnea un zumzet neîntrerupt, ca într-o prisacă. Toată lumea se uita la clopoţelul cu care preşedintele clubului alegătorilor anunţa deschiderea şedinţei. Şi cu respect privea întreaga asistenţă spre jilţul capitonat în care se aşeza, de obicei, un funcţionar al prefecturii, cînd, deodată, prin întreaga sală se rostogoliră, ca un val năprasnic, cuvintele : „A venit, a venit !"

Sosise cu brişca domnul Jan Kotlař, avîndu-l lîngă el pe primarul din Myšice, iar în spatele lor se aflau doi dintre cei mai respectabili cetăţeni ai comunei amintite.

Şi, în timp ce dumnealui pătrundea în sală, pe o altă uşă porni încet spre masa prezidiului, însoţit de funcţionarul de la prefectură, domnul Josef Patrný, tremurînd din tot corpul şi clănţănind din dinţi de atîta enervare.

Persoanele oficiale îşi ocupară locurile lor, cetăţenii comunei Myšice, cu primarul lor în frunte, se postară în faţa tribunei ; apoi se auzi sunetul clopoţelului şi, în tăcerea mormîntală ce se aşternuse, preşedintele clubului alegătorilor pentru oraşul Dačice şi împrejurimile lui anunţă cu glasul său solemn :

— Dau cuvîntul domnului Kotlař.

Aici nu se manifesta decît tradiţionalul respect al celor din Dačice faţă de străini, chiar dacă aceştia erau inamici sau adversari politici.

Domnul Kotlař se ridică în picioare şi, sprijinindu-şi o mînă pe masă, făcu o plecăciune apoi, ducîndu-şi a doua

mînă la piept începu să vorbească, tocmai în clipa în care în sală își făcu apariția paznicul de noapte Vačleňak.

— Onorată adunare ! Îmi îngădui să mă prezint onoraților mei alegători. Mă numesc Jan Kotlař, moșier din satul Myšice...

Cei din Myšice, așezați în fața tribunei, dădură aprobator din cap.

— ...Și intenționez să candidez pentru locul vacant de deputat, rămas în urma renunțării la mandat a domnului František Patrný, ale cărui principii le-am respectat întotdeauna, și cu ale cărui principii principiile mele coincid întotdeauna.

În fundul sălii, unde stătea în picioare paznicul de noapte Vačleňak, se produse pe neașteptate o agitație vie. Privind cu atenție la chipul oratorului, paznicului Vačleňak i se păru deodată că acest chip îl mai văzuse el cîndva, cu ani în urmă. Și i se păru atît de cunoscut, încît se apropie tot mai mult de tribună, spre a se convinge că nu se înșală.

— Onorată adunare, vorbi în continuare pretendentul la deputăție, Kotlař ; aceste principii excelente și atît de frumoase m-au însuflețit în asemenea măsură, încît intenționez a vă cere favoarea de a-mi acorda încrederea...

Paznicul Vačleňak, care își croia drum prin mulțime, ca să vadă mai de aproape chipul acela cunoscut, rămase deodată înmărmurit și se făcu alb ca varul. Nu-i văzuse decît mustăcioara neagră sub nas, fața ciupită de vărsat de vînt și genunchii începură să-i tremure, iar în clipa în care oratorul continuă : Da, vă cer favoarea de a-mi acorda încrederea, pe care o puteți întemeia bazîndu-vă pe convingerile mele, pe forța mea corporală, pe comportamentul meu neprihănit — paznicul de noapte Vačleňak păli și mai mult și își spuse în sinea lui : „Asta-i noul

băiat de prăvălie din pivnița domnului Vondrak, tîlharul care-i apărea în vis cu mustăcioara lui neagră sub nas și cu fața ciupită de vărsat.

Acum nu mai auzea cuvintele vorbitorului, care sunau așa :

— O să mă bat pentru voi, vă făgăduiesc, vă jur !

Și, nemaivăzînd nimic decît mustăcioara aceea neagră si fața ciupită de vărsat, se repezi deodată spre masa prezidențială și, înșfăcîndu-l pe domnul Kotlař de beregată, strigă în gura mare :

— Noi doi ne cunoaștem, afară cu dumneata, că de nu, pun să te aresteze, afară !

Și, zgîlțîindu-l zdravăn, se strădui din răsputeri să-l ridice și să-l tragă peste masă. În clipa aceea se produse un vacarm infernal, în toiul căruia nu se deslușea decît vocea plîngăreață a oratorului :

— Ajutor ! Pentru numele lui Dumnezeu, ce se întîmplă aici ? ! ?

Și vocea energică a paznicului de noapte :

— Îți dau eu ție candidatură, te învăț eu minte, ticălosule.

Și alte glasuri mai șterse.

Cetățenii de onoare ai comunei Myšice, în frunte cu primarul lor, se repeziră în ajutorul moșierului și, în elanul lor, răsturnară masa prezidiului ; funcționarul de la prefectură se prăbuși din jilțul său capitonat, se udă cu apa din sticla rezervată oratorului și zbieră furios către omul care întocmea procesul verbal al ședinței, care, de spaimă, leșinase de-a binelea.

— În numele legii, dizolv această adunare ! ! ! dînd astfel imbold unei aprinse dispute generale pe tema oratorului, a celor patru cetățeni din Myšice și a paznicului de noapte Vačleňak, pe care fruntașul comunei Myšice

il sili să-i dea drumul domnului candiat, scăpîndu-i un picior zdravăn în fund.

În toiul vacarmului, cei din Dačice își închipuiră că paznicul Vačleňak acționează ca un patriot local ce apără interesele lor împotriva intrusului, de aceea se năpustiră asupra luptătorilor și, cu forțe unite, îi scoaseră afară din sală pe moșierul-candidat și pe ceilalți trei cetățeni ai comunei Myšice, în blestemele și înjurăturile pline de indignare ale întregii adunări. Actul de vitejie al paznicului de noapte avu darul să trezească în ei spiritul de apărători ai orașului natal, de patrioți locali și de susținători ai familiei Patrný, familie de deputați tradiționali ai orașului Dačice.

Îl tăbăciră în lege pe orator și pe străinii din Myšice, care se urcară repede în brișcă și dădură bice cailor, în timp ce, zăpăcit și uluit de-a binelea, domnul Kotlař, stînd în picioare și nemaiștiind ce vorbește, striga mereu spre mulțimea ce alerga furioasă în urma vehiculului :

— Onorată adunare, aceste principii excelente și atît de frumoase m-au entuziasmat în asemenea măsură, încît intenționez să vă cer favoarea de a-mi acorda încrederea...

Deodată însă, căzu în brișcă și strigă mînios :

— Barbarilor !

Și se porni pe un plîns sfîșietor, în timp ce, în pragul ușii Casei comunale, domnul Josef Patrný îi întindea palidului paznic de noapte Vačleňak mîna dreaptă, și în acea mînă un galben, spunîndu-i drăgăstos :

— Așa-mi placi, domnule Vačleňak !

Iar Vačleňak, căruia îi revenise cumpătul și chibzuința, îi răspunse cu o voce șoptită :

— Un palavragiu, care și-a pierdut mințile de atîta trăncăneală, domnule deputat...

POLITICĂ LA 30° CELSIUS

Cînd se face mai bine politica? Pe vreme geroasă, sau cînd soarele frige mai tare? Să-i luăm, de pildă, pe mladocehi. Politicianul mladoceh dr. Kramař se dilată, împotriva tuturor legilor naturii, chiar și pe vreme geroasă, în ciuda faptului că legile fizicii sînt neschimbătoare. Orice corp, indiferent de ce formație ar fi, la ger se strînge, numai mladocehii se dilată și se umflă și iarna, mai cu seamă înaintea alegerilor. După alegerile din ultimii ani însă legile fizicii au devenit neobișnuit de încurcate față de mladocehi. Totul, în cazul lor, se produce anapoda. După alegeri, pe mladocehi îi apucă de obicei toate căldurile, iar ei, spre marea surpriză a tuturor profesorilor de științe naturale, se chircesc la maximum.

Cazul mladocehilor nu e însă decisiv pentru orientarea politicii.

De căldură se bucură cel mai mult clericalii. Căldura, ce-i drept, a fost folosită de biserică în activitatea ei din vremurile cele mai îndepărtate. În politica clericală focul a fost, de cînd lumea, un element foarte îndrăgit.

Biserica încălzea împrejurimile și se îngrijea de creșterea temperaturii cu o pasiune neobișnuită.

Mergea chiar pînă acolo încît, din dragoste pentru popor, îi încălzea pînă și pe necredincioși. Din temnița întunecată, în care domnea o răceală umedă, ereticii erau scoși spre a fi duși direct pe rug.

Din păcate, pe vremea aceea nu erau cunoscute încă termometrele. Așa se face că tocmai atunci cînd căldura

îl făcea să se simtă mai bine, ereticii ardeau de-a binelea.

Dar iată că dorința de a-i încălzi pe oameni prin procedee asemănătoare a rămas pînă azi unul din visele cele mai frumoase ale diferitelor publicații catolice și se evidențiază îndeosebi în asociațiile sportive catolice Vulturii din Moravia.

Nu e mult de cînd președintele Vulturilor din Karlovice a dat foc gospodăriei unui evanghelist în timp ce acesta dormea, și o nouă știre a fulgerat toate ziarele.

De data asta a fost vorba doar de o șură de paie. Proprietarul acestor paie era un necredincios glacial. N-avea în el acea căldură catolică. De aceea, îndurîndu-se de el, paracliserul Jandik din Velke Mrázkovice i-a dat foc paielor. Apoi, cînd păgubitul a ieșit afară să vadă ce se întîmplă, paracliserul l-a pocnit cu bîta drept în moalele capului.

Primul caz s-a petrecut toamna trecută, cel de-al doilea acum, la început de primăvară, cînd vremea e încă foarte rece și astfel, dînd foc paielor, clericalii n-au săvîrșit decît un act de mărinimie, o faptă pe placul Domnului.

Se știe doar că fumul încălzește aerul, iar în Germania s-au făcut în cîteva locuri experiențe cu încălzirea livezilor de pomi fructiferi, pentru a se salva pomii în floare în fața neașteptatei primejdii a unei sensibile scăderi a temperaturii.

Creșterea temperaturii mai are influență și asupra redactorilor social-creștini.

În asemenea condiții, sîngele în vinele lor se înfierbîntă mai mult și fierbe, ședințele lor devin mai aprinse și din

nou se aude prin satele și orașele de provincie cehe: „Arde-i, arde-i una în numele Domnului, să ne pomenească!"

Un singur fenomen interesant putem observa atunci cînd vorbim de influența căldurii, a fierbințelii și caniculei asupra politicii clericale.

Odată, mă aflam într-un restaurant și am comandat un creier de vițel pané. Cînd mi l-au adus, creierul era cam ars.

La întrebarea mea cum s-a putut întîmpla ca acest creier de vițel să fie atît de *pîrlit*, ospătarul mi-a răspuns foarte calm că asta s-a întîmplat din pricina fierbințelii.

De atunci, de cîte ori e o zi dogoritoare, îmi aduc aminte de creierul acela de vițel prea prăjit și de politicienii clericali.

Agrarienii, în general, preferă să practice politica lor la căldurică!

Iarna, la gura sobei din cîrciumile sătești, cînd în sală domnește o dogoare plăcută și berea alunecă pe gît mai mare dragul, atunci mercurul politicii agrarienilor urcă cel mai frumos. Apoi, primăvara, se produce în rîndul lor o roire extrem de ciudată. Temperatura crește, crește mereu, și agrarienii se întreabă între ei, în șoaptă: „Ei cum e cu sfecla de zahăr? Și cine o să ne mai trădeze?"

Pentru un timp încetează manifestările de dezacord față de unii dintre membrii clubului deputaților agrarieni și fiecare își spune în sinea lui: „Așa cum văd, mi se pare că domnul coleg va semăna totuși sfeclă de zahăr". Și o seamănă și el, declarînd pretutindeni că seamănă cartofi.

Şi, deodată, se produce un miracol. În loc de cartofi răsare sfecla de zahăr. Asta i s-a întîmplat o dată Excelenței Sale domnului ministru Prašek. Îi dăduse domnului Švehla toate asigurările — afară erau 30° Celsius la umbră — că nu semănase pe ogoarele lui nimic altceva decît cartofi. Pe urmă, întorcîndu-se de la Viena, constată, spre marea sa surprindere, că oamenii lui prășeau, în loc de cartofi, sfecla de zahăr. De atunci cei doi demnitari, Švehla și Prašek, nu mai vorbesc decît prin intermediul *Revistei Rurale*. Curînd va fi sărbătorit jubileul politicii praškovene, și, ținînd seama de canicula ce s-a abătut asupra noastră, mi-e teamă că acum i-a venit rîndul lui Švehla să săvîrșească ceva nou în politica agrarienilor, nu de alta, dar partidul lor e un partid ghinionist.

Întotdeauna cînd vremea începe să se încălzească iese la iveală cîte o afacere urîtă. În general, agrarienilor le e teamă de caniculă. În primul rînd din pricina vitelor. Canicula nu dăunează doar politicii, ci și bietelor dobitoace. Cînd e foarte cald și zăpușeală, deputații agrarieni își beau diurna în restaurantul parlamentului, iar vitele n-au iarbă...

Ce bine stau din acest punct de vedere realiștii ! N-au decît un singur deputat, iar ăsta e abstinent chiar și pe căldurile cele mai zăpușitoare. În general, realiștii practică o politică apoasă. Și ce fac, la 30° Celsius, deputații social-democrați ?

În asemenea condiții atmosferice, dr. Soukup tînjește să se scalde în sîngele nevinovat al deputaților socialiști naționali.

Dar cei din partidul de guvernămînt ? Aceștia își pun gheață pe cap.

BATISTUȚA DE LINOU

Educatorul tînărului Antonin Marek ieșise și se plimba cu mama acestuia în pădure.

Doamna Marková era o cucoană foarte instruită, vorbea curent franceza și engleza, citea mult și-i plăcea să reflecteze adînc asupra problemelor vieții, pe care, la cei treizeci de ani ai săi, o socotea nespus de frumoasă.

Mergea vestea că, în stațiunile balneo-climaterice, mulți bărbați împărțeau favorurile doamnei Marková cu propriul ei soț, dar, mă rog, oricum ar fi, viața avea pentru ea multe aspecte plăcute și pline de farmec.

Educatorul fiului ei era în schimb un om foarte îngîndurat și meditativ, care în aceste clipe era preocupat îndeosebi de faptul că a doua zi urma să părăsească această localitate, spre a-și lua în primire, la oraș, noua sa misiune de educator al unui tînăr conte.

Era, așadar, ultima sa plimbare cu doamna Marková, căreia îi plăcea tare mult să iasă cu el, întrucît era un bărbat instruit și frumos și, în același timp, foarte sfios. Acum arbora o mină mai gravă ca de obicei, căci avea guturai și, colac peste pupăză, își uitase batista acasă.

Se afla într-o situație neplăcută, care avea darul să-i imprime pe față o expresie ce trăda tristețea și scepticismul deopotrivă.

Răspundea laconic la întrebările doamnei Marková, care regreta nespus plecarea lui, deoarece era un bărbat atît de frumos și atît de timid, încît niciodată nu s-ar fi

încumetat să rostească o frază prin care să dea în vileag că o adoră.

Mergeau, deci, amîndoi prin pădure.

— Vedeți, îi spuse ea la un moment dat, frunzele au și început să pălească, să se usuce și să cadă din copaci.

— În fiecare an e la fel, spuse educatorul, fluturînd din mînă distrat.

— Plecarea dumneavoastră cade tocmai în acest anotimp atît de trist.

— Primăvara, toamna, vara, iarna, e același lucru — plecarea e plecare, distinsă doamnă. Despărțirea, omul dispare din ochi și...

Deodată se făcu roșu în obraji, întrucît se străduia din răsputeri să nu strănute.

— La noi, trebuie să recunoașteți, ați fost considerat ca un membru al familiei.

— Da, distinsă doamnă, așa este.

— V-am prețuit foarte mult și v-am îndrăgit. Toniček al nostru a făcut pentru dumneavoastră o adevărată pasiune.

— O să-mi aduc mereu aminte de toate astea, distinsă doamnă.

Se făcu și mai roșu, căci acum începuse să-l gîdile ceva în nas. Să ai guturai și să n-ai batista este tot ce poate fi mai cumplit. De aceea mormăi pe sub mustață :

— Și vă mulțumesc pentru toate, distinsă doamnă.

Deodată, doamna Marková scăpă din mînă poșeta. Curtenitor, educatorul se apleca, o ridică și, înaintînd cîțiva pași, intră într-un tufiș, prefăcîndu-se că o cerce-

tează cu atenție, dar de fapt nu urmărea decît să-și șteargă nasul cu dosul mînecii de la haină, la adăpostul desișului.

— Ce faceți acolo ?

— Cercetez poșeta.

Se și apropiase de el și în clipa aceea, încurcat, educatorul desfăcu încuietoarea și se uită în interiorul poșetei.

— Dumneavoastră, doamnă, rosti el descumpănit, scoțînd din poșetă o batistă de linou — distinsă doamnă, dăruiți-mi ca amintire această batistă atît de frumos brodată.

— Și ce-o să faceți cu ea ?

— O să-mi aduc aminte de frumoasele timpuri cînd veneam cu dumneavoastră la plimbare, distinsă doamnă.

Se uită la el cu mirare, întrebîndu-se în sinea ei : unde-i timiditatea lui ?

Educatorul strecură ușor batista în buzunarul de la piept, spunîndu-și în gînd că atunci cînd vor ajunge pe creasta dealului, îi va atrage atenția doamnei Marková asupra apusului de soare, în timp ce el își va șterge nasul în spatele ei.

Femeia se lipi de el :

— O să vă aduceți aminte ?

— O să-mi aduc, distinsă doamnă.

Mergeau la deal, unul lîngă altul, fără să scoată o vorbă. El se tot frămînta, gîndindu-se la acea triumfătoare clipă cînd își va apropia batista de nas. Ajunseră pe creastă.

— Ce amurg superb, spuse el, uitați-vă, distinsă doamnă, ce culori, și ce aprinsă e zarea !... Și pădurile... și culmile falnice ale arborilor...

După aceste cuvinte pline de poezie, se retrase un pic înapoi și, încredințat că distinsa doamnă privește amurgul, trase repede batista din buzunar și o duse la nas...

Măreață și glorioasă clipă. Era un moment în care uită de tot ce se petrecea în jurul lui, dăruindu-se cu toată pasiunea acelei voluptăți pe care o cunosc prea bine toate persoanele care prizează tutun.

Nu auzea nici acel sunet ce aduce, în multe cazuri, cu trîmbițatul din trompetă, se desfăta ca un om care regăsea tot ceea ce pierduse. Își sufla nasul cu pasiune.

Și cînd își ridică privirea din batistă, se făcu galben ca ceara. Doamna Marková se uita la el cu niște ochi plini de reproș și atît de amenințători, încît bietul om abia izbuti să bolborosească :

— Distinsă doamnă...

— Mizerabile, se răsti la el distinsa doamnă, arătîndu-i drumul spre casă, piei din ochii mei...

A doua zi, educatorul își luă rămas bun de la întreaga familie. Doamna Marková se afla în grădină.

Neștiind ce să-i spună, se apropie de ea și abia izbuti să rostească :

— Distinsă coniță, să vă aduceți aminte !

— Bineînțeles, îi răspunse cu semnificație distinsa doamnă ; cu bine, domnule !

Și, disperat de această rușine, educatorul își suflă nasul, pe toată durata călătoriei cu trenul, în superba batistă de linou.

Și — morala acestei istorii : Să aveți întotdeauna la drum batistă asupra dumneavoastră și să vă ștergeți nasul numai cu batista proprie.

PRACTICANTUL ŽEMLA *

Din clipa în care Jan Žemla ajunse să lucreze la o autoritate de stat, dorința sa cea mai fierbinte era să-l îndatoreze pe domnul președinte.

Un om tînăr și talentat răzbătea foarte greu în instituțiile de stat. Și atunci de ce să ne mire faptul că practicantul Žemla constată cu tristețe că nu intrase pînă acum în grațiile domnului președinte.

Și totuși, practicantul Jan Žemla voia să fie folositor statului care-l întreținea cu o simbrie de șaizeci și două de coroane pe lună. Ca om cumsecade ce era, nu obișnuia să crîcnească.

Așa se scurseră primii doi ani, și nu mai avea mult pînă să ajungă practicant autentic. Următorii doi ani vor trece și ei la fel de repede, și după aceea va fi un practicant cu titlul definitiv. Pe urmă o să aibă o simbrie de numai cincizeci de coroane pe lună, deci cu douăzeci de coroane mai puțin decît avea ca „practicant neautentic", în schimb se va alege cu titlul de „practicant definitiv" și totodată cu promițătoarea perspectivă, firește dacă va avea o comportare bună, de candidat permanent la avansare. Va fi, deci, timp de cinci ani „practicant cu titlu definitiv", și porțile raiului se vor deschide pe neașteptate în fața lui. Va depune jurămîntul ! Da, va depune jurămîntul de serviciu și va fi practicant definitiv de gradul întîi, sub jurămînt.

Și astfel, în joacă, vor trece alți doi ani.

Atunci, Jan Žemla va deveni practicant definitiv de gradul întîi, sub jurămînt, cu dreptul la un preaviz de

* Chiflă (cehă).

trei luni. În decursul următorilor doi ani va fi aspirant fără titlu definitiv, în așteptarea postului de aspirant definitiv.

Pe urmă o să aibă exact vîrsta la care unui om normal încep să i se strice măselele de minte.

Pe urmă... Pe urmă... Pe urmă, fantezia lui nu mai cunoscu opreliști. Dîndu-i frîu liber, parcurgea în sinea lui toate gradele și categoriile de simbriași.

— Domnule Žemla, îi spuse într-o zi funcționarul Makula, cum văd, dumneata te uiți tot timpul în plafon. Te uiți, te uiți, de parcă ai fi domnul președinte în persoană.

Și iată că în ziua aceea practicantul Žemla scrise prima observație în cartea sa neagră :

„Funcționarul Makula a spus despre domnul președinte că nu face nimic altceva decît că se holbează la plafon".

Ideea cu cartea sa neagră nu era o idee rea. În ciuda faptului că era un om înzestrat cu o răbdare de fier, Žemla își dădea totuși seama că ar mai putea să existe și alte căi ce ar duce spre numirea de aspirant definitiv, cu dreptul la un preaviz de trei luni.

Statul e într-adevăr întreținătorul lui. Dar dacă privim mai atent o asemenea instituție de stat, constatăm, cu stupoare, că tocmai întreținuții și răsfățații sînt cei ce-l înjură cel mai mult pe întreținător, adică statul, și pe responsabilii acestuia în instituția respectivă.

Într-o bună zi, pe cînd reflecta adînc la firea recalcitrantă și rebelă a subalternilor, sufletul cinstit și curat al practicantului Jan Žemla zămisli acea idee ingenioasă de a înființa o carte neagră, da, o carte despre păcatele în-

tregului personal, o carte în care să fie consemnate toate faptele colegilor săi de instituție, toate gesturile și gîndurile urîte, pe scurt, tot ceea ce poate fi definit cu termenul de : revoltă, acțiune secretă, atentat la reputația domnului președinte, adică a reprezentantului statului, întreținătorul lui și întreținătorul tuturor acelor care, prin procedee perfide, nu joacă așa cum îi cîntă cel a cărui pîine o mănîncă.

Da, toate astea și încă multe altele vor fi trecute în această carte. Toți practicanții, ușierii, aspiranții, definitivi și nedefinitivi, adjuncții și funcționarii inferiori și superiori vor avea acolo rubrica lor.

În viața lui nu-și dăduse practicantul Žemla atîta osteneală în indiferent ce activitate, ca acum în întocmirea scrupuloasă a acestor rubrici din cartea sa neagră.

Iar prima însemnare a fost aceea despre care am mai vorbit.

Numele : Funcționarul Makula. 14 martie. Ce a săvîrșit : A declarat despre domnul președinte că nu face nimic altceva decît că se holbează tot timpul în plafon. Ce impresie a trezit afirmația lui asupra personalului instituției noastre ? Proastă, au rîs cu toții, numai practicantul nedefinitivat Žemla n-a rîs.

„Te învăț eu minte, prietene Makula, își spunea Žemla în sinea lui ; asta ți-o fac pentru că tu fumezi, în timp ce mie nu-mi permiți să fumez în public."

Și în cartea neagră sporea, îmbucurător, numărul însemnărilor ce aveau darul să arunce o lumină nespus de urîtă asupra disciplinei în serviciu.

Practicantul definitiv Juraida, cu dreptul la un preaviz de trei luni, a spus în ziua de 21 martie : „Aici îl apucă

pe om nebunia". Toţi au fost de acord cu părerea lui, numai Žemla a ieşit afară, pe coridor.

Uşierul Karas a spus în ziua de 21 martie, cu jumătate de gură : „Aici numai un catîr ar putea să slujească". Dacă ceilalţi l-ar fi auzit, spusele lui ar fi produs o impresie proastă şi mulţi dintre ei ar fi rîs în hohote. Practicantul Žemla l-a dojenit însă pe uşierul Karas, adresîndu-i următoarele cuvinte : „Fii atent la ce vorbeşti, omule, că dumneata nu ai nici definitivatul".

În ziua de 22 martie, aspirantul Klučina a spus : „Domnul preşedinte e o vacă !" Toţi au fost de acord cu el, numai practicantul Žemla n-a scos o vorbă şi şi-a văzut mai departe de munca sa.

În aceeaşi zi, funcţionarul superior Heler a vorbit necuviincios despre soţia domnului preşedinte : „Am văzut-o pe paţachina aia în automobil cu bătrînul nostru. Bătrînul ar fi fost bucuros dacă şoferul ar fi băgat maşina undeva într-un eleşteu, că pe urmă el şi şoferul se salvau într-un fel şi scăpau de ciumă". Practicantului Jan Žemla, încă nedefinitivat, cuvintele acestea i-au produs o impresie îngrozitoare. Cel mai mult au rîs omul de serviciu Bilek şi copistul Biner. Funcţionarul superior Makula a spus : „Ia mai isprăviţi o dată cu prostiile astea, că mă doare burta de atîta rîs".

23 martie : Practicanţii Kander şi Šeba au stat de vorbă între ei. Šeba a rostit cu voce tare cîteva cuvinte care ponegresc întregul sistem oficial. A fost ceva atît de cumplit, încît practicantul Jan Žemla, încă nedefinitivat, s-a văzut silit să-şi astupe urechile ca să nu audă aceste cuvinte : „În instituţiile de stat, stăpînii storc din om toată vlaga tinereţii şi pînă să apuce să-şi vadă atins ţelul mult rîvnit, îmbătrîneşte de tot" — „Ai dreptate", a încuviinţat

practicantul Kander. „Aici nu știu nimic altceva decît să profite de tine, dar pînă una-alta, ei nu sînt decît niște măgari". La auzul acestor cuvinte, practicantul Jan Žemla a tușit să-și dreagă glasul, apoi a spus : „Ce cald e aici !" Drept care cei doi au declarat în gura mare : „Păi la drept vorbind, domnul președinte ar merita să-l facem să ardă un pic de atîta căldură".

24 martie. În această zi practicantul Žemla s-a certat cu o persoană oarecare din instituția noastră. Această persoană nu e decît un simplu om de serviciu, are doi copii și, cu toate că nu are nici definitivatul, și-a permis, totuși, să spună următoarele : „Domnul președinte își închipuie că a înghițit toată învățătura pămîntului, dar, pînă una-alta, e un fraier cu cioc. Azi m-a trimis să-i cumpăr, pentru gustarea de dimineață, salam de Praga, dar dumnealui habar nu are că a mîncat de la Karabec". Cînd practicantul Jan Žemla, încă nedefinitivat, i-a cerut să-i explice semnificația cuvîntului Karabec, i-a răspuns că e vorba de un magazin de delicatese ultraelegante a cărui specialitate sînt mezelurile din carne de cal. În aceeași clipă practicantul Jan Žemla a părăsit încăperea biroului, spre a nu fi martorul unei explozii generale de rîs. Din spatele ușii l-a auzit rîzînd cel mai mult pe adjunctul Klazar, care a strigat : „Bătrînul nu știe ce mănîncă la gustarea de dimineață".

25 martie. Funcționarul superior Peška a făcut tot felul de glume proaste, maimuțărindu-se și imitîndu-l pe domnul președinte prin vorbe și fapte. A arborat o mină foarte caraghioasă și a spus : „E, é, é, *meine Herren, ja, ja, ja,* domnii ai mei, eu bucuros, ca tumneata lucrați, *ja, ja,* é, é, é, fiți *tüchtig* și munciți, spun eu la voi, ca zmei !" După aceste cuvinte s-a stîrnit o veselie generală, la care practicantul Žemla, încă nedefinitivat, a refuzat să participe,

deoarece în această zi, ca de altfel în toate celelalte zile, era cufundat în munca lui, dîndu-şi toată silinţa să fie cu lucrările la zi şi să nu aibă nici un fel de *întîrzieri*, aşa cum au alţi domni din această secţie, care vin la birou direct de la cafenea şi din alte localuri de noapte deocheate, unde, fără doar şi poate, nu li se oferă prilejul să audă un cuvînt curat şi cinstit.

20 martie. În această zi a venit la noi în birou funcţionarul superior Koudelká, şeful secţiei a cincea, şi i-a spus şefului nostru, în gura mare, aşa ca să auzim cu toţii: „E, totuşi, adevărat! Domnul preşedinte o întreţine pe domnişoara aia. Ieri i-am întîlnit pe amîndoi, întîmplător, tocmai cînd se urcau într-o trăsură. Dacă zvonul s-ar răspîndi, ar putea să iasă pe chestia asta un scandal pe cinste." Şi-şi zîmbea bătrînul, ca un filistin..."

În ziua următoare, practicantul Jan Žemla făcu uitată cartea sa neagră în biroul domnului preşedinte...

— Domnul Žemla, la domnul preşedinte! se auzi, cu două ore mai tîrziu, la telefon, o voce venită din cancelaria preşedintelui.

În culmea fericirii, practicantul ajunse acolo cu sufletul la gură. În sfîrşit! Răsplata! Avansarea!

— Domnule Žemla! începu domnul preşedinte, toate-s bune şi frumoase, în afară de această ultimă poveste! Va să zică asta faci dumneata în orele de serviciu, omule?! Din clipa aceasta eşti concediat din serviciile statului. Da, domnule Žemla, toate-s bune şi frumoase, în afară de această ultimă poveste! Dumneata ţi-ai distrus cariera, cu propria dumitale mînă, scriind asemenea nerozii, în loc să te ocupi de întocmirea actelor oficiale! Afară, băiete, şi să nu te mai văd în ochii mei!... *Eşti concediat!*

DISCUȚIE CU UN CENZOR

(Biroul cenzurii polițienești din Cochabamba. Pretutindeni mese, tot felul de dosare și acte răvășite. Deasupra mesei șefului cenzurii polițienești atîrnă drapelul național alcătuit din trei benzi orizontale de dimensiuni neuniforme — prima, albastră, sus, a doua galbenă-aurie, la mijloc, și a treia, verde, jos. Deasupra ușii principale a biroului, portretul generalului Santa Cruz, cel care a unit Chile cu Bolivia, a pus să se bată multă monedă de argint, a proclamat libertatea presei și a instituit tribunalul militar (*corte marcial*) pentru judecarea actelor de încălcare a legii presei. La un birou, mai arătos, stă șeful cenzurii polițienești, José Maria Linares. În fața lui, de cealaltă parte a mesei, se află Mariano Melgarejo. Nefericitul avusese ghinionul de a scrie la iuțeală, una după alta, trei piese de teatru. Cenzura poliției i le confiscase cu și mai mare iuțeală, iar teatrul, în care aceste piese urmau a fi jucate, îl închiseseră. Acum, domnul Mariano Melgarejo are o discuție cu cenzorul-șef, căci venise aici cu scopul de a întreba de soarta teatrului și a pieselor cu pricina. Personal, consideră aceste piese a fi cele mai inocente cu putință.)

José Maria Linares: Mulțumirile mele cele mai cordiale, domnule Melgarejo. Din pricina pieselor dumitale, eu și domnul prefect al poliției ne-am trezit într-o situație al dracului de grea. Caramba! Nici nu știi ce bobîrnac am înghițit de sus, din La Paz*. Cum de ți-a putut da dumitale prin cap să-l compari „cu o sobă" pe președintele ministerului de stat Placid Yánez? De ce te foiești pe scaun și nu-ți găsești astîmpărul? Dumneata îți închipui

* Reședința guvernului (n. a.).

ca noi nu te-am dibuit imediat ? De îndată ce am citit titlul piesei dumitale *Soba și cărbunii*, ne-am dat seama că, prin sobă, te referi la Placid Yonez, iar prin acești cărbuni, la ministrul nostru de interne, generalul Chusiaga !

Mariano Melgarejo : Domnule subprefect, vă rog să permiteți asigurările mele că n-am avut nici pe departe intenția să scriu ceva împotriva domnului general Placid Yonez sau împotriva ministrului Chusiaga. Am încercat, pur și simplu, să scriu ceva cu totul nou. Și v-aș ruga să luați în considerație și faptul că, deși tînăr, am și fost internat în balamuc. Piesa mea sugerează triumful materiei moarte asupra altor viețăți. Dumneavoastră cunoașteți basmele ilustrate de Edmund Dulac, acel relief al vechii culturi engleze, în care o cochilie de crab stă de vorbă cu un perete de stîncă ? La mine vorbea soba cu cărbunii. (Gîndește : Dumnezeule, cum să-i explic acestui imbecil, ca să mă înțeleagă ?) Domnule subprefect, dumneavoastră îl cunoașteți pe poetul brazilian Hilarion Daze ? Eseul lui despre scară, în care scrie că formal tace ori de cîte ori vede o scară, pentru că aceasta îi vorbește atît de zgomotos, încît îi acoperă vocea lui ? Ca să nu vă mai spun, domnule subprefect, cîte e în stare să vă povestească un par obișnuit de care priponiți calul în pampa. Nici nu puteți bănui, domnule subprefect... Piesa mea *Soba și cărbunii* se întemeiază și ea pe niște convorbiri între lucruri neînsuflețite. Veți admite, sper, domnule subprefect, că nimeni în întreaga Americă de Sud, citind titlul piesei mele de teatru *Soba și cărbunii*, nu va putea spune : „Ce sobă ! ? ! Asta-i președintele ministerului de stat, generalul Placid Yonez, iar cărbunii nu pot fi altcineva decît domnul ministru de stat al afacerilor interne, generalul Garantivador Chusiaga.

(Rîde încurcat) : Dacă aş scrie o dramă intitulată *Petrolul lampant şi mucul*...

José Maria Linares (îl întrerupe) : Spune-mi cinstit, cu mîna pe inimă : la cine ai face aluzie, domnule Mariano Melgarejo ?

Melgarejo (continuînd să rîdă încurcat) : Ei, şi dumneavoastră acum, domnule subprefect...

José Maria Linares : Ce să-i faci, domnule Melgarejo, nu ţi-a ieşit pasienţa ! Te-am dibuit. (Solemn.) În cinci minute te-am dibuit. Cenzura, stimate domn, nu e chiar atît de căzută în cap, precum îşi închipuie unii. Cum am citit titlul : *Soba şi cărbunii,* am ştiut totul. Acum însă te-aş ruga să-mi spui de unde ai aflat dumneata că tatăl generalului Placid Yonez a fost sobar în Jugava, iar mama ministrului de interne, Garantizador Chusiaga, vindea cărbuni în orăşelul Birques din departamentul Potosiso. *Soba şi cărbunii.* E prea bătător la ochi. Da, da, povestea asta e cusută cu aţă albă. În piesa dumitale soba înghite cărbunii. Cum ai aflat dumneata că generalului Placid Yonez i se va atribui concomitent şi portofoliul ministerului de stat al afacerilor interne, care pînă acum era deţinut de generalul Garantizador Chusiaga ? Păi vezi ? la întrebarea asta nu mai găseşti replică. Ai rămas *conceptino* (paf). Ce mai, ţi-am ghicit toate gîndurile. Ne pare rău, scumpe domnule Mariano Malgarejo, dar dumneata te-ai cam grăbit cu tipăritul afişelor. Noroc că am reuşit să oprim totul în ultima clipă, deşi şi aşa ni s-a tras o săpuneală zdravănă, sus, la La Paz. Ascultă sfatul meu, dragă domnule Mariano: scrie fără nici un fel de aluzii politice şi îţi garantez că nu vei risca nimic. Dar să scrii o chestie ca asta, atît de bătătoare la ochi : *Soba şi cărbunii*...

Melgarejo (intervine) : Îngăduiţi-mi, vă rog, să vă explic, domnule subprefect...

José Maria Linares : Nu-i nevoie să-mi explici nimic. Ar fi absolut inutil. Dumneata ai urmărit cu *Soba și cărbunii* dumitale să provoci un scandal politic. Iar noi, porumbelule, te-am împiedicat. Într-o perioadă în care la bursa din Montevideo patacao-ul * nostru continuă să urce de la o zi la alta, pînă și cel mai neînsemnat motiv de scandal poate stîrni revolta opiniei publice. Ca să nu mai vorbim de a doua piesă a dumitale, intitulată : *Un cablu de la Pernambuco la Lisabona*. Acum, cînd guvernul nostru acordă o atenție neobișnuită mijloacelor de comunicație ! Unde ți-a fost capul, domnule Melgarejo ?

Melgarejo : Și acest caz, domnule subprefect, este, dacă-mi permiteți să vă spun, strigător la cer.

José Maria Linares (rîzînd) : Asta, ce-i drept, ți-a reușit, domnule Melgarejo. Nimic de zis. Un caz strigător la cer, și în același timp dumneata aduci injurii publice cablului de stat. Cum vine asta ? Da, da, scumpe domnule Melgarejo — în piesa dumitale *Un cablu de la Pernambuco la Montevideo* apare de cinci ori cuvîntul fund, ca să nu-i spun altfel. Dumneata ai uitat, probabil, că orice fund, și orice rahat trebuie să treacă mai întîi prin mîinile departamentului cenzurii noastre din Cochabamba. Actuala situație politică presupune mai multă sensibilitate culturală, scumpe domnule Mariano. Așa cum scrii dumneata în piesele dumitale de teatru, se vorbea, poate, pe vremea lui Gonzalo Pizzaro, cînd s-a năpustit asupra noastră Tupak Amaru cu indienii lui...

Melgarejo : Domnule subprefect, eu am presupus că...

José Maria Linares (batjocoritor) : Aha, dumneata presupui... Frumos, nimic de zis. Asta-i ceva cu totul nou.

* Monedă locală.

Ascultă, domnule Mariano Melgarejo ! Într-o perioadă în care străinătatea stabilește cu noi relații de tot felul, cînd nu sîntem singuri și sîntem urmăriți cu atenție de reprezentanții unor țări străine, orice *fund* de-al dumitale este, așa cum dumneata însuți ai spus adineauri, o chestiune strigătoare la cer. Care stat civilizat, cu o dezvoltată cultură, ar semna cu noi în asemenea condiții un tratat militar ?

Melgarejo (resemnat) : Și care-s motivele confiscării celei de-a treia piese, stimate domnule subprefect ?

José Maria Linares : Cît se poate de simple. De vreme ce v-am confiscat primele două piese, în mod firesc a venit la rînd a treia. Și cu asta socotesc întreaga chestiune închisă, domnule Melgarejo. Și sper că spre mulțumirea și satisfacția ambelor părți. Ai grijă, cînd ieși, să nu încurci culoarele. De aici o iei la dreapta, pe urmă pe ușă la stînga, și de-acolo iar la dreapta. Dacă ai merge drept înainte, ai ajunge direct la arestul poliției. Deci, fii cu băgare de seamă !

„Despre ce să scriu ? se întreba în sinea lui domnul Mariano Melgarejo. Mda, o să mă apuc de articole științifice, și-o să scriu niște tîmpenii, una mai mare ca alta."

Și cum se întoarse acasă de la biroul cenzurii polițienești din Cochabamba scrise un articol intitulat : „Despre prostie, despre debilitatea mintală și despre insuficientele însușiri spirituale".

Îl împărți, științific, în trei capitole : prostia congenitală, prostia senectuții și prostia din punct de vedere juridic.

Cenzura poliției din Cochabambo opri articolul în întregime.

CIUDATA AVENTURĂ A UNUI RĂȚOI INDIAN ÎN PARCUL MUNICIPAL

Rățoiul indian din parcul de lîngă gara Ferdinand nu era îndrăgit de orătăniile cu care împărțea căscioara de pe insulița din mijlocul eleșteului, dominată de o cascadă artificială.

Era mult prea înfumurat, se credea pasărea cea mai grozavă din lume, fiindcă avea în moțul capului o coroniță alcătuită dintr-un smoc de pene violete cu luciu metalic.

Hoinărea mereu de unul singur pe aleile parcului și trăia din pomana trecătorilor, dar cel mai mult îi plăceau covrigii pe care-i înghițea cu o adevărată pasiune.

Ghiftuit, se întorcea apoi seara printre tovarășii săi, în căsuța de pe insulă, și se instala frumușel într-un colț cît mai izolat de ceilalți, iar la observațiile răuvoitoare ale uriașei giște pekineze și ale unei bătrîne lebede răspundea doar printr-un măcăit mînios.

— Ești un nesuferit, îi spuse odată gîsca pekineză, de ce nu vii și tu să te plimbi cu noi pe liziera de iarbă a eleșteului ? La urma urmelor, noi nu facem asta de florile mărului, ci de dragul publicului, ca să fim admirate în ansamblu. Ce fel de treabă e asta, ca unul să tragă hăis și altul cea ? ! Ce vor crede oamenii despre noi, văzînd că nu sîntem uniți ?...

— Domnișorul își închipuie că e, dintre noi toți, cel mai frumos, se auzi deodată glasul răgușit al bătrînei lebede.

— Păi, da, ce-i drept, nu-i păcat ! Nu oricine are gîtul atît de lung ca tine, izbucni furios rățoiul indian; cunoașteți zicala : gîtul lung, mintea scurtă. Doar n-oi fi crezînd,

cumva, că tu ești cea mai frumoasă dintre noi ? Ifosele tale și, în general, tot comportamentul tău sînt de-a dreptul de neînțeles. Ultima dată, pur și simplu m-ai uluit. Ești albă din cap pînă în picioare, iar puii pe care i-ai scos erau negri. Cum vine asta ? Ai putea să fii atît de bună și să-mi explici ? ! O asemenea faptă rușinoasă nu săvîrșește niciodată o rață indiană. Nici una ! Cu răposata mea am avut niște boboci de toată frumusețea, cu un colorit la fel de pitoresc ca al meu, albastru-galben-verde. Da, niște copii superbi, așa cum am fost și noi. Tu ai, într-adevăr, cu ce te mîndri ! Poate cu gîtul... Teatru, cucoană, teatru !... Cum vezi niște oameni dincolo de balustradă, te lansezi în apă, te fîțîi și te foiești încolo și încoace, îți afunzi fără nici un rost gîtul în apă, te întorci cu fața spre public și din nou îți răsucești gîtul, ca pe urmă, în mijlocul acestei frumuseți naturale, să începi să-ți purici aripile cu ciocul, căutîndu-te de paraziți. Și oamenii te admiră.

— Păi asta și urmărește, ținu să sublinieze gîsca pekineză.

— Numai că gloria asta nu durează mult, reluă imperturbabilul rățoi indian ; de îndată ce ai ieșit din apă, arăți atît de jalnic, încît i se face omului milă de tine. Te clatini de pe o labă pe cealaltă, burdihanul abia mai izbutești să-l tîrîi după tine, ca să nu mai vorbesc de picioarele tale scurte și de-a dreptul dizgrațioase... Și, totuși, ultima dată ai avut îndrăzneala să-i spui cu atîta neobrăzare unei vrăbiuțe, care se repezise și ea să apuce o bucățică de covrig: „Pleacă de aici, haimana ce ești ! Oare tu nu vezi că eu reprezint aici păsăretul acvatic ?“ Ce să zic, frumoasă reprezentare — abia te urnești din loc, ca să nu mai pomenesc iar de burdihanul ăsta umflat și de gîtul tău lung care nu se poate stăpîni să nu se răsucească și-ți atîrnă pînă în pămînt, de stau și eu și mă mir, uitîndu-mă mai

atent la tine, că nu ţi l-ai făcut pînă acum harcea-parcea lovindu-l de un pietroi...

— Să ştii că te cîrpesc, scrîşni lebăda, ofensată.

— N-ai decît, încearcă, grăsano ! Nu vezi că abia eşti în stare să te ridici ! ? Şi apoi nu uita că eu nu sînt o vrăbiuţă care se sperie atît de uşor ! Şi vezi, ai grijă, nu mai învîrti atîta din ochi, nu de alta, dar să nu-ţi iasă din orbite.

— Ascultă, domnule, interveni în dispută gîsca pekineză, te rog să ne crezi că, în general, nouă ne pare foarte rău că am avut ocazia să te cunoaştem. De cînd mă ştiu n-am văzut un asemenea încrezut. Cu cîtă uşurinţă critici mersul altuia, în timp ce tu singur ai un mers legănat, aş zice, de-a dreptul dezgustător.

— Eu am mersul legănat ? Asta nu mi-a spus-o nimeni pînă acum, corcituro ! se răţoi, mînios, răţoiul indian.

— Cine e corcitură ? ripostă, la fel de mînioasă, gîsca pekineză.

— Tu, scumpo, tu. Îţi închipui despre tine că eşti o gîscă pekineză. Că eşti o gîscă, mă rog, de asta nu mă îndoiesc, dar dacă eşti pekineză, asta nu mai ştiu. Am avut plăcerea s-o cunosc pe maică-ta. Era originară de undeva din regiunea Sadsko... mda, şi mai aveai pe aici o rudă, o corcitură de răţoi pekinez, a cărui mamă fusese o gîscă sălbatică. Asta-i, de fapt, arborele tău genealogic. Eu, în schimb, sînt originar din India.

— Din India ? Cine ţi-a mai băgat şi asta în cap ? Din Noratovice, de acolo eşti... L-am auzit spunînd asta pe paznicul parcului unor vizitatori care l-au întrebat unde ar putea să capete şi ei un exemplar ca tine.

— Eu exemplar ? ! ? se înfurie răţoiul.

— Păi cred și eu, și încă un exemplar cît se poate de obișnuit. Ba, mai mult, maică-ta nici n-a avut răbdare să stea și să te clocească, așa că te tragi dintr-o clocitoare artificială. Niciodată n-am să uit obrăznicia ta cînd ai început să țipi că ai sosit în zbor direct din India, în ziua în care ai apărut pentru prima oară în mijlocul nostru !

— Ia mai isprăviți o dată cu gîlceava asta prostească, se făcu deodată auzit glasul unui cocostîrc melancolic, și spuneți mai bine, dar cu toată sinceritatea : o să-mi mai crească vreodată aripile astea retezate, ca să-mi pot lua zborul și să plec de aici ? E pur și simplu de nesuportat să stai și să asculți mereu unul și același lucru !

— În schimb sînt de suportat veșnicele tale suspine și văicăreli, ținu să menționeze lebăda ; nu e zi lăsată de la Dumnezeu, să nu ne spui că ești de fel de pe luncile din preajma rîului Metuje, că pe acolo mocirlele sînt pline de broscuțe, că tu nu ești învățat cu mîncărurile făinoase cum sînt, de pildă, covrigii... că...

— Trebuie să ne obișnuim cu toate, îi curmă vorba rățoiul indian ; cînd mă aflam în India...

— Poftim, iar începe cu minciunile lui, se răsti la el gîsca pekineză, sîsîind amenințător.

— Scumpă coniță ! îi răspunse rățoiul, ridicîndu-se încet din colțul lui ; scuză-mă, dar eu nu sînt obligat să stau cu dumneata sub același acoperiș. În comparație cu mine ești un nimic, o nulitate.

Și rostind aceste cuvinte, îngîmfatul rățoi porni cu pasu-i legănat spre ușă, apoi, ieșind în bezna nopții, porni să străbată înot brațul eleșteului, îndepărtîndu-se spre tufișurile de pe mal.

— Eu sînt de lîngă Šestovice, de pe luncile din preajma rîului Metuje, mai apucă să mormăie cocostîrcul înainte de a-l răpune somnul.

Gîsca pekineză mai sîsîi niște sudălmi în direcția în care brăzda apa trufașul și înfumuratul rățoi indian, lebăda își cufundă gîtul și capul în spate, în puful moale al aripilor. Pe urmă se mai auzi undeva șuierînd un șobolan de apă, după care în căsuța de pe insulă se așternu o tăcere desăvîrșită.

În acest timp, rățoiul indian lipsit de adăpost bătea curajos, cu pasu-i legănat, aleile pustii ale parcului, măturînd din cînd în cînd, în clipele de iritare, nisipul mărunt cu coada-i stufoasă.

— Auzi ce impertinență ! scrîșnea din cioc pentru sine; să mă gonească ei pe mine din casă, în toiul nopții...

În bezna întunecată totul i se părea nespus de ciudat. Nimeni nu trecea acum pe aici ca să-l admire și să-i fărîmițeze un covrig pe care el îl înfuleca întotdeauna la repezeală, ca să le mai vină rîndul și altor copii la fel de darnici. Ce clipe de nespusă desfătare a cunoscut el într-o zi cînd o educatoare le-a spus despre el, copiilor, că e fazan.

Acum însă totul în jurul lui era cufundat într-o tăcere de o tristețe sfîșietoare. Doar un motan rătăcit trecu deodată prin preajma lui, scăpărînd pofticios cu ochii săi strălucitori. Dar nu se încumetă să-l atace, căci bravul nostru rățoi măcăi vitejește și își văzu mai departe de drumul lui prin bezna groasă, mîndru și furios deopotrivă. Motanul se uită multă vreme după el, apoi începu să dea tîrcoale unei capcane anume întinse pentru pisici.

Rățoiul indian ieși din parc și o porni pe strada Sadova, trecînd pe lîngă gherета în care moțăia slujbașul însărcinat cu încasarea dărilor pe alimente.

La capătul străzii Sadova, cînd s-o cotească spre cartierul Žižkov, cineva se apropie de el.

— Ce cauți tu aici, rățoiule indian? auzi deodată deasupra lui o voce ciudată și nesigură — cum, tu nu-l mai cunoști pe domnul Malina ? ? !

— Ai rătăcit, sărăcuțul de tine, continuă aceeași voce, da, ai rătăcit, și acum te faci că nu mă mai recunoști... Se poate ? Eu sînt domnul Malina, da, domnul Malina care îți aduce întotdeauna un covrig împreună cu domnișoara Otylka...

— Stai, nu pleca, îl rugă aceeași voce, stai să-ți povestesc mai departe : De-acum încolo n-o să-ți mai dau covrigi împreună cu domnișoara Otylka, nu, domnișoara hrănește acum rățoii cu altul. Hai, așază-te aici, lîngă mine, bunul meu prieten.

Și domnul Malina, înduioșat la culme, se așeză pe aceeași bancă cu rățoiul care nu-l mai recunoștea pentru simplul motiv că arăta nițel cam ciudat : N-avea pălărie pe cap, cravată ioc, iar gulerul de la cămașă desfăcut...

Îl așeză cu gingășie pe genunchii săi și se puse pe un plîns nestăvilit.

— Da, scumpul meu, Otylka hrănește rațele cu altul, repetă el întruna cu glas tînguitor, acum nu mai vine aici, se duce cu altul în parcul Stromovka.

În cele din urmă însă se liniști și, ținîndu-l de picioare pe rățoiul indian, îi spuse :

— Știi ce ? Te duc înapoi de unde ai venit.

Se ridică deci de pe bancă și, fără să mai țină seama de jalnicul măcăit al rățoiului, îl luă la subsuoară și dispăru cu el în bezna străzii Sadova. În dreptul gheretei, fu oprit de funcționarul încasator al dărilor pe alimente, care tocmai se trezise din starea sa de somnolență.

— Hei, ce duci dumneata acolo ?

— Am găsit un rățoi indian care a fugit din parc, așa că îl duc înapoi, tot în parc...

— De unde vii ?

— Din Žižkov.

— În cazul ăsta trebuie să plătești pentru el taxa pe alimente.

— Păi cum să plătesc, de vreme ce eu îl duc în parc.

— Păi așa, fiindcă parcul ține de Praga.

— Eu cred că fac o faptă bună, spuse domnul Malina, sprijinindu-se de ghereta încasatorului.

— Nu te supăra, stimate domn, dar eu n-am cum să te ajut, răspunse cu o voce glacială încasatorul de dări pe alimente ; ai în mînă o pasăre vie, așa că plătești taxa, și cu asta basta. De nu, nu intri cu ea în Praga... Una din două...

Domnul Malina începu să vorbească ceva despre organele polițienești, și în cele din urmă spuse că se duce la primul comisariat.

Și porni din nou prin bezna străzii Sadova, cînd, deodată, auzi pașii unei patrule de noapte căreia, în sfîrșit, i se putu adresa cu următoarele cuvinte :

— Nu vă supărați, domnilor !...

Patrula polițienească se opri din mers, și unul dintre gardieni îl cercetă cu atenție pe trecătorul ce se apropiase de el. Nu prea-i inspira încredere acest bărbat ținînd la subsuoară un rățoi viu, la o oră atît de înaintată a nopții.

— De unde ai luat dumneata această pasăre ? îl luă din scurt celălalt gardian, mai tînăr.

— L-am găsit, mă rog frumos, pe stradă... Știți, e din parc...

— Frumos, nimic de zis, va să zică dumneata umbli noaptea cu animale din parc, spuse, cu tîlc, gardianul mai vîrstnic. Da, ce-i drept asta-i foarte frumos din partea dumitale. Urmează-ne la comisariat! Şi fii bun, te rog, şi ţine pasărea asta mai cu milă, aşa, mai omeneşte.

Domnul Malina încerca să găsească un mijloc spre a le explica gardienilor cît mai limpede cum anume s-a întîlnit cu acest răţoi.

Strădaniile lui fură însă zadarnice. Îndrugă vrute şi nevrute, le spuse ceva despre o oarecare domnişoară Otylka care acum hrăneşte raţele cu altul, se jură pe ce are mai sfînt ca să i se dea crezare că el e domnul Malina, mai vorbi şi despre taxa pe alimente, despre intenţia lui de a duce răţoiul la Praga, şi despre covrigi. Gardienilor le fu cu neputinţă să aleagă ceva din toate astea, iar domnului Malina îi fu dat să audă şi următoarea observaţie:

— E clar, l-a momit cu covrigi şi pe urmă l-a înhăţat!

În sfîrşit, la comisariat lucrurile se lămuriră. Aici domnul Malina se legitimă aşa cum se cuvine, se trezi din beţie şi vorbi mai limpede şi cît se poate de logic. Fu eliberat, iar patrula poliţienească il duse pe răţoiul indian înapoi în parc.

Azi răţoiul indian stă cuminte pe insuliţa din mijlocul eleşteului şi, veşnic trist şi îngîndurat, nu mai ţine seama nici de cele mai mari impertinenţe ale gîştei pekineze sau ale bătrînei lebede albe.

Numai ultima oară i-a spus, oftînd, necăjitului cocostîrc care repeta sentimental că pe lumea asta nu mai există probabil nici un fel de broaşte...

— Ei, bunul meu frate, pe lumea asta se întîmplă şi lucruri mai cumplite...

POVESTEA UNUI CETĂŢEAN ONORABIL

Seară de seară îşi făcea domnul Havlik bilanţul activităţii sale cotidiene, încercînd să afle dacă nu se făcuse vinovat de vreo faptă ce ar putea fi în contradicţie cu bunele maniere, cu ordinea publică, sau dacă îşi respectase, aşa cum se cuvine, toate îndatoririle sale de cetăţean onorabil al imperiului austro-ungar, de membru al obştei şi de credincios catolic.

Şi în fiecare seară avea prilejul să noteze în carnetul său de însemnări: „Nu am descoperit nimic ce ar îndreptăţi excluderea mea dintr-o societate de oameni cuviincioşi".

Gazda lui, o femeie bătrînă, obişnuia să spună despre el că e o fiinţă ciudată, deoarece ori de cîte ori pleca de acasă o ruga cu un zîmbet blajin: „Doamnă Mličková, fii te rog atît de bună şi vezi dacă mi-am încheiat pantalonii !".

Povestea asta avea darul să-i amărască adeseori viaţa şi-l păgubea de o linişte desăvîrşită. Avea mereu sentimentul că într-o zi va sosi categoric momentul în care se va face de rîs în asemenea hal, încît va fi dispreţuit de toţi oamenii cinstiţi şi onorabili. Cînd mergea pe stradă, mereu intra în cîte un gang unde îşi controla cu atenţie pantalonii, iar dacă avea pe el pardesiul sau paltonul, şi-l descheia din cînd în cînd, cu multă băgare de seamă, şi se uita să vadă dacă pantalonii lui sînt în ordine. Avea veşnic sentimentul unei stranii incertitudini, mai ales cînd mergea împotriva vîntului, că rafalele violente ale vijeliei aveau să-i răsucească şi să-i smulgă toţi nasturii. Situaţia cea mai penibilă era, desigur, atunci cînd se afla

într-o societate feminină sau şedea în tramvai faţă în faţă cu o domnişoară. În asemenea împrejurări era foarte agitat, îşi încheia tot timpul sacoul şi îşi ţinea mîinile încrucişate pe burtă, iar comportamentul acesta ciudat era atît de bătător la ochi, încît atrăgea atenţia celor din jur şi toţi se uitau la pantalonii lui. Atunci începeau să-l treacă, de groază, toate năduşelile, se ridica de pe scaunul lui şi sărea din tramvai în plină viteză.

O dată, într-o asemenea împrejurare, şi-a rupt un picior, a leşinat şi nu şi-a revenit în simţiri decît abia tîrziu, într-un pasaj, unde-l duseseră nişte trecători, şi unde, pînă să vină maşina postului de salvare, îl bandajase la iuţeală un medic chemat de urgenţă. Cu o voce foarte scăzută, a spus atunci că ar dori să stea de vorbă cu domnul doctor între patru ochi.

Aşa stînd lucrurile, toţi gură-cască s-au retras şi dumnealui i-a adresat medicului în şoaptă următoarele cuvinte : „Domnule doctor, am totală încredere în dumneavoastră şi de aceea v-aş ruga cu toată sinceritatea să-mi spuneţi, ca un om onorabil ce vă consider, dacă sînt încheiat la pantaloni".

Din această pricină, fu tratat, printre altele, şi de comoţie cerebrală. Aşa se face că, la spital, în momentele de plictiseală avu prilejul să mediteze îndelung asupra acestei chestiuni ; iar în toiul febrei striga întruna ceva în legătură cu nişte pantaloni, încît, pînă la urmă, ceilalţi pacienţi îşi închipuiră despre el că e de meserie croitor.

Şi de vreme ce era foarte sever cu el însuşi, era sever şi în privinţa concetăţenilor săi, şi nu o dată se trezea pe chestia asta în situaţii destul de neplăcute.

În restaurantul în care lua de obicei masa de prînz, a observat într-o zi că vecinul său ducea mîncarea la gură cu cuţitul. S-a interesat unde locuieşte şi ce profesiune are, şi aflînd că e vorba de un consilier de la cancelaria

guvernatorului, în duminica următoare s-a îmbrăcat frumos în costumul său negru și s-a dus să-i facă o vizită înainte de amiază. S-a prezentat cuviincios și l-a rugat pe domnul consilier să aibă toată bunăvoința și să nu se supere pe el că a venit în casa domniei sale cu intenția absolut sinceră și prietenească de a atrage atenția unui consilier al cancelariei guvernatorului că, în interesul bunei-cuviințe și al bunului tact în societate, nu e frumos să ducă mîncarea la gură cu cuțitul.

Rezultatul acestei vizite a fost că în seara zilei respective a putut nota în carnetul său de însemnări următoarele: „29 noiembrie. Azvîrlit pe scară de domnul Köhler, consilier al cancelariei guvernatorului, str. Sadova nr. 8, etajul II, între orele 10 și 11 dimineața".

Pățanii din astea i s-au mai ivit de multe ori, așa că însemnările lui erau mai variate și mai pitorești decît s-ar fi putut aștepta în condițiile de viață ale unui cetățean așezat și onorabil.

Într-o zi stătea pe platforma tramvaiului, tocmai în clipa în care un bărbat din vecinătatea lui începuse să fluiere în surdină un cîntec de leagăn al negrilor din Africa. Domnul Havlik se arătă neplăcut impresionat de atitudinea lui și, văzînd că nu are de gînd să înceteze, se întoarse spre el și-i spuse:

— Fiți, vă rog, atît de amabil, stimate domn, aduceți-vă aminte de bunul simț în societate și nu mai fluierați.

Amabilul domn schimbă macazul și începu să fluiere melodia cîntecului: „Mărșăluia Greenvill prin poarta pulberăriei, să iasă la spațir":

— Stimate domn, interveni din nou domnul Havlik, aduceți-vă aminte de educația dumneavoastră.

— Dacă nici asta nu vă place, sună răspunsul amabilului cetățean, atunci o să vă fluier melodia: „Prin

preajma Domažlicelui curge o apă mică". Ce ziceți ? Vă plac cîntecele populare din regiunea Chodsko ?

— Domnule, îi replică domnul Havlík pe un ton plin de blîndețe, îmi pare rău, dar mă văd silit să vă spun că vă lipsește bunul simț...

— Cu alte cuvinte, vreți să spuneți că sînt un bădăran, nu-i așa ?

Domnul Havlík, deși a pretins că nu a aprobat nici măcar printr-un clătinat din cap această afirmație, a scris totuși în carnetul său de însemnări : 12 martie. Am încasat, din fiecare parte, cîte una zdravănă, în timp ce mergeam cu tramvaiul spre Hradčany, între orele cinci și șase după-amiaza. Făptașul a fost luat sub aripa ocrotitoare a publicului spectator".

Și, umblînd prin odaia lui cu gura umflată, îi spuse bunei sale gazde :

— Uitați-vă, doamnă Mličková, și spuneți și dumneavoastră : nu e interesant ce frumos m-au aranjat fiindcă le-am atras atenția să se poarte cuviincios ?!! Ce părere aveți, doamnă Mličková, penibilă situație, nu-i așa ?

Într-o zi, domnul Havlík se duse să se plimbe în cartierul Vinohrady, și aici se întîmplă marea catastrofă.

Chiar în fața primăriei, ședea, pe trotuar, un cîine. Ședea în așa fel, încît de la prima ochire era limpede că nu nutrește nici un fel de simpatie sau respect față de primăria din Vinohrady.

Peste puțin timp o rupse la fugă și în urma lui rămase pe trotuar o materie galbenă în formă de glob, ce demonstra cu prisosință că animalul cu pricina aparținea unei familii destul de bogate, care-l hrănea din belșug, iar la masa de prînz i se ofereau și oase.

Cetățenii cartierului Vinohrady treceau prin preajma acestei materii, ocolind-o așa cum ocolesc pisicile strachina cu lapte fierbinte, iar gardianul public, postat în mijlocul

liniei de tramvai, urmărea cu interes cine va călca primul în această materie. Adulții treceau peste ea sau pe lîngă ea, cu băgare de seamă, copiii se distrau făcînd exerciții de sărituri, cînd, deodată, își făcu apariția pe trotuar domnul Havlik.

Privea semeț înainte, căci la întrebarea lui adresată unui ziar dacă e un act de necuviință să umbli cu capul plecat, i se răspunsese la poșta redacției în felul următor : „Domnul V.H. A umbla cu capul plecat dovedește o atitudine foarte necuviincioasă, căci de aici se poate trage concluzia că, uitîndu-se mereu în jos, omul își închipuie că va găsi o hîrtie de cinci coroane, și acesta e un semn neînșelător al lăcomiei".

Mergea, așadar, drept ca o lumînare, privind fix înaintea lui și... gata povestea. Simți deodată că intrase în ceva moale ce i se întindea sub talpa pantofului. Tresări și rămase țintuit locului. Nu, așa ceva nu e totuși cu putință, ca el, cetățean onorabil al imperiului austriac, să calce în așa ceva. O fi poate o coajă de portocală sau de cartof, își spuse plin de optimism în sinea lui și, făcînd un pas înainte, se uită să vadă despre ce-i vorba.

Era tocmai ceea ce-i dăduse prin minte în primul moment. Distrus, se apropie de gardianul public aflat tot în mijlocul străzii și-i spuse :

— Nu vă supărați, dar fiți vă rog amabil și uitați-vă în ce am călcat.

Și în timp ce-i vorbea, ridică piciorul sus de tot, așa fel încît gardianul să poată vedea această calamitate.

— Era un Saint Bernard, îi spuse calm gardianul.

— Bineînțeles, încuviință domnul Havlik, e de cîine ; n-ați vrea să fiți atît de bun să-mi spuneți unde să mă duc să mă plîng ?

— Cel mai bine ați face dacă v-ați duce acasă și v-ați culca, îi răspunse gardianul, grăbindu-se să adauge: Și nu mă mai stînjeniți în timpul serviciului.

— Nu vă supărați, ripostă energic domnul Havlik, dar socotesc că e de datoria dumneavoastră să anchetați această chestiune. Proprietarul cîinelui trebuie pedepsit!

— Duceți-vă acasă, se răsti la el, amenințător, apărătorul ordinei publice. Dumneavoastră vă dați seama ce înseamnă să vorbiți cu gardienii despre că... ?

— Nu vă supărați, dar eu nu am avut nici o intenție rea, începu să se bîlbîie domnul Havlik; am crezut doar atît, că intră în atribuția poliției grija de a nu lăsa cîinii să necinstească trotuarele cu murdăriile lor. Asta-i tot. În definitiv, cum poate să accepte un cetățean care plătește impozite să calce în așa ceva?

În jurul lor se strînseră mai mulți trecători, dintre care unul mai grav, cu barbă încărunțită, avu darul să-i inspire domnului Havlik mai multă încredere.

— Poftim, i se adresă el plin de speranță, uitați-vă și dumneavoastră în ce am călcat! Și cînd îi atrag atenția gardianului asupra acestui lucru, dumnealui pretinde că stînjenesc poliția în exercițiul funcțiunii.

La această afirmație, domnul în vîrstă, cu părul cărunt, îi spuse gardianului, pur și simplu:

— Luați-l!

— La ordin, domnule consilier! răspunse gardianul, salutînd militărește, cu mîna la chipiu, după care execută ordinul, folosind procedeul „cravății".

Cînd, după identificarea sa la poliție, se întoarse acasă, domnul Havlik era îngrozitor de palid și foarte iritat.

— Ați fost căutat de niște gardieni, îi spuse cu semnificație buna sa gazdă, doamna Mličková.

— Ştiu, îi răspunse el, încercînd să zîmbească, după care se încuie în odaia lui.

Aşeză pantofii pe pervazul ferestrei, apoi se duse la masa de lucru unde scrise ceva foarte scurt pe o bucăţică de hîrtie.

În sfîrşit, stinse gazul, lăsînd însă robinetul deschis, ca gazul să se scurgă mai departe, şi se întinse frumos în pat.

Pînă să-şi piardă cunoştinţa, mai repeta în gînd ce anume scrisese spre a aduce la cunoştinţa opiniei publice cehe :

„Rog opinia publică cehă să privească pantofii mei, spre a afla şi a înţelege totul. Şi rog Onor poliţia să mă ierte că am călcat în aşa ceva.

Cu cel mai desăvîrşit respect :

Vaclav Havlik."

FOILETON

Praga, 25 noiembrie

Am impresia că începutul cel mai spiritual ar fi dacă aş scrie că e toamnă, plouă şi, nu va mai dura mult, şi va cădea zăpada... Partea cea mai penibilă în această poveste e că am scris aşa de-adevăratelea. Povestea e penibilă atît pentru mine, cît şi pentru cititor, dar scriu

aşa numai şi numai din pricină că am fost cotropit deodată de dorinţa nebună de a spune opiniei publice un mare adevăr, un adevăr împotriva căruia să nu poată avea nimeni nici un fel de obiecţie :

Mă conduc aici — după exemplul vechiului poet francez François de Montcorbier care, ce-i drept, nu face prea mare cinste poeţilor — în anul 1457 urma să fie spînzurat pentru jaf — dar a fost, se pare, primul poet francez care în poezia sa n-a plăsmuit. Înainte de a fi dus spre eşafod — ce vesele erau acele vremuri pentru poeţii francezi ! — a scris un poem nespus de frumos, care începea cu aceste cuvinte : „Azi urmează să fiu spînzurat"... Era adevărul gol-goluţ, pe care l-a scris şi i l-a citit duhovnicului închisorii venit să-l spovedească — iar acesta, captivat de o asemenea sinceritate, a izbutit să smulgă de la stăpînitorul unui oraş de pe rîul Loire actul de graţiere a poetului. Îl salvase, deci, de la moarte simpla scriere a adevărului, care, probabil, în acele vremuri era un lucru atît de rar, încît din pricina lui să fie pus în libertate un poet-tîlhar.

Năzuinţa spre adevăr e prea mare, şi numai un mincinos mizerabil ar putea scrie azi că afară e primăvară şi în livezi înfloresc cireşii. Poate că nici publicistica germană nu s-ar încumeta să facă un asemenea pas, în ciuda faptului că ea nu se face remarcată prin aceea că ar fi dornică să le spună adevărul integral cititorilor săi. Întîmplător avem la îndemînă o revistă germană ce apare în oraşul bavarez Bamt. Articolul de fond e, într-adevăr, frumos şi mai cu seamă interesant. Se spune în el că recent a fost săvîrşită la Praga, din motive de ură naţională, o crimă cumplită, şi asta în nişte împrejurări ce au darul să trezească o uimire şi o spaimă cu totul neobişnuită faţă de cunoscuta fire violentă şi brutală a cehilor. Căci acele

cazuri ce trezesc doar uimirea și spaima obișnuită se petrec la Praga, precum se știe, cu duiumul, încît nici măcar germanii nu le mai iau în seamă și nu se mai ocupă de ele. Dar să revenim la cazul de față :

Un german s-a urcat în tramvaiul electric și a cerut, în limba lui, un bilet de călătorie. A căpătat ! Dar altceva ! Taxatorul l-a tîrît afară din vagon și l-a întins pe șina tramvaiului, chiar în fața primului vagon. Și cînd publicul călător a cerut cu furtunoasă insistență ca tramvaiul să meargă mai departe, germanul a fost călcat și ucis, fără nici un fel de scrupule.

Se aflau acolo, întîmplător, doi gardieni de poliție. Văzînd însă că cel ucis era un german, s-au întors unul spre dreapta, celălalt spre stînga, și făcîndu-i semn vatmanului să-și vadă de drum, nu s-au mai interesat de nimic. O jumătate de zi au trecut tramvaiele peste cadavrul germanului ucis, și totuși nimeni n-a băgat de seamă acest lucru.

Publicația cerea guvernului bavarez anchetarea severă a acestui eveniment și o intervenție energică a Germaniei pe lîngă guvernul austriac de la Viena.

După toate aparențele, această amenințare a avut darul să bage spaima în toți funcționarii societății de tramvaie din Praga, în asemenea hal, încît de atunci nu s-a mai întîmplat, într-adevăr, în măsura în care amintita publicație își amintește, ca un german aflat în tramvai să fie sacrificat prin procedee atît de barbare. Precum se știe, de atunci călătoresc cu tramvaiul, și îndeosebi cu automobilul numai persoane de origine cehă, ca să nu ne punem rău cu guvernul bavarez.

Dar, pînă și în ciuda acestui fapt, nu mi-a venit a crede că, de pildă, revistele creștin-sociale din Viena ar dori și ele să-i convingă pe cititorii lor că afară înfloresc

cireşii. Deşi, pe de altă parte, constat că nu scriu nimic despre faptul că e toamnă. Ar fi, de altfel, unicul adevăr pe care aceste preţioase publicaţii l-ar scrie pentru cititorii lor. Dar nu pot face acest lucru pentru a nu ieşi din făgaşul lor obişnuit şi pentru a nu-i înverşuna şi ridica împotrivă şi pe membrii partidului de care aparţin.

De aceea socotesc că ceea ce am scris la începutul acestor rînduri sînt cuvinte bărbăteşti, trainice şi incontestabile, care se pot scrie şi rosti nespus de frumos în aceste vremuri cînd se fac auzite atît de des apelurile pentru promovarea adevărului. În această direcţie se face remarcat, în primul rînd, faimosul general Canera, comandantul campaniei militare din Tripolitania. Citesc cu nemărginită plăcere ce reportează acest neîntrecut războinic guvernului său despre toate acţiunile lui militare şi, îndeosebi, mă amuză cu cîtă dibăcie se pricepe să mînuiască dumnealui cuvintele : „Dar e adevărat !“

Astfel, nu de mult, ni s-a oferit prilejul să citim că, la întrebarea guvernului italian cu privire la actele de cruzime ale trupelor italiene faţă de arabi, celebrul general a declarat : „Nu e adevărat că am dat ordin să fie împuşcaţi toţi arabii la care s-ar fi descoperit arme ascunse. Un asemenea ordin n-am emis — dar e adevărat că ordinul meu se referea numai la acei arabi la care au fost găsite carabine, pumnale şi alte arme de acest gen“.

Precum se vede, generalul Canera este, aşadar, nu numai un iscusit conducător de oşti, ci şi un remarcabil şi îndemînatic stilizator.

Dar povestea asta cu adevărul nu e neapărată nevoie să se refere la nişte atrocităţi de război săvîrşite undeva în Tripolitania — şi la noi, în publicaţia noastră, citim mult prea frumoasa frază : „Dar e adevărat“. În sprijinul acestui adevăr se remarcă paragraful 19 din legea presei,

menit să determine, mai bine zis să oblige la rectificarea unor știri absolut veridice. O asemenea rectificare de toată frumusețea am citit nu de mult într-un anume ziar regional : „În temeiul paragrafului nr. 19 din legea presei, solicităm următoarea rectificare : Nu e adevărat că am ieșit în curte din stradă, dar e adevărat că în curte mă aflam, cu adevărat, și nu e adevărat că eram beat, dar e adevărat că băusem în ziua aceea doar șaisprezece sticle. Mai departe : Nu e adevărat că l-am amenințat pe vecinul meu că-i sparg capul, dar e adevărat că n-a fost vorba de cap. După cum nu e adevărat că i-am împiedicat pe ai lui să-i spele rana de la cap, dar e adevărat că după această întîmplare m-am dus imediat acasă".

O asemenea rectificare e mai mare dragul s-o faci într-o vreme în care cititorul nu are posibilitatea să aleagă între ce este și ce nu este adevărat.

Știrile de pe cîmpul de bătălie italian devin adevărate ghicitori cu care cititorul își frămîntă capul, străduindu-se din răsputeri să afle ce este și ce nu este adevărat în chestiunea respectivă.

Ziarele turcești scriu : „Ieri, cîteva unități italiene au întreprins un atac asupra flancului nostru drept. Am capturat cinci tunuri și mari cantități de muniții. Italienii au fost uciși pînă la unul".

Despre aceeași ciocnire, agenția italiană de știri Stefani relatează : „Ieri, cîteva unități turcești au întreprins un atac prin surprindere asupra flancului nostru drept. Am capturat cinci tunuri și mari cantități de muniții. Turcii au fost uciși pînă la unul, iar restul au fost luați prizonieri".

La rîndul său, Ministerul de război al Italiei comunică reprezentanților marilor puteri că oștile italiene au cîștigat o nouă bătătlie și, în același timp, Ministerul de război al

Turciei comunică reprezentanților acelorași mari puteri că oștile turcești au cîștigat o mare bătălie.

Cele mai mari necazuri le pricinuiesc aceste știri băcanului de la colțul străzii noastre. Dumnealui stă mereu în spatele tejghelei cu ziarul în mînă, și nu încape nici o îndoială că, de bună seamă, nu va supraviețui acestui război. S-a uscat de tot, și nu mai face altceva decît să caute, cu îngrijorare, un singur adevăr; căci adevărul, spune el, e numai unul. Dar iată că băcanul mai vede deodată o sută de adevăruri și se înfige în ele cu o disperată hotărîre spartană, cu neobosita îndîrjire a furnicii, spre a descoperi printre cele o sută, acel unic adevăr, și pe oricine îi calcă pragul dughenii îl întreabă, palid de atîta așteptare și de speranță că, poate, pînă la urmă va izbuti totuși să dea de rostul lucrurilor: „Nu vă supărați, spuneți-mi și mie, vă rog: ce e adevărat în toate astea ?"

Și din nou se cufundă în lectura știrilor de pe cîmpul de bătălie. Din cînd în cînd sare în sus de pe scaunul lui, se apucă disperat cu mîinile de cap și strigă furios spre sacii de cafea și butoaiele cu magiun: „De-aș ști ce-i adevărat în toată povestea asta!"

Și, din dugheana lui, această năzuință spre adevăr se răspîndește afară pe străzi, în casele oamenilor și, deodată, tuturor acelora care cumpără de la el le devine limpede că se mai și minte și, în temeiul acestui adevăr, avem dreptul să fim neliniștiți.

Obișnuiesc să mă rad la un anume frizer, dar nu dintre cei cu noutățile lui, cu întrebările lui, care în toiul unei discuții mai aprinse să fie în stare să-ți reteze amîndouă urechile.

Vă mărturisesc că după izbucnirea războiului mi-a fost într-adevăr teamă să merg la frizerul meu. Nu de alta, dar în timpul bărbieritului vine vorba de o bătălie, se

povestește cum se spintecă oamenii între ei cu săbiile ș.a.m.d., și deodată, în miezul discuției, se poate întîmpla ca frizerul, vrînd să-ți înfățișeze cum s-a intrat în carne vie, să te taie în lege, așa cum s-a întîmplat unui domn pe vremea războiului franco-german din Știria, cînd bărbierul i-a zugrăvit vărsarea de sînge de la Sedan.

Eu însă m-am liniștit curînd. Frizerul meu citise și comparase două-trei știri și de atunci suferă de ideea fixă că acest război, de bună seamă, nici nu există.

— Poate să-mi zică mie cine ce-o vrea, obișnuiește el să spună de fiecare dată, pe un ton absolut convingător, —, dar, după mine, războiul ăsta nu-i decît o simplă născocire.

Și continuă să te radă cu o expresie disperată pe chipu-i mohorît, expresie ce trădează înverșunarea față de răutatea omenească, în stare să inventeze asemenea lucruri cusute cu ață albă, încît omul își dă seama de la bun început, după ce citește două-trei știri mărunte — că e păcălit, înșelat și pus în fața unui act mistificator.

Și, cu povara resemnării în suflet, scuipă scîrbit în timpul acestor reflecții și începe să vorbească despre scumpete — iar tu, categoric, ești dator să-i aduci o alinare acestui bărbat cu briciul în mînă, nu de alta, dar într-un moment de disperare ar putea să întreprindă un act necugetat, făcîndu-ți rău mai întîi ție și, pe urmă, și lui însuși.

Căci dacă i-aș spune că toate se vor scumpi și mai mult, și că încet-încet oamenii vor muri de foame, bunul și blajinul frizer ar fi poate în stare, în culmea deznădejdii, să ne scape pe-amîndoi deodată de acest supliciu.

De aceea mă străduiesc să-l consolez, spunîndu-i tot ce știu despre acțiunea ce se duce împotriva scumpetei. Îi demonstrez că sînt multe orașe care, de pe acum, au distribuit cetățenilor săraci 25 kg, ba chiar și 100 kg

cartofi, şi drept urmare a revenit la trei oameni cîte două treimi dintr-un cartof. Îi mai atrag atenţia că scumpetea nu e chiar atît de mare, deoarece în toate măcelăriile, ori unde te-ai uita, nu vezi decît afişe cu acest conţinut : „O nouă ieftinire a cărnii !" Iar în ziua următoare carnea e şi mai ieftină. La rîndul lor, băcanii au atîrnat în vitrină şi pe pereţi afişe anunţînd : „O nouă ieftinire a făinii". Iar în ziare se pot citi, la mica publicitate, anunţuri de genul : „O nouă ieftinire a zahărului". Şi-i mai spun, bietului om, că nu de mult întreaga tabără a micilor comercianţi a declarat solemn, printr-o rezoluţie şi prin viu grai că, din clipa instalării scumpetei, vînd mărfurile cu o pagubă de cel puţin 25 la sută, în buna lor intenţie de a frînge gîtul scumpetei, cu orice preţ. Pe toate le ascultă bunul meu frizer cu un calm desăvîrşit — un singur lucru însă n-am voie să-i spun şi anume acela de a se duce la aceşti mici comercianţi, măcelari şi băcani, ca să cumpere ceva. Nu de alta, dar la cea mai apropiată vizită a mea în prăvălia lui, mi-ar face, fără doar şi poate, ceva cu briciul.

Aşa se face că-i povestesc mereu şi-l consolez cu lucruri citite, în care eu însumi nu cred, şi în care, cu cea mai mare bună-voinţă, nu izbutesc să descopăr o fărîmă de adevăr.

Şi iată de ce, pentru a şterge dinainte orice bănuială că propovăduiesc în mod deliberat neadevărul, am scris la începutul acestui foileton că e toamnă, că plouă şi curînd vom avea zăpadă.

Rog ca aceste rînduri să fie considerate drept o încercare de a spune de la obraz opiniei publice adevărul real şi integral, şi nutresc speranţa că acest adevăr nu va fi oprit, aşa cum se întîmplă adeseori cu alte adevăruri.

De aceea, vă mai rog încă o dată să citiţi că e toamnă, că plouă şi curînd o să cadă zăpada...

CUM S-A DUS DOMNUL MAZUCHA SĂ RĂZBUNE ONOAREA LUI DE FAMILIST OFENSATĂ

Domnul Mazucha era o fire foarte chibzuită și cumpătată. Cînd, în sfîrșit, află că soția sa îl înșela cu un oarecare domn Chabera din strada Neagră nr. 8, își puse în gînd să răzbune onoarea sa de familist ofensată.

Și astfel, potrivit firii sale cumpănite, chibzui bine o bucată de timp, mai precis paisprezece zile încheiate, după care luă decizia de a obține satisfacție fără vărsare de sînge și la modul cel mai delicat și mai cuviincios cu putință. Alte paisprezece zile chibzui adînc, punîndu-și întrebarea dacă e cazul să folosească în acest scop o cravașă de călăreț, ori să se bizuie numai pe forța pumnilor săi. În cele din urmă luă hotărîrea definitivă de a-l pălmui pe domnul Chabera în plină stradă, ceea ce constituie, de fapt, procedeul cel mai convenabil în obținerea satisfacției, deoarece nu e legat de nici un fel de sacrificiu financiar, cum ar fi de pildă cumpărarea unei cravașe de călăreț.

Mai pierdu apoi încă o săptămînă cu tot felul de cercetări, urmărind să afle cam pe unde obișnuiește domnul Chabera să se plimbe. Potrivit informațiilor obținute, acesta se duce în fiecare zi, la orele patru după-amiaza, cînd nu are întîlnire cu doamna Mazuchová, la Cafeneaua Union din strada Ferdinand, unde zăbovește pînă la șase și jumătate, după care iese pe promenadă, îndreptîndu-se spre localul U Glaubicu de la Mala Strana.

Așadar, în ziua de șapte februarie, domnul Mazucha porni la fapte, ducîndu-se să răzbune onoarea sa de familist ofensată. Se duse, deci, direct la cafeneaua cu pricina și, aflînd la ce masă obișnuia să stea domnul Chabera, se așeză pe un scaun drept în fața lui și, într-o stare de penibilă descumpănire, începu să cerceteze cu atenție statura robustă și atletică a rivalului său. La niște umeri atît de lați nu se așteptase. „Ăsta trebuie să aibă musculatură, nu glumă", își spuse cu tristețe, în sinea lui, iar domnului Chabera i se adresă pe un ton cît se poate de binevoitor, în clipa în care acesta lăsă din mînă o revistă în limba franceză:

— Nu vă supărați, scaunul acesta e liber ?

— O, vă rog ! îi răspunse foarte amabil domnul Chabera.

„Ticălosule, își spuse în gînd domnul Mazucha, dacă ai ști tu pe cine ai în față !"

„Dacă ar ști — medită el în continuare, la adăpostul revistei franțuzești — s-ar irita de pomană. O asemenea namilă care mi-a distrus fericirea conjugală ar fi în stare să-mi dea în cap cu o sticlă. Da, dar nici așa nu pot să-l las, dacă nu altfel, să-l umilesc măcar moralmente, nemernicul !"

Cu un prefăcut aer de dispreț, lăsă revista pe un scaun alăturat și rosti cu voce tare :

— Publicațiile astea franțuzești sînt de-a dreptul dezgustătoare. Unde te uiți, numai cazuri de infidelitate conjugală. Marchiza Des Belleau întreține relații amoroase cu sculptorul Vaillant. De ce oare nu l-o fi pălmuind

domnul marchiz, ca să-i treacă pofta de aventuri ! ?.! Ei drăcie ! Să fiu în locul lui, l-aş apuca de guler pe ticălos şi i-aş arde cîteva palme zdravene în plin bulevard, să mă ţină minte ! Aşa trebuie pedepsită infidelitatea conjugală ! La ce bun să-ţi cumperi pentru o treabă ca asta un revolver ? !

Prin preajma mesei lor treceau tot felul de oameni, clienţi ai cafenelei ; domnul Mazucha amuţi, în schimb domnul Chabera nu se sfii să spună, pe un ton foarte jovial :

— Pentru asemenea exemple nu e neapărat nevoie să ne ducem tocmai la Paris ; la noi, la Praga, se petrec nişte lucruri, încît i s-ar face omului părul măciucă dacă le-ar cunoaşte. Eu, stimate domn, aş avea atîtea de povestit în această privinţă !

— Şi eu ! spuse, cu semnificaţie, domnul Mazucha, neputîndu-se stăpîni. Dar spiritul său chibzuit îşi regăsi numaidecît cumpăna şi de aceea se grăbi să adauge cu blîndeţe :

— Nici nu mă îndoiesc de acest lucru... Dar, oricum, povestea asta mi se pare nespus de penibilă, nu credeţi, stimate domn ? După mine, legile noastre nu sînt destul de aspre, De aceea socot că un asemenea litigiu e cel mai bine să fie soluţionat la modul personal...

Şi, ieşindu-şi iar din fire, continuă :

— Ce mai, foarte simplu, o asemenea secătură trebuie acostată, pălmuită de faţă cu toată lumea, după care îi spui clar şi răspicat : Mi-ai distrus fericirea conjugală, acum du-te de-ţi pune comprese reci pe obraji !

— Povestea asta nu-i chiar atît de simplă, obiectă cu

gravitate domnul Chabera, eu unul am trecut prin multe situații asemănătoare. Cînd mă aflam la Brno, s-a îndrăgostit de mine soția unui director. Mai tîrziu conița a fugit cu un altul, undeva în România. Dar domnul director, pe vremea cînd încă mai eram în relații cu soția lui, ne-a descoperit o dată într-o excursie la Blansko. Ne-am luat la harță și dumnealui a găsit cu cale să se rățoiască la mine ca un apucat. N-a lipsit mult să-i trag o chelfăneală zdravănă, dar l-a salvat nevastă-sa care, căzînd în genunchi în fața mea, m-a rugat să-l iert. Așa se face că l-am lăsat să plece viu și nevătămat. Între noi fie spus, stimate domn, directorul ăsta era un prostănac, o minte mărginită, în cel mai larg sens al cuvîntului. După un timp m-am dus să-l caut la Brno, unde s-a purtat ca un mielușel. Îi adusesem înapoi pince-nezul pe care i-l zburasem de pe nas. Dar, țineți minte ce vă spun, dacă nu era nevastă-sa care să mă roage atît de mult, nu știu, zău, ce s-ar fi ales de el. L-aș fi aranjat cum scrie la carte. Așa se procedează, stimate domn. Dar, apropo, dumneavoastră sînteți însurat ?

— Nu sînt, răspunse șovăitor domnul Mazucha.

— Scuzați-mă, stimate domn, spuse binevoitor domnul Chabera, scuzați-mă că încă nu m-am prezentat : eu sînt tenorul Chabera.

— Iar eu... eu mă numesc... Vojtech Slaviček, bîigui temerarul domn Mazucha.

Și după ce plăti cafeaua cu lapte, vărsînd o lacrimă pe hîrtia de o coroană, plecă descumpănit, strîngîndu-i mîna tenorului Chabera.

AVENTURI CU UN BĂIEȚEL GOL PUȘCĂ

Era seara tîrziu. În apa Vltavei nu se mai scălda nimeni. Mă îmbrăcam pe malul de lîngă Modrany, pregătindu-mă s-o pornesc spre stația de vaporașe „Fabrica de bere Branik", cînd, deodată, dintr-un pîlc de sălcii răzbi pînă la mine un plîns sfîșietor de copil, întrerupt de niște văicăreli asurzitoare :

— Doamne, Dumnezeule ! Sfîntă fecioară Maria, îngerul meu păzitor, ce mă fac ? !

Am pătruns în desiș, unde am descoperit un puști de vreo opt anișori, zăcînd neputincios pe prundiș. Văzîndu-mă, sări în sus ca pe arcuri și, cuprinzîndu-mi picioarele, începu să țipe :

— Pentru numele lui Dumnezeu, vă rog frumos, ajutați-mă, eu sînt din Vršovice !

Mi-a dat serios de furcă pînă să scot de la el povestea cumplitei sale taine. Aventura pe care o avusese și care, prin tragismul ei, mă impresionă profund.

O asemenea poveste poate zgudui pînă și cea mai cinică și nesimțitoare făptură.

Înainte de toate, puștiul nu știa care-i numele său de familie. Știa despre el doar atît, că e din Vršovice, că toată lumea îi spune Tonda și are opt ani.

Dimineața ai săi îl trimiseseră după chifle. Pe stradă se întîlnise cu un grup de prieteni și aceștia îl îndemnaseră să meargă cu ei să se scalde la Branik, unde aveau să zăbovească toată ziua. Toniček se lăsase ademenit, dar spre a avea conștiința datoriei îndeplinite, cumpărase mai întîi chiflele, potrivit dorinței părinților, și după ce le

îndesase bine în buzunare se dusese la scaldă cu toată gașca.

La amiază mîncaseră chiflele, ca să-și potolească foamea. Hainele și le ascunseseră frumușel în pîlcul de sălcii, și băieții se distraseră de minune, bălăcindu-se de zor, împroșcîndu-se și vîrîndu-și unul altuia capul în apă. Spre seară, în timp ce Tonda mai era în apă, băieții plecară, iar el nu-și mai găsea acum hainele lăsate în tufiș. Așadar, e din Vršovice, în momentul de față se afla la Modrany fără cele mai elementare noțiuni despre drumul ce l-ar putea duce înapoi acasă.

— Doamne Dumnezeule, se tînguia sărmanul Tonda. Eu sînt din Vršovice și nu știu unde mi-s hainele. Dumnezeule din ceruri, ajută-mă !

Mă ținea de picioare și, plîngînd sfîșietor, striga uitîndu-se drept în ochii mei :

— Ia-mă, nene, cu matale și du-mă acasă !

— Așa nu se poate, puștiule, am obiectat eu : mai întîi trebuie să-ți găsești hainele. Dacă ai merge cu mine pe stradă, așa cum ești, ne-ar aresta pe amîndoi.

— Eu nu sînt un dezbrăcat ! răcni din nou puștiul ; eu am avut hainele, aici, în tufiș.

— Și unde sînt acum, puișorule ?

— În apă. Băieții mi le-au aruncat în apă și mi-au spus să caut altele printre sălcii, fiindcă mai sînt pe aici o mulțime de copii care s-au dezbrăcat, dar eu nu găsesc nimic.

Și generosul copil continuă să răcnească :

— Ia-mă, nene, cu matale și du-mă acasă ! Eu sînt din Vršovice, și n-am cu ce mă îmbrăca !...

În cele din urmă, izbîndi și în mine mărinimia.

— Bine, puișorule, te iau cu mine, i-am spus cu blîndețe în glas ; o să mergem cu vaporașul...

Puştiul încetă să mai ţipe. Mergeam amîndoi de-a lungul digului, eu îmbrăcat în lege şi, lipit de mine, păşea cuminte băieţelul gol puşcă.

Ofeream, ce-i drept, o privelişte frumoasă. Prima senzaţie am stîrnit-o în faţa staţiei de vaporaşe „Fabrica de bere Branik".

Mulţimea adunată acolo începu să rîdă, iar un domn mai acătării se întoarse spre mine şi mă întrebă :

— E băiatul dumitale ?

În fond ce le pasă lor al cui era băiatul, mi-am zis în sinea mea.

— Bineînţeles că-i al meu, am răspuns fără şovăire. Nu-i aşa, Tonik ?

— Aşa e, confirmă băiatul, scurt.

Şi stăteam amîndoi şi aşteptam...

La un moment dat o doamnă, în culmea indignării, mi se adresă pe un ton de reproş :

— Dar bine, băiatul ăsta n-are nimic pe el !

— Asta văd şi eu ! i-am retezat-o cu promptitudine.

Ne întoarseră cu toţii spatele, în semn de dispreţ, numai doamna indignată nu se lăsă şi continuă pe un ton înţepător :

— Halal tată ! Nimic de zis ! Frumos te mai îngrijeşti dumneata de propriul dumitale copil. Mă mir că nu ţi-e ruşine să-l laşi aşa cum l-a făcut bunul Dumnezeu.

— Distinsă coniţă, i-am replicat eu ; dacă aţi fi în situaţia acestui copil, credeţi-mă, n-aş merge cu dumneavoastră pe dig, căci vorba ceea, mai ştiu şi eu ce-i aia pudoare ; dar acest copilaş nevinovat, care se scobeşte în nas cu atîta eleganţă, aici, în faţa dumneavoastră, sînt sigur că nu poate jigni nici o persoană cu adevărată înţelegere pentru un trup despuiat de copil.

Doi bărbaţi foarte distinşi scuipară în scîrbă.

În sfîrşit, sosi şi vaporaşul. M-am înghesuit pe punte cu copilul gol puşcă. Căpitanul vasului se uită o clipă la noi, apoi strigă :

— Ce cauţi dumneata aici cu copilul ăsta dezbrăcat ?

— Un bilet pentru el, şi unul pentru mine, pînă la Praga.

— Persoane despuiate nu transportăm, răspunse căpitanul, fă bine, deci, şi lasă copilul pe mal.

— Brută ! am zbierat eu furios ; dumitale nu ţi-e milă să lăsăm un copil dezbrăcat pe malul Vltavei, acum, în bezna nopţii ? Cum...

N-am apucat însă să-mi rostesc gîndul pînă la capăt, că doi vaporeni m-au înhăţat la iuţeală şi m-au dat jos de pe punte cu copil cu tot, după care vaporaşul se desprinse de ţărm şi porni mai departe în larg, iar noi doi am rămas pe dig, învăluiţi în semiobscuritatea înserării.

Puştiul bocea de zor.

— Nu urla, i-am spus uşor iritat, că de nu, te arunc în apă... N-avem ce-i face, trebuie să mergem la Praga pe jos.

Ne-am dus pînă la Branik.

— Mi-e foame ! începu să se văicărească micuţul Tonda.

Nu-mi rămase nimic altceva de făcut decît să merg cu el la restaurantul fabricii de bere.

— Şezi aici, lîngă mine, i-am spus şi, într-o atmosferă de înfrigurare generală, ne-am aşezat la o masă la care se aflau cîteva doamne.

Veni chelnerul.

— Daţi-ne vă rog o sticlă de bere şi doi cîrnaţi.

Chelnerul căscă ochii cît sarmaua, iar doamnele roşiră în obraji.

— Iertați-mă, bîigui chelnerul, dar nu vă putem servi, știți... la noi, în local, toată lumea trebuie să fie îmbrăcată.

— Chiar și acest copil nevinovat ?! am întrebat eu cu mirare, săltînd băiatul pe masă și proțăpindu-l cu fața spre doamnele amintite. Priviți și dumneavoastră această inocență autentică.

Ne-am trezit din nou afară, pe șosea, iar eu stăteam și mă tot frămîntam ce să fac cu acest copil.

Și puștiul răcnea de zor :

— Mi-e foame ! Sînt din Vršovice !

Am pornit deci mai departe, spre Praga. Ajunsesem la disperare din pricina jalnicelor văicăreli ale puștiului, care nu mai conteneau.

La un moment dat am ajuns în dreptul unei parohii. Am apăsat pe butonul soneriei și cînd bucătăreasa a deschis ușa, l-am îmbrîncit pe despuiatul Tonda, făcîndu-i vînt pe coridorul parohiei, și am luat-o la sănătoasa.

A doua zi am citit în ziare că preotul cu pricina a făcut în seara precedentă o criză de apoplexie.

REVOLTA PUȘCĂRIAȘULUI ŠEJBA

Administrația închisorii îi tăie pușcăriașului Šejba gălușca pe care o căpăta drept răsplată pentru oficierea serviciului de ministrant.

Trebuie să se facă economii, iar o asemenea gălușcă revenea la prețul de patru haleri bucata. De o sută de ori

pe an făcea Šejba oficiul de ministrant — asta înseamnă o sută de găluște, adică patru coroane în cap. Iar aceste patru coroane aveau să fie economisite de administrația închisorii. Administratorul își freca mîinile de bucurie.

Ce-o să mai caște ochii acest Šejba, cînd după oficierea slujbei religioase o să afle că l-a slujit pe Dumnezeu de pomană.

Administratorul își trase pe el uniforma de serviciu și se duse în capela închisorii, unde condamnații se aflau încolonați. În drum spre capelă, unii găsiseră pe coridoare niște chiștoace de trabuc și acum le mestecau cu voluptate, bucurîndu-se că n-au venit la biserică de pomană. Unul dintre pușcăriași, condamnat la temniță pe viață, se uita la soare ale cărui raze pătrundeau ca niște sulițe luminoase pe fereastra capelei.

De cincisprezece ani vine el aici, și atunci cînd soarele nu strălucește moțăie în picioare. De altfel, razele acestea exercită asupra lui o forță atrăgătoare, de-a dreptul captivantă. Se uită la ele pe toată durata predicii și a slujbei religioase și în acest timp nu vede și nu aude nimic din ceea ce se petrece în jurul lui — îngenunchează și își face semnul crucii cu mișcări mașinale, uitîndu-se, fără întrerupere, la razele soarelui. Căci ele veneau de afară și, de bună seamă, în ele era acea forță care-l atrăgea și-l fascina. Alți pușcăriași priveau spre îngerul păzitor, pictat pe plafonul capelei. Cu timpul, îngerul pălise și pe alocuri se murdărise. Așa se face că acum arăta ca bărbosul gardian-șef din atelierul de tîmplărie. Acest înger nereușit întindea o mînă, groasă cît piciorul, spre primele rînduri unde se aflau înșirați pușcăriașii minori.

Cei mai mulți dintre ei arborau o mină răutăcioasă, deoarece din buzunarul de la haina gardianului lor, aflat în flancul coloanei, răsărea în afară gîtul unei sticle cu rom.

Gardianul fusese de serviciu noaptea, şi acum era într-o dispoziţie de zile mari. Cu toţii erau siguri că avea să cînte fals : „Doamne, în faţa măreţiei tale mă închin"...

Pe aproape stătea bucătarul închisorii, un puşcăriaş cu părul cărunt. Se afla aici al şaselea an, şi în acest răstimp se rotunjise îmbucurător. Gardianul însărcinat cu supravegherea bucătăriei e şi el gras, dar bucătarul îl va întrece, cu siguranţă, pînă la ispăşirea celor zece ani. Aşadar, gardianul de la bucătărie stă lîngă bucătarul-puşcăriaş, şi amîndoi cască de zor. De-ar începe o dată predica şi de s-ar sfîrşi cît mai repede slujba religioasă !...

Acest timp petrecut în capela închisorii constituie pentru ei momentul cel mai neplăcut al întregii săptămîni. Cînd te uiţi, trebuie să îngenunchezi, ca să nu mai vorbim ce chin e pe urmă, cînd eşti nevoit să tragi în sus un asemenea burdihan.

Din grupul puşcăriaşilor mai vîrstnici se auzi deodată un plîns cu sughiţuri. Se întoarseră cu toţii într-acolo. Să fie iar bătrînul Kutina, care se preface că plînge ? Jefuise douăzeci de mii de la un oficiu poştal, şi acum se vaită că are mustrări de conştiinţă şi-i pare rău de ministrul comerţului.

Puşcăriaşii se amuză, dar arborează o mină gravă, spre a nu-l trăda pe Kutina că joacă teatru.

La urma urmei, să fie şi niţică băşcălie, ca ultima dată, cînd capelanul închisorii, arătînd cu mîna spre Kutina, a strigat cu vocea lui tunătoare : „Luaţi pildă de la acest om! Astuia îi pare rău de faptele sale. El ştie că Dumnezeu coace plăcinte, şi-i pedepseşte pe cei ce nu ştiu ce-i pocăinţa. Dar el plînge, ştiind că numai regretul fierbinte deschide porţile cerului. Iar Dumnezeu e milostiv !"

La cuvîntul bun al capelanului, Kutina căpătă după aceea hrană de spital. Iar acum îşi manifesta recunoştinţa

printr-un nou plîns cu sughițuri, deoarece e încredințat că predica trebuie să înceapă din clipă în clipă.

Administratorul se uită la ceas. Capelanul a întîrziat azi cu zece minute, în ciuda faptului că ieri, în timp ce jucau cărți, îi spusese cît se poate de clar : „Nu cumva să-mi începi tîrziu predica, dumneata știi prea bine că la zece trebuie să fiu la bodegă". Dar nu-l iert eu, gîndea în sinea lui administratorul, îi spun eu cîteva vorbe ca să știe ce înseamnă cuvînt dat. Într-o închisoare, toate trebuie să meargă ca pe roate, chiar și slujba închinată Domnului.

În sfîrșit, capelanul urcă în amvon, avînd, gata pregătită, o predică scurtă, dar plină de miez. Era cătrănit rău de tot din pricină că aceste predici trebuiau să fie toate pe același calapod, iar soția administratorului și-ar putea închipui despre el că nu se pricepe la nimic, și asta l-ar durea nespus de mult.

Și-apoi, de jos din capelă, se uitau la el o mulțime de fețe rase și de capete tunse cu numărul zero, și treaba asta i se părea de-a dreptul îngrețoșătoare.

Ar trebui să i se mărească simbria. Primește trei bănuți pentru predică și zece coroane pentru slujba religioasă. Că predica lui nu are prea mare efect asupra îndreptării morale a pușcăriașilor ? În definitiv, ce-ar vrea dumnealor pentru trei bănuți ? Să zicem că, la un loc, sînt trei sute de deținuți — asta înseamnă că el capătă cîte un creițar pentru îndreptarea fiecărui pușcăriaș. Nu-i așa că-i puțin ? Așadar, în numele Tatălui, al Fiului și al Sfîntului Duh... Vorbea despre tîlharii din stînga și din dreapta mîntuitorului, Dismas și Kosmas. Deodată însă se încurcă și-o luă de la început. Așadar, Kosmas și Dismas...

— Chiar azi vei ajunge cu mine în rai.

Dar, iată, domnul administrator scoate ceasul din buzunar. Aha, la ora zece trebuie să fie la bodegă. Dar nu-i nimic, puțin îi pasă, să mai aștepte, căci ieri, administratorul

cîştigase de la el un galben la cărţi, să stea aici, cu noi... Şi vorbi mai departe despre tîlhari, urmărind în acest timp mişcările nervoase ale administratorului.

— Aflaţi deci, voi, păcătoşilor, că fără adevărata căinţă raiul nu i se deschide nimănui !

Ia te uită ce mutră face domnul administrator, îşi spunea în sinea lui. Dar lasă, puişorule, că nu moare nimeni din asta, o să aştepţi şi tu pînă la zece şi jumătate cu sfertul tău de vin şi cu cîrnaţii italieni... Ei drăcie ! Aşa e, azi aduc la bodegă cîrnaţi italieni. Mda, în cazul ăsta ar fi bine să termin mai repede.

— Omul păcătos, ca şi tîlharul acela, se pocăieşte şi i se iartă păcatele. Chiar azi vei fi cu mine în rai. Cuvintele astea sînt valabile şi pentru voi. Reflectaţi asupra lor şi să ne rugăm pentru intenţia bună. În numele Tatălui, al Fiului şi al Sfîntului Duh. Tatăl nostru carele...

Administratorul zîmbeşte bucuros. Va ajunge totuşi la bodegă înainte de a se goli căzănelul de cîrnăciori italieni. Numai de-ar oficia şi slujba religioasă la fel de repede... Atîta conştiinţă o fi avînd în el această secătură... îşi spunea în sinea lui pofticiosul administrator al închisorii.

Din sacristie se auzi clinchetul subţire al clopoţelului.

Administratorul îi aruncă o privire fericită puşcăriaşului Šejba, care tocmai păşea cu liturghierul în faţa altarului, urmat de capelan.

Numai de-ar lucra mai repede acest Šejba. Dar Šejba îndeplineşte oficiul de ministrant plin de evlavie şi cu toată conştiinciozitatea, pentru a-şi cîştiga cu demnitate acea găluşcă suplimentară. De fapt, în clipa asta el se gîndeşte la ambele găluşte.

Rosteşte cu ardoare :

— Konfiteor.

Da, două găluşte întregi. Şi ce frumos miroase cînd începi să tai o asemenea găluşcă ! Şi ceapa aceea inotînd în untură de porc !

Šejba e un mare mîncău şi, cum am mai spus, un ministrant conştiincios. Acum rosteşte cu aceeaşi evlavie :

— Kyrie eleison ! Christe eleison !

De trei ori Kyrie, de trei ori Christe, şi din nou de trei ori Kyrie, invocînd îndurarea Domnului, încet şi cu smerenie. Cu cît zăboveşti mai mult, cu atît se scurtează timpul pînă la prînz. Aici, în capelă, e domn, pe cînd acolo, în celulă, e un simplu puşcăriaş. De aceea răspunde încet, tărăgănat, ca să lungească slujba religioasă şi să scurteze timpul ce-l desparte de prînz. Căci el se bucură şi aşteaptă cu atîta nerăbdare porţia aceea suplimentară...

— Et-cum-spiritu-tuo !..., rosti el încet şi cu ardoare aceste cuvinte sacre, spunîndu-şi în sinea lui că bucătarul o să-i aleagă iar găluşca cea mai mare.

Administratorul dădu furios ochii peste cap. Altă dată, la ora asta, sînt totuşi ceva mai departe, iar azi n-au trecut încă de epistola întîi.

— Deo gratias, răspunse Šejba ceremonios, după citirea epistolei.

Numai Dumnezeu e martor cu cîtă bucurie şi nerăbdare aştepta el azi untura aceea cu ceapă, în care înoată găluşca mult rîvnită.

În fundul sălii, administratorul căsca de zor. Nu-i nimic, tîlharule, te învăţ eu minte, data viitoare n-o să mai răspunzi tu atît de tărăgănat... După ce-o să afli că nu mai capeţi a doua găluşcă, o să-ţi treacă pofta să mai faci pe ministrantul cu atîta evlavie. Ca şi cînd, afurisitul, n-ar putea să spună „Deo gratias“ dintr-o bucată : „dgraţ“, dar nu, dumnealui o întinde cît o pomană ţigănească : „De-o-gra-ti-as...“ Iar capelanul e nevoit să

ţină mîinile împreunate pînă cînd ticălosul de Šejba îngînă toate prostiile astea. Poftim, nemernicul se bate cu pumnul în piept atît de încet, de-i vine omului să-şi ia cîmpii, nu alta. În sfîrşit, slavă Domnului că am ajuns la „Agnus dei" şi se aude clopoţelul. Nu ştiu de ce, dar parcă simt că mor la gîndul că delicioşii cîrnăciori italieni nu vor mai fi. Šejba! Camera obscură te aşteaptă pentru acest tărăgănat „Amen". Da, asta ai merita, mizerabile. Parcă anume îmi pui beţe în roate. De mult s-ar fi putut spune „Ite missa est". Aha, bestia, ce încet a turnat apa pentru spălatul mîinilor. Cu asta mi-ai pricinuit o întîrziere de cel puţin trei minute, ca să nu mai vorbim de celelalte...

Administratorul înjură pe înfundate, nu de alta, dar paharul se umpluse şi amărăciunea lui ajunsese la extrem. În timpul împărtăşaniei se izbi cu pumnul în piept atît de tare, de se auzi în capelă un bubuit asurzitor.

În acest timp, ochii lui Šejba ardeau de atîta înflăcărare, iar dumnealui trecu liturghierul în partea stîngă a altarului cu pas atît de tărăgănat, încît administratorul îşi pierdu cu desăvîrşire speranţa de a mai vedea cîrnăciorii italieni.

În schimb Šejba se bucura, aşteptînd cu tot mai multă nerăbdare masa de prînz. Da, găluşca o să înoate în grăsime, iar cepşoara aceea rumenă şi gustoasă, cu miros atît de plăcut, îi lăsa gura apă. Dacă găluşca era pentru el cerul, ceapa era luna de pe cer.

— Iiiite miiiissa ést, prelungi Šejba răspunsul şi mai mult. Deóóó grátiááááás, adăugă el sîsîind, şi în acest timp se gîndea cum taie cu lingura găluşca, bucăţele-bucăţele, cum o sărează şi o amestecă frumos în sosul acela gras.

Pn urmă puşcăriaşii primiră binecuvîntarea şi se citi ultimul „evanghelium".

— La început a fost cuvîntul, și cuvîntul a fost al Domnului, și Domnul a fost cuvîntul...

În culmea disperării, administratorul se întreba în sinea lui de ce a făcut sfîntul Ion atît de lung acest început al evangheliei.

Pe urmă mai vine Tatăl nostru și Ave Maria și pe urmă... pun să-l cheme la mine pe ticălosul de Šejba.

În sfîrșit îi fu dat să audă ultimul „Amin". Ieși pe coridor, unde-l aștepta pe Šejba să iasă din sacristie pentru a se îndrepta spre celula sa.

— Šejba, îi spuse, cînd acesta trecu prin dreptul lui — administrația închisorii a hotărît să nu mai acorde ministrantului gălușca suplimentară pentru îndulcirea traiului. Cine vrea să-l slujească pe Dumnezeu, îl slujește pe gratis, și nu în schimbul unei găluște. M-ai înțeles ! ? !

Așa se face că Šejba s-a pus pe grevă. A purtat în el o mare și îndelungată bătălie spirituală pînă să se încumete la acest pas. De-o parte a baricadei au stat slujbele închinate Domnului, de cealaltă gălușca suplimentară. A avut de ales între hrana sufletească, cum se mai spune, pîinea mistică — și materia aceea palpabilă și consumabilă. După o îndelungată meditație, însoțită de o ceartă cu ceilalți deținuți din celula sa, nr. 18, a acordat întîietate acesteia din urmă. Cei cinci tovarăși de celulă au fost pentru un deznodămînt rapid al acestui litigiu. Să meargă și să spună foarte simplu :

— Foarte bine ! Nu dați gălușca, n-aveți ministrant !

Lui Šejba însă îi era teamă să nu-l supere pe Dumnezeu. Așa se face că în duminica aceea nefericită stătea la masă și reflecta. Mîncase, era sătul, nu ca în alte duminici, dar, ce-i drept, flămînd nu era.

Da, Dumnezeu s-ar supăra pe mine, repeta el întruna.

Şi se cufundă în silabisirea uneia dintre interesantele cărţi religioase din care se compune, în exclusivitate, biblioteca închisorii.

— Da, frăţiorilor, le spuse el tovarăşilor săi de celulă, lăsînd cartea din mînă — frumoasă e povestea asta cu ţăranul care a blestemat şi a înjurat de toţi sfinţii, în timp ce ara de Vinerea Mare... Şi uite, aşa, din senin, a fulgerat, şi trăsnetul i-a ucis ţăranului amîndoi boii.

Această nerozie îi înveseli pe ceilalţi, făcîndu-i să rîdă în hohote, ceea ce avu darul să-l revolte la culme pe ministrantul nostru.

— Noi sîntem jos, Dumnezeu e sus, pricepeţi ? se aprinse el plin de îndîrjire ; iar eu am ajuns să fiu aşa, încît l-aş sluji pe Dumnezeu chiar şi pentru o poşircă de supă suplimentară, da, aş fi în stare să renunţ la găluşcă. Şi de-ar fi să nu mi se mai dea nimic, tot mulţumit aş fi, şi aş spune : Domnul fie lăudat.

Spre seară i se făcu foame. De obicei, duminica, avînd la prînz două găluşte, îşi lăsa pentru cină o bucată de carne, azi însă, avînd numai una, mîncase toată carnea şi nu mai păstrase nimic.

Şi începu să chibzuiască adînc, spunîndu-şi în sinea lui că ar fi cazul să i se dea, în plus, măcar o porţie de supă.

Era, vizibil, un gînd atît de păcătos, încît prinse să bată celula în lung şi în lat, spunînd pe înfundate Tatăl nostru.

Se pare că această rugăciune avea o influenţă şi mai mare asupra digestiei sale decît gîndul păcătos cu porţia de supă suplimentară. Cu cît se ruga mai fierbinte, cu atît era mai flămînd. Şi orice ar fi făcut, evlavia ceda văzînd cu ochii în faţa foamei. Era mai mică decît găluşca, se risipea din ce în ce mai mult, şi în locul ei cîştiga teren, punînd stăpînire pe cîmpul de bătaie, acea bucată mare

de găluşcă, înotînd în sosul cu ceapă atît de gustos.

Trei ani a trăit în această închisoare toate duminicile în belşug, slujindu-l pe Dumnezeu cu toată cinstea, iar ceilalţi doi ani cîţi mai are de ispăşit, să-l slujească pe Dumnezeu de pomană ! ? ! De ce mă năpăstuieşte oare atotputernicul în felul ăsta ? Să mai fie oare supărat pe mine pentru furtul acela ? Să nu fie de-ajuns cinci ani de puşcărie pentru cei cîţiva creiţari ?

Şi cu cîtă rîvnă făcuse el în ziua aceea oficiul de ministrant. Şi ce frumos a spus : „Kyrie eleison", „et cum spiritu tuo" !

— Ei drăcie ! rosti încet, ca pentru sine. Şi cu ce m-am ales ?

Cineva, dintr-un colţ, îi răspunse cu un cuvînt necuviincios.

— Păi aşa este, se făcu auzit un alt puşcăriaş ; Šejba e un bou fără pereche ! Să mi se întîmple mie una ca asta, apoi m-aş duce şi le-aş spune-o pe şleau : Respectele mele, să fiţi sănătoşi şi la pungă groşi, iar pe viitor pe mine să nu mai contaţi ca ministrant.

— Are dreptate, interveni un al treilea. Ce pot să-ţi facă ? Nimic. De vreme ce tu pui la bătaie în această ceremonie mintea ta, la rîndul lor şi ei sînt datori să te despăgubească într-un fel. Asta-i la mintea cocoşului. Eu ştiu cum era, de pildă, cu ministrantul la noi în sat. Asta primea de la parohie, în afară de mîncare, bani, iar cînd se tăia porcul, ce să mai spun, căpăta de toate : cîltaboşi, cîrnaţi cu sînge, jumări, şi cîte şi mai cîte. Ce bine ar fi să avem şi noi acum aici o strachină cu jumări !...

Şi se încurcară într-o discuţie despre jumări, despre acea neîntrecută bunătate, lăsîndu-l pe Šejba în plata Domnului şi cu gîndurile sale evlavioase. Cu acestea se şi întinsese pe priciul lui unde, înfăşurat în pătură, medita,

căutînd să găsească o dezlegare problemei care-l frămînta atît de mult : de partea cui să se dea ?

Miji ochii și în fața lui văzu o găluşcă. În felul ăsta ațipi și visă că se afla așezat pe un scaun în biserică. În fața altarului făcea oficiul de ministrant un tînăr îmbrăcat într-o cămașă lungă, albă, și care avea în loc de cap o găluşcă mare, de toată frumusețea. În timpul jertfei avea două găluște, iar înainte de ultimul *evangelium*, trei găluște la fel de arătoase. Deodată, cele trei capete în formă de găluşcă începură să se rostogolească, și se tot rostogoliră pînă cînd ajunseră în dreptul lui. Lîngă el stătea administratorul închisorii, cu mîinile și picioarele băgate în fiare, și îl ruga pe bunul Dumnezeu să-i dăruiască o găluşcă. Šejba îl scuipă în obraz și, fără să-i pese de nimic, mîncă, sub ochii lui, toate găluștile. Cu restul de untură își unse părul, apoi se lăsă în genunchi și, în timp ce Šejba îi mulțumi lui Dumnezeu pentru dărnicia lui, administratorul închisorii începu să-i lingă părul.

Îl trezi din visare un zornăit de chei și strigătul nesuferit al gardianului :

— Scularea, mergem în atelier. Să fiți cu toții gata cînd veți auzi sunetul clopoțelului. La care se grăbi să adauge : — Care dintre voi a visat azi-noapte că a fost arestat ?

Era obișnuita-i glumă de dimineață, după care se ducea mai departe, spre celulele următoare, unde-o spunea din nou, înecîndu-se de fiecare dată de atîta rîs.

— Gata, le spuse Šejba tovarășilor săi de celulă în timp ce se îmbrăca ; acum m-am hotărît : nu-mi dau găluşca, nu mai fac pe ministrantul ! Căci, vorba ceea, nici găina nu scurmă de pomană.

Și toată săptămîna, ori de cîte ori se întîlni nas în nas cu administratorul, Šejba nu se putu stăpîni să nu rîdă.

Ce-o să-l mai roage dumnealui să oficieze, dar el îi va spune:

— Nu! Mai întîi dai două găluște și abia pe urmă fac pe ministrantul.

Duminică dimineața, la șapte și jumătate fix, gardianul veni să-l ia pe Šejba, pentru a-l duce în capelă ca să facă pregătirile pentru slujba religioasă.

Îl găsi jucînd „tîrla“ cu niște cuburi făcute din pîine.

— Nu merg, domnule gardian, îi răspunse foarte calm și, adresîndu-se jucătorilor, le spuse pe un ton nepăsător: — În felul ăsta nu le bag eu pe toate nouă în țarc.

Gardianul nu știa ce să creadă. Mai repetă o dată ordinul, cerîndu-i să meargă în capelă.

— Nu merg, domnule gardian, fu, din nou, la fel de categoric răspunsul lui Šejba — gălușca mi-au tăiat-o, iar acum, cînd au nevoie de mine, sînt bun în grad. Nu oficiez și basta!

— Šejba, insistă gardianul, bagă de seamă cum vorbești! Asta se cheamă revoltă.

— Ce revoltă, domle, îi luă apărarea un tovarăș de joc; e ușor să spui: slujește-l pe Dumnezeu! Dar omul trebuie să și mănînce... Așa gîndesc eu, și, ce mai, asta e la mintea cocoșului...

Veni gardianul șef:

— Šejba, fii om de înțeles și du-te în capelă.

— Nu mă duc.

— În cazul ăsta o să ieși la raport.

— Ies la raport.

Vestea despre revolta pușcăriașului Šejba se răspîndi printre gardienii închisorii cu iuțeala fulgerului.

— Am spus eu mai de mult că celula aia, nr. 18, nu-mi miroase mie a bine, spuneau unii.

— Deținutul Šejba nu crede în Dumnezeu — se răspîndi vestea prin închisoare, tot cu iuțeala fulgerului — a și fost chemat la raport.

În acest timp Šejba se și afla în fața administratorului și, conștient de importanța sa, aborda o mină foarte gravă. Administratorul închisorii era roșu la față de atîta mînie și înjura de mama focului.

— Cum îndrăznești să spui una ca asta, cîine blestemat ? Ce vorbă-i aia : nu fac pe ministrantul de pomană. Ai să faci așa cum vrem noi, și, în plus, o să te alegi cu temnița întunecată !

— Nici nu mă gîndesc !

În culmea disperării, administratorul izbucni deznădăjduit :

— Te duci să oficiezi ?

— Nu !

— Bine ! Luați-l și duceți-l în temnița neagră, îi porunci administratorul gardianului care căsca gura de uimire.

Šejba plecă semeț, cu fruntea sus ; acum nu se mai pune pentru el doar problema găluștei ; căci în joc intervenise și o chestiune de principiu. Nici măcar această poartă a iadului, cum i se mai spune temniței întunecate, nu fu în stare să-l răpună. Se așeză pe prici în întunericul mai greu ca bezna, bucurîndu-se că nimeni nu-l poate sili să facă oficiul de minístrant.

În acest timp administratorul se foia de colo pînă colo prin biroul lui și își frîngea mîinile de ciudă. Doamne, ce rușine !

Capelanul întîrzia, ca de obicei, cu zece minute. Mergea încet spre biroul administrației și își spunea în sinea lui că simbria pentru predică și slujba religioasă e, totuși, nespus de mică.

Pentru predica de azi, medita el în continuare, ar trebui să capete măcar zece coroane, şi nu trei bănuţi amărîţi. Da, aşa ar fi drept. Pentru predică aceeaşi răsplată ca pentru serviciul divin. Predica are o influenţă binefăcătoare asupra condamnaţilor, mai cu seamă în ziua de azi, cînd de fiecare făptură omenească se îngrijeşte însuşi cerul.

Cu acest gînd intră zîmbitor în biroul administraţiei penitenciarului, unde-l găsi pe administrator stînd abătut pe un scaun, lîngă sobă.

Văzîndu-l pe capelan, se ridică în picioare şi salută ducînd mîna la chipiu.

— Bună dimineaţa, sfinţia-ta.

Şi, aşezîndu-se din nou, se uită îndelung la sobă şi spuse :

— Închipuieşte-ţi, sfinţia-ta, că omul dumitale, puşcăriaşul Šejba, s-a pus pe grevă...

Capelanul îl privi pe administrator cu nişte ochi plini de mirare. Sper că nu-i beat, îşi spuse în sinea lui, şi cu voce tare rosti :

— Cum aşa, domnule administrator ?...

— Šejba al dumitale s-a revoltat, sfinţa-ta, reluă administratorul, nu mai vrea să facă oficiul de ministrant pentru că i-am tăiat găluşca suplimentară pentru această treabă. Am poruncit să fie închis în temniţa neagră, ticălosul !

— Trebuie să stau de vorbă cu el, decise capelanul ; o să cer să mi se deschidă temniţa neagră.

Administratorul dădu din mînă deznădăjduit. Dacă nu l-a ascultat pe el, slujbaşul statului care l-a băgat la răcoare, cum o să-l asculte, acest Šejba, pe slujbaşul Domnului, împotriva căriua s-a revoltat ?...

— Cred că n-o să ajungi la nici un rezultat, sfinţia-ta, aruncă administratorul, deznădăjduit.

Capelanul ieşi însoţit de gardian şi administratorul rămase singur ; la un moment dat se uită la ceas şi îşi spuse în sinea lui : Acum, de bună seamă, îl ameninţă cu focul gheenei.

În acest timp capelanul stătea în pragul uşii deschise a temniţei negre şi se uita la Šejba. Prin uşa deschisă cădea peste el lumina zilei, şi în amestecul de întuneric şi lumină se citea pe chipul lui o împotrivire înverşunată. Stătea neînfricat şi se uita la capelan cu o privire trufaşă şi neînduplecată. Ia te uită, gîndea el, au trimis la mine o delegaţie. Se simţea în clipa aceea foarte important şi de aceea, la insistenţa capelanului, răspunse cu o voce fermă :

— Nu, Sfinţia Voastră, nici prin gînd nu-mi trece să fac pe ministrantul.

În disperare de cauză, capelanul recurse la sfîntul Tomaš şi-l bombardă pe Šejba cu cîteva fraze din învăţătura acestui părinte al bisericii :

— Dumnezeule din ceruri, nu-l lăsa pe acest bărbat pradă nedreptăţii, ci îndreaptă-l spre adevărata cunoaştere de sine. Să nu creadă în el, ci numai în Tine... o, Dumnezeule binefăcător. Şi du-l pe calea cea bună, spre a te sluji, cu dragoste, numai pe Tine. Ei, ce faci, Šejba, acum mergi să oficiezi ?

— Nu, Sfinţia Voastră, nicidecum.

Din clipa aceea izbucni o luptă aprigă între Šejba şi capelanul închisorii. De fapt, lupta înverşunată a teologului împotriva ministrantului grevist. Din spatele capelanului, gardianul îl ameninţa pe Šejba cu mănunchiul de chei. Dar Šejba se ţinea tare pe poziţia lui de refuz total. De-ar fi fost să-l ciocănească toţi gardienii cu cheile lor grele, aşa cum se pricep ei s-o facă atunci cînd nu-i vede nimeni dintre deţinuţi, şi tot n-ar fi cedat. El nu mai era

acum un pușcăriaș oarecare, ci era ceva ce plutește în sfere mai înalte...

Capelanul ajunse cu pledoaria sa pînă dincolo de porțile iadului, așa cum bine prevăzuse administratorul închisorii sus, în biroul său.

Gardianul socoti cu cale să se amestece și el în această discuție spirituală, ținînd să amintească acele chinuri ale gheenei pe care capelanul uitase să le enumere :

— Ține minte, Šejba, că or să te lingă toți dracii, cu limbile lor de foc, menționă el, dînd ochii peste cap.

— N-au decît, replică Šejba cu toată gravitatea.

Capelanul începu să-și piardă răbdarea. Alături, pe coridor, deținuții care în drum spre capelă nădăjduiau să mai găsească niște chiștoace de trabuc, ca să aibă ce mesteca în timpul slujbei, băteau cu pumnii în ușile celulelor și strigau de zor :

— Vrem la biserică ! La biserică !

— Îi auzi, Šejba ? reluă capelanul ; tovarășii dumitale de suferință doresc să-și împrospăteze sufletele prin prezența lor în sfîntul lăcaș al Domnului, și dumneata îi împiedici de la un asemenea act. Îți dai seama că săvîrșești un păcat de moarte ?

— Și eu vreau să mă duc în capelă, Sfinția Voastră, răspunse Šejba, cît se poate de calm ; eu sînt un bun catolic, și voi muri în credința în care m-a crescut mama mea, dar ministrant de pomană nu vreau să fiu.

— Ai putea, eventual, după oficierea slujbei religioase, să-i ceri iertare domnului administrator și, cine știe, poate că dumnealui ar hotărî să ți se dea din nou gălușca suplimentară.

Šejba ridică din umeri nepăsător. Simțea în povestea asta o viclenie. Cum vine asta, după slujba religioasă ! ? ! Nu, nu ține ! Chiar atît de prost nu sînt, își spuse în sinea

lui. Pe urmă nu m-aş mai alege cu nimic, decît cel mult cu un post negru, în celula întunecată...

— Sfinţia Voastră, începu el cu o voce blajină ; aţi mai văzut oare pe cineva cumpărînd iepurele în sac ? Făgăduiala e totuna cu greşeala. Dumneavoastră spuneţi că Dumnezeu m-ar şterge de pe lista fiilor săi buni dacă nu mă supun. De altfel, Sfinţia Voastră, eu sînt încredinţat că Dumnezeu nici nu se prea omoară după un puşcăriaş de teapa mea. Dar, oricum, fără găluşca aceea suplimentară, eu tot nu am de gînd să fac oficiul de ministrant.

— Dumneata crezi în Dumnezeu, Šejba ?

— Cred.

— Şi crezi că Dumnezeu te va pedepsi pentru acest act de răzvrătire ?

— Cred.

Acest răspuns avu darul să-l zăpăcească de-a binelea pe capelan. Dacă ar fi spus : „Nu cred", ar fi avut prilejul să-i demonstreze — cel puţin aşa spera — că Dumnezeu avea să-l pedepsească. Pe cînd aşa, ce să-i spună ? Şi totuşi el are neapărată nevoie de un ministrant, căci altfel n-ar putea să oficieze serviciul divin şi în felul ăsta ar pierde zece coroane.

— Šejba, te rog frumos, vino cu mine şi-mi fii ministrant în timpul slujbei.

Ia te uită ! Sfinţia sa îl roagă ! Şi în clipa aceea se simţi şi mai plin de importanţa sa. Ştia că e împotriva regulamentului de ordine interioară să te aşezi în faţa superiorului, dar, cu toate acestea, el se aşeză pe marginea priciului. Domnul tot domn rămîne, îşi spuse în sinea lui.

— O să te băgăm în fiare, ţinu gardianul să întregească rugămintea capelanului, în dorinţa de a-i salva autoritatea.

— Sfinţia Voastră, începu Šejba cu blîndeţe în glas, dacă dumneavoastră îmi făgăduiţi că-mi voi recăpăta găluşca şi că nu voi păţi nimic, atunci... merg. Altfel nu merg de-ar fi să mă închidă şi să mă ţină în celula întunecată pînă m-aş face negru ca pămîntul.

— Îţi făgăduiesc, spuse capelanul.

Šejba se ridică de pe prici şi, apropiindu-se de slujitorul Domnului, îi spuse :

— În cazul ăsta v-aş ruga, Sfinţia Voastră, să-mi daţi mîna.

Năuc de-a binelea, capelanul îşi închipui că, în semn de recunoştinţă, puşcăriaşul voia să-i sărute mîna. I-o întinse deci şi Šejba, scuturîndu-i-o cu nădejde, adăugă pe un ton cum nu se poate mai blajin :

— Aşa, Sfinţia Voastră, acum că am bătut palma, totul e în bună regulă.

În capelan începură deodată să se trezească toate simţurile. Se sperie. Ce mă fac dacă acest Šejba e un fost ucigaş ? Niciodată nu avusese curiozitatea să-l întrebe de ce zace în puşcărie. Înspăimîntat de acest gînd, îl întrebă pe Šejba, în drum spre capelă, unde acesta se ducea acum ca un om care cîştigase pe jumătate o cauză pierdută :

— Spune-mi, te rog, de fapt dumneata pentru ce stai în puşcărie ?

— Pentru furt, Sfinţia Voastră, un furtişag mărunt...

Capelanul răsuflă uşurat de parcă i se luase o piatră de pe inimă. În cazul ăsta, slavă Domnului, îşi spuse liniştit şi se duse să-i comunice administratorului închisorii că, în temeiul unei înţelegeri valabile, revolta deţinutului Šejba a luat sfîrşit. Administratorul înjură de toţi sfinţii. Dar ce putea să mai facă ? Numai că înţelegerea

dintre capelan și Šejba, prin bătutul palmei, avea să coste statul o sută de găluște pe an.

Slujba religioasă decurse normal. Šejba oficie în ziua aceea cu mai multă ardoare decît oricînd...

După terminarea slujbei și a predicii, capelanul și administratorul se duseră să bea împreună un pahar de vin.

— Uite ce, domnule administrator, începu capelanul după ce se așezară în bodegă, la masa lor obișnuită. Trei bănuți pentru predică, e totuși prea puțin. Fă și dumneata așa ca să capăt zece coroane, că de nu data viitoare mă pun în grevă eu...

În acest timp, pușcăriașul Šejba, desfătîndu-se cu găluşca dobîndită cu atîta trudă, le spunea, cu gura plină, tovarășilor săi de suferință :

— Da, fraților, precum vedeți, Dumnezeu nu se omoară după un deținut ca mine, dar eu, fără găluşca asta, n-aș fi în stare să fac oficiul de ministrant.

Din clipa aceea Šejba începu să se bucure de un respect nemărginit în rîndul celor din celula nr. 18.

SCUMPA MEA PRIETENĂ JULIA

I

Nu cunosc, într-adevăr, o viețuitoare mai drăgălașă ca pavianul cinocefal. Mă miră nespus de mult faptul că leoparzii se tem de el și că răposatul Brehm l-a calomniat atît de urît, calificîndu-l drept un monstru.

Ce-i drept, la prima vedere vi se pare că ar fi un animal din Apocalips sau din desenele spiritiștilor, dar după ce vă obișnuiți cu fizionomia lui, vă dați seama că sub pielea acestui diavol se ascunde un caracter bun și că dintr-un astfel de pavian cinocefal au izbutit să facă un monstru numai acei oameni care nu l-au înțeles.

Să mi se îngăduie și mie, ca unui om ce mă ocup cu zoologia, să menționez că pavianul cinocefal este singura maimuță al cărei păr nu emană nici un fel de miros urît. În comerțul meu cu animale pe care l-am practicat de-a lungul anilor, am fost silit să suport numeroase reproșuri din partea cumpărătorilor mei, în legătură cu oribila duhoare a diferitelor specii de maimuțe. Tocmai de aceea mă pot pronunța cu vorbele servitorului meu Čižek :

— Îmi permit, stăpîne, să vă recomand un pavian cinocefal.

II

Acest pavian cinocefal purta numele de Julia și era de o frumusețe neobișnuită. Avea nasul alungit, blana maronie, cu spic argintiu și cu miros de mosc, ochii mici și căprui, codița vioaie și atît de scurtă, încît îndreptățea speranțele că, în decursul generațiilor următoare, urmașii neamului ei aveau s-o piardă cu desăvîrșire. Ajunese la noi printr-un ciudat concurs de împrejurări. Un dresor de maimuțe o cumpărase de la un oarecare domn Hagenbech din Stellingen, o mică localitate lîngă Hamburg. Acest domn avea un pension întreg de asemenea făpturi. Julia se bucurase la el de o educație aleasă. În decursul a doi ani, această maimuță învățase să-și îmbrace singură

un fel de rochie de bal, fistichie și soioasă, cu o trenă lungă, sau o costumație tiroleză cu pană la pălărie. Pe urmă mai învățase să meargă în cerc pe o bicicletă mică, să mănînce cu furculița și cuțitul și să bea din sticlă. În pensionul amintit mai învățase, de asemenea, să scuipe cu multă dibăcie sîmburii de cireșe într-o țintă anume. Pe scurt, domnișoara Julia făcea progrese, atît din punct de vedere trupesc, cît și spiritual, îndreptățind speranțele că avea să se dezvețe să se mai purice în societate, să-și mai scarpine spinarea și să mai caute în capul maestrului ei și al oamenilor din jur niște păduchi imaginari.

Neobositul dresor luă în cele din urmă decizia să-și prezinte eleva la Varieteul din Praga. Dar, mai întîi, intenționase s-o arate în redacțiile publicațiilor cotidiene, cu scopul de a obține cîteva articole publicitare. Renunță însă la această idee, după ce, în prima redacție, Julia înghiți un articol important ce urma să apară în gazeta de seară și după ce-l stropi cu cerneală, din cap pînă în picioare, pe redactorul șef. Profesorul Juliei se afla de mult pe coridor, în timp ce eleva lui mai zăbovea în redacție. Se cățărase în vîrful bibliotecii, unde cerceta un atlas pe care-l înșfăcase de pe biroul redactorului șef și, cu vizibil interes, rupea din el hartă după hartă. Redactorul șef și alți doi redactori se închiseră în cabina telefonică, sfătuindu-se între ei pentru a decide ce e de făcut cu un asemenea diavol măsurînd mai bine de un metru, cu o dantură atît de fioroasă, care între timp rupsese firele telefonului de uz intern și acum se apucase să arunce în stradă, pe fereastra deschisă, diverse manuscrise de pe masa de lucru a redactorului șef. Dar iată că, în cele din urmă, Julia deschise cu demnitate ușa ce dădea spre coridor și, agățîndu-se cu brațele din față de gîtul stăpînului ei, porni cu acesta în jos, spre a se urca apoi împreună în automobilul cu care veniseră.

Din ziua aceea domnul Hardey nu se mai duse cu ea în vizită la nici una din redacțiile pragheze și așteptă cu groază finalul numărului ei la Varieteu.

Rezultatul nu fu deloc strălucit. După ce o aduse de mînă pe scenă, îmbrăcată în costumul ei tirolez, domnul Hardey făcu o plecăciune, imitată de Julia cu multă cumințenie, apoi adresă publicului cîteva cuvinte, prin care Julia era calificată drept a opta minune a lumii.

La început, Julia se uita nepăsătoare în jurul ei, pe urmă își ațintì privirea asupra orchestrei și, în fine, dispăru în mijlocul muzicienilor. Nu zăbovi însă mult printre ei și, cu o iuțeală surprinzătoare, sări în fața primului șir de mese, ținînd în mînă o vioară, și se așeză la masa unui domn mai în vîrstă, care, speriat, începu să se uite la ea cu binoclul. Publicul începu să aplaude, închipuindu-și că asta face parte din program. Satisfăcută de acest succes, maimuța îl pocni cu vioara drept în moalele capului pe simpaticul domn și puse stăpînire pe binoclul acestuia. Apoi se apucă să sară de pe o masă pe alta, sfîșiindu-i în acest timp unei doamne o bluză de toată frumusețea, după care, aruncînd cu binoclul după ospătarul șef, se cățără la galerie, de unde începu să arunce la parter pălărie după pălărie. Deodată, publicul fu cuprins de panică.

Zadarnic strigă domnul Hardey de pe scenă să nu se sperie nimeni, că Julia e o maimuță foarte bună și blîndă și că peste cîteva clipe onor publicul va fi răsplătit prin prezentarea unui tigru îmblînzit și bine dresat. Sala se golea cu o viteză inimaginabilă. În fine, personalul de serviciu al localului răzbi pînă sus la galerie și, după o luptă înverșunată cu protagonista, izbutiră să pună mîna pe ea și s-o lege fedeleș. În timpul acestei încăierări îl mușcă pe unul dintre ei, cu splendida-i dantură, în asemenea hal, încît mașina postului de prim-ajutor fu nevoită

să-l ducă direct la spital. În sfîrşit, după ce ordinea fu restabilită şi poliţia izbuti să risipească din faţa caselor de bilete mulţimile ce pretindeau restituirea costului biletului de intrare, domnul Hardey socoti cu cale să mă cheme la telefon.

Şi-mi spuse direct, fără să ezite :

— Alo, am aflat că obişnuiţi să cumpăraţi animale senzaţionale, şi asta, cred eu, e un lucru demn de toată lauda. Aş avea ceva să vă ofer. Vă rog să mă consideraţi drept un bun prieten, care nu vrea deloc să vă dezamăgească. Dumneavoastră aţi văzut vreodată o maimuţă care-şi suflă nasul în batistă ?

I-am răspuns că da, căci şi eu izbutisem cîndva să dresez în felul acesta un maimuţoi de tipul *macacas Rhesus* ; acesta purta în permanenţă asupra lui o batistă mică pe care o ţinea în pungile interioare ale fălcilor. Cînd voia să-şi şteargă sau să-şi sufle nasul, scotea pur şi simplu batista din gură şi se servea. Am vîndut-o unei baronese care, din pricina acestui admirabil maimuţoi, a făcut un ulcer stomacal.

— Alo, reluă domnul Hardey, încep exact cu ceea ce dumneavoastră v-aţi încheiat munca de dresaj. Spuneţi-mi, aţi văzut vreodată o maimuţă mîncînd cu furculiţa şi cuţitul ?

— Da, domnule impresar, am văzut, în pensionul nostru am avut chiar un *magot* fără coadă, care era atît de avansat, încît înghiţea şi cuţitele. L-am dat să i se facă autopsia şi în felul ăsta ne-am recăpătat un serviciu întreg de tacîmuri pentru şase persoane.

— Alo, se auzi deodată în aparat o altă voce (era secretarul localului de noapte). Alo, s-o scurtăm, aşa, negustoreşte. E vorba de o maimuţă foarte blîndă şi foarte bine dresată, de un pavian cinocefal. Ştiţi, e vorba de miraculoasa Julia, da, aceea de pe afişe... Face de toate :

merge pe bicicletă, bea din sticlă, se schimbă, punîndu-şi singură ţinuta de bal cu trenă, costumul tirolez, şi mai ştie o mulţime de alte numere glumeţe şi pline de haz. V-o cedăm cu toate accesoriile pentru două sute de coroane. Ne despărţim de ea cu durere în suflet, dar, ştiţi, nu e învăţată cu publicul. De altfel, în cîteva clipe sîntem la dumneavoastră.

Agăţară receptorul, făcînd să-mi duduie timpanul şi într-un sfert de oră mi-o aduseră cu automobilul pe Julia, legată cobză ca un răufăcător. Am dus-o jos în bucătărie unde se gătea mîncarea pentru o duzină de cîini şi unde se aflau cîţiva căţei-pui. De spaimă, aceştia se strînseră într-un colţ, unde, scheunînd sfîşietor, aşteptau să vadă ce avea să se întîmple mai departe.

Am convenit cu cei doi domni preţul Juliei la o sută şaizeci de coroane, toaleta mi-o lăsară ca supliment, fără plată şi, nu ştiu de ce, dumnealor îşi luară foarte repede rămas bun de la mine. După plecarea lor, l-am chemat la mine pe servitorul Čižek şi i-am poruncit să-l dezlege pe pavianul cinocefal. Čižek căzu în genunchi în faţa mea şi se jură pe toţi sfinţii că trebuie să plece să se îngrijească de mama sa bolnavă, ceea ce nu era adevărat, pentru că de multă vreme fugise de acasă şi nu mai dăduse pe acolo niciodată. Văzînd că povestea asta nu-i ajută la nimic, îmi ceru un avans de cinci coroane din salariu, menţionînd că, pentru o treabă atît de serioasă şi de primejdioasă, simte nevoia să-şi împrospăteze forţele. Se mulţumi însă cu două coroane şi se duse să prindă curaj.

Reveni abia după trei ore. L-am zărit deschizînd poarta, apoi furişîndu-se tiptil în casă. Un timp se auzi jos, în bucătărie, un zgomot oarecare, apoi se aşternu o linişte desăvîrşită. M-am uitat la iuţeală prin scripte să văd dacă întreprinderea noastră plătise pentru Čižek asigurarea în

... de accident și după ce m-am convins că da, m-am dus jos, ceva mai liniștit.

Am deschis cu băgare de seamă ușa bucătăriei, și astfel am putut să văd că servitorul își îndeplinise misiunea încredințată. În lumina slabă proiectată pe perete de lampa cu petrol, am surprins un tablou înduioșător. Čižek, răpus de ceea ce trebuia să-i împrospăteze forțele și să-i dea curaj, pentru două coroane, zăcea întins în pat, după ce mai înainte o dezlegase pe Julia, care, de bună seamă, închipuindu-și că foștii ei stăpîni o legaseră spre a o învăța ceva nou, îl legase la rîndul ei pe bietul Čižek, înfășurîndu-l zdravăn cu toată funia. Sărmanul servitor dormea dus, zăcînd în pat ca un balot strîns cu multă îndemînare, în timp ce Julia, care adunase în jurul ei toți căţeii aflați acolo, căuta acum ceva în părul lui Čižek.

În felul ăsta dumneaei a avut plăcerea să mă cunoască și pe mine. M-am apucat să-l dezleg pe Čižek, treabă la care mi-a dat și ea tot concursul, și, după ce l-am eliberat, dumneaei s-a agățat de mîna mea cu atîta putere și nu mi-a mai dat drumul, încît, pînă la urmă, vrînd nevrînd, a trebuit s-o iau cu mine. Cînd am ajuns sus, i-am dat un măr și o bucată de pîine. Din clipa aceea cred că nu m-ar mai fi părăsit niciodată și nu m-ar fi lăsat să mă îndepărtez de ea nici măcar un pas, dacă aș fi fost în stare să fac și eu ceea ce făcea ea. Nu știam însă să sar dintr-un copac în altul, de acolo pe cornișă și de pe cornișă pe acoperiș. Am observat, de asemenea, că era neobișnuit de necăjită pentru faptul că nu mă pricepeam să mă dau uța-uța... cu candelabrul.

În seara sosirii sale în casa noastră, dumneaei s-a săltat frumușel pe candelabru, momindu-mă zadarnic și pe mine să mă cațăr după ea. Oricum nu ne-ar fi ținut pe amîndoi, căci peste puțin timp candelabrul masiv s-a

desprins din plafon, chiar şi sub greutatea ei, prăbuşindu-se la podea. Lampa cu petrol a explodat numaidecît, iar flăcările dezlănţuite au aprins mai întîi diferite piese de mobilă, apoi perdelele şi, în sfîrşit, duşumeaua. În timp ce eu telefonam la pompieri, Julia a ţîşnit pe fereastră şi, cocoţîndu-se în copacul din faţă, privea cu interes focul acela minunat care arunca flăcări în afară.

Cînd veniră pompierii, prima lor misiune fu să-l scoată din bucătărie pe servitorul Čižek, care continua să doarmă foarte liniştit. Julia îngreună un pic acţiunea de salvare, deoarece, apropiindu-se de cisternă, începu să se dea uţa, sărind de pe un braţ pe celălalt al pompei. Toţi cei de faţă la acest spectacol extraordinar pretindeau că în felul ăsta maimuţa ajuta la stingerea incendiului. Eu unul mă îndoiesc foarte. Puteau la fel de bine să pretindă o seară mai tîrziu, cînd dumneaei a făcut o escapadă pînă la cimitirul din Malvazinky, unde s-a dat uţa cu clopotul capelei, că se dusese acolo ca să bată zvonul de moarte pentru acel taxator de la tramvaiele electrice pe care Julia îl întîlnise cu cîteva clipe în urmă şi-i luase şapca din cap, ceea ce-i pricinuise bietului om un atac de apoplexie. Cu toate acestea maimuţa mea era o creatură nespus de simpatică şi de drăgălaşă. Ca să nu mă supăr, mi-a adus atunci de la cimitir o plăcuţă de tablă cu următoarea inscripţie : „Aici se odihneşte iubitul meu soţ. La revedere, pe curînd !“

După stingerea incendiului, m-am retras cu Čižek şi cu Julia în mica încăpere rămasă intactă, la parter. Julia se aşeză cuminte pe canapea şi se apucă să deşire pe îndelete la o vestă de lînă pe care pusese stăpînire în timpul panicii, undeva prin vecini. Nu ne aparţinea nici unuia dintre noi, aşa că am lăsat-o în pace, să-şi vadă mai departe de treaba ei.

Cižek stătea și el liniștit pe un scaun în fața mea și o urmărea pe Julia cu calmul cel mai desăvîrșit.

La un moment dat se învrednici să spună pe un ton liniștitor :

— O sută șaizeci de coroane nu e chiar atît de mult. După mine, ați luat-o destul de ieftin.

I-am ars una după ceafă. După aceea am rămas toți trei tăcuți ; eu, Čižek și Julia, cu vesta aceea străină, fiecare frămîntîndu-și mintea cu problemele sale pînă la orele unsprezece noaptea.

După unsprezece am luat-o amîndoi pe Julia de mînă și am condus-o în grădină, cu gîndul s-o închidem în cușca unui struț nandu pe care mi-l devoraseră, într-o noapte, șobolanii. Cînd am vrut s-o închidem, dumneaei a dus repede mîna la gură și, scoțînd de acolo un ceas de buzunar, mi l-a oferit cu generozitate.

Am închis-o însă, în ciuda acestei mituiri, iar eu, întinzîndu-i ceasul lui Čižek, am spus :

— Ce părere ai de povestea asta ?

— Foarte ciudat, mi-a răspuns el, eu unul, vă spun drept, n-aș fi în stare să țin atîta timp un ceas în gură.

Ceasul cu pricina n-a fost reclamat de nimeni. L-am purtat, fără încetare, pînă acum doi ani. Mergea cu precizie și suna ora exactă.

Am dedus din asta că aparținuse unuia dintre spectatorii mai înstăriți care veniseră să vadă ce frumos ardea casa noastră.

Încet-încet, Julia se obișnuia cu noul ei cămin, numai pe jupîneasa Fany n-o îndrăgea. Probabil pentru că avea mai multe toalete decît ea. Sărmana maimuță n-avea decît o singură fustă, ce-i drept, cu trenă, dar, oricum, era cumplit de săracă. Așa se face că într-o zi, venind sus, deschise ușa și, intrînd în odăița domnișoarei Fany, îi

cercetă pe îndelete toaletele. Un taior frumos, nou-nouț, întins peste speteaza unui scaun. La început i se păru mai pe gustul ei bluza decît fusta. O trase deci pe ea, dar văzînd că atîrnă prea mult în jos, încercă s-o îmbrace altfel. Vîrî capul într-o mînecă, forțînd-o să cedeze spre a se mula pe corpul ei. Dar jumătate din bluză atîrna acum în spatele ei, pe deasupra umerilor. Încercă așadar să remedieze situația, intrînd cu picioarele în a doua parte a mînecii înguste, iar restul bluzei îl înfășură cu măiestrie în jurul capului, dîndu-i forma unui turban. Dar nici asta nu-i plăcu, după cum a afirmat mai tîrziu servitorul Čižek care privise această scenă cu mult interes din spatele ferestrei, curios să vadă dacă simpatica Julia avea să sfîșie, cu acest prilej, și fusta cea nouă a domnișoarei Fany.

De altfel, s-a dus în bucătărie, ca să-i comunice jupînesei foarte scurt și concis :

— Domnișoară Fany, acum e gata, s-a făcut.

— Ce s-a făcut ?

— A intrat.

— Cine, unde ?

— Julia în taiorul dumitale cel nou. O jumătate de oră a durat pînă să intre în el. Uite-o, acum se îndreaptă spre canișă.

Am ajuns și eu acolo tocmai atunci cînd Julia se ducea mîndră de toaleta ei să se înfățișeze celor doisprezece cîini din crescătoria noastră, care o așteptau plini de curiozitate. Umbla prin preajma coteţelor ținînd în mînă un băț, în chip de baston. Cîinii își manifestau bucuria lor printr-un lătrat foarte viguros și, ce-i drept, foarte îndreptățit, căci aveau în fața lor o priveliște într-adevăr frumoasă și interesantă. Din fusta domnișoarei Fany, Julia își făcuse un fel de togă, aruncată magistral peste unul din

umeri. De celălalt umăr îi atîrna fața bluzei cu nasturii lucioși, amintind de dolmanul unui husar. A doua jumătate a bluzei fusese transformată într-un turban asortat și, în ansamblu, ținuta ei dădea impresia unui patriarh scăpătat.

Blestemînd în fel și chip, domnișoara Fany se năpusti furioasă asupra acestei frumuseți patriarhale.

Administratorul în retragere al unui ospiciu de nebuni s-a jurat că în viața lui nu mai văzuse pe cineva să scoată atît de repede o fustă de pe corpul unei femei ! Biata domnișoară Fany ! Se dusese să salveze ce se mai putea din veșmîntul ei nou, și cu acest prilej mai pierdu un șorț și o fustă ; noroc că mai avusese pe ea niște pantaloni vechi, transformați dintr-un costum de bicicletă, din anii tinereții ei.

Cu șorțul și cu fusta în brațe, Julia sări liniștită gardul și se duse să-și arunce o privire peste drum, la Klamovka. Se întoarse iar tîrziu de tot acasă, dar nu mai avea nimic pe ea.

Undeva pe strada Bělohorska, în sus, spre Vypich, fusta neagră a domnișoarei Fany a atîrnat multă vreme de firele de telegraf, ca un drapel sfîșiat.

În aceeași zi, domnișoara Fany ne-a părăsit, lăsîndu-ne în curte o scrisoare scurtă, în care, neștiind să se exprime, scrisese că-i fusese necinstită castitatea ei în public.

III

Se întîmpla uneori ca buna mea prietenă Julia să-mi pricinuiască, în afară de bucurii, și unele clipe de amărăciune și asta, de fapt, numai pentru că nu pricepea exact ce anume voiam de la ea. Cînd stăteam pe bancă, în gră-

dină, adeseori se întîmpla să nu înțeleagă cum arată obiectul pe care doream să mi-l aducă din casă. Azi, amintindu-mi de aceste întîmplări mărunte, ajung la convingerea că metoda mea nu era deloc sistematică. Deși înzestrată cu o inteligență excepțională, e limpede că unele noțiuni nu le înțelegea imediat. Mărturisesc că a fost o greșeală de educație din partea mea.

Se petrec uneori în viață anumite lucruri ce nu mai pot fi îndreptate niciodată. Sper însă că, într-o bună zi, firește dacă mi se va mai încredința un alt exemplar de pavian cinocefal, la fel de simpatic și de drăgălaș ca Julia mea, voi ști să procedez de așa manieră, încît să avem amîndoi o comportare mai inteligentă și mai înțelegătoare unul față de celălalt.

Să revenim deci la chestiune. Așadar, într-o după-amiază de duminică au venit la noi cîțiva artiști de circ, ce umblau în căuarea unui animal mai aparte.

Mai întîi au stat de vorbă în curte cu servitorul Čižek, care, dînd frîu liber imaginației sale, le-a oferit mai întîi un șarpe uriaș, foarte cumsecade, încredințat în clipa aceea, pentru dresaj, unui țăran, nu departe de Praga, ca să nu se molipsească de jigodie. Țin însă să subliniez că povestea se întîmpla duminică după-amiază, moment în care Čižek, cuprins de melancolie, obișnuia să sugă, la umbra copacilor ce se înălțau în curtea din fața casei, șase sticle de bere.

Din cînd în cînd striga cîte un viguros „culcat!“ în direcția canișei, de unde cîini de toate rasele lătrau de zor la excursioniștii estivali ce-și tîrau picioarele prin praful șoselei Bělohorska.

Cîinii, bineînțeles, se porneau pe un lătrat și mai asurzitor, și astfel, pînă la urmă, Čižek înceta să-i mai dojenească.

În ziua aceea însă, bunul meu servitor băuse mai mult de șase sticle și așa se face că devenea din ce în ce mai romantic în prezența artiștilor. L-am auzit trecînd de la nefericitul și blajinul șarpe speriat de spectrul jigodiei, la o cămilă cu o singură cocoașă, aflată în păstrare la o familie într-un sat aproape de Plzeň.

Cel mai în vîrstă dintre artiști dădea din cap aprobator în timp ce un altul, mai tînăr, rostea întruna :

— Nu, nu se poate, vă spun că nu se poate...

Dar Cižek continua să descrie bogățiile noastre cu atîta convingere, încît la un moment dat am avut impresia că sîntem un fel de continent necunoscut, ce abundă în tot soiul de animale.

— Da, stimații mei domni, l-am auzit spunînd pe credinciosul meu servitor ; avem un cangur mititel, cu părul scurt, și altul mai mare cu blană mițoasă. Și unul și celălalt sînt buni pentru apă ; iar cel mic știe, de asemenea, să ciulească urechile cu multă iscusință. I-am depus pe amîndoi într-un parc de vînătoare și dacă distinșii mei domni doresc, le putem comunica printr-o carte poștală cam cît ar putea să coste perechea.

— Nu, nu se poate, vă spun că nu se poate, repeta acum, parcă din obișnuință, tînărul artist.

— Bine, bine, dar ce aveți, de fapt, în depozit, întrebă în cele din urmă mai vîrstnicul ; cîinii i-am văzut, dar, vă spun drept, nu ne-au prea încîntat, pentru că...

Și se porni să facă o critică zdrobitoare la adresa canișei noastre. Nu-i plăcuse, îndeosebi, dogul arlechin, proaspăt vopsit. Ce-i drept, îi spusesem lui Cižek, atunci cînd îi aranjase atît de bine petele acelea frumoase, să aibă grijă să-l stropească pe urmă cu un secativ, dar zăpăcitul uitase. Înainte de amiază, superbul dog se postase undeva sub un burlan și culoarea începuse să iasă.

La rîndul său, mai tînărul se arătă nemulţumit de cîinele mare de pază, despre care Cižk afirmase că e unicul exemplar de mastif din întreaga Europă. Pentru a-i impresiona mai mult pe vizitatori, acest cîine stătea legat cu trei lanţuri puternice de un par gros, căci mastifii, se ştie, sînt cîinii cei mai fioroşi din lume, iar în Cehia nu mai fuseseră aduşi niciodată pînă acum, aşa că, de fapt, nu mai are nici o importanţă ce anume li se arată celor interesaţi. Mai tînărul era indignat că mastiful ce-i fusese prezentat începuse, de la distanţă, să-i întindă mîna şi să dea din coadă de bucurie.

Era o critică aspră şi răutăcioasă, în care mai vîrstnicul intervenea mereu, pe un ton morocănos :

— Bine, şi ce ne mai puteţi arăta ?

Se vedea limpede că experimentatul Čižek îi trata cu mult rafinament, împingînd curiozitatea lor pînă la încordarea maximă.

— Păi, mai avem aici şi porumbei, continuă el cu calmul său imperturbabil.

— Cum ? ! ! izbucniră amîndoi ameninţător.

La care, neobositul Čižek declară pe neaşteptate, cu o voce solemnă :

— Îmi îngădui să recomand distinşilor mei domni, cu cea mai mare căldură, un pavian cinocefal. Amîndoi se află acum în grădină : pavianul şi patronul nostru.

Aşa se face că, din pricina Juliei, am făcut cunoştinţă cu fraţii Schneider, artişti la diferite circuri din ţară şi din străinătate. Tînărul avusese un porc bine dresat, care îi asigurase o existenţă frumoasă timp de trei ani. Pe urmă şi-a pierdut angajamentul, porcul l-a mîncat şi, neavînd încotro, a început să facă pe fachirul invulnerabil. Într-o zi însă s-a rănit de-adevăratelea, drept urmare a făcut o septicemie şi, nevoit să părăsească meseria de fachir, s-a apucat să facă pe clovnul alături de fratele său

mai mare. Și, din vorbă în vorbă, ajunse să ne spună că le-ar trebui un animal care să le completeze numărul.

Între timp Čižek se întoarse în curte, venind din magazie, căci în ziua aceea Julia fusese închisă în magazie drept pedeapsă pentru faptul de a fi intrat, nu se știe cum, în pianul cu coadă, pe care izbutise să-l demoleze, ce-i drept, numai parțial, dar cu o viteză mult mai mare decît ar fi reușit s-o facă un acordor de pian cu experiență.

Acest suflet de animal bun și cumsecade scosese din claviatură mai multe clape, negre și albe, lăsînd pianului niște goluri de toată frumusețea. În ceea ce mă privește, i-am fost recunoscător, nu de alta, dar pe la noi obișnuia să vină, de două ori pe săptămînă, fetița contabilului nostru ca să mai cînte la pian. Contabilul în schimb ținea ascunsă în el o sticlă de kontușovka, pe care Julia o băuse cu acest prilej pînă la fund. Așa stînd lucrurile, domnișoara Julia a trebuit să fie neapărat închisă, căci în starea în care se afla, ar fi putut să pricinuiască cine știe ce neplăceri.

Întoarcerea lui Čižek nu fu prea veselă. Cu o înfățișare de om chinuit, mă trase într-o parte și-mi spuse cu glas tînguitor :

— Patroane, am impresia că nu ne iese pasiența, dumneaei, maimuța, e făcută praf și se maimuțărește.

I-am recomandat să se lase păgubaș de jocurile de cuvinte lipsite de haz și să treacă repede la miezul problemei.

— Nu-i chip să te înțelegi cu ea, reluă Čižek dezamăgit, dumneaei nu vrea să se îmbrace nici în ruptul capului. I-am pus mai întîi rochia aceea de seară cu trenă, dar domnișoara a vrut să îmbrace cu tot dinadinsul costumul tirolez. „Bine", am zis eu, „dacă ții neapărat să te prostești în fața dumnealor ca tirolez, facă-se voia ta ; dar ai răbdare să-ți scot mai întîi rochia asta de pe tine"...

În sfîrşit, a lăsat-o mai moale, dar de îndată ce s-a văzut în costumul tirolez, a vrut iar să-şi pună pe deasupra rochia aia de damă. Aşa că, pînă la urmă, am dezbrăcat-o de tot şi am adus întreaga ei garderobă aici, ca să le arătăm cel puţin acestor domni, ce frumos ştie să se gătească...

— Dar asta nu-i încă totul, continuă cu o voce şi mai tristă bunul şi devotatul meu servitor ; ştiţi, am vrut s-o conving să le arate măcar acestor domni cum ştie să meargă pe bicicletă... I-am dus bicicleta în magazie, afurisita s-a săltat în şa, şi cît ai zice peşte a ieşit pe poartă şi, traversînd şoseaua, s-a făcut nevăzută.

— Da, a dispărut de-a binelea, adăugă el abătut, iar dumnealor nici n-or să ne creadă măcar că avem o asemenea făptură în casa noastră.

Bineînţeles că nu ne-au crezut. Zadarnic s-a străduit Čižek să le arate ţinuta de bal a Juliei, costumul ei tirolez şi sticla din care bea.

Cu acest prilej cel mai tînăr dintre fraţi se arătă a fi de o neobrăzare cumplită, fără margini.

— Pe povestea asta nu vă putem da nici un avans, începu el, urlînd ca un descreierat. Cămila o aveţi la o familie din Plzeň, cangurii într-un parc de vînătoare şi, pe neaşteptate, pavianul cinocefal o întinde cu bicicleta tocmai în clipa în care trebuie să ni-l arătaţi. Ce coincidenţă blestemată !...

Mai vîrstnicul ţinu să pomenească despre nu ştiu ce şarlatanie şi, în cele din urmă, spuse cu ironie :

— Poftim, dumnealor ne arată pînă şi sticla din care bea, dar, de fapt, asta nu-i decît o sticlă de bere obişnuită.

Ne întoarseră spatele şi ne părăsiră, proferînd cîteva expresii dure despre lipsa de seriozitate a întreprinderii noastre. În poartă, tînărul se mai întoarse cu faţa la noi şi oprind un trecător oarecare îi spuse arătînd spre mine :

— Dumnealui, de acolo, i-a fugit un pavian cinocefal... cu bicicleta.

Am așteptat-o pe Julia pînă noaptea tîrziu, dar în zadar. Dimineața am auzit, din magazie, vocea lui Čížek :

— Aha, va să zică te-ai întors ! Unde-i bicicleta ? Hai, spune odată, unde e bicicleta ? ! ?

Julia nu voia să mărturisească nimic.

IV

Așezat pe banca din fața casei, confeream cu bravul meu servitor Čížek. Acesta îmi prezenta un fel de raport săptămînal asupra situației întreprinderii noastre, de fapt un bilanț al diferitelor incidente și necazuri, care, în locul cununii de lauri, se împleteau în jurul firmei noastre ca o cunună de spini.

— Luni, cînd ne-a fugit buldogul ăla rău și nesuferit, își aminti Čížek, mi-am zis în sinea mea că săptămîna începe frumos.

— Lasă, Čížek, nu te mai necăji atît, că, slavă domnului, am avut destule neplăceri din pricina lui.

— Da, aveți dreptate, patroane, nu vă contrazic. Din clipa în care am pornit pe urmele lui, am fost sigur că se întîmplă ceva. Nici nu bănuiam că o să vin înapoi cu un cîine străin. În definitiv, buldogul ăla avea același cap ca al nostru și era la fel de rău ; mai-mai să mă muște cînd l-am tras din fața dughenii, unde o aștepta pe stăpîna lui. De altfel, pînă la urmă, ziarele au dezmințit știrea prin care pretindeau că am fi hoți de cîini, dar, ce-i drept, la circumscripție domnul comisar mi-a spus : „Confuzia nu ține !“. Aș fi însă tare bucuros să aflu dacă dumnealui ar fi în stare să deslușească un buldog de alt buldog, de

vreme ce n-a fost în stare să deslușească vinovatul de nevinovat.

Dintr-o singură mișcare, practicul Čižek își șterse cu dosul mînecii lacrima de pe obraz și nasul deopotrivă.

— Am spus-o întotdeauna, patroane, reluă el ; dacă îmi fuge un cîine lunea, pe urmă încep să dispară, unul cîte unul, toată săptămîna. Cum a fost chiar a doua zi, marțea, cu canișul inginerului ăla care ni l-a adus aici și ne-a dat zece coroane ca să-l dezvățăm să mai muște. Eu i-am spus pe loc că nici cu douăzeci de coroane nu se dezvață el să clămpănească din dinți și că ar fi mai bine să-l țină acasă ; dar ce să fac dacă dumneavoastră sînteți un om atît de bun, patroane, și ați fi în stare să faceți orice pentru reclama întreprinderii. Marțea, dumnealui a șters-o sub ochii mei. Mi-am zis că se întoarce la stăpînul lui, și i-am telefonat domnului inginer că Bojek e în drum spre casă. Azi e sîmbătă și cîinele tot n-a ajuns la domiciliu. Pe chestia asta o să iasă dandana mare, patroane ; eu unul nu vreau să am nimic de-a face cu povestea asta ; azi-dimineață a telefonat domnul inginer ; dumnealui e încredințat că noi l-am vîndut pe Bojek al lui, așa cum l-au vîndut pe Jozef fiii lui Iacov. Miercuri. a trebuit să îngropăm jumătate din pisica aceea de Angora, pe care ne-au sfîșiat-o dihorii. Eu v-am spus să băgăm dihorii în cușculițe de fier, că din lada aceea de scîndură o să-și croiască drum cu dinții și-o să se repeadă la pisica de Angora..., ăștia nu se mulțumesc numai cu frunze de salată, ăștia vor carne ! Ce să vă mai spun, setea de sînge li se citea în ochi... Cînd le puneam în ladă foile de salată, dumnealor își făceau din ele un fel de culcuș, de unde îmi aruncau niște priviri atît de înfiorătoare, încît băgau spaima în mine ; și, totuși, omul ar fi în stare să mănînce cinci deodată, atît sînt de mici...

— Dumneata i-ai mîncat?
— Numai trei, patroane, ăia pe care i-am ucis cu ciocanul în timp ce se înfruptau din pisica de Angora — ceilalți patru mi-au scăpat ca printre degete... I-am pregătit împreună cu vizitiul, înăbușindu-i cu multă ceapă. Au o cărniță albă și moale, dar mirosea un pic a fiară sălbatică; după felul cum se năpustiseră asupra angorei... Joi am făcut o afacere bună cu vînzarea perechii de fazani ornamentali. Masculului îi lipseau din coadă cîteva pene pe care i le jumulise șoricarul ăla afurisit. Aș fi vrut eu să-i smulg păunului vreo cîteva din coada-i stufoasă și să i le cos fazanului, dar mi-am adus aminte de dumneavoastră, patroane, gîndindu-mă ce-o să spuneți cînd o să vă întoarceți sîmbătă și-o să vedeți păunul atît de istovit. Și-apoi, după mine, afacerea asta nici n-a fost o afacere cum scrie la carte. Vineri am vîndut un ogar rusesc, iar unul ne-a fugit. Domnul contabil a spus că, în acest caz, o afacere o anulează pe cealaltă.

Acesta era deci bilanțul unei săptămîni în absența mea.

Plecasem la Dresda cu intenția de a cumpăra acolo ceva convenabil la grădina zoologică în lichidare. Mi se oferise, pentru opt sute de mărci, un leu bătrîn, șchiop și năpîrlit. Chiar dacă aș fi aranjat să se tragă pe el o piele nouă, șchiop tot ar fi rămas. Avea el, ce-i drept, un trecut glorios, de vreme ce în urmă cu zece ani o sfîșiase la circ pe îmblînzitoarea lui, dar ce să faci cu el acum? Cine ar mai fi dispus să-l cumpere? Și totuși n-am venit cu mîna goală — ceva tot am cumpărat: o mangustă egipteană. E un animal mult mai mic decît leul, care mi-a încăput sub haină, ca să nu fiu nevoit să plătesc vreo taxă vamală, în schimb în tren am avut avantajul de a fi instalat cu ea într-un compartiment separat. Mangusta egipteană e, de fapt, o fiară foarte nefericită. Brehm a clasat-o în familia carnivorelor mustelide, iar astea, ce-i

drept, nu au un miros prea plăcut. Dar ce vină are ea, sărăcuța !...

— Ascultă, Čižek, m-am adresat eu credinciosului meu servitor, fii te rog atît de bun și spune-mi cum se explică faptul că atunci cînd i-am arătat mangusta egipteană, Julia a mormăit ceva și a plecat, ca peste cîteva clipe să revină cu un pince-nez prins în vîrful nasului ? Dumneata, ce-i drept, mi-ai spus că în lipsa mea n-a făcut nici o șotie, dar mie mi-e teamă că acest pince-nez de aur anunță ceva deloc îmbucurător.

— Nu vă speriați, patroane, se grăbi să mă liniștească bunul Čižek. Pince-nezul ăsta nu aparține nimănui din personalul întreprinderii. Știți, a fost aici baroneasa Dobřénska, să comande de la firma noastră șase cîini de vînătoare. I-am fost recomandați de ducesa Colloredo-Mansfréd, dar nici n-a apucat bine să intre în casă, cînd Julia i-a sărit în spinare și i-a smuls pince-nezul de pe nas. După ce am readus-o în simțiri, baroneasa a plecat renunțînd la comandă. E o femeie tare ciudată. Închipuiți-vă că i-a fost scîrbă să-și mai prindă pince-nezul pe nas după ce a fost purtat de maimuță. Eu nu văd în povestea asta nimic grav.

Așa se face că i-am mai ars încă una după ceafă devotatului meu servitor.

V

Erau zile cînd Čižek cădea pradă meditației. De obicei, această cufundare în sine prevestea apropierea unor mari evenimente. Și dacă această visare era însoțită și de setea cunoașterii, nu mai încăpea nici o îndoială că necazul nu era prea departe. O dată, de pildă, într-un moment de adîncă meditație, m-a întrebat, chiar în clipa apariției mele

în poarta de la intrarea în curte, ce tip de aparat folosesc uzinele de apă pentru a împinge apa pînă la nivele atît de înalte cum ar fi, să zicem, etajul casei noastre. I-am explicat legea fizică a vaselor comunicante.

— Bine, mi-a replicat el, înțeleg. E vorba de o presiune mare. Dar nu s-ar putea inventa și un aparat pentru oprirea apei ?

— Cum adică ? am întrebat cu mirare.

— Vreau să spun așa... Ori, mai bine zis, mă întreb dacă nu ar fi nimerit să se descopere ceva care să oprească automat circulația apei în instalație, în cazul unui accident, cum ar fi de pildă răsucirea prea tare a robinetului...

L-am invitat să-mi spună pe loc de ce-mi pune întrebări despre lucruri atît de ciudate.

— Să nu vă închipuiți, patroane, continuă el îngîndurat, că povestea asta mi-a venit în minte așa, din senin. Mi-am zis și eu că acest automat ar fi o invenție foarte practică, în clipa în care am văzut-o pe Julia răsucind robinetul de apă, sus, pe coridorul de la etajul întîi. Știam că are forță în mîini, dar nici prin gînd nu mi-a dat că ar fi în stare să-l dea peste cap atît de repede. Credeam că treaba asta avea să-i dea serios de furcă, iar pînă să apuc să-l chem pe vizitiu, ca să vină să vadă și el această minune, dumneaei a și dat robinetul peste cap, după care a ieșit frumos pe acoperiș și s-a dus să se așeze pe marginea coșului de fum. Nici nu v-ar veni a crede, patroane, că apa asta nu poate fi oprită. Așa cum se scurge pe treptele scării, aduce cu o cascadă ; jos, în bucătărie, scăunelul de ținut sub picioare a și început să plutească. Lavița și masa sînt mai grele și, de bine de rău, se mai țin pe picioare, deși povestea durează de peste un ceas. Vizitiul spune că probabil vor cădea plafoanele, și de aceea ne-am mutat într-un loc mai sigur.

Şi spunînd asta, arătă spre valiza lui din dreptul grilajului.

Am constatat apoi că Čižek îmi înfăţişase un tablou mult mai sumbru decît se prezenta în realitate. Plafoanele, ce-i drept, erau îmbibate de apă, dar o primejdie imediată nu ne amenința. Plafonul din bucătărie s-a prăbuşit abia după plecarea comisiei arhitecţilor, care ne dăduse toate asigurările că totul este în cea mai perfectă ordine. În camera mea, plafonul nu s-a prăbuşit de loc, şi n-a fost nevoie decît să i se pună nişte popi de susţinere. În clarobscurul înserării, îndeosebi, arătau nespus de frumos, dînd omului plăcuta impresie că se află printre coloanele unui mic templu grecesc din antichitate.

Doar mobila s-a desfăcut parţial, mai cu seamă în locurile asamblate cu clei, pe mine însă treaba asta nu m-a deranjat, căci în serile lungi de iarnă mi-a oferit o distracţie plăcută, scurtîndu-mi clipele de plictiseală. Pe scurt, ca să-mi treacă de urît, m-am apucat să alcătuiesc din bucăţile descleiate ale mesei de scris, ale comodei şi ale şifonierului, un nou tip de mobilă.

Cu toate acestea, mărturisesc sincer că urmăream mereu, cu o anumită teamă, chipul lui Čižek, să văd dacă nu cumva se aşterne pe el cunoscuta expresie melancolică.

Cu o lună mai tîrziu, după ce Čižek încetase să mai vorbească despre oprirea automată a apei în caz de răsucire prea puternică a robinetului, m-am dus să văd dacă bunul şi credinciosul meu servitor aranjase cum trebuie un caniş imperial, care trebuia tuns de urgenţă, deoarece blana lui fusese năpădită de pureci. Čižek amînase mereu această treabă, socotind că în timpul acestei operaţiuni toţi purecii aveau să sară pe el. Îi spusesem în repetate rînduri să-i facă mai întîi canişului o baie zdravănă, şi în felul acesta purecii vor pieri. Dar degeaba. Dumnealui se certa cu

toată lumea, spunînd că purecii se întorc din morți, și inventa pe seama lor tot felul de amănunte de domeniul fantasticului. O dată l-am auzit povestindu-i bucătăresei, sub jurămînt, că a văzut o știucă nemaipomenită care, atunci cînd era scoasă din apă, se trezea cu trupul năpădit de o sumedenie de pureci.

În cele din urmă se decise să tundă canișul afară, în timpul unei furtuni cumplite. Explica acest lucru prin aceea că purecii sînt niște insecte foarte ușoare, și vîntul avea să-i sufle departe.

Cînd am ajuns la locul de unde se auzea vocea lui Čižek care spunea: „Nu te mai milogi, și degeaba faci frumos, că tot nu ajută“, am surprins din nou pe chipul lui acea suspectă expresie meditativă. Avea o privire mult mai tristă decît a canișului pocit de el în asemenea hal, încît arăta de parcă în clipa aceea ar fi sărit din pielea lui.

— Am crezut c-o să fiu gata cu el pînă vă întoarceți, începu Čižek, și se grăbi să adauge: Să știți, patroane, că s-au întîmplat niște lucruri !...

Și oftînd din adînc, reluă:

— Chiar acum mi-a venit ideea că ar fi poate mai bine dacă maimuța asta ar avea numai două mîini. După mine, patru mîini e prea mult pentru o maimuță.

După care rosti foarte deprimat:

— N-aș fi vrut să vorbesc despre asta, patroane, dar știți, dacă mîinile din spate și cele din față ale Juliei s-ar lua la ceartă și s-ar bate pentru revolverul ăla, mi-e teamă că s-ar putea întîmpla foarte ușor o mare nenorocire. Ce-i drept, revolverul e al dumneavoastră, dar domnișoara a și întins-o cu el, undeva, dincolo de deal. Și ce revolver frumos era !...

L-am liniștit, asigurîndu-l că arma era încărcată cu gloanțe oarbe.

— Toate-s bune şi frumoase, patroane, dar ştiţi, dumneaei v-a mai scos din noptieră, în afară de revolver, un pumn de cartuşe adevărate, pe care le-a îndesat în buzunar.

— Ce tot spui, Čižek ?...

— Asta-i situaţia, patroane, iar eu cred că domnişoara s-a echipat anume pentru acest scop. Toată după-amiaza a fost cuminte ca un mieluşel, îmbrăcată în costumul ei tirolez. Cu vreo jumătate de oră în urmă, a început să se foiască şi să cotrobăiască prin toată casa. Deodată, uitîndu-mă pe fereastră, am zărit în camera dumneavoastră pălăria ei verde, cu pană de fazan ; mă duc repede acolo şi o văd cum deschide noptiera. Pînă să mă dezmeticesc, dumneaei a şi îndesat cartuşele în buzunarul de la pantaloni şi a pornit spre mine cu revolverul întins. Ce puteam să fac ? Mi-a dat mîna, iar eu i-am strîns-o şi i-am scuturat-o şi pe de-asupra am mai şi bătut-o prieteneşte pe umăr, ca nu cumva, Doamne fereşte, să-mi facă ceva. Pe urmă, domnişoara a coborît în grădină şi, săltîndu-se peste grilaj, a ieşit în şosea şi de-acolo a sărit pe zidul Klamovkăi. Bănuiesc că se plimbă pe acolo şi curînd o să înceapă să tragă. Pînă acum nu s-a auzit nici un foc. Dar cred că după ce o să termine gloanţele oarbe, o să încarce revolverul cu cartuşe adevărate. Şi pe urmă, precis se întîmplă ceva, încheie Čižek pe un ton profetic.

Între timp ce lăsase înserarea. Situaţia era, într-adevăr, tragică, dar mie nu-mi veni în minte nimic altceva decît simpla constatare că pavianul nu are permis de portarmă, şi dacă întreprinde cumva o vînătoare, avînd drept ţintă paznicii de la Klamovka, abia o să aibă neplăceri, pentru că nu are asupra lui nici permisul de vînătoare, documente importante care se aflau amîndouă lîngă revolverul cu pricina.

— Pe chestia asta nu trebuie să vă necăjiţi, patroane, mă linişti Čižek, după ce i-am împărtăşit temerile mele; permisul de portarmă şi permisul de vînătoare le-a vîrît în bot.

Čižek îşi petrecu toată seara în camera mea. Tăceam amîndoi mîlc. Noaptea tîrziu am avut impresia că bunul meu servitor e frămîntat de ceva. Pînă să apuc să-l întreb la ce se gîndeşte, începu cu o voce convingătoare:

— Eu unul, să fiu în locul dumneavoastră, aş părăsi Praga.

L-am trimis să se culce şi m-am dus şi eu să mă întind. Cînd dormeam mai adînc, mi s-a părut că aud nişte împuşcături. Dar nu era decît Čižek, care mă trezise ciocănind de zor în uşă.

— Ce s-a întîmplat?

— Nimic, patroane, Julia s-a întors acasă. S-a cuibărit în grajd şi stă acolo încremenită de spaimă. Revolverul l-am găsit în buzunarul pantalonilor, în timp ce o dezbrăcam. Şi-acum mai e zbîrlită toată de atîta groază şi, ce să vă mai spun, arată ca un arici. Din revolver lipseşte un singur cartuş.

M-am dus s-o văd. Arăta, într-adevăr, aşa cum o descrisese Čižek. Stătea ghemuită pe paie, într-un colţ al grajdului, şi cînd m-am apropiat de ea mi-a dat mîna, emiţînd în acelaşi timp un sunet ce aducea cu „hu".

— Probabil că vrea să spună „bum", analiză Čižek acest sunet, din punct de vedere filologic.

A doua zi se putea citi în toate ziarele: „Un misterios atac cu intenţie de asasinat şi furt în cartierul Košiře". Relatările de mari proporţii, pe care redactorii rubricilor de ştiri locale le întocmiseră cu cea mai mare grijă, stilizînd titlul în chip şi fel, ca de pildă: *Încercarea de furt cu arma în mînă*, erau nespus de interesante şi bogate în amănunte.

Era vorba de un bătrîn debitant de tutun domiciliat la parterul imobilului cu nr. 249 din Košírě — pod Cibulkou. Amintitul cetăţean îşi adusese acasă încasările obţinute în ziua aceea din vînzarea ţigărilor şi, după ce făcu focul să-şi încălzească un pic modesta sa odăiţă, aprinse lumina şi deschise fereastra să intre puţin aer. Cînd, deodată, cineva se sâltă pe pervazul ferestrei şi trase în el, tocmai în clipa în care intenţiona să mai arunce un lemn în sobă.

Aici ştirile se contraziceau, căci mai bine de cincizeci la sută din publicaţiile cotidiene afirmau că atacul criminal împotriva şubredului bătrîn fusese săvîrşit în momentul în care acesta voia să potrivească mai bine mucul de la lampa sa cu petrol. Dacă a fost aşa sau altfel, nu are nici o importanţă. Important e că toţi gazetarii căzuseră de acord că atacul criminal fusese premeditat, iar agresorul pîndise momentul în care ceilalţi locatari ai imobilului se aflau la cinematograf.

„Făptaşul însă, după ce a tras focul de armă, s-a speriat de strigătele victimei şi, temîndu-se probabil că zgomotul provocat de acest atac ar putea trezi atenţia trecătorilor (căci fereastra era deschisă), a renunţat la intenţia sa criminală şi s-a îndepărtat în cea mai mare grabă. Debitantul atacat, însoţit de portarul imobilului, s-a dus numaidecît la Comisariatul de poliţie, unde a făcut o descriere amănunţită a agresorului. E vorba de un bărbat nebărbierit, scund, dar robust, îmbrăcat într-un costum tirolez. Făptaşul avea o pălărie verde, cu pană de fazan. Datorită acestor semnalmente — scriau ziarele — fiorosul individ va fi, probabil, depistat, în afară cazului în care, dîndu-şi seama de faptul că în acest costum bătător la ochi ar fi uşor de identificat, agresorul nu-şi va schimba ţinuta vestimentară. A sosit, credem, timpul ca în cartie-

role periferice ale orașului nostru să fie introduse măsuri mai eficiente de securitate."

Menționez în treacăt că unul dintre jurnale a ținut să-și exprime cu acest prilej marea sa mirare, întrebînd de ce n-a fost încă pavată strada dintre depoul de tramvaie din Košiře și căsuțele de la poalele colinei Cibulka, și de ce au fost tăiate coroanele copacilor ce străjuiau șanțurile străzii Jinonicka.

În ziua următoare, edițiile de după-amiază ale cotidienelor pragheze publicau această știre:

„Făptașul atacului criminal din cartierul Košiře a fost arestat".

„Organele poliției au reușit să-l aresteze, în gara națională, pe făptașul atacului criminal din Košiře. Răufăcătorul se numește Romuald Jägerle* și e originar din orașul tirolez Bolzano. În ciuda faptului că tăgăduiește cu o încăpățînare înverșunată comiterea amintitei nelegiuiri, semnalmentele descrise de debitantul atacat i se potrivesc întru totul. Asupra lui o fost găsită o sumă mică de bani și o țiteră. Răufăcătorul pretinde că a sosit la Praga azi dimineață, urmînd să plece mai departe spre Litoměřice unde avea un angajament să cînte la țiteră într-un local de noapte. Interesant e faptul că nu-și poate aminti la ce local de noapte din Litoměřice a fost angajat. Întrucît revolverul nu a fost găsit asupra lui, poliția presupune că făptașul s-a descotorosit de el, în timp ce fugea de la locul crimei. Răufăcătorul a fost depus în arestul preventiv de pe lîngă tribunalul din Praga. În timpul confruntării cu victima, debitantul a declarat din prima clipă că recunoaște, fără nici o îndoială, în persoana lui pe omul care-l atacase."

---

* Vînător (germ.).

În aceeași zi, ziarele de seară scriau :

„Jägerle, presupusul făptaș al atacului criminal din Košiře, a fost pus în libertate, dovedindu-și alibiul cu însoțitorii trenului, cărora le cîntase la țiteră între Linz și Budějovice, la ora la care avusese loc atacul împotriva bătrînului debitant. Poliția a reluat anchetarea acestui caz".

De atunci am început s-o prezentăm pe Julia noastră și sub numele de Jägerle.

EXTERMINAREA PRACTICANȚILOR LA CASA DE EXPEDIȚII KOBKAN

Patronul casei de expediții Kobkan îl chemă într-o zi la el pe tînărul practicant Pechaček și avu cu el o discuție îndelungată.

Cînd se înapoie la masa lui de lucru, Pechaček era alb ca varul, tremura din tot corpul și părul i se făcuse măciucă.

— Concediat ? îl întrebă contabilul.

În loc de răspuns, practicantul Pechaček își luă pălăria și paltonul și fără să sufle o vorbă ieși din birou. Intrigat, contabilul se duse numaidecît în biroul patronului și cînd se întoarse clătină din cap și spuse :

— Zău dacă mai înțeleg ceva, șeful i-a dat liber și i-a spus să stea toată după-amiaza în cîrciumă.

Cinci tineri se uitară o clipă cu invidie la scaunul liber al practicantului Pechaček, după care se cufundară din nou în facturile lor.

Peste birourile casei de expediţii Kobkan plutea o atmosferă tainică, plină de mister şi necunoscut.

Şi cînd te gîndeşti că toată povestea era atît de simplă, deşi, ce-i drept, un pic cam ciudată.

Patronul avusese cu Pechaček o convorbire cît se poate de amicală, ce se desfăşurase în felul următor :

— Domnule Pechaček, dumneata eşti un tînăr capabil şi talentat. Procuristul şi contabilul n-au pentru dumneata decît cuvinte de laudă. Eşti sîrguincios, îndemînatic, înţelegător, modest, jovial, deschis şi vrednic. Nu bei, nu fumezi, nu joci cărţi, nu seduci fete, nu datorezi nimănui nimic, nu ceri avansuri din salariu, eşti un bun socotitor, ai un scris elegant şi citeţ, faci economie de hîrtie, vii punctual la serviciu şi pleci ultimul de la birou. Ai fler comercial, stenografiezi repede şi cu multă iscusinţă, scrii fără greşeală la orice maşină, aparţinînd oricărui sistem. Cunoşti limbi străine şi te îmbraci modest, dar bine. Pantofii dumitale sînt întotdeauna lustruiţi cu grijă, iar gulerul dumitale e întotdeauna curat...

Exemplarului practicant i se umeziseră ochii de atîta fericire şi se uita ţintă la şeful lui care, aruncîndu-i o privire blajină practicantului său, continuase cu o voce blîndă, tremurătoare :

— Peste paisprezece zile e ziua mea onomastică şi aş fi tare bucuros să văd în ziare felicitările cunoscuţilor, prietenilor şi personalului meu. Se înţelege de la sine că toate cheltuielile vor fi suportate de mine. N-aş vrea însă ca aceste felicitări să aibă un caracter obişnuit şi... răsuflat. Aş vrea ceva original, să zicem, în stilul şi limbajul caselor de expediţii : Ceva ce n-a mai fost. Ceva atît de frumos,

încît cititorii să-şi aducă aminte ani şi ani de felicitările adresate mie de ziua mea onomastică. Ceva care să-i înduioşeze pe toţi şi să-i facă să plîngă. Şi, iată, aşa se face că mi-am adus aminte de dumneata. Se înţelege de la sine că despre toate astea nu vei pomeni nimănui nimic. Dă-mi mîna, te rog.

Şi practicantul îi întinse mîna tremurîndă şefului său, care, după ce i-o strînsese cu putere, continuase :

— Dumneata vei fi în stare. Da, sînt sigur că vei fi. Uite, azi e o zi frumoasă, însorită, şi, cu siguranţă, ideile vor curge gîrlă. Îţi dau liber toată după-amiaza şi, ca să fii mai inspirat, intră şi dumneata într-o vinărie, bea două litre de muscat sau de vermut. Sînt sigur că nu te vei îmbăta. Pe urmă te duci în parcul Stromovka, te aşezi frumuşel pe o bancă şi compui felicitările pentru ziua mea onomastică. Poftim cincizeci de coroane.

Aşa se face că practicantul Pechaček s-a întors la masa lui de lucru alb ca varul. Primele două porunci le îndeplini cu precizie. Intră într-o vinărie, bău o litră de muscat şi una de vermut, nu se îmbătă şi porni spre Stromovka, ca o maşină. Aici se aşeză pe o bancă şi începu să compună.

Se îngrozi însă, constatînd numaidecît că ideile nu-i curgeau gîrlă, că toate presupunerile patronului despre talentatul practicant nu erau decît exagerări împinse la extrem şi că nici frumoasa zi însorită, nici muscatul, nici vermutul n-aveau darul să-l ajute.

— Dumnezeule din ceruri, oftă el îngrijorat, tot ce fac e o prostie. Uite ce dobitocie am putut să aştern pe hîrtie — în tot ce-am scris nu-i absolut nimic original. Poftim, nu-i o imbecilitate să scrii :

„Ascultaţi urările noastre fierbinţi pe care vi le urăm cu căldură ; frumoasă să vă fie viaţa ca un cer înalt. Spor în munca de toate zilele, cerul să vă ajute. Fericire, sănă-

tate, ani mulţi, firma să vă înflorească... Ani de bucurie şi fericire, dorinţele să vi se împlinească, ceea ce din inimă vă urează cunoscuţii, prietenii şi personalul".

Pechaček smulse din carnet fila cu felicitări, o făcu ferfeniţă şi după ce o aruncă la coşul de hîrtii se apucă din nou să mediteze şi să scrie.

Şi astfel, în curînd apărură alte felicitări pentru ziua onomastică a patronului :

„Urările noastre şi în acest an de fericire, din inimă vă urăm tot anul numai bine. Zilnic numai bucurii şi tot ce e mai bun, sănătate şi de toate din belşug. Maşini de expediţii cu cincizeci la sută mai ieftin şi cu distinsa soţie şi familie, tot ce-i mai plăcut vă urează cunoscuţii, prietenii şi personalul."

„Din nou ne este dat să vă felicităm şi din suflet să vă urăm sănătate cu carul, bunăstare din belşug, fericire şi spor în muncă şi înaltă binecuvîntare. Să fiţi ferit de boli şi numai bucurie, în fiecare săptămînă afaceri din belşug, transporturi de mobilă, asigurări de bagaje, mutări în toată republica, transporturi de mărfuri pe calea ferată, cîştig de milioane. Din inimă vă urează cunoscuţii, prietenii şi personalul."

„Numai bucurii şi viaţă lungă, şi Fortuna să vă binecuvînteze. Strădanie, spor şi fericire, afaceri din belşug cu distinsa soţie şi tot binele în bucurie să-l trăiţi. Sincer urează cunoscuţii, prietenii şi personalul".

„Negoţul să vă înflorească în bucurie şi să nu ştiţi ce-i durerea. Şi viaţa să vi se scurgă în fericire ca un pîrîiaş tăcut. Domnul să vă dea viaţă lungă. În tot ce întreprindeţi spor. Bolile ducă-se pe pustii. Sporirea taxelor de expediţii să apară la orizont — asta vă urează cu toţii laolaltă, cunoscuţii, prietenii şi personalul."

Apoi se mai iviră în carnet tot felul de alte subiecte rimate. „Pîine-mîine, pădure-secure, bogăție-bucurie, secure-pădure, dai-n-ai, ai-dai, slăvi-păstrăvi, mutare-binecuvîntare".

Nefericitul practicant le șterse pe toate, mototoli hîrtia și, aruncînd-o la coș, porni direct spre Troja, ținîndu-se cu mîinile de cap.

— Un tîmpit, asta sînt, un idiot, nimic altceva decît un cretin notoriu. Ce mai, m-am ramolit. Nimic original în stilul caselor de expediții. Mintea mea imbecilă ! Sînt un prost, da, m-am tîmpit de tot ! Inteligent eu ? Un dobitoc, o vită încălțată, asta sînt ! Paie am în cap, nu minte !

Ajuns în Troja, încercă să se inspire într-o cîrciumă, cu ajutorul unei sticle de vin. Dar în locul mult așteptatei înflăcărări divine i se înfățișă o asemenea criză de prostie, încît scrise :

„În ziua dragă atît de rară, vă urăm fierbinte ca viața să vă fie și de-acum încolo fericită și veselă mereu în orice timpuri. Mereu să înfloriți în bunăstare, spor în toate, ani lungi de sănătate și multe flori s-aveți mereu la fereastră. Din inimă vă urează cunoscuții, prietenii și personalul".

— Gata, spuse el în gura mare, zîmbind nătîng deasupra operei sale. Am înțeles, sufăr de o boală ereditară, da, de tîmpenie banală și paralizie.

În zori, pălăria lui fu găsită pe digul ecluzei de lîngă Klecany. În pălărie se afla o bucată de hîrtie cu adresa lui și două cuvinte : „Nu pot..." Atît și nimic mai mult.

În birou, cei cinci practicanți vorbeau despre misterioasa sinucidere a colegului Pechaček. Vorbeau încet, cu cuvenita doză de tristețe, căci le lipsea bunul și hîtrul Pechaček.

Deodată, în prag se ivi curierul și spuse :
— Practicantul Klofanda e chemat în biroul șefului!

— Am înțeles !
Și șeful stătu de vorbă cu el :
— Domnule Klofanda, dumneata ești un tînăr capabil și talentat. Procuristul și contabilul n-au pentru dumneata decît cuvinte de laudă. Ești sîrguincios, îndemînatic, înțelegător, modest, bun și harnic.
Și așa mai departe, inclusiv : — Poftim cincizeci de coroane.
Cînd se întoarse la masa lui de lucru, Klofanda era palid, tremura ca varga și avea părul măciucă. Fără să sufle o vorbă, își luă pălăria și pardesiul și ieși din birou.
Atmosfera tainică, plină de mister și necunoscut ce plutea deasupra casei de expediții Kobkan se îngroșă.
Cei patru practicanți clătinară din cap. Klofanda nu avea talentul scriitoricesc al răposatului Pechaček, în schimb era un suflet pur, gingaș și conștiincios. Și-a frămîntat el mintea, dar degeaba, n-a fost în stare să stoarcă din ea nici o idee. Pînă să se spînzure în pădurea Hodkovice, nu izbutise să compună decît : „Urarea noastră fierbinte este să vă urăm cele mai sincere urări, urîndu-vă urarea care v-o urează cunoscuții, prietenii și personalul".
„De moartea mea numai eu sînt vinovat", a scris el pe o bucată de hîrtie, prinsă cu un ac de reverul paltonului.
În birou, cei patru practicanți n-apucară însă să discute temeinic despre misterioasa moarte a celui de-al doilea coleg, cînd în prag își făcu apariția curierul și spuse :
— Practicantul Vencl la dom' șef !
— Numaidecît !
Și domnul șef stătu cu el de vorbă :
— Domnule Vencl, dumneata ești un tînăr sîrguincios, isteț, înțelegător, modest, jovial și harnic.

Şi aşa mai departe, inclusiv : „— Poftim cincizeci de coroane".

Atmosfera tainică, plină de mister şi necunoscut se îngroşă şi mai mult. Prin birouri sufla adierea morţii.

Practicantul Vencl nu izbuti să născocească absolut nimic. Muri în cariera de piatră de la Kyje, lîngă Praga, unde îşi tăiase venele de la mîini. Muri fără să lase în urma lui măcar un rînd.

— Practicantul Kostiak, la dom' şef !

— Mă duc !

Kostiak se împotrivi multă vreme morţii, cu înverşunare. Două zile în şir se ascunse pe dealul Petřinului şi abia a treia zi sări din vîrful turnului de observaţie. În clipa aceea era năucit de-a binelea şi avea ideea fixă că şeful lui nu este expeditor, ci proprietarul unui magazin de păsări, iar el trebuia să-i scrie o felicitare cu prilejul nunţii de argint.

Aşa se explică faptul că pe o filă din carnetul lui s-au găsit următoarele :

„Vremurile fericite din nou să înflorească, nunta de argint în fiecare an să se întoarcă, sporul de negoţ să strălucească, şi vesel să vă bucuraţi, şi mii de porumbei, şi iepuraşi, şi iepuri, şi peştişori de aur să aveţi de vînzare. Din inimă vă urează Jan Kostiak".

În biroul domnului Kobkan mai rămăseseră doar doi practicanţi.

— Practicantul Havlík la dom' şef !...

— Mă duc !

După ce scrise originala sa felicitare sub forma unei telegrame comerciale : „Kobkan expeditor, onomastică, sincere felicitări, cunoscuţii, prietenii şi personalul", se

înjunghie cu un cuțit de buzunar într-un closet al Palatului Reprezentativ.

— Practicantul Pilař la dom' șef !...

Ultimul practicant care mai rămăsese în birourile casei de expediții Kobkan se făcu alb ca varul. Avea vaga presimțire că în spatele ușii ce dădea în biroul șefului se afla originea acestei uriașe tragedii a practicanților casei de expediții, tragedie fără precedent în lume, și că acel ceva tainic, misterios și necunoscut se apropia și de el.

— Practicantul Pilař la dom' șef ! se auzi din nou glasul curierului.

Ultimul dintre practicanți se ridică în picioare și strigă deznădăjduit :

— Nu mă duc !

În birou se vedeau patru fețe palide : a practicantului, a procuristului, a contabilului și a curierului.

— Domnule Pilař, începu contabilul, gîndește-te bine ce faci. Una ca asta nu s-a întîmplat încă în Cehia, ca practicantul să nu se ducă la șef cînd acesta îl cheamă.

— Nu mă duc ! izbucni ultimul practicant. Cînd spun că nu mă duc, nu mă duc și basta !

Apoi, dînd sălbatic din mîini, continuă să țipe în gura mare :

— Toți s-au dus, și răposatul Pechaček, și răposatul Klofanda, și răposatul Vencl, și răposatul Kostiak, și răposatul Havlik. Numai eu nu mă duc ! Iac-așa, nu mă duc.

Și apucînd voluminosul registru de casă, îl izbi de birou cu toată puterea :

— Rămîn pe loc, aici, pe scaunul meu, nicăieri nu mă duc, sparg totul, pe toți vă omor. Eu sînt căpitanul Mòhras, senzația mondială, care cu inegalabila mea apariție în văzduh am uimit întreaga omenire. Nu mi-e teamă de voi !

Infirmierii nu se pot plînge de ultimul practicant al casei de expediţii Kobkan. Halatul lui are cinci nasturi şi, arătîndu-i fiecăruia cîte un nasture, îi spune :

— Primul e Klofanda, al doilea Vencl, al treilea Kostiak, al patrulea Havlík, al cincilea Pechaček, nu, nu-i aşa. Primul e Pechaček, al doilea Klofanda, al treilea Vencl, al patrulea Kostiak, al cincilea Havlík. Toţi s-au dus, dar eu nu mă duc — iac-aşa, nu mă duc !

Medicii nutresc speranţa că se va însănătoşi.

Onomastica domnului Kobkan trecu fără nici o felicitare originală publicată în ziare. În birourile casei sale de expediţii se află acum şase practicanţi proaspeţi. Pînă la viitoarea onomastică e perioada vînatului oprit.

POVESTE EVREIASCĂ DIN ZAPUSTNA, ORAŞ GALIŢIAN

I

Zevi Aşer şi Jakub Tchar ţineau prăvălii în Zapustna şi-i îmbătau cu rachiu pe ţăranii huţuli. Amîndoi erau evrei, dar asta nu-i împiedica deloc să se urască de moarte. Pe de o parte, din motive de concurenţă, pe de alta, din pricina deosebirilor de convingeri religioase. Căci Zevi Aşer era talmudist, iar Jakub Tchar carait, adept al *Scripturii*, care considera valabil numai *Vechiul Testa-*

ment şi care, ca toţi sectanţii caraiţi, recunoştea drept căpetenie unică a tuturor evreilor pe rabinul din Tschufat Kale, orăşel situat în peninsula Crimeea ; în fiecare an — bineînţeles dacă afacerile aveau să meargă — se pregătea să se ducă la el în pelerinaj şi să-i sărute degetul sacru de la mîna stîngă, degetul *asmu*, cu care atunci cînd preasfinţitul rabin arată spre cer în ziua de sîmbătă, pe boltă apare luceafărul, şi toţi caraiţii sînt purificaţi de păcate şi pot iarăşi să-i înşele pe coreligionarii lor necaraiţi, acesta fiind de altfel unicul păcat. Dimpotrivă, a-i trage pe sfoară pe goimi, adică pe creştini, la care se adaugă şi mahomedanii, asta înseamnă o faptă bună, pe care îngerul Hafniel, cel cu şase picioare, o va tălmăci de îndată atotputernicului Iehova.

Spre deosebire de Jakub, Zevi Aşer, în calitatea sa de talmudist, se exprima în termeni necuviincioşi despre venerabilul rabin din Tschufat Kale. N-avea decît să-l pupe undeva, căci pentru el *Talmudul* era singurul izvor al credinţei adevărate. După el, învăţătura talmudică *halahah* este perfect valabilă. Orice evreu este dator să păstreze cu sfinţenie în inima lui textul *mişnei* şi să se conducă după *ghemara*, aceasta fiind tălmăcirea textului, bineînţeles nu după orice ghemară, ci numai după ghemara palestiniană. Mai practic e să fii talmudist, căci iată ce scrie rabinul Jehuda Hakadoş, alcătuitorul mişnei din anul 218 :

„Mai întîi vine Iehova, apoi vii tu, iar dacă jecmăneşti pe cineva de întreaga lui avere, încă îi mai rămîne, la fel ca şi ţie, tot ce-i mai de preţ în lumea asta, şi anume atotputernicul Iehova".

Aşa se face că Zevi Aşer îl păcălea cît putea pe Jakub Tchar, ori de cîte ori acesta avea nevoie să cumpere de la el vreo marfă care tocmai i se isprăvise.

— Zece mii de diavoli să-ţi scarmene barba ta păcătoasă, obişnuia să spună Jakub Tchar lui Zevi Aşer ; votca aceea pe care mi-ai vîndut-o ultima dată era îndoită cu apă, blestematule. Huţulii erau gata-gata să-mi facă praf dugheana.

Căci Jakub Tchar avusese grijă să mai boteze şi el împricinata votcă cu o cantitate egală de apă.

— Afurisit să fii şi stuchit de zece şiruri de spirite bune, Tchar, îi răspundea Zevi Aşer ; oare nu ştii tu, nătărăule, că în afară de apă îţi mai rămîne Iehova ?

Şi cu primul prilej, Tchar mi-l ardea pe Aşer într-o afacere cu grîne. Iată-l bunăoară pe Aşer venind la el cu o falcă în cer şi una în pămînt :

— Un cîine turbat să trimită asupra ta îngerul Iechil, stăpînul patrupedelor. Ce gunoi mi-ai trimis, vierme păcătos ?

Tchar, ridicînd pios ochii spre cer, îi răspundea pocăit :

— Adevărat, Aşer, am păcătuit, am jefuit un coreligionar ; pe legea mea, am păcătuit. Dar am fost la sinagogă cu tvilinul şi m-am rugat pentru iertarea păcatelor, şi pe un sfeşnic cu şapte braţe l-am zărit pe îngerul Iehula care mi-a şoptit cu răsuflarea lui înmiresmată : „Întoarce-te acasă, Jakub Tchar, la nevastă-ta şi la argaţii tăi, căci zece păcate, de acum înainte, îţi vor fi iertate. În faţa lui Iehova, Zevi Aşer preţuieşte doar cu ceva mai mult decît ultimul goi din Galiţia."

Şi cu o privire cucernică, Jakub Tchar se uită la Aşer care scrîşnea de necaz şi striga :

— Nu scrie nicăieri, nici în mişna, nici în ghemara, că îngerii ar sta cocoţaţi pe vreun sfeşnic cu şapte braţe. Îngerii stau prin preajma apelor curgătoare, cîrmuiţi de îngerul Mihael, şi cîntă că sectanţii caraiţi sînt nişte afurisiţi !

După care plecă, înjurînd și trăgîndu-se furios de barbă.

Ca urmare a acestor contradicții religioase dintre membrii cei mai bogați, în întreaga comunitate evreiască din Zapustna domnea o zăpăceală nemaipomenită.

Evreii săraci care căpătau ajutoare se dădeau, în funcție de cuantumul acestui ajutor, fie de partea *Talmudului*, fie de partea *Bibliei*.

Colac peste pupăză, rabinul se mai declarase și sionist și vorbea cu înflăcărare despre o împărăție evreiască în Palestina.

— Ascultă, îi spuneau și Tchar și Așer, cui vrei să vindem noi votculiță la Ierusalim ?

Iar rabinul îi tot da înainte despre sarcinile mărețe ale imperiului iudeu în Palestina, despre reconstruirea marelui templu de la Ierusalim.

Intr-o zi, paznicul sinagogii descoperi în biblioteca rabinului o carte despre cabala, tainica doctrină ebraică. Pe paznic îl chema Nathan Beniamin. În clipele libere, cînd avea grijă de sinagogă, se cufunda în studierea acestei cărți. Dar iată că într-o bună zi îi trăsni prin minte năstrușnica idee că a fi paznic de sinagogă nu-i o meserie prea rentabilă, așa că hotărî să se dea drept Mesia, fapt pe care îl dădu în vileag rostind chiar în fața sinagogii numele lui Iehova, așa cum se scrie, ceea ce de fapt este îngăduit numai rabinului atunci cînd ține slujba în sinagogă de ziua împăcării. Nathan Beniamin era un om citit. Cunoștea *Talmudul* și cele șase cărți ale testamentului, în care sînt : sifra, sifri, mechiltha, tosefta, usiktha, thorath, kohanim. Acum știa și secretele cabalei cu toate amănuntele pirotehnice, cum ar fi : să torni amoniac în spirt și să-i dai foc și să pui totodată, de-a-ndoaselea, rugăciunea celor anatemizați.

Declarîndu-se Mesia, Beniamin fu concediat fără întîrziere din slujba de paznic al sinagogii. Însoțit de batjocura celor din juru-i, el se retrase în casa cizmarului Samuel, un evreu pîrlit, unde cerceta de zor cabala și bea întruna rachiu, de dimineață pînă seara. La paisprezece zile după aceea, într-o sîmbătă, intră în sinagoga din Zapustna un ovreiaș necunoscut, sărac lipit pămîntului, care taman în mijlocul rugăciunii se apucă să leșine. După ce fu readus în simțiri, acesta strigă :

— Nathan Beniamin, născut în Zapustna, este un Mesia adevărat, el e fiul lui David care va elibera Izraelul.

Supus unui interogatoriu, declară următoarele :

— Vin de departe și fac negoț cu cai în țara rusească. În drum am stat de vorbă cu îngerul Usrael : „Du-te la Zapustna, mi-a poruncit el, du-te, căci Zapustna e un oraș binecuvîntat pentru cauza lui Izrael".

Generoși, credincioșii îl umplură pe profet de daruri, iar acesta, fără să-și mai ia rămas bun de la unchiul său, cizmarul Samuel, pe care-l vizitase cu o seară înainte, în timp ce se întorcea de la pușcăria unde-și ispășise o pedeapsă de doi ani pentru escrocherie, o porni spre orășelul său natal, Tarnow.

Rabinul își petrecu toată noaptea numai într-o rugăciune, înălțînd lui Iehova ruga fierbinte să-l trimită la el măcar pentru o clipă pe îngerul Rafael, care să-l lămurească dacă fostul paznic al sinagogii este un adevărat Mesia. Se crăpă de ziuă și Rafael tot nu venea. Iar cînd se lumină de-a binelea, rabinul se duse să se culce, căci, precum se știe, îngerii nu pogoară la lumina zilei.

În ziua următoare îl întîlni pe Nathan Beniamin. Îi făcu o plecăciune. Dacă-i într-adevăr Mesia, înseamnă că s-a pus bine pe lîngă el, deci tot n-avea de ce să-i strice.

Privirile tuturor evreilor din Zapustna erau ațintite asupra lui Nathan Beniamin. Conflictele religioase se stinseră, ba chiar pînă și Zevi Aşer și Iakub Tchar încetară să se mai ciorovăiască. De partea cui va fi Mesia, de partea *Talmudului* sau a caraiților ?

Dar Mesia aruncă o frază cu tîlc ascuns.

— Credeți în glasul conștiinței, închideți ochii, astupați-vă urechile și mîntuirea va pogorî în sufletele voastre...

II

Printre evrei apărea, din cînd în cînd, cîte un Mesia. Mai cu seamă la începutul evului cel nou s-au ridicat simultan în diferite locuri cîțiva Mesia și toți se bucurară de încredere. Acest lucru poate fi explicat prin existența acelor formulări esoterice în care sînt învăluite unele cărți religioase cu privire la eliberarea Izraelului. Cei mai mulți dintre acești Mesia au sfîrșit-o pe eșafod. Credința evreilor în aparițiile misterioase este confirmată și de emoționanta poveste a unei evreice dintr-un oarecare oraș șvăbesc. Evreica aceasta, fiică a unui tată plin de virtuți și a unei mame cu frică de Dumnezeu, întreținea legături intime cu un student creștin, legături care n-au rămas fără urmări. Cînd lucrurile n-au mai putut fi ascunse în fața părinților, la un moment dat, în timp ce întreaga familie se adunase la cină, se auzi o pocnitură. Poc ! Prin geamul spart se auzi o voce misterioasă :

— Fii binecuvîntat, Iosalime, căci fiica ta va naște un Mesia !

Și se uitară părinții la fată și, ce să vadă — fecioara era gravidă. Vestea se întinse cu iuțeala fulgerului prin

toată regiunea. Din ținuturile cele mai îndepărtate, începură să sosească daruri pentru născătoarea de Dumnezeu. Evreul se îmbogăți curînd ; își freca mîinile de bucurie și, în credința lui, îi părea rău că nu avea mai multe fete. În sfîrșit veni și ziua cea mare și fiica lui născu în loc de băiat o fetiță. Nefericitul student, atunci cînd spărsese geamul și imitase vocea profetului, nu ținuse seama și de această posibilitate. Între timp, altă fată de evreu se dăduse drept născătoare de Mesia și, cum era firesc, revendică pentru ea darurile trimise falsei mame. Începură certuri înverșunate, cărora le puseră capăt consilierii urbei, prin aceea că poruncirà izgonirea tuturor evreilor din acel oraș. Povestea aceasta s-a petrecut la Neuburg, în anul 1669.

De unde se poate vedea că „mesianismul" nu a constituit întotdeauna o meserie rentabilă. În Evul Mediu, în Germania au fost arși pe rug cincisprezece Mesia evrei învinuiți de jaf și vrăjitorie. La sfîrșitul veacului al șaptelea, Sabathai, cel mai vestit Mesia evreu al evului cel nou, voia chiar să-l răstoarne de pe tron pe sultanul Constantinopolului și să se proclame stăpînul Orientului. El interpretase lucrurile din punct de vedere practic și izbutise să-i scoată din sărite pe evrei, de la Țarigrad și pînă dincolo de Budin. Sfîrși prin a fi sfîrtecat. Înaintea aplicării acestui experiment, sultanul îi adresase următoarele cuvinte :

— N-are rost să te necăjești pentru o nimica toată ; dacă ești Mesia cu adevărat, te lipești la loc, într-un fel sau altul.

În cazul lui Nathan Beniamin erau excluse toate aceste dezagremente, cum ar fi : sfîrtecatul, arderea pe rug, spînzurătoarea sau izgonirea ; de aceea, putea să afirme despre el tot ce i se năzărea. La gloria sa se mai adăugau

și amintirile coreligionarilor despre tinerețea și copilăria lui. Ce copil deosebit a fost acest Beniamin ! În timp ce alți copii de evrei se tăvăleau murdari prin noroi, el, Beniamin, se spăla în fiecare zi de vară în apa pîrîului ce curgea la vale de pe culmile munților. Cînd anume s-a scăldat Mesia pentru ultima oară, asta nu s-a mai cercetat ; de altfel, și el, ca om bine educat și plin de demnitate, păstra în această privință o tăcere absolută.

Deocamdată se prezenta în fața publicului sfios, tăcut și discret, cu cîrlionții perciunilor răsuciți cu grijă pe frunte, într-un caftan negru, nou-nouț. Niciodată n-a fost văzut ronțăind ceapă pe stradă, așa cum obișnuiau alții să facă. Numai curelușele de la tvilin le învîrtea în jurul degetelor, murmurînd rugăciune după rugăciune, după care silueta lui gravă și demnă dispărea în căsuța cizmarului Samuel. Acesta încetase să mai facă ghete și, în calitate de secretar al Mesiei, selecționa darurile trimise de credincioșii lui Nathan Beniamin și, din cînd în cînd, trăgea cîte o dușcă de rachiu dulce dintr-o ploscă pîntecoasă.

Mesia intră în odaie, privește cu un aer atotștiutor darurile, numără banii, îi pune bine, apoi primește audiențe. Celor veniți să-i ceară sfatul le vorbește de sus.

— Ce dorești, Zevi Așer ?

— Fii îngăduitor, Nathan Beniamin, am un dușman care mă vorbește de rău. Roagă-te bunului Dumnezeu ca să-l orbească de amîndoi ochii.

Iar Nathan Beniamin îl întreabă cu toată gravitatea :

— Știi tu, Zevi Așer, ce stă scris în cartea tosefta ?

— Nu știu, Nathan Beniamin.

— Atunci du-te acasă, fiule, și Iehova să te ocrotească.

Și Zevi Așer începe tocmeala cu Nathan Beniamin. Oferă un galben, doi, trei, numai să-i spună ce stă scris

în cartea tosefta. Te pomeneşti că-i tocmai rugăciunea pe care dacă o spui cu credinţă îţi orbeşte duşmanul? Beniamin se mulţumeşte cu trei galbeni şi întreabă din nou :

— Dar ce scrie în cartea kohanim ştii ?

— Nu ştiu, Beniamin.

— Atunci pleacă acasă, Zevi Aşer, de data asta pentru totdeauna şi lasă lucrurile să meargă de la sine.

Abia a ieşit Zevi Aşer şi pe uşă dă buzna Iakub Tchar. Aduce o gîscă, se aşază pe scaun, face o plecăciune şi începe :

— Nathan Beniamin, pe legea mea, sînt un biet calic, mai mult n-am de unde da. Dar am un duşman care mă jefuieşte şi mă distruge. Pune o vorbă bună pe lîngă Iehova ca să-l pedepsească pentru nemernicia lui. Să-l lovească o nenorocire, să asurzească, să-i arză casa cu copii cu tot. Cum vezi, nu-ţi cer decît un fleac. Pentru mine nu vreau nimic ; dau şi un galben, doi, mai mult nu pot, sînt un om sărman, trimite numai atotputernicului rugăciunea să curețe lumea de un pungaş.

— Ştii ce scrie în cartea tosefta ?

— Nu ştiu.

— Atunci du-te acasă, Tchar.

— Îţi dau trei galbeni, Nathan Beniamin, trei galbeni, numai să spui o rugăciune mică.

— Bine, Tchar, dar în cartea kohanim ştii tu ce scrie, ereticule ?

— Nu ştiu.

— Ei, atunci du-te acasă, Jakub Tchar, şi lasă lucrurile să meargă de la sine.

Şi se duse acasă Jakub Tchar. După plecarea lui, cizmarul Samuel îi spune lui Beniamin :

— Merg bine afacerile, Nathan.

— Iehova fie lăudat, Samuele. Dă încoace sticla cu *alaș* (rachiu dulce).

Și cei doi preacinstiți bărbați beau cu poftă din *alaș*, înfulecă ceapă, rîd și își zic unul celuilalt: „fiul lui David".

III

O săptămînă întreagă a așteptat Zevi Așer să vadă dacă Jakub Tchar orbește, iar Jakub Tchar aștepta cu nerăbdare ziua în care Zevi Așer avea să surzească, iar casa i se va preface în cenușă cu copii cu tot. De data aceasta nu mai era vorba de o dispută între talmudiști și caraiți. Acum era în joc gospodăria țăranului Govozda din satul Rozna. Amîndoi îl aveau pe Govozda la mînă, căci și unul și altul îi împrumutaseră parale. Dar iată că, deodată, în ciuda înțelegerii comune, Zevi Așer îl îmbătă pe Govozda și-i cumpără gospodăria pe o nimica toată. Cu ce s-a ales din treaba asta Jakub Tchar ? Tot cu nimic. Se înfurie la culme și se duse să-l caute pe Govozda :

— Am auzit, domnule, că te-ai lăsat tras pe sfoară de hoțul acela de Așer. Dumnezeu să mă ierte, dar ăsta e o adevărată lipitoare a norodului creștin. Dacă nu mă înșel, te-a îmbătat ?

— Adevărat, m-am îmbătat așa cum scrie la carte, ovreiule.

— Ei atunci află, prietene, că ai cîștigat. Să mergem la oraș, la tribunal. Contractul n-are nici o valoare, pentru că nu erai cu mintea trează.

Govozda se îmbătă bucuros și la Tchar, apoi începu să strige prin toată Zapustna cum i-au venit de hac, el și domnul Tchar, nătărăului acela de Așer. Iată deci un nou

prilej de dușmănie între cei doi coreligionari. Acum aș-teaptă unul să cadă năpasta pe capul celuilalt, iar în relațiile personale se comportă cît se poate de amical.

— Nu știu, dar parcă ți-a slăbit vederea, dragă Tchar.

— Da' de unde, Așer, nici vorbă, văd ca un vultur, dar mi se pare că trebuie să zbier la tine, de parcă n-ai auzi bine ?

— Iehova mi-e martor că aud mai bine ca în tinerețe, dragă Tchar.

Și se despart amîndoi bosumflați. Ciudat se mai roagă și acest Mesia, își zic în gîndul lor. Dar să mai aștepte încă paisprezece zile. Poate că pînă atunci rugăciunea va fi înălțată de cele zece șiruri de spirite bune pînă la Iehova. Nerăbdătorul Jakub Tchar se duse în grabă la Beniamin.

— Nathan Beniamin, îi spuse cu reproș, ți-am adus încă doi galbeni, mai roagă-te o dată lui Iehova pentru nenorocirea lui Așer.

Nathan Beniamin îi dădu asigurări că se va ruga cu urgența „abu", adică în așa fel ca rugăciunea lui să fie transmisă atotputernicului direct de îngerul Tașiș ; dacă ar face uz de altă urgență, mijlocitorul ar urma să fie îngerul Hasmal, care ar preda rugăciunea abia rîndului al șaptelea de spirite bune, Ophanilor, aceștia Serafimilor, care la rîndul lor o transmit Elohimilor. Dar pentru urgența „abu" e nevoie de lumînare.

— Mai dă un galben, Tchar, pentru lumînare.

Dar Tchar e om sărman, mai mult ca jumătate de galben nu poate să dea. Cel mult încă șaizeci și cinci de creițari.

— Dă și tu nouăzeci.

Nu poate, îngerul Chasmal are să se mulțumească și cu o lumînărică, căci el știe că afacerile merg prost. Mă rog, dă optzeci, mai mult nici un sfanț. Poftim și gata !

După plecarea lui, Beniamin și Samuel apucară sticla

de *alaş* şi traseră cu sete un gît mai zdravăn din rachiul acela dulce. În ultima vreme, o ţineau numai într-o beţie. De data aceasta se afumaseră înainte de lăsarea nopţii şi continuau să bea de zor, trăncănind întruna verzi şi uscate. Se întunecase cînd, deodată, ochii lor împăienjeniţi de atîta alcool începură să vadă pe diferite obiecte tot felul de îngeri — şi buni, şi răi. De pe dulap se strîmba la ei îngerul Erelsin, iar în dreptul uşii şedea Bue-Elohim. Lui Benamin i se năzări că o trage de mînă pe Lilitha, soţia lui Adam, cu care acesta, potrivit celor spuse de rabin, ar fi zămislit o sumedenie de diavoli ucigaşi de copii. Şi i se păru mai apoi lui Nathan Beniamin că-i vorbeşte Zefania, trimisul lui Iehova, da, da, trimisul neînduplecatului Iehova, care poruncise cîndva nimicirea în ţara Canaanului a tuturor acelora ce nu credeau în Moise, precum şi uciderea fără cruţare a femeilor şi copiilor filisteni. Neînduplecatul şi cumplitul Iehova îi vorbea acum prin glasul trimisului său Zefauia, mai marele peste păsări, potrivit talmudului şi cabalei : „Du-te şi dă foc casei lui Zevi Aşer..."

— Unde te duci, îl întrebă cu limba împleticită cizmarul Samuel ; încotro, fiul lui David ?

— Să dau foc casei lui Zevi Aşer, îi răspunse Beniamin şi ieşi, clătinîndu-se, pe uşă afară.

Şi bate Nathan Beniamin străzile Zapustnei, poticnindu-se la tot pasul printre căsuţele de lemn pipernicite, cînd deodată aude o voce tainică şoptindu-i : „Nu da foc casei lui Zevi Aşer ; aprinde casele goimilor necredincioşi şi în faţa lui Dumnezeu te vei bucura de cinste în vecii vecilor".

Şi iată-l pe Beniamin cum iese împleticindu-se din cartierul evreiesc şi în faţă îi apare îngerul Zadchiel.

— Îngere Zadchiel, strigă Nathan : cu care casă să încep ?

— Ce zbieri aşa, ovreiule ? îl întrebă îngerul Zadchiel şi-l înşfăcă pe Beniamin de gulerul caftanului.

Şi în clipa aceea, îngerul Zadchiel îşi schimbă înfăţişarea, privirea o are mai aspră, frumuseţea lui angelică parcă se topeşte precum nămeţii primăvara şi pe Nathan Beniamin îl strînge acum de beregată inspectorul de poliţie Zabulecki.

Nathan se împotriveşte cu desperare şi-l cheamă în ajutor pe îngerul Mihael : „Sugrumă-l pe goim“, aude el o voce din cer. Nathan ascultă, îl sugrumă pe inspector şi cîntă apoi cîntecul împăcăciunii.

Apoi veniră în goana mare doi gardieni şi dădură cu Nathan de pămînt ; dar Nathan aude de data asta glasul lui Iehova ; glasul atotputernicului care îi porunceşte să-i omoare pe cîinii necredincioşi. Şi loveşte cu picioarele în dreapta şi în stînga, şi strigă nişte cuvinte neînţelese în limba ebraică, face spume la gură şi cîntă cîntecul îngerului morţii. Dar pînă la urmă e tîrît la secţia de poliţie, unde e bătut măr, legat în fiare şi azvîrlit într-o celulă în care, spre marea lui mirare, dă peste Iakub Tchar, legat şi el fedeleş.

Cu o jumătate de oră mai devreme, acest om cunsecade fusese surprins de către Zevi Aşer pe cînd încerca să-i introducă în pod un ghemotoc de hîrtie aprinsă... Cu această hîrtie încinsă, el voia să ajute împlinirea de urgenţă a rugăciunii lui Nathan Beniamin.

Şi iată-i acum, cuprinşi de un îndemn subit, năpustindu-se unul asupra celuilalt, zgîriindu-se şi muşcîndu-se cu desperare, înnebuniţi de furie şi durere. În cele din urmă interveniră gardienii cu bastoanele şi-i loviră fără milă pînă căzură amîndoi în nesimţire.

A doua zi dimineaţă fură transportaţi la balamuc, unde şi unul şi celălalt afirmară despre ei că sînt Mesia, strigînd în gura mare numele lui Iehova, aşa cum se scrie, şi

chemîndu-i pe arhanghelii Mihael, Zefania, Chafniel, Usrael, Hàsmal și Tarais să vină să-i elibereze și să-i ducă înapoi în Zapustna, unde numai evreul Samuel, veșnic amețit de băutură, așteaptă întoarcerea Mesiei cu încredere și cu sticla de rachiu dulce gata pregătită.

DESPRE AUTORITĂȚILE VAMALE AUSTRIECE

În timp ce hoinăream prin împrejurimile Dresdei, mi s-a întîmplat o nenorocire: chiar la intrarea în oraș, am fost călcat de un tren accelerat, care m-a turtit în asemenea hal încît am zăcut mai bine de un an și jumătate la spital, pînă să mă dreagă la loc, oscior cu oscior. La început, hotărîsem să mă întorc înapoi la Praga după patru zile, dar iată că excursia mea la Dresda a ținut mai bine de optsprezece luni.

De altfel, soarta noastră, a tuturor muritorilor, e în mîinile zeilor. A mea însă, de data aceasta, a fost și în mîinile medicilor.

Arătam groaznic. Ce-a mai rămas din mine de la natură, nici pînă azi nu știu. Știu doar atît că optsprezece medici și cincizeci și doi de asistenți m-au reconstituit pe cale artificială. Și ce frumos! Apoi mi s-a dat un certificat în care se specifica din ce fel de piese am fost reconstituit, pentru a putea trăi ca infirm.

Rămăsese din mine, original, doar o parte din creier, ceva din stomac, cam vreo cincisprezece kilograme de carne proprie, jumătate de litru de sînge — în rest, totul era de împrumut, cu excepția inimii, dar și aceasta fusese încropită parte din a mea, parte dintr-o inimă de vită. Știința medicală își sărbătorea un adevărat triumf.

Învelișul meu era în întregime artificial. Lucrul acesta fusese și el consemnat în amintitul certificat. Cazul meu oferea un admirabil exemplu de modul în care știința medicală e în stare să facă din diferite piese un om nou, aidoma copiilor care înalță cetăți din cuburi.

Cînd mi s-a dat drumul din spital, m-am repezit pînă la cimitirul central, secția resturi omenești provenite din spitale, unde erau îngropate rămășițele mele, după care m-am dus la gară și cu primul tren am plecat la Praga, cu sentimentul că, între toți turiștii care au vizitat acest fermecător oraș, eu am tras cele mai mari foloase.

La Dečin, autoritățile austriece ne-au supus unui minuțios control vamal. În timp ce ne desfăceau geamantanele și cotrobăiau prin ele, privirea unuia dintre funcționari căzu asupra mea. Înfățișarea mea neobișnuită, de om încropit artificial, îi trezi, după cît se pare, bănuiala că un individ cu o privire ca a mea trebuie să facă cel puțin contrabandă cu zaharină. Într-adevăr, arătam ca un contrabandist zvîntat în bătăi.

— Luați-vă geamantanul, îmi porunci funcționarul, și poftiți cu mine în birou.

În birou îmi deschiseră valiza, scotociră prin ea temeinic, fără să găsească nimic suspect. Cînd iată că deodată unul dintre funcționari dădu, printre hîrtiile răvășite, de certificatul întocmit de spitalul din Dresda și semnat de cei optsprezece profesori și cincizeci și doi de asistenți.

— Ascultă, mi se adresă funcționarul, după ce cu toții cercetară certificatul, trebuie să te duci sus la șef. Așa nu poți intra în Austria.

Șeful vămii era un tip foarte pedant și vigilent în îndatoririle sale. După ce se zgîi la certificat, spuse :

— Care va să zică, în primul rînd, așa cum reiese din certificat, dumneata ai partea posterioară a craniului înlocuită cu o placă de argint. Argintul nu e marcat. Vei plăti deci o amendă de douăsprezece coroane. Care va să zică... o sută douăzeci de grame de argint... se aplică tarifele VI și VIII-b. Mda, potrivit paragrafului nr. 946 din regulamentul vamal, dumneata ai încercat să treci, cu premeditare, peste graniță, o cantitate de argint nemarcat. În cazul acesta amenda se triplează. Ai, deci, de plată de trei ori douăsprezece coroane ; adică treizeci și șase de coroane. Să vedem mai departe ! Care va să zică... taxa vamală pentru o sută douăzeci de grame argint... După rectificarea din 1902 a convenției internaționale (litera a, b și g) se aplică zece haleri de fiecare gram. Asta înseamnă... la o sută douăzeci de grame... douăsprezece coroane. Pe urmă, mai ai osul pulpei de la piciorul stîng înlocuit cu un os de cal. Cu alte cuvinte, contrabandă cu oase. Cum văd, amice, dumneata lovești pe la spate în comerțul austriac de oase animale. În ce scop porți în dumneata un os de cal ? Ca să poți umbla ? În cazul acesta, vom scrie în procesul verbal că folosești oasele de cal în scopuri profesionale. Hai, recunoaște singur, că nu te taie nimeni! Scopul profesional e ceva foarte frumos, dar de data asta, scumpe domn, n-ai nimerit-o, căci pentru tăinuirea transporturilor de oase animale în Austria se aplică amenzi mari. Vei plăti douăzeci și patru de coroane. Pe urmă, se mai spune în certificat că trei coaste ți-au fost înlocuite cu sîrmă de platină. Îți dai seama ce înseamnă asta ?

Care vasăzică dumneata intri cu platină în Austria ? Știi ce te așteaptă pentru treaba asta ? O amendă triplă ! Dacă cele trei sîrme cîntăresc douăzeci de grame, asta înseamnă o amendă de una mie șase sute cinci coroane. Ușurința dumitale e de-a dreptul condamnabilă. Dar ce văd aici ? Unul din rinichii dumitale, și anume rinichiul stîng, e înlocuit cu un rinichi de porc. Ei, scumpe domn, nu știu dacă ai cunoștință, dar importul de porci în Austria e strict interzis. Dispoziția se referă și la organele porcului, așa că, dacă vrei să ajungi în Boemia, rinichiul trebuie să rămînă în Germania.

Și întrucît nu m-am declarat de acord cu acest lucru, mă aflu de zece ani în Saxonia și aștept pînă cînd agrarienii — eu însumi fiind agrarian — vor îngădui importul de porci în Austria, ca să mă pot întoarce și eu acasă.

GREUTĂȚI CU CREAȚIA LITERARĂ

Astăzi condițiile de viață pentru literați sînt mult mai bune decît înainte de război. Scriitorul postbelic, dacă muncește cu sîrg și cheltuiește puțin, are întotdeauna atîția bani ca să-și poată plăti rațiile de făină, pîine, zahăr și tutun și își mai poate permite să meargă o dată pe lună la teatru. Dacă nu-i abstinent, și găsește în vin o desfătare, și dacă în gustul romului găsește un deliciu, astăzi își poate permite oricînd și oriunde să rămînă dator pentru aceste plăceri, căci și în această privință condițiile s-au

schimbat şi scriitorii se bucură acum de mai multă încredere şi de mai mult respect decît înainte de război.

Da, înainte condiţiile erau altele — şi, în legătură cu asta, am să vă povestesc cîteva întîmplări.

La Praga apărea odinioară revista „Praga veselă", pentru care scriam foiletoane umoristice. Trei foiletoane pentru două coroane, aşteptate de fiecare dată de cîteva guri flămînde şi însetate.

Într-o zi m-am dus cu şase foiletoane deodată. Editorul a refuzat să-mi plătească patru coroane, oferindu-mi în schimb un contract. Să-i scriu douăzeci de foiletoane pe care mi le plăteşte înainte, dar nu în bani, ci în natură. Dumnealui obţinuse, întîmplător, o partidă de ceasuri spre a le distribui sub formă de premii abonaţilor revistei. (Pe vremea aceea un asemenea ceas costa, în comerţ, două coroane.) Dumnealui nu-mi va socoti mai mult de două coroane bucata, iar eu puteam să ridic imediat paisprezece ceasuri — unul mi-l dădea în plus, ca să-i fie mai uşor la socoteală.

Am încheiat deci cu el un contract pentru douăzeci de foiletoane umoristice şi am ridicat de la editură paisprezece ceasuri. Afară mă aştepta un tînăr care scria versuri (cinci versuri pentru doi haleri).

— Ce să facem cu astea ? m-a întrebat poetul lipsit de simţ practic şi plin de idealuri, căci pe atunci mai existau idealişti.

— Le vindem prin cîrciumi.

Tînărul poet a roşit :

— Dacă nu izbutim să le vindem prin cîrciumi, le vindem prin bodegi, m-am grăbit eu să adaug.

— Eu unul nu merg cu dumneata să vînd aşa ceva, mi-a declarat junele, solemn ; dumneata ştii doar că sînt membru al Asociaţiei tinerilor literaţi Sirinx.

— Bine, i-am zis, de vîndut n-ai să vinzi, dar de însoţit mă poţi însoţi.

Şi ne-am dus. Mai întîi am intrat la Primasu, unde se întîlneau măcelarii, care purtau ceasuri grele de argint. Unul ne-a spus că ar fi dispus să cumpere un ceas de argint şi, în timp ce-l învîrtea pe cel oferit de noi, i-a rupt arcul, ca apoi, foarte mărinimos, să ne despăgubească pe fiecare cu cîte o halbă de bere. După aceea ceasul cu arcul rupt l-am vîndut cu treizeci de creiţari unui domn care a ţinut să declare că oricum e de furat.

Apoi ne-am dus peste drum la Šenflok, de unde am fost daţi afară cu menţiunea că sîntem nişte derbedei fără autorizaţie de a face comerţ ambulant.

Aşa stînd lucrurile, am pornit spre Vinohrady şi ne-am oprit mai întîi la Bătătura, unde am vîndut un ceas pe optzeci de creiţari unui student, care-l depusese pe al lui la muntele de pietate şi tocmai aştepta să-i vină taică-su din provincie.

După ce-am mai umblat noi un timp prin Vinohrady fără să vindem nimic, ne-am dus în cartierul al cincilea, pe atunci încă celebru înaintea apropiatei sale dispariţii şi, într-o cîrciumă deocheată, ni s-au furat două ceasuri. În altă bombă asemănătoare, s-a apropiat de noi un bărbat cu o şapcă turtită pe cap şi ne-a luat la întrebări — cine sîntem şi de unde sîntem. Apoi a scos din buzunar un carnet şi, uitîndu-se prin el, ne-a spus :

— Da, coincide.

Drept care, ne-a înşfăcat pe amîndoi de guler şi ne-a dus la direcţia poliţiei, unde am rămas pînă dimineaţa, deoarece editorul cu ceasurile nu era acasă.

Cînd, în sfîrşit, a doua zi editorul a venit să ne elibereze, dezvinovăţindu-ne de acuzaţia de furt — dumnealui s-a arătat atît de mărinimos, încît a cumpărat de la mine

restul de ceasuri pe jumătate de preţ : cu alte cuvinte pe cincizeci de creiţari bucata.

După ce mi-a plătit infima sumă, a ţinut să-mi spună pe un ton autoritar :

— Nu uita de cele douăzeci de foiletoane umoristice !

Cîteva zile mai tîrziu i-am adus două foiletoane şi dumnealui a avut grijă să-mi reamintească, de data asta pe un ton mai puţin categoric :

— Nu uita că-mi datorezi optsprezece foiletoane !

Le aşteaptă şi acum...

Sau alt caz : O revistă importantă îţi publică o lucrare. Noi, oamenii naivi, ne închipuim că vom căpăta banii de îndată ce ne vom prezenta la editură şi vom spune : „Ieri mi-a apărut o povestire, am venit să-mi încasez onorariul." Dar azi nu e acolo cutare, a doua zi cutare — veniţi mîine.

Şi cînd, în sfîrşit, ai ajuns la ghişeul casieriei unde urma să primeşti suma de cinci coroane şi douăzeci şi doi de haleri, ţi se pun în faţă, să zicem, şase coroane şi casierul îţi cere restul, uitîndu-se la tine ca la un tîlhar. Cum, de obicei, oameni ca noi n-aveau asupra lor nici un sfanţ, casierul lua înapoi cele şase coroane şi răcnea la tine cît îl ţineau bojocii : „Să veniţi cu bani mărunţi !" Iar tu te duceai să faci rost prin Praga de şaptezeci şi opt de haleri, ca să poţi căpăta cele cinci coroane şi douăzeci şi doi de haleri ce ţi se cuveneau de drept.

Azi, aşa cum am mai spus, e mult mai bine...

Şi cu editorii era bine pe atunci. Pentru o coală de autor ţi se ofereau treizeci şi două de coroane şi cînd cereai un avans ţi se dădea cu ţîrîita. Azi o coroană, mîine o coroană. Şi nu le-a fost deloc ruşine să cadă de acord cu tine atunci cînd ţi-a dat prin minte năstruşnica idee de a-ţi lua onorariul în cărţi pe care ţi le socoteau, fireşte, la

prețul de vînzare în librărie. Se înțelege că la difuzarea cărților pierdeai șaizeci și șase la sută din onorariu, dar erau atît de grijulii cu tine, încît îți spuneau : „Știți, noi v-am da bani, dar ne e teamă că i-ați risipi și nu v-ați mai alege cu nimic“.

Dacă voiai să obții pentru o lucrare un avans, trebuia să născocești cele mai gogonate minciuni. Împrejurările îl sileau pe literat să scornească tot soiul de lucruri neobișnuite și numai caracterul său plin de virtuți îl ocrotea pe bietul om să nu ajungă la Pankrác.

Odată, în dorința de a căpăta pentru o carte un avans de douăzeci și cinci de coroane, m-am văzut nevoit să inventez următoarele : l-am trimis pe prietenul meu Gustav R. Opočenský, cunoscut poet, să-i ducă editorului meu această scrisoare : „Preacinstite domn ! Chiar acum am fost călcat de o mașină și roata din față mi-a rupt un picior. Vă rog să-mi acordați un avans de douăzeci și cinci de coroane pentru cartea ce urmează să-mi apară“.

S-a înapoiat fără bani și cu răspunsul : „Explicați pentru ce aveți nevoie de aceste douăzeci și cinci de coroane“.

I-am răspuns : „Pentru cheltuieli legate de transportul meu la mine acasă“.

Mi-a venit cu următoarele : „Mașina salvării vă transportă gratuit“.

I-am scris : „Mașina salvării transportă numai la spitalul de medicină generală. Întrucît am insistat pentru tratamentul la domiciliu, a plecat.“

De data asta, Opočenský s-a întors radiind de bucurie. Adusese zece coroane și la scrisoarea mea următoarea mențiune : „Zece coroane vă ajung cu prisosință“.

Au fost vremuri de grele bătălii ce aparțin istoriei. Cu excepția unui singur caz, ce reflectă vremurile de altădată

şi care mă urmăreşte şi acum, cu atmosfera înfiorătoare ce domnea înainte de război.

În momentul de faţă editez cîteva cărţi (nu că mă laud, dar mie îmi plac foarte mult).

Una din ele o scot în regie proprie. *Peripeţiile bravului soldat Švejk,* — şi, în acest scop, întreprind o mare agitaţie publicitară în provincie. Un domn s-a arătat atît de amabil, încît s-a oferit să ia cu el, pentru librăriile din Budějovice, această carte care apare în fascicole. Despre călătoria lui cu caracter publicitar mi-a scris o lungă scrisoare, din care extrag următoarele :

„...Acum însă am fost la domnul librar Svatek, şi acesta mi-a spus că a primit o fascicolă de la Praga, pe care a salutat-o cu mare bucurie, aflînd astfel unde se găseşte domnul Hašek, căci domnul scriitor Hašek a încheiat cu el la 21 aprilie 1915 — pe cînd slujea ca teterist la Budějovice — un contract prin care se angaja să-i scrie foiletoane umoristice din armată, şi se mai angaja ca timp de zece ani să nu scrie asemenea foiletoane umoristice decît pentru domnia sa, adică pentru domnul Svatek... A fost, mă rog, în prizonierat şi, se înţelege, n-a putut să scrie, dar acum, de vreme ce se află aici, ar trebui să respecte contractul, în temeiul căruia va preda întreaga chestiune unui avocat spre a obţine satisfacţia cuvenită. Se miră foarte că domnul Hašek a uitat că timp de zece ani nu are voie să scrie pentru nimeni, decît pentru domnul Svatek. Ori, poate, puţin îi pasă dumnealui de toate astea şi se preface a nu şti că noi am preluat de la Austro-Ungaria aceleaşi legi şi paragrafe, pe care le avem şi acum... Şi m-a sfătuit pe loc să mă las păgubaş de această afacere, că, oricum, marfa va fi confiscată.

Se întoarce povestea cu ceasurile...

Pentru cincizeci de coroane amărîte, pe vremea cînd eram teterist, m-am vîndut, la 21 aprilie 1915, pe zece ani ca Faust. Persoana căreia m-am vîndut a avut grijă să mă ocrotească în toiul celor mai cumplite și mai crîncene bătălii.

Iar acum, vine să-mi ceară sufletul, prin intermediul avocatului.

Nici apa sfințită nu-mi mai ajută.

UN GĂSITOR CINSTIT

I

O trăsătură caracteristică fundamentală a omenirii este aceea de a nu restitui obiectele găsite. Față de obiectele găsite, omul e o ființă neobișnuit de slabă. I se lipesc de suflet și nu mai e în stare să se despartă de ele.

Pe de altă parte, e un lucru foarte obișnuit la om de a pierde adeseori cîte ceva; altminteri fraza introductivă și-ar pierde valabilitatea.

Chiar și pe vremea cînd nu existau ziarele și omenirea trăia într-o stare semianimalică, omul pierdea lucrurile la fel ca azi. Vînătorul preistoric pierdea securea și alte unelte de vînătoare care au fost găsite peste milenii, mărturie stînd numeroasele descoperiri aflate azi în muzee și în colecțiile particulare.

Odată cu avîntul culturii s-a simțit însă nevoia unei reglementări juridice a raportului dintre cetățeanul care a pierdut ceva și cetățeanul-găsitor.

Pentru ca povestea să nu aibă totuși urmări dureroase, a apărut mai tîrziu decizia cu privire la despăgubirea cinstitului găsitor. Cinstea se răsplătește cu zece la sută din suma găsită sau a valorii obiectului găsit și restituit în bună regulă păgubașului.

Eu personal am asistat, o dată, înainte de război, la un caz în care autoritățile nu au respectat cum trebuie — poate din necunoaștere — acea decizie referitoare la răsplata cinstiților găsitori de obiecte pierdute. Hoinărind într-o noapte prin Praga, am găsit pe strada Příkopy un bănuț de zece haleri și m-am dus numaidecît la direcția generală a poliției, unde am predat cinstit întreaga sumă inspectorului de serviciu, cerîndu-i ca numele meu să fie publicat în ziare și să mi se dea un haler recompensă.

Inspectorul de poliție s-a răstit la mine furios, spunînd că știe el cine sînt eu, și pe loc a poruncit : „La zdup cu el !"

Dimineața am fost dus la un domn de la etajul patru, acesta a întocmit cu mine un proces-verbal, ca apoi, în temeiul „prügelpatentului", să fiu condamnat la o amendă de cinci coroane și, în caz de nerespectare, la o detenție de 48 de ore. Am fost silit, firește, să accept a doua condiție, ca să cîștig și eu ceva pe seama statului, și astfel m-au ținut, pe mîncare și dormit, două zile la direcția a patra. Cu toate acestea, m-am jurat să nu mai restitui niciodată nimic, indiferent ce voi găsi. Din păcate, de atunci n-am mai găsit nimic altceva decît un prunc necuvîntător, abandonat într-un gang unde intrasem să-mi leg șiretul de la pantof. L-am lăsat în plata Domnului.

II

Anna Buklová, femeie de serviciu, domiciliată în cartierul Steršovice, se ducea dimineața la orele cinci să fiarbă rufele la o familie din Vinohrady, unde era angajată cu ziua. Trecînd peste linia de tramvai, în dreptul „Cruciaților“ dădu cu piciorul într-un obiect oarecare.

Fără voia ei observă obiectul și, cu spiritul ei de înțelegere înnăscut, își dădu seama că e vorba de un portofel de piele. Îl deschise și descoperi în el niște hîrtii la care nu se pricepea. Fiind de la natură o fire cumsecade și cinstită pînă în măduva oaselor, se duse numaidecît la direcția poliției și depuse obiectul în fața funcționarului de serviciu.

Cercetînd conținutul portofelului, funcționarul păli și, ridicîndu-se în picioare, îi spuse Annei Buklová, cu vocea tremurînd de emoție :

— Vă felicit, dumneavoastră ați găsit șapte milioane opt sute nouăzeci și șase de mii de coroane în cecuri, cu ordin de plată la Banca cehă. Vi se cuvine o recompensă legală de zece la sută, adică șapte sute optzeci și nouă de mii șase sute de coroane.

Anna Buklová se uită năting la funcționarul de poliție și repetă după el :

— Șapte sute optzeci și nouă de mii șase sute de coroane...

— Da, încuviință grav funcționarul de la poliție : șapte sute optzeci și nouă de mii șase sute de coroane ; luați loc, vă rog, să întocmim procesul-verbal.

— Conașule, pentru numele lui Dumnezeu, vă rog, lăsați-mă să plec acasă, izbucni pe neașteptate în hohote de plîns spălătoreasa Anna Buklová ; eu n-am nici o vină,

eu trebuie să mă duc să fierb rufele la Vinohrady. Zău, credeţi-mă, m-am împiedicat de el şi... atîta tot.

— Nu vă fie teamă, doamnă, e vorba doar de o simplă formalitate. O treabă ca asta trebuie să fie consemnată oficial. Povestea o să ajungă la bursa jurnalistică şi numele dumneavoastră o să fie publicat în ziare. Aşadar, cum vă numiţi ?

— Maica-ta Cristoase, conaşule, începu să răcnească Anna Buklová. Ce ruşine ! Mă scol dimineaţa ca o femeie cinstită şi seara să fiu dată la ziar. Sfîntă fecioară Maria, numai chinul ăsta îmi mai lipsea ! Trudesc de o viaţă ca un cîine, umblu de la Strešovice la Vinohrady, de la Vinohrady la Libeň şi spăl rufe, de la Libeň la Hlubočepy să fac curăţenie, bărbatul meu pileşte tot ce cîştig, copiii îmi umblă în zdrenţe, eu n-am decît ce se vede pe mine şi...

— Dar bine, scumpă doamnă, o linişti funcţionarul de poliţie, e de datoria mea să întocmesc acest proces-verbal; nu plîngeţi, vedeţi doar şi dumneavoastră că e vorba de milioane.

— Sfinte dumnezeule, continuă să urle Anna Buklová ; e vorba de milioane ! Ce vreţi de la mine ? Eu n-am făcut nimic. Auzi ce nenorocire, acum, la bătrîneţe ! Eu sînt bucuroasă dacă agonisesc un ban de cicoare pentru plozii mei amărîţi. Toate s-au scumpit acum, şi dacă le-aş cere boierilor de la Vinohrady o coroană în plus pentru săpun, m-ar azvîrli în stradă şi pe urmă ar trebui să umblu să caut alt loc de spălat rufe. Eu, de cînd mă ştiu, n-am avut parte de nimic bun, dar nici n-am înstrăinat niciodată nimic şi, vorba ceea, am spălat atîtea garnituri de zestre, care nici măcar nu mi-au fost date cu număr.

— Liniştiţi-vă, scumpă doamnă. E vorba totuşi de zece procente...

— Eu nu vreau să am de-a face cu nici un fel de protente, conaşule ; vă rog, vă rog frumos, lăsaţi-mă să plec acasă, bocea mai departe sărmana spălătoreasă ; eu, chinul ăsta, zău, nu-l pot îndura, simt că mă prăpădesc. Eu trebuie să fiu la şapte la Vinohrady, să nu mi se ardă rufele în cazan.

Funcţionarul de la poliţie se uită la ea furios şi, trîntind portofelul pe birou, izbucni :

— Gata, m-am săturat ! Cum te numeşti ?

— Anna Buklová, conaşule, piui cinstita femeie.

— Unde locuieşti ?

— La Strešovice, pe şosea.

— Numărul casei ?

— 67

— Născută ?

— Da, conaşule, născută, răposata maică-mea...

— Te întreb cînd te-ai născut.

— În şaptezeci şi doi.

— Unde ?

— Acasă.

— Unde acasă, în Praga sau afară ?

— Afară.

— Ei, drăcie, unde afară ?

— La Zaběhlice, lîngă Praga.

— Raionul ? Plasa ?... Dar ce-i cu dumneata, femeie, de te clatini aşa ! ? !

După ce fu readusă în simţiri, continuară întocmirea procesului verbal, care se încheie astfel :

— Aşadar, vreţi cele zece procente ? Vă rog să spuneţi cît se poate de clar.

— Ferească sfîntul, conaşule, eu nu vreau decît să mă lăsaţi să plec. Răposata maică-mea spunea întotdeauna : „Cu cinstea ajungi cel mai departe".

— Semnaţi procesul verbal.

— În numele Tatălui și al Fiului, suspină Anna Buklová și se iscăli îndelung.

III

La vreo patru ore după aceea, se prezentă la direcția poliției un tînăr amintind, ca înfățișare, de un american jefuit.

— Am simțit lipsa portofelului, începu el într-o germană stîlcită, — da, a portofelului meu de piele care, probabil, mi-a căzut din mînă azi-noapte pe o stradă necunoscută...

După ce menționă suma și cifrul cecurilor, se grăbi să adauge :

— Nu mă interesează atît banii, cît niște importante însemnări comerciale, referitoare la o achiziție ieftină de mațe de gîscă.

După ce fu întocmit procesul verbal de predare și i se aduse la cunoștință că cinstitul găsitor renunțase la recompensa legală de zece la sută, regele american al mațelor de gîscă spuse pe sub mustață :

— Well, refuzînd să-și noteze adresa Annei Buklová.

Ziarele de seară publicau coloane întregi despre o cinstită spălătoreasă care refuză să se îmbogățească.

IV

Anna Buklová fu transportată la spital, pe jumătate moartă, deoarece bărbatul ei o stîlcise în bătaie în aceeași noapte, după ce citise la circiumă ziarul de seară. De la

spital fu dusă la clinica de psihiatrie şi de acolo direct la balamucul din Bohnice.

EXEMPLU DIN VIAŢĂ

— O, nu, nici vorbă, tinere prieten, îi spuse domnul Williams, bancherul, tînărului ce stătea comod în fotoliul din faţa lui, cu picioarele întinse pe speteaza unui scaun. Nu, domnule Chawean, şi am să te rog să mă asculţi cu atenţie şi să încerci să înveţi cîte ceva. Aşadar, dumneata ai venit să-mi ceri mîna fetei mele Loty. Asta înseamnă că vrei să devii ginerele meu. În urmă cu cîteva clipe, la întrebarea mea dacă ai ceva avere, mi-ai răspuns că eşti sărac şi că toată averea dumitale nu însumează decît două sute de dolari.

Bancherul Williams îşi întinse picioarele pe masa în dreptul căreia se afla jilţul în care şedea, şi continuă :

— Dumneata afirmi că şi eu am fost cîndva sărac şi n-am avut nici măcar două sute de dolari. Nu tăgăduiesc acest lucru, dar îţi spun că la vîrsta dumitale dispuneam, de mult, de o sumă mult mai importantă. Şi asta, fiindcă am avut minte, ceea ce dumitale îţi lipseşte. Observ că te foieşti în fotoliu, nu te deranja, dar ţin să-ţi atrag atenţia că avem un servitor negru, vînjos şi corpolent. Fii bun, deci, şi ascultă-mă cu atenţie, şi caută să iei pildă din cele ce-ţi voi spune. La vîrsta de şaisprezece ani m-am dus în vizită la un unchi de-al meu în Nebraska. În dorinţa

de a cîştiga un ban, l-am convins pe acest unchi să îngăduie ca linşajul unui negru, care oricum trebuia să fie linşat, să aibă loc pe lotul lui de pămînt. Zis şi făcut: negrul a fost linşat pe pămîntul unchiului meu, dar cine a vrut să asiste la spectacol a trebuit să plătească o taxă, căci noi am avut grijă să împrejmuim locul cu un gard înalt. Taxa de intrare am încasat-o eu şi, după ce negrul a fost spînzurat, am umflat toţi banii şi, în aceeaşi seară, am luat-o din loc. Negrul spînzurat mi-a adus noroc. Cu banii aceia mi-am cumpărat un teren în Nord, după care am dat sfoară prin ţară că, în timp ce-l săpam, am găsit într-un loc anume un filon de aur. Aşa se face că am vîndut terenul pe un preţ foarte avantajos, iar banii i-am depus la bancă. N-are rost să mai pomenesc de faptul că, mai tîrziu, am fost împuşcat de unul dintre păcăliţi, căci glontele de revolver care mi-a străpuns osul de la mîna dreaptă nu mi-a adus decît un venit modest, de circa două mii de dolari, ca despăgubire pentru vătămarea corporală.

După ce m-am însănătoşit, am cumpărat cu toţi banii de care dispuneam nişte acţiuni ale unei societăţi religioase ce urma să construiască biserici în regiunile populate de indieni.

Societatea aceasta a ajuns în pragul falimentului şi a fost silită să ceară concordatul taman la o săptămînă după ce apucasem să schimb acţiunile religioase pe nişte bonuri pentru piei de vită, al căror preţ tocmai începuse să crească.

Aşa se face că am întemeiat o întreprindere de valorificare a pieilor de vită, care mi-a adus bănet cu carul, căci, mai tîrziu, am început să vînd pe bani gheaţă, în timp ce eu continuam să cumpăr pe credit.

Averea am depus-o la cîteva bănci din Canada, după care am cerut să fiu declarat în stare de faliment. Fireşte,

am fost închis, dar în timpul procesului am debitat atîtea năzbîtii și atîtea ciudățenii, încît medicii legiști m-au declarat tîmpit oficial, iar tribunalul m-a pus în libertate, nu însă înainte de a face pentru mine o chetă printre cei prezenți. Banii adunați mi-au ajuns numai bine ca să plec în Canada, la banii mei, depuși în bancă.

Altă dată, am fugit la San Francisco cu fata domnului Hamelt din Brooklyn, și astfel dumnealui a fost nevoit să mi-o dea de soție, nu de alta, dar eu l-am amenințat că voi trăi cu ea în San Francisco pînă cînd voi avea prilejul să trimit ziarelor senzaționala știre că fiica lui e mama unui copil din flori.

Vezi, domnule Chawean, așa am fost eu, în timp ce dumneata, la vîrsta dumitale, n-ai săvîrșit încă nimic din care să se poată trage concluzia că ai fi un om înțelept.

Spuneai adineauri că i-ai salvat viața fetei mele, cînd, nu de mult, în timpul unei excursii, s-a răsturnat cu barca în mare. Frumos, ce-i drept, dar pentru dumneata fapta asta n-a avut nici un efect practic, pentru că, așa cum singur ai spus-o, ți-a distrus o pereche de ghete nou-nouțe. Faptul că ești îndrăgostit de fiica mea nu înseamnă că eu să fiu amendat cu pedeapsa de a deveni socrul unui om ca dumneata, care nu are pic de minte în capul lui.

Văd că iar începi să te sucești în fotoliu, te rog să-ți păstrezi calmul și să răspunzi scurt la întrebările mele: Ai săvîrșit ceva în viața dumitale?

— Nu.

— Avere ai?

— Nu am.

— Dumneata îmi ceri mîna fiicei mele?...

— Da.

— Fiica mea te iubește?

— Mă.

— Bine. Îți pun o ultimă întrebare. Cîți bani ai asupra dumitale ?

— Patruzeci și șase de dolari.

— Perfect, am stat de vorbă cu dumneata mai bine de o jumătate de oră, în care timp mi-ai cerut un sfat într-o chestiune bănească. Îmi datorezi deci treizeci de dolari — un dolar minutul.

— Nu vă supărați, domnule Williams, încercă să protesteze tînărul.

— Nici un nu vă supărați, îi replică domnul Williams cu zîmbetul pe buze și, uitîndu-se la ceas, se grăbi să adauge — îmi datorezi treizeci și unu de dolari, s-a mai scurs un minut.

După ce înmărmuritul Chawean îi plăti suma cerută, domnul Williams i se adresă pe un ton plin de drăgălășenie :

— Și-acum, tinere domn, am să te rog să-mi permiți să-ți spun următoarele : Părăsește imediat casa mea, spre a nu mă vedea silit să pun să fii dat afară.

— Și fiica dumneavoastră ? întrebă junele pretendent, din pragul ușii.

— Nu-mi dau fata unui prostănac, îi răspunse domnul Williams. Părăsește casa mea, că de nu, vei avea plăcerea să-ți înghiți măselele...

— Frumos ginere aș fi avut, se adresă domnul Williams fiicei sale, după plecarea tînărului Chawean ; curtezanul ăsta al tău e un prostănac fără pereche, care nu va avea niciodată un pic de minte în capul lui...

— Cu alte cuvinte, interveni domnișoara Loty, nu are nici o șansă să devină soțul meu ?

— În asemenea condiții, categoric nu, răspunse domnul Williams, atîta timp cît nu-mi dovedește că e în stare

de o ispravă năstrușnică, nu are nici o șansă, absolut nici una.

Și domnul Williams îi istorisi fiicei sale povestea cu linșajul negrului pe lotul unchiului său, și-i mai relată întreaga discuție avută cu junele Chawean, drept care conchise :

— I-am spus, sper, destule, ca să-i fie de învățătură în viață.

A doua zi domnul Williams plecă într-o călătorie de afaceri.

Cînd, după o săptămînă, se înapoie acasă, găsi pe biroul lui următoarea scrisoare :

„Preacinstite domn !

Vă mulțumesc mult de tot pentru sfatul ce mi l-ați oferit acum o săptămînă într-o chestiune bănească. Pilda dumneavoastră m-a însuflețit în asemenea măsură, încît, în timp ce ați lipsit, mi-am îngăduit să plec cu fiica dumneavoastră în Canada, după ce v-am golit casa de toți banii și de toate hîrtiile de valoare.

Al Dumneavoastră,
Chawean".

Și un post-scriptum :

„Dragă tată !

Te rog să ne dai binecuvîntarea părintească, și, totodată, îți aduc la cunoștință că, negăsind cheia de la casa de bani, am fost siliți s-o spargem cu nitroglicerină.

A ta
Loty".

POVEȘTE DESPRE PORTRETUL ÎMPĂRATULUI FRANZ JOSEPH I

În orașul Mladá Boleslav trăia un papetar, pe nume Petiška. Respecta legile și locuia, de cînd se știa, peste drum de cazarmă. De ziua împăratului și cu prilejul altor sărbători naționale ale imperiului cezaro-crăiesc, atîrna de căsuța lui drapelul negru-galben și furniza cazinoului militar lampioane de hîrtie colorată. Vindea portretul maiestății sale Franz Joseph cîrciumarilor evrei din raionul Mladá Boleslav și posturilor de jandarmi din regiune. Ar fi furnizat el portretul monarhului și școlilor, dar portretele lui nu aveau dimensiunile aprobate de consiliul școlar teritorial. Așa i-a spus odată, la prefectură, inspectorul școlar cezaro-crăiesc.

— Îmi pare foarte rău, domnule Petiška, dar dumneavoastră vreți să mi-l livrați pe maiestatea sa mai lung și mai lat decît e prescris în decizia onoratului consiliu școlar teritorial, emisă în ziua de 20 octombrie 1891. Împăratul stabilit prin decizie e ceva mai scurt : 48 cm lungime și 36 cm lățime. Acestea sînt dimensiunile acceptate. Împăratul dumneavoastră măsoară 50 cm în lungime și 40 cm în lățime. Vă plîngeți că dispuneți de circa două mii de portrete ale monarhului. Să nu vă închipuiți că veți izbuti să ne vîrîți pe gît orice ciuruc. Portretul împăratului dumneavoastră e o marfă de cea mai proastă calitate și de o execuție rușinoasă. Arată ca și cînd monarhul nu și-ar pieptăna niciodată mustățile. Uitați-vă și dumneavoastră, nasul i l-au împroșcat cu prea mult negru și, colac peste pupăză, maiestatea sa se mai uită și sașiu.

Întorcîndu-se acasă, domnul Petiška îi spuse soţiei sale, plin de indignare :

— Află că am feştelit-o cu bătrînul nostru monarh.

Şi asta se întîmpla înainte de a izbucni războiul. Pe scurt, două mii de portrete ale maiestăţii sale i-au rămas domnului Petiška agăţate de gît. La izbucnirea războiului, în inima domnului Petiška a încolţit o uriaşă bucurie, însoţită de marea speranţă, că, în sfîrşit, va izbuti să se descotorosească de marfa cu pricina. Şi, astfel, a atîrnat portretele bătrînului însetat de sînge în prăvălia lui, cu următoarea inscripţie :

„Achiziţie avantajoasă, Împăratul Franz Joseph I cu 15 K."

A vîndut şase bucăţi. Cinci la cazarmă, pentru ca afişele litografiate ale ultimului dintre Habsburgi să-i însufleţească pe rezervişti în cantina regimentului, iar unul a fost cumpărat de bătrînul tutungiu Šimr. Acest înflăcărat patriot austriac s-a tocmit la sînge, obţinînd portretul cu numai douăsprezece coroane, ca pînă la urmă să spună că, oricum, întreaga afacere e o tîlhărie fără pereche.

Războiul continua, dar maiestatea sa tot nu se vindea ca pîinea caldă, în ciuda faptului că domnul Petiška recursese şi la reclama gazetărească, comandase texte speciale şi-l anunţase pe înălţatul monarh în „Politica naţională" şi în „Glasul poporului": „În aceste vremuri de grea cumpănă, portretul greu încercatului monarh la preţul de 15 K nu trebuie să lipsească din nici o casă de patriot ceh".

În loc de comenzi, domnul Petiška se trezi cu o citaţie, în care i se cerea să se prezinte de urgenţă la prefectura judeţului, unde i se atrase atenţia ca pe viitor să evite în anunţurile sale publicitare cuvintele „vremuri de grea cumpănă şi greu încercatul monarh". În locul lor să folosească, de pildă, cuvintele : vremuri glorioase şi victoriosul

monarh. Așa se face că domnul Petiška publică următorul anunț : „În aceste vremuri glorioase, portretul victoriosului nostru monarh, la prețul de 15 K, nu poate să lipsească din absolut nici o casă de patriot ceh". Zadarnic însă. În loc de comenzi primi doar cîteva scrisori grosolane, în care niște expeditori anonimi îl sfătuiau cu toată sinceritatea să-l spînzure pe înălțatul monarh acolo unde și împăratul se duce pe jos ; și din nou fu chemat la prefectura județului, unde comisarul de serviciu îi atrase atenția că e dator să urmărească rapoartele biroului de corespondență cezaro-crăiesc și, în funcție de acestea, să se conformeze în redactarea anunțurilor sale publicitare.

— Inamicul este în Ungaria, stăpînește Lvovul, a ajuns la Přemysl și astea, domnule Petiška, nu pot fi numite vremuri glorioase. Din pricina unor astfel de anunțuri ați putea ajunge la Hradec, în fața curții marțiale a diviziei.

Domnul Petiška îi făgădui domnului comisar că va fi foarte prudent și, în consecință, alcătui următorul anunț : „15 K sacrifică bucuros fiecare ceh, ca să-l poată atîrna în casa lui pe bătrînul nostru monarh".

Publicațiile locale îi refuzară anunțul :

— Îți dai seama ce faci, omule ? îi spuse unul dintre administratori. Vrei să ne împuște pe toți, pînă la unul ?

În această situație, domnul Petiška reveni acasă foarte iritat. În fundul dughenii zăceau grămadă pachetele cu portretul împăratului. Izbi în ele cu piciorul, dar în aceeași clipă se înfioră de gestul său necugetat. Se uită cu grijă în jurul lui și se liniști constatînd că nu-l văzuse nimeni. Melancolic, se apucă să șteargă pachetele de praf și, cu acest prilej, constată că unele sînt jilave și năpădite de mucegai. Într-un colț al papetăriei se tolănea un motan negru. Nu încăpea nici o îndoială asupra celui ce se făcuse vinovat de igrasia pachetelor. Ca să șteargă orice suspi-

ciune, motanul începu să toarcă. Domnul Petiška azvîrli după el cu măturoiul și calina vietate amuți. Papetarul dădu buzna în casă, ca o vijelie, și se răsti furios la soția sa :

— Jigodia asta trebuie să dispară din casa noastră. Cine o să mai cumpere un împărat pe care-l necinstește un cotoi nenorocit ? Înălțatul nostru monarh a mucegăit. Va trebui să-l uscăm. Trăsni-l-ar să-l trăsnească de ticălos!

Somnul de după-amiază, în timp ce soția sa se afla în prăvălie, fu pentru domnul Petiška foarte agitat. Visă că veniseră jandarmii să-l ridice pe motanul negru ca să-l ducă la tribunalul militar. Pe urmă visă că, amîndoi, fuseseră condamnați la moarte prin spînzurătoare și cel dintîi avea să fie spînzurat motanul. Iar el, Petiška, arunca în fața onoratei curți cuvinte cumplite, defăimătoare. Striga și țipa îngrozitor și o vedea lîngă el pe soția sa care-i spunea pe un ton de reproș :

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce tot vorbești aici ? Vezi, ai grijă să nu te audă cineva !

Domnul Petiška se trezi din visare și soția îi spuse cu emoție, tremurînd din tot corpul, că între timp încercase să-l usuce pe maiestatea sa în grădină, dar niște pușlamale s-au apucat să tragă la țintă cu pietricele în portretul lui, așa că împăratul arată acum ca un ciur.

Au mai fost constatate și alte pierderi. Pe unul dintre portretele monarhului, care se usca pe iarbă, s-au așezat găinile și au digerat acolo boabele consumate, apoi mulțumită rapidității aparatului lor digestiv au pictat mustățile împăratului, colorîndu-le în verde. Două portrete au fost sfîșiate și înghițite de cîinele măcelarului Holečka — un pui de Saint Bernard lipsit de experiență, care habar n-avea de paragraful nr. 63 al codului penal. Dar cîinele avea asta în sînge. Cu un an în urmă, mama lui a trebuit

să fie lichidată de hingheri, deoarece devorase pe cîmpul de exerciții drapelul regimentului 36 cezaro-crăiesc.

Domnul Petiška era în culmea nefericirii. Seara, la cîrciumă, se apucă să spună ceva despre o achiziție avantajoasă și despre necazurile lui din pricina maiestății sale, dar din toată vorbăria lui reieși că de aia privește guvernul de la Viena cu neîncredere țările cehe, pentru că cehii nu cumpără de la firma František Petiška din Mladá Boleslav portretele monarhului cu cincisprezece coroane bucata.

— Dați-l mai ieftin, îi spuse cîrciumarul la despărțire — sînt vremuri de restriște ! Hořejšek vinde batoza cu aburi cu trei sute de coroane mai ieftin ca anul trecut, la fel e și cu împăratul.

Așa se făcu că domnul Petiška scrise cu mîna lui această reclamă, pe care o plasă în vitrina întreprinderii sale. „Ținînd seama de criza economică, vînd o cantitate mai mare din superbele portrete ale maiestății sale cu zece coroane în loc de cincisprezece coroane."

Și din nou se așternu liniștea în dugheana lui.

— Ei, cum merge cu împăratul ? îl întrebă după timp același cîrciumar.

— Prost, îi răspunse papetarul, oferta mare, cererea inexistentă.

— Știți ce, îi șopti confidențial cîrciumarul, căutați să-l vindeți cu orice preț, pînă nu va fi prea tîrziu.

— Nu, eu mai aștept, spuse hotărît domnul Petiška.

Și astfel, pe portretul maiestății sale se tolănea și își făcea mendrele mai departe neobrăzatul motan negru. Peste o jumătate de an prinseră mucegai pînă și pachetele

aflate jos de tot, pe duşumea. Austriecii se „desprindeau" de inamic în aşa-zisa retragere strategică, şi tot imperiul cezaro-crăiesc nu mai făcea nici cît o ceapă degerată.

Aşa stînd lucrurile, într-o bună zi domnul Petiška puse mîna pe hîrtie şi creion şi socoti. Şi, cu inima încărcată de durere, constată că de îmbogăţit oricum nu se va îmbogăţi, dar dacă l-ar vinde pe împărat cu două coroane tot îi va rămîne un cîştig de o coroană la fiecare bucată.

Zis şi făcut. Şi întocmi, tot cu mîna lui, o reclamă eficientă. Atîrnă în vitrină un portret sub care scrise :

„Acest bătrîn monarh se vinde numai cu două coroane în loc de cincisprezece".

Tot oraşul s-a perindat în ziua aceea prin faţa prăvăliei domnului Petiška, ca să vadă cum au scăzut, aşa, deodată, şi atît de vertiginos, acţiunile dinastiei habsburgice.

Iar noaptea veniră să-l viziteze pe domnul Petiška jandarmii, după care totul merse cît se poate de repede. Închiseră prăvălia, iar pe patron îl arestară şi-l trimiseră în faţa curţii marţiale, învinuit de tulburarea liniştii şi ordinii publice. Asociaţia militarilor în retragere îl excluse apoi din rîndurile ei în cadrul unei adunări extraordinare.

Domnul Petiška se alese cu treisprezece luni de temniţă grea. De fapt trebuia să i se dea cinci ani, dar s-a bucurat de circumstanţe atenuante pentru faptul de a fi luptat cîndva pentru gloria împăratului la Custozza. Iar pacheţele cu portretul împăratului sînt păstrate, deocamdată, în depozitul tribunalului militar din Terezin, aşteptînd ceasul eliberării, cînd, o dată cu lichidarea Imperiului austro-ungar, se va găsi un comerciant întreprinzător care să împacheteze în ele cvarghelul, o brînză fermentată urît mirositoare.

PĂȚANIILE DOMNULUI HURT

La începutul mobilizării generale, împăratul Franz Joseph l-a tîrît în vîltoarea războiului și pe domnul Hurt, comerciant, proprietar al unei băcănii, undeva în cartierul Žižkov. L-a scos din cuibul lui așa cum scot ștrengarii neastîmpărați puișorii de graur din culcușul lor. L-au scos dintre lăzile de brînză și unt, dintre sticlele de gaz, dintre sacii cu cafea și coșurile de lămîi; l-au luat de la cornetele lui și de la căpățînile de zahăr și l-au expediat în Galiția. Domnul Hurt însă nu era în stare să priceapă treaba asta nici în ruptul capului. El știa una și bună: dacă ajungea cu cineva în conflict, îl înjura de mama focului și cu asta basta. Cuțitul îl folosea la tăiatul pîinii și al salamului. Acum căpătase baionetă, carabină, o sută douăzeci de cartușe și pe deasupra mai avea și speranța că undeva, pe întinsele cîmpii ale Galiției, va fi sfîrtecat în două de o grenadă. Și, colac peste pupăză, înainte ca trenul de campanie să-i fi transportat pe eroi spre nefericitele coclauri, căpitanul le ținuse o cuvîntare patriotică de toată frumusețea, pe care o încheiase cu o frază foarte promițătoare: „Doar n-oți fi vrînd să trăiți aici o veșnicie?“

Și rostind aceste cuvinte, domnul căpitan se uitase cu atîta insistență la domnul Hurt, încît acesta nu găsi nimic mai bun de făcut decît să ducă mîna la chipiu, să salute și așa, din senin, să curme vorbele domnului căpitan: „Cu respect vă raportez că nu vreau să trăiesc aici o veșnicie“.

Pe chestia asta i s-a făgăduit solemn că, după război, va fi pus în lanțuri. Cînd au ajuns în Galiția, domnul Hurt

s-a îmbolnăvit de dizenterie. Zile în șir a petrecut frecventînd latrinele de campanie, cu sentimentul curat că toate astea le face pentru binele majestății sale, împăratul Franz Joseph.

După ce-l lecuiră de pîntecăraie, medicii îl expediară din nou pe cîmpul de bătălie. La primul atac se alese cu piciorul găurit de un glonte și cu acest prilej sanitarii îi șterpeliră ceasornicul. La infirmerie, în timp ce-l bandajau, medicul de serviciu îi spuse că povestea asta e un fleac.

O lună și jumătate a zăcut apoi domnul Hurt la spital, unde a căpătat zilnic zece țigări sport și o tabletă de ciocolată de zece haleri, în dar. După aceea, spitalul de campanie l-a trimis să se refacă printre convalescenții din Ungaria. Acolo ungurii l-au împroșcat cu sudălmi, făcîndu-l „porc de Boemia“, din care cauză, în patru zile, a plecat din nou pe poziții cu primul batalion de marș. Și din nou s-a abătut asupra lui norocul, de data asta sub forma unei schije de grenadă care i-a smuls o bucată de ureche. Despre povestea asta ați citit, poate, în ziare. La infirmerie a dat peste un medic de stat-major, foarte zelos, care i-a cusut o altă ureche, tăiată caldă de la un plutonier-major muribund, ce slujise în formațiile „deutschmeșterilor“ vienezi.

La trei săptămîni după aceea, domnul Hurt și-a săpat alt adăpost, ca să-și ferească tărtăcuța de gloanțele rusești și, în sfîrșit, a început să priceapă ce este războiul ; dacă treburile vor merge tot așa, pînă la urmă se va alege cu capul unui ostaș din gărzile prusace. Apoi a venit pentru el și ziua cea mare, o zi într-adevăr memorabilă. Într-o după-amiază stăteam cu toții în tranșee și citeam ordinul de zi pe armată, din care reieșea că cehii au, în Austria, școli. Domnul Hurt știa acest lucru, dar nu înțelegea prea

bine ce legătură are şcoala cu dizenteria lui, cu plămînii lui găuriţi, cu urechea ruptă şi cu cea nouă cusută de isteţul medic militar. Pe urmă i s-a dat cafea neagră cu rom, şi, în clipa următoare, s-a produs un fel de agitaţie urmată brusc de o comandă energică — un ostaş din trei bătea în retragere. Cînd s-a dezmeticit, domnul Hurt şi-a dat seama de trista realitate. Brigada lui se desprindea de inamic — unul din trei! —, iar restul companiei, din care făcea şi el parte, trebuia să rămînă pe loc, să deschidă focul şi să ţină piept inamicului pînă cînd... Dar n-a apucat să meargă cu gîndul pînă la capăt, căci explicaţiile cuvenite i-au fost date de cadetul Holava, printr-o frază scurtă, de o neasemuită frumuseţe: „Iar noi trebuie să rămînem aici şi să ne lăsăm ucişi pînă la unul."

Cînd vacarmul a amuţit de-a binelea, a răsunat din nou, după multă vreme, acelaşi glas al zelosului cadet Holava: „Băieţi, fiecare dintre voi mai trebuie să capete cîte o sută de cartuşe! Dar, ştiţi ce, eu aş zice să lăsăm toată povestea baltă şi să ne culcăm... Dacă stăm cuminţi şi nu tragem, ne lasă şi ei în pace, şi am scăpat cu toţii de belea".

Povestea asta i-a convenit de minune domnului Hurt. Cît timp a dormit, nu mai ştie, ştie însă că a auzit deodată un strigăt asurzitor — „ura" din faţă, „ura" din spate — şi, înşfăcînd la iuţeală puşca, a ieşit din adăpost.

Pe neaşteptate, se iveşte lîngă el un soldat rus cu baioneta la armă şi, spre marea lui mirare, îi spune în cehă, cu o voce ce trăda bunătatea desăvîrşită: „Azvîrle, mă neghiobule, mesteacănul ăla, că de nu îţi cîrpesc una, de-o să mă ţii minte toată viaţa..."

Iar domnul Hurt, ori de cîte ori povestea despre vremurile petrecute în captivitate, începea întotdeauna cu aceste cuvinte „aşa se face că am azvîrlit mesteacănul şi

ne-am dus amîndoi în Rusia... La un moment dat îl ajung din urmă pe cadetul Holava și-i spun : Care va să zică am picat prizonieri, și el îmi răspunde : Păi asta se înțelege de la sine ; de trei luni tot aștept să mi se întîmple *necazul* ăsta..."

În captivitate domnul Hurt a dus-o bine. Ca specialist, a ajuns numaidecît la bucătăria lagărului și gătea pentru prizonieri potrivit prescripțiilor în vigóare, iar pentru el potrivit amintirilor de-acasă : rinichi și limbă cu boia de ardei și multe, multe alte bunătăți. S-a îngrășat îmbucurător și a născocit un nou fel de gulaș. Și cînd au sosit vremurile acelea mărețe, cînd cancelaria batalionului și barăcile din lagărele de prizonieri au devenit centre ale mișcării noastre revoluționare împotriva Austriei, domnul Hurt a continuat să gătească pentru el gulaș, rinichi și limbă cu boia de ardei, și se rotunjea mereu. Cînd venea vorba de vechea „șandrama" cu dungi negre și galbene și de „menajeria" de la Schönbrunn, domnul Hurt obișnuia să spună, firește cu gura plină : „Da, eu sînt ceh".

Învîrtea mai departe în tingire rinichii și gulașul cu fidea. Și cînd toate manifestările din lagărele de prizonieri au prins contur și s-au cristalizat în cuvintele „rezistența împotriva Austriei", domnul Hurt a căzut pe gînduri.

Într-o zi a trecut prin fața cancelariei și a intrat în vorbă cu noi. Zice el, cu o voce jalnică : „Am auzit că vreți o armată cehă. La treaba asta trebuie să cuget adînc. Uitați-vă la mine, eu sînt, ca să zic așa, un bun patriot ceh, dar vedeți, sînt un om mai în etate, care s-a deprins cu ordinea și disciplina. Dimineața mă scol, îmi fac cafeaua, o cafea bună, veritabilă, se găsește la debarcader, laptele mi-l aduc babele din sat, un lapte gros, gălbui, face un caimac strașnic ; pe urmă îmi cumpăr o bulcă, fină-finuță din făină albă-albișoară... Pentru gustarea de la zece îmi

prepar și eu o bucățică de limbă. O tai frumos din botul porcului, o curăț, îi dau un clocot, o jupoi de pieliță, prăjesc în untură o cepșoară, înăbuș cartofiorii, înăbuș și limba, o presar cu făină și gata sosul. Mă înțelegeți, eu, ca să zic așa, sînt un bun patriot ceh, dar asta să nu-mi cereți. Știți, eu trebuie să mă dreg. La prînz îmi fac o supă groasă ca uleiul, aleg apoi o bucățică de carne slabă și lîngă ea pun o sfeclă roșie murată, și ce să vă mai spun, e ca vinul, da, ca vinul. Iar seara, știți, gulașul acela cu fidea. Da, și pe urmă, sînt ca un nou-născut. Nu, nu rîdeți de mine, ăsta-i adevărul, eu sînt un bun patriot ceh și tocmai de aceea trebuie să mă dreg.

La un moment dat m-a luat pe după umeri și m-a tras într-o parte: „Știi, mi-a spus el cu o voce tînguitoare, eu nu pot, nu, eu nu merg și nici nu voi merge cu voi, pentru că mai am și alte motive. Uite, de pildă, înainte de a mă înhăța dumnealor la militărie, eu mi-am cumpărat o mobilă nouă. Dacă nu cîștigăm războiul, aș fi nevoit s-o mut în Rusia și mobila s-ar roade și s-ar strica. Căci, vorba ceea, e totuși o distanță! Nu-i așa? Și să-ți mai spun una, dar asta să rămînă între noi. Dacă ar afla că merg împotriva împăratului, dumnealor mi-ar vinde-o la licitație, cu darabana. Da, mi-ar vinde și patul și dulapul — un pat de toată frumusețea, cu saltele de lînă și cu arcuri de oțel, și un bufet cu oglindă. Iar dacă învingem, vin acasă și n-am unde pune capul, nici unde-mi ține hainele... Și mobila e nouă, nou-nouță...

„Într-adevăr nou-nouță!! a strigat el în urma mea, după ce i-am ars una după ceafă și am plecat. Da, dumneata mă pocnești și nu vrei să mă crezi, dar să știi că și chiuveta e nouă-nouță, pentru numele lui Dumnezeu!"

A doua zi, am instalat la bucătăria batalionului alt bucătar. După ce s-a mutat din castelul său și de la a sa

„masă-aşterne-te" într-o baracă ungurească, domnul Hurt s-a simţit deodată zdrobit. Nu era în stare să priceapă nici în ruptul capului că rinichii, gulaşul şi limba cu sos de boia nu se vor întoarce niciodată pe masa lui, şi că toată povestea n-a fost decît un vis frumos, din păcate, scurt de tot...

O singură dată şi-a mai revenit el un pic, atunci cînd a primit din Austria — prin intermediul delegaţiei unei ţări neutre — o uniformă nouă şi o rublă şi jumătate. Atunci a prins grai şi a declarat că vom fi spînzuraţi. S-a ales pe chestia asta cu zece zile de post cu apă şi pîine. Pe urmă multă vreme nu ne-a mai fost dat să auzim de el. Pînă cînd, într-o zi, ne-a sosit dintr-un sat învecinat vestea că jandarmul călare din localitate reţinuse undeva, pe o luncă, un austriac care umbla prin iarbă în patru labe; la întrebarea jandarmului ce face acolo, austriacul i-a răspuns că paşte şi că e de vînzare pe o rublă şi jumătate. Austriacul nu era nimeni altul decît domnul Hurt.

UN TRĂDĂTOR AL NAŢIUNII LA CHOTĚBOR

Într-un colţ al restaurantului Panský dům (Casa domnească) din Chotěbor poate fi văzut în fiecare zi, stînd singur la o masă, un bărbat mai în vîrstă. Nimeni nu-i adresează un cuvînt, nimeni nu-l bagă în seamă. Din cînd în cînd, omul acesta încearcă să se amestece în vorbă, dar cei cărora li se adresează scuipă cu scîrbă şi nici nu se gîndesc să-i răspundă. Pe fruntea lui, dacă-l privim din

profil, putem distinge semnul lui Cain. Cîndva acest bărbat a trădat națiunea cehă. Numele trădătorului este Jan Pavlíček, de profesie agricultor din Sviny. Istoria acestei trădări e de-a dreptul zguduitoare și ea datează de pe vremea cînd poporul ceh, trezit la conștiința națională, organiza prin anii șaizeci și opt faimoasele manifestări și tabere populare. Așadar, în acele vremuri de nestăvilit entuziasm, bătrînul Jan Pavlíček a săvîrșit o faptă care aruncă, pînă în zilele noastre, lumina mohorîtă a trădării asupra propriei sale persoane și a urmașilor săi.

Și astăzi, ori de cîte ori amintirea îl poartă înapoi spre acele vremuri de pomină, lui Pavlíček îi tremură bărbia, ca la moșnegii din povestirile lui Rais *.

S-au scurs de atunci mulți ani, dar el își dă seama că încă n-a spălat rușinea trădării de care s-a făcut vinovat față de întreaga națiune cehă, atunci cînd banderia ** cobora din Chotěbor, îndreptîndu-se spre Časlav, unde era organizată tabăra populară.

Vremurile acelea s-au dus ! După entuziasmul anului șaizeci și opt spiritele s-au potolit. I-a urmat apoi politica pozitivistă, cu toată șubrezenia ei, și totuși Jan Pavlíček mai stă și acum în colțul lui de la Panský dům și, indiferent de făgașul pe care se îndreaptă politica cehă, tot mai simte rușinea trădării de care s-a făcut vinovat atunci cînd, în șarabana frumos împodobită cu draperii în culorile naționale, mergea cu Omladina *** din Chotěbor la tabăra poporului de lîngă Časlav, gonind pe șoseaua ce duce spre Libice nad Doubravkou, unde urma să li se alăture și cei din Libice.

---

* Karel V. Rais (1859—1926), prozator ceh, autorul unor romane și povestiri inspirate din mediul rural.

** Alai călare, care însoțește căruțele la festivitățile populare.

*** Organizație a tineretului ceh din epoca respectivă.

Mai trăiesc şi acum la Chotěbor martori oculari, care vă pot povesti că în ziua cu pricina, înainte de-a porni la drum, Jan Pavlíček a înfulecat o porţie zdravănă de mazăre uscată, a băut cu nădejde o cană de zer, după care a mai tras pe gît o halbă de bere de Chotěbor.

Nu ştiu dacă pe-atunci berea de Chotěbor era tot atît de grozavă ca acum, dar dacă era, apoi e cazul să exclamăm : „Sărmane Jan Pavlíček !"

În vremurile acelea, deci, de nestăvilit entuziasm, cînd întreaga gamă a purgativelor moderne nu era cunoscută încă, tu, sărmane Jan Pavlíček, ai băut din berea princiară de Chotěbor !

Unde mai puneţi entuziasmul, înflăcărarea şi, pe deasupra, hurducăturile căruţei trase de cai buieştri împodobiţi cu panglici tricolore, care goneau de zor, purtîndu-i pe participanţii la marea sărbătoare pe şoseaua ce coboară spre Libohaj !

Entuziasmul lui Jan Pavlíček era de nedescris. El fu, de altfel, primul care intonă *Hej Slované* *, şi cîntecul prinse a se răspîndi în după-amiaza aceea liniştită prin valea Doubravkăi. Dar iată că, deodată, Jan Pavlíček amuţi şi căzu pe gînduri.

— La toţi dracii ! mai apucă să spună şi, în timp ce toţi ceilalţi cîntau de zor *Zadarnică-i faţă de noi mînia voastră !* ** Jan Pavlíček se apucă cu mîinile de burtă.

O baladă scoţiană cîntă povestea cavalerului Orfang Chart, care, ros de remuşcări, sare din căruţă în plină viteză şi se ascunde într-o dumbravă.

Pe aici dumbrăvi nu mai erau. De-a lungul şoselei se înălţau doar cîţiva stejari singuratici, ultimi mohicani, vestigii ale întinselor dumbrăvi de odinioară de la poalele munţilor Železny.

---

* Cîntec al panslaviştilor cehi.

** Vers din cîntecul *Hej Slované*.

Aidoma cavalerului Orfang Chart, Jan Pavlíček făcu un salt spectaculos și își căută refugiu în spatele unui stejar stufos.

La cincizeci de pași de stejar, căruța opri brusc și conducătorul expediției aruncă privirea înapoi. În aceeași clipă se făcu alb ca varul și strigă :

— Dumnezeule Cristoase, fraților, veniți după mine !

Sări din căruță, ceilalți după el, și cu toții o porniră în pas alergător spre stejarul cu pricina.

Prea tîrziu însă... Jan Pavlíček se ridicase din nou în picioare și de pe fața lui se risipise orice umbră de tristețe. Deodată, însă, conducătorul expediției îl prinse de umăr și, arătînd în sus, spre falnicul stejar, spuse glacial :

— Citește !

Uluit, Jan Pavlíček citi, cu ochii holbați, inscripția de pe tăblia bătută în trunchiul copacului : „Sub acest stejar s-a odihnit Jan Žižka pe vremea cînd se îndrepta cu oștile sale spre Přibyslav".

Jan Pavlíček fu cît pe-aci să cadă grămadă, dacă nu-l țineau ceilalți.

— Trădătorule ! îi spuse conducătorul expediției. Nu meriți să faci umbră acestui pămînt. Întoarce-te la Chotěbor ! Cu noi nu mai poți merge.

Și, în timp ce căruța împodobită sărbătorește gonea spre Libohai, Pavlíček își tîra alene picioarele înapoi spre Chotěbar, iar în urma lui răsuna cîntecul :

Noi sîntem războinicii Domnului...

Numai stejarul sub care odinioară poposise Žižka, pe vremea cînd se îndrepta cu oștile spre Přibyslav, părea că a înțeles gravitatea trădării de care Pavlíček se făcuse vinovat față de întreaga națiune și față de istoria noastră. Își scutură zdravăn crengile și cu ghinda lui presără pămîntul din jur, pînă cînd acoperi cu generozitate tot ceea ce era legat de trădarea lui Pavlíček.

Am stat de vorbă cu bătrînul domn Pavlíček și cu acest prilej i-am amintit și de istoricul stejar sub care se odihnise cîndva Žižka. Pavlíček sorbi îndelung din paharu-i cu bere, apoi spuse :

— De odihnit s-a odihnit, asta o știm, dar cine știe cum s-a odihnit !

Prin aceasta Jan Pavlíček confirmă zicala că fiecare țigan după iapa lui ghicește.

ÎN PREAJMA LACULUI BALATON

Schiță din Ungaria

În după-amiaza aceea Boll János ședea în fața conacului său, într-un fel de verandă clădită anume, după obiceiul pămîntului, în chip de arcadă ce se prelungește pînă în peretele casei, oferind astfel adăpost împotriva soarelui dogoritor.

De aici se deschide o perspectivă încîntătoare asupra împrejurimilor. Povîrnișurile coborînd lin la vale, înverzite și albăstrite de podgorii întinse, verdele de necuprins al viței-de-vie, pe alocuri învinețit de culoarea soluției de piatră vînătă ce ferește via de mană, se topeau în jos, spre cîmpie.

Pînă în vale, cît îmbrățișezi cu ochii, numai vii, punctate ici-colo cu bordeie acoperite cu paie, în care locuiesc paznicii, apoi mai jos, fîșiile prelungi ale lanurilor de porumb, iar dincolo de acestea, lunca de unde răzbătea pînă aici dangătul talangelor și mugetul cirezilor de vaci.

Ei, şi apoi dincolo de luncă se aşternea oglinda lacului Balaton, *Balatontó,* sau cum i se mai spune prin partea locului *Magyar tenger,* adică Marea maghiară, cu apele sale verzi, uneori învolburate, ce se împreună cu zarea albastră, pe fondul căreia se înalţă coloane de fum negru ori de cîte ori vreun vaporaş brăzdează undele lacului, măsurînd de la acest cap şi pînă dincolo de Vesperim o sută douăzeci şi cinci de kilometri.

Da, aceasta e *Magyar tenger,* cu valurile şi furtunile ei, cu legendele ei despre zînele apelor, care în fapt de seară îi înşfacă pe pescari din bărcile lor şi-i trag la fund, cu basmele despre vrăjitoarele apelor, care noaptea îi răpesc pe flăcăi, îi sfîşie în bucăţi, ca să le aşeze apoi trupurile neînsufleţite pe pragul casei.

Acesta e lacul Balaton, unde în tăcerea nopţii răsună nişte zgomote ciudate — plînsetele şi strigătele pe care le scot copiii ştimelor, care de cînd lumea alcătuiesc aici, în adîncuri, sumedenii de familii, căci ele se arată, simultan, la Budafal, Megesfal şi Olvasfal, la Olmő şi în multe-multe alte sate din preajma lacului ; ştime cu părul lung şi despletit, bătrîne de sute de ani, căci despre ele povesteau şi străbunii locuitorilor de azi ai acestor meleaguri.

Boll János nu contempla însă deloc această minunată privelişte. Şedea pe scaun, încotoşmănat într-un cojoc gros, în ciuda faptului că afară era o arşiţă înăbuşitoare.

Pe masă, în faţa lui, se afla ceasornicul de buzunar. Pe chipul lui Boll se citea întristarea.

— Criza nu dă nici un semn, mormăi pe sub nas, uitîndu-se la ceasornic. Altă dată la ora cinci mă scuturau frigurile, iar astăzi, afurisitele, parcă dinadins întîrzie. La ora şase soseşte judecătorul de instrucţie ca să mă interogheze şi, cum văd, n-o să fiu gata pînă atunci cu frigurile.

Urmărea cu îngrijorare cum fuge timpul.

— În sfîrşit, slavă Domnului, spuse el la cinci şi un sfert, mă trec fiori reci ! Au venit, blestematele !

Lui Boll János începură să-i clănţăne dinţii în asemenea hal, încît gălăgia îl atrase în grabă pe argat, care veni să-l întrebe ce doreşte.

— *Te vagy szamár* (măgarule), rosti anevoie Boll, adă repede o perină şi înveleşte-mi picioarele !

După ce-i împachetă picioarele, boierul băgă de seamă că totul în faţa lui se scutură de zor, tot mai tare. Capul îi vîjîia, prin corp îi treceau fiori de gheaţă, iar priveliştea o vedea toată în galben. Şi viile, şi porumburile, şi bordeiele paznicilor, şi lunca, şi cerul. În clipa aceea criza atingea punctul culminant. Ar fi vrut să-i spună argatului că se simte tare rău, dar nu fu în stare să smulgă din el nici o vorbă. Culoarea galbenă se risipi şi acum vedea totul violet.

În clipa aceea izbuti doar să bîiguie :

— Oh, că greu mă încearcă !

Iar apoi cînd rosti : „Slavă ţie, Doamne, au început să mă lase !“ văzu din nou totul în culorile fireşti : cerul albastru, viile verzi şi vineţii, lunca îngălbenită şi apa lacului verde.

Ei, şi cînd porunci argatului : „Scoate-mi perna, dezbracă-mi cojocul şi adă-mi luleaua !“, simţi fierbinţeala soarelui şi broboane de sudoare acoperindu-i fruntea. Criza de malarie trecuse.

— Acum vin alte friguri, rosti aprinzîndu-şi luleaua neagră : judecătorul de la tribunal.

Jos, pe drumul de care ce şerpuia printre vii, se auzea un zăngănit de trăsură întretăiat de vocea mînioasă a judecătorului :

— Halal vizitiu ! Să ştii că dacă mă dau jos te rup în bătaie... cu bastonul. Oare ţi-am poruncit eu să mi te îmbeţi?

— Ehei, e prost dispus ! oftă Boll János. E de rău cu interogatoriul !

Trăsura opri în fața conacului și din ea coborî solemn judecătorul de la tribunal, purtînd la subsuoară un vraf de hîrtii.

Se îndreptă spre verandă, iar Boll îi ieși în întîmpinare, pufăind din pipă.

Își dădură binețe, apoi judecătorul spuse :

— Sînt Omaisz Béla. Voi purcede numaidecît la interogarea dumneavoastră.

Așeză hîrtiile pe masă, luă loc pe scaun, își petrecu picior peste picior, bătu cu degetul în tăblia mesei, apoi cuvîntă :

— He, situația dumneavoastră e cam albastră, scumpe prietene.

Boll János se așeză și ridică din umeri.

— Da, da, e trist ! continuă judecătorul. Spuneți-mi, scumpe prietene, cînd ați binevoit să-l împușcați pe acel țigan Burga ?

— Chiar azi e o săptămînă, răspunse Boll. Era pe la orele cinci după-amiaza. Vă face plăcere un trabuc ? întrebă apoi, scoțînd din buzunar punga cu trabuce. E un soi bun. Tutun de Banat.

Judecătorul luă un trabuc și, retezîndu-i vîrful, aruncă parcă într-o doară :

— Ziceați deci că s-a întîmplat la orele cinci după-amiază în ziua de 21 iunie...

— Da, replică boierul, întocmai : cinci fix, 21 iunie ; în 23 a fost înmormîntat. Îmi îngăduiți să vă aprind ?

— Mulțumesc, spuse Omaisz Béla, trăgînd din trabuc. La autopsie s-a constatat că a fost împușcat pe la spate, și anume cu alice.

— Exact, încuviință Boll dînd din cap. Lancaster numărul 11.

— E un caz penibil, reluă Omaisz. De unde spuneați că e acest trabuc ?

— Din Banat. Îmi permiteți să poruncesc argatului să aducă nițeluș vin ?

— Mă rog, fie ! aprobă judecătorul de instrucție. Continuăm cu interogatoriul după ce beau un pic.

Pe masă apărură cîteva sticle. Moșierul umplu paharele și spuse :

— În sănătatea dumneavoastră !

— Mulțumesc. Ce să-i faci, datoria e datorie ! Neplăcută datorie...

Judecătorul ridică paharul în bătaia soarelui și, ca un cunoscător într-ale vinului, îi cercetă culoarea.

Razele soarelui străbăteau sticla și rubiniul pur al vinului se răsfrîngea pe chipul judecătorului de instrucție. Sorbi, apoi dădu paharul peste cap și plescăi.

— Minunat vin! rosti satisfăcut, cu fața numai zîmbet. Da' ce v-a venit așa, deodată, să-l împușcați pe țiganul ăla?

Boll János pufăia liniștit din lulea.

— Ăsta-i vin de doi ani, spuse el, din viile mele de pe coasta de la asfințit. În sănătatea dumneavoastră, domnule judecător !

Goliră din nou paharele pînă la fund, după care Boll János continuă :

— Am un vin și mai bun, de trei ani, din viile de pe versantul răsăritean.

Apucă o altă sticlă, îi sparse gîtul și turnă :

— E un vin excepțional ! lăudă băutura judecătorul de instrucție. La drept vorbind, în general, dumneavoastră sînteți un om admirabil.

— Mda, în afară de frigurile acelea păcătoase, se plînse boierul între două sorbituri. M-au apucat cu cîțiva ani în urmă și mă țin așa în fiecare zi. Vă place vinul ?

— Are un gust *admirabil !* îl lăudă judecătorul.

— Ei, dar am unul și mai bun ! îi răspunse Boll, scoțînd dintr-un coșuleț o sticlă lunguiață. Asta vinișor, prietene !

— Sînteți un cetățean *admirabil*, spuse Omaisz Béla după ce bău primul pahar din vinișorul de cinci ani. Vin ca ăsta n-am gustat pînă azi. Ce aromă, ce culoare, ce armonie desăvîrșită !

— Ehei, și mai am eu unul *și* mai și ! se făli Boll János după ce goliră sticla. Din ăsta cu siguranță n-ați mai băut. Priviți ! spuse turnînd dintr-o sticlă cu gîtul strîmt. Asta e vin de douăzeci de ani !

Judecătorul de instrucție era entuziasmat.

— Asta-i Tokai veritabil, ba chiar mai bun ! lăudă el vinul, dînd pe gît pahar după pahar. Sînteți un om *admirabil*, vă prețuiesc foarte mult, da' ia spuneți-mi, la urma urmei, pentru ce l-ați împușcat pe țiganul ăla ?

— De-aia, răspunse grav Boll János, pentru că haimanaua a cutezat să fure din pivnița mea douăzeci de sticle din acest vin...

— Drept să spun, conchise judecătorul de instrucție, nici eu n-aș fi procedat altfel în locul dumneavoastră. Căci vinul acesta... Ia stați să scriu : „S-a constatat, fără urmă de dubiu, că țiganul Burga a fost împușcat printr-o întîmplare nefericită". Mai toarnă-mi, dragă prietene !

Și băură amîndoi toate soiurile de pe coastele Balatonului, vin roșu, roșu-rubiniu, ca sîngele țiganului Burga, tîlharul...

ALMANAHURILE IMORALE

I

De la orele nouă seara, cînd în celulă fusese aruncat ultimul bețiv adunat de pe stradă, și pînă după miezul nopții, comandantul circumscripției de poliție Aleš se plictisise de moarte. Se gîndea cu groază cum o să reziste, pînă la venirea schimbului, aplecat peste dosare și caietul de rapoarte, mai ales că, printr-un nefericit concurs de împrejurări, în ziua aceea erau de serviciu la sediu tocmai gardienii care habar n-aveau să joace stos.

Pînă una alta, se întinse pe pat, își aprinse pipa și începu să vorbească despre situația politică. În asemenea clipe era grav și sever. Devenea un adevărat Cato* austriac, aspru și neîndurător față de orice ezitări, exprimîndu-și printre blesteme neîncrederea sa față de Italia. Gardienii care zăceau întinși pe paturi, în jurul lui, îl ascultau cu adevărată evlavie, căci nu erau încă definitivați.

— Se înșală amarnic cel ce-și închipuie că Tripla Alianță va ține mult. Să vedeți ce dureri de cap o să ne dea într-o bună zi Tridentul și Triestul!

Oftă și începu să-și caute chibriturile. După ce unul din gardieni îi întinse cutia, Aleš își aprinse din nou luleaua și declară că la Milano, Torino, ba chiar și la Roma, nu se scapă nici un prilej de-a se da foc drapelului austriac. Dar odată și-odată treaba asta o să se întoarcă împotriva lor. Pezevenghii ăștia de italieni sînt gata copți pentru o nouă Custozza**. Enervarea lui creștea, și în acest timp tînărul gardian Pavelka ațipi și începu să șuiere pe nas.

---

* Cato (237—142 î.e.n.) strălucit orator roman.

** Oraș italian în apropiere de Verona, unde austriecii i-au bătut în 1848 pe piemontezi, iar în 1866 pe italieni.

Comandantul-îl trezi zbierînd că necazurile bat la ușă.

— Orice cetățean austriac trebuie...

În ușă își făcu apariția gardianul Dekl, care tocmai se întorsese din patrulare și voia să raporteze.

Domnul Aloš se ridică mahmur de pe pat și primi raportul.

— *Ich melde gehorsam : nichs neues* *. Un almanah plin de picanterii *konfisziert*. Am confiscat o sută douăzeci de exemplare.

În clipa aceea expresia oficială se șterse de pe chipul gardianului Dekl și, zîmbind triumfător, ținu să sublinieze :

— O porcărie dezgustătoare, domnule *Wachkommandant* **, dar are lucruri tare drăguțe. Niște poze porcoase, una și una, mai mare dragul !

Așeză pachetul pe masă. Din momentul acela comandantul circumscripției de poliție încetă să se mai plictisească.

— Ia dă încoa' porcăria aia !

Gardianul desfăcu pachetul, întinse un exemplar din publicația confiscată comandantului său, în jurul căruia se strînseră toți subalternii.

— *Herrgott !* izbucni cu sinceritate unul dintre ei, privind fotografiile de pe copertă. Astea zic și eu coapse !

— Vedeți, spuse comandantul, astea sînt menite educației tineretului ! Da, tineretului de pe băncile școlii ! Apoi vocea i se catifelă : Maica ta Cristoase, ia uitați-vă la asta ce ochi de diavoliță are, să te bage-n boală, nu alta ! Și e toată despuiată !

— Ehei, interveni gardianul Dekl, să vedeți mai departe !

— Nici asta nu e rea !

---

* Raportez supus : nimic nou (germ.).

** Comandant de gardă (germ.).

— Ce tot vorbeşti, omule? Priveşte poza de alături: e mai frumoasă şi mai vie! În primul rînd, femeia asta are şoldurile mai plinuţe şi nici pe canapea nu stă rău întinsă. Haimanalele! Cum îşi permit să deseneze asemenea porcării?

— Citiţi, domnule *Wachkommandant*, poezioara aceea de jos! Nici ea nu-i rea.

— E bună, dar e cu dublu înţeles. Ce neobrăzaţi! Să scrie asemenea nelegiuiri şi să le mai şi tipărească! Copiii de şcoală, în loc să înveţe, înghit pe nerăsuflate porcăriile astea, ei fir-ar să fie... cum le zice...

— Pornografice, domnule *Wachkommandant*, îl completă gardianul Pavelka.

— Scîrboase lucruri, dar nostime! spuse gardianul Mika. Uitaţi-vă, pantalonii ăştia sînt bine redaţi! Nici bancul nu e rău: „Spune-mi, scumpule, cum îţi plac mai mult: cu pantaloni sau fără pantaloni?"

— Cred că... fără pantaloni, ce ziceţi? se adresă bine dispus comandantul de circumscripţie subalternilor săi. Cîte nu le mai trec prin cap şi porcilor ăstora!

— Îmi permit să vă atrag atenţia asupra penultimei pagini, domnule *Wachkommandant*: balerina din baie. Vedeţi, pe lîngă faptul că e goală puşcă, mai vine şi lacheul să-i întindă cearceaful.

— E bună, nici vorbă că e bună, dar, cum spuneam, asemenea chestii trebuie confiscate fără milă. Socotesc că, dacă s-ar da o raită pe la toate chioşcurile cu ziare, s-ar mai găsi încă multe porcării de genul ăsta. Ce-o să se mai bucure mîine domnul comisar Peroutka!

II

— Cu respect vă raportez, domnule comisar, că ieri, potrivit indicaţiilor primite, au fost confiscate de la chioş-

curile de ziare nişte almanahuri cu conţinut obscen. V-am adus un exemplar spre consultare. Îmi îngădui a vă atrage atenţia îndeosebi asupra penultimei pagini : balerina în baie. Pe urmă, mi se pare interesantă femeia de pe canapea. Fotografia de pe copertă, abstracţie făcînd de faptul că reprezintă o sfidare, o încălcare gravă a bunelor moravuri, socot că va fi pe placul domnului comisar-şef. Binevoiţi, vă rog, a acorda atenţie rîndurilor neruşinate subliniate cu creionul albastru. Cred că merită a fi luate în consideraţie. Obscenităţi drăguţe veţi găsi, fără să vă obosiţi cu căutatul, în toate paginile pe care le-am îndoit anume. Porcării delicioase binevoiţi a vedea la pagina treizeci. Excelente sînt intimităţile din harem. Textul, lăsînd la o parte faptul că e plin de abateri grosolane de la bunele moravuri, mai e şi însoţit de poze foarte reuşite : nişte fetiţe mahomedane întinse pe piei de tigru, păzite de-un biet eunuc.

— Omule, spuse entuziasmat comisarul Peroutka, cercetînd conţinutul publicaţiei, astea trebuie să i le arăţi neapărat şi consilierului nostru. Are să-i facă mare plăcere.

III

Almanahurile se bucurară de succes. Două fură însuşite de comisarul-şef, iar trei, aşa cum era şi firesc, de domnul consilier. Conţopiştii îşi luară şi ei cîte unul. Celelalte fură distribuite la direcţia poliţiei. Zeloşi, gardienii publici umblau de zor pe urmele almanahului imoral.

Şi tocmai prin faptul că s-a împiedicat strecurarea unei asemenea literaturi în minţile unor persoane incompetente, *morala publică a fost salvgardată.*

LATRINA PĂRĂSITĂ

Se întîmplă uneori să te simți copleșit de-o nemaipomenită tristețe văzînd cum totul în juru-ți se năruie, îngropînd o veche și glorioasă tradiție. O asemenea impresie deprimantă ți-o lasă și latrina părăsită de pe fostul cîmp de exerciții militare de lîngă Dějvice. Platoul acesta se află situat la poalele dealului pe unde șerpuiește cărarea ce duce spre localitatea Sfîntul Matei, dincolo de podișca întinsă peste pîrîiașul care, pe vremea cînd apele-i erau îndestulătoare, ducea o dată cu ele spre domeniile regale scursorile din latrina militară de odinioară. Oh, da, odinioară, cînd pe platoul Dějvice-lui se auzeau răpăitul tobelor, nechezatul și tropăitul cailor, cînd pe acolo răsunau îndrăcit detunăturile scurte ale puștilor Manlicher și fîlfîiau fanioanele semnalizatoare...

E mult de cînd au dispărut de acolo companiile militare, e mult și de cînd platoul nu mai împrumută culoarea albastră a uniformelor. N-a mai rămas aici decît această latrină părăsită, cîteva scînduri bătute în cuie, pentru ca privirile trecătorilor civili să nu fie șocate de priveliștea pe care o oferea incinta latrinei, unde cele două bîrne, așezate la mică distanță una deasupra celeilalte, făceau față tuturor necesităților. Iar sub cele două bîrne, șanțul săpat de pionieri e umplut acum pe jumătate cu frunzele uscate și înnegrite ale prunilor ce se înalță în preajma latrinei, lăsînd vîrfurile să-și arunce o privire indiscretă în interior.

Înduioșătoare și dureroasă amintire! Cînd pomii dau în floare, petalele albe troienesc latrina părăsită. În jurul ei înfloresc păpădia și ciubotica-cucului, dîndu-ți parcă

a înțelege că natura se străduiește să aducă o mîngîiere acestui glorios vestigiu și să destrame cu prospețimea florilor atmosfera de apăsătoare melancolie înstăpînită peste aceste locuri triste.

Mai cu seamă toamna și primăvara, cînd din zori și pînă la asfințit se lasă ceața peste valea Vltavei și platoul Dějvice, tristețea care învăluie latrina părăsită atinge apogeul. Ușa coșcovită, hîțînată de vînt, tulbură cu scîrțîitul ei liniștea nopții, iar tristețea stîrnită de acest colțișor e pe-atît de mare pe cît de glorioasă a fost istoria lui. Și doar cînd amatorii de excursii se mai abat pe-acolo, în drum spre Sfîntul Matei și Valea Sarečka, latrina părăsită își mai găsește, cînd și cînd, o întrebuințare. Dar aceste vizite sînt de scurtă durată și lipsite de glorie. O dată cu asfințitul soarelui dispare și ultimul vizitator, după care totul se cufundă în liniștea nopții triste și apăsătoare, urmată de dimineți și amiezi și mai întristătoare.

Și bătrîna latrină rămîne mai departe tristă și părăsită, privind cu amărăciune spre pustietatea cîmpului de exerciții.

Ah, unde-s vremurile de altădată, cînd auzea apropiindu-se companie de companie ! Ecourile ultimelor detunături de Manlicher se stingeau în zări, apoi se auzea un zgomot cadențat de pași și o comandă scurtă : „Hosenriemen ab !“ (Cureaua jos !) Și numaidecît, unul cîte unul, soldații intrau bărbătește, gata să-și facă datoria în îmbietoarea latrină, conștienți de faptul că ordinul se execută și nu se discută. Erau clipe de binefăcătoare destindere, din păcate prea scurte, căci jos, dincolo de pîrîu, detașamentul următor stătea gata pregătit, așteptînd ordinul : „Hosenriemen ab !“

Apoi, pașii companiei se stingeau în depărtare și începeau să vină, unul cîte unul, chiulangiii. Cu o reală satisfacție, se desfătau în liniștea aceea reconfortantă, sub

cerul liber, iar înainte de plecare aveau grijă să-şi scrijelească pe scîndură impresiile, însoţite, fireşte, de desene adecvate.

Din cînd în cînd, mai rătăcea pe aici şi cîte-o santinelă inamică, cu bandă albă la chipiu, şi atunci pe bîrnă stăteau, cot la cot, duşman cu duşman, făcînd un rodnic schimb de păreri şi impresii.

Ah, Doamne! Timpurile acelea pline de viaţă trepidantă s-au dus! Să nu mai vorbim de ele! S-au spulberat, precum multe din toate acestea, undeva departe, tîrîte de apa sus-amintitului pîrîu.

Prin preajma latrinei părăsite îşi face obişnuita plimbare de dimineaţă domnul Zettel, maior în retragere.

Latrina stă tristă, melancolică şi îndurerată. Lacrimi nu varsă. N-are de unde. E lipsită de viaţă, uscată ca trunchiul ultimului stejar lovit de trăsnet într-o pădure defrişată.

În vîrful unuia dintre prunii ale căror crengi privesc înăuntru stă cocoţată o cioară.

Toate acestea parcă-s rînduite anume pentru ca domnul maior în retragere să se întristeze mai mult, privind pustietatea cîmpului de exerciţii şi latrina părăsită.

Şi totuşi continuă să suie dealul, ca să vadă şi mai bine împrejurimile. S-a oprit pe-o creastă, de unde scrutează atent ceaţa fină şi străvezie a dimineţii, care acoperă platoul Dějvice. Cîndva, cu ani în urmă, trecea pe aici călare, în fruntea companiilor. Totul, cît cuprindeai cu ochii, era albastru de uniformele oştirii. Se auzeau sunete de goarnă, ordine, strigăte, sudălmi, caii goneau speriaţi. Şi acum... Jos, la poalele dealului, o latrină părăsită, în faţa căreia domnea odinioară atîta animaţie!

Domnul maior porni din nou la vale, cu acel sentiment de profundă melancolie de care omul e năpădit atunci cînd îşi aduce aminte de amicii defuncţi, de tinereţea pierdută şi de banii risipiţi.

Se grăbea. Tristeţea exercitase o influenţă fiziologică asupra organismului său.

Sprinten, cu haina descheiată, intră voios în latrina părăsită.

Acolo, pe una din bîrne, şedea cocoţat un om ca toţi oamenii, un civil oarecare, după toate aparenţele un vagabond.

Maiorul în retragere Zettl făcu un gest disperat şi căzu grămadă în şanţul pe care odinioară îl săpaseră pionierii.

Inima lui cazonă plesnise de indignare că un civil de rînd îndrăznise să-şi facă nevoile trupeşti într-o latrină militară.

Cu o remarcabilă prezenţă de spirit, vagabondul îl buzunări, după care, îmbogăţit cu ceasornicul şi portofelul răposatului, ieşi vesel şi ferice din latrina părăsită.

Iar spiritul maiorului în retragere mai stă şi acum, în nopţile întunecate, pe bîrna din latrina părăsită şi plînge... plînge neîncetat.

O POVESTE NEFERICITĂ CU UN MOTAN

Odată, în focul unei gîlceve, domnul Hustoles îi spuse vecinului său Kricka :

— Ce să zic, halal partid mai aveți și voi ! Nici c-am văzut altul mai grozav ! Cum scapă unul de spînzurătoare, fuga glonț să candideze pe lista partidului vostru !

La care domnul Krička îi răspunse cu țifnă :

— Nu-i nimic, domnule Hustoles, las' că ne mai întîlnim noi ! Ține minte acest lucru !

Pe lîngă fler politic, domnul Hustoles mai avea un motan mare și negru, care mai tot timpul stătea în pragul băcăniei sale. La motanul acesta ținea întreg cartierul. Cetățenii prinseseră drag de el pentru ghidușiile și firea lui mucalită, care, precum se știe, prețuiesc cît cinci zecimi din sănătate. Mai era stimat și iubit motanul acesta și pentru că era o ființă tare sociabilă. Or, cui să-i fi trecut vreodată prin minte că în preajma acestui drăgălaș animal stă la pîndă un dușman înverșunat ?

Dar iată că dușmanul își scoate capul la iveală în persoana domnului Krička, iar acesta, după cunoscuta dispută politică dintre el și domnul Hustoles, îi suflă discret feciorului său Josef :

— Ascultă, Pepík, cînd o să vezi lighioana aia neagră a dobitocului de Hustoles, ai grijă și calc-o pe coadă !

Care copil nu-i încîntat să îndeplinească o misiune secretă atît de înălțătoare ? !

Și Pepíček călcă motanul pe coadă, iar după această performanță îi veni ideea să-l mai și scuipe, și-l împroșcă cu salivă în asemenea hal, încît unei bătrîne de peste drum i se făcu rău de indignare.

După care Pepík o luă la sănătoasa. Derutat, în primele clipe motanul nu știu ce să mai creadă despre această pățanie. Apoi, după o adîncă și matură chibzuință, ajunse la concluzia că isprava băiatului îi cauzase dureri și că dușul de salivă fusese pentru el cît se poate de neplăcut.

Ba, pînă la urmă, ajunse la concluzia că atitudinea băiatului îl pusese într-o postură de-a dreptul umilitoare.

Își propuse așadar să fie vigilent.

Pentru vitejia lui, Pepíček căpătă de la taică-su un creițar, cu promisiunea că de fiecare ispravă asemănătoare va fi răsplătit așa cum se cuvine. Căci domnul Krička confunda întregul partid de opoziție cu acest simpatic motan, care, precum se știe, era proprietatea personală a adversarului său politic.

Așadar, îndeplinindu-și delicata misiune, Pepíček nu călca în picioare doar coada nefericitului motan, ci întregul partid vrăjmaș, și nu scuipa în obraz numai pe sărmanul dobitoc, ci pe toți adepții politici ai acelui partid, printre ai cărui membri se număra stăpînul motanului negru.

Și Pepíček se avîntă plin de elan în lupta politică.

Motanul stă întins în pragul prăvăliei. Pare-se că doarme. Dar cei din jur care își închipuie așa ceva se înșală amarnic. Motanul se preface. Nimeni să nu-i ia, însă, fapta în nume de rău, pentru că el n-a mers la școală și n-a avut, deci, cum să afle că prefăcătoria e un păcat...

Așadar, în inocența lui, motanul continuă să se prefacă, iar Pepíček îl calcă senin pe coadă și-l scuipă în cap.

Iată însă că motanul țîșnește deodată de la locul lui, se repede la Pepíček și-l mușcă de picior. Ei, și dacă tot s-a apucat de treabă, începe să mi-l scuipe, să pufnească, se agață de hainele lui și-i înfige ghearele în carne, miorlăie și mîrîie, și după ce-l mai mușcă și de ureche, sare de pe el și, cu coada ridicată, se îndepărtează de puștiul care, luat prin surprindere, urlă cît îl ține gura. După

care, satisfăcut, se așază în pragul prăvăliei stăpînului său și începe să toarcă sfătos.

Cînd Pepíček veni acasă zbierînd și plin de sînge, domnul Krička strigă :

— Slavă Domnului, în sfîrșit, ți-am venit de hac, domnule Hustoles !

Și se duse cu Pepíček la comisariatul de poliție, unde medicul legist îl consultă cu atenție și întocmi un proces-verbal asupra întregii întîmplări. Apoi domnul comisar dispuse arestarea motanului și trimiterea lui spre anchetare în fața unei comisii veterinare.

Așadar, doi gardieni porniră numaidecît pe urmele motanului, îl arestară în numele legii și, întrucît animalul încercase să fugă și se dedase la brutalități (zgîriase, scuipase), reprezentanților ordinei publice nu le rămase nimic mai bun de făcut decît să cheme de urgență duba comunală, în care îl încuiară pe nefericitul motan, nu înainte însă ca acesta să se facă vinovat de alte acte de violență și de ultragiu adus autorităților publice, prin aceea că și-a înfipt colții în uniformele polițienești și a mîrîit la gardieni. Ce-a mîrîit pe sub mustață, nu s-a putut constata.

Motanul fu așadar transportat la secția veterinară a Direcției de științe tehnice a agriculturii, unde gardienii prezentară un raport amănunțit asupra comportării lui.

— Cînd ne-am dus să-l ridicăm, dumnealui ne-a zgîriat, ne-a scuipat și ne-a mușcat. Am chemat numaidecît duba comunală și, după o rezistență înverșunată, am izbutit să-l aruncăm în plasă. A încercat să ne smulgă revolverul din mînă.

Odată întocmit și semnat, procesul-verbal fu înaintat parchetului.

După părerea acestuia, atitudinea domnului Hustoles constituie o contravenţie flagrantă la legea privind dotarea animalelor.

În primul rînd, motanul nu fusese ţinut în lanţ şi nu era prevăzut cu botniţă. Apoi incidentul se petrecuse în timpul campaniei electorale, perioadă în care animalele sînt expuse cu multă uşurinţă pericolului turbării.

De asemenea, între domnul Kríčka, tatăl copilului atacat, şi domnul Hustoles, proprietarul motanului negru, care l-a atacat pe băiatul domnului Kríčka, domnea de mai multă vreme o mare tensiune de ordin politic. Aşadar, parchetul dispunea de dovezi clare că motanul domnului Hustoles acţionase cu premeditare, pentru a cauza prejudicii corporale sus-numitului Josef, fiul adversarului politic al stăpînului său, ceea ce, de altfel, a şi izbutit. Întrucît, însă, conform legii austriece în vigoare din 9 ianuarie 1801, motanii sînt consideraţi drept persoane iresponsabile, vina cade în întregime pe seama domnului Hustoles.

Între timp, la Institutul de medicină veterinară de pe lîngă Direcţia de ştiinţe tehnice a agriculturii a şi fost cercetată starea psihică şi fizică a motanului, dosarul respectiv fiind înaintat parchetului.

Procesul verbal întocmit de amintitul institut suna astfel : „Nr. 2145/66 *Domnul František Hustoles.*

Pacientul cercetat are o constituţie robustă, e bine alimentat, suferă însă de o inflamaţie a maxilarului, astfel că muşcătura lui poate constitui un pericol de moarte.

Din aceste motive se impune exterminarea.

Dr. M. Kasparek"

Parchetul expedie acest document spre noi cercetări comisariatului de poliţie, care îl anexă fără întîrziere la dosarul personal al domnului Hustoles.

Între timp, motanul fusese restituit stăpînului său. Şi închipuiţi-vă ce ochi a făcut bietul domn Hustoles, cînd, la orele cinci dimineaţa, se prezentară la domiciliul său patru gardieni, care mi-l ridicară şi-l transportară la comisariat, unde un plutonier de poliţie cu trăsături aspre îl întrebă pe-un ton nu prea binevoitor :

— Dumneata eşti František Hustoles ?

— Da, stimate domn.

Unui gardian mai tinerel, care stătea într-un colţ al încăperii, i se umeziră ochii.

— Adu încoace dosarul cu cazul František Hustoles şi isprăveşte odată cu bocitul !

Dosarul îi fu adus.

— Fii bun şi ascultă, domnule Hustoles, hotărîrea viceguvernatorială din 15 iunie 1911, numărul 75/289 :

„În cazul František Hustoles, se aprobă, pe baza avizului comisiei veterinare Nr. 2145165, ca împricinatul să fie exterminat. În temeiul paragrafului 5 al Legii privitoare la molimele provocate de animale, din 12 februarie 1867, această hotărîre este inatacabilă.

Consilier viceguvernatorial cezaro-crăiesc,

Vaniček."

Precum vezi, îi spuse plutonierul de poliţie nefericitului om, sentinţa nu poate fi atacată. Aşterne-ţi pe hîrtie ultima dorinţă şi nu zbiera aşa, pentru că ucis vei fi oricum ! Aşteptăm numai să ne sosească de la Viena confirmarea sentinţei şi indicaţia cum trebuie executată.

Drept să vă spun, tare sînt curios şi eu să aflu cum s-a descurcat domnul Hustoles în această penibilă afacere !

CUM A VOTAT ČETLIČKA

Lui Četlička i se interzisese şederea pe teritoriul oraşului Praga. De aceea, pe la orele unsprezece dimineaţa, stătea liniştit la capătul străzii Perštyn, colţ cu Ferdinandka, şi privea cu viu interes cum un ucenic nătîng de la ţară, neştiind să se descurce în aglomeraţie, intrase cu căruţul în gardianul ce supraveghea ordinea în această importantă intersecţie.

Setos de răzbunare, gardianul socoti cu cale să-şi noteze, cel puţin în carnetul său de rapoarte, faptul că vehiculul care-l azvîrlise cîţiva paşi spre mijlocul părţii carosabile a străzii nu purta tăbliţa indicatoare cu firma proprietarului, aşa cum prevăd normele de circulaţie.

Povestea aceasta îi pricinui lui Četlička o dublă satisfacţie. În primul rînd, ca unui spectator care după ce-a bătut la nesfîrşit străzile oraşului a apucat, în fine, să vadă şi ceva mai neobişnuit, şi în al doilea rînd, ca omului ce se bucură de necazurile duşmanului său.

Or, acest soi de indivizi nu-i dovedise niciodată lui Četlička prea multă solicitudine, fapt pe care de altfel avusese prilejul să-l constate de cîteva ori în timpul unor scandaluri pe care le provocase în cîrciuma Coroana din Piaţa de fructe.

În timpul zilei totul era în cea mai perfectă ordine. Umbla în voia lui prin Praga, nimeni nu-l ştia, nimeni nu-l tulbura. Mai prost era noaptea, cînd ghearele pierzaniei îl pîndeau la fiece pas. Odată a vrut să şterpelească un palton în cîrciuma La steluţa, altă dată a încercat să spele putina de la California fără să-şi achite consumaţia, ca să nu mai vorbim de încăierările de la Coroana. Toate

aceste incidente îi aduceau de fiecare dată încă o lună de răcoare pentru recidivă.

Şi, cu toate acestea, cît de dragă îi era lui măicuţa Praga, de vreme ce aici îşi avea el rostul !

Nicăieri altundeva nu erau agăţate atîtea fuste pe la dughenele cu galantar, nicăieri nu se puteau deschide mai uşor obloanele prăvăliilor, nicăieri nu se putea ciordi mai lesne ca în Praga iubită.

Dacă se întîmpla pe stradă cea mai mică drăcie, nicăieri nu se îmbulzea orbeşte atîta omenire, ca să vadă că într-adevăr de pe cornişa unei case un ou de vrabie picase în capul unui venerabil domn, care acum, plin de zel, arăta mulţimii gambeta lui neagră cu o pată galbenă la mijlocul calotei.

Şi să te ţii pe urmă, ce uşor e să operezi în asemenea împrejurări prin buzunarele de la paltoane, ştiut fiind că puţini sînt cei care pe timp de iarnă îşi ţin portmoneul în buzunarul de la haină, pentru ca să nu se mai descheie mereu şi, mai ales, pentru a nu pierde ocazia să fie jefuiţi.

Četlička ştia să se furişeze cu dibăcie prin droaia de gură-cască bulucită în faţa magazinelor cu jucării ca să admire o întrecere de maimuţe mecanice, cu toate că spectacolul era rezervat copiilor, care din pricina huidumelor din faţă nu izbuteau să ajungă în primele rînduri, să mai vadă şi ei ceva.

Četlička putea fi văzut, de asemenea, printre cei ce se bat pentru un loc în vagoanele tramvaielor electrice.

Şi peste tot, după ce cotrobăia bine prin buzunarele semenilor săi, dispărea neobservat.

Dar totodată Četlička al nostru era superstiţios, ca de altfel mai toţi pungaşii, conducătorii de oşti şi diplomaţii.

Dacă se întîmpla vreodată ca prada să nu-i pice în labă de la prima încercare, nu mai repeta atacul, așa cum procedează de altfel și prezumtivul erou al regnului animal — leul.

În ziua aceea îl urmărea ghinionul.

Cu cîteva ceasuri mai înainte, în timp ce se apropiase de un grup de oameni strînși în jurul unui cîine călcat de un automobil, își introdusese la repezeală mîna în buzunarul unui domn care condamna în gura mare viteza nebunească a autovehiculelor. Pipăise bine portmoneul, îl și înșfăcase pe jumătate, cînd deodată domnul cu pricina se răsuci în loc. Trase, așadar, cu iuțeala fulgerului mîna afară, pentru ca în clipa următoare s-o strecoare din nou în buzunarul furibundului *gentleman*. Dar dracu știe ce-i veni acestuia ca tocmai în clipa aceea să-și caute în buzunar batista, și mare-i fu mirarea cînd dădu acolo peste o mînă străină, care dispăru însă cît ai zice pește. Alarmat, *gentleman*-ul țipă :

— Ajutor ! Hoții de buzunare !

— Doamne, țipă atunci și Četlička, după clasica metodă a pungașilor, puneți mîna pe hoț, mi-a dispărut portmoneul și aveam în el timbre fiscale ! Mă duc să anunț polițaiul.

Nestingherit de nimeni, se făcu nevăzut după primul colț, unde, scuipînd în scîrbă, își spuse în sinea lui : „Ziua bună se cunoaște de dimineață. Azi ar fi mai bine să mă las păgubaș".

Colac peste pupăză, îi mai ieși în cale și-un car cu fîn, ceea ce îi întări hotărîrea de-a nu mai întreprinde nimic, și începu să hoinărească aiurea pe străzi. Nimeri fără să vrea într-o bodegă, unde dădu peste un prieten care-i mărturisi, cu toată sinceritatea, că tot ce-i mai poate oferi e o secărică cu rom de trei coroane.

Cu forțe proaspete, porni să bată iarăși, de unul singur, străzile, și după ce se sătură să mai caște gura la polițaiul de la intersecție, intră în cea dintîi cîrciumă, cu intenția de-a cerși.

Dar cum abia trecuse de ora unsprezece dimineața, localul era încă destul de pustiu, iar puținii mușterii ce se aflau pe la mese erau unul mai treaz decît celălalt, astfel că nimeni nu se învrednici să-i dea ceva. Cutreieră așa cel puțin jumătate de duzină de localuri, pînă cînd nimeri într-o cîrciumă foarte zgomotoasă.

Își scoase pălăria din cap și se proțăpi în dreptul unei mese. Dar pînă să apuce să spună că e un biet muncitor în căutare de lucru, un domn gras duse mîna la buzunar, scoase de acolo șase fise de bere și strigă către masa de alături :

— Treceți-l și pe dumnealui !

— Cum vă numiți ? îl întrebă de la masa vecină un alt domn.

— Cerovsky, răspunse speriat recidivistul Četlička.

— Bine, domnule Cerovsky. Acum duceți-vă în fundul sălii, unde în schimbul acestor fise veți căpăta bere !

Četlička ar fi fost mai bucuros s-o șteargă pe ușă afară, dar, după ce în schimbul unei fise căpătă într-adevăr o halbă de bere, îi veni inima la loc și se așeză printre ceilalți domni, care, în timp ce sorbeau din pahar ca însetații în pustiu, discutau despre anumite lucruri, pentru el de neînțeles.

— O dată m-am dus în costum de vînătoare, a doua oară cu cizme înalte și șapcă pe cap, povestea unul uscățiv celor din jur. Și credeți că mi s-a întîmplat ceva ? Aș ! Comisia nici nu te bagă în seamă. Sînt de-ai noștri, pricepi ? Pînă acu' nu l-a găbjit decît pe unul, pe șontorogul de Macner. Bețivanul dracului, s-a dus să voteze

de două ori la rînd și nu s-a gîndit, fraierul, că totuși bate la ochi cu șchiopia lui. Așa și lui Victor, i-a căzut mustața falsă chiar în fața secției de votare. Noroc că un consilier municipal l-a tras repede la closet și i-a lipit-o la loc !

— Ei, și acum, domnule Cerovsky, îi spuse deodată lui Četlička un domn care se desprinsese din mulțime, îmbrăcați vă rog acest pardesiu, poftiți și jobenul, luați și această legitimație și cartea de alegător, și acum plecați ! Pardon, un moment ! Țineți și aceste trei coroane, luați o trăsură și aveți grijă să vă înapoiați imediat, ca să vă travestiți în profesor ! Domnul Pavek are să vă dea peruca și ochelarii. Tachlik, condu-l, te rog, pe domnul !

Așa se face că Tachlik îl luă pe Četlička de braț și se sui cu el într-o trăsură. Cînd ajunseră în fața unei clădiri mari, îl conduse pe niște scări și în dreptul unei uși îi mai spuse :

— Intrați și prezentați mai întîi legitimația, pe urmă această carte de alegător ! Nu uitați că locuiți pe strada Morani, că vă numiți Kalous și sînteți funcționar la Întreprinderea Kolben. Vîrsta — treizeci și cinci de ani.

Četlička-Cerovsky-Kalous mai apucă să audă cum în vecinătatea lui un domn îi dădea sfaturi unui alt alegător :

— Înainte și fără frică ! Acum aveți ochelari și n-au cum să-și dea seama că ați mai fost de două ori. Acum vă numiți Vyskočil !

Domnul Tachlik îi făcu vînt lui Četlička în sala de votare și o porni pe scări în jos.

Četlička își îndeplini fără nici o dificultate misiunea încredințată, după care avu grijă să se topească cît mai

repede în mulțime, căci în toată povestea aceasta nu văzuse decît un episod fericit în viața lui zbuciumată.

„Nici nu mă gîndesc să mă mai întorc acolo cu pardesiul și cu jobenul ăsta ! -își spuse în sinea lui. Nu-mi dau eu prea bine seama despre ce-i vorba, dar bogdaproste și pentru atît ! Pot spune, cel puțin, că le-am cîștigat în mod cinstit."

Și iată că în ziua următoare ziarul „Narodni Listy" publică următorul anunț :

„Domnul care, din eroare, și-a însușit, în biroul electoral al Partidelor Naționale Reunite, un pardesiu și un joben este invitat să le aducă imediat în același loc de unde le-a luat, întrucît numele său este cunoscut".

Četlička-Kalous-Cerovsky nu citește însă „Narodni Listy", căci de la faimoasa întîmplare n-a mai susținut niciodată cauza Partidelor Naționale Reunite.

Acum stă din nou la răcoare pentru recidivă și își amintește cu plăcere de acea ciudată zi de 19 noiembrie.

S-ar putea însă ca lîngă el să mai fie depuși și niște domni de la primărie, pe care la întrebarea : „De ce zaci în pușcărie ?" îi va informa scurt și răspicat : „Eh, pentru Praga !"

Iar, la rîndul lor, respectivii domni vor avea prilejul să-i răspundă : „Și noi, prietene !".

CUPRINS